نفحات الانس

كتاب نفحات الانس — ۲۱

نفحات الانس من حضرات القدس

مانشرفت بتملكه [illegible] العبد [illegible]
مصطفى بن علي عفي لهما

ثم تشرف باستملاكه العبد [illegible]
مصطفى بن [illegible] جعل الله
من الامنين
وغفر له

لمولوی [illegible] الجامی رحمه الله تعالی [illegible]

ای هوای وصلک عشاقی شیدا ایلین　　طالب دیداره هر یوزدن تجلا ایلین

ای جمالن خوبرولردن نمایان ایلیوب　　دیده عشاقی ایله آنی تماشا ایلین

ای یوزی گللرله صحن عالمی گلزار ایدوب　　بلبل بیدللری شوقیله گویا ایلین

ای کمال مهر ایله بر ذره یی خورشید ایدوب　　عشقیله هر قطره ناچیزی دریا ایلین

عارفینک غیردن پاک ایت دلی مرآتینی
ای قمو عاشقلرک قلبین مصفا ایلین

صاحب رسالة غاية
الامكان في معرفة الزمان
والمكان محمود الشنوی
است ذکر الموصی [illegible]
مجد الدين [illegible]

١٩٤
هر جا که درین کتاب
شیخ الاسلام مذکور
باشد مراد ابو اسمعیل
عبد الله الانصاری
الهروی قدس الله سره
العزیز است ه

ذکر الامام [illegible]
لمحمد الامام
[illegible]
رحمهما الله
في الهامش
19

ذاك كتاب خلع العشق حلى ناظره　　اذ بدت بهجته خلعة حسن وله
رب بالفضل فرحم من حسنه　　ثم في الملك ادم دولة من صنفه له
ناظمه عبد الرحمن [illegible] الجامي

ثم المستصحه [illegible]
عمر ابراهیم [illegible]

فهرس المشايخ قدس الله ارواحهم واسرارهم الشريفة

١٨ ابو هاشم الصوفي قدس الله سره	١٩ ذو النون مصري قدس الله سره	٢١ اسرافيل قدس الله سره	٢١ ابو الاسود مكي قدس الله سره	٢١ ابو الاسود رباعي قدس الله سره
٢١ ابو يعقوب هاشمي قدس الله سره	٢١ وليد بن عبد الله السقا قدس الله سره	٢٢ فضيل بن عياض قدس الله سره	٢٢ يوسف اسباط قدس الله سره	٢٢ معروف كرخي قدس الله سره
٢٣ ابو سليمان داراني قدس الله سره	٢٣ داود بن احمد داراني قدس الله سره	٢٣ ابو سليمان بن داود بن نصر الطائي قدس سره	٢٤ ابراهيم بن ادهم قدس الله سره	٢٥ ابراهيم بن سعد العلوي الحسني
٢٥ ابو الحارث الاولاسي قدس الله سره	٢٥ ابراهيم شيبة هروي قدس الله سره	٢٩ ابراهيم رباطي قدس الله سره	٢٧ ابراهيم اطروش قدس الله سره	٢٧ ابراهيم الصياد البغدادي رحمه
٢٧ ابراهيم آجري صغير قدس الله سره	٢٧ ابراهيم آجري كبير قدس الله سره	٢٧ محمد بن خالد الآجري قدس الله سره	٢٧ ابراهيم بن شماس السمرقندي قدس سره	٢٨ فتح بن علي الموصلي قدس الله سره
٢٨ فتح بن شخرف المروزي قدس سره	٢٨ بشر بن الحارث بن عبد الرحمن الحافي	٢٨ بشر الطرازي قدس الله سره	٢٨ قاسم حربي قدس الله تعالى سره	٢٩ شقيق بن ابراهيم البلخي قدس سره
٢٩ داود البلخي قدس الله تعالى سره	٢٩ حارث بن الاسد المحاسبي قدس سره	٣٠ ابو تراب نخشبي قدس الله سره	٣٠ ابو تراب الرملي قدس الله سره	٣٠ ابو حاتم عطار قدس الله سره
٣١ سري بن المغلس السقطي قدس سره	٣٢ علي بن عبد الحميد الغضايري قدس سره	٣٢ ابو جعفر السماك قدس الله سره	٣٢ احمد بن خضرويه البلخي قدس الله سره	٣٢ يحيى بن معاذ الرازي قدس سره
٣٣ خلف بن علي قدس الله سره	٣٣ ابو يزيد بسطامي قدس الله سره	٣٤ ابو علي سندي قدس الله سره	٣٤ ابو حفص حداد قدس الله سره	٣٤ ابو محمد حداد قدس الله سره

٣٤ ظالم بن محمد قدس الله سره	٣٥ ابو مزاحم شيرازي قدس الله سره	٣٥ عبد الله مهدي باوردي قدس الله تعالى سره	٣٥ حمدون قصار قدس الله تعالى سره	٣٦ ابو الحسين البارزي قدس الله تعالى سره
٣٦ منصور بن عمار قدس الله سره	٣٦ احمد بن عاصم الانطاكي قدس سره	٣٦ محمد بن منصور الطوسي رحمه الله	٣٧ علي عكي قدس الله تعالى سره	٣٧ حاتم بن عنوان الاصم قدس الله تعالى سره
٣٨ احمد بن ابي الحواري قدس الله تعالى سره	٣٩ عبد الله بن خبيق بن سابق الانطاكي	٣٩ سهل بن عبد الله التستري قدس سره	٤٠ عباس بن حمزه النيشابوري قدس الله تعالى سره	٤٠ عباس بن يوسف الشكلي رحمه الله
٤٠ عباس بن احمد الشاعر الازدي قدس سره	٤١ ابو حمزه خراساني قدس الله تعالى سره	٤١ ابو حمزه بغدادي قدس الله تعالى سره	٤٢ حمزه بن عبد الله العلوي الحسيني	٤٣ ابو سعيد خراز قدس الله تعالى سره
٤٤ احنف الهمداني قدس الله تعالى سره	٤٥ ابو شعيب المقنع قدس الله تعالى سره	٤٥ ابو عقال بن علوان المغربي رحمه الله	٤٥ حماد قرشي قدس الله تعالى سره	٤٦ ابو الحسين نوري قدس الله تعالى سره
٤٦ سيد الطائفه جنيد البغدادي رحمه	٤٨ ابو جعفر بن الكرنبي قدس الله تعالى سره	٤٩ كهمس بن الحسين الهمداني قدس سره	٤٩ عمرو بن عثمان المكي الصوفي رحمه الله	٤٩ شاه شجاع كرماني قدس الله سره
٥٠ ابو عثمان حيري قدس الله سره	٥٠ زكريا بن دلويه قدس الله سره	٥١ زكريا بن يحيى الهروي قدس الله سره العزيز	٥١ زياد الكبير الهمداني قدس الله تعالى سره	٥١ ابو عثمان مغربي قدس الله تعالى سره
٥١ ابو طالب الاخميمي قدس الله تعالى سره	٥٢ طلحه بن محمد الصباح النيلي قدس سره	٥٣ ابو العباس بن مسروق قدس الله تعالى سره	٥٣ شيخ ابو العباس موزه رز بغدادي	٥٣ ابو عبد الله المغربي قدس الله تعالى سره
٥٣ ابو عبد الله البناجي قدس الله تعالى سره	٥٣ ابو عبد الله الانطاكي قدس الله تعالى سره	٥٤ ممشاد الدينوري قدس الله تعالى سره	٥٤ حسن بن علي المسوحي قدس الله تعالى سره	٥٥ احمد بن ابراهيم المسوحي قدس سره

٥٥ رويم بن احمد بن يزيد بن رويم رحمه	٥٦ يوسف بن الحسين الرازى قدس سره	٥٧ عبدالله بن خاض قدس الله سره	٥٨ ثابت بن الخباز قدس الله تعالى سره	٥٨ ابو ثابت الرازى قدس الله تعالى سره
٥٩ سمنون بن حمزه بن المحب الكذاب رحمه	٥٩ زهرون المغربى قدس الله تعالى سره	٥٩ عرون بن الوتايه قدس سره العزيز	٥٩ ميمون المغربى قدس الله تعالى سره	٥٩ سعدون مجنون قدس الله تعالى سره
٦٠ عطار بن سليمان قدس الله تعالى سره	٦١ على بن سهل بن الازهر الاصفهانى قدس سره	٦٢ محمد بن يوسف بن معدان البنا رحمه	٦٢ محمد بن فاذه قدس الله تعالى سره	٦٢ سهل بن على بن كروى قدس الله تعالى سره
٦٢ على بن حمزه الاصفهانى الحلاج قدس سره	٦٢ على بن شعيب السقا قدس الله تعالى سره	٦٢ على بن موفق البغدادى قدس الله تعالى سره	٦٣ ابو احمد القلانسى قدس الله تعالى سره	٦٣ ابو العرب الاصفهانى قدس الله تعالى سره
٦٤ ابو عبدالله القلانسى قدس الله تعالى سره	٦٤ ابو عبدالله بن الجلا قدس الله تعالى سره	٦٤ ابو عبدالله خاقان الصوفى قدس سره	٦٤ ابو عبيد الله البسرى قدس الله تعالى سره	٦٥ ابو عبدالله السجزى قدس الله تعالى سره
٦٦ ابو عبدالله الحصرى قدس الله تعالى سره	٦٦ جعفر بن المبرقع قدس الله تعالى سره	٦٦ على بن بندار بن حسين الصوفى الصيرفى	٦٧ محمد بن الفضل البلخى قدس سره	٦٨ محمد بن على الحكيم الترمذى رحمه
٦٩ على بن بكار قدس الله تعالى سره العزيز	٦٩ ابو عبدالله عبادانى قدس الله تعالى سره	٦٩ ابو عبدالله الحصرى قدس الله تعالى سره	٧٠ ابو عبدالله السالمى قدس الله تعالى سره	٧٠ ابو طالب محمد بن على بن عطيه الحارثى المكى ره
٧٠ ابو عبدالله جاوبانى صوفى همدانى ره	٧١ ابو بكر الوراق الترمذى قدس سره	٧١ ابو القاسم رازى قدس الله تعالى سره	٧١ ابو القاسم حكيم السمرقندى قدس سره	٧٢ بكر سغدى قدس الله تعالى سره العزيز
٧٢ صالح بن مكتوم قدس الله تعالى سره	٧٢ ابو ذر الترمذى قدس الله تعالى سره	٧٢ هاشم سغدى قدس الله تعالى سره	٧٣ محمد بن حسن الجوهرى قدس الله تعالى سره	٧٣ ابو بكر كسائى دينورى قدس سره

٧٣ ابو على الجوزجانى قدس الله تعالى سره	٧٤ محمد واحمد ابنا ابى الورد قدس سره	٧٤ طاهر مقدسى قدس الله تعالى سره	٧٤ ابو يعقوب السوسى قدس الله تعالى سره	٧٥ ابو يعقوب نهر جورى قدس سره
٧٥ ابو يعقوب الزيات قدس الله تعالى سره	٧٥ احمد بن وهب قدس الله تعالى سره	٧٥ ابو يعقوب خرابلى قدس الله تعالى سره	٧٥ ابو يعقوب اقطع قدس الله تعالى سره	٧٦ ابو يعقوب بن زيزى قدس سره
٧٧ ابو يعقوب مذكورى قدس الله تعالى سره	٧٧ ابو يعقوب ميكائى قدس الله تعالى سره	٧٧ ابو يعقوب خراط عسقلانى قدس سره	٧٧ ابو يعقوب كوربى قدس الله تعالى سره	٧٧ خير نساج قدس الله تعالى سره
٧٨ محفوظ بن محمود قدس الله تعالى سره	٧٨ محفوظ بن محمد قدس الله تعالى سره	٧٨ ابراهيم الخواص قدس الله تعالى سره	٨٠ ابراهيم بن عيسى قدس الله تعالى سره	٨٠ ابراهيم بن ثابت قدس الله تعالى سره
٨٠ ابو محمد جريرى قدس الله تعالى سره	٨١ غانم بن سعد قدس الله تعالى سره	٨١ غيلان السمرقندى قدس الله تعالى سره	٨١ غيلان الموسوس قدس الله تعالى سره	٨١ ابو العباس بن عطا قدس الله تعالى سره
٨٢ ابو صالح المزين قدس الله تعالى سره	٨٢ ابو العباس نهريرى قدس الله تعالى سره	٨٣ ابو العباس دينورى قدس الله تعالى سره	٨٣ ابو العباس احمد بن يحيى الشيرازى قدس سره	٨٣ ابو العباس باوردى قدس الله تعالى سره
٨٣ ابو العباس بردعى قدس الله تعالى سره	٨٤ ابو العباس سيارى قدس الله تعالى سره	٨٤ عبد الواحد بن على السيارى قدس سره	٨٤ ابو العباس السهروردى قدس الله تعالى سره	٨٤ ابو العباس نهاوندى قدس الله تعالى سره
٨٥ اخى فرج زنجانى قدس الله تعالى سره	٨٦ ابو العباس نسائى قدس الله تعالى سره	٨٦ ابو العباس سريج قدس الله تعالى سره	٨٦ ابو العباس حمزه بن محمد قدس الله سره	٨٦ حسين منصور الحلاج البيضاوى
٨٧ عبد الملك اسكاف قدس الله تعالى سره	٨٨ ابراهيم بن فاتك وقيل احمد بن فاتك	٨٨ فارس بن عيسى البغدادى قدس سره	٩٠ احمد بن حسين بن منصور الحلاج	٩٠ ابو منصور كاوكلاه قدس الله تعالى سره

٩٠ ابو عمرو دمشقی قدس الله تعالی سره	٩٠ محمد بن حامد الترمذی قدس سره	٩٠ عبد الله بن محمد الخراز قدس سره	٩١ بنان بن محمد الحمال قدس الله تعالی سره	٩٢ اسحاق بن ابراهیم الحمال قدس سره العزیز
٩٢٧ بنان بن عبد الله قدس الله تعالی سره	٩٣ شیبان بن علی قدس الله تعالی سره	٩٣ ابو الحسن بن محمد المزین قدس الله سره	٩٣٧ ابو الحسن الصایغ الدینوری قدس سره	٩٤ ابو الحسین الصبحی قدس الله تعالی سره
٩٤ ابو الحسین سیوطی قدس الله تعالی سره	٩٤ ابو الحسین بن شعره قدس الله تعالی سره	٩٤ ابو الحامد الاسود المعروف بالزنجی	٩٥ ابراهیم بن داود القصار الرقی ره	٩٦ ابو جعفر حفاد قدس الله تعالی سره
٩٦ ابو جعفر سوماتی قدس الله تعالی سره	٩٦ ابو جعفر صیدلانی قدس الله تعالی سره	٩٧ ابو جعفر احمد بن حمدان بن علی بن سنان	٩٧ ابو جعفر الفرغانی قدس الله تعالی سره	٩٧ ابو جعفر شامانی قدس الله تعالی سره
٩٧ ابو جعفر حداد قدس الله تعالی سره	٩٨ ابو جعفر معاذ مصری قدس الله تعالی سره	٩٨ ابو عبد الله البرقی قدس الله تعالی سره	٩٨ ابو جعفر المجذوم قدس الله تعالی سره	١٠٠ ابو جعفر دامغانی قدس الله تعالی سره
٢٠٩ ابو الحسین الوراق قدس الله تعالی سره	٢٠٠ ابو الحسین الدراج قدس الله تعالی سره	٢٠١ بکر الدراج قدس الله تعالی سره العزیز	٢٠١ ابو الحسین سلامی قدس الله تعالی سره	٢٠٢ ابو الحسین مالکی قدس الله تعالی سره
٢٠١ ابو الحسین هاشمی قدس الله تعالی سره	٢٠١ ابو بکر الواسطی قدس الله تعالی سره	٢٠٣ ابو بکر زقاق کبیر قدس الله تعالی سره	٢٠٣ ابو بکر زقاق صغیر قدس الله تعالی سره	٢٠٤ ابو بکر الکتانی قدس الله تعالی سره
٢٠٤ ابو بکر عطا جحفی قدس الله تعالی سره	٢٠٣ ابو بکر شقاق رحمه الله تعالی	٢٠٤ ابو بکر الشبلی قدس الله سره	٢٠٦ ابو بکر یزدان یار ارموی قدس سره	٢٠٦ ابو بکر صیدلانی قدس الله تعالی سره
٢٠٤ ابو بکر الخباز البغدادی ره	٢٠٩ ابو بکر بن عیسی المطوعی قدس سره	٢٠٧ ابو بکر بن طاهر الابهری قدس سره	٢٠٧ ابو بکر بن ابی سعدان قدس الله سره	٢٠٨ ابو بکر عطوفی قدس الله سره

٢٠٨ ابو بکر سکاک قدس الله تعالی سره	٢٠٨ ابو بکر سقا قدس الله تعالی سره	٢٠٨ ابو بکر المصری قدس الله تعالی سره	٢٠٩ ابو بکر الرقی قدس الله تعالی سره	٢٠٩ ابو بکر طمستانی قدس الله تعالی سره
٢١٠ ابو بکر فرا قدس الله تعالی سره العزیز	٢١٢ ابو بکر الشبهی قدس الله تعالی سره	٢١٢ ابو بکر الطرسوسی قدس الله تعالی سره	٢٢١ ابو بکر السوسی قدس الله تعالی سره	٢٢٢ ابو بکر المشکیر قدس الله تعالی سره
٢١٣ ابو بکر جوزقی قدس الله تعالی سره	٢٣٣ ابو بکر الرازی قدس الله تعالی سره	٢٢٣ ابو بکر مفید قدس الله تعالی سره	٢٤٣ ابو بکر قصری قدس الله تعالی سره	٢٤٤ ابو بکر هوازنی قدس الله تعالی سره
٢١٤ ابو بکر اشنانی قدس الله تعالی سره	٢٢٤ ابو بکر مغازنی قدس الله تعالی سره	٢١٤ ابو بکر قطیعی قدس الله تعالی سره	٢٢٥ ابو بکر ممکانی قدس الله تعالی سره	٢٢٥ ابو بکر کفتیری قدس الله تعالی سره
٢٣٥ ابو بکر بن داود الدینوری قدس سره	٢٣٥ ابو علی الروذباری قدس الله تعالی سره	٢٣٦ ابو علی الثقفی قدس الله تعالی سره	٢٣٧ ابو علی الکاتب المصری قدس سره	٢٣٧ ابو علی مشتولی قدس الله تعالی سره
٢١٨ ابو علی رازی قدس الله تعالی سره	٢١٨ ابو علی خیران قدس الله تعالی سره	٢١٨ ابو علی سیرخانی قدس الله تعالی سره	٢٣٨ عبد الله محمد المعروف بالمرتعش قدس سره	٢٣٩ عبد الله بن محمد بن منازل قدس سره
٢٤٢ عبد الله حداد رازی قدس سره	٢٤٢ عبد الله بن عصام المقدسی قدس سره	٣٠١ عبد الله بناذانی قدس الله تعالی سره	٣٠١ ابو الخیر التینانی الاقطع قدس سره	٢٣٣ ابو الخیر حبشی قدس الله سره
٣٠٤ ابو الخیر عسقلانی قدس الله سره	٢٢٢ ابو الخیر حمصی قدس الله تعالی سره	٣٤٤ ابراهیم بن شیبان القرمیسینی الکرمانشاهی	٢٤٤ ابو یزید مرغزی خراسانی قدس سره	٢٤٤ ابراهیم بن احمد بن مولد الصوفی الرقی
٢٤٥ ابراهیم الجیلی قدس الله سره	٢٤٥ ابراهیم دهستانی قدس الله سره	٢٤٥ ابراهیم مرغینانی قدس الله سره	٢٤٥ ابراهیم نازویه قدس الله سره	٢٤٩ مظفر کرمانشاهی قرمیسینی قدس سره

١٢٦	١٢٦	١٢٧	١٢٧	١٢٧
ابو الحسين بن بنان قدس الله تعالى سره	ابو الحسين بن هند الفارسى قدس سره	ابو الاديان رحمه الله تعالى عليه	ابو جعفر محمد بن على النسوى المعروف بمحمد عليان	ابو سعيد الاعرابى قدس الله روحه
١٢٨	١٢٨	١٢٩	١٣١	١٣٢
ابو عمرو الزجاجى قدس الله روحه	ابراهيم بن يوسف بن محمد الزجاجى	جعفر بن محمد بن نصير الخلدى الخواص	ابو الحسن الصوفى القوشنجى قدس سره	بندار بن الحسين بن محمد بن المهلب الشيرازى
١٣١	١٣١	١٣٢	١٣٢	١٣٢
ابو عمرو بن نجيد قدس الله تعالى سره	عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازى الشعرانى	ابو الحسين السيروانى قدس الله سره	ابو الحسين القرافى قدس الله تعالى سره	ابو سليمان نيلى قدس الله تعالى سره
١٣٢	١٣٣	١٣٣	١٣٣	١٣٣
ابو سليمان خواص مغربى قدس سره	ابو القاسم النصر آبادى قدس سره	ابو بكر رازى بجلى قدس الله تعالى سره	ابو بكر فالزبان قدس الله تعالى سره	ابو الحسين الحصرى قدس الله تعالى سره
١٣٤	١٣٤	١٣٥	١٣٥	١٣٥
ابو الحسين بن سمعون قدس الله تعالى سره	ابو نصر خباز و ابو الحسن سوهان آژنه	شيخ احمد حرانى قدس الله تعالى سره	جهم رقى قدس الله تعالى سره العزيز	ابو الحسن الازهوى قدس الله سره
١٣٥	١٣٦	١٣٧	١٣٧	١٣٧
ابو عبد الله بن خفيف الشيرازى قدس سره	ابو الخير مالكى قدس الله تعالى سره	ابو بكر الشعرانى قدس الله سره	ابو محمد العبايدى قدس الله سره	جعفر الحذاء قدس الله تعالى سره العزيز
١٣٨	١٣٩	١٣٩	١٤٠	١٤١
هشام بن عبدان قدس الله سره	ابو حمزه قدس الله تعالى سره العزيز	عبد الرحيم اصطخرى قدس الله تعالى سره	مؤمل الجصاص قدس الله تعالى سره	على بن شلويه قدس الله تعالى سره
١٤٢	١٤٣	١٤٣	١٤٣	١٤٣
ابو بكر الاسكاف قدس الله تعالى سره	ابو ضحاك قدس الله تعالى سره العزيز	ابو محمد الخفاف قدس الله تعالى سره	حسن بن حمويه و صاحبه ابو جعفر الحرار الاصطخرى	عبد الله القصار قدس الله تعالى سره
١٤٤	١٤٤	١٤٦	١٤٦	١٤٦
ابراهيم المتوكل قدس الله تعالى سره	ابو طالب خرزج بن على قدس سره	ابو على وارجى قدس الله تعالى سره	ابو الفضل جعفر الجعدى قدس سره	ابو القاسم القصرى قدس الله سره

VI

١٤٧	١٤٧	١٤٨	١٤٨	١٤٩
عبد العزيز بحرانى قدس الله سره	ابو الحسن حكيمى قدس الله سره	شيخ ابو على حسين ابن محمد الاكاره	شيخ ابو اسحق ابراهيم ابن شهريار كازرونى	شيخ روزبهان بقلى قدس الله تعالى سره
١٥٠	١٥١	١٥٣	١٥٣	١٥٤
شيخ ابو الحسن كردويه قدس الله تعالى سره	شيخ عبد الله بليانى قدس الله تعالى سره	شيخ جمال الدين محمد باكليجار ره	موسى بن عمران جيرفتى قدس سره	خواجه على بن حسن كرمانى قدس سره
١٥٤	١٥٤	١٥٥	١٥٥	١٥٥
ميره نيشابورى قدس الله تعالى سره	ابو عبد الله التروغندى قدس الله تعالى سره	ابو عبد الله الروذبارى	ابو عبد الله بن مانك قدس سره	ابو عبد الله دونى قدس الله سره
١٥٦	١٥٦	١٥٧	١٥٧	١٥٧
ابو عبد الله مولى قدس الله تعالى سره	ابو عبد الله المقرى قدس الله سره	ابو القاسم المقرى قدس الله سره	ابو محمد الراسبى قدس الله تعالى سره	ابو عبد الله الدينورى قدس الله تعالى سره
١٥٨	١٥٩	١٥٩	١٦٠	١٦٠
ابو الحسين السيروانى الصغير قدس سره	ابو الحسين بن جهضم الهمدانى قدس سره	ابو الحسين الطرزى قدس الله تعالى سره	ابو الحسين سركى قدس الله تعالى سره	شيخ محمد ساحرى قدس الله تعالى سره
١٦٠	١٦١	١٦١	١٦١	١٦٢
شيخ احمد جوالكر قدس الله تعالى سره	ابو الحسين حداد هروى قدس سره	ابو المظفر ترمذى قدس الله تعالى سره	امير چه سفال فروش قدس سره	شريف حمزه عقيلى قدس الله تعالى سره
١٦٢	١٦٣	١٦٣	١٦٤	١٦٤
عارف عيار قدس الله سره	ابو الحسين سال به بن ابراهيم	شيخ عمران نلتى قدس الله سره	ابو الحسين مرو الرودى قدس الله تعالى سره	ابو حامد دوستان قدس الله تعالى سره
١٦٤	١٦٥	١٦٥	١٦٦	١٦٧
باب فرغانى قدس الله سره	ابو منصور معمر ابن احمد الاصفهانى	ابو نصر سراج قدس الله سره	شيخ ابو الفضل ابن الحسن السرخسى	خالوى نيشابورى قدس الله سره
١٦٧	١٧٩	١٦٩	١٧٠	١٧١
شيخ ابو العباس قصاب الاملى	شيخ احمد نصر قدس الله سره	شيخ ابو على سياه قدس الله سره	ابو على الدقاق قدس الله سره	ابو على الشبوئى المروزى قدس سره

١٧٢	١٧٣	١٧٤	١٧٤	١٧٥
شیخ ابو القاسم بشر یاسین ره	شیخ لقمان سرخسی قدس الله سره	شیخ محمد قصاب آملی قدس الله سره	شیخ ابو الحسن خرقانی قدس سره	شیخ ابو عبد الله الداستانی ره
١٧٥	١٧٩	١٨٠	١٨٠	١٨١
شیخ ابو سعید ابن ابو الخیر	شیخ ابو القاسم کرکانی قدس سره	خواجه مظفر ابن احمد بن حمدان	معشوق طوسی قدس الله سره	امیر علی عبو قدس الله تعالی سره العزیز
١٨٢	١٨٣	١٨٣	١٨٣	١٨٤
شیخ ابو عبد الرحمن سلمی النیشابوری	حسین بن محمد بن موسی السلمی ره	ابو سهل الصعلوکی قدس الله تعالی سره	شیخ ابو القاسم قشیری قدس سره	شیخ ابو العباس شقانی قدس سره
١٨٤	٢٨٥	١٨٥	٢٨٤	٢٨٦
ابو الفضل محمد بن الحسنی الختلی ره	علی بن عثمان بن ابی علی الجلالی الغزنوی	خواجه احمد حمادی سرخسی قدس سره	ادیب کندی قدس الله سره العزیز	ابو الحسن مثنی قدس الله تعالی سره
١٨٩	١٨٦	١٨٧	١٨٧	١٨٧
شیخ احمد نجار استرابادی	شیخ ابو ذرعه رازی قدس سره	شیخ ابو ذرعه اردبیلی قدس سره	ابو عبد الله المشتهر ببابوسی قدس سره	شیخ ابو عبد الله باکو قدس الله سره
١٨٩	١٨٩	١٨٩	١٩٠	١٩٠
شیخ مؤمن شیرازی قدس الله سره	شیخ ابو اسحاق شامی قدس سره	خواجه ابو احمد ابدال چشتی	خواجه محمد بن ابو احمد ابدال چشتی	خواجه یوسف ابن محمد بن سمعان
١٩١	١٩٣	١٩٤	١٩٤	١٩٩
خواجه مودود چشتی قدس سره	خواجه احمد بن مودود ابن یوسف چشتی	ابو الولید بن احمد ابن ابی الرجا	ابو اسمعیل عبد الله بن ابی منصور محمد الانصاری الهروی	خواجه یحیی بن عمار الشیبانی قدس سره
١٩٨	١٩٨	١٩٨	١٩٩	١٩٩
شیخ ابو عبد الله طاقی قدس سره	شیخ ابو الحسن بشری سجزی	کاکا ابو القصر نسجی قدس الله سره	کاکا احمد سنبل ویرادوی محمد خورجیه	ابو منصور محمد الانصاری ره
١٩٩	١٩٩	٢٠٠	٢٠٠	٢٠٠
ابو منصور سوخته قدس الله روحه	شیخ احمد ختنی ویرادوی خواجه اسمعیل چشتی	ابو حفص غاوردانی قدس الله تعالی سره	ابو بشر کواشانی رحمه الله تعالی	احمد مرجانی و احمد کاهستانی رحمهما الله

٢٠٠	٢٠١	٢٠١	٢٠١	٢٠١
شیخ احمد حاجی قدس الله تعالی سره	شیخ بوسلمه باوردی قدس الله تعالی سره	ابو علی کیال قدس الله تعالی سره	ابو علی زرگر قدس الله تعالی سره	ابو علی بوته گر قدس الله تعالی سره
٢٠١	٢٠١	٢٠١	٢٠١	٢٠١
شیخ ابو نصر قبابی قدس الله تعالی سره	شیخ اسماعیل نصر ابادی قدس سره	شیخ ابو منصور کازر قدس سره	اسمعیل دباس جرفتی قدس سره	ابو سعید معلم قدس الله تعالی سره
٢٠١	٢٠١	٢١٢	٢٢٣	٢٠٠٥
شیخ محمد ابو حفص کورتی قدس سره	شیخ عمو قدس الله تعالی سره العزیز	شیخ احمد کوفانی قدس الله تعالی سره	ابو الحسن نجار قدس الله سره	شیخ ابو اللیث فوشنجی قدس سره
٢٠٦	٢٠٩	٢٠٦١	٢٠٧	٢٠٧
محمد بن عبد الله کازرهروی قدس سره	قربشیخ قدس الله تعالی سره العزیز	خواجه خیرجه قدس الله سره	ابو عبد الله احمد بن عبد الرحمن بن نصر المالینی	ابو نصر بن ابی جعفر بن ابی اسحق الهروی الخانجربادی
٢٠٨	٢٠٨	٢٠٩	٢٠٩	٢١٥
سلطان مجد الدین طالبه قدس الله سره	ابو عبد الله مختار محمد بن احمد الهروی	شیخ ابو ذر بوزجانی قدس الله سره العزیز	شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی	شیخ ابو طاهر کرد قدس الله تعالی سره
٢١٣	٢١٧	٢١٨	٢٢٠	٢٢١
شیخ ابو علی فارمدی قدس الله تعالی سره	شیخ ابو بکر بن عبد الله الطوسی النساج	حجة الاسلام محمد بن محمد الغزالی الطوسی	شیخ احمد غزالی قدس الله سره	خواجه یوسف همدانی قدس سره
٢٢٣	٢٢٤	٢٢٤	٢٣٤	٢٣٤
خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس سره	خواجه عارف ریوکردی قدس سره	خواجه محمود انجیر فغنوی قدس سره	خواجه علی رامیتنی قدس الله سره	خواجه محمد بابا سماسی قدس سره
٢٢٥	٢٠٣٧	٢٢٩	٢٢٣	٢٣٠
سید امیر کلال قدس الله سره	قثم شیخ قدس الله سره	خلیل آتا قدس الله تعالی سره	خواجه بهاء الدین نقشبند قدس سره	خواجه علاء الدین عطار قدس سره
٢٣٢	٢٣٤	٢٣٥	٢٣٥	٢٣٩
خواجه محمد پارسا قدس الله سره	خواجه ابو نصر پارسا قدس سره	خواجه حسن عطار قدس سره	مولانا یعقوب چرخی قدس سره	خواجه علاء الدین غجدوانی قدس سره

٢٣٧	٢٣٨	٢٣٩	٢٤٠	٢٤٥
مولانا نظام الدين خاموش قدس سره	خواجه عبد الله امامی اصفهانی	مولانا سعد الدين كاشغرى قدس سره	خواجه عبيد الله قدس الله سره	شيخ ابو الحسن بستى قدس سره
٢٤٥	٢٤٥	٢٤٥	٢٤٦	٢٤٧
شيخ حسن سكاك سمنانى	محمد بن حموية الجوينى قدس سره	عين القضاة همدانى قدس الله سره	شيخ بركة همدانى قدس الله تعالى سره	شيخ فتحه قدس الله تعالى سره العزيز
٢٤٧	٢٤٧	٢٤٨	٢٤٨	٢٤٨
شيخ ضيا الدين ابو النجيب عبد القاهر السهروردى	شيخ عمار ياسر قدس الله تعالى سره	شيخ روزبهان كبير مصرى قدس سره	شيخ اسمعيل قصرى قدس سره	شيخ نجم الدين الكبرى قدس سره
٢٤٩	٢٥٣	٢٥٤	٢٥٦	٢٥٦
بابا فرج تبريزى قدس الله سره	شيخ مجد الدين بغدادى قدس سره	شيخ سعد الدين حموى قدس سره	شيخ سيف الدين باخرزى قدس سره	عين الزمان جمال الدين گيلى قدس سره
٢٥٧	٢٥٧	٢٥٨	٢٥٩	٢٥٩
بابا كمال جندى قدس الله سره	خواجه ابو الوفا خوارزمى قدس سره	شيخ نجم الدين رازى المعروف بدايه	شيخ رضى الدين على لالا الغزنوى	شيخ جمال الدين احمد الجورقانى
٢٦٠	٢٦٠	٢٦٣	٢٦٤	٢٦٤
شيخ نور الدين عبد الرحمن اسفراينى كسرقى	ابو المكارم ركن الدين علاء الدوله احمد بن محمد البيابانكى	اخى على مصرى قدس الله سره	شيخ نجم الدين محمد بن محمد الادكانى	اخى محمد دهستانى قدس الله سره
٢٦٦	٢٦٦	٢٦٦	٢٦٧	٢٦٧
ابو البركات تقى الدين على الدوستى سمنانى	امير سيد على بن شهاب ابن محمد الهمدانى	شيخ عبد الله غرجستانى قدس سره	بابا محمود طوسى قدس الله سره	اخى على قتلق شاه قدس الله تعالى سره
٢٦٧	٢٦٩	٢٧٠	٢٧٠	٢٧١
شيخ حافظ بهاء الدين عمر اردمى قدس سره	مولانا فخر الدين كورستانى قدس سره	شاه على فرامى قدس الله تعالى سره العزيز	شيخ محمد شاه فرامى قدس سره	شيخ بهاء الدين عمر قدس الله سره
٢٧٢	٢٧٢	٢٧٣	٢٧٤	٢٧٦
مولانا شمس الدين محمد اسد قدس سره	شيخ بهاء الدين ولد قدس الله سره	سيد برهان الدين محقق قدس الله سره	مولانا جلال الدين محمد البلخى الرومى	مولانا شمس الدين محمد بن على ابن ملك داد التبريزى

VIII

٢٧٨	٢٧٩	٢٨٠	٢٨١	٢٨١
شيخ صلاح الدين فريدون القونوى المعروف بزركوب	شيخ حسام الدين حسن بن محمد ابن الحسن بن اخى ترك	سلطان ولد قدس الله تعالى سره	شيخ شهاب الدين السهروردى بو	شيخ نجيب الدين على بزغش الشيرازى
٢٨٣	٢٨٣	٢٨٤	٢٨٩	٢٨٦
ظهير الدين عبد الرحمن ابن على بن بزغش	شيخ محمد يمنى قدس الله تعالى سره العزيز	شيخ ابراهيم مجذوب قدس الله تعالى سره	شيخ جمال الدين لور قدس الله سره العزيز	شيخ شمس الدين صفى قدس الله سره
٢٨٤	٢٨٦	٢٨٧	٢٩٣	٢٩٣
شيخ نور الدين عبد الصمد نطنزى	شيخ عز الدين محمود الكاشى بو	شيخ كمال الدين عبد الرزاق الكاشى ومكتوب وى وجوابان	شيخ نور الدين عبد الرحمن المصرى قدس سره	شيخ زين الدين ابو بكر الخوافى بو
٢٩٥	٢٩٦	٢٩٧	٢٩٨	٢٩٩
امير قوام الدين سنجانى قدس سره	خواجه شمس الدين محمد الكوسوى الجامى	مولانا زين الدين ابو بكر تايبادى	مولانا جلال الدين محمود راهرمغانى	مولانا جلال الدين ابو يزيد پورانى
٣٠٠	٣٠٠	٣٠١	٣٠٣	٣٠٣
مولانا ظهير الدين خلوتى قدس سره	شيخ بهاء الدين زكرياء مولتانى	شيخ نظام الدين خالدى دهلوى معروف بشيخ نظام اوليا	شيخ ابو عبد الله الصومعى قدس سره	شيخ محيى الدين عبد القادر الجيلى
٣٠٤	٣٠٥	٣٠٥	٣٠٦	٣٠٨
شيخ حماد دباس قدس الله تعالى سره	شيخ صدقه بغدادى قدس الله سره	شيخ سيف الدين عبد الوهاب بو	شيخ ابو محمد عبد الرحمن الطفسونجى قدس سره	شيخ ابو عمرو صريفينى قدس الله تعالى سره
٣١٤	٣١٤	٣١٥	٣١٥	٣١٦
شيخ بقاء بن بطو قدس الله سره	قضيب البان موصلى قدس سره	محمد الاوانى كربانى القائد معروفست	ابو السعود بن الشبل قدس سره	شيخ ابو مدين المغربى قدس سره
٣١٨	٣٦٨	٣٢٩	٣١٩	٣٢١
ابو العباس بن العريف الصنهاجى	ابو الربيع الكفيف المالقى قدس سره	عدى بن مسافر الشامى ثم الهكارى	سيدى احمد بن ابى الحسن الرفاعى	حيوة بن قيس الحرانى قدس سره
٣٢١	٣٢٢	٣٢٢	٣٢٢	٣٢٣
شيخ جاكير قدس الله تعالى سره العزيز	شيخ ابو عبد الله محمد بن ابراهيم الهاشمى القرشى	ابو الحسن على بن حميد الصعيدى المعروف بابن الصباغ	ابو اسحق بن ظريف قدس الله سره العزيز	ابن الفارض الحموى المصرى

٣٤

در کوه عرفات کیم بنده دورور
در کعبه و مدینه هر کیم کزر دوست
بیتش نظاره کیم که مکه باتین ایدر
در مروه ده کونن بسی تطفی یمنی کیدن
ایسن بنی ویره احوال ماتل دوست
حجره دونی الحیلانی ٤٤

١

تاریخ وفات المولی الجامی قدس سره
ومن دخله کان آمنا
سنه ۸۹۸

الملک لله دخل فی حفظ عبده
الحاج بشیر آغاء دار السعادة بشریفه
لسنة ثمان وعشر ومائة
والف

حاجی قرا کولی علیه الرحمه در تاریخ وفات نور الدین جامی
جامی که بر سپهر کمال آفتاب بود   تصنیف کرد نسخه زهر علم بی حسیب
رفت از جهان و ماند میان سخنوران   تاریخ فوت خویشتن اشعار دلفریب

کتب بامر المولی صاحب الکتاب
سلمه الله تعالی وانا الفقیر
محمد امین الشابقی غفر له
عفی عنه

هذه النسخة الجلیلة والمجلة الجمیلة من وقف حضرة مولانا صاحب الخیرات الحسان
صاحب ذیل الجود والاحسان منور مصابیح المقاصد بانوار العنایة
مفتح معاقد المراصد بمفتاح الکفایة جامع محاسن العلم والعمل
حائز مجامع البر الاکمل الا وهو آغاء دار السعادة الحاج بشیر
وفقه للخیر المزید والبر الکثیر من هو علی کل شیء قدیر
حرره الفقیر الیه تعالی محمد امین المفتش
باوقاف الحرمین المحترمین
عفی له

٤٨٠

الحمد لله الذی جعل مرائی قلوب اولیائه مجالی جمال وجهه
الکریم • والاح منها علی صفایح وجوههم لوایح نوره القدیم
فصاروا بحیث اذا رؤوا ذکر الله • والصلوة علی افضل من ارتفع حجب
الکون عن بصر بصایرهم • وانکشف سر سریان وجوده الساری
فی الکل علی سرایرهم • فما راوا فی الوجود الا ایاه • وعلی آله الطیبین
واصحابه الطاهرین • وعلی من تبعهم وتبع تابعیهم اجمعین الی یوم الدین

اما بعد میکوید پای شکسته زاویهٔ خمول وکم نامی
عبد الرحمن بن احمد الجامی • ثبته الله علی منهج الصدق والسداد
فی العمل والقول والاعتقاد که شیخ امام عالم عارف ابو عبد الرحمن
محمد بن حسین السلمی النیسابوری قدس الله تعالی روحه • در بیان
سیر واحوال مشایخ طریقت قدس الله تعالی ارواحهم • که کبراء دین
وعظماء اهل یقین اند • وجامع اند میان علوم ظاهر وعلوم باطن
کتابی جمع کرده است • وآنرا طبقات الصوفیه نام نهاده • وآنرا پنج
طبقه کردانیده • وطبقه را عبارت از جماعتی داشته که در زمان
واحد یا در ازمنهٔ متقارب بانوار ولایت وآثار هدایت ازیشان بوده

وسفر و رحلت مریدان ومستفیدان بایشان بوده • ودر هر طبقه
بیست تن از مشایخ وایمه وعلماء این طایفه ذکر کرده • وبحسب
اقتضای وقت ومقام از کلمات قدسیه وشمایل مرضیهٔ ایشان آنچه
دلالت میکند بر طریقت • وعلم وحال وسیرت ایشان در بیان آورده
وحضرت شیخ الاسلام کهف الانام ناصر السنة قامع البدعة •
ابو اسمعیل عبد الله بن محمد الانصاری الهروی • قدس الله تعالی روحه
آنرا در مجالس صحبت ومجامع تذکیر وموعظت املا می فرموده اند •
وسخنان دیکر بعضی از مشایخ که دران کتاب مذکور نشده وبعضی
از اذواق ومواجید خود بران می افزوده • ویکی از مریدان ومحبان
آنرا جمع میکرده • ودر قید کتابت می آورده • والحق آن کتابیست لطیف
ومجموعهٔ ایست شریف • مشتمل بر حقایق معارف صوفیه • ودقایق
لطایف این طایفه علیه • اما چون بزبان هروی قدیم که دران
عهد معهود بوده وقوع یافته • وبتصحیف وتحریف نویسندکان
بجای رسیده که در بسیاری از مواضع فهم مقصود بسهولت
دست نمیدهد • وایضا مقتصرست بر ذکر بعضی متقدمان و
از ذکر بعضی دیکر • وازذکر حضرت شیخ الاسلام ومعاصران وی
ومتاخران ازوی خالیست • بارها در خاطر این فقیر میکذشت که بقدر
وسع وطاقت • در تحریر وتقریر آن کوشش نماید آنچه معلوم شود
بعبارتی که متعارف روزکار است در بیان آرد • وآنرا که مفهوم نشود
در حجاب ستر وکتمان بکذارد • واز کتب معتبرهٔ دیکر سخنان چیده
ومعارف سنجیده اضافهٔ آن کرده برلوح تبیان نکارد • وشرح

احوال ومقامات ومعارف وکرامات وتاریخ ولادت ووفات
جماعتی که دران کتاب مذکور نشده با آن منضم کرداند اما بواسطهٔ
وفور علایق وهجوم عوایق میسر نمی شد تا آنکه در تاریخ سنهٔ احدی
وثمانین وثمانمایه محب درویشان ومعتقد ایشان
آن ازهمه شغل سیر وبر فقر دلیر امیر نظام الدین علی شیر
اعزه الله تعالی بعز قبوله ووفقه لسلوک طریق وصوله که بطوع و
اختیار از اعلی مراتب جاه واعتبار اعراض نموده وبقدم تسلیم و
رضا بر سلوک جادهٔ فقر وفنا اقبال فرموده از این فقیر مثل آن صورتی
که بر دل گذشته بود ودر خاطر متمکن گشته استدعا کرد داعیهٔ قدیم
صورت تجدید یافت ودغدغهٔ سابق سمت تقویت وتاکید پذیرفت
لاجرم بصدق همت وخلوص طویت در امضای آن نیت واستقصای
آن امنیت شروع افتاد تا مأمول از مکارم اخلاق ومراسم اشفاق
مطالعه کنندگان آنکه چون ایشان را از یمن انفاس طیبهٔ اولیاء الله
وفیض ارواح مقدسهٔ ایشان وقت خوش گردد متصدی وباعث
این جمع وتالیف را که بجهت اشتمال بر نفحات انفاس طیبهٔ مشایخ
که از حظایر قدس رسیده وبر مشام جان مشتاقان محاضر انس
وزیده مسمی می گردد بنفحات الانس من حضرات القدس از گوشهٔ
خاطر فرو نگذارند وبدعای خیر یاد آرند والتکلان فی جمیع الاحوال علی المهیمن المتعال

تمهید فی القول فی الولایة والولی

ولایت مشتق است از ولی که قربست وآن بر دو قسم است ولایت عامه
وولایت خاصه ولایت عامه مشترک است میان همهٔ مؤمنان

قال

قال الله تعالی اللّٰه ولیّ الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور
وولایت خاصّه مخصوصست بواصلان از ارباب سلوک وهی عبارة
عن فناء العبد فی الحق وبقائه به فالولی هو الفانی فیه والباقی به
وفنا عبارت است از نهایت سیر الی الله وبقا عبارت از بدایت سیر
فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی شود که بادیهٔ وجود را بقدم صدق
یکبارگی قطع کند وسیر فی الله آنگاه متحقق شود که بنده را بعد از
فناء مطلق وجودی وذاتی مطهر از لوث حدثان ارزانی دارد تا
بدان در عالم اتصاف باوصاف الهی وتخلق باخلاق ربانی ترقی
کند ابو علی جوزجانی گوید رحمه الله الولی هو الفانی من حاله الباقی
فی مشاهدة الحق لم یکن له عن نفسه اخبار ولا مع غیر الله قرار ولی
آن بود که فانی بود از حال خود وباقی بمشاهدهٔ حق سبحانه ممکن
نباشد مر اورا که از خود خبر دهد وبا جز خداوند بیارامد ابراهیم
ادهم رحمه الله تعالی مردی را گفت خواهی که ولی باشی از اولیاء الله
تعالی گفت بلی خواهم گفت لا ترغب فی شیء من الدنیا والآخرة
وافرغ نفسک لله تعالی واقبل بوجهک علیه بدنیا وعقبی رغبت
مکن که رغبت باینها اعراض بود از حق سبحانه وفارغ کن مر خود را
از برای دوستی خداوند ودنیی وعقبی را در دل راه مده وروی دل
بحق آر وچون این اوصاف در تو موجود شد ولی باشی وفی الرسالة
القشیریة ان الولی له معنیان احدهما فعیل بمعنی مفعول وهو
من یتولی الله امره قال الله تعالی وهو یتولی الصالحین فلا یکله
الی نفسه لحظة بل یتولی الحق سبحانه رعایته والثانی فعیل مبالغة

من الفاعل وهو الذی یتولی عبادة الله وطاعاته فعبادته یجری علیه
علی التوالی من غیر ان یتخللها عصیان وکلا الوصفین واجب حتی یکون
الولیّ ولیّا یجب قیامه بحقوق الله علی الاستقصاء والاستیفاء ودوام
حفظ الله ایاه فی السرّاء والضرّاء ومن شرط الولی ان یکون محفوظا
کما ان من شرط النبی ان یکون معصوما فکلّ من کان للشرع علیه اعتراض
فهو مغرور مخادع قصد ابو یزید البسطامی قدس الله تعالی روحه
بعض من وصف بالولایة فلما وافی مسجده قعد ینتظر خروجه فخرج الرجل
ورمی ببزاقه تجاه القبلة فانصرف ابو یزید ولم یسلم علیه وقال
هذا رجل غیر مأمون علی ادب من آداب الشریعة فکیف یکون
امینا علی اسرار الحق • شخصی بنزدیک شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سره
درآمد نخست پای چپ اندر مسجد نهاد شیخ اورا گفت بازگرد که مرکه
درخانهٔ دوست ادب آمدن نداند مارا نشاید که با وی صحبت داریم

القول فی المعرفة والعارف والمتعرف والجاهل

وفی الفصل الاول من الباب الثالث من ترجمة العوارف • معرفت عبارت
است از بازشناختن معلوم مجمل در صور تفاصیل چنانچه در علم نحو
مثلا بداند که هر یک از عوامل لفظی و معنوی چه عمل کند این چنین
دانستن بر سبیل اجمال علم نحو باشد و بازشناختن مرعاملی از آن
علی التفصیل در وقت خواندن سواد عربیت بی توقفی و رویتی
واستعمال آن در محل خود معرفت نحو و بازشناختن بفکر و رویت
تعرف نحو وغافل بودن از آن با وجود علم سهو وخطا پس معرفت
ربوبیت عبارت بود از بازشناختن ذات وصفات الهی در صور

تفاصیل

تفاصیل احوال وحوادث ونوازل بعد از آن که بر سبیل اجمال معلوم شده
باشد که موجود حقیقی وفاعل مطلق اوست سبحانه وتا صورت
توحید مجمل علمی مفصل عینی نگردد چنانکه صاحب علم توحید در
صور تفاصیل وقایع واحوال متجدده متضاده از ضر ونفع وعطا
ومنع وقبض وبسط ضار ونافع ومعطی ومانع وقابض وباسط •
حق را سبحانه بیند وشناسد بی توقفی ورویتی اورا عارف
نخوانند واگر باول وهله از آن غافل بود وعن قریب حاضر گردد
وفاعل مطلق را جل ذکره در صور وسایط وروابط بازشناسد
اورا متعرف خوانند نه عارف واگر بکلی غافل بود وتأثیرات افعال
حواله بوسایط کند اورا ساهی ولاهی ومشرک خفی خوانند مثلا
اگر معنی توحید را تقریر میکند وخود را مستغرق بحر توحید
می نماید ودیگری آنرا بر سبیل انکار با او بازگرداند وگوید این
سخن نه از سر حالست بل نتیجهٔ فکر ورویتست در حال بر نجد وبروی
خشم گیرد ونداند که این رنجش عین مصداق قول منکرست والا
فاعل مطلق را در صورت این انکار بازشناختی وبروی خشم
نگرفتی ومعرفت الهی را مراتب است اول آنکه هر اثری که یابد از
فاعل مطلق جل ذکره داند چنانکه گفته شد دوم آنکه هر اثری
که یابد از فاعل مطلق جل ذکره بیقین داند که نتیجهٔ کدام صفت است
از صفات او سیم آنکه مراد حق را عز وعلا در تجلی هر صفتی بشناسد
چهارم آنکه صفت الهی را در صورت معرفت خود بازشناسد
وخود را از دایرهٔ علم ومعرفت بل وجود اخراج کند • چنانک

ازجنید قدس سره پرسیدند که معرفت چیست گفت المعرفة وجود
جهلك عند قیام علمه گفتند زدنا ایضاحًا فرمود هو العارف و
المعروف • وجه آنك مراتب قرب زیاده شود • وآثار عظمت الهی ظاهر
ترگردد • علم بجهل بیشتر حاصل شود • ومعرفت نکرت زیادة گردد •
حیرت بر حیرت بیفزاید • و فریاد • ربّ زدنی تحیّرًا فیك • ازنهاد عارف
برخیزد • واین معنی که تقریر یافت • قدم علم معرفت است • نه معرفت
چه معرفت امری وجدانی است • وتقریر از ان قاصر • اما علم
مقدمهٔ آنست • پس معرفت بی علم محال باشد • وعلم بی معرفت وبال

القول فی معرفة الصوفی والمتصوف والملامتی والفقیر والفرق بینهم

وفی الفصل العاشر من الباب الثالث من ترجمة العوارف • بدانك مراتب
طبقات مردم علی اختلاف درجاتهم بر سه قسم است • قسم اول مرتبهٔ
واصلان وکاملان • وآن طبقهٔ علیاست • وقسم دوم مرتبهٔ سالکان
طریق کمال وآن طبقهٔ وسطی است • وقسم سیم مقیمان وهدهٔ نقصان
وآن طبقهٔ سفلی است • واصلان مقربان وسابقان اند • وسالکان
ابرار واصحاب یمین • ومقیمان اشرار واصحاب شمال • واهل وصول
بعد از انبیا صلوات الرحمن علیهم دو طایفه اند • اول مشایخ صوفیه
که بواسطهٔ کمال متابعت رسول صلی الله علیه وسلم مرتبهٔ وصول
یافته اند • وبعد از ان در رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعت
ماذون ومامور شده اند • واین طایفه کاملان مکمل اند • که
فضل وعنایت ازلی ایشانرا بعد از استغراق در عین جمع ولجهٔ توحید
از شکم ماهی فنا بساحل تفرقه ومیدان بقا خلاصی ومناصی ارزانی

کامل مکمل

کامل غیرمکمل

فرموده تا خلق را بنجات ودرجات دلالت کنند • واما طایفهٔ دوم
آن جماعت اند که بعد از وصول بدرجهٔ کمال حوالهٔ تکمیل ورجوع بخلق
بایشان نرفت وغرقهٔ بحر جمع گشتند • ودر شکم ماهی فنا چنان
ناچیز ومستهلك شدند که از ایشان هرگز خبری واثری بساحل
تفرقه وناحیت بقا نرسید • ودر سلك زمرهٔ سکان قباب غیرت و
قطان دیار حیرت انخراط یافتند • وبعد از کمال وصول ولایت تکمیل
دیگران بایشان مفوض نگشت • واهل سلوك نیز بر دو قسم اند •
طالبان مقصد اعلی ومریدان وجه الله یریدون وجهه • وطالبان
بهشت • ومریدان آخرت ومنکم من یرید الآخرة • واما طالبان
حق دو طایفه اند متصوفه وملامتیه • متصوفه آن جماعت اند که
از بعضی صفات نفوس خلاص یافته اند • وبعضی از احوال واوصاف
متصف گشته ومتطلع نهایات احوال ایشان شده • ولیکن باذیال
بقایای صفات نفوس متشبث مانده باشند • وبدان سبب از وصول
غایات ونهایات اهل قرب وصوفیه متخلف گشته • واما ملامتیه
جماعتی باشند که در رعایت معنی اخلاص ومحافظت قاعدهٔ صدق
غایت جهد مبذول دادند • در اخفای طاعات وکتم خیرات • از
نظر خلق مبالغت واجب دانند • با آنك هیچ دقیقه از صوالح اعمال
مهمل نگذارند • وتمسك بجمیع فضایل ونوافل از لوازم شمرند • ومشرب
ایشان در کل اوقات تحقیق معنی اخلاص بود • ولذتشان در تفرد
نظر حق باعمال واحوال ایشان • وهمچنانك عاصی از ظهور معصیت
بر حذر بود ایشان از ظهور طاعت که مظنهٔ ریا باشد حذر کنند •

متصوفه

صوفیان ص

ملامتیه

تا قاعدهٔ اخلاص خلل نپذیرد. بعضی گفته اند الملامتی هو الذی لا یظهر
خیراً و لا یضمر شراً. و این طایفه هرچند عزیز الوجود و شریف الحال
باشند هنوز حجاب وجود خلقیت از نظر ایشان بکلی منکشف نشده
باشد و بدان سبب از مشاهدهٔ جمال توحید و معاینهٔ عین تفرید
محجوب مانده باشند چه اخفاء اعمال و ستر احوال خود از نظر خلق
مُشعِر و مُؤذِن است برؤیت وجود خلق و نفس خود که مانع معنی
توحید اند و نفس نیز از جملهٔ اغیار است تا هنوز بر حال خود نظر دارند
اخراج اغیار از مطالعهٔ اعمال و احوال خود بکلی نکرده اند و فرق میان
ایشان و صوفیه آنست که جذبهٔ عنایت قدیمه صوفیه را بکلی از ایشان
انتزاع کرده بود و حجاب خلق و انانیت از نظر شهود ایشان برداشته
لاجرم در اتیان طاعات و صدور خیرات خود را و خلق را در میان
نه بینند و از اطلاع نظر خلق مأمون باشند و باخفاء اعمال و ستر
احوال مقید نه اگر مصلحت وقت در اظهار طاعت بینند اظهار کنند
و اگر در اخفاء آن بینند اخفا پس ملامتیه مخلصانند بکسر لام و صوفیه
مخلصانند بفتح لام. اِنّا اَخْلَصْنَاهُم بِخَالِصَةٍ وصف حال ایشانست
و اما طالبان آخرت چهار طایفه اند. زهاد و فقراء و خدام و عباد

زهاد

اما زهاد طایفهٔ باشند که بنور ایمان و ایقان جمال آخرت مشاهده
کنند و دنیا را در صورت قبح معاینه ببینند و از التفات بزینت
مزخرف فانی او رغبت بگردانند و در جمال حقیقی باقی رغبت نمایند
و تخلف این طایفه از صوفیه بآنست که زاهد بحظ نفس خود
از حق محجوب بود چه بهشت مقام حظ نفس است. فِیهَا مَا تَشْتَهِی الاَنفُسُ

و صوفی بمشاهدهٔ جمال ازلی و محبت ذات لم یزلی از هر دو کون محجوب
بود همچنانک از دنیا صرف رغبت کرده باشد از آخرت نیز رغبتش
مصروف بود. پس صوفی را در زهد مرتبهٔ بود ورای مرتبهٔ زاهد
که حظ نفس از آن دور بود. و اما فقراء آن طایفه اند که مالک هیچ

فقراء

چیز از اسباب و اموال دنیوی نباشند و در طلب فضل و رضوان الهی
ترک همه کرده باشند و باعث این طایفه بر ترک یکی از سه چیز باشد
اول رجاء تخفیف حساب یا خوف عقاب چه حلال را حساب لازم است
و حرام را عقاب. دوم توقع فضل ثواب و مسابقت در دخول جنت چه
فقراء با پانصد سال پیش از اغنیا به بهشت در آیند. سیم طلب جمعیت
خاطر و فراغت اندرون از برای اکثار طاعات و حضور دل در آن و تخلف
فقیر از ملامتیه و متصوفه بآنست که او طالب بهشت و خواهان حظ
نفس خود است و ایشان طالب حق و خواهان قرب او. و وراء این مرتبهٔ
در فقر مقامیست فوق مقام ملامتیه و متصوفه و آن وصف خاص
صوفیست چه صوفی اگرچه مرتبهٔ او وراء مرتبهٔ فقیر است ولیکن خلاصهٔ
مقام فقیر در مقام او مدرج است و سبب آنست که صوفی را عبور بر مقام
فقراء از جملهٔ شرایط و لوازم است و هر مقام که از آن ترقی کند صفاوه
و نقاوهٔ آنرا انتزاع نماید و رنگ مقام خود بدهد پس فقر را در مقام
صوفی وصفی دیگر زاید بود و آن سلب نسبت جمیع اعمال و احوال و مقامات
از خود و عدم تملک آن چنانکه هیچ عمل و هیچ حال و هیچ مقام از خود
نه بیند و بخود مخصوص نداند بلکه خود را نه بیند پس او را نه وجود بود
و نه ذات و نه صفت محو در محو و فناء در فنا بود. و این حقیقت فقر است

که مشایخ در فضیلت آن سخن گفته اند و آنچه پیش ازین در معنی فقر یاد
کرده شد رسم فقرست و صورت آن • شیخ ابو عبدالله خفیف قدس سره
گفته است الفقر عدم الاملاک • والخروج عن احکام الصفات • و این حدی
جامع است مشتمل بر رسم فقر و حقیقت آن • و بعضی گفته اند الفقیر
الذی لا یملک ولا یملک • و فوقیت مقام صوفی از مقام فقیر با آنست که
فقیر بارادت فقر وارادت حظ نفس محجوب بود • و صوفی را هیچ ارادت
مخصوص نبود • و در صورت فقر و غنا ارادت او ارادت حق بود بلکه
ارادت او عین ارادت حق سبحانه باشد • و بنا برین اگر صورت فقر
و رسم آن اختیار کند بارادت و اختیار خود محجوب نشود چه ارادت
او ارادت حق باشد • ابو عبدالله خفیف رحمه الله گفته است الصوفی
من استصفاه الحق لنفسه تودداً و الفقیر من استصفی نفسه فی فقره
تقرباً • و بعضی گفته اند الصوفی هو الخارج عن النعوت والرسوم • و
الفقیر هو الفاقد للاشیاء • و ابو العباس نهاوندی رحمه الله گوید
الفقر بدایة التصوف • و فرق میان فقر و زهد آنست که فقر بی وجود
زهد ممکن بود چنانک کسی ترک دنیا کند بعزمی ثابت از سر یقین و
هنوز رغبت اندران باقی بود • و همچنین زهد بی فقر ممکنست چنانکه
کسی با وجود اسباب رغبتش ازان منصرف بود • فقر را رسمیست
و حقیقتی رسم او عدم املاکست • و حقیقت او خروج از احکام صفات
و سلب اختصاص چیزی بخود • و رسم فقر صورت زهد ست و اما رسم
آن • و معنی زهد صرف رغبت از دنیا • و حق سبحانه چون خواهد
که بعضی از اولیاء خود را در تحت قباب عزت از نظر اغیار محجوب گرداند

ظاهر

ظاهر ایشانرا بلباس غنا که صورت رغبت است بپوشاند تا اهل ظاهر
ایشانرا از جمله راغبان دنیا پندارند • و جمال حال ایشان از نظر نامحرمان
پوشیده ماند • و این حقیقت فقر و زهد • وصف خاص و لازم حال
صوفیست • و اما رسم فقر اختیار بعضی از مشایخ صوفیانست • و مراد
ایشان دران اقتدا بانبیا • و تقلل از دنیا • و ترغیب و دعوت طالبان
با صورت فقر بزبان حال و اختیار ایشان • درین معنی مستند باختیار
حق • نه بطلب حظی اخروی • و اما خدام جماعتی باشند که خدمت فقرا

خدام

و طالبان حق اختیار کنند • چنانکه با داود علیه السلام خطاب کردند
که • اذا رأیت لی طالباً فکن له خادماً • و اوقات خود را بعد از ادای فرایض
در تفریغ و ترفیه خاطر ایشان از اهتمام بامور معاش • و اعانت بر
استعداد امر معاد مصروف دارند • و آنرا بر نوافل عبادات تقدیم
کنند • و در طلب ما یحتاج ایشان در هر طریق که در شرع مذموم نباشد
مداخلت نماید • بعضی بکسب • و بعضی بدریوزه • و بعضی بفتوح • و نظر
ایشان در اخذ و اعطا بر حق بود • و خلق را در اخذ رابطه اعطاء حق
سبحانه دانند • و در اعطا واسطه قبول • و از عزت این مقام بر طایفه
حال خادم و شیخ مشتبه شده است • و خادم را از شیخ فرقی نهاده
اند • و فرق آنست که خادم در مقام ابرارست • و شیخ در مقام مقربان
زیراکه مراد خادم در اختیار خدمت نیل ثواب آخرت بود • والا بدان
مقید نگردد • و شیخ بمراد حق قایم بود نه بمراد نفس خود • و اما عباد

عباد

آن طایفه اند که پیوسته بر وظایف عبادات و فنون نوافل مواظبت
و ملازمت نمایند از برای نیل ثواب اخروی • و این وصف در صوفی موجود

بود، ولیکن معرا ومبرا از شوایب علل واغراض جه ایشان حق را برای
حق پرستند نه برای ثواب اخروی، وفرق میان عباد وزهاد آنست
که با وجود رغبت بدنیا صورت عبادت ممکن بود، وفرق میان عباد
وفقرا آنک با وجود غنا شاید که شخص عابد بود، پس معلوم شد که واصلان
دو طایفه اند وسالکان شش طایفه، وهریک ازین طوایف مشتکانه
دو متشبه دارد یکی محق ودیگری مبطل، اما متشبه محق بصوفیان
متصوفه اند که بنهایات احوال صوفیان متطلع ومشتاق باشند وبیقایای
تعلقات صفات از بلوغ مقصد ومقصود معوق وممنوع، ومتشبه
مبطل بایشان جماعتی که خود را در زی صوفیان اظهار کنند واز حلیت
عقاید واعمال واحوال ایشان عاطل وخالی باشند، وربقه طاعت از
گردن برداشته خلیع العذار در مرتع اباحت می چرند، وگویند تقید
باحکام شریعت وظیفه عوام است که نظر ایشان بر ظواهر اشیا مقصود
باشد، واما حال خواص واهل حقیقت ازان عالی ترست که برسوم ظاهر
مقید شوند، واهتمام ایشان بمراعات حضور باطن بیش نبود، واین
طایفه را باطنیه ومباحیه خوانند، واما متشبه محق بمجذوبان واصل
طایفه باشند از اهل سلوک که سیر ایشان هنوز در قطع منازل صفات
نفوس بود، واز تابش حرارت طلب وجود شان در قلق واضطراب
وپیش از ظهور تباشیر صبح کشف ذات واستقرار وتمکن در مقام فنا
گاه گاه برقی از بوارق کشف بر نظر شهود ایشان لایح ولامع گردد، و
نفحه از نفحات وصل از مهب فنا بمشام دل ایشان بیوندد چنانک ظلمات
نفوس ایشان در لمعان نور آن برق منطوی ومتواری گردد، وهبوب

متشبه محق بصوفیان

متشبه مبطل

متشبه محق بمجذوبان

آن نفحه باطن ایشانرا از وهج آتش طلب وقلق شوق روحی وآرامی بخشد
دیگرباره جون آن برق منقطع گردد، وآن نفحه ساکن شود ظهور صفات
نفوس وحرارت طلب وقلق شوق معاودت نماید، وسالک خواهد
که بکلی از ملابس صفات وجود منسلخ ومنخلع گردد، وغرق بحر فنا شود
تا از تعب وجود یکبارگی بیاساید، وجون آن حال هنوز مقام او نگشته
باشد، وگاه گاه بدو نازل گردد، وباطن او بکلی متطلع ومشتاق این مقام
بود لقب متشبه محق بمجذوبان واصل کرده شد، واما متشبه مبطل بمجذوبان
واصل طایفه باشند که دعوی استغراق در بحر فنا واستهلاک در عین
توحید کنند، وحرکات وسکنات خود را هیچ بخود اضافت نکنند، وگویند
حرکات ما همچون حرکات ابوابست که بی محرک ممکن نبود، واین معنی
هرچند صحیح است ولیکن نه حال آن جماعت بود زیرا که مراد ایشان ازین
سخن تمهید عذر معاصی ومناهی بود، وحوالت آن بارادت حق ودفع ملامت
از خود، واین طایفه را زنادقه خوانند، سهل عبد الله را رحمه الله تعالی گفتند
شخصی می گوید نسبت فعل من بارادت حق همچنانست که نسبت حرکت
ابواب با محرک آن، گفت این قایل اگر کسی بود که مراعات اصول شریعت ومحافظت
حدود احکام عبودیت کند از جمله صدیقان باشد، واگر کسی بود که از
تورط وانهماک در مخالفات احکام شرع باک ندارد، واین سخن را برای
آن گوید تا وجه حوالت افعال با حق سبحانه، واسقاط ملامت از نفس
خود، با نخلاع از دین وملت ظاهر گرداند از جمله زندیقان بود، واما
متشبه محق بملامتیه طایفه باشند که بتعمیر وتخریب نظر خلق مبالات
زیادت ننمایند، واکثر سعی ایشان در تخریب رسوم وعادات واطلاق

متشبه مبطل بمجذوبان

متشبه محق بملامتیه

از قیود آداب مخالطات بود. و سرمایه حال ایشان جز فراغ خاطر و طیبة
القلب نباشد. و ترسم بمراسم زهاد و عباد از ایشان صورت نبندد
و اکثار نوافل و طاعات از ایشان نیاید. و تمسک بعزایم اعمال ننمایند. و
جز بر ادای فرایض مواظبت نکنند. و جمع و استکثار اسباب دنیوی
بایشان منسوب باشد. و بطیبة القلب قانع باشند. و طلب مزید احوال
نکنند. ایشانرا قلندریه خوانند. و این طایفه از جهت عدم ریا با ملامتیه
مشابهت دارند. و فرق میان ایشان آنست که ملامتی بجمیع نوافل و فضایل
تمسک جوید. و لیکن آنرا از نظر خلق پنهان دارد. و اما قلندری از حد
فرایض در نگذرد. و باظهار و اخفاء اعمال از نظر خلق مقید نبود. و اما
طایفهٔ که درین زمان بنام قلندری موسوم اند و ربقهٔ اسلام از
کردن برداشته اند. و ازین اوصاف که شمرده شد خالی اند. این اسم بر
ایشان عاریت است. و اگر ایشانرا حشویه خوانند لایق تر ٥ و اما

متشبه مبطل بملامتیه طایفهٔ باشند. تم ازدناقه که دعوی اخلاص
کنند. و براظها رفسق و فجور مبالغت نمایند. و گویند مراد ما ازین
ملامت خلق و اسقاط نظر مردم است. و حق سبحانه از طاعت خلق
بی نیازست. و از معصیت ایشان غیر متضرر. و معصیت را در آزار
خلق منحصر دانند. و طاعت را در احسان ٥ و اما متشبه محق بزاهدان
طایفهٔ باشند که هنوز رغبت ایشان بکلی از دنیا مصروف نشده
باشد. و خواهند که بیکبارگی از دنیا رغبت بگردانند. و ایشانرا متزهد
خوانند ٥ و اما متشبه مبطل بدیشان جماعتی باشند که از برای قبول
خلق ترک زینت دنیا کنند. و خاطر از جمع اسباب دنیوی بازگیرند.

متشبه مبطل بملامتیه

متشبه محق بزاهدان

متشبه مبطل بزهاد

و بدان طلب تحصیل جاه کنند. در میان مردم و ممکن بود که بر بعضی حال
ایشان مشتبه شود. و پندارند که ایشان از دنیا اعراض کلی کرده اند
و ایشان خود بترک مال جاه خریده اند. ترکوا الدنیا للدنیا. و ممکن که
بر ایشان نیز حال خود شان مشتبه شود. و گمان برند که چون خاطر
شان بطلب اسباب دنیوی مشغول نیست علت آنست که اعراض
کرده اند. و این طایفه را مرائیه خوانند ٥ و اما متشبه محق بفقرا
آنست که ظاهرش برسم فقر مترسم بود. و باطنش خواهان حقیقت فقر
و لیکن هنوز میل بغنا دارد. و بتکلف بر فقر صبر می کند. و فقیر حقیقی
فقر را نعمتی خاص داند از حق سبحانه. و بران وظایف شکر همواره
بتقدیم می رساند ٥ و اما متشبه مبطل آنست که ظاهرش برسوم فقر
مترسم بود. و باطن بحقیقت آن غیر مطلع. و مرادش بمجرد اظهار دعوی
بود. و صیت و قبول خلق. و این طایفه را هم مرائیه خوانند ٥ و اما
متشبه محق بخادم آنست که همواره بخدمت بندگان حق سبحانه قیام
می نماید. و بباطن می خواهد که خدمت ایشانرا بشایبهٔ غرض دنیوی
مالی یا جاهی مشوب نگرداند. و نیت را از شوایب میل و هوا و ریا تخلیص
کند. و لکن هنوز بحقیقت زهد نرسیده باشد. پس وقتی بحکم غلبهٔ
نور ایمان و اختفاء نفس بعضی از خدمات او در محل استحقاق افتد.
و وقتی بحکم غلبهٔ نفس خدمت او بهوا و ریا آمیخته بود. جمعی را که نه در
محل استحقاق باشند بتوقع محمدت و ثنا خدمت بلیغ بتقدیم رساند.
و بعضی را که مستحق خدمت باشند محروم گذارد. و این چنین کس را
متخادم خوانند ٥ و اما متشبه مبطل کسی بود که اورا در خدمت

متشبه محق بفقرا

متشبه مبطل بفقرا

متشبه محق بخادم

متشبه مبطل بخادم

نیتی اخروی نباشد بلکه خدمت خلق را دام منافع دنیوی کرده تا بآن
سبب استجلاب اقوات ازاوقاف واسباب می کند و اکر آنرا در تحصیل
غرض وتیسیر مراد خود مؤثر نبیند ترک کند پس خدمت او مقصود بود
بر طلب جاه ومال وکثرت اتباع واشیاع تا در محافل ومجامع بدان تقدم
ومفاخرت جوید ونظر او در خدمت بکلی بر حظ نفس خود بود واین چنین
کس را مستخدم خوانند ه واما متشبه محق بعابد کسی بود که اوقات خود را
مستغرق عبادات خواهد ولیکن بسبب بقایای دواعی طبیعت وعدم
کمال تزکیه نفس هر وقت در اعمال واوراد طاعات او فترات وتعویقات
افتد یا کسی که هنوز لذت عبادت نیافته باشد وبتکلف بدان قیام
مینماید واورا متعبد خوانند ه واما متشبه مبطل بعابد شخصی بود از
جمله مرائیه که نظر او در عبادت بر قبول خلق بود ودر دل وایمان بثواب
آخرت نباشد وتا اطلاع غیری بر طاعت خود نبیند بدان قیام ننماید
اعاذنا الله سبحانه من السمعة والریا وبالله العصمة والتوفیق

القول فی التوحید ومراتبه وادابها

وفی الفصل الثانی من الباب الاول من ترجمة العوارف توحید را مراتب است
اول توحید ایمانی دوم توحید علمی سیم توحید حالی چهارم توحید
الهی ه اما توحید ایمانی آنست که بنده بتفرد وصف الهیت واستحقاق
معبودیت حق سبحانه وتعالی بر مقتضای اشارت آیات واخبار تصدیق
کند بدل واقرار دهد بزبان واین توحید نتیجه تصدیق مخبر واعتقاد
صدق خبر باشد ومستفاد بود از ظاهر علم وتمسک بآن خلاص از
شرک جلی وانخراط در سلک اسلام فایده دهد ومتصوفه بحکم ضرورت

متشبه محق بعابد

متشبه مبطل بعابد

توحید ایمانی

ایمان

ایمان با عموم مؤمنان درین توحید مشارک اند وبدیگر مراتب متفرد ومخصوص
اما توحید علمی مستفاد است از باطن علم که آنرا علم یقین خوانند وآن چنان
بود که بنده در بدایت طریق تصوف از سر یقین بداند که موجود حقیقی
ومؤثر مطلق نیست الا خداوند عالم جل جلاله وجمله ذوات وصفات و
افعال را در ذات وصفات وافعال او ناچیز داند هر ذاتی را فروغی
از نور ذات مطلق شناسد وهر صفتی را پرتوی از نور صفت مطلق
داند چنانک هرکجا علمی وقدرتی وارادتی وسمعی وبصری یابد آنرا اثری
از آثار علم وقدرت وارادت وسمع وبصر الهی داند وعلی هذا القیاس
جمیع الصفات والافعال واین مرتبه از اوایل مراتب توحید اهل خصوص
ومتصوفه است ومقدمه آن بساقه توحید عام پیوسته ومشابه
این مرتبه مرتبه ایست که کوته نظران آنرا توحید علمی خوانند ونه توحید
علمی بود بلکه توحیدی باشد رسمی از درجه اعتبار ساقط وآن چنان
باشد که شخصی از سر ذکا وفطنت بطریق مطالعه یا سماع تصوری کند
از معنی توحید ورسمی از صورت توحید در ضمیر او مرتسم کردد واز آنجا
در اثنا بحث ومناظره کاه کاه سخنی نغز کوید چنانکه از حال توحید
هیچ اثر در و نباشد وتوحید علمی اکرچه فرود مرتبه حالی است ولیکن
از توحید حالی مزجی با آن همراه بود ومزاجه من تسنیم عینا یشرب
بها المقربون وصف شراب این توحید است واز این جهت صاحب آن
پیشتر در ذوق وسرور بود چه بنا بر مزج حال بعضی از ظلمت رسوم او
مرتفع شود چنانکه در بعض تصادیف بر مقتضای علم خود عمل کند
وجود اسباب را که روابط افعال الهی اند درمیان نبیند اما در اکثر

توحید علمی

توحید م

توحید حالی

احوال بسبب بقایاء ظلمت وجود از مقتضای علم خود محجوب شود و بدین
توحید بعضی از شرك خفی برخیزد • و اما توحید حالی آنست که حال توحید
وصف لازم ذات موحد گردد • و جمله ظلمات رسوم وجود الا اندك
بقیهٔ در اشراق نور توحید متلاشی و مضمحل شود • و نور توحید در نور
حال او مستتر و مندرج گردد • بر مثال اندراج نور کواکب در نور آفتاب شعر
فلما استبان الصبح ادرج ضوءه • باسفاره اضواء نور الکواکب
و در ین مقام وجود موحّد در مشاهدهٔ جمال وجود واحد چنان
مستغرق عین جمع گردد که جز ذات و صفات واحد در نظر شهود او
نیاید تا غایتی که این توحید را صفت واحد بیند نه صفت خود • و این
دیدن را هم صفت او بیند • و هستی او بدین طریق قطره وار در تصرّف
تلاطم امواج بحر توحید افتد و غرق جمع گردد • و از ینجاست قول جنید
قدس الله تعالی سره • التوحید معنی یضمحل فیه الرسوم • و یندرج فیه
العلوم • و یکون الله کما لم یزل • و منشاء این توحید نور مشاهده است
و منشاء توحید علمی نور مراقبه • و بدین توحید اکثری از رسوم بشریت
منتفی شود • و بتوحید علمی اندکی از آن رسوم مرتفع گردد • و سبب
بعضی از بقایاء رسوم در توحید حالی آنست که تا صدور ترتیب
افعال و تهذیب اقوال از موحد ممکن بود • بدین جهت در حال حیات
حق توحید چنانکه باید گزارده نشود • از ینجاست قول ابو علی دقاق
قدس سره که • التوحید غریم لا یقضی دینه • و غریب لا یؤدی حقه •
و خواص موحدان را در حال حیوة از حقیقت توحید صرف که یکبارگی
آثار و رسوم وجود در و متلاشی گردد گاه گاه لمحهٔ بر مثال برقی خاطف

توحید الهی

لامع گردد • و فی الحال منطفی شود • و بقایاء رسوم دیگر باره معاودت
کند • و در ین حال بکلی بقایاء شرك خفی مرتفع گردد • و ورای این مرتبهٔ توحید در نظر
آدمی را مرتبهٔ دیگر ممکن نیست • و اما توحید الهی آنست که حق سبحانه
در ازل آزال بنفس خود نه بتوحید دیگری همیشه بوصف وحدانیت و
نعت فردانیت موصوف بوده • و منعوت • کان الله و لم یکن معه شیء •
و اکنون همچنان بر نعت ازلی واحد • و فرد ست • و الآن کما کان • و تا ابد
الآباد هم برین وصف خواهد بود • کل شیء هالك الا وجهه • نگفت یهلك
تا معلوم شود • که وجود همه اشیاء در وجود او امروز هالك است • و حوالهٔ
مشاهدهٔ این حال بفردا در حق محجوبانست • و الا ارباب بصایر و اصحاب
مشاهدات که از مضیق زمان و مکان خلاص یافته اند • این وعده در حق
ایشان عین نقد ست • و این توحید الهی است • که از وصمت نقصان بری است
و توحید خلایق بسبب نقصان وجود ناقص • و حضرت شیخ الاسلام قدس سره
کتاب منازل السایرین را باین سه بیت ختم کرده است شعر

ما وحّد الواحد من واحد • اذ کل من وحّده جاحد
توحید من ینطق عن نعته • عاریّة ابطلها الواحد
توحیده ایاه توحیده • و نعت من ینعته لاحد

القول فی اصناف ارباب الولایة قدس الله تعالی اسرارهم

و فی کتاب کشف المحجوب • خداوند سبحانه و تعالی برهان نبوی را
باقی گردانیده است • و اولیا را سبب اظهار آن کرده • تا پیوسته آیات حق
و حجت صدق محمد صلی الله علیه و سلم ظاهر می باشد • و مر ایشان را والیان
عالم گردانیده • تا مجرّد مر حدیث ویرا گشته اند • و راه متابعت نفس را در

نوشته از آسمان باران ببرکات اقدام ایشان آید و از زمین نبات بصفای احوال ایشان روید و برکفار ان مسلمانان نصرت بهمت ایشان یابند. و ایشان چهار هزار اند که مکتومان اند و هر یکدیگر را نشناسند و جمال حال خود ندانند و اندر کل احوال از خود و خلق مستور باشند و اخبار بدین وارد است و سخن اولیا بدین ناطق و مرا خود اندرین معنی بحمد الله خبر عیان گشتست. و اما آنان که اهل حل و عقد اند و سرهنگان درگاه حق اند سیصد اند که مر ایشان را اخیار خوانند و چهل دیگر از ایشان را ابدال خوانند. و هفت دیگر از ایشان را ابرار خوانند و چهار دیگر اند که ایشان را اوتاد خوانند. و سه دیگر اند که ایشان را نقباء خوانند و یکی که ویرا قطب و غوث خوانند. و این جمله مر یکدیگر را بشناسند و اندر امور باذن یکدیگر محتاج باشند و بدین نیز اخبار مروی ناطق است. و اهل حقیقت بر صحت این مجتمع اند ٥ صاحب کتاب فتوحات مکیه رضی الله تعالی عنه. در فصل سی و یکم از باب صد و نود و هشتم از آن کتاب: رجال هفت کانه را ابدال گفته است و در آنجا ذکر کرده که حق سبحانه و تعالی زمین را هفت اقلیم گردانید. و هفت تن از بندگان خود برگزید و ایشان را ابدال نام نهاده. و وجود هر اقلیمی را بیکی از آن هفت تن نگاه می دارد. و گفته است که من در حرم مکه با ایشان جمع شدم. و بر ایشان سلام گفتم و ایشان بر من سلام گفتند و با ایشان سخن گفتم. فما رایت فیما رایت احسن سمتا منهم ولا اکثر شغلا منهم بالله. و فرموده است که مثل ایشان نیز ندیدم مگر یک کس در قونیه. شیخ طریقت شیخ فرید الدین عطار قدس الله تعالی سره ٥

گفته اند قومی از اولیاء الله عز و جل باشند که ایشان را مشایخ طریقت و کبراء حقیقت اویسیان نامند. و ایشان را در ظاهر به پیری احتیاج نبود. زیرا که ایشان را حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم در حجر عنایت خود پرورش می دهند بی واسطهٔ غیری چنانکه اویس را داد رضی الله تعالی عنه. و این عظیم مقامی بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند و این دولت روی بکه نماید. ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء. و همچنین بعضی از اولیاء اند که متابعان آن حضرت اند صلی الله علیه و سلم بعضی از طالبان را بحسب روحانیت تربیت کرده اند بی آنکه او را در ظاهر پیری باشد. و این جماعت نیز داخل اویسیان اند. و بسیاری از مشایخ طریقت را در اول سلوک توجه باین مقام بوده است. چنانك شیخ بزرگوار شیخ ابو القاسم کرکانی طوسی را که سلسلهٔ مشایخ حضرت ابو الجناب نجم الدین الکبری بایشان می پیوندد. و از طبقهٔ شیخ ابو سعید ابو الخیر و شیخ ابو الحسن خرقانی اند قدس الله تعالی ارواحهم. در ابتدا ذکر این بوده که علی الدوام گفتی اویس اویس

القول فی الفرق بین المعجزة و الکرامة و الاستدراج

و فی التفسیر الکبیر للامام النحریر فخر الدین الرازی رحمه الله تعالی اذا ظهر فعل خارق للعادة علی انسان فذلك اما ان یکون مقرونا بالدعوی او لا مع الدعوی. و القسم الاول و هو ان یکون بالدعوی اما ان یکون دعوی الالهیة او دعوی النبوة او دعوی الولایة او دعوی السحر و طاعة الشیاطین فهذه اربعة اقسام. القسم الاول ادعاء الالهیة. و جوز اصحابنا ظهور خوارق العادات علی یده من غیر معارضة کما نقل ان

فرعون كان يدعى الالهية وكان يظهر على يديه خوارق العادات وكما نقل
ذلك ايضا فى حق الدجال قال اصحابنا وانما جاز ذلك لان شكله
وخلقته يدل على كذبه فظهور الخوارق على يديه لا يفضى الى التلبيس
والقسم الثانى ادعاء النبوة وهذا القسم على قسمين لانه اما ان يكون
ذلك المدعى صادقا او كاذبا فان كان صادقا وجب ظهور الخوارق على
يديه وهذا متفق عليه بين كل من اقر بصحة النبوة واما من كان كاذبا
لم يجز ظهور الخوارق على يديه وبتقدير ان يظهر وجب حصول المعارضة
واما القسم الثالث وهو ادعاء الولاية فالقايلون بكرامات الاولياء
اختلفوا فى انه هل يجوز ادعاء الكرامة ثم انها تحصل على وفق دعواه
ام لا القسم الرابع وهو ادعاء السحر وطاعة الشياطين فعند اصحابنا
يجوز ظهور خوارق العادات على يديه وعند المعتزلة لا يجوز واما الثانى
وهو ان يظهر خوارق العادات على يد انسان من غير شئ من الدعاوى
فذلك الانسان اما ان يكون صالحا مرضيا عند الله واما ان يكون
خبيثا مذنبا والاول من القول بكرامات الاولياء وقد اتفق اصحابنا
على جوازه وانكرها المعتزلة الا ابا الحسين البصرى وصاحبه محمود الخوارزمى
واما القسم الثانى وهو ان يظهر خوارق العادات على بعض من كان
مردودا عن طاعة الله فهذا هو المسمى بالاستدراج

القول فى اثبات الكرامة للاولياء

وفى كتاب دلايل النبوة للامام المستغفرى رحمه الله كرامات الاولياء
حق بكتاب الله تعالى والاثار الصحيحة المروية واجماع اهل السنة و
الجماعة على ذلك فاما الكتاب فقوله تعالى كلما دخل عليها زكرياء

المحراب وجد عندها رزقا قال اهل التفسير فى ذلك كان يرى عندها
فاكهة الصيف فى الشتاء وفاكهة الشتاء فى الصيف ومريم رضى الله عنها
لم تكن نبية بالاجماع فهذه الاية حجة على منكر الكرامات للاولياء وفى
كتاب كشف المحجوب خداوند سبحانه در نص كتاب ما را خبر داد از كرامت
آصف كه چون سليمن را بايست كه تخت بلقيس پيش از آمدن وى آنجا
حاضر كند وخداى تعالى خواست تا شرف آصف را بخلق نمايد وكرامت
وى ظاهر كند وباهل زمانه باز نمايد كه كرامت اوليا جايز بود سليمان
عليه السلام گفت از شما كيست كه تخت بلقيس را بيش از آمدن وى اينجا
حاضر كند قال عفريت من الجن انا آتيك به قبل ان تقوم من مقامك
عفريتى از جن گفت من بيارم تخت ويرا پيش از آن كه تو برخيزى از جايگاه
خود سليمان گفت زودتر خواهم آصف گفت انا آتيك به قبل ان يرتد
اليك طرفك من پيش از آنك تو چشم برهم زنى آن تخت اينجا حاضر كنم بدين
گفتار سليمن بروى متغير نشد وانكار نكرد وويرا آن مستحيل ننمود
واين بهيچ حال معجز نبود زيرا كه آصف پيغمبر نبود پس لا محاله بايد كه كرامت
باشد ونيز احوال اصحاب كهف وسخن گفتن سگ با ايشان وخواب
ايشان وتقلب ايشان اندر كهف بر يمين ويسار ونقلبهم ذات اليمين
وذات الشمال وكلبهم باسط ذراعيه بالوصيد اين جمله ناقض عادت است
ومعلوم است كه معجز نيست پس بايد كه كرامت باشد واما اثبات
كرامت اوليا بسنت آنست كه در حديث صحيح وارد است كه روزى
صحابه رضى الله تعالى عنهم گفتند يا رسول الله ما را از عجايب امم ماضيه
چيزى بگوى گفت پيش از شما سه كس بجايى مى رفتند چون شبانگاه

شد قصد غاری کردند و اندر آنجا شدند چون پارهٔ از شب بگذشت
سنگی از کوه در افتاد و در غار استوار گشت ایشان متحیر شدند
گفتند نرهاند ما را ازینجا هیچ چیز جز آنکه کردارهای خود را آنچه
نی ریاست بخداوند سبحانه شفیع آوریم یکی گفت مرا مادری و پدری
بود و از مال دنیا چیزی نداشتم که با ایشان دهم بجز بزکی که شیر او بدیشان
دادمی و من هر روز پشتهٔ هیزم بیاوردمی و بهای آن اندر وجه
طعام خود کردمی شبی بیگاه تر آمدم تا من آن بزک را بدوشیدم
و طعام ایشان در شیر آغشتم ایشان خفته بودند آن قدح در دست
من بماند من بر پای ایستاده و چیزی ناخورده انتظار بیداری
ایشان می بردم تا صبح بر آمد و ایشان بیدار شدند و طعام بخوردند
آنگاه بنشستم بار خدایا اگر من درین راست گویم مرا فریاد رس
پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت آن سنگ جنبیدنی کرد و شکافی پدید
آمد دیگری گفت مرا دختری عمی بود با جمال و دلم پیوسته مشغول وی
بودی و هر چند وی را بخواندمی اجابت نکردی تا وقتی بحیل صد و اند
دینار زر بدید و فرستادم تا یک شب با من خلوتی کرد چون بنزدیک
من اندر آمد ترسی در دلم بدیدار آمد از خداوند تعالی دست از وی
بداشتم بار خدایا اگر من درین راست گویم ما را فرج فرست
پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت آن سنگ جنبیدنی دیگر کرد و آن شکاف
زیادت شد اما نه چنان که از آن بیرون توان شد آن کس سیمین
گفت مرا گروهی مزدوران بودند چون کاری که می کردم تمام شد
همه مزد خود بستدند یکی از ایشان ناپدید شد من آن مزد وی بگوسفندی

بدادم یک سال و دو سال و ده سال و چهل سال گذشت مرد پدید
نیامد و من نتایج آن گوسفند نگاه می داشتم روزی آمد و گفت
که من وقتی کار تو کرده ام یاد داری و اکنون مرا بآن مزد حاجتست
آورد گفتم برو و آن گوسفندان جمله حق تست بر آن آن مرد گفت
بر من افسوس می داری گفتم افسوس نمی دارم و راست می گویم آن
همه فراوی دادم و ببرد بار خدایا اگر من درین راست گویم ما را
فرج فرست پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت آن سنگ بیکبار از آن در غار
فراتر شد تا هر سه بیرون آمدند و این فعلی ناقض عادت بود و دیگر
حدیث جریج راهب است و راوی آن حدیث ابو هریره است رضی الله عنه
که پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت که در بنی اسرائیل راهبی بود جریج نام
و مردی مجتهد بود و مادری داشت مستوره روزی بآرزوی دیدار
پسر بیامد وی در نماز بود در صومعه نگشاد باز گشت روز دوم
و سیم همچنان مادرش گفت از تنگ دلی که یارب پسرم را رسوا گردان
و بحق منش بگیر در آن زمانه زنی بود بد سیرت گفت من جریج را از
راه ببرم بصومعهٔ وی شد جریج باو التفات نکرد با شبانی در آن
راه صحبت کرد و حامله شد چون بشهر آمد گفت این از جریج است
چون بار بنهاد مردم قصد صومعهٔ جریج کردند و ویرا پیش سلطان
آوردند جریج گفت ای غلام پدر تو کیست گفت مادرم بر تو دروغ
می گوید پدر من شبانی است ثم قال الامام المستغفری
رحمه الله والحجة علیهم من طریق الآثار کثیرة منها قول ابی بکر الصدیق
رضی الله عنه لابنه عبد الله یا بنی ان وقع بین العرب یوما اختلاف

فات الغار الذى كنت فيه انا ورسول الله صلى الله عليه وسلم وكن فيه فانه
يأتيك رزقك بكرة وعشيا وفى قوله رضى الله عنه فانه يأتيك رزقك
بكرة وعشيا اثبات لكرامات الاولياء • وروى الامام المستغفرى
رحمه الله باسناده عن جابر بن عبد الله رضى الله عنه قال امر ابو بكر رضى
الله عنه وقال اذا انا مت فجيئوا بى على الباب يعنى باب البيت الذى
فيه قبر رسول الله صلى الله عليه وسلم فادقوه فان فتح لكم فادفنونى
• قال جابر رضى الله عنه فانطلقنا فدققنا الباب وقلنا ان هذا
ابو بكر رضى الله عنه قد اشتهى ان يدفن عند النبى صلى الله عليه وسلم
ففتح الباب ولا ندرى من فتح لنا وقال لنا ادخلوا ادفنوه وكرامة
ولا نرى شخصا ولا نرى شيأ • وروى الامام المستغفرى باسناده
عن مالك بن انس عن نافع عن ابن عمر رضى الله عنهما ان عمر بن الخطاب
رضى الله عنه خطب الناس بالمدينة فقال يا سارية بن زنيم الجبل
الجبل من استرعى الذئب فقد ظلم قال فانكر الناس ذكر سارية و
سارية بالعراق • فقال الناس لعلى رضى الله تعالى عنه انا سمعنا عمر
يذكر سارية وسارية بالعراق على المنبر فقال ويحكم دعوا عمر
فقلما دخل فى شئ الا خرج منه فلم يلبث ان جاء رسول ان سارية
لقى العدو فهزمهم ثم جاء بالغنيمة الى سفح الجبل فاراد العدو ان
يحولوا بينهم وبين الغنيمة وسفح الجبل فاتاهم نداء من السماء يا سارية
بن زنيم الجبل الجبل من استرعى الذئب فقد ظلم قال وكانوا يرون
ان صوت عمر رضى الله تعالى عنه هو الذى سمعوه • وروى الامام
المستغفرى رحمه الله ايضا باسناده انه لما فتحت مصر اتى اهلها

الى عمرو بن العاص رضى الله عنه فقالوا ايها الامير ان لنيلنا هذا سنة
لا يجرى الا بها قال لهم وما ذلك قالوا اذا كانت ثنتا عشرة ليلة خلون
من هذا الشهر عمدنا الى جارية بكر بين ابويها فارضينا ابويها فجعلنا
عليها من الحلى والثياب افضل ما يكون ثم القيناها فى هذا النيل فقال
عمرو ان هذا الامر لا يكون ابدا فى الاسلام وان الاسلام يهدم ما كان
قبله فاقاموا ثلاثة اشهر لا يجرى قليلا ولا كثيرا حتى هموا بالجلاء فلما
رأى ذلك عمرو كتب الى عمر بن الخطاب رضى الله عنه بذلك فكتب عمر
رضى الله عنه انك قد اصبت الذى فعلت وان الاسلام يهدم ما كان
قبله وبعث ببطاقة فى داخل كتابه وكتب اليه انى قد بعثت اليك
ببطاقة فى داخل كتابى فالقها فى النيل فلما قدم الكتاب الى عمرو بن العاص
اخذ البطاقة ففتحها فاذا فيها من عبد الله عمر امير المؤمنين الى نيل
مصر اما بعد فانك ان كنت تجرى من قبلك فلا تجر وان كان الله الواحد
القهار سبحانه هو الذى يجريك فنسأل الله الواحد القهار ان يجريك
فالقى البطاقة فى النيل وقد تهيأ اهل مصر للجلاء والخروج منها
لانها لا تقوم مصلحتهم فيها الا بالنيل فاصبحوا وقد اجراه الله تعالى
ستة عشر ذراعا فى ليلة واحدة وقطع الله تعالى تلك السنة السوء عن
اهل مصر الى اليوم ٥ وروى الامام المستغفرى رحمه الله ايضا باسناده
عن نافع عن ابن عمر رضى الله عنهما قال رأى عثمان رضى الله عنه ليلة
قتل صبيحتها رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو يقول يا عثمان انك
تفطر عندنا فقتل رضى الله عنه من يومه ٥ وروى الامام المستغفرى
رحمه الله باسناده ان امير المؤمنين عليا رضى الله تعالى عنه سال رجلا

عن حديث فی الرحبة فكذبه قال انما كذبتنی قال ما كذبتك قال فادعو الله
عليك ان كنت كاذبا ان يعمی بصرك قال فادع الله فدعا عليه امير المؤمنين
علی رضی الله تعالی عنه فعمی بصره فلم يخرج من الرحبة الا وهو اعمی و
همچنين از ساير صحابه وتابعين وتبع تابعين ومشايخ طريقت طبقةً
بعد طبقة چندان كرامات وخوارق عادات ظاهر شده است
كه در حيز تحرير وتقرير نكنجد ٥ قال الامام القشيری رحمه الله فی رسالته
ولكثرة ما تواتر باجناسها يعنی باجناس الكرامات الاخبار والحكايات
صار العلم بكونها وظهورها علی الاولياء علما قويا انتفی عنه الشكوك
ومن توسط هذه الطايفة وتواتر عليه حكاياتهم واخبارهم لم
يبق له شبهة فی ذلك ٥ ومقصود ازين همه مبالغه وتطويل در اثبات
كرامات اوليا آنست كه تا هر سليم القلبی كه مشاهدهٔ احوال اين طايفه
ومطالعهٔ اقوال ايشان نكرده است بسخنان سست وحكايات
نادرست اصحاب جهالت وارباب ضلالت كه درين زمان ظاهر
شده اند ونفی كرامات اوليا بلكه انكار معجزات انبيا می كنند فريفته
نشود ودين خود برباد ندهد وهمانا كه باعث اين طايفه بر نفی
كرامات آنست كه خود را در اعلی مراتب ولايت مينمايند وازين امور
واحوال ايشانرا خبری واثری نی نفی آن می كنند تا پيش عوام فضيحت
نشوند واز فضيحت خواص نمی انديشند با آنكه اگر صد هزار خارق
عادت بر ايشان ظاهر شود چون نه ظاهر ايشان موافق احكام
شريعت است ونه باطن ايشان مطابق آداب طريقت آن از قبيل
مكر واستدراج خواهد بود نه از مقولهٔ ولايت وكرامت ٥

ضرب ابن ملجم بالكوفة يوم الجمعة لثلاث عشرة بقيت من رمضان [illegible] سنة اربعين [illegible] ومات ليلة الاحد [illegible] ثلاث وستين [illegible]

وفی كتاب اعلام الهدی وعقيدة ارباب التقی تصنيف الشيخ الامام
قطب الانام شهاب الدين ابی عبد الله عمر بن محمد السهروردی قدس الله
تعالی روحه ونعتقد ان للاولياء من امته يعنی امة محمد صلی الله
عليه وسلم كرامات واجابات وهكذا كان فی زمن كل رسول كان
لهم اتباع ظهرت لهم كرامات ومخرقات للعادات وكرامات
الاولياء من تتمة معجزات الانبياء ومن ظهر له وعلی يديه من المخرقات وهو
علی غير الالتزام باحكام الشريعة نعتقد انه زنديق وان الذی ظهر له مكر واستدراج

القول فی انواع الكرامات وخوارق العادات

انواع خوارق عادات بسيار است چون ايجاد معدوم واعدام موجود
واظهار امری مستور وستر امری ظاهر واستجابت دعا وقطع مسافت
بعيده در مدت اندك واطلاع بر امور غايبه از حس واخبار از آن
وحاضر شدن در زمان واحد در امكنهٔ مختلفه واحياء موتی
واماتهٔ احيا وسماع كلام حيوانات ونباتات وجمادات از تسبيح
وغير آن واحضار طعام وشراب در وقت حاجت بی سبب ظاهر
وغير ذلك من فنون الاعمال الناقضة للعادة كالمشی علی الماء و
السياحة فی الهواء وكالاكل من الكون وكتسخير الحيوانات
الوحشية وكالقوة الظاهرة علی ابدانهم كالذی اقتلع شجرة برجله من
اصلها وهو يدور فی السماع وضرب اليد علی الحايط فينشق وبعضهم
يشير باصبعه الی شخص ليقع فيقع او يضرب عنق احد بالاشارة فيطير
راس المشار اليه وبالجمله چون حضرت حق سبحانه وتعالی يكی از دوستان
خود را مظهر قدرت كاملهٔ خود گردانيد در هيولای عالم هر نوع تصرف

که خواهد تواند کرد • و بالحقیقة آن تاثیر و تصرف حضرت حق است
سبحانه و تعالی که در وی ظاهر می شود • و وی در میان نی • قال
بعض کبراء العارفین • والاصل الذی تجمع لك هذا کله انه من خرق عادة
فی نفسه مما استمرت علیها نفوس الخلق او نفسه فان الله تخرق له
عادة مثلها فی مقابلتها یسمی کرامة عند العامة • واما الخاصة فالکرامة
عندهم العنایة الالهیة التی وهبتهم التوفیق والقوة حتی خرقوا
عوایدا انفسهم فتلك الکرامة عندنا • واما هذه التی تسمی فی العموم
کرامة • فالرجال انفوا من ملاحظتها لمشارکة المستدرج الممکور به فیها
ولکونها معاوضة فیخافوا ان یکون حظ عملهم لان الحظوظ محلها الدار
الآخرة فاذا عجل منها بشیء فزعنا ان یکون حظ عملنا وقد وردت
فی ذلك اخبار وانی یصح الخوف مع الکرامة فاذن لیست بکرامة عندنا
وانما هی خرق عادة فان اقترن معها البشری بانها زیادة لا تنقص
حظا ولا سبقت لحجاب فحینئذ یسمی کرامة فالبشری علی الحقیقة هی
الکرامة • وقال ایضا اجل الکرامات واعظمها التلذذ بالطاعات
فی الخلوات والجلوات • ومنها مراعاة الانفاس مع الله • ومنها حفظ
الادب معه فی تلقی الواردات فی الاوقات • ومنها الرضا عن الله فی جمیع
الحالات • ومنها البشری لهم من الله بالسعادة الابدیة فی الدار الآخرة •

القول فی انه متی سمیت الصوفیه صوفیة

قال الامام القشیری رحمه الله • اعلموا رحمکم الله ان المسلمین بعد رسول
الله صلی الله علیه وسلم لم یتسم افاضلهم فی عصرهم بتسمیة علم سوی
صحبة الرسول صلی الله علیه وسلم • اذ لا فضیلة فوقها • فقیل لهم الصحابة

ولما ادرکهم اهل العصر الثانی سمی من صحب الصحابة التابعین وراوا
ذلك اشرف سمة • ثم قیل لمن بعدهم اتباع التابعین • ثم اختلف
الناس وتباینت المراتب • فقیل لخواص الناس ممن لهم شدة عنایة
بامر الدین الزهاد • والعباد • ثم ظهرت البدعة وحصل التداعی بین
الفرق فکل فریق ادعوا ان فیهم زهادا • فانفرد خواص اهل السنة
المراعون انفاسهم مع الله الحافظون قلوبهم عن طوارق الغفلة
باسم التصوف • واشتهر هذا الاسم لهولاء الاکابر قبل المائتین من
الهجرة • پس آنچه مذکور خواهد شد درین کتاب اسامی بسیاری
از مشایخ طایفه صوفیه خواهد بود • و تاریخ ولادت • و وفات
ایشان • و ذکر سیر و احوال • و معارف • و کرامات • و مقامات ایشان
باشد که مطالعه کنند کان را از مطالعه و ملاحظه آن یقینی نسبت
باین طایفه حاصل شود • و هذیانات جماعتی که نفی کرامات و مقامات
این طایفه می کنند • در ایشان سرایت نکند • و از غایله غوایت آن
جماعت محفوظ مانند • اعاذنا الله وجمیع المسلمین من شرور انفسنا
وسیئات اعمالنا • و ورای این فواید دیگر هست که بعضی از ان
بتفصیل مذکور می گردد • قال سید الطایفه ابو القاسم جنید
بن محمد الصوفی قدس الله تعالی سره • حکایات المشایخ جند من جنود
الله عز وجل یعنی للقلوب • از وی پرسیدند که این حکایات چه منفعت
کند مریدانرا • جواب داد که حضرت حق سبحانه و تعالی می فرماید •
وکلا نقص علیك من انباء الرسل ما نثبت به فوادك • یعنی قصهای
پیغمبران و اخبار ایشان بر تو می خوانیم • و از احوال ایشان ترا آگاه می کنیم •

تا دل ترا بآن ثبات باشد • وقوت افزاید • وچون بار ورنج بتو رسد •
وبر تو زور آورد • از اخبار واحوال ایشان شنوی • وبر اندیشی دانی
که چون مثل این بارها ورنجها بایشان رسیده دران صبر کرده اند •
واحتمال • وتوکل • وثقت • بیش آورده اند دل ترا بآن ثبات وعزم وصبر
افزاید • همچنین شنیدن سخن نیکان وحکایات بیران • واحوال ایشان •
دل مریدانرا تربیت باشد • وقوت وعزم افزاید • ودران از حضرت
حق سبحانه ثبات یابد • ودر بلا وامتحان از وبر درویشی وناکامی
قدم فشارد • تا عزم مردان یابد • وسیرت ایشان کیرد • وایضا
سخنان مشایخ ودوستان حق تعالی دوستی ایشان آرد • ودوستی
ایشان ترا با ایشان نسبت افکند • چنانکه کفته اند • المودة احدی
القرابتین • وکفته اند • لا قرابة اقرب من المودة • ولا بعد ابعد من
العداوة • ولله در القایل شعر • القوم اخوان صدق بینهم نسب
من المودة لم یعدل به سبب •• ومصطفی را صلی الله علیه وسلم
پرسیدند از مردی که قومی را دوست می دارد • اما بکردار ایشان
نمی رسد کفت • المرء مع من احب • مرد با آن کس است که وی را دوست
می دارد • ودر خبر است از مصطفی صلی الله علیه وسلم که دوزخیان
بنده نومید مانده باشد • از مفلسی کردار خود حق سبحانه وتعالی
کوید • بنده من فلان دانشمند را در فلان محله می شناختی • فلان
عارف را می شناختی • کوید می شناختم • کوید برو که ترا بوی بخشیدم •
پس وقتی که بشناخت • نسبت می پیوندد • وسبب نجات می کردد
بمهر دوستان وی • وکرفتن سیرت ایشان • ودل بردن باحسان •

صلی الله علیه وسلم

با ایشان اولیتر • ابو العباس عطا کوید اکر نتوانی که دست در دوستی
او زنی • دست در دوستی دوستان او زن • که دوستی دوستان
او در دوستی او ست • ومصطفی صلی الله علیه وسلم کفت یا ابن
مسعود • اتدری ای عری الاسلام اوثق • قال قلت الله ورسوله اعلم •
قال صلی الله علیه وسلم الولایة فی الله والحب فیه • والبغض فیه • وفضیل
عیاض رحمه الله کوید • که الله تعالی فردا با بنده کوید • یا ابن آدم اما
زهدک فی الدنیا فانما طلبت الراحة لنفسک • واما انقطاعک الی فانما
طلبت العز لنفسک • ولکن هل عادیت لی عدوا اوو الیت لی ولیا •
وکمترین فایده در شنیدن حکایات این طایفه آنست که بداند • که
افعال • واحوال • واقوال • وی نه چون ایشانست منی از کردار خود
برکیرد • وتقصیر خود در جنب کردار ایشان ببیند • از عجب وریا •
واستحسان بپرهیزد • شیخ الاسلام ابو اسمعیل عبد الله الانصاری
الهروی • قدس الله سره • وهر جا که درین کتاب شیخ الاسلام مذکور شود
مراد ایشان خواهند بود • ووصیت کرده است که از هر بیری سخنی یاد
کیرید • واکر نتوانید نام ایشان یاد دارید • که بآن بهره یابید • ونیز
فرموده است که پیشین نشان درین کار آنست • که سخنان مشایخ
شنوی خوش آید • وبدل ایشان کرایی • وانکار نیاری • وهرکاه از دوستان
خود یکی با تو نماید ترا قبول نیفتد • وحقیر آید • بتر باشد از هر کناه که آن
بتر باشد که بکنی • زیرا که آن دلیل محرومی • وحجاب باشد • نعوذ بالله من
الخذلان • واکر در نظر غلط افتد ووی نه آن باشد • که ترا بوی قبول
افتاد ترا زیان ندارد • که قصد تو نه زاست بوده باشد • والله المستعان • وعلیه

التکلان •

ابوهاشم الصوفی قدس الله تعالی سره

بکنیت مشهورست شیخ بوده بشام و در اصل کوفی است و با سفیان ثوری معاصر بوده و مات سفیان الثوری رحمه الله بالبصرة سنه احدی وستین ومایه و سفین ثوری کوید لولا ابو هاشم الصوفی ما عرفت دقیق الریاء وهم وی کوید من ندانستم که صوفی جه بود تا بوهاشم صوفی را ندیدم و بیش از وی بزرکان بودند در زهد و ورع و معاملت نیکو در طریق توکل و طریق محبت لیکن اول کسی که وی را صوفی خواندند وی بود و پیش از وی کسی را باین نام نخوانده بودند و همچنین اول خانقاهی که برای صوفیان بنا کردند آنست که برمله شام کردند و سبب آن بود که روزی امیری ترسا بشکار رفته بود در راه دو تن را دید ازین طایفه که فراهم رسیدند دست در آغوش یکدیکر کردند و هم آنجا بنشستند و آنچه داشتند از خوردنی پیش نهادند و بخوردند آنکاه برفتند امیر ترسا را معامله و الفت ایشان با یکدیکر خوش آمد یکی از ایشانرا بخواند و پرسید که آن که بود کفت ندانم کفت ترا جه بود کفت هیچ جیز کفت از کجا بود کفت ندانم آن امیر کفت پس این الفت جه بود که شما را با یکدیکر بود درویش کفت که این ما را طریقتست کفت شما را جایی هست که آنجا فراهم آیید کفت نی کفت من برای شما جایی بسازم تا با یکدیکر آنجا فراهم آیید پس آن خانقاه برمله بساخت لشیخ الاسلام قدس سره شعر

خیر دار حل فیها خیر ارباب الدیار　　وقدیما وفق الله خیار الخیار

وایضا له قدس سره شعر

هی المعالم والاطلال والدار　　دار علیها من الاحباب آثار

وابوهاشم کفت لقلع الجبال بالابر ایسر من اخراج الکبر من القلوب بسوزن کوه کندن آسان تر از بیرون کردن کبر و منی از دلها ابوهاشم شریک قاضی را دید که از خانهٔ یحیی خالد بیرون می آمد بکریست و کفت اعوذ بالله من علم لا ینفع وهم وی کفت اخذ المرء نفسه بحسن الادب تادیب اهله منصور عمار دمشقی کوید که ابوهاشم صوفی بیمار بود بیماری مرک ویرا کفتم خود را جون می یابی کفت بلایی عظیم می بینم اما هوا یعنی مهر و دوستی بیش از بلاست یعنی بلا بزرک است اما در جنب مهر حقیرست شیخ الاسلام قدس سره کفت اکر بقدر هوا بلا بودی هوا نبودی

ذو النون مصری قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است نام وی ثوبان بن ابراهیم است کنیت وی ابو الفیض و ذو النون لقبست و غیر ازین نیز کفته اند اما اصح اینست و وی باخمیم مصر بوده آنجا که قبر شافعی است رضی الله تعالی عنه و پدر وی نوبی بوده از موالی قریش و نوبه بلادیست میان صعید مصر و حبشه و ویرا برادران بوده یکی از ایشان ذو الکفل است روی عنه حکایات فی المعاملات وغیرها وقیل اسمه میمون و ذو الکفل لقب له و ذو النون شاکرد مالک انس بوده و مذهب وی داشته و موطا از وی سماع داشت و فقه خوانده بود و پیروی اسرافیل بوده بمغرب شیخ الاسلام کفت ذو النون از آنست که وی را بنیا دانند بکرامات و بنشناسند بمقامات مقام و حال وقت در دست وی سخره بود و در مانده امام وقت و یکانهٔ روزکار و سر این طایفه است و همه را

نسبت واضافت باوست وپیش ازوی مشایخ بودند ولیکن پیشین
کسی بود که اشارت با عبارت آورد وازین طریق سخن گفت وچون جنید
پدید آمد در طبقهٔ دیگر این علم را ترتیب نهاد وبسط کرد وکتب ساخت
وچون شبلی پدید آمد این علم را با سر منبر برد واشکارا کرد جنید گفت
ما این علم را در سردابها وخانها می گفتیم پنهان شبلی آمد وآنرا با سر
منبر برد وبر خلق آشکارا کرد ذوالنون گفت سه سفر کردم وسه علم
آوردم در سفر اول علمی آوردم که خاص بذیرفت وعام بذیرفت ودر
سفر دوم علمی آوردم که خاص پذیرفت وعام نپذیرفت ودر سفر سیم
علمی آوردم که نه خاص بذیرفت ونه عام فَبَقِیتُ شَرِیدًا طَرِیدًا وَحِیدًا
شیخ الاسلام گفت قدس سره که اول علم توبه بود که آنرا خاص وعام
قبول کنند ودوم علم توکل ومعاملت ومحبت بود که خاص قبول کنند
نه عام وسیم علم حقیقت بود که نه بطاقت علم وعقل خلق بود در
نیافتند ویرا مهجور کردند وبروی بانکار برخاستند تا آنگاه که از
دنیا برفت در سنه خمس واربعین ومائتین جون جنازهٔ وی می
بردند گروهی مرغان بر سر جنازهٔ وی پر در هم بافتند چنانکه همه
خلق را بسایهٔ خود بپوشیدند وهیچکس از آن مرغان یکی ندیده
بود مگر پیش از وی بر سر جنازهٔ مزنی شاگرد شافعی رضی الله تعالی
عنهما پس از آن ذوالنون را قبول پدید آمد دیگر روز بر سر قبر وی
نوشته یافتند چنانکه بخط آدمیان نمی مانست که ذوالنون حبیب الله
من الشوق قتیل الله سرکاه که آن نبشته را بتراشیدندی باز آنرا
نبشته یافتندی شیخ الاسلام گفت که آن سفر پسین نه بپای

45

بوده که باو نه بقدم روند که بهمه روند ذوالنون گفته ما اعز الله عبدا
بعز اعز له من ان یدله علی ذل نفسه وهم وی گفته اخفی الحجاب
واشده رؤیة النفس وتدبیرها وهم وی گفته التفکر فی ذات الله جهل
والاشارة الیه شرك وحقیقة المعرفة حیرة شیخ الاسلام گفت
حیرت دو است حیرت عام وآن حیرت الحاد وضلالتست وحیرت
دیگر در عیانست وآن حیرت یافتست وهم وی گفته اول گسستن
وپیوستن آخر نه گسستن ونه پیوستن شیخ الاسلام قدس سره
کیف یحکی وصل اثنین هما فی الاصل واحد من قسم الواحد جهلا هو بالواحد جاحد
ذوالنون را گفتند که مرید کیست ومراد کیست گفت المرید یطلب و
المراد یهرب شیخ الاسلام گفت که مرید می طلبد وبا او صد هزار دنیا
ومراد می گریزد وبا او صد هزار ناز وگفت پیشین کسی که موی سفید
در پای من مالید احمد چشتی بود که وقتی بسر بازار بیگران فرا من
رسید با ابو سعید معلم که بنزدیك تربت شیخ ابو اسحق شهریار در
گورست بپارس ایشان با یکدیگر در مناظره بودند که مرید بر یا مراد
جون فرا من رسیدند گفتند آنك حاکم آمد من گفتم لا مرید ولا مراد
ولا خبر ولا استخبار ولا حد ولا رسم وهو الکل بالکل بو سعید مرقعی
داشت از سر برکشید وبینداخت وبانگی جند بکرد وبرفت و
چشتی در پای من افتاد وموی سفید در پای من می مالید
ذوالنون گفته که وقتی با جماعتی در کشتی نشستم تا از مصر بجده
روم جوانی مرقع دار با ما در کشتی بود ومرا آرزوی التماس صحبت
می بود اما هیبت وی مرا نمی گذاشت بسخن گفتن با وی که سخت عزیز

روزکار بود وهیچ از عبادت خالی نه تا روزی صرهٔ زر وجواهر
ازان مردی غایب شد وخداوند صره مر آن جوانرا متهم کرد خواستند
که باوی جفا کنند من کفتم که باوی ازین کونه سخن مکویید تا من
ازوی بنیکوئی پرسم بنزدیک وی آمدم وباوی بتلطف بکفتم که
این مردمانرا صورتی چنین دست داده است وبتو بدکمان شده
اند ومن ایشانرا از درشتی وجفا باز داشتم اکنون چه باید کرد
اوروی باسمان کرد وچیزی بکفت ماهیان دریا بر روی آب آمدند
هریک جوهری در دهان کرفته یک جوهر بستد وبدین مرد داد
وقدم بر روی آب نهاد وبرفت پس آنک صره برده بود صره را بیفکند
وبیافتند واهل کشتی ندامت بسیار خوردند • ذوالنون سیاح
بوده می کوید وقتی می رفتم جوانی دیدم شوری بود در وی کفتم
ازکجایی ای غریب کفت غریب بود کسی که با او موانست دارد بانک
ازمن برآمد وبیفتادم بیهوش چون بهوش آمدم کفت چه شد
کفتم دارو با درد موافق افتاد • شیخ الاسلام کفت قدس سره
که خستهٔ او بیدا بود کسی که اورا دیده بود جان در تن او شیدا بود
هرجا که آرام یابد دشمن آرام شود که او وطن غریبانست ومایهٔ
مفلسانست وهمراه یکانکانست وقتی که کسی یابی که بضاعت تو
بدست او بود ودرد تو با داروی او موافق بود دامن اورا استوار
دار • ذوالنون مصری بمغرب شد پیش عزیزی که از متقدمان
مشایخ است بحجت مسئلهٔ عزیزی کفت بهرچه آمدهٔ اکر آمدهٔ که علم اولین
وآخرین بیاموزی این را روی نیست این همه خالق داند واکر آمدهٔ

که اورا جویی آنجا که اول کام برکرفتی وخود آنجا بود • شیخ الاسلام کفت که
او با جویندهٔ خود همراه است دستجویندهٔ خود کرفته در طلب خود می تازاند

اسرافیل قدس الله سره

شیخ الاسلام کفت که وی از پیران ذوالنون مصریست از مغرب بود
وبمصر رسید بوده ویرا سخنانست بسیار در زهد وتوکل ومعاملات
نیکو شیخ الاسلام کفت که فتح شخرف بمصر شد ششصد فرسنگ بیک
سوال باسرافیل چون فرصت یافت برسید ازوی هل یعذب الاشراد
قبل الزلل کفت مرا صبر ده سه روز روز چهارم کفت مرا جواب دادند
اکر روا بود ثواب پیش از عمل هم روا بود عذاب پیش از زلل این بکفت
ونعرهٔ بزد ودر شورید پس آن سه روز بزیست وبرفت شیخ
الاسلام کفت آن سه روز درنگ بس جواب آن سه روز درنگ خواستن
بود اکر در وقت جواب دادید در وقت برفتید شیخ الاسلام
کفت ربوبیت هم عین عبودیت است وقسمتها بکرده پیش از کرد خلق
وخلق زیر حکم وخواست وی اسیر تا هر یکی را رقم چیست عاقبت
آن کند که خود خواهد وویراست حکم وداد ان عادلست کس با چون وچرا
نباید ونرسد که وی کار بر علم وحکمت میکند وکرد تا سزای هرکس چیست وعنایت وی

ابو الاسود مکی رحمه الله تعالی

بزیارت عزیزی رفت سلام کرد کفت ایها الشیخ من دوست توام ابو الاسود
عزیزی برجست وکفت علیک السلام چون وی در حال از خود غایب
کشت همان حال بود تا سه بار بدانست که عزیزی از دست آب وخاک
ورسوم انسانیت بیرون شده است دیدار وی غنیمت کرفت وباز کشت

ابو الاسود راعی رحمه الله تعالی

نیز از مشایخ بوده وقتی در بادیه اهل خود را گفت بدرود باش که من
رفتم خوامرا و مطهرهٔ او از شیر پر کرد و بوی داد و وی برفت جون
بطهارت احتیاج شد خواست که طهارت کند از مطهره شیر بیرون
آمد از راه باز گشت و گفت آب ندارم که طهارت کنم مرا آب واجب
از شیر مطهره را از شیر تهی کرد و از آب پر ورفت هر که طهارت
کردی آب فرو آمدی و جون تشنه و گرسنه شدی شیر.

ابو یعقوب هاشمی از ین طایفه بوده رحمه الله تعالی

وی گفته که مرگز مرا فراموش نشود که روز عید با ذو النون می آمدم
مردمان از عید باز گشته بودند شادی کنان ذو النون گفت این
مردمان شادی می کنند که امانت خود بگزارده اند خود ندانند
که از یشان پذیرفته اند یا نه یعنی طاعت رمضان بیا تا بیکسوی
باز شویم برایشان بگرییم شیخ الاسلام گفت این حکایت همان
حکایت جومر و جوهری است انکه قیمت ندانستی بسفتی وانکه
دانستی از سفتن آن ترسان بودی و عید باز نگردد و نجای خود
نرود اهل آن غافل بودند آنان که نه اهل آن بودند بیدار بودند
آن وعید در ایشان آوتخت شیخ الاسلام گفت که سیاح موصلی گفت
که داود علیه السلام گفت خداوندا مرا گفتی که دست ورُی بشوی خدمت
را اکنون بصحبت می خوانی دل مرا جه چیز بشوید صحبت را گفت الهموم
والاحزان بیمار و اندوه. شیخ الاسلام گفت که درین طریق از ین جاره نیست

ولید بن عبدالله السقا رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحق است از اصحاب ذو النون بوده وی گوید که ذو النون
گفت که در بادیه زنگیٔ دیدم سیاه هر گه الله گفتی سپید شدی ذو النون
گوید هر که الله یاد کند در حقیقت صفت وی جدا گردد ابو عبدالله
رازی گفت پیش ولید سقا در رفتم و می خواستم که در فقر از وی
سوالی کنم سر بر آورد و گفت اسم فقر آنرا مسلم است که هرگز جز حق
در خاطر او نیامده است و بقیامت از عهدهٔ این سخن بیرون می توانم آمد
توفی ولید السقاء سنة عشرین وثلثمایه وقیل سنه ست وعشرین وثلثمایه

فضیل عیاض قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو علی است باصل از کوفه است و گفته اند
باصل از خراسان بود از ناحیت مرو و گفته اند که وی بسمرقند زاده و
بابیورد بزرگ شده و کوفی الاصل است و نیز گفته اند که بخاری الاصل
است والله تعالی اعلم وفات وی در محرم سنة سبع وثمانین ومایه بوده
٥ فضیل عیاض گوید قدس الله روحه که من حق را سبحانه وتعالی بر دوستی
پرستم که نشکیبم که نپرستم لمحمود الوداق ~ تعصی الاله وانت تظهر حبه
هذا وذلی فی القیاس بدیع • لو کان حبک صادقا لاطعته
ان المحب لمن تحب مطیع • شیخ الاسلام گفت قدس سره
هر که او را به بیم می پرستد خود را می پرستد و بطمع نجات خود می جنبد
نه بجهت محبت و اطاعت فرمان و هر که او را باميد می پرستد او نیز
خود را می پرستد و بتوقع تنعم و راحت خود می جنبد نه برای محبت و
اطاعت من او را نه به بیم و امید پرستم جون مزدوران و نه بر دعوی محبت
او که از پرستشی که سزای او باشد و استحقاق آن دارد عاجزمانم بلکه

اورا بر فرمان او بر ستم که گفت پرست می پرستم و بر دوستی سنت رسول او صلی الله علیه وسلم وبتقصیر خود معترفم محمد بن سعید الکرنجی را رحمه الله پرسیدند که سفله کیست گفت آنکه حق را سبحانه بربیم وامید پرستد گفتند پس تو چون پرستی گفت بمهر و دوستی وی مرا بر خدمت واطاعت دارد

یوسف اسباط از متقدمانست رحمه الله تعالی

از ائمهٔ شرع است و سید در زهد وورع وخوف وفزع بر وی غلبه کرد علم بر وی در شورید مات سنه ست وتسعین ومایه شیخ الاسلام گفت که او گفته که دوستان او را سه چیز بداده اند حلاوت ومهابت ومحبت شیخ الاسلام گفت فضیل عیاض را پسری بود علی نام از پدر مه بود در زهد وعبادت وترس روزی در مسجد حرام نزدیک زمزم خوانندهٔ برخواند وَیوم القیمة تری المجرمین الآیه وی بشنید زعقه برزد وجان بداد شیخ الاسلام گفت از دوست نشان واز عارف جان من مات عشقا فلیمت هکذا لا خیر فی عشق بلا موت

معروف کرخی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است واز قدماء مشایخ استاد سری سقطی وغیر او وکنیت وی ابو محفوظ است نام پدر وی فیروز وبعضی گفته اند فیروزان وبعضی گفته اند معروف بن علی الکرخی پدر وی مولی بوده دربان امام علی بن موسی الرضا رضی الله تعالی عنهما وگویند که بر دست وی مسلمان شده بود روزی بار داده بود ازدحام کردند در پای در آمد ودر آن هلاک گشت ومعروف با داود طایی قدس الله روحه صحبت داشته ومات داود الطائی سنه خمس وستین ومایه

ومعروف در سنه مائتین از دنیا رفته ووی گفته است که صوفی اینجا مهمانست تقاضای مهمان بر میزبان جفاست مهمان که با ادب بود منتظر بود نه متقاضی شخصی معروف را گفت مرا وصیتی کن گفت احذر ان لا یراك الله الا فی زی مسکین شیخ الاسلام گفت که معروف روزی فرا خواهرزادهٔ خود گفت که چون ترا باو حاجت بود بمن سوگند بر او ده ومصطفی صلی الله علیه وسلم در دعا می گفت اللهم انی اسالك بحق السائلین علیك وبحق الراغبین الیك وبحق ممشای الیك بحق این گامهای من بر تو وسئل معروف عن المحبة فقال المحبة لیست من تعلیم الخلق انما هی من مواهب الحق وفضله وقبر معروف در بغداد است بدعا کردن وزیارت وتبرك بآنجا روند ومجربست که هر که دعا کند مستجاب گردد

ابو سلیمان دارانی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ اولی است نام وی عبد الرحمن بن احمد بن عطیة العنسی است وبعضی گفته اند عبد الرحمن بن عطیة از قدماء مشایخ شام بوده از دارا که دهی است از دههای دمشق وقبر وی در همان ده است ووی استاد احمد بن ابی الحواری است ریحانة الشام ودر سنه خمس عشرة ومائتین برفت از دنیا ابو سلیمان را پرسیدند که حقیقت معرفت چیست گفت آنست که مراد جز یکی نبود در دو جهان وهم وی گفته که در کتابی خوانده ام که حق سبحانه وتعالی گفته است که کَذَبَ مَن ادعی محبتی اذا جنه اللیل نام عنی وهم وی گفته که وقتی که بعراق بودم عابد بودم وبشام عارف بعضی ازین طایفه گفته اند که بشام از آن عارف بود که بعراق عابد بود اگر آنجا عابدتر بودی اینجا عارف تر بودی وهم

ابو سلیمان کفته ربما ینکت الحقیقة فی قلبی اربعین یوما فلا آذن لها
ان تدخل قلبی الا بشاهدین الکتاب والسنة وهم وی کفته که هرچیزی
که ترا از حق سبحانه مشغول کند بر تو شوم است وهر چیزی که خوی
ترا از حق باز کند وخوی تو با اسباب کند ترا دشمن است وهر نفسی
که از تو بر آید در غفلت نه در یاد حق سبحانه بر تو داغ است وهم
وی کفته اذا بکی القلب من الفقد ضحک الروح من الوجد احمد بن
ابی الحواری کوید که ابو سلیمان را کفتم که در خلوت نماز کزاردم از ان لذت
یافتم پرسید که سبب لذت توجه بود کفتم آنکه مرا هیچکس ندید کفت
انک لضعیف حیث خطر بقلبک ذکر الخلق وهم وی کفته لکل شی صدأ وصدأ
نور القلب الشبع وهم وی کفته من اظهر الانقطاع الی الله فقد وجب علیه خلع ما دونه
من رقبته وهم وی کفته ابلغ الاشیاء فیما بین الله وبین العبد المحاسبة

داود بن احمد بن دارانی رحمه الله تعالی

وی برادر ابو سلیمان دارانی است وصاحب ریاضت عظیم بود وبا
ابو سلیمان صحبت داشته بود وسخنان وی در معاملت مثل سخنان
برادر وی بود احمد بن ابی الحواری کوید از داود پرسیدم که چکونه درد دل
که آواز خوش در وی اثری کند کفت آن دل ضعیف وبیمار بود او را معالجه باید کردن

ابو سلیمان بن داود بن نصر الطایی قدس الله تعالی سره

از کبراء مشایخ وسادات اهل تصوف بود ودر زمانه خود بی نظیر
شاکرد ابو حنیفه رضی الله عنه بود واز اقران فضیل وابراهیم بن ادهم
وغیر ایشان بود از طبقه اولی است ودر طریقت مرید حبیب راعی بود
ودر جمله علوم حظی وافر داشت وبدرجه اعلی بود ودر فقه فقیه الفقها

بود عزلت اختیار کرد واز ریاست اعراض کرد وطریق زهد وورع
وتقوی بردست کرفت ویرا فضایل بسیارست ومناقب مذکور
وی کفته مریدی را که ان اردت السلامة سلم علی الدنیا وان اردت
الکرامة کبر علی الآخرة ای پسر اکر سلامت خواهی دنیا را وداع کن و
اکر کرامت خواهی بر آخرت تکبیر کوی واز معروف کرخی قدس سره
روایت کنند که کفت هیچ کس را ندیدم که دنیا را در چشم وی قدر
وخطر کمتر بود از داود طایی که همه دنیا را واهل آنرا بنزدیک وی هیچ
مقدار نبود ودر فقر آنچنان کمال نکریستی اکر بر آفت بود ندی

ابراهیم بن ادهم قدس الله تعالی روحه

از طبقه اولی است کنیت او ابو اسحق است ونسب او ابراهیم بن
ادهم بن سلیمان بن منصور البلخی از ابناء ملوک است در جوانی
توبه کرد وقتی بصید بیرون رفته بود هاتفی آواز داد که ابراهیم
نه برای این کار آفریده اند ترا وی را آکاهی بدید آمد دست در
طریقت نیکو زد بمکه رفت وآنجا با سفیان ثوری وفضیل عیاض
وابو یوسف غسولی صحبت داشت وبشام رفت آنجا کسب می کرد
در طلب حلال ناطور بانی می کرد وویرا حدیث است واز اهل
کرامات وولایت است وبشام از دنیا رفته در سنه احدی
او اثنتین وستین ومایة ویقال فی سنة ست وستین وهذا
اکثر شخصی با ابراهیم ادهم همراه شد وهمراهی وی دیر کشید
چون می خواست که جدا شود کفت شاید که درین صحبت از من
رنجه شده باشی که بی حرمتی فراوان کردم ابراهیم کفت من ترا

کوست بودم دوستی عیب تو بر من بوشید من از دوستی خود ندیدم
که نیك میکنی یابد **شعر** ویقبح من سواك الفعل عندی
وَتَفعَلهُ فیحسُنُ مِنكَ ذَا کا عثمان عماره کفت که بزمین حجر
بودم با ابرهیم بن ادهم و محمد بن ثوبان و عباد مُنقِرّی سخن میکفتیم
جوانی دورتر نشسته بود با رادت و نیاز تمام کفت ای جوانمردان
من آن مردی ام که این کار میکردم بشب نخسبم و بروز هیچ نخورم
و عمر خویش را بخش کرده ام یکسال حج کنم و یکسال غزا جونست که
مرا بویی نمی رسد و در دل خود هیچ جیز نمی یابم و نمی دانم که شما جه
میکویید هیچکس از ما جواب وی باز نداد و در سخن خویش برفتند
آخر یکی از یاران کفت که مرا دل بر نیاز او بسوخت کفت ای جوانمرد
اینان که که این کار میکردند و آنرا خواهان و طالب اند نه در
فراوانی طاعت و خدمت می کوشند در نکو بیستن و تیز بینی می
کوشند شیخ الاسلام کفت این نه آنست که خدمت و طاعت
نباید کرد یعنی با آن جیزی دیکری باید صوفی بی خدمت نبود
اما تصوّف نه خدمت است صوفیان خدمت بنکذارند بلکه از همهٔ
خلق زیادت آرند اما آنجه کنند با او نشمارند یعنی عوض و مزد و
مکافات بآن طلب نکنند و مایهٔ ایشان جیزی دیکرست در باطن
نه در ظاهر ظاهر بتلبیس کذرانند و بباطن در جهان دیکر زیند
ابوالقاسم نصرابادی کفت جذبة من جذبات الحق تربی علی
عمل الثقلین یك کشیدن که دل تو با او نکرد یعنی بمحبت و معرفت
وصحبت ترا به از کردار آدمی و پری ابرهیم ادهم و علی بکار و حذیفهٔ

مرعشی و خواص یاران یکدیکر بودند با یکدیکر بیعت کردند که هیچ
جیز نخوریم مکر که دانیم که از حلال است جون درماندند از یافتن حلال بی
شبهه باندك خوردن آمدند کفتند جندان خوریم که از ان جاره نبود باری شبهه اندك

ابراهیم سعد العلوی الحسنی قدس سره

کنیت او ابو اسحق است شریفست حسنی از قدیمان مشایخ است از اهل
بغداد از انجا بشام رفت و آنجا متوطن شد صاحب کرامات ظاهر
بود نظیر ابرهیم ادهم شیخ الاسلام کفت هزار و دویست و اند شیخ
شناسم ازین طایفه دو علوی بوده اند یکی براهیم بن سعد دیکری
حمزهٔ علوی صاحب کرامات ابراهیم سعد استاد ابو الحارث اولاسی
است ابو الحارث اولاسی در ابتدا ارادت بخانهٔ خود خایکینه خورده بود
بی یاران بیش براهیم سعد رفت و وی در راه بود پای بر آب نهاد
و ابو الحارث را کفت دست بیار دست بوی داد پای وی در آب فرو شد
ابرهیم کفت پای تو در خایکینه آویخته است باین سخن ویرا مطالبه
و عتاب کرد بران کار بس کفت تو نه جویندهٔ این کاری برو از خلق
عزلت کیر و فراغت دلجوی و کرد کردار کرد

ابو الحارث الاولاسی رحمه الله تعالی

نام وی فیض بن الخضرست شاکرد ابرهیم سعد علویست وی کفته
که در ابتداء دیدن من ابراهیم سعد را آن بود که در غیر ایام موسم از اولاس
بعزیمت مکه بیرون آمدم در راه بسه تن باز خوردم کفتم که من هم با شما
همراهم دو تن از ایشان جدا شدند من ماندم و یك تن و آن ابرهیم
سعد علوی بود شریف حسنی کفت تو کجا میروی کفتم بشام کفت

من بکوه لکام می روم بعد از آن جدا شدیم اما همیشه کتابت وی بمن
می آمد   و هم وی کفته که روزی با ابرهیم علوی از کوه لکام می آمدم
لشکری را از کوش زنی را کرفته بود آن زن بما استغاثه کرد ابرهیم
با آن لشکری سخن کفت قبول نکرد دعا کرد آن لشکری و زن هردو
بیفتادند بعد از آن زن برخاست و لشکری بمرد من کفتم دیکر با تو
مصاحبت نمیکنم که مستجاب الدعوة می ترسم که از من زلتی ظاهر
شود و بر من دعا کنی کفت ایمن نیستی کفتم نی پس وصیت کرد و
کفت تا بتوانی بکمتر چیزی از دنیا قناعت کن   و هم وی کفته که روزی
در اولاس نشسته بودم دل من بجهت بیرون رفتن در حرکت آمد بیرون
آمدم دیدم که شخصی در میان درختان نماز می کزارد مرا هیبت او فرو
کرفت چون نیک نظر کردم ابرهیم سعد بود نماز را کوتاه کرد و سلام
داد و بکنار بحر آمد و لب بجنبانید ماهیان بسیار صف کشیده روی
بوی نهادند بخاطر من کذشت که صیادان کجااند همه متفرق شدند
پس کفت ای ابوالحارث تو مرد این کار نه بر تو باد که در دین دیکها از خلق
پنهان باشی و بقلیلی از دنیا بسازی تا اجل تو برسد و غایب شد
دیکر ندیدم اورا   هم ابوالحارث کفته که آوازهٔ ذوالنون شنیدم
بجهت مسئلهٔ چند عزیمت زیارت وی کردم چون بمصر رسیدم کفتند
وی دی روز از دنیا برفت بسر قبر وی رفتم و بروی نماز کزاردم و بنشستم
مرا خواب در ربود وی را بخواب دیدم آنچه مشکل داشتم از وی سوال کردم همه را جواب کفت

ابراهیم ستنبه هروی قدس الله تعالی سره

کنیت او ابو اسحاق است صحب ابرهیم بن ادهم وکان من اقران ابی یزید

وی در اصل از کرمان بوده   و در هراة اقامت کرده بوده از آن وی را هروی
کویند و قبر وی در قزوین است یزار و یتبرک به   وی کفته که بصحبت
ابرهیم ادهم رسیدم اول مرا دلالت بتجرید کرد از دنیا   بعد از آن مرا
دلالت بکسب کرد کسب می کردم و بفقرا نفقه می کردم بعد از آن مرا کفت
کسب را بکذار و توکل خود را بر خدای تعالی درست کن تا ترا صدق و یقین
حاصل آید آنچه کفت فرمان بردم بعد از آن فرمود که ببادیه درای بر
قدم تجرید ببادیه درآمدم مرا صدق توکل و اعتماد بر خدای تعالی
میسر شد کفته اند که وی را جاهی عظیم بود در هراة چندچ بکرد بر توکل
و در همه دعا میکرد و میکفت اللهم اقطع رزقی عن اموال اهل هراة
و زهدهم فی کوید بعد از آن روزها کرسنه می ماندم و چون ببازار
می کذشتم مردم با هم میکفتند این کسی است که هر شب چندین و چندین
درم نفقه می کند وقتی بحج رفت بر قدم تجرید و چند روز در بادیه هیچ
نخورد و هیچ نیاشامید کفت نفس با من حدیث کرد که ترا نزدیک خدای
تعالی قدری و منزلتی هست ناکاه شخصی از جانب دست راست با من
در سخن آمد و کفت یا ابرهیم ترائی الله فی سرک بوی نکریستم و کفتم قد کان
ذلک بود آنچه می کویی پس کفت میدانی که چند کاه هست که من اینجاییم
هیچ نخورده و هیچ نخواسته با آنکه برجای مانده و بر زمین افتاده ام
کفتم خدای تعالی دانا ترست کفت هشتاد روزست و من شرم میدارم
از خدای تعالی که خاطری که ترا واقع شده است مرا واقع شود و اکر بر خدای
تعالی سوکند دهم که این درخت را زر کرداند هر آینه زر کرداند و ببرکت
دیدار وی مرا آکاهی حاصل شد   روزی بایزید با اصحاب خود نشسته بود

کفت برخیزید که باستقبال دوستی از دوستان خدای تعالی می رویم
جون بدروازه رسیدند ابرهیم ستنبه را دیدند که می آمد بایزید
اورا کفت در خاطر من آمد که باستقبال تو آیم و ترا شفیع کردانم
بخدای تعالی در حق خویش ابرهیم کفت اکر در همه خلق مرا شفاعت
دهد پارهٔ کل بخشیده باشد شیخ در جواب او متحیر شد که سخت
زیبا کفت   وی کفته که روزی بمجلس بایزید حاضر کشتم مردمان کفتند
فلان کس علم از فلان کرفته است بایزید کفت مسکینان علم خود از مردگان
کرفتند و ما علم از زندهٔ کرفتیم که هرکز نمیرد   وهم وی کفته مَن اَرادَ ان
یبلغ الشرف کُلّ الشرف فلیختر سبعًا علی سبع الفقر علی الغنی والجوع علی الشبع
والدون علی المرتفع والذل علی العز والتواضع علی الکبر والحزن علی الفرح والموت علی الحیوة

ابراهیم رباطی رحمه الله تعالی

وی مرید ابرهیم ستنبه است و طریقهٔ توکل از وی کرفته است و قبر وی
بر در رباط زنکی زاده است در هراة وقتی با ابرهیم ستنبه در سفر بود
جون در راه می رفتند ابرهیم ستنبه با رباطی کفت با تو هیچ معلومی
هست و با خود هیچ زادی برکرفتهٔ رباطی کفت نه پارهٔ دیکر برفت
باز کفت رباطی با تو هیچ معلومی هست کفت نی پارهٔ دیکر برفت
پس کفت راست بکوی که پای من کران شد نمی توانم رفت رباطی
کفت با من جند شراک نعلین است که جون بکسلد در ان کشم کفت
اکنون بکسسته است کفتم نه کفت پس بینداز که معلوم است از ان
نمی توانم رفت رباطی آنرا بینداخت در خشم و می خواست که زود تر
دوال بکسلد تا ویرا سرزنش کند قضا را یکی بکسست دست فراز کرد

بنشسته

که بیرون کشد دیکری دید افتاده همه راه همچنین بود آخر ویرا کفت کذا من عامل الله علی الصدق

ابراهیم اطروش رحمه الله سبحانه

شیخ الاسلام کفت که وی از رستاخان است   و وی کفته که رکوهٔ صوفی
کفا وست و بالش او دست اوست و خزینهٔ او اوست یعنی حق سبحانه
وتعالی   شیخ الاسلام کفت هر که برین بیفزاید کاری فرا دست خود
دهد که بآن درماند و کفت صوفی را دنیا افتاد کفتند سبب چه بود
کفت سبب سوزنی بسفر می رفتم کفتم سوزنی باید جون فرا دست
آمد کفتم جیزی که در آنجا نهم کیفی بدست آوردم کفتم کیف در دست
نتوان کرفت رکوهٔ بدست آوردم کفتم حمالی نتوانم کرد رفیقی بدست
آوردم اسباب فراهم بپیوست تا باینجا رسید این همه از ان سوزن شد

الکنف تلی
دردی وجان
بحر الکنف

لابرهیم الخواص قدس سره **شعر**   لقد وضح الطریق الیک حقا   فما احد
بغیرک یستدلُّ • فان ورد الشتاء فانت کهف • وان ورد المصیف فانت ظلّ

ابراهیم الصیاد البغدادی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحاق است   با معروف کرخی صحبت داشته بود معروف ویرا
کفته بود که لازم کیر فقر را و مترس از ان مذهب وی تجرید و انقطاع بود
جنید کوید که روزی پیش سری سقطی آمد پارهٔ حصیر از ارساخته جون
سری آنرا دید یکی از اصحاب را فرمود تا برای وی جبهٔ از بازار بخرید
کفت ای ابو اسحق این را بپوش که با من ده درم بود بآن برای تو این جبه را
خریده ام ابرهیم کفت با فقرا می نشینی و ده درم ذخیره میکنی و آنرا نپوشید

ابراهیم آجری صغیر رحمه الله تعالی

کنیت او نیز ابو اسحاق است   ابو محمد جریری و ابو احمد مغازلی کویند که

یهودی پیش ابراهیم آجری آمد بتقاضای چیزی که پیش وی داشت بعد از آنک
باهم سخن گفتند یهودی گفت مرا چیزی بنمای که بآن شرف اسلام و فضل
آنرا بر دین خود بدانم تا ایمان آورم گفت راست میگویی گفت آری
ابراهیم گفت ردای خود را بمن ده ردای ویرا بستد و در میان ردای خود
بپیچید و در آتش داشخانه انداخت و در عقب آن در آمد و آنرا برگرفت
و ردای خود را از آن بگشاد ردای یهودی در میان سوخته
و ردای وی بر بیرون سلامت یهودی ایمان آورد ٥

ابراهیم آجری کبیر رحمه الله تعالی

جنید گوید که از عبدون زجاج شنیدم که ابراهیم آجری مرا گفت لأن
تردّ الی الله عزّ وجلّ بمثل ساعة خیرٌ لک مما طلعت علیه الشمسُ ٥

محمد بن خالد آجری رحمه الله تعالی

از مشایخ بزرگست جعفر خلدی از وی بسیار حکایت می کند از وی
آورند که گفته است وقتی که بعمل آجر مشغول بودم در میان خشتها
که زده بودند می رفتم ناگاه شنیدم که خشتی مر خشت دیگر را گفت
سلام بر تو باد که امشب بآتش در می آیم مزدوران را منع کردم از آنکه
خشتها را بآتش در آرند و همه را بران حال بگذاشتم و بعد از آن دیگر خشت نه

پنجم

ابراهیم بن سماس السمرقندی قدس الله سره

مدتها ببغداد مقام داشت و بسمرقند باز آمد وقتی لشکری از کفار
بدر سمرقند آمد شبی برخاست و بیرون رفت و بانگی بران لشکر
زد جمله در هم افتادند و یکدیگر را بسیار بکشتند و بامداد عزیمت
کردند وی گفت هر کس میگوید که ادب چیست من میگویم

ادب آنست که خود را بشناسی و وفات او بسمرقند بود ٥

فتح بن علی الموصلی قدس الله تعالی روحه

از بزرگان و متقدمان مشایخ موصلست بشر حافی از نظران اوست
در سنه عشرین و مائتین برفته از دنیا پیش از بشر حافی بهفت سال
روز عید اضحی در کویها میگذشت آن قربانها دید که می کردند گفت الهی
دانی که چیزی ندارم که برای تو قربان کنم من این دارم و پس انگشت بر گلو
نهاد و بیفتاد بنگریستند برفته بود و خطی سبز بر گلوی وی روزی
بخانهٔ بشر حافی آمد گفت اگر چیزی خوردنی داری بیار طعام آوردند
لختی بخورد و باقی در گلیم نهاد و ببرد دخترکی آنرا بدید گفت میگویند
که فتح امام متوکلانست آنک طعام برداشت و ببرد بشر گفت او شما را
می آموزد که چون توکل درست شود هیچ زیان ندارد شیخ الاسلام
گفت که چون تجرید درست شود ملک سلیمان معلوم نبود و چون تجرید
درست نشده باشد آستین افزونی از سر دست معلوم بود ٥

فتح بن شخرف المروزی قدس الله تعالی روحه

کنیت او ابو نصرست از قدماء مشایخ خراسانست باقبا رفتی برسم لشکریان
عبدالله بن احمد حنبل گوید که از خاک خراسان چون فتح نیامد سیزده
سال در بغداد قوت نخورد از نانطاقیه ویرا سویق می آوردند و می
خورد در حالت نزع با خود چیزی می گفت گوش باو داشتند می گفت
الهی اشتد شوقی الیک فعجّل قدومی علیک چون ویرا می شستند
بر ساق وی دیدند نبشته برگ سبز برخاسته از پوست که الفتح لله
شیخ الاسلام گفت که ابراهیم حربی گفت که من حاضر بودم دیدم آن

بود از بغداد هم

نبشته را گویند که سی وسه بار بروی نماز کردند قریب سی هزار مرد
مات للنصف من شعبان سنة ثلث وسبعین ومأتین ٥

بشر بن حارث بن عبد الرحمن الحافی قدس سره تعالی

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو نصر ست وگویند اصل او از بعضی دیهای
مروست مقیم بغداد گشته وآنجا برفته از دنیا روز چهارشنبه ده روز
از محرم گذشته سنه سبع وعشرین ومأتین پیش از احمد حنبل بسالها
وویرا بزرك می داشتند از احمد حنبل تا آنگاه که فتنهٔ مخلوق گفتن قرآن
افتاد وی در خانه بنشست واحمد پای پیش نهاد ویرا گفتند یا ابا نصر
چرا بیرون نیایی وسخن نگویی نصرت دین را وتقویت اهل سنت را
گفت هیهات احمد حنبل در مقام پیغمبران ایستاده است که چون وی
تواند کرد مرا طاقت آن نیست ووی گفت ما اعظم مصیبة من فاته الله

عزوجل

بشر الطبرانی قدس الله تعالی سره

از متقدمان مشایخ طبریه است وسخت بزرك بود وصاحب کرامت
بود ویرا خبر آوردند که مشایخ گفته اند که تا بشر در طبریه بود ما را
از روم ایمنی است چون این سخن بشنید غلامان داشت که قیمت
هر یك هزار دینار بود همه را آزاد کرد پسرش گفت ما را درویش
کردی گفت ای پسر شکر آنرا کردم که حق تعالی از من چیزی در دل دوستان خود افکند

چنین ام

قاسم حرنی رحمه الله تعالی

کان فی حالة مسددا ومن اسباب الدنیا مجردا بشر حافی بزیارت
وی می رفت روزی بیمار شد بشر حافی بعیادت وی آمد دید که خشتی
زیر سر نهاده ویك پارهٔ بوریایی کهنه در زیر پهلو انداخته چون بیرون

آمد همسایگان وی گفتند که سی سالست که همسایهٔ ماست هرگز از ما حاجتی نخواسته

است

شقیق بن ابراهیم البلخی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو علی است ووی در اول صاحب رای بود
صاحب حدیث گشت وسنی پاکیزه شاگرد زفرست از قدماء مشایخ
بلخ است استاد حاتم اصم وبا ابراهیم ادهم صحبت داشته واز نظیران
ویست وبروی زیادت کرده در زهد وفتوت بر طریق توکل رفتی وقتی
با ابراهیم ادهم گفت که شما در معاش چگونه میکنید گفت ما چون می یابیم
شکر میکنیم وچون نمی یابیم صبر میکنیم شقیق گفت سگان خراسان
همچنین می کنند ابراهیم گفت پس شما چون می کنید شقیق گفت ما چون
یابیم ایثار کنیم وچون نیابیم شکر کنیم ابراهیم ادهم بوسه بر سر وی داد
وگفت استاد تویی ودر کتاب سیر السلف این حکایت را بعکس این
آورده آنچه اینجا نسبت با براهیم ادهم کرده آنجا نسبت بشقیق کرده
وآنچه اینجا نسبت بشقیق کرده آنجا نسبت با براهیم ادهم والله اعلم
شقیق گفت با ابو یوسف قاضی در مجلس ابو حنیفه رضی الله تعالی عنهم
حاضر میشدم مدتی میان ما مفارقت افتاد چون ببغداد درآمدم
ابو یوسف را دیدم در مجلس قضا مردمان گرد بر گرد وی جمع گشته
بمن نگاه کرد گفت ایها الشیخ چه بوده است که تغییر لباس کرده
گفتم آنچه تو طلب کردی یافتی وآنچه من طلب کردم نیافتم لاجرم ماتم
زده وسوگوار وکبود پوش گشته ام ابو یوسف گریان شد ووی
گفت من از گناه ناکرده بیش از آن می ترسم که از گناه کرده یعنی
دانم که چه کرده ام اما ندانم که چه خواهم کرد ووی گفته توکل آنست

که دل تو آرام گیرد بآنچه خدای تعالی وعده فرموده است وهم وی گفته است
اصحب الناس کما تصحب النار خذ منفعتها واحذر ان تحرقک ودر بعضی
تواریخ بلخ مذکورست که شقیق را در سنه اربع وسبعین ومایه
در ولایت ختلان شهید کردند وقبر وی آنجاست ه

داود البلخی قدس الله تعالی روحه

از قدمای مشایخ خراسانست ابرهیم ادهم گوید که در میان کوفه و مکه
با مردی مصاحب شدم چون فریضهٔ نماز شام گذارد بعد از ان دو رکعت
سبک گزارد و در زیر لب سخنی گفت از جانب دست راست وی کاسهٔ
ثرید و کوزهٔ آبی پیدا آمد خود بخورد و مرا نیز داد این قصه را با یکی از
مشایخ که صاحب آیات و کرامات بود بگفتم گفت ای فرزند وی برادر
من داود است و وصف حال وی چندان بگفت که هر که در ان مجلس
بود بگریست پس گفت وی از دیهی از دیههای بلخ است که آن دیه
بر سایر بقاع افتخار دارد که داود از ویست پس آن شیخ از من پرسید
که ترا چه آموخت گفتم اسم اعظم گفت کدامست گفتم آن بر دل
من از ان بزرگ تر است که بر زبان بگذرانم ه

حارث بن الاسد المحاسبی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو عبدالله است از علمای مشایخ است و
قدمای ایشان جامع علوم ظاهر و علوم اصول و معاملات و اشارات
ووی را تصانیف بوده استاد بغدادیانست باصل از بصره است
اما در بغداد برفته از دنیا در سنه ثلث واربعین ومایتین پس
از احمد حنبل بدو سال حارث گفته من صحح باطنه بالمراقبة والاخلاص

زین الله ظاهره بالمجاهدة واتباع السنة وهم وی گفته من لم یهذب
نفسه بالریاضات لا یفتح له السبیل الی سنن المقامات ابو عبدالله
خفیف گوید اقتدوا بخمسة من شیوخنا والباقون سلّموا احوالهم حارث
المحاسبی والجنید ورویم وابن العطا وعمرو بن عثمان المکی قدس الله تعالی
اسرارهم لانهم جمعوا بین العلم والحقایق وهم حارث محاسبی گفته
صفة العبودیة ان لا تری لنفسک ملکا وتعلم انک لا تملک لنفسک ضرا
ولا نفعا گویند حارث محاسبی رحمه الله چهل سال بروز و شب پشت
بدیوار باز ننهاد وجز بدو زانو ننشست ازوی پرسیدند که چرا
خود را تعب می داری گفت شرم دارم که در حضرت مشاهده بنده وارنه نشینم

ابو تراب نخشبی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است نام وی عسکر بن الحصین است وگفته اند که عسکر
بن محمد بن الحصین از اجلهٔ مشایخ خراسان است بعلم فتوت و زهد
و توکل و با ابو حاتم عطار بصری و حاتم اصم بلخی صحبت داشته استاد
ابو عبدالله جلا و ابو عبید بسری است ابو تراب با سیصد رکوه
دار در بادیه شد دو تن با وی بماندند ابو عبدالله جلا و ابو عبید
بسری و دیگر همه بازگشتند ووی گفته که عارف آنست که هیچ
چیز او را تیره نکند و همه چیز باو روشن شود وهم وی گفته
که نیست از عبادت چیزی با منفعت تر از اصلاح خواطر دلها
وهم وی گفته که من شغل مشغولا بالله عن الله ادرکه المقت
فی الوقت وهم وی گفته که اذا تواترت علی احدکم النعم
فلیبک علی نفسه فقد سلک غیر طریق الصالحین وکان یقول هو ایضا

يقول بيني وبين الله عهدٌ ان لا امدّ يدي الى حرام الّا قصرت يدي عنه ونم
وی گفت که چون اعراض حق سبحانه بنده را همراه شود زبان اودر اولياء
حق بطعن ورد وانکار دراز شود وابو تراب در باديه در نماز بود
باد سموم ويرا بسوخت يکسال برپای بماند در سنه خمس و
اربعين ومايتين دران سال که ذوالنون برفت از دنياه

ابو تراب الرملی رحمه الله تعالی

وی بود که با اصحاب خود از مکه بيرون آمد ايشانرا گفت شما براه جاده
برويد که من براه تبوك می روم گفتند که مای بخست گفت جاده نيست
ليکن چون برمله درآييد درخانهٔ فلان دوست ما فرود آييد چون
برمله رسيدند درخانهٔ وی فرود آمدند برای ايشان چار قطعه
گوشت بريان کرده آورد ناگاه موشگيری از هوا فرود آمد ويك
قطعه بربود ايشان گفتند آن روزی ما نبود وباقی را بخوردند
چون بعد از دو روز ابو تراب آمد ازوی پرسيدند که در راه هيچ
چيز يافتی گفت نی مگر فلان روز موش گيری يکپارهٔ گوشت بريان
کرم من انداخت گفتند پس ما باهم طعام خورده ايم که آنرا از
پيش ما ربوده بود ابو تراب گفت صدق چنين باشد ه

ابو حاتم عطار قدس الله تعالی روحه

از اقران ابو تراب بوده واستاد ابو سعيد خراز وجنيد گفته اند
کان ابو حاتم العطار ظاهره ظاهر التجار وباطنه باطن الابرار و
گفته اند اول کسی که از علوم اشارات سخن گفت وی بود چون صوفی
ديدی با مرقع وفوطه گفتی يا سادتي قد نشرتم اعلامكم وضربتم

طبولكم فياليت شعري في اللقاء اىّ رجال تكونون شخصی بدرسرای
ابو حاتم عطار شد دربزد گفت کيست گفت درويشی است که ميگويد
الله ابو حاتم دربازکرد وبيرون افتاد وروی برخاك نهاد وبوسه
برپای وی داد وگفت کسی ماند که می گويد الله وقتی بغداد را
آراسته بودند وفسق بسيار ميرفت شبلی را بجواب گفتند اگرنه آن
بودی که تو می گوئی الله ما همه بغداد بسوختی شبلی آنرا باز گفت
گفتند ما نيز ميگوييم که الله گفت شما می گوييد الله نفساً بنفس و
من ميگويم الله حقا بحق قل الله ثم ذرهم حقيقة الحق للحق شئ ليس
يعرفه الا المجرد فيه حق تجريد شيخ الاسلام گفت که همه خلق ميگويند
که يکی واز هزار درمی آويزند واين قوم می گويند يکی واز نشان
خود می گريزند الا كل شئٍ ما خلا الله باطلُ
وكل نعيم لا محالة زائلُ وابو حاتم گفته السياحة بالقلوب

سری بن المغلس السقطی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ اولی است کنيت او ابو الحسين است استاد جنيد وساير
بغداديانست از اقران حارث محاسبی وبشر حافيست وشاگرد
معروف کرخی وآنان که از طبقهٔ ثانيه اند اکثر نسبت بوی درست
کنند بامداد سه شنبه سيوم رمضان سنه ثلث وخمسين ومايتين
برفته از دنيا جنيد گفته ما رايت اعبد من السرى اتت عليه
سبعون سنة ما رُاِىَ مضطجعاً الا في علة الموت وهم جنيد
گفته که روزی بخانهٔ سری درآمدم خانهٔ خود را می رفت نشسته
واين بيت می خواند ومی گريست لا في النهار ولا في الليل لي فرجٌ

فلا أبالي أطال الليل أم قصرا ٥ سری در وقتی که بمحتضر بود جنید را گفت ایاك وصحبة الاشرار ولا تقطع عن الله بصحبة الاخیار • شیخ الاسلام گفت که جنید گفته که وقتی پیش سری سقطی بودم نشسته قومی بودند در سرای وی بود نشسته سری مرا گفت کیست بود در هیچ بیگانه نیست گفتم نه درویشی است همین کار می جوید گفت ویرا بخوان خواندم سری با وی در سخن آمد دیر بماند و سخن چنان باریك شد که من هیچ در نیافتم تنگ دل گشتم آخر سری گفت شاگردی که کرده گفت بهراة مرا استادی است که فرایض نماز مرا بوی می باید آموخت اما علم توحید او مرا تلقین می کند سری گفت تا این علم در خراسان بجای بود همه جای بود چون آنجا برسد هیچ جا نیابی • سری گفته که معرفت از بالا فرود آید چون مرغی پرواز کنان تا دلی بیند که در او شرم بود و حیا آنجا فرود آید • وهم وی گفته بداية المعرفة تجرید النفس للتفرید للحق • وهم وی گفته من تزین للناس بما لیس فیه سقط من عین الله عز وجل • وهم وی گفته که در طرسوس بیمار شدم جمعی از گران جانان قرایان بعیادت من آمدند و چندان بنشستند که من آزار یافتم و ملول شدم بعد از آن از من استدعاء دعا کردند دست برداشتم و گفتم اللهم علمنا کیف نعود المرضی • جنید گفت روزی بر سری سقطی در آمدم مرا کاری فرموده بود آنرا بساختم و پیش وی رفتم کاغذ پاره بمن داد در وی نوشته که سمعت حادیا یحدو فی البادیة ویقول ابکی وما یدریك ما یبکینی شعر

أبکی حذارا أن تفارقنی ∴ وتقطعی حبلی وتهجرینی

علی بن عبد الحمید الغضایری رحمه الله تعالی

از متقدمان مشایخ است له الاحوال البدیعة والاعمال الرفیعة وکان یعد من الابدال وی گوید در خانهٔ سری بکوفتم شنیدم که می گفت اللهم من شغلنی عنك فاشغله بك عنی از برکت دعای وی حق سبحانه وتعالی مرا چهل حج پیاده از حلب روزی کرد

ابو جعفر السماك رحمه الله تعالی

وی بغدادیست از مشایخ سری سقطی است وی منقطع و متعبد بوده است جنید گوید که از سری شنیدم که گفت که روزی ابو جعفر سماك بر من در آمد دید که نزدیك من جمعی نشسته اند بیستاد و ننشست پس بمن نگریست و گفت یا سری صرت مناخ البطالین و بازگشت و اجتماع آن جماعت را گرد من نپسندید

احمد بن خضرویه البلخی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو حامد است از بزرگان مشایخ خراسان است از بلخ بود با ابو تراب نخشبی و حاتم اصم صحبت داشته و ابراهیم ادهم را دیده بود وی گوید که ابراهیم ادهم گفت التوبة هی الرجوع الی الله بصفاء السر از نظیران بایزید و ابو حفص حداد است در سفر حج ابو حفص را زیارت کرد در نیشابور و بایزید را در بسطام ابو حفص را گفتند که ازین طایفه کرا بزرگتر دیدی گفت ان احمد خضرویه بزرگتر ندیدم بهمت و صدق احوال شخصی از احمد طلب وصیت کرد گفت امت نفسك حتی تحییها وهم وی گفته الطریق واضح والحق لایح والداعی قد اسمع

فالتحیر بعد هذا الامن العمی توفی رحمه الله فی سنة
اربعین ومایتن وقبره ببلخ مشهود یزار و یتبرک به ه

یحیی بن معاذ الرازی روح الله تعالی روحه

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابوزکریا است ولقب او واعظ یوسف
بن الحسین الرازی کفت بصد وبیست شهر رسیده ام بدیدار علما
وحکما ومشایخ هیچکس ندیدم قادرتر بر سخن از یحیی معاذ رازی
ووی کفته انکسارُ العاصین احبّ الیّ من صولة المطیعین
شیخ الاسلام کفت وقت بود که مرد را در طاعت افکند و از آنجا بیرون
آرد یعنی در غرور افکند و معجب شود بخود ووقت بود که در شغلی
افکند یا در معصیتی و ویرا از ان نیکو بیرون آرد در ان غفلت
ویرا بخود مشغول کند و نظارهٔ خود بوی ارزانی دارد خداوندست
هرچه کند وخواهد تواند و ویرا رسد وایمن بودن بر هر دو
غرور و مکرست که حکم او در ان ندانی و عاقبت خود در ان نشناسی
باید که دلیر نباشی که الله تعالی کلّه می کند از قومی که دلیر وار در معصیت
وی می روند ومیکویند سیُغفر لنا این خود ما را بیامرزند
هیچ چیز در کناه بتر از حقیر داشتن آن نیست در حقارت آن منکر
در ان نکر که با که میرود یحیی معاذ را کفتند قومی اند که میکویند
ما بجایی رسیده ایم ما را نماز نباید کرد کفت بکو رسیده اید
امّا بدوزخ رسیده اید ووی کفته صدق المحبة العمل بطاعة المحبوب
وهم وی کفته که حق سبحانه وتعالی قومی را که دوست داشت
دل ایشانرا در خود بست که کسی کی را دوست دارد دل او را در خود

وهم وی کفته که زاهدان غربای دنیا اند و عارفان غربای آخرت

بسته دوست تر دارد وهم وی کویدهکه از دوست جز دوست دید
وی دوست ندید وهم وی کفته که اهل معرفت وحشیاند در
زمین با انس موانست نکنند وهم وی کفته که حقیقت محبت آنست
که به برّ نیفزاید و بجفا نکاهد قال اهل التاریخ خرج یحی بن معاذ الی
بلخ واقام بها مدّة ثم رجع الی نیسابور ومات بها سنه ثمان وخمسین ومایتین

خلف بن علی رحمه الله تعالی

وی از بصره بود و با یحیی معاذ صحبت داشته بود ووی کفته
وقتی در مجلس یحیی بودم یکی را وجدی بدید آمد دیکری از شیخ
پرسید که ویرا چه بوده است کفت سخن خدای شنید سرّ
وحدانیت بر دلش کشف شد صفت انسانیّت محو شد ه

ابو یزید بسطامی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است نام وی طیفور بن عیسی بن آدم بن سروشان است
جدّ او کبری بوده مسلمان شده از اقران احمد بن خضرویه و ابو حفص
و یحیی معاذ ست وشقیق بلخی را دیده بود وفات او در سنه احدی
وستین ومایتن بوده ودر سنه اربع وثلثین نیز کفته اند واول
درست ترست واستاد وی کردی بوده وصیت کرده که قبر
من فروتر از استاد من نهید حرمت استاد را ووی از اصحاب
رای بوده لیکن ویرا ولایتی کشاد که مذهب در ان بدید نیامد
شیخ الاسلام کفت که بر بایزید فراوان دروغها بسته اند
یکی آنست که وی کفت شدم خیمه زدم برابر عرش شیخ الاسلام
کفت این سخن در شریعت کفرست ودر حقیقت بُعد حقیقت

درست میکنی بغرا دید آوردن خویش حقیقت جیست برستن از خویش
حقیقت بنا بود خود درست کن برابر کفتن خود کفرست توحید بدو
کانکی درست می کنی وابرسیدن می باید نه فرا رسیدن حُصری
کفت اکر عرش بینم کافر باشم جنید متمکن بوده اورا بوح بنوده امر
ونهی را بزرك داشته وکار را از اصل کرفته لاجرم برسمه فرقها ویرا
پذیرفته اند اورا کفتند وطن تو کجاست کفت زیر عرش یعنی غایت
همت من ومنتهاء نظر من وآرام جان وسرانجام کار من آنست که
الله تعالی کفت موسی را که تو غریبی ومن وطن تو میکویند که جون
بایزید نماز می کردی قعقعه از استخوان سینهٔ وی بیرون می آمدی
ومی شنیدندی از هیبت حق وتعظیم شریعت بایزید بدرمرك
کفت الهی مَا ذکرتُكَ الّا عن غفلةٍ وما خدمتُ الّا عن فترةٍ هرکز یاد
نکردم ترا مکر از سر غفلت وهرکز ترا نپرستیدم مکر از سر فترت
این بکفت وبرفت ابو موسی کوید شاکرد وی که بایزید کفت
الله تعالی را بخواب دیدم کفتم راه بتو جونست کفت از خود کذ شتی
رسیدی شیخ الاسلام کفت راه بشناخت الله تعالی آسانست
راه بیافت او عزیزست بایزید را قدس الله سره بس از مرك بخواب
دیدند کفتند حال تو کفت مرا کفتند ای پیر جه آوردی کفتم درویشی
بدرکاه ملك شود ویرا نکویند جه آوردی کویند جه خواهی و
کویند در نیسابور عجوزهٔ بود عراقیه نام از درها سوال کردی
از دنیا برفت بخوابش دیدند کفتند حال تو کفت کفتند جه آوردی
کفتم آه همه عمر مرا باین درحوالت می کردند که خدای دها دو

القعقعة بانك
سبو نزدیك اب
برشدن مهذب

اکنون

اکنون میکویند جه آوردی کفت راست می کوید ازو باز شوید

ابو علی سندی قدس الله تعالی روحه

درشرح شطحیات روزبهان بقلی آورده است که وی از استادان بایزیدست بایزید
کوید که من از ابو علی علم فنا در توحید می آموختم وابو علی از من الحمد وقل هو الله

ابو حفص حداد قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است نام وی عمرو بن سلمه است از دیههای نیسابود
یکانهٔ جهان بود وشیخ ملامت وپیر بو عثمان حیریست وشاه شجاع
کرمانی بوی نسبت درست کند شیخ الاسلام کفت که وی نمودهٔ
جهان بود در وقت خود حق تعالی ورا فرا نمود که مرا جنین باید بود
قال المؤمّل الجصّاصُ الشیرازی رحمه الله تعالی اعطی الجنید الحکمة و
اعطی شاه الکرمانی الوجود واعطی ابو حفص الاخلاق واعطی ابو یزید
البسطامی الهیمان وابو حفص رفیق احمد خضرویه وبایزید ست شاکرد
عبد الله مهدی باوردی است باوی صحبت داشته مات ابو حفص
فی سنة اربع وستین ومائتین وقیل فی سنة سبع وستین والاول
اکثر وفی تاریخ الامام عبد الله الیافعی انه مات سنة خمس وستین و
مائتین ووی کفته که حُسن ادب ظاهر عنوان حسن ادب باطن است
مصطفی کوید صلی الله علیه وعلی آله وسلم لو خشع قلبه لخشع جوارحه
وقتی بحج میرفت ببغداد رسید جنید استقبال کرد ابو حفص
پیر بود مریدان بر سر وی بپای ایستاده بودند وآداب نیکو می
ورزیدند جنید کفت اصحاب خود را آداب ملوك آموختهٔ کفت
نکاه داشتن ادب ظاهر دوستان حق را عنوان ادب باطن است

حق را وانشد شیخ الاسلام لغیره وقلّ من ضمنت شیئا طویّته
الّا وفی وجهه من ذاک عنوان وهم وی کفته هرکه در مروّتی
افعال واقوال واحوال خود را بمیزان کتاب وسنت نسنجد وخواطر
خود را متهم ندارد ویرا از جمله مردان نمی شمریم وهم وی
کفته الفتوة اداء الانصاف وترک مطالبة الانصاف

ابو محمد حداد رحمه الله تعالی

یکی از مریدان ابوحفص بود از کویان نیسابور پیش ابوحفص آمد ویرا
کفت آهنکری می کن وبدرویشان می ده واز ان مخور وبرای خود
سوال میکن وی چنین می کرد مردم زبان بوی دراز کردند
که حرص نکرید که کار می کند وسوال هم می کند چون آخر بجای آوردند
که حال وی چیست ویرا قبولی بدید آمد دست احسان بروی
بکشادند ابوحفص کفت چون حال ترا بجای آوردند دیکر سوال
مکن که سوال بر تو حرام شد از ان کاری که میکنی میخور ومیده
وکفته اند که وقتی مریدی بوی آمد ویرا کفت اکر قصد این طریق
داری اول برو حجامی بیاموز تا نام حجامی بر تو نهند نه از ابتدا
ترا عارف خوانند آنکاه اکر خواهی بکن واکر خواهی مکن

ظالم بن محمد رحمه الله تعالی

از بزرکان مشایخ بود نام او عبدالله بود لیکن خود را ظالم نام کرده بود
کفت هرکز از من بندکی حق نیامد پس من ظالم باشم ووی از
اصحاب ابوحفص حداد بود وی کفته هرکه خواهد که راه بروی کشاده شود
این سه کار را ملازمت باید کرد آرام کرفتن با ذکر حق واز خلق کریختن وکم

کفتی

جعفر

خوردن

ابو مزاحم شیرازی رحمه الله تعالی

وی بزرکی بوده از مشایخ فارس با جنید وشبلی مناقره کرده
بود چون سخن کفتی در معرفت مشایخ از وی بترسیدندی صاحب
حدیثی سخت بزرکوار بود شیخ ابوعبدالله خفیف ویرا در کتاب
اسامی مشایخ فارس ذکر کرده در سنه خمس واربعین وثلثمایه
از دنیا برفته وی بزیارت ابوحفص می آمد ابوحفص واصحاب
ویرا چند درم فتوح رسیده بود کفتند باین خلاها پاک کنیم ابوحفص
کفت این ما کرده ایم هم ما پاک باید کرد وآنچه فتوحست در درویشان
بکار باید برد بآن مشغول بودند که شخصی در رسید وابوحفص را
کفت خود را بشوی وجامه در پوش که شیخ ابومزاحم از فارس در
رسید کفت اکر این آن ابومزاحم است که من می شناسم می باید که
ما را چنین ببیند فی الحال ابومزاحم در رسید چون آن حال بدید
سلام کرد وجامه پیرهن بیرون افکند ودر کار ایستاد ابوالحسن
فوشنجی صوفی کوید رحمه الله تعالی من ذلّ فی نفسه رفع الله قدره
ومن عزّ فی نفسه اذلّه الله فی اعین عباده ابوبکر وراق کوید
این کار کسی است که برای خدای من بلها را بجان رفته است

عبدالله مهدی باوردی رحمه الله تعالی

وی یکی از بزرکان این طایفه است استاد ابوحفص حداد است
ابوحفص بیاورد نزدیک وی شد وویرا شاکردی می کرد واین
عبدالله در ابتدا آهنکر بود وسبب دست از کار باز داشتن
وی آن بود که روزی آهنکری می کرد آهن در آتش نهاده بود

شاید

تا بینایی بر در دکان وی بکذشت و این آیت می خواند الملک یومئذ
الحق للرحمن عبد الله آن بشنید آن آهن که در دست داشت از دست
وی بیفتاد بخود دست باآهن تافته برد و برداشت شاکرد او آن
بدید بیفتاد و بیهوش کشت شاکرد را کفت چه شدی بنکر بیست
آهن در دست خود دید کفت جون سر من فاش شد
بر سر تم برخاست و برفت و دکان را بکذاشت ه

حمدون قصار قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو صالح است شیخ و امام اهل ملامت
بود در نیشابور طریق ملامت را وی نشر کرد اول مسئله که از وی
و اصحاب وی بعراق بردند و احوال ایشان بکفتند سهل تستری
و جنید کفتند اکر روا بودی که پس از احمد مرسل صلی الله علیه و
علی آله و سلم پیغامبر بودی از ایشان بودی حمدون عالم بود و فقیه
مذهب ثوری داشت و طریقت او استاد عبد الله منازل است
و هیچکس از شاکردان وی طریقت وی نکرفت جون ابن منازل
صحبت داشته بود با سلم بن الحسین الباروسی و ابو تراب النخشبی
و علی نصرابادی رفیق ابو حفص بود در سنه احدی و سبعین و
مائتین برفته از دنیا در نیسابور و قبر وی در حیره است و وی کفته
که نفس خود را بر نفس فرعون فضل ننهم اما دل خویش را بر دل فرعون
فضل نهم و هم وی کفته من نظر فی سیر السلف عرف تقصیره و
تخلفه عن درجات الرجال و هم وی کفته من رأیت فیه خصلة
من الخیر فلا تفارقه فانه یصیبک من برکاته و وقتی حمدون جایی

مهمان بود میزبان بیرون رفته بود ویرا پارهٔ کاغذ در بایست شد
اهل بیت میزبان پارهٔ کاغذ بیرون انداختند حمدون آنرا رد کرد و
کفت روا نبود این را بکار بردن که وی غایبست و من ندانم که وی
زنده هست یا نی شیخ الاسلام کفت هم سیرت و کار ایشان برین قیاس
بود اکنون جماعتی اباحت و تهاون شرع و زندقه و بی ادبی و بی
حرمتی پیش کرفته اند که ملامتست ملامت نه آن بود که کسی بی
حرمتی شریعت کاری کند تا او را ملامت کنند ملامت آن بود
که در کار حق سبحانه و تعالی از خلق باک ندارد ه

ابو الحسن باروسی قدس الله تعالی سره

نام او سلم بن حسن الباروسی است و کنیت او ابو عمران شیخ
ابو عبد الرحمن سلمی ویرا در تاریخ صوفیه ذکر کرده است و کفته
است که وی از قدماء مشایخ نیسابور است از استادان حمدون
قصار و مستجاب الدعوه بود وی کفته که لا یظهر علی احد شیء
من نور الایمان الا باتباع السنة و مجانبة البدعة و کل موضع تری
فیه اجتهادا ظاهرا بلا نور فاعلم ان ثم بدعة خفیة ابو عبد الله
کرام ویرا کفت چه کویی در اصحاب من کفت اکر رغبتی که در باطن
ایشانست بر ظاهر ایشان بودی و زهدی که بر ظاهر ایشانست
در باطن ایشان بودی مردان بودندی نماز بسیار می بینم و روزه فراوان
اما از نور ایمان هیچ چیز نیست بر ایشان کفت که از تاریکی باطن است تاریکی ظاهر

هذه النسبة الی باروس ا بالباء الموحدة والالف والراء والواو والسین المهملة فی اخرها و هی قریة من قری نیسابور علی بابها قریبة من البلدة کذا فی انساب ابن السمعانی ه

منصور بن عمار قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ اولی است کنیت او ابو السری است از اهل مرو بوده و

کفته اند از اهل باورد وکفته اند از اهل پوشنك وببصره بوده و
وی از حکماء مشایخ است وسخنان نیکو دارد در معاملات بس از مرك
ویرا بخواب دیدند کفتند حال تو جیست کفت مرا بنواختند ودر آسمان
هفتم منبر نهادند ومرا کفتند بر رو آنجا از من می کفتی اینجا از من
نیکوی و با دوستان وفرشتکان من میکو وقتی برنایی بر دست
وی توبه کرده بود وتوبه شکسته واز راه برکشته کفت هیج سبب ندانم
جز آنك همراهان اندك دیدی ملول شدی ووحشت یافتی وبرکشتی

احمد بن عاصم الانطاکی رحمه الله تعالی

از طبقه اولی ست کنیت او ابو علی ست وکفته اند ابو عبد الله واین
درست ترست از اقران بشر حافی وسری سقطی وحارث محاسبی است
وکفته اند که فضیل عیاض را دیده بود از استادان احمد بن ابی
الحواری است وی کفته امام سر علم است وامام هر علم عنایت
وهم وی کفته که الله تعالی میکوید انما اموالکم واولادکم
فتنة ونحن نستزید من الفتنة ما آن فتنه را زیاده میخواهیم وهم
وی کفته وافقنا الصالحین فی اعمال الجوارح وخالفناهم فی الهمم وهم
وی کفته الصبر من اول الرضا ویرا از اخلاص پرسیدند کفت وقتی
که عمل صالح بکنی ونخواهی که ترا بآن یاد کنند واز برای آن ترا بزرك دارند
وثواب آنرا از غیر حق سبحانه وتعالی نطلبی آن اخلاص است وهم وی کفته
اعمل علی ان لیس فی الارض احد غیرك ولا فی السماء احد غیره

محمد بن منصور الطوسی قدس الله تعالی سره

وی ببغداد بوده صوفی است ومحدث استاد عثمان بن سعید الدارمی

است واستاد ابو العباس مسروق وابو جعفر حداد مهین وابو سعید
خراز وجنید ست وابو سعید خراز کفته که در ابتداء ارادت
بسیاحت شغف تمام داشتم روزی محمد بن منصور کفت ای فرزند
مقام ارادت خود را لازم کیر تا بر تو در آنجا در هر خیر وبرکت کشاده
کردد وهم وی کفته که محمد بن منصور الطوسی کفت که در طواف
بودم شخصی طواف میکرد ومی زارید ومی کفت خداوندا آن کم شده
من بمن باز ده کفتم آن کم شده تو جیست کفت زندکانی داشتم
با او بس خوش وقتی در بادیه تشنه مانده بودم بیکانه کفتم تا بستان نیست
وبادیه اکنون آب از کجا آرم هلاك شوم در ساعت میغی بر آمد و
بارانی عظیم در ستاد جنانك کفتم هم اکنون غرقه کردم وهلاك
شوم جون با خود آمدم آن نیکویی زندکانی منغص شده بود
شیخ الاسلام کفت که او را عقوبت کرد که مرا جرا نشناختی که در
قدرت من تابستان وزمستان یکی بود وهم بو سعید خراز
کفته که از محمد بن منصور پرسیدند از حقیقت فقر کفت السکون
عند کل عدم والبذل عند کل وجود وهم وی کفته که یحتاج المسافر
فی سفره الی اربعة اشیاء علم یسوسه وذکر یونسه وورع یحجزه
ویقین یحمله شیخ الاسلام کفت هم عمر ازین جهار جیز بسر نشود
که تو همیشه در سفری ورروی فرا منزل داری هر که ازین جهار
جیز خالیست ضایع است علمی که رایض وی بود که ویرا راست
ونرم کند وذکری که مونس وی بود تا در تنهایی وحشت نکرد
وورعی که باز دارنده وی بود تا بهر ناشایست نکرد ویقینی که مرکب

وی بود تا باز بس نماند و در هرجه باشد در زندکانی باشد
بی کراهت • وهم این محمد منصور وقتی سخن میکفت با جمعی و سمانا
که سخن بذکر ملامت و ملامتیه انجامیده بود یکی کفت سخن ملامتی
نه سخن ماست ماکه اینیم وی جواب داد که عند ذکر الصالحین
تنزل الرحمة • در ساعت باران در استاد نه هیچ میغ ٥

علی عکی رحمه الله تعالی

وی هم ازین طایفه بوده است در مکه مجاور • وی کفته من رضی
من الدنیا بالدنیا فهو ملعون ومن رضی من العلم بالعلم فهو مفتون
ومن رضی من الزهد بالثناء فهو محجوب ومن رضی من الحق بشیء مادون
الحق کاینا ماکان فهو طاغ • شیخ الاسلام کفت تو دانی که دنیا کدا
مادنی من قلبک فالهاک • هرجه بدل تو رسد که دل ترا ازو باز
پوشد دنیای تست • وهرچیزی که ترا ازو مشغول کند فتنه تست
وآنکه از علم بعلم راضی است مفتونست علم سیرت راست وآکاهی کردن
راعلم که ترا سیرت ندهد و آکاهی که بآن کار کرد نبود فتنه تست
وفی مناجاته الهی مارا برآکاهی فرو مکذار که آکاهی همه شغلست و
درد انش بند که دانش همه درد ست و تا بنده با خود ست چوب خشک
و آهن سرد ست وهرکه از زهد ثنا و نیک نامی راضیست
محجوبست • و نیم درم در کِنْف صوفی کم است ٥

حاتم بن عنوان الاصم قدس الله تعالی روحه

از طبقه اولی است • کنیت او ابو عبد الرحمن است • از قدماء مشایخ
خراسانست • از اهل بلخ • با شقیق صحبت داشته است • و استاد احمد

خضرویه است • مات بواشجرد من نواحی بلخ سنه سبع وثلثین ومائتین
وکفته اند که وی اصم نبوده ضعیفه با وی سخن میکفت در اثناء سخن
کفتن بادی از وی جدا شد • دفع خجالت ویرا کفت آواز بلندتر کن •
با وی جنان فرا نمود که کوش وی کرست • وآنرا نشنید آن ضعیفه
شادمان شد وآن لقب بروی بماند • وی کفته است هرکه
درین طریق در می آید باید که جهار موت را برخود کیرد • موت ابیض
وآن کرسنکی است • وموت اسود وآن صبر کردنست بر اذای مردم •
وموت احمر وآن مخالفت نفس است • وموت اخضر وآن پارها برهم
دوختن است بوشش را • وهم وی کفته هر بامداد شیطان
میکوید چه خواهی خورد میکویم مرک • ومیکوید چه خواهی بوشید
میکویم کفن • ومیکوید کجا خواهی بود میکویم در کور • شخصی از وی
پرسید که چه آرزو داری کفت عافیت روزی تا شب آن شخص کفت
این عافیت نیست که در همه روزها داری کفت عافیت روز من آنست
که در وی عاصی نشوم خدایرا سبحانه • شخصی از وی طلب موعظت
کرد کفت اذا اردت ان تعصی مولاک فاعصه فی موضع لا یراک •
بزرکی بوی چیزی فرستاد قبول کرد کفتند جرا قبول کردی کفت
در کرفتن آن ذل خود دیدم و عز وی و در ناکرفتن آن عز خود دیدم و ذل وی
عز ویرا بر عز خود اختیار کردم و ذل خود را بر ذل وی • از وی پرسیدند
که از کجا میخوری کفت ولله خزاین السموات والارض ولکن المنافقین لا یفقهون

احمد بن ابی الحواری قدس الله تعالی سره

از طبقه اولی است کنیت او ابوالحسن از اهل دمشق است صحبت

انما سمی الجوع الموت الابیض لانه ینور الباطن
ویبیض وجه القلب ویحیی الصبر علی اذی الخلق
الموت الاسود لانه فیه عموم النفس والغم وکلاهما
النفس والظلمة فتشبه فی الالوان السواد
وقیل لانه اذا لم یجد فی نفسه حرجا من اذاهم
ولم یتألم نفسه بل یتلذذ به لکونه یراه من
محبوبه فقد فنی فی الله لشهوده الاذی
منه بدویة فناء الافعال فی فعل محبوبه
بل بدویة نفسه وانفصام فانه فی المحبوب
ولاشک ان للفناء والعدم نسبة الی الظلمة
والسواد وسمیت مخالفة النفس الموت
الاحمر لجمع الدم فان من خالف نفسه
فقد ذبحها وسمی لبس المرقعات موتا اخضر
لان اختلاف الرقاع یشبه اختلاف
باختلاف النبات فیه والازهار وقیل
لاخضرار عیشه بالقناعة ونضارته وجه
نضرة الجمال الذی استغنی به عن التجمل
العارضی ٥
منه اسعده الله

و خضرویه

۲م

داشت با ابو سلیمان دارانی و ابو عبد الله نباجی و غیر ایشان از مشایخ
و ویرا برادری بود محمد بن ابی الحواری که در زهد و ورع با وی برابری
میکرد و پسر وی عبد الله بن احمد ابی الحواری از زهاد بود و پدر وی
ابو الحواری که نام وی میمون بود از متورعان و عارفان بود خاندان
ایشان خاندان زهد و ورع بود مات رحمه الله سنة ثلثین و مأتین
وکان الجنید یقول احمد بن ابی الحواری ریحانة الشام • و وی کفته
دنیا مزبله و مجمع سکانست و کمتر از سک انکس ست که از وی دور نمی
شود زیرا که سک حاجت خود ازان می کیرد و می رود و دوست دارد وی
از وی بهیچ حالی جدا نمی شود • کویند که ویرا با ابو سلیمان دارانی عهدی
بود که هرکز بمخالفت فرمان او نکند • روزی ابو سلیمان در مجلس
سخن میکفت احمد آمد و کفت تنور تافته شده چه می فرمایی ابو سلیمان
جواب نداد و سه بار مکرر کرد ابو سلیمانرا دل بتنک آمد کفت برو در آنجا
نشین ابو سلیمان ساعتی مشغول شد بعد از آن یاد او آمد که احمد را
چه کفت کفت احمد را بجویید که در تنور خواهد بود چون باز جستند
ویرا در تنور یافتند یک موی از وی نا سوخته • و هم وی کفته که
محمد بن السماک بیمار بود قاروره وی را کرفتیم که بطبیبی بریم نصرانی
در راه مردی خوب روی خوش بوی پاکیزه جامه پیش آمد کفت کجا
می روید کفتیم بفلان طبیب تا قاروره ابن السماک بوی نماییم کفت
سبحان الله در معالجه دوست خدای بدشمن خدا استعانت می جویید
این قاروره را بر زمین زنید و ابن سماک را بکویید که دست خود را
بر موضع وجع نهد و بکوید بالحق انزلناه و بالحق نزل • پس غایب شد

چنانک ویرا ندیدیم پس بسوی ابن السماک باز کشتیم و قصه با وی
بکفتیم دست خود بر موضع وجع نهاد و آنچه آن مرد کفته بود بکفت
در حال نیک شد و کفت آن مرد خضر بود علیه السلام

عبد الله بن خبیق بن سابق الانطاکی رحمه الله

از طبقه اولی است کنیت وی ابو محمد و هو من زهاد الصوفیة والآکلین
من الحلال والورعین فی جمیع الاحوال اصل وی از کوفه بود اما مقیم انطاکیه
شده بود و طریقه وی در تصوف طریقه سفیان ثوری بود زیرا که با اصحاب
سفیان صحبت داشته بود فتح بن شخرف کوید که اول بار که عبد الله خبیق
را دیدم کفت ای خراسانی چهار چیزست که غیر از آن نیست چشم و زبان
و دل و هوا چشم خود را نکاه دار که بآنچه خدای تعالی نپسندد ننکرد
و زبان خود را نکاه دار که چیزی نکوید که خدای تعالی از دل تو خلاف
آن داند و دل خود را نکاه دار که در وی غل و حقد هیچ مسلمانی نباشد
و هوای خود را نکاه دار که بهیچ ناشایستی مایل نشود و قتی که این
خصلتها در تو نباشد خاکستر بر سر خود کن که بدبخت شدی • وی
کفته که چنین بما رسیده است که حبری از احبار بنی اسرائیل می کفت
یا ربّ کم اعصیک ولا تعاقبنی فاوحی الله الی نبیّ من انبیاء بنی اسرائیل
قل له کم اعاقبک ولا تدری الم اسلبک حلاوة مناجاتی ○

سهل بن عبد الله التستری قدس سره

از طبقه ثانیه است کنیت او ابو محمد است از کبرای این قوم و علمای این
طایفه است امام ربانی که اقتدا را شاید در احوال قوی بوده اما در سخن
ضعیف است شاکرد ذو النون مصری است و صحبت داشته با خال خود

محمد بن سوّار از اقران جنید است و پیش از جنید برفته در محرم سنه
ثلث وثمانین ومأتین وکان عمره ثمانین سنه سهل کوید سه ساله بودم
که شب زنده می داشتم و در نماز کزاردن خال خود محمد بن سوّار می نکریستم
مرا می کفت ای سهل برو و خواب کن که دل مرا مشغول می داری و روزی
مرا کفت هیچ یاد نمیکنی آفریدکار خود را کفتم چکونه یاد کنم کفت هر شب
در جامهٔ خواب خود سه بار بکوی در دل خود بی آنکه زبان تو بجنبد
که الله معی الله ناظری الله شاهدی چند شب آنرا کفتم و ویرا آکاه کردم
از آن کفت هر شب هفت بار بکوی چند شب آنرا کفتم و ویرا آکاه
کردانیدم از ان کفت هر شب یازده بار بکوی چند کاه آنرا کفتم و در دل
خود از ان حلاوتی یافتم چون سالی بران بکذشت کفت یاد دار آنچه ترا
آموختم و بر آن مداومت نمای تا بقبر در آیی که آن ترا سود خواهد
داشت در دنیا و آخرت بعد از چند کاه دیکر مرا کفت من کان الله
معه وهو ناظره وشاهده یعصیه ایاك والمعصیة از سهل پرسیدند
که نشان بدبختی چیست کفت آنست که ترا علم دهد و توفیق عمل ندهد
و عمل دهد و اخلاص ندهد که عمل کنی بیکار کنی و دیدار و صحبت
دهد با نیکان و ترا قبول ندهد از عُتبهٔ غسال پرسیدند که
نشان نیکبختی و نشان بدبختی چیست کفت نشان نیکبختی آنست
که ترا فرا خدمت کند و ترا حاضر کند و نشان بدبختی آنست که
فرا خدمت کند و حاضر نکند وهم عُتبهٔ غسال کفته که بدبختی بدوست
نرسیدن است بشناخت نه بدوزخ رسیدن و نیکبختی بدوست
پیوستن بشناخت نه ببهشت رسیدن شیخ الاسلام کفت هیچ نشان

بزر.

نیست بدبختی را روشن‌تر از روزبتری که هر که ند در زیادتی است در
نقصان است • سهل کفته است اوّل هذا الامر علم لا یدرك وآخره علم
لا ینفد • وهم وی کفته ما دمت تخاف الفقر فانت منافق • وهم
وی کفته درویشی که از دل وی شیرینی چیزی از دست مردمان فرا ستد
نیفتد از وی هرکز فلاح نیاید • وهم وی کفته فی تفسیر قوله تعالی
وَاجْعَل لِّي مِن لَّدُنكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا یعنی لسانا ینطق عنك لا ینطق
عن غیرك • وهم وی کفته در تفسیر این آیت که اِنَّ اللّٰهَ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ
وَالْاِحْسَانِ عدل آن بود که انصاف دقیق اندر لقمهٔ بدهی و احسان
آنکه اورا بلقمهٔ از خود اولیتر دانی • وهم وی کفته هر که با مداد
کند و همت وی آن باشد که چه خورد دست از وی بشوی وهم وی
کفته که شیطان از خفتهٔ کرسنه بکریزد • وهم وی کفته طوبی کسی را
که دوستان ویرا می جوید اکر دوستان ویرا یافت نور یافت و اکر در طلب
مُرد شفیع یافت • از وی پرسیدند که از مسلمانان که بکافری نزدیکتر
کفت ممتحن بی صبر وی سالها بواسیر داشت و بیماران بدعای وی
نیك می شدند • شیخ الاسلام کفت دانی چرا چنین بود زیرا که او
خلق را شفیع بود و از برای خود بخصومت بنود • ابو نصر ترشیزی
مرا کفت که آن بواسیر سَهْل از چه بود که ویرا چندان ولایت بود
من کفتم که سَهْل ولایت از علتی یافته بود از ان دعا نکرد تا از وی
بشود کویند که در میان مریدان وی جوانی بود از شیخ سهل درخواست
بمحاسن کرد کفت دست فروکیر تا چند می خواهی چون
دست فروکرفت محاسنی نیکو بدستش درآمد •

امردم

عباس بن حمزة النیسابوری قدس الله تعالی روحه

کنیت او ابوالفضل است مردی بزرگ است از متقدمان با ذوالنون و بایزید و غیرهما صحبت داشته در ماه ربیع الاول سنه ثمان وثمانین ومایتین برفت از دنیا بیش از جنید • جد ابوبکر حفید ست • ابوبکر حفید گوید که وی گفت که ذوالنون گفته لو علموا ما طلبوا هان علیهم ما بذلوا • وهم وی گفته که ذوالنون گفت کیف لا ابتهج بک سرورا وقد کنت اخطر ببالک حین رزقتنی الاسلام • ودر روایت دیگر حین جعلتنی من اهل التوحید چون شاد نباشم بتو که بر علم تو میگذشتم آن وقت که مرا از اهل توحید کردی

عباس بن یوسف الشکلی رحمه الله تعالی

کنیت او نیز ابوالفضل است از مشایخ قدیم بغدادست • وی گفته هر که بحضرت حق سبحانه وتعالی مشغول است از ایمان وی نباید پرسید • شیخ الاسلام گفت هر که امروز ازو مشغول است یعنی بخود وخلق فردا ازو مشغول باشد یعنی محجوب باشد از دولت مشاهده او • قومی اند که مشغول اند باو ودر واند بهمه خلق وقومی اند که مشغول اند ازو بغیر او

اشغلت قلبی عن الدنیا ولذتها • فانت والقلب شیء غیر مفترق
وما تتابعت الاجفان عن سنة • الا وجدتک بین الجفن والحدق

عباس بن احمد الشاعر الازدی رحمه الله تعالی

کنیت او نیز ابوالفضل است • یگانهٔ مشایخ شام بود در وقت خود زبان نیکو داشت وفتوت ظاهر • شاگرد ابوالمظفر کرمانشاهی است • شیخ الاسلام گفت من یک تن دیده‌ام که وی را دیده شیخ ابوالقاسم بوسلمهٔ باوردی • وخانهٔ عباس برملهٔ شام بود • شیخ ابوسعید مالینی حافظ گوید که بر بالین شیخ عباس بودم واو محتضر بود گفتم چونی وحال تو چونست گفت مترددم ندانم که چون کنم اگر اختیار کنم که بروم ترسم که در بی‌ادبی بود وگستاخی ودعوی داری واگر اینجا بودن اختیار کنم ترسم که در آرزو مقصر باشم وکراهیت دیدار بود منتظرم تا خود چه کند • شیخ بوسعید گوید بیرون آمدم وی در وقت برفت

ولو قلت لی مت مت سمعا وطاعة • وقلت لداعی الموت اهلا ومرحبا

شیخ الاسلام گفت مالک دینار محتضر بود گفت الهی دانی که زندگانی نه برای جوی کندن می‌خواسم وآن آن وقت بود که در بصره جویها می‌کندند پس گفت اگر بگذاری برای تو ذیم واگر ببری بتو آیم ودر وقت برفت ان صلوتی ونسکی ومحیای ومماتی لله رب العالمین شیخ الاسلام گفت این قوم یعنی دوستان وی برای او زیند وبا او زیند وبرای او میرند وبا او خیزند وهمه خلق برای آن زیند تا خورند وبرای خود زیند ودوستان وی برای آن خورند تا زیند وبرای او زیند وبا او زیند

ابوحمزهٔ خراسانی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثالثه است گفته اند اصل وی از نیشابور بوده با مشایخ عراق صحبت داشته واز اقران جنید بوده وبا ابوتراب نخشبی صحبت داشته وسفر کرده وبا ابوسعید خراز رفیق بوده ووی از جوان مردان مشایخ است در سنه تسعین ومایتین برفته از دنیا بیش از جنید ونوری وپس از خراز وابوحمزهٔ بغدادی • وقتی در مسجد ری پای تابه خواست کسی دبیقی بوی انداخت بقیمت فراوان آنرا فرو درید وبر پای پیچید وی را گفتند این چه بود که کردی باین چندین پای

تا بر توانستی خرید جواب داد که لا اخون المذهب گفت من در مذهب
خیانت نکنم وصاحب کشف المحجوب گفته که من دیدم درویشی را
از متاخران که سلطان ویرا سیصد مثقال زر فرستاد که بگرمابه صرف
کن وی بگرمابه شد وآن جمله را بگرمابه بان داد وبرفت شیخ
الاسلام گفت التصوف والتصرف لا یکون تصوف وتصرف بهم
نبود دنیا دریغ داشتن وآنرا قیمت نهادن مرد را از تصوف بیرون
برد چون موی از خمیر صوفیان دنیا را قیمت ننهند واندوه بران
نخورند اگر همه دنیا لقمه سازی ودر دهان درویشی نهی اسراف
نباشد اسراف آن باشد که نه برضای حق سبحانه صرف کنی حق تعالی
از دست تو چندان ترک دنیا نخواهد که از دل تو ترک دوستی دنیا
خواست الدنیا مدرة لك منها غبرة دنیا همه کلوخی است ونصیب
تو ازان کلوخ گردی شبلی میگوید کسی که در دنیا زاهد شد
بازنمود حضرت حق را که آن بمن قیمت داشت اگر دنیا را بیش حضرت
حق هیچ قیمت بودی بدشمنان خود ندادی ابوحمزه در وجد وصحت
حال مثل نداشت گویند که چون آواز باد بشنیدی وجدش رسیدی
وقتی در خانه حارث محاسبی آواز گوسفندی شنید ووجدش
رسید گفت عز الله جل جلاله حارث گفت این چه حالست اگر بیان
کنی فبها ونعمت واگرنه ترا بکشم گفت ای بیچاره برو خاکستر و
نخاله با هم بیامیز وی خورچندین سال تا ترا این سخن روشن شود

ابوحمزه بغدادی قدس الله تعالی روحه

از طبقه ثالثه است نام وی محمد بن ابراهیم است وگویند از فرزندان

عیسی بن ابان بوده از اقران سری سقطی است وباوی وبا بشر حافی صحبت
داشته ودر سفر رفیق ابو تراب نخشبی بوده ابوبکر کتانی وخیر نساج و
غیرهما ازوی حدیث روایت کنند در سنه تسع وثمانین ومائتین برفته
از دنیا پیش از جنید وابوحمزه خراسانی وپس از ابوسعید خراز
وی گفته لولا الغفلات الصدیقون من روح ذکر الله شیخ الاسلام
گفت که از یاد تو برانديشم از علم خود بگریزم بر زهره خود بترسم در غفلت
آویزم وگفت وقت بود که کسی مراد رهزل وغفلت ساعتی مشغول دارد از یاد
که بر من بود تا اندکی برآسایم طمع دارم که از همه جرمها آزادی یابد
شیخ ابوعبدالله خفیف را گفتند چرا عبدالرحیم اصطخری با سگبانان
بدشت می رود گفت تا از آن بار وجود که بروست دم زند شیخ الاسلام
گفت لذت وخوشی در طلبست دریافت خوشی نیست دریافت صدمت است

که ترا فرو می‌شکند لشیخ الاسلام	وجدانکم فوق السرور
وفقدکم فوق الحزن	ابوحمزه گوید الله تعالی میگوید

که اعرض عن الجاهلین ونفس جاهلتر جاهلانست سزاوارترست بآنکه
ازوی اعراض کنی وقتی ابوحمزه در بغداد از قرب الله تعالی چیزی می
اندیشید از خود غایب گشت همچنان در رفتن ایستاد چون باخود بیشتر
آمد خود را درمیان بادیه دید در زیر میلی شیخ الاسلام گفت که این
زیادتست از آنکه شیخ علی سقا در بادیه از قرب الله تعالی چیزی می اندیشید
از خود غایب گشت چون باخود آمد سیزده روز گذشته بود ویرا پر
سیدند از چه بجای آوردی که چندین روز بگذشت که کسی نبود که ترا
بگوید گفت بیش از آنکه غایب گشتم از ماه سیزده روز مانده بود چون

با خویش آمدم ماه نو دیدم دانستم که چندان کذشته است و ابو حمزه کفته
است حُبّ الفقرآء شدید ولا یصبر علیه الّا صدیق وقتی بطرسوس
رفت ویرا آنجا قبولی عظیم پیدا شد و مردمان روی بوی آوردند ناکاه
از وی در حال سکر سخنی صادر شد که مردم فهم آن نکردند و بروی
بحلول و زندقه کواهی دادند و از طرسوس بیرون کردند و چهارپایان
ویرا غارت کردند و فریاد می کردند که این چهارپایان زندیق است
چون از طرسوس بیرون رفت این بیت را بخواند

لكَ في قلبي المكانُ المَصونُ ‏ ‏ ‏ ‏ كُلُّ عَتْبٍ عليّ فيك يهونُ

حمزة بن عبد الله العلوی الحسینی قدس الله تعالی سره

کنیت او ابو القاسم است سافر في البادية على التوكل سنين يقال
لم يضع جنبه على الارض سنين في الحضر وكان لا يحمل معه في اسفاره ركوة
ولا يفتر في الذكر حمزه علوی شاکرد ابو الخیر تیناتی است وی
شکم کرسنه در بادیه بردی کفتی شکم سیر از معلوم است وی کفته
که صوفی را در بادیه آن نکاه بایدداشت که در حضر که صوفی در سفر در
حضر است یکی از علویان فرا شیخ الاسلام کفت که پدر من مرا مدت
پنج سال هر روز پیش ابو زید که پیری بود از صوفیان مرو می فرستاد
از وی یک فایده دارم که روزی کفت تا ازین علوی کری خویش یعنی
از تجبر و ترفع نسب بیکلی بیرون نیایی ازین کار یعنی تصوف بویی نیابی
شیخ الاسلام کفت چنانست که او کفت آنکه با او کوید و با او بنازد
صوفی اوست و اکر نه از نسبت چیزی نیاید پس کفت که هزار
و دویست امام شناسم ازین طایفه یکی و نیم علوی شناسم یکی

ابراهیم سعد علوی صاحب کرامات و دیکری حمزه علوی ٥

ابو سعید خراز قدس الله تعالی سره

از طبقه ثانیه است نام وی احمد بن عیسی است و لقب وی خراز و کفته اند
که وی روزی خرز موزه میکرد و باز می کشاد کفتند این چیست کفت
نفس خود را مشغول میکنم بیش از آنکه مرا مشغول کند وی بغدادی
الاصل است و در صحبت صوفیان بمصر شده و در مکه مجاور بوده از ائمه
قوم و اجلّه مشایخ است یکانه و بی نظیر شاکرد محمد بن منصور طوسی است
و با ذو النون مصری و ابو عبید بسری و سری سقطی و بشر حافی و غیر ایشان
صحبت داشته کفته اند وی پیشین کسی است که در علم فنا و بقا سخن کفت
شیخ الاسلام کفت که وی خویشتن را بشاکردی جنید فرا می نمود امّا
با رخدای جنید بود از یاران و اقران ویست لیکن مه از وی است بیش از
وی برفته در سنه ست وثمانين ومائتين وقيل في التي قبلها وقيل
في التي بعدها كذا في التاريخ الامام عبد الله اليافعي رحمه الله تعالی
جنید کفته لو طالبنا الله تعالى بحقيقة ما عليه ابو سعيد الخراز لهلكنا
وسئل عن راوي هذه الحكاية عن الجنيد ايش كان حاله قال اقام كذا
وكذا سنة يخرز ما فاته الحق بين خرزتين خراز کوید که در اوایل حال
ارادت محافظت سرّ و وقت خود می کردم روزی ببیابانی در آمدم
و می رفتم از قفای من آواز چیزی بر آمد دل خود را از التفات با آن
و چشم خود را از نظر با آن نکاه داشتم بسوی من می آمد تا بمن نزدیک
شد دیدم که دو سبع عظیم بر دوشهای من بالا آمدند من بایشان
نظر نکردم نه در وقت بر آمدن و نه در وقت فرود آمدن شیخ الاسلام

خرز الخف خرزا
بدوخت موزه را
٥

کفته آنکه میکویند که بایزید سید العارفین است • سید عارفین
حق است سبحانه و اکر از آدمیان میکویی احمد عربی صلی الله علیه وعلی
آله وسلم و اکر ازین طایفه ابو سعید خراز • مرتعش کوید همه خلق
وبال اند بر خراز چون در چیزی از حقایق سخن کوید • شیخ الاسلام
کفت که از مشایخ هیچ کس نه ازوی نشناسم در علم توحید همه بروی و
بالند هم واسطی و هم فارس عیسی بغدادی و غیر ایشان • و هم وی
کفته که دنیا از خراز پر بود و نیز نبری آمد • و هم وی کفته که نزدیکست
که خراز پیغامبر بودی از بزرکی خویش امام این کار اوست • و هم وی
کفته که در بوسعید خراز ریزکی لنکی درمی بایست که کسی با او نمی تواند رفت
و در واسطی ریزکی رحمت درمی بایست • و در جنید ریزکی تیزی
درمی بایست که وی علی بود • و هم وی کفته که خراز غاییست که
فوق او کس نیست • و هم وی کفته که خراز کوید که اول این کار قبول است
کردی فرامد کند و آخر یافت • و هم شیخ الاسلام کفته توحید
و یافت آنست که او جای بکیرد و دیکرانرا کسیل کند • کسی کفت که
اهل غیب با من کفتند که شناخت و یافت نه آموختنی است و نه نوشتنی
• و هم وی کفته که روزکاری اورا می جستم خودرا می یافتم اکنون
خودرا می جویم اورا می یابم چون بیابی برهی چون برهی بیابی کدام پیش
بود او داند چون او پیدا شود تو نباشی چون تو نباشی او پیدا شود کدام
پیش بود او داند • بایزید کوید باو نه پیوستم تا از خود نکسستم • و از
خود نکسستم تا باو نه پیوستم کدام پیش بود او داند • شیخ ابو علی
سیاه کوید که ماوراء النهریان می کویند تا نرسی نیابی • و عراقیان میکویند

تا نیابی نرسی هر دو یکیست خواه سبو بر سنک و خواه سنک بر سبو
لیکن من با عراقیانم که سبق ازو نیکوترست • ابو سعید خراز کوید
من ظن انه ببذل المجهود یصل فمتعن و من ظن انه بغیر بذل المجهود یصل
فمتمن • شیخ الاسلام کفت که ویرا بطلب نیابند اما طالب یابد و تا نیابد
طلب نکند • و هم خراز کوید ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین •
• و هم وی کوید تدارک کردن وقت ماضی ضایع کردن وقت باقیست
• و هم وی کوید هرکز بهیچ نعمت ازوی شاد نبوده ام • و هم وی
کوید روزی در مسجد حرام نشسته بودم شخصی از آسمان فرود آمد
پرسید که صدق و علامت دوستی چیست کفتم وفاداری کفت صدقت
و در رفت بر آسمان • وقتی خراز در عرفات بود حاجیان دعای کردند
و می زاریدند کفت مرا آرزو آمد که من هم دعایی کنم باز کفتم چه دعا
کنم یعنی هیچ چیز نمانده که بلی نکرده باز قصد کردم که دعایی کنم هاتفی
آواز داد که پس از وجود حق دعا می کنی یعنی پس از یافت ما چیزی خواهی
• ابو بکر کتانی با بو سعید خراز نامه نوشت که تا تو ازینجا برفتی در
میان صوفیان عداوت و نقار پدید آمد و الفت برخاست • وی
جواب نوشت که از رشک حق است بر ایشان تا با یکدیکر موانست
نکیرند • ابو الحسن مزین کوید که روزی که در میان صوفیان نقار نبود
آن روز را بخیر ندارند • شیخ الاسلام کفت نقار نه جنک کری را
کویند نقار آنست که با یکدیکر کویند که کن و مکن یعنی آنچه موافق
طریقت ایشان باشد امر کنند و از هرچه موافق آن نباشد نهی
کنند تا از عهدهٔ حق صحبت بیرون آمده باشند • و من الاشعار

المنسوبة الى الخراز قدس الله تعالى سره شعر
الوجد يطرب من فی الوجد راحته

والوجد عند وجود الحق مفقود
قد كان يطربنی وجدی فاذهلنی

عن رؤية الوجد من بالوجد مقصود
شيخ الاسلام ابو عبد الرحمن سلمی رحمه

الله تعالی در كتابی كه در بيان مبادی ارادت مشايخ و اوايل احوال ايشان جمع كرده است می كويد كه ابو عبد الله جلا كفته است كه ابو سعيد خراز كفت كه مرا در حداثت سن جمال صوری بود شخصی دعوی محبت من ميكرد و ابرام می نمود و من از وی ميكريختم روزی تنك دل شدم ببادیه در آمدم جون مقداری برفتم باز نكريستم ديدم كه آن شخص از عقب من می آيد جون بمن نزديك شد كفت كمان بردی كه باين ازمن برستی باخود كفتم اللهم اكفنيه ونزديك بمن چاهی بود خودرا دران چاه افكندم خدای تعالی مرا درميانه آن چاه نكاه داشت آن شخص بركناره چاه بنشست و می كريست كفتم خداوندا قادری كه مرا ازين چاه بيرون آری وازشر آن شخص نكاه داری ديدم كه بادی درمن پيچيد ازچاه بالا انداخت آن شخص پيش من آمد و دو دست و پای مرا ببوسيد و عذرخواهی كرد وكفت مرا قبول كن كه درخدمت تو باشم ودر ارادت خود جنان شد كه مرا بروی حسد می آمد از بس صدق واخلاص كه از وی می ديدم وهميشه مصاحب من می بود تا از دنيا برفت ٥

احنف الهمدانی رحمه الله تعالی

وی از كبار مشايخ همدانست وی كفته كه ابتداء كار من آن بود كه در باديه بودم تنها مانده شدم دست نياز برداشتم وكفتم خداوندا ضعيفم وبرجای مانده وبضيافت تو آمده ام جون اين كفتم دردل من افتاد كه مرا ميكويند تراكه خوانده است كفتم يارب اين مملكتی است كه طفيلی را كنجايی دارد ناكاه كسی از پس پشت من آواز داد باز نكريستم ديدم كه اعرابی است بر شتری سوار كفت ای عجمی كجا می روی كفتم بمكه كفت تراخوانده است كفتم نمی دانم كفت وی نه درين راه استطاعت شرط كرده است كفتم آری وليكن من طفيليم كفت نيكو طفيلی تو مملكت كشاده است كفت می توانی كه اين شتررا غمخوارگی كنی كفتم آری از شتر فرود آمد وبمن داد وكفت برو بخانه خدای تعالی ٥

ابو شعيب المقفع رحمه الله تعالی

نام وی صالح است ساكن مصر بوده ودر روزكار ابو سعيد خراز بوده هفتاد حج بپياده كزارده بود درهر حجی از صخره بيت المقدس احرام بستی وببادیه تبوك در آمدی بر توكل كويند در آخرين حج سكی ديد در باديه كه از تشنكی زبانش از دهان بيرون آمده بود بانك زد كه كيست كه هفتاد حج بيك شربت آب بخرد شخصی يك شربت آب بوی داد آنرا بآن سك داد وكفت اين بهترست مرا ازحجهای من زيراكه رسول صلی الله عليه وعلی آله وسلم فرموده است كه فی كل ذات كبد حرّی اجر ٥

ابو عقال بن علوان المغربی رحمه الله تعالی

از مشايخ معروفست وبا ابو هارون اندلسی صحبت داشته وبمكه برفت از دنيا وقبر وی آنجاست ابو عثمان مغربی كفته است كه بعضی از اصحاب ابو عقال مرا كفتند كه وی درمكه جهار سال هيچ نخورد و هيچ نياشاميد تا بمرد وبعضی بيشتر ازين كفته اند ووی كفته كه بامن هفتاد ركوه دار بودند درمكه قحط افتاد همه بمردند جز من

بضم ميم و فتح قاف و تشديد فاء

عقال بفتح عين مهمله و قاف و علوان بكسر عين مهمله و سكون لام ه

وشش تن دیگر هفده روز گذشت هیچ نیافتیم از زندگانی نومید شدیم
در هیچ من افتاد که تا رکن خانه بروم و آنرا در بر گیرم بر آنجا میرم خواستم
که برخیزم نتوانستم بر زمین بخزیدم وخود را بآنجا رسانیدم و رکن
خانه را در بر گرفتم این چند بیت بخاطر من گذشت وگفته شد دیدم
که جان بتن من باز گشت وآن ابیات اینست **شعر**

عقدتُ علیك مكنات خواطری	عقد الرجاء فالزمتك حقوقا
انّ الزمان عدا علیّ فزادنی	علما بانك صاحبی تصدیقا
ما نالنی یوما بوجه مسارة	الا عمدتُ به الیك طریقا
حَسْبی بانّك عالم بمصالحی	اذ كنتَ مأمُونا علیّ شفیقا

باز گشتم وبشت بزمزم باز نهادم ناگاه غلام سیاه آمد وبرّهٔ بریان
ونان بسیار وکاسهٔ بزرگ طعام همراه او وگفت ابو عقال تویی
گفتم آری آنرا بیش من بنهاد ویاران را اشارت کردم خوان خوان
بیامدند ومن درمیان ایشان همچون یکی از ایشان بودم ٥

حماد قرشی قدس الله تعالی سره

کنیت او ابو عمرو است بغدادی است از بزرگان مشایخ بوده جنید بوی
می رفته است جعفر خلدی گوید چند روز بر آمد که حماد قرشی را ندیدم
بدر سرای او شدیم وی نبود بنشستیم تا بیامد در حجره شدیم وی
جیزی خوردنی نداشته بود مقنعه از سر اهل باز کرده بود وفروخته
وبچیزی داده در آورد وبیش اصحاب نهاد شخصی در آمد وسی دینار
زر آورد ویرا می داد ووی می پیچید آخر سوگند خورد وبنپذیرفت
اهل وی از خانه آواز داد که امروز مقنعهٔ مرا فروخته است وچیزی خریده

بنکرید که چه میکند جعفر خلدی گوید پیش جنید رفتم وآن قصه را باز
گفتم جنید اورا بخواند گفت علم آن با من بگوی گفت بیازار شدم وآن
مقنعه دلال را دادم کرد بر آمد وآنرا بفروخت آوازی شنیدم که گفت
این را برای ما کردی جواب آن بتو آید آن سی دینار جواب آن بود
از آن نپذیرفتم جنید اورا گفت اَصَبْتَ صواب کردی که نگرفتی
شیخ الاسلام گفت نگرید که بپا داشت غرّه نکردید

ابو الحسین نوری قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است ونام وی احمد بن محمد وگویند محمد بن محمد واحمد در
ترست معروفست بابن البغوی پدر وی از بغشور است که شهری
بوده میان هراة ومَرْو ومنشا ومولد وی بغداد بوده با سری سقطی
ومحمد علی قصاب واحمد ابو الحواری صحبت داشته وذو النون مصری را
دیده بود از اقران جنید بود اما تیز وقت تر از جنید بود جنید بعلم
مِه بود ونوری بزندگانی وی شوری داشت وقتی جنید را از صبر
وتوکل چیزی پرسیدند خواست که جواب گوید نوری بانگ بروی
زد که تو وقت محنت صوفیان بیکسوی باز شدی ودست دردانشمندی
زدی سخن این طایفه مگوی ووی بیش از جنید برفته از دنیا سنهٔ
خمس وتسعین ومائتین وفی تاریخ الیافعی انه توفی سنهٔ ست وثمانین
ومائتین جون نوری برفت جنید گفت ذهَبَ نصف هذا العلم
بموت النوری نوری همیشه تسبیح داشتی در دست ویرا گفتند
تستجلب الذکر گفت لا استجلب الغفلة گفتند باین تسبیح می
خواهی که الله تعالی را یاد تو بود گفت نی بلکه باین تسبیح غفلت

مجوییم وهم وی گفته لا یغرنك صفاء العبودیة فان فیه نسیان
الربوبیة ویرا گفتند که الله تعالی را بچه شناختی گفت بالله گفتند پس
عقل چیست گفت عاجزست راه ننماید مگر بعاجز وهم وی گفته که
هرگاه الله تعالی خود را از کسی باز پوشد هیچ دلیل وخبر او را باز نرساند
اذا استتر الحق عن احد لم یهده استدلال ولا خبر شیخ الاسلام گفت
جوانی خراسانی با براهیم قصار آمد گفت می خواهم که نوری را ببینم
گفت او چند سال نزدیك ما بود هیچ از ده هشت بیرون نیامد یکسال
گرد شهر میگشت با کس نیامیخت دو سال در ویرانه خانه بگرفت هیچ
بیرون نیامد مگر بنماز و سالی زبان باز گرفت با کس سخن نگفت آن
جوان گفت البته می خواهم که ویرا ببینم ویرا بنوری دلالت کرد چون
در آمد نوری گفت با که صحبت داشته گفت با شیخ ابو حمزهٔ خراسانی
گفت آن مرد که از قرب نشان می دهد واشارت می کند گفت آری
گفت چون با ورسی او را سلام گوی وبگوی اینجا که مایم قرب بعد
بعد است ابن الاعرابی گوید قرب نگویند تا مسافت نبود وتا
مسافت بود دو کانکی بجای بود پس قرب بعد بود وهم نوری گفته
که ساعتی از عارف بر مولی گرامی تر از تعبد متعبدان هزار هزار سال
وهم وی گفته نظرت یوما الی النور فلم ازل انظر الیه حتی صرت ذلك النور

سید الطایفه جنید البغدادی قدس سره

از طبقهٔ ثانیه است کنیت او ابو القاسم است ولقب وی قواریری
وزجاج وخزازست قواریری وزجاج از آن گویند که پدر وی آبگینه
فروختی وفی تاریخ الیافعی ان الخزاز بالخاء المعجمة والزاء المشددة

المكررة وانما قیل له الخزاز لانه كان یعمل عمل الخز گویند اصل وی از نهاوند است
ومولد ومنشاء وی بغدادست مذهب ابو ثور داشت مهینه شاگرد
شافعی وگفته اند مذهب سفیان ثوری داشت با سری سقطی و
حارث محاسبی ومحمد قصاب صحبت داشته بود وشاگرد ایشان بود
وی از ائمه وسادات این قوم است وهمه نسبت بوی درست کنند
چون خراز ورویم ونوری وشبلی وغیرهم ابو العباس عطا گوید
امامنا فی هذا العلم ومرجعنا المقتدی به الجنید خلیفهٔ بغداد رویم
را گفت ای بی ادب وی گفت من بی ادب باشم ونیم روز با جنید
صحبت داشته ام یعنی هر کس که با وی نیم روز صحبت داشته باشد
ازوی بی ادبی نیاید فکیف که بیشتر شیخ ابو جعفر حداد گوید اگر
عقل مردی بودی بر صورت جنید بودی گفته اند ازین طبقه سه تن
بوده اند که ایشانرا چهارم نبوده جنید ببغداد وابو عبد الله جلا
بشام وابو عثمان حیری بنیشابور در سنه سبع وتسعین ومایتین
برفت از دنیا كذا فی كتاب الطبقات والرسالة القشیریة وفی تاریخ
الیافعی انه مات سنه ثمان وتسعین وقیل سنه تسع وتسعین ومایتین
والله تعالی اعلم روزی جنید در ایام صغر با کودکان بازی می کرد و
سری سقطی گفت ما تقول فی الشكر یا غلام گفت الشكر ان لا تستعین
بنعمه علی معاصیه سری گفت بسیار می ترسم که بهرهٔ تو همین از زبان تو
باشد جنید گفت همیشه از ان سخن ترسان می بودم تا آنکه روزی
بروی در آمدم وآنچه محتاج الیه وی بود همراه در آوردم گفت بشارت
باد ترا که از حضرت حق سبحانه درخواسته بودم که این را بر دست مفلحی

یا موفقی بمن رساند. جنید کفت که سری مرا کفت که مجلس نه و مردم را
سخن کوی و من نفس خودرا متهم می داشتم و استحقاق آن نمی دانستم تا
آنکه حضرت رسالت را صلی الله علیه و آله وسلم در یکی از شبهای جمعه بخواب
دیدم که کفت تکلم علی الناس بیدار شدم و بیش از صبح بدر خانهٔ سری
رفتم و در بکوفتم کفت مرا راست کوی نداشتی تا ترا نکفتند بس بامداد
مجلس نهادم و آغاز سخن کردم سخن منتشر شد که جنید سخن می کوید جوان
ترسا نه در لباس ترسایان در کنار مجلس بیستاد و کفت ایها الشیخ ما
معنی قوله رسول الله صلی الله تعالی علیه و علی آله وسلم اتقوا فراسة المؤمن فانه
ینظر بنور الله. جنید کفت ساعتی سر در بیش افکندم بس سر برآوردم
و کفتم اسلام آور که وقت اسلام تو رسیده است. امام یافعی میکوید که
مردم می بندارند که جنید را درین یک کرامتست و من می کویم درین دو
کرامتست یکی اطلاع وی بر کفر آن جوان. و دیکری اطلاع وی بر آنکه وی
درحال اسلام خواهد آورد. جنید را کفتند این علم از کجا میکویی کفت
اکر از کجا بودی برسیدی. و وی کفته تصوف آنست که ساعتی بنشینی
بی تیمار. شیخ الاسلام کفت که بی تیمار چه بود یافت بی جستن و دیدار
بی نکریستن که بیننده در دیدار علتست. وهم وی کفته استغراق
الوجد فی العلم خیر من استغراق العلم فی الوجد. وهم وی کفته که
اشرف المجالس واعلاها الجلوس مع الفکرة فی میدان التوحید. وهم
وی کفته اصرف همک الی الله عز وجل وایاک ان تنظر بالعین التی بها
تشاهد الله عز وجل الی غیر الله عز وجل فتسقط عن عین الله. وهم وی
کفته است که موافقت با یاران بهتر از شفقت. شیخ الاسلام کفت طاعت

داری به از حرمت داری. وهم جنید کوید مردمان بندارند که من شاکرد
سری سقطی ام من شاکرد محمد بن علی القصابم از وی برسیدم که تصوف
چیست کفت ندانم لکن خلق کریم یظهره الکریم فی زمان کریم من رجل
کریم بین قوم کرام. شیخ الاسلام کفت که سخن ظریف و نیکوست که
اول کفت ندانم بس کفت خلقی است کریم ظاهر میکند آنرا کریم در
زمان کریم از مرد کریم میان قوم کریمان. والله تعالی داند که آن خلق
چیست. شیخ الاسلام کفت اذا اصافی عبدا ارتضاه بمخالصته و
عدّه من خاصته القی الیه کلمة کریمة من لسان کریم فی وقت کریم علی
مکان کریم بین قوم کرام. الکلمة الکریمة سخن تازه بدست بیخودی از
حق فرا ستانیده و بسمع کوش آسوده بر دل تشنه بکذرانیده و بجان
فرا از ل نکران رسانیده. سخنی از دوستی وارد و ست نشان. تشنه را
شراب و خسته را درمان. شنیدن آسان. و از وبازرستن نتوان شعر
دخولک من باب الهوی ان اردته یسیر ولکن الخروج عسیر
من لسان کریم. از زبانی وجه زبانی از حق ترجمان. و برنامهٔ صحبت
عنوان. نه کوینده دانست و نه زبان. سخن همه بکوش شنوند و آن بجان
فی وقت کریم. در چه زمان. در زمانی که جز از حق یاد نیست در آن.
وکذشته عمر خجلست از نیکویی آن. و عمر جهانیان از آرزوی آن کریان
علی مکان کریم. جایی که نه دل براکنده. و نه زبان خواهنده. و نه مستمع
باز نکرنده. بین قوم کرام. نزدیک بحق کویان. و مستمع سوزان. و ناظر
ترسان. شیخ الاسلام کفت که وقتی جنید با ذو النون فرا فلیح مجنون
رسید وی را کفت مرا نکویی که این جنون تو از چیست جواب داد که

محقق

حبست فی الدنیا فجنت بفراقه • جنید را پرسیدند که بلا چیست گفت
البلاء هو الغفلة عن المبلی • وشبلی را پرسیدند که عافیت چیست گفت
العافیة قرار القلب مع الله لحظة • شخصی جنید را گفت که پیران خراسان
بران یافتم که حجاب سه است یکی حجاب خلقست و دوم دنیا و سیوم
نفس جواب داد که این حجاب دل عام است خاص محجوب بچیزی دیگرست
رؤیة الاعمال و مطالعة الثواب علیها و رؤیة النعمة • شیخ الاسلام گفت
آنکه کردار خود بیند دل او از الله تعالی محجوبست • وآنکه پاداشت جوید
بران • وانکه از منعم بنعمت نگرد هم محجوبست • واسطی گفته مطالعة
الاعواض علی الطاعات من نسیان الفضل • پاداش طاعت فراجستن
آمدن وطلب کردن ثواب فضل ومنت الله تعالی را فراموش کردنست
• وهم واسطی گفته • ایاکم ولذات الطاعات فانها سموم قاتلة
• فارس عیسی بغدادی گفته است • حلاوة الطاعات والسر اسوأه
• شیخ الاسلام گفت که تا از خود نپسندی خوشت نیاید ولذت
نیابی • وپسند از خود شرکست • طاعت بگذار چنانکه فرمانست بشرط
علم وسنت • وانگاه از خود مپسند وبوی سپار و پسند خود بر روی دیو زن
اذا محاسنی اللاتی استر بها • هی الذنوب فقل لی کیف اعتذر
سئل الجنید یکون عطاء من غیر عمل فقال کل العمل من عطائه یکون •

ابوجعفر بن الکرنبی رحمه الله تعالی

از اقران جنیدست • وگفته اند از استادان وی • از اجلهٔ مشایخ بغداد
بود • جعفر خلدی گوید که جنید در روز وفات ابن الکرنبی در بالای
سروی نشسته بود سر خود بآسمان برداشت • ابوجعفر گفت بعدست

ودوری سر خود بسوی زمین افکند ابوجعفر گفت بعدست ودوری
معناه ان الحق اقرب الی العبد من ان یشار الیه فی جهة •

کهمس بن الحسین الهمدانی قدس الله سره

کنیت وی ابومحمد بود • از همدان بود • با بسیاری از مشایخ صحبت داشته
بود • وی گفته است که شبی در همدان در خانهٔ خود نشسته بودم
یکی در بزد با خود گفتم جنید باشد • چون در بگشادم جنید بود
سلام کرد • وگفت قاصد بزیارت تو آمده ام معلوم شد راستی خاطر
تو وباز گشت • دیگر روز در همدان طلب کردمش نیافتم • واز جمعی
که از بغداد رسیدند پرسیدم که فلان وقت وی غایب بود
هیچکس نشان نداد • همان شب آمده بود و رفته •

عمرو بن عثمان المکی الصوفی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است • کنیت او ابوعبدالله است • استاد حسین منصور
حلاج است • نسبت با جنید کند • وبا خراز صحبت داشته • واز اقران ایشانست
وابوعبدالله نباجی را دیده بود • وکان یقول ما صحبت احدا کان انفع لی صحبته
ورؤیته من ابی عبدالله النباجی • وعالم بوده بعلوم حقایق • اصل وی از یمن
است • سخن او باریک شد وی را بکلام منسوب کردند • ومهجور ساختند
واز مکه بیرون کردند بجده رفت وی را قاضی کردند • وفی کتاب صفة الصفوة
لابن الجوزی انه توفی ببغداد سنة ست وتسعین ومائتین • وقیل سبع
وتسعین • وقیل احدی وتسعین • ویقال انه توفی بمکة والاول اصح • وی
گفته المروة التغافل عن زلل الاخوان • وقال ابوحفص المروة ان تبذل لاخوانک
جاهک ومالک فی الدنیا وتخصهم بالدعاء فی العقبی • وهم عمرو بن عثمان

کفته لایقع علی کیفیة الوجد عبارة لانه سر الله تعالی عند المومنین یعنی
عبارت بر کیفیت وجد دوستان نیفتد زیرا که آن سر حقست بنزدیک
مؤمنان و هرچه عبارت بنده اندران تصرف تواند کرد آن سر حق نباشد
ازانکه تکلف بنده بالکلیه از اسرار ربانی منقطع بود • و کویند که عمرو باصفهان
آمد نوجوانی بصحبت وی بپیوست پدرش مانع آمد بیمار شد و مدتی بر آمد
روزی عمرو برخاست و با جمعی فقرا بعیادت وی رفت آن جوان التماس
کرد که قوال چیزی بخواند عمرو بقوال اشارت کرد این بیت بخواند شعر
مالی مرضت فلم یعدنی عاید • منکم ویمرض عبدکم فاعود
چون بیمار این بشنود برخاست و بنشست و شدت بیماری او کمتر
شد کفت دیکر بخوان قوال این بیت دیکر بخواند شعر
واشد من مرضی علی صدودکم • وصدود عبدکم علی شدید
بیماری از وی زایل شد و صحیح النفس برخاست و پدر از اندیشه
که در دلش کذشته بود توبه کرد و وی را بعمرو تسلیم کرد و یکی از بزرکان
طریقت شد • روزی علی سهل وی را کفت ما قانون الذکر فی الجملة کفت
وجود افراده مع معرفة اوصافه • یافت یکانه داشتن او بس شناختن
صفات او • شیخ الاسلام کفت که آدمی افراد مولی نیابد انکه افراد
مولی یابد نه آدمی است این که می خورد و می خسبد چیزی دیکرست •

شاه شجاع کرمانی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است • از اولاد ملوک بود • از رفیقان ابوحفص است •
با ابو تراب نخشبی • و ابو عبدالله ذراع بصری • و ابو عبید بسری صحبت
داشته • استاد ابو عثمان حیری است • و وی با قبا رفتی • و باب فرغلنه •

روزی

و نوری • و سیروانی • و حیری • باطیلسان رفتندی • و دقاق با کلیم در زی
کردان • و شاه پس از ابوحفص برفت از دنیا • مات بعد سنة سبعین
و مائتین • و قیل قبل الثلثمایه • و وی را کتابیست رد بر یحیی معاذ رازی
در فضل غنی بر فقر که یحیی کرده و وی آنرا جواب بازداده و فقر را بر غنی
فضل نهاده چنانچه هست • شیخ الاسلام کفت از فضل درویشی
ترا آن تمام است و کفایت که مصطفی صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
درویشی بر توانکری برکزید • و حضرت حق وی را آن اختیار کرد و بپسندید
• و شاه شجاع بزرک بوده خواجه یحیی عمار کفتی شاه شاهی بود •
روزی ابوحفص نشسته بود در نیشابور • شاه شجاع بر سر او بایستاد
با قبا و از وی چیزی پرسید • ابوحفص باز نکریست او را دید با قبا
کفت یافتم آنچه طلب میکردم ... کفت بخدای که تو شاهی کفت من شاهم در آن سوال بجای آورد
که شاه هست دانست که آن سوال جز وی نتواند کرد کفت با قبا • شاه کفت
وجدنا فی القبا ما طلبنا فی العبا • شیخ الاسلام کفت شاه چهل سال
نخفته بود بر طمع وقتی • وقتی در خواب شد حق تعالی را بخواب دید
بیدار شد و این بیت بکفت شعر رایتک فی المنام سرور عینی
فاحببت التنعس والمناما • پس از آن پیوسته می خفتی
یا وی را خفته یافتندی یا در طلب خواب • للمجنون شعر
وانی لاستغشی وما بی غشیة • لعل خیالا منک یلقی خیالیا
روزی شاه در مسجد نشسته بود درویشی بر پای خاست دو من
نان خواست کسی نمی داد • شاه کفت کیست که بجاه حج من بخرد
بدو من نان و باین درویش دهد • فقیهی آنجا نشسته بود آنرا

بشنید کفت ایها الشیخ استخفاف کردی با شریعت کفت هرکز خود را قیمت
ننهادم کردار خود را چه قیمت نهم • وهم وی کفته من غضّ بصره عن
المحارم • وامسك نفسه عن الشهوات • وعمّر باطنه بدوام
المراقبة • وظاهره باتباع السنة لم یخطا له فراسة •

ابو عثمان حیری قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثانیه است نام وی سعید بن اسمعیل الحیری النیسابوری است •
اصل وی از ری است • شاکرد شاه شجاع است • وبا ابو حفص حداد ویحیی
معاذ رازی صحبت داشته است • امام ویکانهٔ وقت بود استاد نیشابور با
باشاه شجاع از مرو به نیشابور آمد ابو حفص ویرا کفت اینجا بایست که شاه
شجاع آنجا اشتغال وعیال دارد تو کسی نداری شاه بازکشت وی پیش ابو حفص
بایستاد ابو حفص برای وی مجلس نهاد • در ماه ربیع الاول سنه ثمان
وتسعین ومائتین برفت از دنیا • وقبر وی در نیشابورست • ویرا کفتند
که جوانمردان که اند کفت ایشان خود را نه بینند • وهم وی کفته
الشوق من ثمار المحبة • وویرا امام ومقتدای ربانی کفته اند که ربانی
آن بود که شاکردانرا بکهینهٔ علم بپروراند تا قوی شود علم مهین را • ووی
چنان بود • در سخن ضعیف است • اما در معامله نیکوست • وهم
وی کفته التهاون بالامر من قلة المعرفة بالآمر •

زکریا بن یحیی دلویه رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو یحیی است • از اهل نیشابور بوده است • از شاکردان احمد
حرب • از جملهٔ زهاد ومتوکلان بود • ودر لقمه نیك باحتیاط بوده است •
واز کسب خود خوردی • ابو عثمان حیری رحمه الله تعالی کفته است •

منسوب الی حیره بکسر الحاء وسکون
الیاء المثناة التحتانیة وفتح
الراء وهی محلة
بنیسابور ه

نسخه

اشغال

بضم دال ولام وسکون واو
مشاه تحتانیه ه

هرکه چون ابو یحیی زید او را اندیشهٔ مرك نبود • واندیشهٔ بعد از مرك هم
نبود • ووفات وی در سنه اربع وتسعین ومائتین بوده به نیشابور •

زکریا بن یحیی الهروی رحمه الله تعالی

از کبار مشایخ بوده • ومستجاب الدعوة • احمد حنبل رحمه الله تعالی کفته
است که زکریا از جملهٔ ابدالست • ابو سعید زاهد کفته است که زکریا
را دیدم وبا او صحبت داشتم از جملهٔ صدیقان بود • ووفات
وی در هراة بوده در رجب سنه خمس وخمسین ومائتین •

زیاد الکبیر الهمدانی رحمه الله تعالی

از همدان بود • ودر صحبت جنید قدس سره بوده • وفقیه ومستجاب الدعوة
بوده • کهمس الهمدانی رحمه الله تعالی کفته است که وقتی در مسجد آدینه شدم
زیاد را دیدم در محراب نشسته ودعای استسقا میکند • هنوز دعا
باخر نرسیده بود که باران چنان بکرفت که بخانه باز نتوانستم آمد •

ابو عثمان مغربی قدس الله سره

وی از طبقهٔ پنجم است • نام وی سعید بن سلام المغربی است • شاکرد
ابو الحسین صایغ دینوری است • از ناحیت قیروان مغرب بوده • سالها
در مکه مجاورت کرده • وآنجا سید الوقت ویکانهٔ مشایخ بود • آنجا ویرا
قصهٔ افتاد بنیشابور آمد • ودر نیشابور برفت در سنه ثلث وسبعین
وثلثمایه • قبر وی در نیشابورست • بهلوی ابو عثمان حیری • وابو عثمان
نصیبی هر سه بهلوی یکدیکرند • صحبت داشته با ابو علی کاتب وحبیب
مغربی • وابو عمرو زجاج • وابو یعقوب نهرجوری را دیده بود • وصاحب
کرامات ظاهر بود وفراست تیز • وی کفته که ابتداء در آمدن من

درین کار آن بود که من اسبی و سگی داشتم در یکی از جرایر پیوسته شکار
می کردم و کاسهٔ داشتم چوبین که دران شیر میکردم روزی خواستم
که ازان کاسه شیر خورم آن سگ بانگ بسیار کرد و بر من حمله آورد چنانک
مرا از شیر خوردن باز داشت چون بار دویم قصد کردم که شیر بخورم
باز بر من حمله کرد چون بار سیوم خواستم که بخورم سر دران کاسه کرد
و شیر را خوردن گرفت در ساعت آماس کرد و بمرد و پیدا که وی دیده
بود که ماری سر دران شیر کرده بود خود را فدای من کرد چون آن دیدم
توبه کردم و درین کار در آمدم • شیخ الاسلام گفت که ابوالحسن گواشانی مرا گفت
که ابو عثمان مغربی گفت که آن روز که من از دنیا بروم فرشتگان خاک پا شند
ابوالحسین گفت که چون وی برفت من حاضر بودم در نیشابور کس کس را
نمی دید از بسیاری گرد • شیخ الاسلام گفت که وی سی سال در مکه بود
در حرم بول نکرده بود حرمت حرم را • و بو عثمان گفته لا یجیء هذا
الامر الا برایحة الدم • وهم وی گفته الاعتکاف حفظ الجوارح تحت
الاوامر • وهم وی گفته هر که صحبت توانگران بر صحبت درویشان
برگزیند الله تعالی وی را بمرگ دل مبتلا کند • وهم وی گفته العاصی
خیر من المدعی لان العاصی ابدا یطلب طریق توبته والمدعی
یخبط ابدا فی خیال دعواه •

ابوطالب خیمی رحمه الله تعالی

از مشایخ بود • ازو کرامات بسیار ظاهر شد • ابو عثمان مغربی گوید
که ابوطالب را دیدم با مرغان سخن می گفت • وهم ابو عثمان گوید که با
ابوطالب در سفر بودم در راه از سباع خوفی عظیم بدید آمد و
سباع بسیار بودند من گفتم سبکتر می باید گذشت ابوطالب شب
آنجا مقام کرد و من هیچ نخفتم از خوف و او بخفت پس مرا گفت چرا
نخفتی گفتم از خوف سباع خوابم نیامد گفت هر کرا خوف حق بود
از هیچ چیز نترسد چون تو از سباع می ترسی بعد ازین با من صحبت
نداری و برفت • وی گفته است در مناجات الهی اگر نه فرمان تو
بودی کرا زهره بودی که نام تو بر زبان راندی •

طلحة بن محمد الصباح النیلی رحمه الله تعالی

از کبار اصحاب ابو عثمان حیری است • مات سنة اثنتین وثلثمایه • ابو عثمان
مغربی وی را گفت خواهی ترا بندی دهم که پنجاه سال است تا خلق را می دهم
و نمی پذیرند گفت خواهم گفت تهمت بر کردار خود نه تا قیمت گیرد
و تهمت از خلق برگیر تا جنگ برخیزد • شیخ الاسلام گفت که صحبت
با الله تعالی سه چیز است • دیدن فضل او • و عیب خود • و عذر خلق •
و این را جهاد نیست • عذر خلق بین که همه آن می رود که او می خواهد
ایشان زیر قدر و حکم او مضطر اند • و عیب خود بین تا منت یاد آید
• شیخ الاسلام گفت که ابو عثمان نصیبی گفت که شبلی گفت که
دست پسر ابو یعقوب میدانی فرو آوردم دران وقت که بمصر می
رفتم گفتم جبرک الله هیچ موی نبود بر تن او که نگفت آمین

ابوالعباس بن مسروق قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثانیه است • و نام وی احمد بن محمد بن مسروق است • از اهل
طوس است ببغداد ساکن شد • وهم آنجا از دنیا برفت • در سنه تسع
و تسعین و مایتین • و گفته اند که در صفر سنه ثمان و تسعین و مایتین

والله تعالی اعلم • جنید از وی حکایت کند • از استادان ابوعلی رودباریست
شاکرد حارث محاسبی و سری سقطی و محمد بن منصور و محمد بن الحسین
البرجلانی است • و با ایشان صحبت داشته است • از قدماء مشایخ قوم است
واجلهٔ ایشان • و شیخ الاسلام کفت که ابوالعباس مسروق بغدادی کوید
که شب شنبه نشسته بودمی و مادر و پدر من بر من میکریستی از صعبی
آنکه من از نماز آدینه آمده بودمی و از بس که پیران دیده بودمی و سخنان
که شنیده بودمی • سئل عن التصوف فقال خلو الاسرار مما منه بدّ و
تعلقها بما لیس منه بدّ • وهم وی کفته من ترک التدبیر عاش فی راحة •

شیخ ابوالعباس بن رزین بغدادی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که وی کفته که نفس خویش را مشغول کن پیش از آنکه
ترا در شغل افکند شعر لقد جلب الفراغ علیک شغلا • واسباب البلاء من الفراغ

ابوعبدالله المغربی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثانیه است • نام وی محمد بن اسمعیل است • کویند که استاد ابرهیم
خواص و ابراهیم بن شیبان کرمانشاهی و ابوبکر بیکندی است • و شاکرد
ابوالحسین علی رزین هروی است • و عمر ابوعبدالله صد و بیست و دو سال
بود • و عمر استاد وی ابوالحسین صد و بیست سال بود • و ابوالحسین شاکرد
عبدالواحد زید بصری است • و عبدالواحد زید شاکرد حسن بصری است
رحمهم الله تعالی • و قبر ابوعبدالله بر سر کوه طور سیناست پهلوی استاد
وی ابوالحسین علی بن رزین در زیر درخت خرنوب • کویند که در سنه
تسع وسبعین ومائتین برفته از دنیا • و درست تر آنست که در سنه
تسع وتسعین ومائتین برفته از دنیا • شیخ الاسلام کفت که وی هرکز

تاریکی

تاریکی ندیده بود آنجا که خلق را تاریکی بودی وی را روشنی بودی • وی کفته
بآن خدای که ابوعبدالله مغربی را بیافرید که اکر الله تعالی مؤنت شهوت را
از من باز ستاند مراد و ستر از آن باشد که اکنون مرا کویند در بهشت شو
این آنست که علی بن ابی طالب کرم الله تعالی وجهه کفت اکر مرا اختیار دهند
که در بهشت شو یا در مسجد من در مسجد شوم که بهشت نصیب منست بنزدیک
او و مسجد نصیب اوست نزدیک من • وقتی ابوعبدالله مغربی بر سر کوه
سینا سخن میکفت سخن بجایی رسید که کفت بنده با وجدان نزدیکی چون
که فرد ماند فرد را سنک از کوه بجنبید و پاره پاره می شد و بهامون می آمد
• و وی کفته افضل الاعمال عمارة الاوقات فی الموافقات • وهم وی کفته
ما فطنتُ الا هذه الطایفة واحترقتُ بما فطنتُ • ولابی عبدالله المغربی قدس سره شعر
یا من یعد الوصال ذنبا • کیف اعتذاری من الذنوب
ان کان ذنبی لدیک حبّی • فاننی منه لا اتوب
وهم وی کفته ما رایتُ انصف من الدنیا ان خدمتها خدمتک وان ترکتها
ترکتک • هرکز از دنیا منصف تر چیزی ندیدم اکر وی را خدمت کنی وی
ترا خدمت کند و چون از وی اعراض کنی و طلب خداوند بر دست کیری از
تو بکریزد • و اندیشهٔ آن بر دل تو نیاورد پس هر که بصدق از دنیا
اعراض کند از شر او ایمن کردد و از آفت وی رسته شود ٥

ابوعبدالله النباجی قدس الله تعالی سره

نام وی سعید بن یزید است • وی از قدماء مشایخ است از اقران
ذوالنون مصری • و از استادان احمد بن الحواری • نباجی کفت الادب
حلیة الاحرار • وهم وی کفت لکل شیء خادم وخادم الدین الادب •

النباجی بکسر النون وفتح الباء الموحدة وفی آخرها الجیم هذه النسبة الی النباج وهی قریة فی بادیة البصرة علی النصف من طریق مکة وهی لاهل البصرة النباد سمعانی ٥

شیخ الاسلام کفت که بو عبدالله بناجی کوید که جشم بر ودار که هیچ نشان روشن ترا ازو نیست • هم ابو عبدالله کوید که موسی علیه السلام کفت که الهی من ترا کجا یابم کفت جون قصد درست کنی مرا یابی • وکتانی کوید جون قصد درست کردی ویرا یافتی وحلاج کوید لا تعرج آن یك کام است • شیخ الاسلام کفت آن یك کام تویی جون از خود درکذشتی باو رسیدی

ابو عبدالله انطاکی قدس الله تعالی روحه

نام وی احمد بن عاصم الانطاکی است • از اعیان قوم بود • واز سادات ایشان وعالم بعلوم شریعت عمر دراز یافت • وباقدما صحبت داشته بود • واتباع تابعین را دریافته • واز اقران بشر وسری سقطی بود • ومرید حارث محاسبی وبصحبت فضیل رسیده بود • شیخ الاسلام کفت • وی کفت که وی کفته که از هیچ کس • وهیچ جیز جسد نیامد مکر از معرفت عارفانه • معرفت تصدیقی • ابو علی دقاق کوید معرفة رسمیة کقطرة وسمیة لا علیلا تشفی ولا غلیلا تسقی معرفت رسمی جون باد است تابستانی نه بیمار را شفا دهد ونه تشنه را سیراب کرداند • وهم انطاکی کفته انفع الفقر ما کنت به متجملا وبه راضیا نافع ترین فقر آنست که تو بدان متجمل باشی وبآن راضی یعنی جمال خلق همه در اثبات اسباب بود وجمال فقر در نفی اسباب واثبات مسبب ورجوع باو ورضا باحکام او • زیرا که فقر فقد سبب بود وغنا وجود سبب ونفی سبب با حق بود وبا سبب با خود پس سبب محل حجاب آمد وترك اسباب محل کشف وجمال دو جهانی در کشف ورضاست • وناخوشی عالم در حجاب وسخط • واین بیانی واضح است در تفضیل فقر بر غنی • والله تعالی اعلم

ممشاد الدینوری قدس الله تعالی سره

از طبقه ثالثه است • از بزرکان مشایخ عراقست • وجوانمردان ایشان یکانه در علم باکرامات ظاهر • واحوال نیکو • یا یحیی جلا وته ازوی از مشایخ صحبت داشته • واز اقران جنید ورویم ونوری وغیر ایشان بود • وکفته اند که در سنه تسع وتسعین ومائتین برفته از دنیا • وی کفته که الله تعالی عارف را آینه داده است در سر که هر کاه دران نکرد الله بیند • شیخ الاسلام کفت که ویرا در دل مؤمن جایی است که جز وی نرسد جون بتفرقه در ماند بآن باز کردد بیاساید • حصری کوید که دوش می اندیشیدم که مرا کاه جنین تفرقه می بود حال مریدان وشاکردان من جکونه خواهد بود اکر نه آن بودی که دانستم که او جایی داده در دل دوستان خود که جز وی آنرا نکیرد وجز وی آنجا نکذرد پاره پاره شدمی شعر

ما بالی بعیون وظنون اتقیتها • لی فی سری مرآة اری وجهك فیها

• وهم ممشاد کفته که جهل سالست که بهشت وهر جه در وی است برمن عرضه میکنند کوشه جشم بعاریت بآن نداده ام • شیخ الاسلام کفت که در صحبت وحضور او نکریستن بغیر او شرکست باو • والله تعالی پیغامبر خود را صلی الله علیه وعلی آله وسلم میکوید • ما زاغ البصر وما طغی قل الله ثم ذرهم • وهم ممشاد کفته هرکز بر هیچ پیر نشده ام وسوال برده ام با دل صافی وباوشده ام تا او خود جه کوید • وهم وی کفته همه معرفت صدق افتقارست بالله تعالی • وهم وی کفته طریق الحق بعید والسیر مع الحق شدید • شیخ الاسلام کفت راه بحق تعالی دور است مکر او دست کیرد • وصحبت وصبر کردن ودر روزکار کذرانیدن

نیدك

با خداوند تعالی سخت است مکر او مونس بود. وهم ممشاد کفته هرکه بر دوستی از دوستان وی انکار کند کمینه عقوبت وی آنست که هرکز ویرا آن تند هند که وی داشته. ذو النون کفت هرکه بر نعرهٔ زراقی که بزرق زند انکار کند هرکز آنرا بصدق نیابد. یعنی بر اصل آن انکار کند ترا از زرق وی جه زرق وی بر وی است تورا ست نکرد واست بین تا بهره یابی. شیخ الاسلام کفت که ابو عامر کوید شاکرد ممشاد که روزی پیش ممشاد نشسته بودیم جوان مردی از در خانه درآمد و بمیز بانی اجازت خواست شیخ کفت توانی که صوفیانرا بخانه بری و بازار در میان نه شیخ بهانه می جست اجابت نکرد جون بیرون شد اصحاب کفتند شیخ هرکز جنین نکردی این جه بود شیخ کفت او ازین جوانمردان بود دنیا بدست وی درآمد آن از دست وی بشد اکنون می آید وجیزی نفقات می کند می خواهد که سرمایهٔ خود باز یابد تا مهر آن از دل بیرون نکند این باز نیابد. قال الشیخ عبد الله الطاقی رحمه الله تعالی سمعت محمد بن خفیف یقول رایت ممشاد الدینوری فی النوم کانه قایم رافع یدیه الی السماء وهو یقول یا رب القلوب یا رب القلوب والسماء تدنو من راسه حتی وقعت علی راسه فانشقت وجمل ممشاد. روزی ممشاد از در سرای خود بیرون شد سکی بانک کرد ممشاد کفت لا اله الا الله سک برجای بمرد. وقال ممشاد ادب المرید فی التزام حرمات المشایخ وخدمة الاخوان والخروج عن الاسباب وحفظ آداب الشرع علی نفسه

الحسن بن علی المسوحی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو علی است. کویند از استادان جنید و ابو حمزه است آنان از اقران ایشانست. کان من کبار اصحاب سری السقطی. جنید کوید حسن مسوحی را جیزی کفتم در انس کفت ویحك لو مات من تحت السماء ما استوحشت. اکر خلق بیکبار بمیرند مرا ملالت نی و وحشت نکیرد. شیخ الاسلام کفت محمد نفیسه که محمد عبد الله کازرو ویرا جایی تنها نشانده بود و هفتهٔ فراموش کرده بود. و ویرا عذر می خواست که من فراموش کردم کفت رنجه مشو که الله تعالی وحشت تنهایی از دوستان خود برداشتست یسمنون المحب

شعر

علیك یا نفس بالتخلی ∴ فالعیش فی الانس والتسلی

احمد بن ابراهیم المسوحی رحمه الله تعالی

کنیت او نیز ابو علی است. وهو من اجلة مشایخ بغداد. با سری سقطی صحبت داشته. و از وی روایت کند. و از حسن مسوحی نیز. و کفته اند که وی حج می کرد با یك پیرهن وردایی و نعلی بی آنکه رکوه و کوزهٔ بردارد جز آنك سیبی شامی در کوزهٔ نهادی و بوی می کردی و از میانهٔ بغداد تا مکه بآن بکذرانیدی. وی کفته من فتح له شیء من غیر مسئلة فرده وهو محتاج الیه احوجه الله تعالی الی ان یاخذ مثله بمسئلة

رویم بن احمد بن یزید بن رویم رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه است. کنیت او ابو محمدست. و کفته اند که ابو بکرست. و ابو الحسن. و ابو شیبان نیز کفته اند. نبیرهٔ رویم مهین است که قراءة از نافع روایت کند. از بغدادست. از اجلهٔ مشایخ آن. فقیه بوده. و عالم بر مذهب داود اصفهانی. شیخ الاسلام کفت که رویم خود را شاکرد جنید می نمود. از یاران ویست. و مه از وی. و من موییِ از رویم دوستر دارم که صد از جنید. و ابو عبد الله خفیف کوید که هرکز

دیدهٔ من کس ندیده که در توحید سخن گفتی چنانک رویم. سئل رویم عن التصوف
فقال هو الذی لا یملك شیئاً ولا یملکه. وقال ایضاً التصوف ترك التفاضل
بین الشیئین. خودرا در آخر عمر میان دنیاداران پنهان کرد اما بآن شغل
محجوب نگشتی. جنید گفته ما فارغ مشغولیم و رویم مشغول فارغ. شیخ
الاسلام گفت رویم بزرگست تلبیس خودرا بتوانگری و مهتری فرا نمودی
وکیل قاضی بود. ویرا جهار بالش بودی و احتشام تمام. ابوعمرو زجاج
یك چند وقت خدمت جنید می کرد. ویرا گفته بود رپنها نزدیك رویم
نروی چون زجاج را عزم رفتن خاست با خود گفت از بغداد بروم
رویم را ندیده باشم چون کسی پرسد چه عذر آرم پنهان از جنید بوی
شد. ویرا دید در جهار بالش و احتشام چون خلوت شد دختری کی از ان
وی بنزدیك وی آمد رویم بوعمرو را گفت اصحاب تو می گویند چرا این
شغل بنکاری و در میان ما آیی چگونه آیم چرا شغل این کودکان نساء زنم
تا بیایم ایشانرا خبر کنم از آنچه از وی یافتم و ایشانرا علم توحید گویم.
شیخ الاسلام گفت که جنیدرا می گفت و یاران اورا چون ابوعمرو پیش
جنید آمد کسی ویرا آگاه کرده بود که وی بنزدیك رویم رفت گفت هین
بگوی چون دیدی ویرا گفت سخت بزرگوار گفت الحمد لله از بیم تو امی گفتم
بوی مرو نباید که در ان سیرت و تلبیس ویرا بینی فرا چشم تو نیاید مایهٔ
خود بباد دهی الحمد لله که نیکو دیدهٔ مردی بزرگست. در فتوحات
مذکورست که رویم گفته من قعد مع الصوفیة وخالفهم فی شیٔ بما
یتحققون به نزع الله تعالی نور الایمان من قلبه. وقتی کسی رویم را
چیزی گفته بود از ان احتشام و لباس گفت بدان می آدیم که پای تابه در

بندم و بیا زار برایم و باك ندارم. ابوعبدالله خفیف بوی شد چون
باز میگشت رویم دست بر کتف وی نهاد و گفت ای پسر هو بذل الروح
فلا تشتغل بترهات الصوفیة. گفت این کار جان فدا کرد نست زینهار
بترهات صوفیان مشغول نشوی. شیخ الاسلام گفت بذل روح نه
آن بود که بغزا شوی تا ترا بکشند آنست که با الله تعالی بهر جان خود
منازعت در نگیری جان و تن و دل در سر کار او کنی. و هنوز بر خود باقی
کنی نه که بهیچ رنج که از و بتو رسد شکایت در گیری. کسی بنزدیك وی
در آمد و ویرا گفت کیف حالك. وی گفت کیف حال من کان دینه هواه
وهمته دنیاه لیس بصالح تقی. ولا بعارف نقی. چگونه باشد حال انکس
که دین او هوای او بود. وهمت او دنیای او. نه نیکوکاری از خلق رهیده
ونه عارف بود از خلق گزیده. و این اشارت بعیوب نفس است و تمامتا
که در جواب بتحقیق حال سایل اشارت کرده است. و نیز روا بود که در ان
وقت اورا باو باز گذاشته باشند تا از وصف وجود خود عبارت
کرده است. و انصاف صفت خود بداده. وسئل رویم عن الانس
فقال ان تستوحش من غیر الله تعالی حتی من نفسك. وسئل عن
المحبة فقال الموافقة فی جمیع الاحوال. وانشد شعر ولو قلت لی مت مت سمعاً وطاعة
وقلت لداعی الموت اهلاً ومرحبا. وقال الرضا استلذاذ البلوی والیقین
هو المشاهدة. شیخ الاسلام پس از خواندن رویم را مه نهادی پس جنید
و نوری را. رویم گفت بیست سال گذرانیدم که هیچ خوردنی در خاطر
من نگذشت. مگر بعد از آنك حاضر شده باشد. و هم وی گفته اخلاص
آنست که رؤیة تو از عمل تو مرتفع شود. یعنی عمل را از خود نه بینی و ندانی.

وهم وی گفته که فتوت آنست که برادران خود را معذور داری در
هر زلتی که از ایشان واقع شود، و با ایشان چنان معامله نکنی که از ایشان
عذر باید خواست • وهم وی گفته اذا وهب الله لك مقالا و فعالا
فاخذ منك المقال وترك عليك الفعال فلا تبال فانها نعمة، وان اخذ منك
الفعال وترك عليك المقال فنح فانها مصيبة وان اخذ منك المقال والفعال
فاعلم انها نقمة • وهم وی گفته فقر راحتی نیست و آن ستر واخفا
وغیرت براوست، هر که آنرا کشف کرد و با خلق نمود اهل فقر نیست
و وی را در فقر کرامتی نی • وهم وی گفته من حكم الحكيم ان يوسع على
اخوانه في الاحكام ويضيق على نفسه فيها فان التوسعة عليهم اتباع
العلم والتضييق على نفسك من حكم الورع • وهم وی گفته ادب
المسافران لا يجاوز همته قدمه، وحيث ما وقف قلبه يكون منزله ٥

یوسف بن الحسین الرازی رحمه الله تعالی

از طبقه ثانیه است، کنیت او ابو یعقوبست، شیخ ری و جبال بود، در وقت
خویش امام بوده، مرین طایفه را امام بشکوه تلبیسی طریق ملامت داشته
مردمان برخویش شورانیدن و قبول ایشان بخویشتن ویران کردن و
خود را از چشمها بیفکندن • شاگرد ذو النون مصری است، و با ابو تراب
نخشبی و یحیی معاذ رازی و غیر ایشان صحبت داشته • رفیق ابو سعید
خراز بوده در سفرها، وی را مکاتبات است با جنید سخت نیکو • در سنه ثلث
او اربع وثلثمایه برفته از دنیا • در وقت مردن گفت الهی خلق را با تو خواندم
بجهد و هرچه توانستم برخود بکردم از بد مرا بیکی بخش از ایشان پس
برفت • وی را بخواب دیدند گفتند حال تو چیست، گفت الله تعالی مرا گفت

آن سخن را بار دیگر باز گوی، باز گفتم گفت ترا بتو بخشیدم • شیخ الاسلام
گفت دانی که چرا گفت ترا بتو بخشیدم، میان خود و او واسطه دنیا ورد
که میان او و اینان وسیله و واسطه هم اوست • شیخ الاسلام وصیت
کرد یاران خود را که یکدیگر را بنا زدارید که آنچه شما را می باید هم از شما آید
میان اینان ترجمه و وسیله هم اینان اند • یوسف بن الحسین گفت بنزدیک
ذو النون رفتم بمصر چون وی را دیدم موی بر اندام من برخاست بمن نگریست
و گفت از کجایی گفتم از ری، گفت بر تو زمین تنگ شده بود که بمصر آمدی
گفتم آمدم تا خدمت ترا دریابم، گفت دور باش از آنکه دروغ گویی یا خیانت
کنی پس گفت یا بنی صحح حالك مع الله لا يشغلك عنه شاغل ولا تشتغل
عما يقول الخلق منك فانهم لن يغنوا عنك من الله شيئا، واذا صحت حالك
مع الله ارشدك للطريق اليه واقتد بسنة النبي صلى الله عليه وعلى آله وسلم
وظاهر العلم واياك ان تدعي فيما ليس لك فما اهلك عامة المريدين الا الدعاوي
• وی روزی از ذو النون طلب وصیت کرد، گفت اياك وهذه الاوراد المتصلة
فان النفس تالفها، فانظر ما فيه مخالفة نفسك من صيام او فطر فاعملها
فان في متابعة النفس طاعة كانت او معصية فتنة فما الفت النفس شيئا
الا وفيه بلاء وخطر • و نیز ذو النون وصیت کرده است وی را فقال
لا تسكن الى مدح الناس ولا تجزع من قبولهم وردهم فانهم قطاع الطريق
واسكن الى ما تحققه من احوالك سرا وعلنا • و یوسف بن الحسین
گفته الخير كله في بيت ومفتاحه التواضع والشر كله في بيت ومفتاحه الكبر
• وهم یوسف الحسین گوید از ذو النون جدا شدم وی را گفتم مرا وصیتی
کن، گفت تن خود را از رنج خلق دریغ مدار، و تا توانی دل خود را جز برای خدای

تعالی

خالی مداد و فرمان الله تعالی را کرامی دار تا او ترا کرامی دارد

عبد الله بن حاضر قدس الله تعالی روحه

شیخ الاسلام کفته که وی خال یوسف بن الحسین است از متقدمان مشایخ بوده از اقران ذو النون و مه از ذو النون یوسف بن الحسین می کوید که از مصر می آمدم از پیش ذو النون روی بری نهاده چون ببغداد رسیدم خال من عبد الله حاضر آنجا بود می خواست نجرود نزدیك وی شدم کفت از کجا می آیی کفتم از مصر بری می روم می خواهم که مرا وصیتی کنی کفت بپذیری کفتم شاید که بپذیرم کفت دانم که نپذیری کفتم بود که بپذیرم کفت چون شب در آید و برو و کتب خویش و هرچه از ذو النون نوشته در دجله انداز کفتم ببندیشم آن شب مرا از اندیشه خواب نبرد و مرا از دل بر نیامد دیکر روز ویرا کفتم بیندیشیدم مرا از دل بر نمی آید کفت کفتم ترا که نپذیری کفتم چیزی دیکر کوی کفت هم نپذیری کفتم بپذیرم کفت چون بری شوی مکوی که من ذو النون را دیده ام و از ان بازاری مساز یوسف کفت بیندیشم همه شب می اندیشیدم این بر من صعبتر می آمد از کفت پیشینه دیکر ویرا کفتم این بر من صعب تر می آید کفت کفتم که نپذیری آخر کفت ترا سخنی کوم که ترا از ان چاره نیست کفتم بکوی کفت چون بخانه باز شوی خلق را با خود بخوان که با وی خوانی و چنان کن که همیشه الله تعالی در یاد تو بود شیخ الاسلام کفت که الله تعالی با موسی علیه السلام کفت ای موسی چنان کن که همیشه زبان تو بیاد من بود هرجا که شوی کذر تو بر من بود ابو عبد الله نباجی یوسف الحسین را کفت جهان از صادقان و راستان خالی شده است اکر توانی صدق را لازم کیر در جمیع احوال خود و بدانکه در زمرهٔ مردان

این راه دریابی و مراتب ایشان بیابی ما دام که در همه خلق نشوی و از خالص بندکان الله تعالی نکردی مکر بعد از مهاجرت و مفارقت خلایق یوسف بن الحسین کوید که مرا سخن هیچ کس آن نفع نرسانید که سخن بو عبد الله نباجی زیرا که مرا دلالت باسقاط جاه کرد و من آنرا قبول کردم

ثابت الخباز رحمه الله تعالی

از قدماء مشایخ است با جنید و رویم صحبت داشته است و طریقت از ایشان کرفته است و پیوسته حکایت ایشان کفتی

ابو ثابت الرازی رحمه الله تعالی

از مشاهیر علما و قرا و فقرا بود وی کفته وقتی در مسجدی نشسته بودم و کودکی را قرآن تعلیم می کردم یوسف بن الحسین بر انجا بکذشت مرا کفت شرم نداری که مخنثی را قرآن تعلیم کنی من با خود کفتم سبحان الله کودکی خورد را چنین می کوید بس بر نیامد که آن کودك را با مخنثان دیدم بخدمت وی رفتم ارادت

کفتم

سمنون بن حمزه المحب الکذاب قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است امام المحبة کنیت او ابو الحسن است و کفته اند ابو القاسم خود را کذاب لقب کرده بود تا نکفتندی باز سنکریستی یکانه بود در علم محبت همه عمر از ان کفتی با سری سقطی و محمد بن علی القصاب و ابو احمد القلانسی صحبت داشته بود از اقران جنید و نوری است پیش از جنید برفته از دنیا و بعضی کفته اند پس از وی وی کفته محبت بنده را صافی نشود تا زشتی بر همه عالم ننهند و هم وی کفته اول وصال العبد للحق هجرانه لنفسه و اول هجران العبد للحق مواصلته لنفسه روزی سمنون را بر کنار دجله دیدند شاخ چوب بر ران خود می زد و این ابیات می خواند

دان وی بدین بود و خون می رفت و وی آگاه نی • شعر

کان لی قلبٌ أعیش به • ضاع منّی فی تقلّبه • ربّ علیّ فاردده فقد
ضاق صدری فی تطلّبه • واغث مادام لی رمق • یا غیاث المستغیث به

گویند که روزی سمنون این دو بیت برخواند شعر
تریدُ منّی اختبار سرّی • وقد علمتَ المرادَ منّی • ولیس لی فی سواک حظٌّ
فکیف ما شئت فاختبرنی • درحال باحتباس بولش گرفتار کردند جزع نمی
کرد و صبر می نمود • آن شب چند کس از اصحاب وی در خواب دیدند
که سمنون دعا و تضرّع می کند • و از خدای تعالی شفا می خواهد • چون
سمنون آنرا دانست که مقصود ازان تادّب بآداب عبودیّت است • و اظهار عجز
بستر حال کرد مکتبها می گشت • و با کودکان می گفت • ادعوا لعمّکم الکذاب
شخصی ویرا دید سر در کشیده بعد از ساعتی سر برآورد • و زفیری کرد و این
بیت بخواند شعر ترکت الفؤاد علیلا یعاد • وشرّدت نومی فمالی رقاد
ابو احمد قلانسی گفته که ورد سمنون در هر شبانه روزی پانصد رکعت بود
• وهم وی گفته که مردی در بغداد چهل هزار درم بفقرا نفقه کرد سمنون
گفت یا ابا احمد ما را استطاعت این نفقه نیست • برخیز تا بگوشه باز رویم و بهر
درمی یک رکعت نماز بگذاریم • پس بمداین رفتیم • و چهل هزار رکعت نماز
کردیم • غلام الخلیل شخصی بود مرائی خود را پیش خلیفه بصوفیگری معروف
ساخته بود • و همواره از مشایخ سخنان ناخوش بخلیفه رسانیدی • تا ایشان
مهجور شوند • و اعتبار وی بیفزاید • روزی زنی را چشم بر سمنون افتاد
خود را بروی عرضه کرد • سمنون التفات نمود • زن بنزدیک جنید رفت
و گفت سمنون را بگوی تا مرا بزنی کند • جنید را ازان ناخوش آمد • و ویرا زجر

کرد آن زن پیش غلام الخلیل شد • و تهمتی چنانکه زنان نهند بر سمنون نهاد
غلام الخلیل سعایت بدست گرفت • و خلیفه را بروی متغیّر گردانید • بفرمود
تا ویرا بکشند • چون سیّاف را آوردند • خواست تا بقتل او فرمان دهد •
زبانش بگرفت • کشتن او را تاخیر کردند • شب خلیفه را بخواب نمودند • که
زوال ملک تو در زوال حیات اوست • دیگر روز او را بخواندند • و عذر خواست
• وانشد ابو فراس لسمنون المحبّ ـــــ شعر

وکان فؤادی خالیا قبل حبّکم • وکان بذکر الخلق یلهو ویمزح
فلما دعا قلبی هواک اجابه • فلست اراه عن فنائک یبرح
رُمیت ببینٍ منک ان کنتُ کاذبا • وان کنتُ فی الدنیا بغیرک افرح
وان کان شیء فی البلاد باسرها • اذا غبت عن عینی بعینی یملح
فان شئتَ واصلنی وان شئت لا تصل • فلست اری قلبی لغیرک یصلح

زهرون المغربی قدس الله روحه

از اهل طرابلس است • از اقران مظفر کرمانشاهی • در صحبت یکدیگر بمکه
رفته اند • زهرون درپیش و مظفر پس او • و ستیده زن مظفر پس ایشان
و همه در مکه برفته اند از دنیا • رحمهم الله تعالی • ابو عبدالله
مغربی گوید که هیچ جوانمردی ندیدم از جوانمردان چون زهرون • شیخ
الاسلام گفته که وقتی بتماشا بیرون شده بود • با جمعی از درویشان • این دو بیت
برخواندند شعر وسنا برقٍ نفی عنّی الکری • لم یزل یلمع لی من ذی طوی
منزل سلمی به نازلةً • طیّب الساحة معمور الفنی • وی بخروشید و بانگی
چند بزد • و سختی شور کرد • و بازگشت • گفت من تماشای خود بکردم

عمرون بن الوثابه رحمه الله تعالی

کنیته ابو الاصبع. شیخ الاسلام کفت که در کتاب احمد بن ابی الحواری دیده که وی شیخ بوده بمکه و بشام از دنیا برفته. ویرا بخواب دیدند وانحال وی برسیدند کفت حاسبونا. فدققوا ثم منوا فاعتقوا. شماد با من در کوفتند خورد. پس منت نهادند و بیکبار بکذاشتند.

یثمون؟

سمنون المغربی رحمه الله تعالی

هو من اهل المغرب وکان من السیاحین. وهو من قدماء المشایخ. وکان یرافق اباموسی الدیبلی فی الاسفار. وکان صاحب کرامات وآیات. وی سیاه بوده. جون در سماع درآمدی سفید شدی. ویرا کفتند که حال تو در سماع می کردد. کفت اکر شما نیز از آن آکاه باشید که من آکاهم حال شما هم بر شما بکردد. ویحکی انه کان معه جراب کلما اراد شیاء ادخل یده فیه واخرجه منه.

سعدون مجنون رحمه الله تعالی

عطا ابن سلیمان کوید. وقتی در بصره قحط افتاده بود. مردمان باستسقا بیرون شده بودند. ومن با ایشان بودم. در میان کورستان آوازی شنیدم باز نکریستم سعدون مجنون را دیدم در جهار طاق از آن کورستان نشسته دست بر زانوی خود میزد. و با خود جیزی می کفت. پیش وی رفتم و سلام کردم. کفت وعلیك السلام. عطا من کشف عنك الغطا. پس کفت این جه ابنوهی است. نفخ فی الصور ام بعثر من فی القبور. کفتم نه باستسقا آمده اند که تنکی افتاده. کفت تو با ایشان آمدی. کفتم آری. کفت بقلب سماوی ام بقلب خاوی. پس کفت که خواهی من آب بخواهم. کفتم جرا نخواهم. کفت خداوندا بآن راز دوشینه من بر تو. باران در ایستاد. و کفت ای عطا تا نرنند مرو که تا نرنند نباید شد.

عطا بن سلیمان رحمه الله تعالی

از زهاد بصره است. بزرك وقت خود بوده. روزی بیمار بود در آفتاب خفته. ویرا کفتند جرا با سایه نیایی. کفت می خواهم که بسایه آیم اما می ترسم که مرا کویند که در راحت نفس خود کامی بر کرفتی.

علی بن سهل بن الازهر الاصفهانی رحمه الله تعالی

از طبقه ثانیه است. کنیت او ابو الحسن است. از قدماء مشایخ اصفهان شاکرد محمد بن یوسف البناست. از اقران جنید بوده. ومیان ایشان مکاتبت ورسالت بوده. با ابو تراب نخشبی صحبت داشته. وکان له ریاضة عظیمة ربما کان امتنع عن الاکل والشرب عشرین یوما یبیت فیها قایما هایما بعد ان کان نشوه نشو ابناء النعمة والمترفین. وی کفته که ما احتلمت قط الا بولی وشاهدین. وقتی عمرو بن عثمان مکی را بمکه سی هزار درم وام بر آمد. باصفهان آمد بنزدیك علی سهل اصفهانی تا ویرا یاری دهد. علی سهل وام ویرا معلوم کرد که جند ست. نقد کرده بمکه فرستاد و اورا آکاه نکرد. پس اورا بنواخت و کسیل کرد. وی میرفت دلی از وام در اندیشه جون بمکه رسید وام باز داده یافت بر آسود. شیخ الاسلام کفت دانی که علی سهل جرا جنان کرد. از بیم عذر خواستن وبار شکر کزاردن که هیچ آزاده مرد آنرا بر نتابد. علی سهل کوید روا نیست پیش ما که این طایفه را درویش خوانند که ایشان توانکرترین خلق اند. شیخ الاسلام کفت حق سبحانه وتعالی که جامهای نیکو بدنیا داران داد. فرجامه بدرویشان داد. وطعام پاکیزه بایشان داد. ولذت طعام بدرویشان داد. وهم وی کفته اعاذنا الله وایاکم

من غرور حسن الاعمال مع فساد بواطن الاسرار • وهم وی کفته التصوف
التبری عمن دونه والتخلی عمن سواه • وپرسیدند از وی از حقیقت توحید کفت

قریب من الظنون بعید من الحقایق •	وانشد بعضهم شعر
فقلت لاصحابی هی الشمس ضوءها •	قریب ولکن فی تناولها بُعد

• شیخ الاسلام کفت که علی سهل را کفتند روز بلی را یاد داری کفت چون
ندارم کویی که دی بود • وبعضی این سخن را با بوجعفر محمد بن فاذه که وی نیز
از شاکردان محمد بن یوسف البناست نسبت کرده اند • چنانکه در کتاب
سیر السلوف مسطورست • وی تواند بود که این سخن از هر دو بزرک واقع شده باشد
ومی تواند بود که یکی از ناقلان را سهوی افتاده باشد • شیخ الاسلام کفته در این
سخن نقص است صوفی را دی وفردا چه بود آن روز را هنوز شب نیامده صوفی
دران روزست • وکان علی بن سهل یقول لیس موتی کموت احدکم انما هو دعا واجابة
ادعی فاجیب • فکان کما قال کان یوما قاعدا فی جماعة فقال لبیک ووقع میتا •

محمد بن یوسف بن معدان البنا قدس الله تعالی سره

کنیت او ابو عبدالله است • کفته اند که وی از سیصد شیخ کتابت حدیث
کرده بود • پس ارادت خلوت وانقطاع بروی غالب شد وبعزیمت مکه
بیرون رفت وبادیه را بقدم تجرید قطع کرد • وکفته اند که وی در روز
بعمل بنایی مشغول بودی از آنچه حاصل کردی بحری بنفقه خود صرف
کردی وباقی را بر فقرا تصدق نمودی • وبا وجود کسب وعمل هر روز یک ختم
قرآن بکردی چون نماز خفتن بکذاردی بسوی کوه رفتی • وتا صبح آنجا بودی
وبسیار میکفتی خداوندا یا مرا آشنایی وشناسایی ومعرفت خود روزی
کن یا کوه را فرمان ده تا بر سر من فرود آید که بی آشنایی وشناسایی تو

زندکانی نمیخواهم • وهم وی کفته که چون بمکه در آمدم دیدم که پیران در مقام
ابراهیم نشسته اند نزدیک بایشان بنشستم قاری خواند که بسم الله
الرحمن الرحیم بر دل من چیزی واقع شد فریادی کردم پیران قاری را کفتند
خاموش کن پس مرا کفتند ای جوان ترا چه بود که فریاد کردی وهنوز قاری
یک آیت ناخوانده من کفتم باسمه قامت السموات والارضون وباسمه قامت
الاشیاء وکفی ببسم الله سماعا • همه پیران برخاستند ومرا در میان خود
بنشاندند وکرامی داشتند • وهم وی کفته که در مکه بسیار دعا می کردم
که یا رب دل مرا بخود آشنایی وشناسایی ده یا جان مرا بستان که مرا
بی شناخت تو بجان حاجت نیست • در خواب دیدم که کوینده میکوید اکر
این می خواهی یکماه روزه دار وبا کس سخن مکوی • پس بزمزم در آی وحاجت
خواه چون ماه تمام شد بزمزم در آمدم ودعا کردم • هاتفی از چاه زمزم کفت
یا ابن یوسف اختر من الامرین واحدا ایهما احب الیک العلم مع الغنی والدنیا
ام المعرفة مع القلة والفقر • من کفتم المعرفة مع القلة والفقر • پس از چاه زمزم
آواز آمد که قد اعطیت قد اعطیت • وکویند که جنید رحمه الله تعالی بفضل
وکمال وی قایل بوده • ودر رسالتی که بشیخ علی سهل اصفهانی فرستاده نوشته
بوده است که سل شیخک ابا عبدالله ما الغالب علیک • پس علی بن سهل
از وی سوال کرد • کفت بنویس بوی که والله غالب علی امره •

محمد بن فاذه رحمه الله تعالی

کنیت او ابو جعفر است • از شاکردان محمد یوسف بناست • کان مجتهدا قویا
فی العبادة سخیا فی البذل والعطیة • هر روز سه ختم قرآن ورد داشت •
وی را از پدر میراث بسیار رسید • سالها بر محمد بن یوسف وعیال او نفقه

السلف

کرد چنانکه وی ندانست. دوستی داشت ویرا فرموده بود که ما یحتاج ویرا
می خرید و بمنزل وی می برد. و ویرا گفته بود که هیچکس را ازان آگاه نکند
چون چند سال برین بگذشت محمد بن یوسف دوست ویرا الحاج تمام کرد که
بگوی چه کس است این که کفایت مؤنت عیال من میکند. گفت محمد بن فاذه. گفت
جزاه الله تعالی عنی با فضل الجزاء. عزیزی در میان زمستان بر محمد بن فاذه
در آمد اورا دید با یك پیرهن نشسته. گفت یا ابا جعفر سرما نمی یابی. گفت
دست خود را بیار و بگوی لا اله الا الله. دست خود بزیر پیرهن وی در آوردم
وگفتم لا اله الا الله دیدم که از گرمی عرق میکرد.

سهل بن علی المروزی رحمه الله تعالی

وی بود که در سرای عبد الله مبارك شد. گفت این کنیزکان مطرب داسته
کرده چرا بر بام کرده. چرا از بام فرو نخوانی. ابن المبارك گفت چنین کنم. چون بدر ون
شد. گفت بکوشید و ویرا دریابید که هم اکنون می رود از دنیا. آنکه او بر بام
من دید حور انند که پذیره وی فرستاده اند از بهشت. که بر بام من هیچ
کنیزك نبود. و وی دروغ نگوید. چون از سرا بیرون رفت حالی جان بداد.
سهل علی مروزی را پرسیدند که از نواختهای الله تعالی که بنده را بآن بنوازد
کدام به است گفت فراغت دل. مصطفی گفت صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم
نعمتان مغبون فیهما کثیر من الناس الصحة والفراغة. وهم سهل علی گوید
الفراغ بلاء من البلایا. شیخ الاسلام گفت که کسی را که تقوی بروی غالب
نباشد ویرا شغل به از فراغت باشد تا از فراغت ویرا بلایی نخیزد.
اما آنکه متقی بود. وصاحب ورع. وخداوند دل. ویرا فراغت ملکی بود بی
بها. و فراغت دل خانه صحبت حق است سبحانه وتعالی. و درویشی دکان این کار

بن ط

ابن جنج گوید هر که او را طریق عزم نیست او را بر زیادت روی نیست.

علی بن حمزه الاصفهانی الحلاج رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی نه حلاج بود چون حسین منصور. شاگرد
محمد بن یوسف بنا بود باصفهان. علی بن حمزه گفت است که من روزگاری (که حلاج نبوده)
نزدیك محمد بن یوسف بنا می بودم باصفهان. و با وی می نشستم. و او در
علم حلال خوردن فراوان گفتی از حکایات او می نوشتم. وقتی از نزدیك
او بحج شدم چون باز گشتم ببصره رسیدم. خبر وفات محمد بن یوسف ببصره
رسید. رنجی رسیدم که صفت نتوان کرد. گفتم اصفهان مرا بر نتابد.
ببصره بنشستم. نزدیك شاگردان سهل تستری. و ایشان از وی حکایت
میکردند. و از سخنان وی چیزی باز میگفتند. وقتی که سخن رفتی که مرا
خوش آمدی از کسی در خواستمی که برای من بنوشتی که من امی بودم.
روزی بر کنار آب طهارت میکردم. هرچه نوشته بودم از آستین من
در آب افتاد و تباه شد. رنجی بمن رسید عجب صعب که بروزگار دراز
جمع کرده بودم. آن شب سهل تستری را بخواب دیدم. مرا گفت ای بیار
رنجه شدی که دفترهای تو در آب افتاد. گفتم آری ای استاد. گفت
حق دوستی آن سخنان. و حق الله از خود طلب نکنی. وحق دوستان او.
گفتم ای استاد مرا طاقت این نیست. درین سخن بودیم. که مصطفی را صلی
الله تعالی علیه وعلی آله وسلم دیدم که می آمد با جماعتی از یاران از اصحاب
صفه من چون آنرا بدیدم. از شادی پیش مصطفی صلی الله تعالی علیه وعلی
آله وسلم دویدم. در روی من خندید. گفت چرا نگویی این صدیق را یعنی
سهل تستری را که دوستی این طایفه. واین سخنان عین حقیقت است.

بآن می مانست که مصطفی صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم آمده بود که با سهل
ازان سخن گوید. سهل گفت استغفر الله یا رسول الله. مصطفی صلی الله علیه وعلی
آله وسلم بخندید از شادی آن بیدار شدم. شیخ الاسلام گفت دوستیِ
این کار این کارست. نزدیکست که انکار برین کار این کار بود. که از حقیقت
هیچ چیز بجاز نبود. غلام الخلیل در آخر عمر مجذوم شد. یکی از بزرگان این
طایفه شنید گفت یکی از نارسیدگان متصوفه تهمت در وی بسته است
و نیک نکرده. که او منازع این طایفه بوده که اعمال ایشان بوی انجامی
می گرفت. خدایش شفا دهاد. این سخن با غلام الخلیل گفتند ازان توبه کرد و
هرچه داشت پیش مشایخ فرستاد قبول نکردند. بنگر که انکار این طایفه
آخر آن مرد را بتوبه رسانید. کسی که اقرار داشته بود خود چون بود.

باشد

علی بن شعیب السقا قدس الله تعالی سره

از حیرهٔ نشابور بود. با ابو حفص صحبت داشته بود. گویند که وی پنجاه
و پنج حج گزارده بود. همه از نشابور احرام بسته. و در زیر هر میلی دو رکعت
نماز گزارده. ویرا گفتند این نماز چیست گفت لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَهُمْ. این
منافع منست از حج من باو. و قصهٔ اندیشه کردن وی در قرب الله تعالی
و غایب گشتن وی از خود سیزده روز در بیان احوال ابو حمزهٔ بغدادی
گذشت. شیخ الاسلام گفت از قرب الله تعالی بخود اندیشیدن حیرتست و نیندیشیدن

حجابست

علی بن موفق البغدادی رحمه الله تعالی

از قدما مشایخ عراق بوده. سفر بسیار کرده. ذو النون مصری را دیده بود.
شیخ الاسلام گفت که ویرا هفتاد و چهار حج آرند. و وقتی حج کرده بود با خودی
گفت بتأسف که می شوم و می آیم. نه دل و نه وقت من خود در حج ام. آن شب حق تعالی
را بخواب دید که ویرا گفت ای پسر موفق تو بخانهٔ خویش خوانی کسی را که نخواهی
اگر من ترا نخواستمی نخواندی و نیاوردی. وی گفته که خداوندا اگر من ترا
از بیم دوزخ می پرستم در دوزخم فرود آر. و اگر بامید بهشت می پرستم مر کنم در انجا
جای من و فرو میاد. و اگر بهر می پرستم یکدیدار بنمای و پس ازان هرچه خواهی کن.

ابو احمد القلانسی قدس الله تعالی روحه

وی از قدماء مشایخ است. نام وی مصعب بن احمد البغدادی است. گویند
بضم میم و سکون صاد و فتح عین مهمله و باء موحده
که اصل وی از مروست. از اقران جنید و رویم بوده. و فی التاریخ حج ابو احمد
القلانسی سنة تسعین و مائتین. و مات بمکة بعد انصراف الحاج بقلیل.
ابو احمد قلانسی گفته که روزی در میان قومی بودم گفتم که ازار من در میان
سخن از من ببریدن که تو گفتی آن من. شیخ الاسلام گفت نه ادبست
در میان صوفیان که گویی ازار من یا نعلین من. از آداب ایشان نیست که خود را
در میان یاران چیزی ملک نه بیند مگر بضرورت ظاهر. شیخ سیروانی
گوید که چون صوفی بگوید که نعلین من ازار من باید که در وی ننگری
یعنی که اینان را ملک نباشد. چون احمد قلانسی بیمار شد و محتضر گشت گفت
خداوندا اگر مرا نزدیک تو هیچ قدری بودی مرگ من بین المنزلین بودی. ضرورتی
واقع شد ویرا در محفه بیرون آوردند که بجای دیگر برند در راه بمرد.

ابو الغریب الاصفهانی رحمه الله تعالی

از محققان بود. و صاحب آیات و کرامات. در عشق بعین جمع رسیده بود.
او را حلولی خواندندی. شیخ ابو عبد الله خفیف او را دوست داشتی
و با او مزاح کردی. وقتی در شیراز از زندگانی خود نومید گشت یاران
بکسر میم
خود را پیش خود خواند. و گفت از بهر خدای مرا بشما یک حاجت است.

رواخواهید کرد. کفتند آری بکوی. کفت جون مرا اینجا مرك آید مرا در
کورستان کبران دفن کنید. یاران متحیر کشتند که این جیست. کفت خداوند
را کفته بودم که اکر مرا نزدیك تو هیج قدری هست مرا بطرسوس مرك ده
اکنون اینجا می میرم دانستم که مرا نزدیك وی هیج قدری نیست عن قریب
در وی آثار صحت بدید آمد و برخاست و بطرسوس شد وآنجا برفت.
• یکی ازین طایفه کوید که برابو الغریب درآمدم در طرسوس وهردو ران
وی آماس کرده بود. وازسرون وی تا زانو بشکافته بود. وریم وخون
بسیار میرفت. وحالتی عجب داشت • یکی ازوی پرسید که جونی کفت
جنین که می بینی. اما هنوز نکفته ام که مسّنی الضُّرُّ ۵

ابو عبد الله القلانسی قدس الله تعالی سره

وی ازکدام قوم. وبزرکان این طایفه است • وی کفته که در بعض سیاحات
خود در کشتی نشسته بودم. بادی برخاست وطوفان عظیم شد. اهل
کشتی بدعا وتضرع درآمدند ونذرها کردند. مرا کفتند تو نیز نذری بکن
کفتم من از دنیا مجردم جه نذر کنم الحاح بسیار کردند. کفتم با خدای تعالی
نذر کردم. که اکر ازآنجه درآنم خلاص یابم هرکز کوشت فیل نخوردم. کفتند
این جه نذریست که میکنی هرکز کسی کوشت فیل خورده است. کفتم همجنین
در خاطر من افتاد وخدای تعالی بر زبان من کذرانید. ناکاه کشتی بشکست
ومن با جماعتی بکنار افتادم. وجند روز کذشت هیج نخوردیم. درمیان
آنکه نشسته بودیم. ناکاه فیل بجهٔ بیدا شد. ویرا بکرفتند وبکشتند. و
از کوشت وی بخوردند. وبرمن عرض کردند. کفتم من نذر کردهٔ ام
که کوشت فیل نخوردم. الحاح کردند که مقام اضطرارست. ونقض عهد

رخصتاست من فرمان نبردم. واز عهد خود بر نکشتم. جون جیزی بخوردند
درخواب شدند. هنوز ایشان درخواب بودند. که مادر آن فیل بجه آمد.
وبوی میکشید. تا باستخوانهای بجهٔ خود رسید. آنرا بوی کرد. بعد ازان
آمد وآن مردمانرا بوی کردن کرفت. ازهرکدام که آن بوی می یافت. ویرا در
زیر دست وپای می مالید ومیکشت. تا همه را بکشت. پس بسوی من آمد
ومرا بوی کرد تا دیری. واز من هیج بوی نیافت. بشت بجانب من کرد. وبخرطوم
خود بمن اشارت کرد که سوار شو من در نیافتم. پای خود را بالا داشت دانستم
که می خواهد که سوار شوم. سوار شدم. پس اشارت کرد که راست
بنشین راست بنشستم. در رفتن ایستاد بشتاب تمام. تا آورد مرا در شب
بموضعی که زراعت وسیاهی می نمود. واشارت کرد که فرود آی فرود آمدم.
بازکشت بشتاب تر از بیشتر. جون بامداد کردم جماعتی بیدا شدند.
ومرا بخانهٔ خود بردند. وترجمان ایشان حال من پرسید قصه را باز کفتم
مرا کفتند می دانی که ازآنجا که ترا آورده است تا اینجا جند روزه
راهست کفتم نه. کفتند هشت روزه راهست که ترا بیك شب آورده.

ابو عبد الله جلا قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است. نام وی احمد بن یحیی الجلاّست • وکفته اند که محمد بن
یحیی. واحمد درست ترست. بغدادی الاصل است. اما برمله ودمشق بوده
از جلهٔ مشایخ شام است. شاکرد ابو تراب نخشبی. وذو النون مصری
است. وازان بدر خود یحیی الجلا. وبا ابو عبید بسری بوده در صحبت وسفر.
استاد دُقّی بوده. عالم بوده وصاحب ورع. وقتی ابو الخیر تیناتی ابو عبد الله
جلا را دید که در هوا میرفت در ربیع. ابو الخیر آواز داد که بشنا ختم.

جواب داد که نشناختی. شیخ الاسلام گفت ابو الخیر شناخت شخص را
میگفت. و ابو عبد الله شناخت مقام و شرف را. شیخ الاسلام گفت
که ابو بکر واسطی با جلالت خود گفته که من مردی و نیم دیده ام آن مرد
تمام ابو امیه الماحوزی. و آن نیم مرد ابو عبد الله الجلا. و واسطی را گفتند چون
آنرا مرد تمام گفتی و این را نیم مرد. گفت ابو امیه ماحوزی از دست هیچ
مخلوقی چیزی نخورد. کان یاکل ما لیس للمخلوقین فیه صنع. و ابن جلا از مال
مردی می خورد که او را علی بن عبد الله القطان گفتندی. ابو بکر واسطی
کسی را نپسندیدی نه از خواری خلق بنزدیک او. از عزیزی توحید در
علم او. ابو عبد الله جلا را پرسیدند از محبت گفت. ما لی و للمحبة و انا ارید
ان اتعلم التوبة. و ویرا پرسیدند که متی یستحق للفقیر اسم الفقر. گفت
اذا لم یبق علیه من نفسه مطالبة ظاهرًا و باطنًا. شیخ الاسلام گفت سه تن
تن با ابو تراب نخشبی در بادیه شدند بار گوها دو تن با او بماندند ابو عبد الله جلا و ابو عبید

ابو عبد الله الخاقانی الصوفی رحمه الله تعالی

وی از کبار صوفیه بغدادست. شیخ ابو جعفر حذا گفته است که وی صاحب
کرامات بوده. و از ابن قصاب رازی نقل کرده است که گفت پدر من در
بازار بغداد دکانی داشت. من بر در دکان نشسته بودم. ناگاه شخصی
بگذشت مرا گمان آن شد که وی از فقرای بغدادست. و من هنوز بحد
بلوغ نرسیده بودم. خاطر من بجانب وی کشش کرد. برخاستم و بروی
سلام گفتم. و با من یک دینار بود بوی دادم آنرا بستد و روانی بگذشت.
و با من چندان التفات نکرد. با خود گفتم که این دینار را ضایع کردم.
در عقب وی روان شدم تا بمسجد شونیزیه رسید آنجا دید که سه تن

اند

از فقرا نشسته بودند آن دینار را بیکی از ایشان داد. و خود در نماز
ایستاد. آنکس که دینار را گرفته بود بیرون رفت. و من در عقب وی
رفتم تا طعام خرید و بپیش یاران آورد. و باهم بخوردند. و آن شخص
همچنان در نماز بود چون از نماز فارغ شد روی بایشان کرد. و گفت
هیچ می دانید که مرا چه چیز از موافقت شما باز داشت. گفتند نی ای استاد
گفت جوانی آن دینار را بمن داد. من تا این زمان از خدای تعالی در می
خواستم که ویرا از بندگی دنیا آزاد گرداند. و آزاد گردانید. ابن قصاب
گوید که من نمی خواست پیش وی بنشستم و گفتم راست می گویی ای استاد
و وی شیخ خاقان صوفی بوده. توفی سنه تسع و سبعین و مائتین.

از طعام فارغ شدند

ابو عبید الله البسری رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن حسان است. از قدمای مشایخ است. با ابو تراب نخشبی
صحبت داشته است. قال ابن الجلا رحمه الله تعالی لقیت ستمایة شیخ
ما رایت منهم مثل اربعة ذو النون المصری و ابو تراب النخشبی و ابو عبید الله
البسری. و ابو العباس بن عطا قدس الله تعالی ارواحهم. یکی از اصحاب ابو عبید الله
بسری گفته که وی بکاری مشغول بود. و تا وقت حج سه روز مانده بود
دو کس ازین طایفه آمدند که یا ابا عبید بحج میروی گفت نی. پس روی
بمن کرد. و گفت شیخ تو و آن خود را خواست. قادر تو ست از ایشان
برآنچه میگویند یعنی طی ارض. می گویند که چون رمضان شدی ابو عبید
بخانه در آمدی. و اهل بیت را گفتی که در خانه را بروی بر آوردندی
و سوراخی بگذاشتندی. و هر شبی نانی از آنجا بینداختی. چون روز عید
آمدی در خانه باز کردندی آن سی نان در زاویه خانه نهاده بودی.

نه هیچ خورده و نه آشامیده و نه خواب کرده و سی شبا نروز بریک
طهارت نماز کرده • کویند که ابو عبید بغزا رفت بر اسب کرهٔ سوار
در اثنا آن اسب کرهٔ بیفتاد و بمرد • کفت خداوندا این اسب کره را عاریت
بمن ده چندانکه بیُسری برسم • اسب کرهٔ از زمین برخاست چون از غزا
فارغ شد و بیُسری رسید بسر خود را کفت زین اسب کره را بردار بسر
وی کفت کرم است و عرق دارد • کفت بردار که وی عاریتست چون زین
از وی کرفت بیفتاد مرده • و وی کفته النعم طرد فمن رضی بالنعم فقد رضی
بالطرد والبلاء قربة فمن سئم البلاء فقد احب ترك القربة والتقرب الی الله تعالی
• وکویند که روزی با اصحاب خود در دمشق جایی نشسته بود • سواری
بکذشت و در عقب وی غلامی غاشیه بردوش می دوید خشم آلود چون
برابر ابو عبید و اصحاب وی رسید • کفت اللهم اعتقنی وارحنی منه
پس روی با بو عبید کرد • و کفت ای شیخ مرا دعایی کن • ابو عبید کفت
اللهم اعتقه من النار ومن الرق • فی الحال مرکوب آن سوار • سوار را بینداخت
النقاب بآن غلام کرد • و کفت ترا آزاد کردم خالصة لوجه الله • غلام غاشیه را
پیش وی انداخت • و کفت ای خواجه مرا تو آزاد نکردی که این جماعت آزاد
کردند • و اشارت با بو عبید و اصحاب وی کرد • و با ایشان می بود تا از دنیا
برفت • روزی بسر وی بوی آمد که سبوی چند روغن داشتم که سرمایهٔ
من بود • بیرون می آوردم بیفتاد و بشکست • و سرمایهٔ من ضایع شد •
کفت ای فرزند سرمایهٔ خود آن سازکه سرمایهٔ پدر تست • والله که پدر
ترا هیچ سرمایهٔ نیست در دنیا و آخرت • غیر الله تعالی •

ابو عبدالله السجزی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه است • از بزرکان مشایخ خراسانست • و جوانمردان ایشان
با ابو حفص صحبت داشته • و بادیه برید بارها بر توکل • و وی کفته
علامة الاولیاء ثلاثة تواضع عن رفعة • و زهد عن قدرة • و انصاف عن قوة
• و هم وی کفت مر واعظی که توانکر از مجلس وی نه درویش برخیزد و درویش
نه توانکر • وی نه واعظ است • و هم وی کفته سودمندترین چیزی مرید را
صحبت صالحانست • و اقتدا با یشان در افعال • و اخلاق • و زیارت کردن
قبرهای دوستان خدای تعالی • و قیام بخدمت یاران و فقیران • و ویرا
پرسیدند که چرا برسم صوفیان مرقع نمی پوشی • کفت از نفاق باشد
که لباس فتیان و جوانمردان بپوشم • و زیر بارهای فتوت در نیایم • پس
کفتند ویرا که فتوت چیست • کفت خلق را معذور داشتن در آنچه بر ایشان
می رود • و تقصیر خود دیدن و شفقت بر همه خلایق چه نیکوکار و چه
بدکردار • و کمال فتوت آنست که ترا خلق از حق مشغول نکردانند • شخصی ویرا
کفت یکدینار زر سرخ دارم می خواهم که بتو دهم مصلحت چون می بینی •
کفت اکر بدهی ترا بهتر • و اکر ندهی مرا بهتر • یکی ازین طایفه می کوید که با
ابو عبدالله سجزی از طرابلس همراه شدم چند شبان روز رفتیم که هیچ
نخوردیم • پارهٔ کدوی تر دیدم برراه افتاده برداشتم تا بخوردم • بشیخ
بجانب من نکریست دانستم که از آن کراهت داشت بینداختم • بعد از آن
پنج دینار فتوح رسید بدهی رسیدیم کفتم شاید طعامی بخرد بر کذشت
و نخرید • بعد از آن کفت شاید که کویی می رویم کرسنه و چیزی نخرید اینک
بر سر راه دهی است نزدیک • آنجا مردیست صاحب عیال چون بآن ده درآییم
بخدمت ما شغل خواهد کرفت • آن پنج دینار را بوی دهم تا بر ما و عیال خود

نفقه کند چون بآن دیه رسیدیم آنرا بوی دادیم • و نفقه کرد چون
بیرون آمدیم • گفت تو کجا میروی گفتم با تو همراهی میکنم • گفت من با تو همراهی نمیکنم
خیانت می کنی در پاره کدوی تر و مصاحبت میکنی بآن در دنیا مدکه با و مصاحب باشیم

ابو عبد الله الحصری رحمه الله تعالی

از اهل بصره است • از مشایخ قدیم • شاگرد فتح موصلی است • یقول سمعت
الفتح الموصلی یقول صاحبت ثلثین شیخا کانوا یعدون من الابدال کلهم
اوصونی عند فراقی ایاهم فقالوا ایاك ومعاشرة الاحداث ه

یعنی پرهیز خود را از زندگانی با جوانان یعنی برهنه رویان

جعفر بن المبرقع رحمه الله تعالی

از علماء مشایخ این قوم است • ذکره ابو عبد الله الحصری انه سمعه یقول منذ
ثلثین سنة اطلب من یقول الله فی تحقیق هذا الاسم فلم اجده ه

علی بن بندار بن الحسین الصوفی الصیرفی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ خامسه است • کنیت او ابو الحسن است • از بزرگان متاخرین
مشایخ نیشابور است • دوزی مند بوده از دیدار مشایخ • و مرذوق از صحبت
ایشان • در نیشابور با ابو عثمان حیری صحبت داشته بود • و محفوظ نیز
و در سمرقند با محمد فضل بلخی • و در بلخ با محمد حامد • و در جوزجانان با علی جوزجانی
و در ری با یوسف بن الحسین • و در بغداد با جنید و رویم • و سمنون و ابن
عطا • و جریری • و در شام با طاهر مقدسی • و ابن جلا و ابو عمرو دمشقی • و در
مصر با ابو بکر مصری • و ابو بکر زقاق • و ابو علی رودباری • مشایخ جهان دیده
بود • و حدیث بسیار داشت • و ثقه بود در حدیث • در سنه تسع و خمسین
و ثلثمایه برفته از دنیا • وقتی علی بندار با شیخ ابو عبد الله خفیف بتنکی پل
رسیدند • ابو عبد الله خفیف ویرا گفت پیش رو ای ابو الحسن • گفت بچه

بسبب

سبب پیش روم • ابو عبد الله خفیف گفت تو جنید را دیده و من ندیده ام
• شیخ الاسلام گفت همینه نسبت این طایفه دیدار پیرانست و صحبت
ایشان • علی بندار گفت • دارٌ اسست علی البلوی بلا بلوی محال • و هم
وی گفته • یطلب الحق بالهوینا وانما وجود الحق بطرح الدارین • و هم وی
گفته دور باش از مخالفت خلق • هر که خدای تعالی بپسندد کی وی راضی است
برادری وی راضی باش • و هم وی گفته دور باش از مشغولی بخلق که
امروز در مشغولی بخلق سودی نمانده است • و هم وی گفته که بدمشق
رفتم • بعد از سه روز بر ابو عبد الله جلا در آمدم • گفت کی آمدی گفتم
سه روزست • گفت درین سه روز کجا بودی که بمن نیامدی • گفتم با بن
جوصا بودم بحدیث نوشتن • گفت شغلك الفضل عن الفرض • گفت فضیلت
یعنی فضایل و نوافل ترا از فریضه مشغول داشت • شیخ الاسلام گفته
دیدار پیران از فرایض این قوم است • که از دیدار پیران آن یابند که بهیچ چیز
نیابند • فرضت فلم تعد لی الحدیث • و هم شیخ الاسلام گفته • الهی این چیست
که دوستان خود را کردی • هر که ایشانرا جست ترا یافت • و تا ترا ندید
ایشانرا نشناخت • وانشدنا لنفسه شعر صیرتنی مرآة من یبغیك من یرنی یرك
وتریهم ینظرون الیك وهم لا یبصرون • سخن جوانمردان با جوانمردان
است • جوانمرد باید تا جوانمرد بیند • هر که جوانمرد را دید نه او را
دید که حق را دید • از انکه او نه اوست • قصه پرید حق گاه گاهی رهی را
ز دست رهی برباید • و خویشتن را بهانهٔ رهی بدیدهٔ قوم نماید • تا دیدها
بدیدن او بیاساید • نه انکه حقیقت بود رهی باز آید • و گر رهی مرکز
بار رهی نیاید هم شاید • از انکه فتنهٔ رهی هم از رهی می زاید • بهر چه از بهانه

می کاهد از حقیقت می افزاید چون بها نه بتمامی برخاست حقیقت فرود
آید آدمی باین کار کیست که این کار نه بابت آدمی است یکی را دین بر بهانه
آمد و یکی را بر حقیقت کار حقیقت دارد بهانه را چه قیمت • علی بنداد
پسری داشته محمد نام بجیب بن نجیب عزیز بود و عارف بن عارف نادر •
شیخ الاسلام گفته که بخط محمد بن علی بنداد دیدم در کتابی که واسطی
گفته هر چه این طایفه دارند زین کار در علم و سخن آن همه ازین دو آیت
از قرآن بیابند یکی أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً • و دیگری وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ
• شیخ الاسلام گفته که باین آیت بشناختم ویرا •

محمد بن الفضل البلخی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است کنیت وی ابو عبد الله است بلخی الاصل است متعصبان
ویرا از بلخ بیرون کردند بی گناه بسبب مذهب وی روی با شهر کرد و بریشان
نفرین کرد • شیخ الاسلام گفت پس از وی از بلخ هیچ صوفی نخاست بسمرقند
رفت ویرا آنجا قاضی ساختند از انجا عزیمت حج کرد بنشبا بور رسید
از وی مجلس خواستند بر کرسی شد گفت اللهُ اَکْبَرُ وَلَذِکْرُ اللهِ اَکْبَرُ
وَرِضْوَانٌ مِنَ اللهِ اَکْبَرُ • و از کرسی فرود آمد • و آخر بسمرقند باز گشت و آنجا
برفت از دنیا در سنه تسع عشر و ثلثمایه • ابو عثمان حیری بوی نوشت
که علامت شقاوت چیست گفت سه چیزست آنکه علم دهند و توفیق
عمل ندهند • و توفیق عمل دهند و از اخلاص دران محروم گردانند •
و دولت صحبت دوستان خدای تعالی دریابند • و وظیفهٔ اکرام و احترام
بجای نیاورند • و ابو عثمان گفته است محمد بن الفضل سِمْسَارُ الرِّجَالِ یعنی
نقاد مردانست • شیخ الاسلام گفت که ابو بکر واسطی گوید
و خود هیچکس چون وی نگوید • وی سخن خود گوید و از دیگران اندک
حکایت کند • یکی از ان اینست که گفت محمد بن الفضل گفت • آن چیز که بود
وی همه نیکویها نکو شود • و به نبود وی همه زشتها زشت شود • آن
استقامتست • شیخ الاسلام گفت سخت نیکو گفت فَاسْتَقِمْ كَمَا
أُمِرْتَ • یکی مصطفی را صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم گفت مرا وصیتی
کن گفت قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ بگو که یکی و بران بپای • و محمد فضل
گوید عجب میدارم از کسی که بیابانها و وادیها قطع میکند تا برسد بخانهٔ
وی • و آنجا آثار انبیا ببیند • چرا وادی نفس و هوا را قطع نمی کند تا بدل
برسد • و آثار پروردگار خود ببیند • و هم وی گوید که چون مرید را بینی
که طلب زیادتی دنیا می کند آن نشان ادبار و نگونساری اوست • و هم
وی گوید اعرف الناس بالله اشدهم مجاهدة فی اوامره • واتبعهم لسنة
نبیه • یعنی بزرگترین اهل معرفت مجتهدترین ایشان باشد در ادای
شریعت • و راغب ترین ایشان در حفظ سنت • و هر که بحق نزدیکتر
بود بر امتثال امرش حریص تر بود • و هر که دورتر از متابعت رسول وی
صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم معرض تر • و ویرا از زهد پرسیدند گفت
بچشم نقصان در دنیا نگریستن • و با عراض از وی عزیز و گرامی زیستن •

محمد بن علی الحکیم الترمذی قدس سره

از طبقهٔ ثانیه است • کنیت وی ابو عبد الله است • از کبار مشایخ است
با ابو تراب نخشبی و احمد خضرویه و ابن جلا صحبت داشته • و حدیث
بسیار داشت • و ویرا تصانیف بسیارست • و کرامات ظاهر اندر بیان
هر کتاب • چون ختم الولایة • و کتاب النهج • و نوادر الاصول •

وجزاین کتابهای دیکر کرده است • ودر علوم ظاهر هم وی راکتب است
وتفسیری ابتدا کرده بود • اما عمر وی با تمام آن وفا نکرد • ووی صحبت دار
خضر است علیه السلام • ابو بکر وراق که مرید وی بود روایت کند
که هر یکشنبه خضر علیه السلام بنزدیک وی آمدی وواقعها از یکدیکر
بپرسیدندی • صاحب کتاب کشف المحجوب کوید که وی سخت معظم است بنزد
من چنانکه جلکی دلم شکار اوست • وشیخ من کفتی که محمد در یتیم است که
در عالم همتا ندارد • وی کفته است • ما صنفت حرفا من تدبیر ولا لینسب
الی شیء منه ولکن کان اذا اشتد علی وقتی اتسلی به • وهم وی کفته
است من جهل باوصاف العبودیة فهو باوصاف الربوبیة اجهل • یعنی هر که
خود را نشناسد اورا چون شناسد • وهم وی کفته حقیقت دوستی
الله تعالی دوام انس است بیاد او • وسیل عن صفة الذات والفعل
فقال کل ما یحتمل الزیادة والنقصان فهو من صفات الفعل وکل
ما لا یقع علیه الزیادة والنقصان فهو من صفات الذات • وسیل عن
الایثار فقال الاختیار حظ غیرک علی حظ نفسک • وقال فی الیقین الیقین
استقرار القلب علی الله تعالی وعلی قوله وامره • وقال فی الشکر الشکر
تعلق القلب بالمنعم • حضرت خواجه بهاء الحق والدین محمد البخاری
المعروف بنقشبند قدس الله تعالی سره • در وقتی که از مبادی احوال وسلوک
خود حکایت میکرده اند واثر توجهات خود را بارواح طیبه مشایخ
کبار در میان می آورده می کفته اند که هر کاه توجه بروحانیت قدوة الاولیا
خواجه محمد علی حکیم ترمذی نموده شدی اثر آن توجه ظهور بی صفتی
محض بودی • وهر چند دران توجه سیر افتادی هیچ اثری وکردی

وصفتی مطالعه نیفتادی • مشایخ کفته اند اولیاء الله مختلف اند • بعضی
بی صفت اند وبی نشان • وبعضی بصفت اند • وبعضی از صفات نشان
مند کشته اند • مثلا کویند اهل معرفت یا اهل معامله یا از اهل محبت
یا اهل توحید ند • وکمال حال ونهایت درجات اولیا را در بی صفتی و
بی نشانی کفته اند • بی نشانی اشارت بکشف ذاتی است که بس مقام
بلند ودرجه بس شریف است • واشارت وعبارت از کنه آن مرتبه قاصر است

علی بن بکار رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو الحسن است • از متقدمان مشایخ است • با ابراهیم بن ادهم
صحبت داشته • سکن المصیصة مرابطا • میکویند که چون شب در آمدی
وکنیزک جامه خواب وی بینداختی آنرا بدست خود بپسودی • وکفتی والله
که تو بسیار خوشی • ووالله که امشب بر تو نخواهم خسبید • پس نماز بامداد
را بوضوی نماز خفتن بکذاردی • یکی ازین طایفه کوید که بیش علی بکار
در آمدم ووی برای اسب خود جو پاک می کرد • کفتم ای ابو الحسن ترا کسی نیست
که این کار بکند • کفت در بعضی غزوات بودم شکست بر مسلمانان افتاد
بکریختند • ومن هم با ایشان بکریختم • اسب من سستی کرد • کفتم انا لله و
انا الیه راجعون • اسب با من کفت انا لله وانا الیه راجعون آن وقت
که مرا بفلان کنیزک می کذاری که تعهد حال من کند • ضامن شدم که من بعد
خود با آن قیام نمایم وبا کسی دیکر نکذارم • واز وی آرند که با یکی از اصحاب
بصحرا بیرون رفتند تا هیزم جمع کنند • واز یکدیکر دور افتادند • وصاحب
وی هر چند انتظار برد وی بیدا نیامد • در عقب وی برفت • دید که مربع نشسته
وسبعی سر بر کنار وی نهاده ودر خواب شده • واز وی مکس میراند • صاحب وی کفت

نشینی گفت این سبع سر دگار من نهاد و در خواب شد منتظرم تا بیدار شود و بتو

ابو عبد الله عبادانی قدس الله تعالی روحه

از شاگردان خاص سهل عبد الله تستریست • وی گفت که روزگاری از شبلی سخنان بمن می رسید و مرا آرزو بود که ویرا ببینم • پدری پیر وضعیف داشتم با او درمانده بودم نمی توانستم رفت • چون پدر از دنیا برفت برخاستم و ببغداد آمدم • چون بنزدیک وی رسیدم قومی دیدم از درویشان که از پیش وی بیرون می آمدند • مرا بشناختند گفتند بچه آمدی • گفتم آمده ام که شبلی را ببینم بوی راه هست • گفتند هست اما زینهار که دعوی بسروی نبری • گفتم نبرم • چون بنزدیک وی در آمدم • و آن روز آدینه بود روزی صدمت وشوری وی • گفتم سلام علیکم • گفت وعلیک السلام ایش انت اباک الله • وعادت وی آن بود که چنین گفتی • گفتم من آن نقطه ام که در زیر باست • وی گفت مقام خود معلوم کن که خود کجایی • من گفتم اگر بگویم هم نپذیرد • ازوی گریختم و پاره دورتر شدم که ویرا سیر ببینم و بروم • ناگاه درویشی در آمد و گفت سلام علیک • شبلی گفت وعلیک السلام ایش انت اباک الله • آن درویش گفت محال • گفت در چه • گفت فی حال • او را آن خوش آمد بخندید • من ازوی این فایده گرفتم و رفتم •

ابو عبد الله الحضری رحمه الله تعالی

مرتعش گوید که ابو عبد الله حضرمی را از تصوف سوال کردم • و بیست سال بود که سخن نگفته بود • مرا از قرآن جواب داد • گفت رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ • گفتم صفت ایشان چونست • گفت لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ • گفتم محل ایشان از احوال کجاست •

گفت

گفت فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ • گفتم زیادت کن • گفت إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُلًا •

ابو عبد الله السالمی قدس الله روحه

نام وی محمد بن احمد بن سالم البصری است • ببصره بوده • شاگرد سهل تستری سی سال یا شصت سال باوی می بوده و طریقت از وی گرفته • شیخ الاسلام گفت که ابو عبد الله سالمی گفته بود که الله تعالی در ازل همه چیز می دید ویرا مهجور کردند • بدین سبب • شیخ ابو عبد الله خفیف گوید که این قدم دمر بود • شیخ الاسلام گفت که ابو عبد الله خفیف انصاف نداده است ممکن است که او دیدار علم را گفته باشد • ابو عبد الله سالمی را پرسیدند که بچه چیز شناسند اولیاء الله را درمیان خلق • گفت بلطافت زبان • و حسن اخلاق و تازه رویی • و سخای نفس • و قلت اعتراض • و پذیرفتن عذر هر که عذر خواهد بیش ایشان • و تمامی شفقت بر همه خلق • نیکوکار ایشان و بدکار ایشان • و هم وی گفته که دیدار منت کلید دوستی است •

ابو طالب محمد بن علی بن عطیة الحارثی المکی قدس الله تعالی روحه

وی صاحب قوت القلوب است که مجمع اسرار طریقت است • قالوا لم یصنف فی الاسلام مثله فی دقایق الطریقة • نشأ بمكة أشرف بقعة على وجه الارض • ثم دخل البصرة • وقدم بغداد • و توفی بها فی جمادی الاخری سنه ست وثلثین وثلثمایه • ونسبت وی در تصوف بشیخ عارف ابو الحسن محمد بن ابی عبد الله احمد بن سالم البصری است • و انتساب شیخ ابو الحسن بپدر خود ابو عبد الله احمد بن سالم • و انتساب پدر وی بسهل بن عبد الله التستری • قدس الله ارواحهم •

ابو عبد الله جاوپاره صوفی همدانی رحمه الله تعالی

ازکبار مشایخ است • جاو پاره نام جایی است بثغر دوم • وی بود که عهد کرده بود که جیزی که مراد دل ازان بر مد و نفور شود نخودم • وقتی در مسجد شونیزیه بود طعام آوردند دل وی ازان برمید نمی خورد • یاران ویرا کفتند هر ساعت خلاف کنی بخور بخورد • آن شب در مسجد بماند ویرا احتلام افتاد • درخواب باوی کفتند جیزی خودی که دل تو ازان برمد ندانی که بتو بلا رسد • وی کفته که از شیخ ابوبکر زقاق مصری برسیدم که صحبت باکه دارم • کفت با انکس که هرجه الله تعالی از تو داند با او بکویی از تو نرمد واز تو نبرد • شیخ الاسلام کفت که قبول وصحبت بس از عیب دیدن درست آید • که آدمی بجای عیب است • جون هنر و نیکویی صحبت بیوندی • جون عیب بدید آید صحبت بتری • آن نه صحبت است • صحبت بس از شناخت عیب است • مکر عیب دینی • و بدعتی باشد که آن دیکرست • که جشم ازان پوشیدن مداهنت ومخنثی بود در دین • مکر بضرورت که آن عیب نه در دیانت و بدعت باشد جدا بود • آدمی نه معصوم است • از وی عیب وجرم آید • که کفور وجهول • وظلوم است • شافعی کوید رضی الله تعالی عنه که نه دوست تو بود هرکه ترا با او مدارا باید کرد • شیخ الاسلام کفت هرکه جون از تو عیب وخطا آید از وی عذر باید خواست • واکر با تو نیکی کند شکر باید کفت • آن نه دوستی وصحبت باشد • شخصی یحیی معاذ را پرسید که صحبت باکه دارم • کفت با آنکه جون بیمار شوی بپرسیدن تو آید • وجون از تو جرمی بیند خود از تو عذر خواهد • واز شرایط صحبت است که حق صحبت بدهی • وحق خود طلب نکنی • وعیب خود بینی • وعیب دیکرانرا عذر خواهی • وخلق را زیر قهر • وجبر مضطر

ومقهور بینی تا خصومت برخیزد • وتا وانرا برخود لازم کیری • وعذر بنهی • وقتی امیر کافور بشیخ ابو عبدالله جاو پاره بسیار زر فرستاد وی نپذیرفت • وباز فرستاد • یعنی لشکری است • کافور کفت ای سرد له ما فی السموات وما فی الارض وما بینهما وما تحت الثری فاین الکافور • شیخ الاسلام کفت که این سخن کافور از کردار او بود اما آن هم از برکات پیر بود • شیخ ابو علی کاتب را کفتند که فلانکس از لشکری جیزی نمی ستاند • وفلانکس می ستاند • کفت آنکه نمی ستاند از علم نمی ستاند • وانکه می ستاند از عین می ستاند • شیخ الاسلام کفت که بعضی از مشایخ جنین می کردند وآن ایشانرا از عین درست می آمد • جون باعلم بودند نکردند • وآن نادر باشد • وآن خوات دارد که همه جیزها نیک • وبد • وشادی • وغم • ونعمت • وبلا • از یکجای می دیدند • وجز وی نمی دیدند • اما جون کسی که ویرا آن عین ودیدار نباشد مثل ایشان بکند الله تعالی پرده وی بدرد • ودین وشریعت در سر آن کند • اعاذنا الله وجمیع المسلمین عن ذلك

ابوبکر الوراق الترمذی قدس الله تعالی سره

از طبقه ثانیه است • نام وی محمد بن عمر الحکیم الترمذی است • باصل از ترمذ بود • وقبر وی آنجاست • اما ببلخ بودی • خال ابو عیسی ترمذی است صاحب مسند • احمد خضرویه را دیده بود • وباوی صحبت داشته • ویرا تصانیف بسیار بوده • وتوریة • وانجیل • وزبور • وکتب آسمانی خوانده بود • ویرا دیوان شعر هست • وی کفته اکر طمع را بپرسند که پدر تو کیست کوید شك در مقدور • واکر کویند پیشه تو جیست کوید اکتساب ذل وخواری • واکر کویند غایت تو جیست کوید حرمان • وکان ابوبکر

بفتح واو وتشدید را مهمله والف وقاف

الوراق یمنع اصحابه عن الاسفار والسیاحات ویقول مفتاح کل برکة الصبر فی موضع ارادتك الی ان یصح لك الارادة فاذا صحت لك الارادة فقد ظهر علیك اوایل البرکة • شیخ الاسلام گفت مرکه اکنون بسفر شود بترك نماز وترك مذهب گرفته بود واز عصمة حق بیرون رفته باشد إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ • وهم ابو بکر وراق گفته که مردمان سه گروهند یکی امرا دوم علما سیوم فقرا چون امرا تباه شود معاش واکتساب رعیت تباه شود • وچون علما تباه شوند طاعت وورزش شریعت تباه شود • وچون فقرا تباه شوند خویهای خلایق تباه شود • فساد امرا بظلم باشد وفساد علما بطمع وفساد فقرا بریا

ابو القاسم رازی رحمه الله تعالی

نام وی جعفر بن احمد بن محمد ست به نیشابور نشستی • وصحبت با ابن عطا ومحمد بن ابی الحواری وابو علی رودباری رحمهم الله تعالی داشته است • مال بسیار داشت جمله برین طایفه خرج کرد چنانکه درویش از دنیا بیرون رفت • مشایخ ری گفته اند چهار چیز در ابو القاسم رازی جمع بود که کس را نبود جمال ومال وزهد بکمال وسخاوت تمام • در دعوتی با صوفیان حاضر بود • وجعفر خلدی نیز آنجا بود چون سفره بنهادند ابو القاسم دست نمی برد گفتند موافقت باید کرد گفت صایمم جعفر خلدی گفت اگر ثواب روزهٔ تو بر تو دوست تر از شادی دل برادر نیست روزه بگشای حالی دست بطعام برد ووفات وی در سنه ثمان وسبعین وثلثمایه بوده

ابو القاسم حکیم سمرقندی رحمه الله تعالی

نام وی اسحق بن محمد بن اسمعیل است • وقد قالوا فی وصفه لم یکن

نظره من العرش الی الثری الا الی الله سبحانه وکان معاملته مع الخلق طلبا لحظوظهم دون حظه • از مشایخ است صحبت داشته با ابو بکر وراق وی را سخنان نیکوست در معاملات وعیب نفس وآفات اعمال توفی رحمه الله فی المحرم یوم عاشورا سنة اثنتین واربعین وثلثمایه ودفن بمقبرة چاکردیزه • وی گفته اگر از پس مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم پیغامبری روا بودی در ایام ما ابو بکر وراق بودی از علم وی وحکمت وی وشفقت وی بر خلق وعدل وانصاف • گویند که روزی ابو القاسم حکیم در سرای خود نشسته بود ابو طاهر که از بزرگان آن وقت بود بدر سرای وی آمد بنگریست حوض آب دید وسروها باز گردید وبر در کان نشست • شیخ ابو القاسم غلام را گفت تبری بیار وآن سروها را بیفکن آنگاه گفت برو وابو طاهر را بخوان چون در آمد گفت یا ابا طاهر آنکه ترا از حق سبحانه حجاب شد از میان برداشتم لیکن با حق صحبت چنان کن که درختی ترا از وی حجاب نشود • روزی نشسته بود میان خلق حکم می کرد یکی از بزرگان بزیارت وی آمد • وی را چنان مشغول دید سجاده بر روی حوض انداخت ونماز کرد چون فارغ گشت شیخ ابو القاسم مر ورا گفت ای برادر این خود کودکان کنند مرد آنست که در میان چندین شغل دل با خدای عز وجل نگاه تواند داشت •

بکر سغدی رحمه الله تعالی

از سغد سمرقندست از ین طایفه شاگرد ابو بکر وراق • وی گفته که ابو بکر وراق مردی کریم بود خدای را بمزد کار نکردی که بتعظیم کردی •

صالح بن مکتوم رحمه الله تعالی

وی نیز از مریدان ابوبکر وراق بود از بلخ • و سخنان وی یاد داشتی و پیوسته از آن سخن کفتی

ابو بکر الترمذی رحمه الله تعالی

از مشایخ خراسان بود • و صاحب کرامات • عبدالله کفته است ما جمعی بودیم که با ابوذر صحبت می داشتیم هر وقت که جمع را چیزی بایستی ابوذر بخاستی و در نماز ایستادی در حال آن چیز بدید آمدی •

هاشمی سغدی رحمه الله تعالی

وی نیز از سغد سمرقندست • و شاکرد ابوبکر وراق تا روز وفات وی با وی می بود • وی کفته که ابوبکر وراق کفت که سخن افزونی دل را سخت کند • شیخ الاسلام کفت که پیش ازو کفته اند که خوابِ فراوان • و خوردن فراوان • و کفتِ فراوان • دل سخت کند • و ابوبکر وراق کفته که آن کفت فراوان در خیر و شر است • یکی ازین طایفه کفته است که با ابوبکر وراق در راهی رفتم بر یکسوی ردای وی حرف خا دیدم نوشته • و بر دیکر سوی میم پرسیدم که آن چیست کفت آنرا نوشته ام • تا هرکاه خا بینم اخلاصم یاد آید • و هرکاه میم مروتم یاد آید • شیخ الاسلام کفت اخلاص آن بود که در معاملت با او کسی دیکر نه بینی • و با خلق مروت برای آن بود تا ناکوار نباشی • و هم ابوبکر وراق کفته که تصفیهٔ عبودیت اثبات مجوسیت است و انکار ربوبیت • و هم وی کفته که عارف نبود آنکه علم معرفت کوید پیش ابناء دنیا • شیخ الاسلام کفت که ابوبکر وراق کفته که محمد مسلم حصیرباف • در مهمانی بود • با یوسف خیاط ترمذی • میزبان بچیزی مشغول بود • محمد مسلم کفت زود باشید که من کاری دارم • وی زاهد بود • و عابد دل وی بورد معلق بود • یوسف خیاط کفت ترا جز آن کاری نیست که الله تعالی پیش تو آرد • و نیز تو بران نیت از خانه بیرون آمدی که بخانه باز شوی • سی سال است که هرکز بران نیت از خانه بیرون نیامده ام که بخانه باز روم • ابوبکر وراق کوید که آن دو سخن یوسف برابر صد ساله عبادت محمد مسلم • و هم ابوبکر وراق کفته • رُبَّمَا اُصَلِّی رَکعَتَینِ وَاَنصَرِفُ مِنهُمَا وَاَنَا بِمَنزِلَةِ مَن یَنصَرِفُ مِنَ السَّرِقَةِ مِنَ الحَیَاءِ •

محمد بن الحسن الجوهری رحمه الله تعالی

کنیت وی ابوبکر است • از اهل بغداد بوده • شاکرد ذوالنون مصری است • مردی بزرکست • شیخ ابوبکر واسطی با جلالت خود ازوی حکایت کند • ابوبکر واسطی امام توحید کوید • که محمد بن حسن جوهری کفت • که مردی ذوالنون مصری را کفت مرا دعایی کن • کفت ای جوانمرد اکر ترا کاری در سابق تقدیر حق پیش شده باشد بسیار دعاهای ناکرده که مستجابیست • و اکر نشده باشد غرق شده را در آب از بانک چه سود جز غرق شدن و زیادتی آب در کلو رفتن • شیخ الاسلام کفت شخصی پیری را کفت مرا دعایی کن • کفت آنچه ترا در سابق علم حق رفته است به از معارضه • یکی از پیران کوید اکر نه آن بودی که وی کفته که مرا بخوانید و از من خواهید • که اُدعُونِی اَستَجِب لَکُم • وَمَا خَلَقتُ الجِنَّ وَالاِنسَ اِلَّا لِیَعبُدُونَ • ای لِیَدعُونِی • من هرکز دعا نکردمی • و لیکن کفت و فرمود که بخواه من میخواهم • شیخ الاسلام کفت دعا صوفیان را نه مذهب است که ایشان حکم سابق را می نکرند که همه بودنیها بوده • ابوحفص بغاوردان تا پاسی از شب میکفت کاری که بوده است نابوده • چون کنم • چو نکنم • چون کنم • همه خلق بر آنند که چه خواهد بود • و حکیم در آنست که چه بود •

شیخ الاسلام گفت این نه آنست که دعا نباید کرد، ورد نباید خواند
من در هر شبانروزی ورد خود بخوانم و آن دویست فصل دعاست
لیکن هیچ چیز نمیخواهم آن ذکر زبان بود فرمان برداری را و همت غیر آن ۵

ابوبکر کسایی دینوری رحمه الله تعالی

از قهستان عراق بوده، بدینور، مردی بزرگست از قدما و اصحاب جنید
و اقران وی او را ریاضات بسیار و سفرهای معروفست. جنید گوید اگر
ابوبکر کسایی بودی من در عراق نبودی. جنید را بوی مکاتبات و
رسایل نیکو. پیش از جنید برفته از دنیا. از جنید صد مسئله پرسیده بود همه
را جواب نوشته بود و بوی فرستاده. چون ویرا وقت وفات نزدیک
آمد همه را بشست. خبر وفات وی بجنید رسید گفت کاش آن مسئلها را که
از من پرسیده بود بشستی گفتند بشست جنید شادمان گشت.
۵ شیخ الاسلام گفت جنید نه از آن می ترسید که آن بدست عام افتد
یا بدست سلطان از آن می ترسید که بدست صوفیان افتد و از آن
دکانی بر سازند یعنی بسخن گفتن و قبول جستن ۵ شیخ الاسلام گفت که
جنید گفت از هزار صوفی یکی عالم بود. صوفی را آن بس بود که می شنود
و می داند از این قوم دل فصیح بود نه زبان ۵ شیخ الاسلام گفت که دویم
گفته که چون حال از مرد باز ستانند و مقال بگذارند ویرا هلاک کردند.
۵ شیخ ابوالخیر عسقلانی گفته که چون ابوبکر کسایی در خواب
شدی از سینهٔ وی آواز قرآن خواندن شنیدندی ۵ ۵ ۵

ابوعلی الجوزجانی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه است نام وی حسن بن علی است از بزرگان مشایخ خراسانست

در وقت خود بی نظیر بود. ویرا تصانیف بسیارست در معاملات و در رؤیت
آفات. و ربما یتکلم فی شیء من علوم المعارف والحکم. صحبت داشته با
محمد بن علی ترمذی و محمد فضل بلخی و قریب السن است با ایشان. وی
گفته الخلق کلهم فی میادین الغفلة یرکضون وعلی الظنون یعتمدون و
عندهم انهم فی الحقیقة یتقلبون وعن المکاشفة ینطقون. و هم وی گفته
بدبخت آنکس است که حق سبحانه گناه ویرا بوی بپوشاند و وی آنرا اظهار کند.

محمد و احمد ابنا ابی الورد رحمهما الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه اند از بزرگان مشایخ عراق از اقران جنید صحبت داشته
اند با سری سقطی و ابوالفتح حمال و حارث محاسبی و بشر حافی. و طریقه
ایشان در ورع نزدیکست بطریقهٔ بشر حافی. کنیت محمد ابوالحسن است
شاگرد بشر حافی است. وی گوید وقتی نماز شام تمام کردم پای فرو کردم
هاتفی آواز داد و گفت اهکذا تجالس الملوك. و هم وی گوید از آداب
فقیر در فقر آنست که ملامت و سرزنش نکند گرفتاران بمحبت دنیا را و
بر ایشان رحمت و شفقت کند و دعای خیر کند ایشانرا تا خدای تعالی
خلاصی دهدشان از آنچه در آنند ۵ و هم وی گوید هلاک مردم در دو
چیزست اشتغال بنافله و تضییع فریضه و عمل کردن بجوارح بی موافقت
دل. و سئل عن الولی فقال من یوالی اولیاء الله تعالی و یعادی اعداءه.
۵ واحمد بن ابی الورد گوید چون الله تعالی در ولی سه چیز بیفزاید وی در
سه چیز بیفزاید چون در جاه وی بیفزاید وی در تواضع و فروتنی بیفزاید
و چون در مال وی بیفزاید وی در سخاوت بیفزاید. و چون در عمر وی
بیفزاید وی در اجتهاد در عبادت بیفزاید ۵

طاهر مقدسی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثالثه است. از بزرکان مشایخ شام و قدماء ایشان. ذوالنون مصری را دیده. و با یحیی جلا صحبت داشته. عالم بوده چون ذوالنون. و کویند شبلی وی را حبر الشام خواند. طاهر مقدسی کوید که ذوالنون مصری ما کفت. العلم فی ذات الله تعالی جهل والکلام فی حقیقة المعرفة حیرة. والاشارة عن المشیر شرک. شیخ الاسلام کفت که سخن در ذات حق تعالی جهل است که هیچ کس را در ذات الله سخن نیست. و روا نبود که کوید مکر آنکه الله تعالی خود را. و پیغامبر وی کفت وی را. و کیفیت آن دانستنی نیست. و جز تصدیق و تسلیم دران روی نیست. و سخن در حقیقت معرفت حیرتست که او خود را شناسد بحق الحقیقة. دیکر همه عاجز اند و متحیر. و او عجز دهی را از معرفت خود بفضل خود معرفت می انکارد. مصطفی میکوید صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم. در ثنا و دعاء الله تعالی لا ابلغ مدحتک ولا احصی ثناء علیک انت کما اثنیت علی نفسک. و حق تعالی میکوید. ولا یحیطون به علما. از وی همین دانی که اوست خدای یکانه بی همتا. و اشارت از مشیر شرکست. یعنی شرک خفی که اشارت را اشارت کننده باید. و او بدو کانکی در نباید. هست بحقیقت اوست. و دیکر همه بهانه. و وی در نبود و هستی یکانه. شعر الا کل شیء ما خلا الله باطل. طاهر مقدسی کوید اکر مردمان نور عارف بینند دران بسوزند. و اکر عارف نور وجود بیند دران بسوزد. و هم وی کوید حد المعرفة التجرد من النفوس و تدبیرها فیما یصغر و

ابو یعقوب السوسی رحمه الله تعالی

نام وی یوسف بن حمدانست. استاد ابو یعقوب نهرجوری است. از قدماء مشایخ است. عالم بوده. صاحب تصانیف. در بصره می بوده. و در ابله. شهریست در جها ده فرسنکی بصره. و از بصره قدیمی تر. و قیل انها من جنان الدنیا. از دنیا برفته. وی کفته هر که علم توحید کوید بتکلف شرکست. شیخ الاسلام کفت هر که علم تصوف کوید بتکلف او در شرکست. و هر که سخن کوید. و در هر وقت تواند کفت زراق است. سخن بزندکانی باید کفت و آن وقت باید کفت که در سکوت از خدای تعالی بترسی. سخن جنایتست تحقیق آنرا مباح کند. کلام این طایفه نه چون کلام دیکرانست. چون زندکانی نباشد. می برد تا بزندقه و اباحت. از انجا می افتد. باید که چون متفرق باشی از جمع و توحید نکویی. اما چون خود نباشی تفرق را با توجه کار. خراز کوید. لا یصلح هذا العلم الا لمن یعبر عن وجده و ینطق عن فعله.

ابو یعقوب نهرجوری رحمه الله تعالی

از طبقهٔ رابعه است. نام وی اسحق بن محمد. از علماء مشایخ است. با جنید و عمرو بن عثمان مکی صحبت داشته. شاکرد ابو یعقوب سوسی است. سالها در مکه مجاور بوده. و آنجا برفته از دنیا. در سنه ثلثین و ثلثمائة. شیخ الاسلام کفت که من یک تن دیده ام که میکفت من وی را دیده ام. اما مرا یقین نشد. ابو یعقوب نهرجوری کوید که باین کار نرسی تا بترک علم و عمل و خلق نکویی. یعنی بدل و همت از علم و خبر بر کذری. نه آنکه دست باز داری و عمل از بهر ثواب نکنی. یعنی او را نه برای ثواب باشی. و در خلا و ملا با او باشی نه با عمل و ثواب آن. ابرهیم بن فاتک کوید که ابو یعقوب نهرجوری کوید که الدنیا بحر والآخرة ساحل والمرکب التقوی والناس علی سفر. و انشد للنهرجوری رحمه الله تعالی شعر العلم لی منک وطاء العذر عندک لی

حتی التقیت فلم تعذل و لم تلم	؞	اقام علمک لی فاحتج عندک لی
مقام شاهد عدل غیر متهم	؞	وهم ابو یعقوب کوید اعرف الناس بالله

اشدهم تحیرا فیه • وهم وی کوید من اخذ التوحید بالتقلید فهو عن الطریق بعید •

ابو یعقوب الزیات رحمه الله تعالی

جنید کوید که با جمعی از اصحاب • در خانهٔ ابو یعقوب زیات بکوفتیم کفت شما را با خدای تعالی مشغولی نبود • که از مشغولی آمدن بمن مشغول کردا[ند] من کفتم که جون آمدن ما بتو از جملهٔ مشغولی بحق است • ما بآن از حق سبحا[نه] بریده نمیشویم ۵ ابو یعقوب از بعضی مریدان برسید که قرآن یاد داری • کفت نی کفت واغوثاه • بالله مریدی که قرآن یاد ندارد جون ترنجیست که بوی ندارد • پس بچه جیز تنعم می کند • و بچه جیز ترنم میکند • و بچه جیز با پروردکار خود راز میکوید • ۵ •

احمد بن وهب رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو جعفر است • از بصره بود • و با ابو حاتم عطار صحبت داشته • و استاد • وی را ابو یعقوب زیات بود • مدتی در مسجد شونیزیه بر توکل نشست • وی کفت هر که بطلب قوت برخاست • نام فقر از و برخاست • وفات وی در سنه سبعین و مائتین بود • ۵ •

ابو یعقوب مزابلی رحمه الله تعالی

بغدادیست • از اقران جنید • وی را پرسیدند که تصوف جیست • کفت • حال یضمحل فیها معالم الانسانیة • ۵ •

ابو یعقوب اقطع رحمه الله تعالی

کاتب الجنید و راسله • وی بمکه بود • ابو عبد الله خفیف کوید که ابو الحسن

مزین کفت بمکه رسیدم • شیخ ابو یعقوب اقطع در حال رفتن بود • بروی در آمدم • مرا کفتند اکر بتو التفات کند شهادت بروی عرضه کن • مرا فریب دادند که من کودک بودم • بر بالین وی بنشستم • بر من نکریست • کفتم ایها الشیخ اشهد ان لا اله الا الله • وی کفت • ایای تعنی بعزة من لا یذوق الموت ما بقی بینی و بینه الا حجاب العزة • کفت مرا می خواهی باین شهادت کفتن بعزت آنکه هرکز مرک نجشد • که نماند میان من و او مکر پردهٔ عزت ۵ شیخ الاسلام کفت که پردهٔ عزت او بی او وست • که او او وست • و تو تو ۵ ابو الحسن مزین بر خود [کاب] میکفت • که کرایی جون منی آمد که شهادت بر دوستی از دوستان او عرضه [کند] ۵ شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است • که مرد را در الوهیت میسوخت • آمدند • و از وراء پردهٔ عزت • شهادت بروی عرضه می کردند ۵ شیخ الاسلام کفت • که شیخ ابو عبد الله طاقی محتضر بود • یکی شهادت بروی عرضه کرد • کفت خاموش • قومی اند لی دبان • و لی حرمتان • آمده اند و شهادت بر دوستی از دوستان او عرضه میکنند • تو آن خود بکوی • که من آن خود کفته ام • توفنی مسلما و الحقنی بالصالحین • این بکفت و جان بداد ۵ وقتی جماعتی بر پیری از مشایخ شهادت عرضه کردند • وی از غیرت برجست و بر یکیک شهادت عرضه میکرد • تا همه بکفتند • سر باز نهاد و جان بداد ۵ یکی پس از وفات وی را بخواب دید • کفت حال تو جونست • کفت سخت نیکو • کفت ایمان ببردی • کفت ببردم • کفت بدم مرک شهادت نکفتی • کفت آن خود در من رسته [بود]

ابو یعقوب زیزی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف کفت • که با ابن زیزی در سماعی حاضر شدم • و قوال این بیت میخواند شعر لو اسندت میتا الی نحرها • عاش و لم ینقل الی القبر •

وقت ابن زیزی خوش شد دستها از پس پشت بر زمین نهاد و سینهٔ خود را
بالا کرد و چشم خود در آسمان دوخت و میگفت بگوی والله که غیر من
کسی نمیشنود ناگاه خون از رگهای گردن وی بگشاد که بند اشتی از انجا فصد
کرده اند و همچنان می بود تا بیهوش بیفتاد ویرا بگرفتند و خونها را
ببستند و خرقه بران موضع بستند ۵ وهم شیخ ابو عبد الله خفیف
گوید که میان ابراهیم خواص و ابن زیزی نقاری واقع شد ابن زیزی
ویرا گفت چند دعوی کنی و صولت بر ما که بتوکل بباديه در می آیی آنچه
با خود داری از مرقع و رکوه همه اسباب گدیه است اگر دعوی توکل
میکنی چنانکه من گویم ترا بباديه در آی ابراهیم خواص در غضب شد و
بیرون رفت ابن زیزی در عقب وی برفت و از ادوردای نیکو گرفت
و کوزهٔ از آبگینه چون بوی رسید گفت مرقع خود بکش و اینها را بپوش
مرقع را بکشید و آنها را بپوشید رکوه را ازوی بستد و کوزهٔ آبگینه را
بوی داد و گفت برو چون ابراهیم حج کرد و بازگشت ابن زیزی مرقع
و رکوهٔ ویرا برداشت و استقبال وی کرد و گفت اکنون هرچه خواهی
بپوش و خواص را از بس که ریاضت و فاقه کشیده بود مویها ریخته بود
ابن زیزی را گفت قَتَلْتَنِيْ أَبْعَدَكَ اللّٰه ۵ وهم وی گفته که شیخ ابو طالب
خزرج گفت که میان من و ابن زیزی در اخلاص سخنی میگذشت و اصحاب
بران بودند که شب در خانهٔ من باشند هر وقت که من سخن گفتم گفت
باش تا شب بیاید و من هیچ نمی دانستم که وی چه می گوید چون برخاستیم
ابن زیزی گفت انتظار من نبرید که من بیگاه خواهم آمد ما طعام خوردیم
و نصیب وی بگذاشتیم چیزی از شب گذشته بود که آمد و بطهارت خانه

در رفت گفتیم مگر طهارت می کند او خود با خود دفی داشته است آنجا
پنهان می کرده پس بیرون آمد چون پاسی از شب گذشت و مردم آرام گرفتند
ما با خاطر خوش و وقت صافی نشسته بودیم که ابن زیزی برخاست و دفی
پنهان کرده را بیرون آورد و آغاز زدن و سرود گفتن کرد همه همسایگان
جمع شدند و نظاره میکردند با همسایگان گفت شاید که چون ابو طالب
با شما تنها باشد چنینها نکند ما این ازوی آموخته ایم و او شیخ ماست
درین کار پس دف می زد و سرود می گفت و بازی می کرد و با همسایگان سخن
میگفت ابو طالب گفت هنوز سحر بود که خانه را خالی کردم و بمحلهٔ دیگر
رفتم چون بامداد شد گفتم توبه کردم که دیگر هرگز ذکر اخلاص نکنم ۵

ابو یعقوب مذکوری رحمه الله تعالی

ازوی پرسیدند که توکل چیست گفت ترك اختیار ۵ و از سهل تستری
پرسیدند گفت ترك تدبیر ۵ و از بشر حافی پرسیدند گفت رضا ۵ و از
ابو حفص حداد پرسیدند گفت تبری از توان خود ۵ و از حلاج پرسیدند
گفت دیدن مسبب ۵ و از فتح موصلی پرسیدند گفت ملال از سبب ۵
و از شقیق پرسیدند گفت دیدار در عجز عزق ۵ و از شبلی پرسیدند
گفت در دیدار دل فراموش کردن همه کس ۵

ابو یعقوب میدانی رحمه الله تعالی

از مشایخ نصیبین است ۵ شبلی از بغداد بمصر شد بجلالی خواستن
که آن وقت که عمل داشته بود از اسب در زمین کسی کرده بود گذر وی
بر ابو یعقوب میدانی افتاد بذیرهٔ شبلی آمد وی هنوز نو در این
کار آمده بود و اول ارادت وی بود مردی فربه بود شبلی دست بسروی

فرود آورد گفت جبرك الله • ابو یعقوب گفت آمین مردمان گفتند این چیست
گه ویرا گفت چنانکه کودکان را گویند • وپس ازان ابو یعقوب را بو دانچه بود
٥ شبلی گفت چون دست بسروی فرود آوردم • وگفتم جبرك الله •
هیچ مویی نبود برتن وی که نگفت ــــــــــ آمین • ٥

ابو یعقوب خراط عسقلانی رحمه الله تعالی

وی گفت که برا بو الحسن نوری درآمدم • وبا خود محبرهٔ داشتم • مرا گفت
ای پسر میخواهی که چیزی نویسی گفتم آری • بیتی چند بربدیهه املا کرد که
بنوبین بنوشتم حاصل معنی ابیات آنکه هرچه شما درین اوراق اثبات می
کنید و می نویسید • ما آنرا محو کرده ایم • لاجرم شما بسبب آن اثبات از ادراك
وفهم آنچه مقصودست محجوب گشتید • وبر ما بسبب این محو ابواب ادراك
وفهم مقصود بی انتها وانقطاع گشاده شد • وباعث ما برین موعظت
وتذکیر نیکوخواهی شماست • چند بینیم شما را که ورق می نویسید • و می
شمارید وخود را از آنچه مقصودست محجوب می دارید • ٥

ابو یعقوب کورتی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که من ویرا دیده ام پیری روشن بود • صاحب وقت
وکرامات • پیوسته جوالی داشتی در دست • وروسته یعنی رو یمالی بر
میان آن بسته • اورا گفتند این باری چیست • گفت این هم فنی است • شیخ
ابو معمر مالکی مرا گفت که روزی میگذشت • جماعتی معدلان نشسته بودند •
بریشان خواند • تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى • وبرگذشت ٥

خیر نساج قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو الحسن است • ونام وی محمد بن اسمعیل • اصل وی از سامره است

وببغداد نشستی • با ابو حمزهٔ بغدادی صحبت داشته بود • واز سری
سقطی سوالات کرده • وگفته اند مرید سری بود • واز اقران جنیدست •
از طبقهٔ ثانیه • واستاد نوری وابن عطا وجریری است • وابراهیم خواص
وشبلی هر دو در مجلس وی توبه کردند • شبلی را بجنید فرستاد • حفظ
حرمت جنید را • وجنید گفته خیرٌ خیرنا ٥ وی نه کرباس بافتی که وی سخن
بافتی ٥ جعفر خلدی گفته است که خیر نساج را پرسیدم که پیشهٔ تو با
فندگی بود • گفت نی گفتم پس چرا ترا نساج گویند • گفت با خداوند سبحانه
عهد کرده بودم • که هرگز رطب نخوردم • روزی نفس بر من غالب شد • مقداری
رطب گرفتم • چون یك رطب خوردم • ناگاه دیدم که شخصی بمن نگریست •
وگفت ای خیر گریزپای • واو را غلام بوده است خیر نام • از وی گریخته
بوده شبه وی بر من افتاد • پس مردمان گرد آمدند وگفتند والله این
غلام تست خیر • من حیران ماندم • دانستم که بچه گرفتار شدم • وجنایت
خود را شناختم • پس مرا بآنجا که دیگر غلامان وی بافندگی می کردند
برد • وگفت ای بندهٔ بدکار از خواجهٔ خود می گریزی • درآی وهمان کار که
پیش ازین میکردی میکن • من پای خود در کارگاه جولاهگی آویختم • وکرباس
می بافتم • چنانکه گویی سالها آن کار کرده بودم • چهار ماه با وی بماندم •
وبافندگی میکردم • شبی برخاستم و وضو ساختم • ودر سجده افتادم • گفتم
خداوندا دیگر باز نگردم بآنچه کردم • چون بامداد شد شبه غلام از من
برفت • ومن بصورت اصلی خود بازگشتم • وخلاص شدم • واین نام بر من
بماند • پس سبب نام بافندگی من آن جنایت بود که خداوند تعالی مرا بران
عقوبت کرد • وگویند که وی دوست داشتی که ویرا خیر خواندندی

وگفتی روا نباشد که مسلمانی مرا نامی نهاده باشد من آنرا بگردانم • ویرا
پس از مرگ بخواب دیدند • گفتند خدای با تو چه کرد • گفت لا تسألنی عن هذا
ولکن استرحت من دنیاکم القذرة ٥ ابو الحسین مالکی رحمه الله تعالی گوید •
که در وقت نزع خیر نساج حاضر بودم • وقت نماز شام در آمد • ویرا غشی
افتاد و از هوش بشد • چون چشم بگشاد • بسوی در خانه اشارت کرد • بگفت
قف عفاک الله • بایست ساعتی مرا زمان ده • که تو مأمور خداوندی • من نیز
مأمور خداوندم • تو بنده فرمان ویی • آن فرمان که تو داری فوت نمیشود • و من
در قبضه تو ام • اما نماز مرا فرمانیست بوقت باز بسته • ترسم که از من فوت
شود • پس آب خواست • و وضو ساخت • و نماز شام بگذارد • پس بخفت
وچشم برهم نهاد • و جان بداد • رحمه الله تعالی رحمة واسعة ٥

محفوظ بن محمود رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه است • وقیل من الثالثة • از قدمای مشایخ نیشابور است •
و بزرگان ایشان • از اصحاب ابو حفص • و بعد از ابو حفص با ابو عثمان حیری
صحبت داشته تا از دنیا برفته • در سنهٔ ثلث او اربع وثلثمائه • و بپهلوی
ابو حفص در قبر است ٥ وی گفته التوکل ان یأکل العبد بلا طمع ولا شره ٥ و هم
وی گفته من اراد ان یبصر طریق رشده فلیتهم نفسه فی الموافقات فضلا عن المخالفات

محفوظ بن محمد رحمه الله تعالی

وی بغدادیست • یکی از سالکان طریق تصوفست ٥ وی گفته من ابصر محاسن
نفسه ابتلی بمساوی الناس ٥ و هم وی گفته اکثر الناس خیرا اسلمهم للمسلمین صدرا

ابراهیم الخواص قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثانیه است • وقیل من الثالثة • کنیت او ابو اسحق است • یگانه بود
در طریق تجرید • و توکل • وکان اوحد المشایخ فی وقته • استاد جعفر خلدی • و
سیروانی مهین است • و غیر ایشان • گویند بغدادی است • و پدر وی از آمل
بوده • و از اقران جنید و نوری بود • و پیش از ایشان برفته از دنیا • در سنهٔ
احدی وتسعین ومائتین ٥ ویوسف بن الحسین ویرا شسته و دفن کرده • در
مسجد برفته بعلت شکم • هر باری که فارغ گشتی غسل کردی • گویند آن روز
که برفت از دنیا هفتاد بار اجابت کرده بود • و هر باری غسل آورده • و سرمای
عظیم بود • بسین بار در آب برفت • قبر وی در زیر حصار طبرک است ٥ شیخ
الاسلام گفت هرگز قبری ندیدم با آن هیبت و شکوه • گویی شیریست
خفته که ناگاه فرا آن رسی ٥ وی صحبت دار خضر بوده علیه السلام • شیخ
ابو بکر کتانی گوید • وقتی خواص از سفر آمد • گفتم در بادیه چه شگفت دیدی
گفت خضر علیه السلام بمن رسید • گفت ابراهیم خواهی که بتو همراهی کنم •
گفتم نی • گفت چرا • گفتم او در شکین است • ترسم که دل من با تو بپیوندد •
٥ شیخ الاسلام گفت • شیخ خرقانی مرا گفت • در میان سخنان که با من می
گفت • اگر با خضر علیه السلام صحبت یابی توبه کن • و اگر از هری در شبی بمکه
روی از آن توبه کن ٥ ابراهیم خواص گفته العلم کله فی کلمتین لا تتکلف • ما
کفیت ولا تضیع ما استکفیت • یعنی رنج مکش در طلب آنچه در قسمت
ازلی برای تو کفایت کرده شده است • و آن رزق است • وضایع مگردان
آنچه از تو کفایت آن طلب کرده اند • و آن انقیاد احکام خداوندی است
از اوامر و نواهی ٥ ابو الحسن علوی گوید که در مسجد دینور شدم • خواص را
دیدم در صحن مسجد در میان برف • گفتم سلام علیک یا ابا اسحق بیا تا در
پوشش رویم که مرا بر وی شفقت آمد • گفت مرا با مجوسیت می خوانی

یعنی از تجرید با سبب آمدن و از افراد با علاقت آمدن بجوسیت بود ٥ شیخ
الاسلام گفت تا نشان دو کارنکی بجاست بجوسیت بجاست ٥ ابو الحسن گوید
پس خواص دست مرا بگرفت و برتن خود نهاد در عرق غرق بود نزدیک بود
که از گرمی دست من بسوزد در من نگریست و بخندید و این دو بیت برخواند شعر

لقد وضح الطریق الیك حقا ٭ فما احد بغیرك یستدل
فان ورد الشتاء فانت کهف ٭ وان ورد المصیف فانت ظل

٥ ممشاد دینوری گوید که نیم خواب بودم در مسجد فرا من نمودند که خواهی
که دوستی از دوستان ما به بینی برخیز و بر سر تل توبه شو بیدار شدم
برف آمده بود آنجا رفتم خواص را دیدم مربع نشسته و گرد برگرد وی مقدار
سپری تهی از برف و با آن همه برف که بر سر وی آمده بود در عرق غرق گفتم
این منزلت بچه یافتی گفت بخدمت فقرا ٥ وقتی کسی ویرا دید در بیابان
جبوه زده و بفراغت نشسته گفت یا ابا اسحق اینجا چه نشسته گفت
بر وای بطال اگر ملوك زمین بدانند که من اینجا در چه حالم بشمشیر بسر من
آیند از حسد ٥ وقتی در مسجد نشسته بود بر سر سجاده شخصی مشتی درم
بر روی سجادهٔ او نهاد وی برخاست و سجاده بیفشاند و آن سیمها در
خاك و سنگ ریخت و گفت این نشستگاه به بیش ازین بر من آمده است
آنکس گوید هرگز کسی بعز وی ندیدم که چنان کرد و بذل خود که آن سیم
بر میچیدم از زمین ٥ فضل رازی را در ری صد هزار درم میراث رسید
آنرا بپاشید چون با خویشتن آمد و از حال با علم افتاد ویرا ده درم مانده
بود گفت این را در علم بکار بردم آخر گفت این چه بود که کردم از وجد
با علم افتادم بنزدیک ابرهیم خواص رفت و ازوی پرسید که صد هزار

درم میراث یافتم بپاشیدم ده درم ماند در علم بکار بردم خواص
گفت این ترا از آن افتاد که در اول از آن شربتی آب خورده بودی چرا دست
بان بردی تا ترا آخر با این بگرفتند بعد از آن بوسه بر دست وی زد
و گفت فدای آن دستم که چون تنزل کرد از وجد با علم افتاد یعنی با جهل
نیفتاد ٥ شخصی از شبلی پرسید که از دویست درم چند درم زکوة بباید
داد گفت آن تو بگویم یا آن خویش گفت آن تو کدام است و آن من کدام
گفت ترا از دویست درم پنج درم بباید داد و مرا از دویست درم دویست
درم و پنج درم گفت این دویست درم خود دانم آن پنج چیست گفت
آن دویست درم که داری بدهی و پنج دیگر وام کنی گفت این مذهب
کیست گفت مذهب ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه

ابراهیم بن عیسی قدس الله تعالی سره

از اصفهان بود و صحبت با معروف کرخی داشته ابرهیم خواص قدس سره
گفته است در بغداد بودم بر کنار دجله وضو می ساختم کسی را دیدم
از آن جانب دجله بر روی آب می آمد روی بر زمین نهادم و گفتم بعزت
و جلال تو که روی بر ندارم تا این مرد را ندانم ابرهیم بن عیسی را دیدم
بیامد و مرا بپا بجنبانید و گفت هرگاه خواهی که کسی را از اولیاء
حق بشناسی این بگوی هو الاول والآخر والظاهر والباطن و هو بکل
شیء علیم وفات او در سنه سبع واربعین ومائتین بوده باصفهان

ابراهیم بن ثابت رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحق است از مشایخ بغداد بود با جنید قدس سره صحبت
داشته بود ٥ شیخ ابو عبد الرحمن سلمی گفته است که ویرا دیدم گفتم مرا

دعایی کن. کفت اختیار تو آنرا که ترا نهاده اند در ازل به از معارضهٔ
وقت ٥ وهم ویرا کفتم مرا وصیتی کن. کفت کاری مکن که ازان
پشیمان شوی ٥ و وفات او در سنه تسع وستین وثلثمایه بود.

ابو محمد جریری قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثالثه است. نام وی احمد بن محمد بن الحسین است. وکفته اند
حسین بن محمد. وکفته اند عبد الله بن یحیی. از کبار اصحاب جنید بود.
وبس از جنید ویرا بجای جنید نشاندند از بزرکی وی. از علمای مشایخ
قوم بود. صحبت داشته بود با سهل عبد الله تستری. در سال هبیر در
جنك قرامطه از تشنکی بمرده. سنه اثنی عشرة. وقیل سنة اربع عشرة
وثلثمایه ٥ درویشی می کوید من آن سال با آن مردمان بودم. از دست
قرامطه بجستم. جون برفتند باز آمدم. بنزدیك قافله شفقت اسلام را.
تا مکر خستهٔ را آب دهم. یا نظاره کنم. که حال ایشان جیست. میان
خستکان همیکشتم. ابو محمد جریری را رحمه الله دیدم میان خستکان
افتاده. وسال وی از صد درکذشته بود. کفتم یا شیخ دعا نکنی تا خدای
تعالی این بلا کشف کند. مرا کفت کفتمش. مرا جواب داد که آن کنم که من
خواهم. درویش کفت دیکرباره این سخن را بروی کردانیدم. مرا کفت
ای برادر این وقت دعا نیست. این وقت رضا وتسلیم است. یعنی
دعا بیش از نزول بلا باید. جون بلا آمد رضا باید داد ٥ وی کفته
التصوف عنوة لا صلح. تصوف بصلح نیابند. آن بجنك بستانند نه بصلح
٥ شیخ الاسلام کفت که تصوف بطلب وصلح نیابند. که آن قهرست
که آن تیریست جون برق از نور اعظم که از بالا در آید تا بکه اندازند.

آنکه طالب آنست ازوی کریزانست. وآنکه اهل آنست اکرجه کریزانست
آن بوی شتابانست ٥ وهم شیخ الاسلام کفت آن جنك آنست که
می کریزی. وآن در تو می آویزد. نه آنست که دست بآن می زنی ودر دست
نمی آید. آنکس که این سخن کفته از جاشنی کفته. وبعیان بکرفته. نه از علم
میکوید. از علم جنین سخن نیاید ٥ درویشی ابو محمد جریری را کفت بر
بساط انس بودم. دری از بسط بر من بکشادند. از مقام خود بلغزیدم.
وازان محجوب شدم. راه بکم کردهٔ خود جون یابم. مرا براهی که بآن برسانند
دلالت کن. ابو محمد بکریست. وکفت ای برادر همه باین درد کرفتارند.
وباین داغ مبتلا. لیکن بر تو بیتی جند بخوانم. که بعضی ازین طایفه کفته اند شعر

قِف بالدیارِ فهذه آثارُهم	تبکی الاحبّة حسرةً وتشوّقا
کم وقفتُ بها اُسائلُ مخبرًا	عن اهلها او صادقًا او مشفقا
فاَجابنی داعی الهوی فی رسمِها	فارقْتَ مَنْ تهوی فعزّ الملتقی

غانم سعد رحمه الله تعالی

از بغداد بود. وبا ابو محمد جریری صحبت داشته بود. ودر ورع ومجاهده
کامل بود. ویرا بس از وفات بخواب دیدند. کفتند حق تعالی با تو جه
کرد. کفت بر من رحمت کرد. وبهشت درآورد. کفتند بدان معاملتها
کفت نی. اکر بدان معاملتها بازنکرسته بودمی همانجا بماندمی ٥

غیلان السمرقندی رحمه الله تعالی

از کبار مشایخ بود. وبا جنید صحبت داشته بود. وازوی طریقت کرفته
ودر معارف صاحب سخن بوده ٥ وی کفته عارف از حق بحق
نکرد. وعالم از دلیل بحق. وصاحب وجد از دلیل مستغنی باشد.

غیلان الموسوس رحمه الله تعالی

وی را غیلان المجنون نیز گفتندی. از مقدمان مشایخ عراق بود. در خرابها بودی و با کسی ننشستی. و از کس چیزی قبول نکردی. و کس ندیدی که او چه خوردی. محمد بن السمین گفت غیلان را دیدم در ویرانهای کوفه. از وی پرسیدم که بنده از خطر غفلت کی رهد. گفت آنگاه که بدانچه وی را فرموده‌اند مشغول باشد. و از آنچه نهی کرده‌اند غافل و در حساب نفس خود عاقل.

ابو العباس بن عطا قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثالثه است. نام وی احمد بن محمد بن سهل بن عطاء الآدمی است. بغدادی است. از علماء مشایخ است. و از ظریفان صوفیان. وی را سخنان نیکو و زبان فصیح است. در معنی قرآن صاحب تصنیف است. قرآن را تفسیر کرده از اول تا آخر بزبان اشارت. شاگرد ابراهیم مارستانی است. و از یاران جنید. و ابوسعید خراز وی را بزرگ می‌داشت. خراز گوید: التصوف خلق ولیس انا به وما رایت من اهله الا الجنید وابن العطاء. بسبب حلاج کشته شده است. در ذوالقعده سنه تسع وثلثمایه. وقیل سنه احدی عشرة وثلثمایه. در ایام خلافت القاهر بالله. آن وزیری که حلاج را بکشت ابو العباس را گفت در حلاج چه گویی. گفت تو خود چندان داری که از آن باز نپردازی. سیم مردمان باز ده. وزیر گفت تعرض میکنی فرمود تا دندانهای وی یکان یکان می‌کندند و بر روی فرو می‌بردند تا کشته شد. سئل ابن العطاء ما افضل الطاعات قال ملاحظة الحق علی دوام الاوقات. وی گفته در تفسیر قوله تعالی: یمیتنی ثم یحیینی. یمیتنی عنی ثم یحیینی به. هم وی گفت در تفسیر قوله تعالی: ان الذین

قالوا ربنا الله ثم استقاموا. فقال ثم استقاموا علی انفراد القلب بالله تعالی. هم وی گفته: الادب الوقوف مع المستحسنات فقیل له وما معنی ذلک. فقال ان تعامل الله بالادب سرا وعلانیة. فاذا کنت کذلک کنت ادیبا وان کنت اعجمیا. اذا نطقت جاءت بکل ملیحة. وان سکتت جاءت بکل ملیح. شیخ الاسلام گفت ادب آنست که با الله تعالی معاملت ذکر کنی. از سر آب و خاک. و رعونت نفس برخیزی. نگویی من و کرد من گویی که او. و توفیق او. و عنایت ـــــــ او.

ابو صالح المزین رحمه الله تعالی

از بزرگان روزگار خود بود. با ابن عطا صحبت داشته بود. صاحب خلوت بود. و با کس ننشستی. سهل بن عبدالله گفته است که مرا آرزو بود که با ابو صالح صحبت دارم. وقتی در حرم وی را دیدم. و از وی صحبت خواستم. گفت ای سهل اگر بو صالح فردا بمیرد صحبت با که داری. گفتم ندانم. گفت اکنون همان انگار. و از چشم من ناپیدا شد.

ابو العباس ارزیزی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی گفته که ابو الحسین عبادانی گفت که من و درویشی ببصره آمدیم شش روز بر آمد چیزی نخوردیم. روز هفتم شخصی درآمد دو پاره زر آورد. یکی مرا داد. و یکی یار مرا. من آن خود را بوی دادم تا خوردنی آورد بخوردیم. و روی براه نهادیم. بکنار دریا رسیدیم. آن دیگر پارهٔ زر را بملاح دادیم تا ما را در کشتی نشاند. دو روز در کشتی می‌رفتیم. میدیدیم که درویشی در کنجی سر فرو برده چون وقت نماز شدی نماز بگذاردی. و باز سر فرو بردی. بپیش رفتم. و گفتم ما یاران توییم اگر چیزی

بکار باشد بکوی کفت جون باشد بکویم کفتم بکوی کفت فردا نماز
بیشین من از دنیا بروم شما از ملاح درخواهید تا شما را بکناره برد و
اکر این جامهٔ من جیزی بوی باید داد بدهید جون بکناره شوید
درختان بینید در زیر درختی که بزرکترست همه ساز و برک من
نهاده بینید کار مرا بسازید وآنجا دفن کنید واین مرقع ضایع
مکنید برکیرید جون بجله رسید بُرنایی ظریف ولطیف این مرقع از شما
باز خواهد بوی دهید دیکر روز نماز پیشین بکود و سرد مرقع بُرد
جون بیش وی شدیم برفته بود ملاح کشتی را بکناره برد درختستانی
دیدیم ودر آنجا درختی بزرك آنجا شدیم کودی دیدیم کنده وهمه اسباب
نهاده کار وی بساختیم ودفن کردیم ومرقع برکرفتیم وروی بجله
نهادیم برنایی پذیرهٔ ما آمد بدان نشان که او داده بود ما را کفت
آن ودیعت بیارید کفتیم جنین کنیم کفتیم از بهر خدای با تو سخنی
کوییم کفت بکویید کفتیم او که بود وتو که ای واین جه قصه است
کفت او درویشی بود میراثی داشت وارث طلب کرد ما با و نمودند
اکنون شما میراث بمن سپارید وبروید آنرا بوی سپردیم کفت شما
اینجا باشید تا من باز آیم واز جشم ما غایب شد وآن مرقع در پوشید
وجامهٔ خود پاك بیرون کرد وکفت این آن شماست وبرفت وما
در مسجد جله شدیم دو روز آنجا بودیم جیزی فتوح نشد از جملهٔ آن
جامه جیزی بیاد خود دادم که طعامی آرد تا بخوریم ساعتی بودم دیدم
که وی می آید وخلقی عظیم در وی آویخته در آمدند ومرا نیز بکرفتند
وی کشیدند کفتم آخر جه بوده است باز کویید کفتند امروز سه

روزست که پسر رئیس جله بیدا نیست وجامهٔ وی با شما می یابیم ما را
بردند تا پیش رئیس کفت پسر من کو که جامهٔ وی با شماست راست
بکویید قصه را از اول تا آخر باز کفتیم وی بکریست وروی بآسمان کرد
وکفت الحمد لله که از صلب من جون اویی بود که ترا شایست ٥ شیخ
الاسلام کفت همه خلق زنده از مرده میراث برند مکر این طایفه که
مرده از زنده میراث برد وکفت هیچ کس با پیری از خداوندان ولایت
صحبت ندارد بصدق که نه جون او برود از احوال وولایت وی جیزی میراث برد

ابو العباس دینوری قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ خامسه است نام وی احمد بن محمد ست صحبت داشته با یوسف
بن الحسین وعبد الله خراز وجُریری وابن عطا ورویم را دیده بود
نیکو طریقت بود با استقامت بنیشابور آمد وآنجا مدتی اقامت کرد
ومردم را موعظت میکرد بزبان معرفت بخوبترین بیانی بعد از آن
از نیشابور بترمذ آمد خواجه محمد حامد شاکرد ابو بکر وراق
پذیرهٔ وی آمد وبوسه بر رکاب وی داد شاکردانرا خوش نیامد
ویرا کفتند که جرا آن کردی کفت من شنیده ام که او خداوند را
نیکو می ستاید واز ترمذ بسمرقند رفت وآنجا برفت از دنیا پس
از اربعین وثلثمایه ٥ ابو العباس را کفتند که خدایرا بجه شناختی
کفت بانکه نشناختم یعنی بعجز معترفم ٥ وهم وی کفته ادنی الذکر
ان ینسی ما دونه ونهایة الذکر ان یغیب الذاکر فی الذکر عن الذکر
ویستغرق بمذکوره عن الرجوع الی مقام الذکر وهذا حال فناء الفنا

ابو العباس احمد بن یحیی الشیرازی رحمه الله تعالی

استاد شیخ ابو عبدالله خفیف است • شیخ ابو عبدالله گفته که من جنان
متحققی در وجد ندیدم • سکر تمام داشت • چون بصحرا رفتی با شیر بازی
کردی • جنید و رویم • و سهل عبدالله را دریافته بود ه شیخ ابو عبدالله
خفیف گفته که شبی با شیخ احمد یحیی بودم • و با ما کودکی بود از اصحاب
وی که خواب را بخانهٔ خود بایست رفت • و زمستان بود و آتشی عظیم
افروخته بودند • و احمد یحیی برپای بود • و وقت وی خوش شده بود
در سماع • بعضی از اصحاب گفتند کیست که فلان کودک را بخانهٔ وی رساند
هیچ کس جواب نداد • احمد یحیی دو اخگر بزرگ برکف خود گرفت و آستین
بآن فرو گذاشت • و کودک را گفت برخیز و ویرا بدر خانهٔ وی رساند •
و ما دو شنایی آن اخگر را از بالاء جامهٔ وی میدیدیم • آن کودک
در خانهٔ خود در آمد وی آن دو اخگر را از دست بینداخت • انگشت
شده بود • بعد از آن بمسجد در آمد و نماز میکرد تا بانگ نماز بامداد گفتند •

ابو العباس باوردی رحمه الله تعالی

وی بزرگ بوده • شبلی را دیده بود • وی بنیشابور بود • و شیخ ابو بکر
طمستانی نیز بنیشابور بوده • و شبلی را دیده مرد و گفته اند که شبلی صاحب
حال بوده • ذرهٔ از توحید نداشته ه شیخ الاسلام گفت چنانست
که ایشان گفتند ه شبلی در توحید مدعیانه سخن میگوید نه متمکنانه •

ابو العباس بردعی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن محمد بن هارون البردعی الصوفی است • از شیخ ابو بکر
طاهر ابهری • و مرتعش حکایت کند • و میگوید که مرتعش گفت هر که
دیدار وی ترا منفعت نکند سخن وی ترا منفعت نکند ه و هم وی

گوید که ابو بکر طاهر ابهری گفت • لا یصلح الکلام الا الرجل اذا سکت خاف العقوبة

ابو العباس السیاری قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است • نام وی قاسم بن قاسم بن المهدی است • دختر
زادهٔ احمد بن سیار است • از اهل مروست • شیخ ایشانست شاگرد
ابو بکر واسطی • عالم بوده بحقایق احوال • و فقیه بوده • و حدیث بسیار
داشته • ویرا از پدر میراث بسیار بماند جمله بداد • و تا دو موی پیغامبر
صلی الله علیه و علی آله و سلم بخرید • خداوند تعالی ببرکت آن موی ویرا
توبه داد • و بصحبت ابو بکر واسطی افتاد • و بدرجهٔ رسید که امام صنفی
از متصوفه شد • که ایشانرا سیاره خوانند • و چون از دنیا می رفت
وصیت کرد تا آن موی را در دهان وی نهادند • و قبر وی در مروست
و مردمان بحاجت خواستن آنجا شدی • و کفایت مهمات طلبیدی •
و مجرب بود • در سنه اثنتین و اربعین و ثلثمایه • برفته از دنیا • و وی
گفته التوحید ان لا یخطر بقلبک ما دونه • توحید آن بود که دون حق را
بنزدیک تو خطر نباشد • و خاطر مخلوقات را بر دل تو گذر نه ه و هم
گفته که واسطی را بدر مرگ گفتند • ما را وصیتی کن • گفت احفظوا مراد الله فیکم

عبد الواحد بن علی السیاری رحمه الله تعالی

وی خواهر زادهٔ ابو العباس است • و شاگرد وی • سرای خود را در مرو
بصوفیان وقف کرد • سبب آن بود که دعوتی کرد صوفیانرا رقص
میکردند • یکی در رقص بهوا بر شد • و ناپدید گشت • و هرگز بیدا
نیامد • در سنه خمس و ثلثمایه برفته از دنیا ه وی گفته که شنیدم از
خال خود • ابو العباس که می گفت که اگر روا بودی که در نماز بجای قرآن

بیتی از شعر خواندی این بیت بودی **شعر**

اَتَمَنَّیٰ علی الزَّمانِ مُحٰالاً ❊ اَن تَرَیٰ مُقْلَتَایَ طَلْعَةَ حُرٍّ

ابو العباس السهروردی رحمه الله تعالی

نام وی احمد است بمکه بوده با مشایخ وقت چون سیروانی و غیر او وی گفت که بمنا بودم روز عید اضحی جمعی انبوه نشسته بودند و شیخ سیروانی حاضر بود قوال چیزی برخواند سیروانی برخاست گریان و برفت قوم گفتند آن چه بود که کرد مگر بر سماع منکر شد ❊ شیخ ابو الحسن سرکی حاضر بود گفت با خدای تعالی عهد کردم که اگر وی بر سماع منکر شده باشد من هرگز بسماع ننشینم ❊ شیخ ابو العباس سهروردی گفت من با تو موافقم دیگر روز این هر دو تن برخاستند با جمعی دیگر از مشایخ و بسلام سیروانی شدند خواستند که از ان چیزی گویند وی گفت روزگاری من بر دیگ می‌خفتم و دست بالین میکردم و نشان سنگ بر پهلوی من بود بسماع می‌نشستم اکنون بر فرش می‌نشینم و شما چنان سوخته مرا کی حلال بود که با شما در سماع نشینم ❊

ابو العباس نهاوندی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام ویرا از طبقهٔ سادسه داشته است نام وی احمد بن محمد بن الفضل است شاگرد جعفر خلدی است پیر شیخ عمو و شیخ ابو العباس ویرا عمو نام کرده بود و عمو سالار بود ❊ شیخ الاسلام گفت که عباس فقیر هروی مرا گفت که ابو العباس نهاوندی گفت که هر که ازین علم سخن گوید که الله تعالی نه حجت او بود الله تعالی خصم او بود ❊ شیخ الاسلام گفت که سخن گفتن از حق سه است سخن گفتن از ذات او و سمع دران استادم

یعنی شنیده از کتاب و سنت و سخن گفتن از دین او و کتاب و سنت و اجماع و آثار صحابه دران استاده و سخن گفتنست از صحبت او و هر که ازین سخن گوید که الله تعالی نه موجود وی بود که سمع او بود که با او شنود و بصر او بود که با او بیند الله تعالی خصم او بود ❊ شیخ الاسلام گفت که نهاوندی گفت که آنان که خدا وندان همتند اگر دست چپ ایشان ایشانرا از و مشغول دارد بدست راست دست چپ خود ببرند ❊ و هم شیخ الاسلام گفت که شخصی بود نفط فروش نهاوندی و فقرا از وی در دنیا می‌آسودند باخر ویرا مهجور کردند و از وی چیزی نمی‌ستدند نهاوندی را از ان پرسیدند گفت وی خورسند شد بانکه ببرکت درویشان مال وی می‌افزاید مال وی بر فقرا حرام شد نهاوندی گفته که در ابتدا که ما در این کار در رفت[ی]م دوازده سال سر بگریبان فرو بردم تا یك گوشهٔ دل من بمن نمودند ❊ و هم وی گفته که همه عالم در آرزوی آنند که حق تعالی یکساعت ایشانرا بود و من در آرزوی آنم که حق تعالی یکساعت مرا بمن دهد تا من بینم که خود چه چیزم و کجایم ❊ در سخنان شیخ ابو سعید ابو الخیر مذکورست که اصل این حدیث آن باشد که مرد را با و باز نگذارند ❊ رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم گفتی اَللّٰهُمَّ لَا تَكِلْنِي اِلَیٰ نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ وَلَا اَقَلَّ مِنْ ذٰلِكَ مرا یك چشم زدن با خود باز مگذار و کم از ان ❊ آن پیر زن را دیدم که سخنان استاد ابو علی دقاق شنیده بود می‌رفت و می‌گفت گفته اند که مارا طرفة العینی بما باز مگذار من خود دعا می‌کنم و زاری که یا رب مرا طرفة العینی بما باز گذار تا خود بدانم که کجا ایستاده ام ❊ و هم نهاوندی گفته که با خدای تعالی بسیار نشینید و با خلق اندك ❊

ترسایی شنید که درمیان مسلمانان اصحاب فراست می باشند بخانقاه
شیخ ابو العباس قصاب درآمد شیخ گفت بیگانه در کوی آشنا چه کار
دارد ترسا بازگشت و گفت یکی معلوم شد ازانجا عزم خانقاه ابو العباس
نهاوندی کرد چون بآنجا درآمد شیخ هیچ نگفت چهار ماه با ایشان
وضو می ساخت و نماز میکرد بعد از چهار ماه پای افزار در پای کرد
که برود شیخ فرمود که جوانمردی نبود که چون حق نان و نمک افتاد بیگانه
و بیگانه بروی ترسا مسلمان شد و آنجا مقام کرد و بعد از شیخ بجای شیخ [بنشست]

اخی فرج زنجانی رحمه الله تعالی

وی مرید شیخ ابو العباس نهاوندی است روز چهارشنبه غرهٔ رجب
سنه سبع وخمسین واربعمایه ازدنیا رفته است و قبر وی در زنجا
ن میگویند که ویرا گربه بوده است که هرگاه جمعی مهمانان بخانقاه
شیخ توجه کردندی آن گربه بعدد هر یک ازیشان بانگی کردی خادم
خانقاه بهر بانگی کاسهٔ آب در دیگ ریختی یک روز عدد مهمانان بر [عدد]
بانگهای وی یکی زیادت بود تعجب کردند آن گربه بمیان آن جماعت
درآمد و یک یک را بوی کرد و بر یکی ازانها بول کرد چون تفحص کردند
وی از دین بیگانه بود گویند که روزی خادم مطبخ مقداری شیر
در دیگ کرده بود که برای اصحاب شیربرنج پزد ماری سیاه از دود
کداد در دیگ افتاد آن گربه آنرا دید گرد دیگ می گشت و بانگ می
کرد و اضطراب می نمود و خادم چون ازان معنی غافل بود ویرا زجر
می کرد و دور می انداخت چون خادم بهیچ نوع متنبه نشد گربه
خودرا در دیگ انداخت و بمرد چون شیر و برنج را بریختند ماری سیا

ازانجا

ازانجا ظاهر شد شیخ فرمود که آن گربه خودرا فدای درویشان کرد
ویرا در قبر کنید و زیارتی سازید میگویند که حالا
قبر وی ظاهر است و مردم زیارت آن میکنند

ابو العباس نسایی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن محمد بن زکریاست باصل از نسا بود و بمصر نشستی
شیخ عباس فقیر هروی ویرا بمصر دیده بود و شیخ عمو بمکه
عباس مرا گفت که همواره بر در سرای وی اسبان و ستوران بودی
که زیارت وی آمدندی وقتی مرا بر در فرستاد که ستوران نگاه دار
بر دل من گذشت که نیک کاری بدست آوردم از خراسان بمصر آمدم
که ستوربانی کنم من خود آنجا فراغتی داشتم در ساعت کسی آمد که
شیخ می خواند در شدم گفت هروی هنوز در گور نشده نود بود
که در صدر نشینی و بر در سرای تو ستوران بازدارند و ترا کسی
باید که آن نگاه دارد شیخ الاسلام گفت که آن چنان بود که آن
شیخ [گفت] همواره بر در سرای عباس ستوران بودی که سلطانان [بوی] آمدندی

ابو العباس سریج رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن عمر بن سریج است در سنه خمس وثلثمایه برفته ازدنیا
ویرا شافعی کهین می خواندند از بزرگی وی و فقیه عراق بود در بغداد
بوده و جنید را دیده و صحبت داشته وقتی که سخن گفتی در اصول
و فروع بکلامی که حاضرانرا شگفت آمدی گفتی که میدانید که مرا این
سخن از کجاست از برکت مجالس ابو القاسم جنید ست رحمه الله تعالی
عبدالعزیز بحرانی گفت بمجلس ابو العباس سریج شد و او وی ازین طریقه

سوالی کرد جواب نیکو شنید نعرهٔ بزد و از هوش بشد چون بهوش آمد
ابو العباس کفت که من روزکاری با پیر شما جنید بوده ام و صحبت داشتم
ام اکنون این فقها مرا مشغول کرده اند اکر چنانچه شما خواهید روزی
تعیین کنم که خاصه شما را سخن کویم ازین باب ٥ شیخ ابو عبد الله خفیف
کفته است که پیش ازانکه ابن سریج بشیراز آید اصحاب علم صوفیه را
همه جهال اعتقاد کرده بودند چون وی بشیراز آمد و بیان مرتبه
و مقام ایشان کرد و بزبان ایشان سخن کفت و بفضل ایشان کواهی
داد و بارها در مجلس علما کفت که و الله که ما آدمی نشدیم مکر
بواسطهٔ صحبت ایشان و ادب نیاموختیم مکر ازیشان آنزمان
علماء صوفیه را بشناختند و ایشانرا بزرک داشتند ٥

ابو العباس حمزه بن محمد قدس الله تعالی سره

از متقدمان مشایخ هراة است در ورع کامل بوده و مستجاب الدعوة
و سخاوتی عظیم داشته رفیق احمد حنبل بوده و مذهب حنبل بهراة وی
آورده و صحبت با ابراهیم ستنبه رحمه الله داشته ٥ وی کفته هر کرا
صحبت اولیا و مشایخ مهذب نکند بهیچ پند مهذب نشود و وفات
او در سنه احدی و اربعین و مأتین بوده ٥ ٥ ٥

حسین بن المنصور الحلاج البیضاوی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ ثالثه است کنیت او ابو المغیث است از بیضا بوده که شهریست
از شهرهای فارس وی نه حلاج بود روزی بدکان حلاجی بود که دوست
وی بود ویرا بکاری فرستاد کفت من روزکار وی را ببردم بانکشت
اشارت کرد پنبه یکسو شد و پنبه دانه ازیکسو ویرا حلاج نام کردند

بواسط و عراق بوده و با جنید و نوری صحبت داشته و شاکرد عمرو بن
عثمان مکی است ٥ مشایخ در کار وی مختلف بوده اند بیشتر ویرا رد
کرده اند مکر چندتن ابو العباس عطا و شبلی و شیخ ابو عبد الله خفیف
و شیخ ابو القاسم نصرابادی و ابو العباس سریج بکشتن وی رضا نداد
و فتوی ننوشت کفت من نمیدانم که او چه میکوید ٥ و در کتاب کشف
المحجوب است جمله متأخران قدس الله تعالی ارواحهم اورا قبول کرده اند
و هجر بعضی از متقدمان مشایخ قدس الله تعالی ارواحهم نه بمعنی طعن
اندر دین وی بود مهجور معاملت مهجور اصل نباشد ٥ و از متأخران
سلطان طریقت شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره فرموده است
که حسین منصور حلاج قدس الله تعالی روحه در علو حال است در عهد
وی در مشرق و مغرب کس چون او نبود ٥ شیخ الاسلام کفت که من
ویرا نپذیرم موافقت مشایخ را و رعایت شرع و علم را و رد نیز نکنم
شما نیز چنان کنید و ویرا موقوف کذارید و آنرا که ویرا پذیرد دوستتر
دارم ازانکه رد کند ٥ ابو عبد الله خفیف ویرا کفته است امام ربانی
٥ شیخ الاسلام کفت که وی امام است اما با هر کسی بکفت و بر ضعفا
حمل کرد و رعایت شرع نکرد آنچه افتاد ویرا بسبب آن افتاد با آن
همه دعوی هر شبانه روزی هزار رکعت نماز میکرد و آن شب که
روز آن کشته شد پانصد رکعت نماز کذارده بود ٥ و شیخ الاسلام
کفت که ویرا بسبب مسئلهٔ الهام بکشتند و دران جور بود بروی
که کفتند این که وی میکوید پیغمبریست و نه چنان بود ٥ شبلی زیر
دار وی باز ایستاد و کفت اَوَلَم نَنهَكَ عَنِ العَالَمِين آن قاضی که

بکشتن وی حکم کرده بود کفت او دعوی پیغمبری میکرد و این دعوی
خدائی میکند ○ شبلی کفت من همان میکویم که او میکفت لیکن دیوانکی
مرا برهانید و عقل ویرا درافکند ○ وقتی در سرای جنید بزد کفت کیست
کفت حق جنید کفت نه حق بلکه بحق ای خشبة تفسد ها کدام چوب
و دارست که تجربه کند و آنچه ویرا افتاد بدعاء استاد وی بود عمرو بن
عثمان مکی که جزوکی تصنیف کرده بود در توحید و علم صوفیان وی
آنها را پنهان برکرفت و آشکارا کرد و بخلق نمود سخن باریک بود در
نیافتند بروی منکر شدند و مهجور ساختند وی بر حلاج نفرین کرد
و کفت الهی کسی برو کمار که دست و پایش ببرد و چشم برکند
و بر دار کند و آن همه واقع شد بدعاء استاد وی ○

عبد الملک اسکاف رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که عبد الملک اِسکاف شاکرد حلاج است و
صد و بیست سال عمر وی بود با شریف حمزهٔ عقیلی می بود در بلخ و وی
و پدر من و پیر فارسی و ابو الحسن طبری و ابو القاسم جنانه همه
یاران شریف حمزه بودند و شریف حمزه پدر مرا از همه به می داشت
پدر من کفت که عبد الملک اسکاف کفت که وقتی حلاج را کفتم که ای شیخ
عارف که باشد کفت عارف آن باشد که دوزسه شنبه شش روز
مانده از ماه ذو القعده سنه تسع و ثلثمائه ویرا بباب الطاق برند
ببغداد و دست و پای وی ببرند و چشم وی برکنند و نکونسار بر دار
کنند و بسوزانند و خاک وی بر باد دهند ○ عبد الملک کفت چشم
بنهادم که آن وی بود و آن همه که کفته بود با وی بکردند ○ شیخ الاسلام
کفت که ندانم که او میدانست که ویرا آن خواهد بود یا خود چنان میکفت آن
خود ویرا بود و ویرا شاکردی بود هیکل نام او را هم با وی بکشتند و ویرا شاکرد
الحسین نام کردند ○ و ابو العباس عطا را هم بسبب وی بکشتند ○

ابراهیم بن فاتک وقیل احمد بن فاتک رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو الفاتک است بغدادیست با جنید و نوری صحبت داشته
و کان الجنید یکرمه وی نیز شاکرد حلاج بود و منسوب بوی ○ وی کوید
که آن شب که ویرا بر دار کردند الله تعالی را بخواب دیدم کفتم خداوندا
این چه بود که با حسین کردی بندهٔ خود کفت سرّ خود بروی آشکارا
کردم با خلق بکفت ویرا عنائی دادم رعنا کشت خلق را با خود خواند
○ شیخ الاسلام کفت آن کشتن حلاج را نقص است نه کرامت اکر وی
تمام بودی ویرا آن نیفتادی سخن با اهل باید کفت تا سرّ او آشکارا نشود
چون با نا اهل کوئی بروی حمل کرده باشی و ترا از آن کزند و عقوبت رسد
○ و نیز شیخ الاسلام کفت وی در آنچه میکفت نا تمام بود اکر وی در آن
تمام بودی آن سخن مقام و نفس و زندکانی وی بودی بروی کسی منکر
نکشتی چیزی درمی بایست وقت کفتن بنود و محرم بنود من سخن می
کویم بیش از آن که وی میکفت و عامه می باشند اما انکار نمی آرند و آن سخن
پوشیده می ماند زیرا که هر که اهل آن نبود خود در نیابد ○ شیخ ابو عبد الله
خفیف کوید که بحیله بسیار در زندان شدم سرایی نیکو دیدم و فرشی
نیکو و مجلسی نیکو دیبائی بسته و منشفه بران افکنده و غلامی نیکو روی
ایستاده غلام را کفتم شیخ کجاست کفت در سقایه کفتم چند کاه است
که خدمت شیخ میکنی کفت هیژده ماه کفتم درین زندان چه میکند ○

کفت با سیزده من بند آهنین هر روز هزار رکعت نماز نافله میکند
آنکه کفت این درهای خانها که می بینی در هر یکی زندانی است درزی
یا خونی پیش ایشان می دود و ایشانرا نصیحت میکند و سبلت
و موی ایشان می جیند کفتم جه میخورد کفت هر روز خوانی با الوان طعام
پیش او می آوریم ساعتی در همه نکاه می کند آنکاه سر انکشت براِن می زند
و زمزمه میکند و از آن هیچ نمیخورد آنکاه از پیشش بر می کیریم در این
سخن بودیم که از سقایه بیرون آمد با روی نیکو و قامتی نیکو صوفی
سفید پوشیده فوطهٔ رملی بر سر بسته بطرف صفه بر آمد مرا کفت
ای جوان از کجایی کفتم از پارس کفت از کدام شهر کفتم از شیراز
خبر مشایخ از من پرسید تا بحدیث ابو العباس عطا رسیدم کفت
اکر ویرا بینی بکو زینهار آن رقعها را نکاه دارد دیکر کفت پیش
من جون آمدی کفتم بمعرفت بعضی از لشکریان پارس در این
سخن بودیم که امیر زندان در آمد و زمین ببوسید و بنشست
کفت ترا جیست کفت دشمنان مرا پیش خلیفه غمز کرده اند که یکی
از بزرکان را رها کرده و ده هزار دینار بستده و یکی را از عامه بجای
وی نشانده در این ساعت مرا که می برند که بکشند کفت برو والسلام
جون وی برفت شیخ در میان سرای بزانو نشست و دستها بر
آسمان برداشت و سر در پیش انداخت بانکشت سبابه اشارة
میکرد ناکاه بکریست جندانی که از آب جشمش زمین تر شد
مدهوش کشت روی بر زمین نهاد ناکاه امیر زندان در آمد
وی باز نشست کفت جه بود ترا کفت مرا آزاد کرد کفت جالــ

جون شد کفت مرا جون پیش خلیفه بردند کفت تا باین ساعت بر سر آن بودم
که ترا حالی بکشم در این ساعت دلم با تو خوش شد برو عفو کردم پس
شیخ خواست که روی خویش پاک کند از وی تا آن ریسمان که منشفه
بر آن بود بیست کز بود دست فراز کرد و منشفه برداشت ندانم که
دستش دراز شد یا منشفه پیش وی آمد آنکاه بیرون آمدم پیش ابن
عطا رفتم و پیغام بکزاردم کفت اکر ویرا بینی بکو اکر مرا بکذارند ه شبی
با هفتاد مرید در کوه دار به بیت المقدس در آمد و در آن وقت قندیلها
را نشانده بودند رهبانانرا کفت این قندیلها را کی بر افروزند کفتند
سحرکاه کفت تا سحر دیر بود بانکشت سبابه اشارت کرد و کفت الله نوری
از انکشتش بیرون آمد و جهارصد قندیل با آن نور بر افروخت و آن نور
بانکشتش باز آمد رهبانان کفتند تو بر کدام ملتی کفت بر ملت حنیفیان
کمتر حنیفی ام از امت محمد صلی الله علیه و علی آله و سلم آنکه رهبانانرا کفت کدام
دوستر می دارید نشستن من پیش شما یا رفتن کفتند حکم تراست کفت
یارانم کرسنه اند ولی نفقه سیزده هزار درم پیش شیخ آوردند هنوز
صبح بر نیامده بود که جمله را صرف کرد آنکه بیرون رفت ه شخصی طوطیی
داشت بمرد حلاج کفت خواهی که ویرا زنده کنم کفت خواهم اشارت کرد
بانکشت وی برخاست زنده ویرا پرسیدند که توحید جیست کفت
افراد القدم عن الحدث ه شیخ الاسلام کفت دانی که توحید
صوفیان جیست نفی الحدث و اقامة الازل ه

فارس بن عیسی البغدادی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو القاسم است از خلفاء حسین منصور حلاج است

وکان فارس البغدادی رحمه الله من متکلمی القوم والمدققین فی العبارات لکلام
حسن فی الاحوال والاشارات • بخراسان آمده واز آنجا بسمرقند رفت واقامت
کرد تا از دنیا برفت • ومعاصر شیخ علم الهدی ابو منصور ماتریدی بوده است
وتوفی شیخ ابو منصور سنة خمس وثلثین وثلثمایه • وفارس رحمه الله
معاصر شیخ ابو القاسم حکیم سمرقندی نیز بوده است • وقدم تا ریخ وفاتند
ه وشیخ ابو منصور وشیخ ابو القاسم در صحبت یکدیکر بوده اند وطریق
مصاحبت بموده اند تا آن زمان که مرک ایشانرا از هم جدا ساخته وسنک
تفرقه در میان انداخته ه وفارس بغدادی مقبول همه بوده است •
تصحیح حال وی کرده اند وسخنان ویرا در مصنفات خود آورده ه شیخ
عارف ابو بکر بن اسحق الکلاباذی البخاری رحمه الله در کتب خود سخنان بی
واسطه از وی بسیار روایت کرده ه وشیخ ابو عبد الرحمن السلمی •
وامام قشیری بیک واسطه یا بیشتر وغیر ایشان نیز ه فارس کوید که
حلاج را پرسیدم که مرید کیست کفت • هو الرامی باول قصده الی الله سبحانه
فلا یعرج حتی یصل • مرید آنست که از نخست نشانه قصد خود الله تعالی
را سازد • وتا بوی نرسد بهیچ چیزی نیارامد • وبهیچ کسی نپردازد ه وهم
وی کفته خاطر الحق هو الذی لا یعارضه شیء ه شیخ الاسلام کفت بر حلاج
بسیار سخنهای دروغ کویند • وکلمات نامفهوم ونادراست بندند • وکتابها
مجهول وحیل بد ومنسوب دارند • وآنچه درست شود از وی بیدا بود •
وشعر وی فصیح بوده ه وانشدنا الحلاج رحمه الله شعر

انت بین الشغاف والقلب تجری • مثل جری الدموع فی الاجفان
وتحل الضمیر جوف فوادی • کحلول الارواح فی الابدان

جی

انت حرکته خفی المکان •		لیس من ساکن یتحرک الا
لثمان واربع واثنتان •		یا هلالا بدا لاربع عشر

احمد بن حسین منصور الحلاج رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت • از ابو عبد الله باکو شنیدم • که کفت • از احمد بن
حسین منصور شنیدم بخجند • که پسین شب پدر خود را کفتم که مرا
وصیتی کن • کفت نفس خود را در شغل افکن بیش از آنکه ترا در شغلی
افکند • کفتم ای پدر چیزی بیفزای • کفت وقتی که همه عالم در خدمت
کوشند • تو در چیزی کوش که ذره از آن به ومه از عمل ثقلین ه شیخ الاسلام
کفت که ثقلین جن وانس بود • پسر کفت آن چیست کفت معرفت ه

ابو منصور کاوکلاه رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت • که شیخ ابو منصور کاوکلاه بسرخسی از مشایخ
اهل ملامت بوده ه وقتی فارغ بود که یاران وی بسفر شده بودند •
وی در حایطی شد • از آن کسی • وچاه فراکندن کرفت • تا آب رساند
چون تمام شد برآمد • وپهلوی آن دیکر میکند • وباز آن در چاه
بیشینه میکرد • چون آن تمام شد • چاه دیکر کندن کرفت • یکی ویرا
کفت دیوانه و مزدور نه این جا میکنی • کفت نفس خود را در شغلی
میکنم بیش از آنکه مرا در شغلی افکند ه ومشایخ ازین باب کرده اند ه
ابو عبد الله دینوری در درد دیا بماند مرقع خود را بریدن ودوختن کرفت تا بکلّی هم

بازآورد •

ابو عمرو دمشقی قدس الله تعالی روحه

از طبقه ثالثه است • یکانه مشایخ شام بوده است • واز اجله ایشان •
وصحبت داشته بود • با ابو عبد الله جلا • واصحاب ذو النون در سنه

عشرین وثلثمایه برفته ازدنیا ٥ وی گفته چنانکه فریضه است بر بیغامبران
اظهار آیات و کرامات و معجزات همچنان فریضه است بر اولیا بنهان
داشتن کرامات تا خلق در فتنه نیفتند ٥ وهم وی گفته التصوف
رؤیة الکون بعین النقص بل غض الطرف عن کل ناقص لمشاهدة من هو
منزه عن کل نقص ٥ وهم وی گفته علامة قساوة القلب ان یکل الله
العبد الی تدبیره فیالفه ولا یسأله حسن الکلاءة والرعایة والنبی صلی
الله علیه وعلی آله وسلم یقول اکلأنی کلاءة الطفل الولید ٥ وهم وی گفته
اذا صفت الارواح بالقرب اثرت علی الهیاکل انوار الموافقات

محمد بن حامد الترمذی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثانیه است کنیت وی ابو بکر است از جوانمردان مشایخ
خراسانست احمد خضرویه را دیده بود وغیر او را نیز و بسر وی ابو نصر
محمد بن محمد بن حامد یکی از فتیان خراسان بوده ٥ محمد بن حامد
گفته است سرمایهٔ تو دل تست و وقت تو چون مشغول کنی دل
خود را بهر ظن وگمان که در خاطر تو آید ضایع کنی اوقات خود را بآنچه
نباید ونشاید پس کی سود تواند آنکس که سرمایه بزیان آورد ٥
شیخ الاسلام گفت که صوفی دلست و وقت و زندگانی برود چه
ماند ٥ وهم وی گفته چون وقتی از اوقات تو سالم کرد از آفت
غفلت غیور باش بر آن وقت از آنکه چیزی که مخالف آن باشد پیش گیری
که آن علامت ناراستی باطن است ٥ وهم وی گفته الانسان فی خلقه احسن منه

عبدالله بن محمد الخراز رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثالثه است از کبار مشایخ ری بوده است کنیت وی ابو محمد است

سالها بمکه مجاورت کرده و با ورع بوده حق گوینده لی باك وغالب
قوت ناك با شیخ ابو عمران کبیر صحبت داشته و ابو حفص حداد را
دیده و اصحاب بایزید وی را بزرگ می داشته اند مات قبل العشرین
والثلثمایه ٥ وی گفته الجوع طعام الزاهدین والذکر طعام العارفین
٥ وهم وی گفته صیانة الاسرار عن الالتفات الی الاغیار من علامات
الاقبال علی الله تعالی ٥ وهم وی گفته العبودیة الظاهرة والحریة الباطنة
من اخلاق الکرام ٥ یوسف بن الحسین گفته است که مثل عبدالله
ندیدم و عبدالله هم مثل خود ندیده ٥ دقی گوید عبدالله خراز در مکه
بود میگفت طریق ما فتوتست نه قرائی چون از مجلس برخاست بیری
یعنی روش ما جوانمردی است و اشتغال باطنی نه
از آنان که با وی بودند گفت میخواهید که چیزی از فتوت شیخ خود
با شما بگویم گفتیم آری گفت با بیست کس از مریدان خود که عزیمت
ده
مکه داشتند از ری بیرون آمد چون بمنزلی رسیدند که تا مکه میژده
میل مانده بود گفت یا اصحاب استودعکم الله گفتند ای استاد
بامانت گذاشتم شما را ...
کجا می روی و میان تو و مکه اندکی مانده است گفت من از ری
بود
تا اینجا بنیت مشایعهٔ شما آمده ام تا اینجا خاطر من با همراهی شما خوش
اکنون بری باز میگردم و از اینجا نیت حج میکنم و بشما می رسم انشاء الله
تعالی و از آن وقت تا موسم حج پنج ماه مانده بود ٥

بنان بن محمد بن الحمال قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثالثه است واسطی الاصلست اما بمصر نشستی و آنجا
برفته از دنیا در رمضان سنه ست عشر وثلثمایه از کبار مشایخ
مصر است وکان من القایلین بالحق والآمرین بالمعروف وله المقامات

المشهورة والكرامات المذكورة ۞ با جنید وآن مشایخ که در آن وقت
بودند صحبت داشته ۞ واز استادان ابو الحسین نوری بوده ۞ شیخ
الاسلام گفت که وی نه حمال بود که وی امام بود ۞ وقتی احتساب کرده
بود ویرا در خانهٔ پیش شیر انداختند شیر ویرا بوی میکرد ومیلیسید
چون ویرا بیرون آوردند گفتند آن وقت که شیر ترا بوی میکرد ومی
لیسید در دل توجه بود گفت فکرت می کردم در خلاف که علما در آب
دهان سباع کرده اند ۞ ویرا پرسیدند از بزرگترین احوال صوفیان
گفت الثقة بالمضمون والقیام بالاوامر ومراعات السر والتخلی من
الکونین بالتشبث بالحق تعالی ۞ وی گفته در مکه بودم نشسته
ونزدیک بمن جوانی بود شخصی کیسهٔ درآنجا درمی چند پیش وی نهاد
گفت مرا باین حاجت نیست آن شخص گفت بر مسکینان وفقیران
قسمت کن چنان کرد شبانگاه ویرا دیدم که در وادی برای خود
چیزی می جست گفتم کاشکی برای خود از آن درمها چیزی نگاه میداشتی
گفت نمی دانستم که تا این زمان خواهم زیست ۞ وهم وی گفته که
چند گاه چیزی نیافتم که قوت خود سازم وکار من بحد ضرورت
رسید دیدم که در راه قطعهٔ زر افتاده خواستم که بردارم باز
گفتم که لقطه است بگذاشتم باز یاد کردم حدیثی را که روایت
کرده اند از رسول صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم لو کانت الدنیا
دما عبیطا لکان قوت المسلم منها حلالا ۞ پس آنرا برداشتم ودر دهان
خود نهادم ومی رفتم دیدم که جماعتی کودکان حلقه زده اند
ویکی از ایشان بزمین بلند بر آمده وبا ایشان در تصوف سخن می‌راند

یعنی بزرگترین احوال صوفیان اعتماد است بآنچه حق سبحانه متکفل آن شده من رزق وقیام نمودن بانچه فرموده وپاس داشتن سر از در آمدن غیر وتهی شدن از کونین وبحق ومحبت وی در آویختن وچنگ در زدن ۞

مالی را گویند که بیابند وصاحبش مجهول باشد

بایستادم تا بشنوم که چه میگویند یکی از ایشان پرسید که متی یجد
العبد حلاوة الصدق گفت اذا رمی القطعة من الشدق آنرا از دهان
بیرون کردم وانداختم ۞ وهم وی گفته که در مکه مجاور بودم و
خواص آنجا بود با وی آشنایی نداشتم اما هرگاه که ویرا می دیدم هیبتی
وشکوهی بمن در می آمد چند روز بر من گذشت وهیچ فتوحی نرسید
در مکه مردی بود مزین فقرا را دوست می داشت وطریقهٔ وی آن بود
که چون فقیری بحجامت بوی آمدی گوشت خریدی وطعام پختی
تا آن فقیر بخوردی بدکان وی رفتم وگفتم می خواهم که حجامت
کنم پس کسی را بفرستاد تا گوشت خرد وطعام پزد در میان حجامت کردن
نفس من حدیث کرد که چون از حجامت فارغ می شوی طعام پخته می
شود دانستم که آن خاطر نه نیکوست گفتم ای نفس یا حجامت یا طعام
عهد کردم که ازین طعام نخورم بعد از حجامت برخاستم که بروم مزین
گفت سبحان الله تو خود طریقهٔ مرا میدانی عذری گفتم وبمسجد حرام
شدم آن روز چیزی نیافتم ودیگر روز تا نماز دیگر نیز چیزی نیافتم
چون بنماز دیگر برخاستم بروی در افتادم وبیهوش گشتم مردمان گرد
من در آمدند بنداشتند که دیوانه شده ام ابراهیم خواص آنجا بود
مردمانرا از من دور کرد وپیش من بنشست وبا من موانست وحدیث
آغاز کرد وگفت چیزی می‌خوری گفتم شب نزدیکست گفت نیکو می
کنید ای مبتدیان قدم استوار دارید برین تا فلاح یابید پس برخاست
وبرفت چون نماز خفتن گذاردیم آمد وباخود کاسهٔ عدس وقدور غیف
آورد وگفت بخور بخوردم گفت دیگر می‌خوری گفتم آری رفت

و یک کاسه دیگر عدس باد و رغیف آورد آنرا نیز بخوردم. گفت دیگر میخوری
گفتم آری. برفت و مثل آن دیگر بیاورد بخوردم. گفت دیگر میخوری گفتم
نی همین بسنده است. پس در خواب شدم. و تا صبح برنخاستم. و نماز
نگزاردم و طواف نکردم. بعد از آن رسول را صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
یعنی نماز تهجد را
بخواب دیدم. گفت بنان گفتم لبیک یا رسول الله. گفت مَن اَکَلَ بِشَرَهٍ
اعمی الله عَینَ قَلبِهِ. بیدار شدم با خود عزیمت کردم که دیگر هرگز سیر
نخورم. احمد بن مسروق گوید که بنان حمال گفت که وقتی بعضی از اصحاب را
دعوت کردم. این بیت بخواندند شعر
مَنْ دَعانا فَاَبَینا فَلَهُ الْفَضلُ عَلَینا ه فَاِذا نَحنُ اَجَبنا رَجَعَ الْفَضلُ اِلَینا

اسحاق بن ابراهیم الجمال قدس الله تعالی سره

از بزرگان مشایخ بوده. و کرامات ظاهر داشته. و مقام وی بکوه
لکام بودی. یکی ازین طایفه گوید که در کوه لکام راه گم کردم. ناگاه به
پیری رسیدم پوستینی پوشیده. چون مرا دید گفت الله اکبر همانا راه
گم کردی. گفتم بلی. گفت سی سالست که تا هیچ آدمی ندیده ام. عصایی
بمن داد. و گفت این عصا ترا راه نماید. و مرا گفت برو. ساعتی برفتم
خود را بانطاکیه یافتم. عصا بنهادم تا وضو کنم. عصا گم شد. با اهل
انطاکیه این حکایت باز گفتم. گفتند آن اسحق جمال بوده است. کم
کسی او را بیند تاسف خوردم ه

بنان بن عبدالله رحمه الله تعالی

کنیت وی ابوالحسن است. وی از بزرگان مشایخ مصرست. وی گفته است
هر صوفیی که دلش بغم روزی بسته بود وی را کسب باید فرمود ه

شیبان

شیبان بن علی رحمه الله تعالی

وی از متقدمان مشایخ مصرست. مستجاب الدعوه بود. و بسیار کس
از مشایخ مرید وی بودند. و در علم طریقت وی را سخنانی نیکوست ه گویند
یکی از مریدان پیش وی آمد. دستوری خواست که بحج رود بتجرید. گفت
اول دل خود را مجرد کن از سهو و غفلت. و نفس خود را از هوا. و زبان خود را
از لغو. اینک تجرید حاصل آمد خواه دنیا دار. و خواه مدار ه

ابوالحسن بن محمد المزین رحمه الله تعالی

از طبقه ثالثه است. نام وی علی بن محمدست. از اهل بغدادست. با جنید
و سهل عبدالله صحبت داشته. و با آنان که از طبقه ایشان اند. بمکه
مجاور بوده. و آنجا برفته از دنیا در سنه ثمان او سبع و عشرین و ثلثمایه
ه وی است که از ابو یعقوب اقطع حکایت کند ه شیخ الاسلام گفت
که ابوالحسن مزین دو بوده اند. یکی کبیر. و یکی صغیر. مزین کبیر از اهل
بغدادست. و در بغداد مدفونست. شاگرد وی گفته که وی گفت
که الکلام من غیر ضرورة مَقتٌ مِنَ الله تعالی بِالعَبد ه شیخ الاسلام
گفت که کُردِ کردار کرد که از گفتار جز گفتاری نیاید ه و مزین صغیر
نیز از اهل بغدادست. لیکن در مکه مدفونست. و بعضی گفته اند که این
دو مزین پسران خاله یکدیگر بوده اند. مزین صغیر گفته که راهها
با الله تعالی بیش از عدد نجوم آسمانند. و من در آرزوی یکی از آن و می
یابم ه شیخ الاسلام گفت که وی در موجود غرق بود. و لیکن از عطش
سخن میرفت. که عطشان بود. و این طریق چون مستسقیست
هر چند آب بیش خورد بیش باید. و سیری نیاید. ذرا آنجا عزیزست

که رویند• مرکه ترا بیش بیند بیش جوید ۵ وهم صغیر کفته که من کسی
می شناسم که جایی بلغزید وانکشت وی جراحت شد• نفس وی اند کی
روغن زیت خواست• دید که در پیش وی چشمهٔ روغن زیت روان نشست
وبآن التفات نکرد ۵ وهم وی کفته که در مکه بودم مرا عزیمت سفر
خاست• چون بموضعی رسیدم که آنرا بئر میمون کویند• دیدم که جوانی
در جان دادنست• کفتم بکوی لا اله الا الله• چشم بکشاد و کفت شعر
انا ان مت فالهوی حشو قلبی ۰ وبدین الهوی یموت الکرام
پس جان بداد• کار وی بساختم• و بروی نماز کردم• و دفن کردم• عزیمت
سفر از خاطر من برفت• بازکشتم و بمکه آمدم• می کویند بعد از ان خود را
سرزنش میکرد• و میکفت جیها می آمده است• و اولیاء خدای را تلقین
شهادت میکند واستو آتاه ۵ شیخ الاسلام کفت که ابوالحسن حزین
بشیری رسید• کفت• ثم اماته فاقبره• شیر بر جای بمرد• چون بر
سرکوه رسید• کفت• ثم اذا شاء انشره• بر پای خاست زنده•

ابوالحسن الصایغ الدینوری قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثالثه است• نام وی علی بن محمد بن سهل است• از کبار مشایخ
دینورست• و بمصر بوده• وآنجا برفته از دنیا• در سنهٔ ثلثین وثلثمایه ۵
وی استاد شیخ ابوالحسن قرافی• و دقی• وابوعثمان مغربی است• ابوعثمان
مغربی کوید هیچ کس ندیده ام از مشایخ روشن تر• و نورانی تر از ابو یعقوب
نهرجوری و با هیبت تر از ابوالحسن صایغ دینوری• شاکرد ابوجعفر
صیدلانی است ۵ وی کفته که دو بار از دنیا بیزار باید شد• یکبار بیرون
آیی خلق بقبول روی بتو نهند• باز بدنیا شوی نه با شغل و حرص

چندانکه قبول خلق را ببرد• و بباطن از ان منقطع باشی• تا کاه ترک
دنیا بذکر تو بنا شد از کناه• طلب آن زیرا که فتنهٔ قبول خلق زیادت
از فتنهٔ اقبال بر دنیا ۵ وهم وی کفته من فساد الطبع التمنی والامل
۵ وهم وی کفته محبتک لنفسک هی التی تهلکها ۵ از وی پرسیدند
که مرید کیست• و صفت وی چیست• این آیت برخواند• که ضاقت علیهم
الارض بما رحبت• وضاقت علیهم انفسهم• وظنوا ان لا ملجا من الله

ابوالحسن الصبیحی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثالثه است• بعضی کفته اند نام وی حسین بن عبدالله بن
بکرست• و کنیت وی ابوعبدالله• و بعضی کفته اند نام وی احمد بن
محمدست• و کنیت وی ابوعبید• و درست تر آنست که اول کفته شد•
از اهل بصره بود• و کویند که در سرای وی خانهٔ بود در زمین کنده•
سی سال از انجا بیرون نیامد• بمجاهده و عبادت مشغول بود• و کفته
اند که طعام نمیخورد• اهل بصره ویرا از بصره بیرون کردند• بسوس
رفت• و هم آنجا وفات کرد• و قبر وی آنجاست• رحمه الله تعالی
۵ شیخ الاسلام کفت که وی روز آدینه بر در مسجد بصره ایستاده
بود• شاکرد خود را کفت این خلق را که می بینی همه اکین بهشتند این
کار که ما را افتاده• و مسجد بصره آن وقت چنان بود از انبوهی که خلق
سجود نمی توانستند کرد بر زمین روی بر پشت یکدیکر می نهادند ۵ وی
کفته الغریب هو البعید عن وطنه وهو مقیم فیه ۵ وهم وی کفته
الغریب هو الذی لا جنس له ۵ و هم وی باردیکر کفته الغریب من صحب الاجناس

ابوالحسن سیوطی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی ازین طایفه بوده است ۵ شیخ ابو علی رودباری
گوید که هرون گفت صاحب سهل عبدالله که با ابو الحسن سیوطی بودیم
در بادیه چون گرسنه شدیمی و راه جی و حیله ندانستیمی ابو الحسن بانگ
کرگ کردی تا جایی که سگی بودی آواز دادی وی بآن آواز دانستی
که آنجا مردم است یاران را چیزی آوردی ۵ شیخ ابو علی رودباری
گوید که هیچکس در عطف و مهربانی یاران چون ابو الحسن سیوطی
نبوده ۵ شیخ الاسلام گفت باید که خدمت یاران برخود واجب دانی
و در خدمت مقصود بینی نه مخدوم یعنی نظر تو در خدمت بر مقصود
حقیقی باشد که حضرت حق است سبحانه نه بر آنکس که خدمت وی
میکنی ۵ وقتی درویشی پیش شیخ سیروانی با دیگری گفت این کار
را برای من بکن نه بحکم وامر که بفضل ۵ شیخ سیروانی بانگ بروی زد
و گفت نه فقیر ست آنکه خدمت یار خود برخود واجب ندانده

ابو الحسن بن شعره رحمه الله تعالی

نام وی عمرو بن عثمان بن الحکم بن شعره است از مشایخ صوفیان است
ابو سعید مالینی را دیعین خود وی را آورده از مشایخ مصر بوده گویند که
از کودکی آواز قرآن خواندن می شنودند هر که بزیادت شدی شنیدی

ابو حامد الزنجی الاسود المعروف بالزنجی رحمه الله تعالی

وی از استادان ابو علی رودباری است ۵ شیخ الاسلام گفت که
ابن شعره در جامع مصر شد ابو حامد زنگی را دید که نماز میکرد
گفت یا با حامد از بس جای بزرگ فرود آمدی گفت بشفاعت
عاصیان فرود آمدم ۵ شیخ الاسلام گفت بو علی رودباری گفت

که از حسن بن محمد الرازی شنیدم که کنیته ابو عبید که گفت مراسرها و
کرسنگی دریافت در خواب شدم هاتفی آواز داد که تو بنداری که عبادت
همه نماز و روزه است صبر بر احکام الله تعالی از نماز و روزه افضلست
یعنی شکیبایی کردن بر آنچه می گذرانند بر وی از احکام
۵ ابو الحسن مزین گفته که ابو حامد اسود سی سال در مسجد حرام در برابر
کعبه بنشست که بیرون نیامد مگر برای طهارت و کس ندید که
وی چیزی خورده باشد یا آشامیده و ابو حامد را هر گاه وجدی
رسیدی سفید شدی و چون از وجد برفتی بسیاهی بازگشتی

ابراهیم بن داود القصار الرقی رحمه الله تعالی

از طبقه ثالثه است کنیت ابو اسحق از اجله مشایخ شام است
از اقران جنید و ابو عبدالله جلا و غیر ایشان عمر بسیار یافت
و بطبقه سیوم کشید و شیخ سلمی وی را در طبقه ثالثه ذکر کرده
است در سنه ست و عشرین و ثلثمایه برفت از دنیا صحبت وی
با مشایخ شام بوده و ذو النون را دیده و فقر را ملازم بوده بر
تجرید و زندگانی نیکو داشت و دوستی اهل آن ۵ شیخ الاسلام
گفته که وی سی سال یک سفر کرده بود تا دل خلق را بر صوفیان
بقبول آرد و راست کند از آن بی اندامیها که بی ادبان کرده بودند
وی آن همه را بصلاح آورد بنگر چه جوانمردی داشته و قبول
این قوم که همه عمر خود فدا کرد تدارک و اصلاح کسانی را که با این
قوم بازخوانند جزاه الله عن الاسلام و الطریقه خیرا ۵ ابراهیم
قصار گوید قیمة کل انسان بقدر همته فان کانت همته الدنیا
فلا قیمة له و ان کانت همته رضی الله تعالی فلا یمکن استدراک

غایة قیمته ولا الوقوف علیها ه ابرهیم مرادی کوید که مردی پرسید ابرهیم
قصار را که هل یبدی المحب حبه او هل ینطق به او هل یطیق کتمانه فانشا

یقول متمثلا **شعر**
بکتمان دمع دمعها الدهر یذرف ظفرتم بکتمان اللسان فمن لکم
لأعجز من حمل القمیص واضعف ه حملتم جبال الحب فوقی وانّنی
وانشدنا شیخ الاسلام قال

انشدنا الشیخ عبد الله الطاقی لبعضهم رحمه الله تعالی **شعر**

یبدو فاجهد ان اکاتم حبه فتبین فی علامة الکتمان
خفقان قلبی وارتعاد مفاصلی وعبا ر لونی وانعقاد لسانی
فمتی یکذبنی شهود اربع وشهود کل قضیة اثنان
وانشد ایضا لبعضهم **شعر**
مالیس یحمل سهل ولا جبل ه حملتمونی علی ضعفی بفرقتکم
ابرهیم قصار کفته بسند است

از دنیا ترا دو چیز صحبت فقیری وخدمت دوستی از دوستان او
ه وهم وی کفته که من تعزز بشئ غیر الله فقد ذل فی عزه ه وهم
وی کفته که در وقت مخلوق کفتن قرآن احمد حنبل در زندان بود خبر
آوردند که ذو النون مصری را بزندان می برند که قرآنرا مخلوق کوید
ومن آوازه ذو النون شنیده بودم وخلق بنظاره می رفتند وآن
وقت من کودک بودم من هم برفتم چون ویرا دیدم در چشم من حقیر
آمد زیرا که وی بصورت ظاهر حقیر بود کفتم با این همه آوازه
ونام ذو النون اینست فی الحال ذو النون روی با من کرد از میان
همه خلق وکفت ای پسر چون الله تعالی از بنده اعراض کند زبان وی
بطعن در اولیاء الله دراز شود من بیهوش بیفتادم آب بر روی

من زدند تا بهوش باز آمدم برخاستم صوفی ه شیخ الاسلام کفت که
چون توان دید کسی را که حق سبحانه ویرا بخود پوشیده بود همه خلق
حجاب اویند واو حجاب است پیش دوستان خود فردا که این قوم
را بینند همه نشناسند چنانکه اینجا می بینند ونمی شناسند وترٰیهم
ینظرون الیک وهم لا یبصرون محمود سبکتکین بسر قبر بایزید شد درویشی
دید آنجا کفت این استاد شما چه کفتی کفت وی کفتی هر که مرا دید
ویرا نسوزند محمود کفت این هیچ نیست بوجهل مصطفی را صلی الله
علیه وعلی آله وسلم دید ویرا بسوزند آن درویش کفت ندید ای میر ندید
یعنی وی برادرزاده ابو طالب می دید نه پیغمبر خدای واکرنه ویرا نسوختندی

ابو جعفر الحفّاد قدس الله تعالی سره

وی از اصحاب جنید است وکان قریبا السن منه وکان الناس یعدونه
من اقران الجنید وکان یعد نفسه من اصحابه ه شیخ الاسلام کفت
که جنید کفته است که بجوانی در بغداد میکشتم در ویرانی شدم
شیخ ابو جعفر حفّاد بغدادی را دیدم رنجه شدم که کراهت بوی
رسید که من چرا آمدم در خجالت کفتم ای شیخ سخنی بکوی تا باز کردم
کفت چه کویم کفتم راه با او چونست کفت بشارت ترا اکر او نه خریدار
تو بودی تو نه خریدار او بودی اکر او ترا نمی بایستی تو راه با او نمی پرسیدی

ابو جعفر سوماٰنی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت وی از این طایفه است ه وی کفته که صدیقک
من حذرک الذنوب ورفیقک من بصّرک العیوب واخوک
من سایرک الی علام الغیوب ه

بفتح حاء مهمله وفاء مشدده وراء مهمله

بفتح سین مهمله وسکون واو و میم والف ونون معجمه

بفتح صاد مهمله و سکون یاء مثناة تحتانیه و فتح دال مهمله و لام الف و نون

ابو جعفر صیدلانی رحمه الله تعالی

وی استاد ابو الحسن صایغ دینوری است • بغدادیست • از اقران جنید و ابو العباس عطا • بمکه مجاور بوده • و بمصر از دنیا برفته • قبر وی بهلوی زقاق مصریست • صحبت داشته با ابو سعید خراز • از استادان ابن الاعرابی است ٥ شیخ الاسلام گفت ابو الحسن صایغ دینوری گوید که استاد من ابو جعفر صیدلانی گفت که باول دادت • مصطفی را صلی الله علیه وعلی آله وسلم بخواب دیدم • نشسته در صدر • و جمعی مشایخ ازین طایفه گرد بر گرد وی • مصطفی صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم در نگریست در آسمان باز گشادند و فریشته فرود آمد طشتی و ابریقی در دست بیش یکیک می نهاد دست می شستند • جون بمن رسید گفتند بر گیرید که او نه ازینانست • ابریق دار گفت او نه ازینانست • طشت برداشت و برفت • من گفتم یا رسول الله من نه ازیشانم • اما دانی که من ایشانرا دوست دارم • مصطفی گفت صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم کسی که اینانرا دوست دارد ازینانست • طشت باز آوردند تا من دست بشستم • مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم در من نگریست و می خندید • گفت مارا دوست داری با مایی • ابو جعفر گفت آن وقت صحبت من نه با این قوم بود ٥ ابرهیم ادهم گوید شبی بخواب دیدم • که فرشته طوماری در دست داشت • و چیزی می نوشت • گفتم چه می نویسی • گفت نام دوستان او • گفتم نام من نوشتی • گفت نه • گفتم من نه ازیشانم نه دوست ایم • اما دوست دوستان ایم • ایشانرا دوست دادم • درین بودم که فریشته در رسید • گفت طومار را از سر گیر • و نام وی بر سر بنویس که دوست دوستان منست • ابو العباس عطا گوید اگر نتوانی که دوست دهوزنی در دوستان اوزن • اگر در درجه بایشان نرسی • ترا شفیع باشند ٥

ابو جعفر احمد بن حمدان بن علی بن سنان رحمه الله تعالی

از طبقه ثالثه است • از کبار مشایخ نیشابورست • صحبت داشته با ابو عثمان حیری • و ابو حفص را دیده • یگانه در خوف و ورع • و زهد • در سنه احدی عشرة و ثلثمایه • برفته از دنیا ٥ وی گفته تكبر المطيعين على العصاة بطاعتهم شر من معاصيهم واضر عليهم ٥ وهم وی گفته جماله فی حسن مقاله وكماله فی صدق فعاله ٥ وهم وی گفته • علامة من انقطع الى الله على الحقيقة ان لا يرد عليه ما يشغله عنه ٥

ابو جعفر الفرغانی رحمه الله تعالی

نزیل بغداد من اصحاب الجنید • و رواة كلامه • نام وی محمد بن عبد الله است ٥ وی گفته التوكل باللسان يورث الدعوى • والتوكل بالقلب يورث المعنى ٥ شیخ الاسلام گفت که ابو عبد الله باکو گفت که ابو جعفر فرغانی خادم ابو عثمان حیری است ٥ روزی در نیشابور در رکاب وی میرفت باران آمده بود و گل بسیار بود • بر دل ابو جعفر گذشت که او بر اسب چه داند که حال من در میان این گل چونست • ساعتی گذشت ابو عثمان از اسب فرود آمد • و ویرا گفت برنشین • گفت ای شیخ تنها راین چه حالست • و بر خود می پیچید که برنه نشیند • دیگر بار گفت برنشین فایده نکرد برنشست • ابو عثمان غاشیه برگردن نهاد و در بیش وی می رفت • و ابو جعفر بر اسب خجل و برهم زده آخر فرود آمد • شیخ گفت فرغانی جون بودی بر آنجا • گفت ای شیخ میر بن شیخ گفت

برصورت تثنیه حمدان

وقتی که من بر اسب بودم • و تو غاشیه بر دوش پیش من می رفتی همچون تو بودم • وقتی که تو بر اسب بودی • و من پیش تو می دفتم • و برا آن ادب کرد •

ابو جعفر سامانی رحمه الله تعالی

وی گفته که وقتی می رفتم بکوه لبنان افتادم آنجا قومی از ابدال یافتم با ایشان جوانی بود که خدمت ایشان کردی • شبانگاه دسته گیاه بدرو یدی و برای ایشان بپختی • سه روز آنجا بودم • روز چهارم بامداد مرا گفتند زندگانی ما را دیدی برو که تو با ما زندگانی نتوانی کرد • مرا دعا کردند و من برفتم • بعد از چندگاه ببغداد افتادم • آن برنا را دیدم که دلالی می کرد • و مَنْ یَزِید میگفت • عجب بماندم • و در وی می نگریستم که او با شبانه وی بجای آورد بیک سو باز شد • (یعنی که زیاده می کنند هم) و گفت چه می نگری • گفتم بخدای بر تو که تو آن هستی که ترا دیدم بکوه لبنان • گفت هستم • گفتم اینجا چون افتادی • و این چه کارست • گفت روزی ماهی بریان میکردم • در وقت قسمت بهتر را سوی خود نهادم • بدین جای افتادم ۵

ابو جعفر حداد رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفته که ابو جعفر حداد دو اند یکی کبیر • و یکی صغیر • کبیر بغدادیست • از اقران جنید و رویم بوده • و ابو جعفر بن بکیر الحداد الصغیر مصریست • از اصحاب ابو جعفر کبیرست • و با ابن عطا (نشسته) و شاگردی کرده • و ابو تراب نخشبی را دیده • و با او صحبت داشته •

۵ شیخ الاسلام گفت که ابو جعفر حداد بمصر بوده • هفده سال آهنگری میکرد • هر روز بدیناری و ده درم • و از آن هیچ برای خود بکار نبردی • بر درویشان نفقه کردی • و شبانگاه بدر سرای جند شدی

ونان پاره چند بستدی و بخوردی • و بمسجد شدی • و بخفتی • و از هیچ بیر سوال نکردی • و نپرسیدی • می نگریستی و نظاره می کردی تا چه رفتی ۵ وی گفته • اذا رایت ضرّ الفقیر فی ثوبه فلا ترج فلاحه

۵ شیخ الاسلام گفت ابو جعفر حداد در بادیه بود • بر سر چاهی و در آب می نگریست • ابو تراب بآنجا رسید • شیخ الاسلام گفت که این نه ابو تراب نخشبی است که این دیگرست • گفت یا با جعفر اینجا چه میکنی • گفت شانزده روزست که آب نیافته ام • اکنون بآب رسیده ام • نشسته ام • میان یقین و علم تا کدام غلبه کند بران بروم • ابو تراب گفت یا با جعفر ترا ازین شانی بود عظیم و برفت ۵ شیخ الاسلام گفت یقین آن بود که اکنون نه (تشنه ام) بآب حاجت نیست • و صبر می توانم کرد • و علم آن بود که خدای را سبحانه می باید پرستید • و روا نبود که در خون خود باشم • آب بر باید گرفت • شاید که آب نیابم ۵ ابو تراب سر او را دانست لاجرم ابو جعفر پنهان نداشت • و بر وی آشکارا کرد ۵

ابو جعفر حداد مصری رحمه الله تعالی

استاد ابو الحسن سیروانی کهین است • وی گوید که از ابو جعفر حداد مصری • و از ابن البرقی • که هر دو بمصر بودند • پرسیدم که تصوف چیست • هر دو جواب دادند که تصوف اثر اوست بر زمین گاه آشکارا کند و گاه پنهان ۵ شیخ الاسلام گفت که اگر هزار سال زندگی یابی از مخلوق درین باب بر ازین نشنوی • آسمان و زمین • و همه صنایع خود آشکارا باز نمود • در هیچ چیز چنان آشکارا نیست که در دیده دوستان خود • این جستن دوستان او • و سفر و زیارت ایشان •

از بهر اینست روا نبود هیچ مرقع پوشی را که روز او شب شود تا این نداند بود
بدیدار او روح در تن تو روح بود و بدیدار دوستان او در روح تو روح

ابو عبد الله البرقی رحمه الله تعالی

از کبار مشایخ مصرست از متقرسان ایشان. شیخ الاسلام گفت که ابو علی
کاتب ابو عثمان مغربی را گفت که ابن البرقی بیمار بود. شربتی آب بوی آوردند
نخورد. گفت در مملکت حادثه افتاد تا بجای نیارم که چه افتاده است
نیاشامم. سیزده روز چیزی نخورد تا خبر آمد که قرامطه در حرم افتاده اند
و خلقی را بکشته اند و حجر الاسود را بشکسته اند پس بخورد. ابو عثمان
مغربی ابو علی کاتب را گفت این نه بس کاریست. ابو علی گفت اگر بس کاری
نیست تو بگو که امروز در مکه چه واقعست. گفت امروز در مکه تیغست
که همه مکه در زیر تیغست. و جنگ است میان طلحیان و بکریان. مقدمه
طلحیان مردیست بر اسب سیاه با دستار سرخ. آنرا بنوشتند. بعد از آن
بر سیدند همچنان بود که وی گفته بود. ابو عثمان مغربی گوید هر که
حق را اجابت کرد مملکت ویرا اجابت کرد. شریف حمزه عقیلی بلخ گفته است
که عارف نبود آنکه در مملکت چیزی بجنبد یا بزاید که ویرا خبر نبود.
شیخ الاسلام گفت این باطلست. عبودیت این برنتابد. بر بنده آن
ننهند که برتابد بعضی. و بعضی نه همه. فلا یظهر علی غیبه احدا.
وما کان الله لیطلعکم علی الغیب. همه الله داند و بس.

ابو جعفر المجذوم قدس الله تعالی سره

از اقران ابو العباس عطاست. غوث روزگار خود بود. و غوث پوشیده
بود بحیی یا بشر. ابن خفیف گوید که از ابو الحسین دراج شنیدم که گفت

در سفری از همراهان ملالت گرفت که میان ایشان نفار بسیار می بود
عزم کردم که تنها روم. چون بمسجد قادسیه رسیدم پیری دیدم
مجذوم. و بروی بلایی عظیم. چون مرا بدید بر من سلام کرد. و گفت
ای ابو الحسین عزیمت چه داری بکراهیت و خشم گفتم آری. گفت همراهی
خواهی با خود گفتم از همراهان تن درست بگریختم در دست مجذومی
افتادم. گفتم نی. گفت همراهی کن. گفتم بخدای که همراهی نمیکنم. گفت
ای ابو الحسین یصنع الله سبحانه بالضعیف حتی یتعجب القوی. گفتم
همچنین است و بانکار بروی برفتم. چون بدیگر منزل رسیدم چاشتگاه
ویرا دیدم بفراغت نشسته. گفت ابا الحسین یصنع الله بالضعیف
حتی یتعجب القوی. هیچ نگفتم و برفتم. اما در دل من نسبت بوی ترددی
و وسواسی پیدا شد. چون بتعجیل تمام وقت صبح را بمنزل دیگر رسیدم
بمسجد در آمدم ویرا دیدم بفراغت نشسته. گفت یا ابا الحسین یصنع
الله بالضعیف حتی یتعجب القوی. پیش وی رفتم و بروی بزمین در افتادم
و گفتم المعذرة الی الله والیک. خدایرا و ترا عذر میخواهم. گفت مقصود
تو چیست. گفتم خطا کردم همراهی میخواهم. گفت تو گفتی که نخواهم
و سوگند خوردی مرا کراهیت می آید که سوگند ترا دروغ سازم. گفتم
پس چنان کن که در هر منزل ترا بینم. گفت کردم رنج راه و گرسنگی از من
برفت. و مرا هیچ اندوهی نماند جز آنکه زودتر بمنزل برسم و ویرا ببینم.
چون بمکه رسیدم صوفیانرا آن قصه بگفتم. شیخ ابو بکر کتانی
و ابو الحسن مزین گفتند او شیخ ابو جعفر مجذوم است. سی سالست
که ما در آرزوی آنیم که ویرا ببینیم کاش او را باز توانی دید. برفتم

جون در طواف شدم ویرا دیدم باز آمدم وایشانرا کفتم که ویرا دیدم
کفتند اکر این بار ویرا به بینی ویرا نکاه دار وما را بانك كن کفتم جنین
کنم جون بمنا وعرفات بیرون رفتم ویرا نیافتم روز دمی جمار کسی بامن
سخن کفت وکفت السلام علیك یا ابا الحسین دیدم وی بود مرا از دیدن
وی حالتی شد که فریادی کردم وبیخود افتادم وی برفت جون
بمسجد خیف رفتم یارانرا بکفتم روز وداع در پس مقام ابراهیم نماز
کزاردم کسی از پس پشت مرا بکشید وکفت یا ابا الحسین هنوز
بانك خواهی کرد کفتم زینهار ای شیخ از تو التماس میکنم که مرا دعا
کنی کفت من دعا نکنم تو دعا کن تا من آمین کنم من سه دعا کردم وی
آمین کفت یکی خواستم که قوت من روز بروز بود وجنان شد
وجندین سالست که بر من شبی نکذاشته است که جیزی برای فردا
ذخیره کرده باشم دیکر خواستم که درویشی را بمن دوست کن
واکنون هیج جیز در دنیا از درویشی بمن دوستر نیست ودیکر
خواستم که فردا که خلق را حشر کنی مرا در صف دوستان خود برانکیزی
وباد دهی وامید میدارم که جنان شود شیخ الاسلام کفت که محمد
شکوف مرا حکایت کرد که بیشین بار که سبکتکین پدر محمود غزنوی
بهری آمد یکی ز لشکریان وی از روستایی خرواری کاه خرید
وبهای تمام بداد وویرا بنواخت وکفت بار دیکر که کاه آری بمن آر
وآن روستایی پدری داشت پیر بوی آمد ودوستی کرفت اتفاقا
عرفه عید قربان رسید آن پیر روستایی کفت امروز حاجیان
جه کنند کاشکی ما نیز آنجا بودی لشکری کفت خواهی که ترا آنجا برم

بشرط آنکه با کسی نکویی کفت نکویم آن روز ویرا بعرفات برد وحج بکردند
وباز آمدند روستایی کفت باوی عجب میدارم که باجنین حال
درمیان لشکریان می باشی کفت اکر جون منی نباشد درین لشکر جون
تو ضعیفی یا عجوزی بیاید وداد خواهد که در وی نکرد وداد وی
بستاند واکر در غارت بزنی جوانی رسند ویرا از دست ایشان که
رهاند من درین لشکر از بهر جنین کارهایم زینهار که با کسی جیزی
نکویی شیخ الاسلام کفت باید که بجشم حقارت در کسی ننکری که دوستان
وی پوشیده باشند وتا بصیرت وفراست وبصارت صادق نداری
در خلق تصرف نکنی که بر خود ستم کنی خرقانی کفته است جون امانت
از میان مردم برخاست وی دوستان خود را نهان کرد وکفت من که
باشم که ترا دوست دارم دوستان ترا دوست میدارم

ابو جعفر دامغانی رحمه الله تعالی

یکی ازین طایفه کفته است که بمدینه بودم ناکاه مردی عجمی بزرك
سر دیدم که وداع بیغمبر صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم میکرد جون
بیرون رفت از بی او رفتم تا بمسجد ذو الحلیفه رسید نماز کزارد و
تلبیه کرد ومن از بی وی بیرون رفتم التفات کرد ومرا دید کفت جه
میخواهی کفتم میخواهم که در بی تو بیایم وی منع کرد الحاح کردم کفت
اکر لابد است ومی آیی قدم منه الا بجای قدم من کفتم بلی واو برفت
وغیر راه مشهور بیش کرفت جون پاره از شب کذشت روشنایی جراغ
دیدم کفت این مسجد عایشه است تو بیش می روی یا من بیش روم
کفتم آنجه تو اختیار کنی وی بیش برفت ومن بخواب رفتم جون وقت

بحرمکه درآمدم و طواف و سعی کردم و آمدم پیش ابو بکر کتانی
رحمه الله تعالی جماعتی مشایخ پیش وی نشسته بودند بر ایشان سلام کردم
شیخ ابو بکر کتانی رحمه الله تعالی مرا گفت کی رسیدی گفتم همین ساعت
گفت از کجا می آیی گفتم از مدینه گفت چند است که بیرون آمدهٔ گفتم دوش
ایشان در یکدیگر نگریستند شیخ ابو بکر مرا گفت با که بیرون آمدی
گفتم با مردی که حال و قصهٔ او چنین و چنین بود گفت او شیخ ابو جعفر
دامغانی است و این در جنب حال او اندکست بعد از ان گفت برخیزید
و وی را بطلبید و مرا گفت ای فرزند من دانستم که این حال تو نیست و پرسید
که زمین را زیر قدم خود چون می یافتی گفتم مثل موج که بزیر کشتی در می آید

ابو الحسین الوراق قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ ثالثه است نام وی محمد بن سعد است از کبار مشایخ نیشابور
و قدمای ایشانست از اصحاب ابو عثمان حیری عالم بوده است بعلم
ظاهر و سخن گوی در دقایق علوم و معاملات و عیوب افعال مات
قبل العشرین و ثلثمائة وی گفته که کرم در عفو آنست که یاد نکنی خیانت
یار خود را پس از آنکه عفو کردی وهم وی گفته که حیات دل در یاد
کرد زندهٔ است که هرگز نمیرد و عیش گوارندهٔ زندگانی است با الله تعالی
نه غیر آن وهم وی گفته که علامت دوستی الله تعالی متابعت
دوست اوست رسول صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم

ابو الحسین الدراج رحمه الله تعالی

از طبقهٔ ثالثه است بغدادیست خادم ابراهیم خواص است در سماع
برفته در سنهٔ عشرین و ثلثمائة با شیخ ابو عمرو دمشقی و ابو عمران

مزین رازی شیخ الاسلام گفت که بو الحسین درّاج از بغداد بری آمد
بزیارت یوسف بن الحسین یوسف وی را گفت برای چه آمدی گفت
از برای دیدار و زیارت تو گفت اگر در راه ترا کسی سرای آراسته و
کنیزکی نیکو دادی آن ترا از زیارت من مانع آمدی گفت اگر بودی نمیدانم
الله تعالی خود مرا بآن نیازمود شیخ الاسلام گفت که جواب سخت
نیکو باز داد او را خود از وی این نمی بایست پرسید

ابو بکر الدراج رحمه الله تعالی

وی برادر ابو الحسین الدراج بود در بغدادی بود و از ابو الحسین
فاضل تر و زاهدتر بوده و بزرگتر بود وی گفته است تا من در این
راه درآمده ام هرگز خاطر فاسد بر من نگذشته است

ابو الحسین سیلامی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت وی مردی بزرگ بوده و صاحب تاریخ است وی
گفته که عیسی موصلی راهب بوده وی گفته که بر مسلمانان آیتی فرود آمده
ندانم که از پس آن آیة الله تعالی را چون آزارند ما یکون من نجوی ثلثة الا هو رابعهم الآیة

ابو الحسین مالکی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن سعید المالکی است بغدادیست فصیح بوده با جنید
و نوری و آن طبقه صحبت داشته بطرسوس بوده و آنجا برفته از دنیا

ابو الحسین هاشمی رحمه الله تعالی

وی گفته که از جنید پرسیدند که دل کی خوش بود گفت آن وقت که او
در دل بود شیخ الاسلام گفت که او سخن با جوانمردان میگفت
در دل یاد او بود و مهر او بود و صحبت او بود و گفت دل کی خوش

بود• که او ناظر بود کی خوش بود که او حاضر بود• ه • ه

ابوبکر الواسطی قدس الله تعالی روحه

نام وی محمد بن موسی است• وکان یعرف بابن الفرغانی• از قدماء اصحاب جنید و نوری است• از علماء مشایخ قوم بوده• هیچ کس در اصل تصوف چون وی سخن نگفته است• عالم بوده باصول و علوم ظاهره شیخ الاسلام گفت که واسطی امام توحیدست• و امام مشرق در علم اشارت• وی بجوانی از عراق آمده• ویرا آنجا سخن کم است• بمرو آمد• گفت شهر بشهر میکردم در آرزوی نیوشنده• ویرا گفتند جای بمرو آرام گرفتی گفت ایشانرا تیز فهم تر یافتم• و هم آنجا برفته بیش از سنه عشرین و ثلثمائه و تربت وی آنجاست• معروف و مشهور• شیخ الاسلام گفت که ازین طایفه کسی است که باو فرو می نگرم• و کسی است که با وی می نگرم• و کسی است که باو بر می نگرم• بیحیی معاذ رازی فرو می نگرم• و بنصرابادی می نگرم و بواسطی بر می نگرم• شیخ الاسلام گفت که واسطی گوید که من واو واو و من• و کردن و پاداش و و دعا من و اجابت او همه ثنویت است و دوگانگی• شیخ الاسلام گفت که از زبان هیچکس در خراسان آن توحید نیامد که از زبان واسطی آن وقت که از عراق آمد چون بنیشابور رسید• ابو عثمان حیری برفته بود• شاگردان ویرا دید• و سخنان وی شنید• از وی پرسیدند که چون یافتی ایشانرا گفت صاحب ایشان ایشانرا نیاموخته مگر مجوسیت محض یعنی دوگانگی من واو• شیخ الاسلام گفت که ابوبکر قحطبی از شاگردان ابو عثمان حیری است• یکی ویرا ببغداد دید•

گفت پیر شما شما را بچه دلالت میکرد• گفت بگذاردن طاعت و تقصیر دیدن معصیت گفت این گبری محض است• در تصوف توحید و یگانگی می باید• شیخ الاسلام گفت تقصیر آن وقت بینی که خود را کردار بینی جا نه همه او بینی• شیخ الاسلام گفت که ابوطیب مصری گوید من لم ینزعج له وفاء العبودية في عز الربوبية لم تصف له العبودية• شیخ الاسلام گفت که واسطی را یک استادست و یک شاگرد استاد وی جنیدست• و شاگرد ابوالعباس سیاری• جنید را بوی نامه است و سرنامه وی اینست• بسم الله الرحمن الرحیم• سلام علیک یا ابابکر ورحمة الله وبرکاته• عافانا الله وایاک بالکرامة• بآخر گوید علما و حکما از الله تعالی بر خلق رحمتند چنان کن در سخن خویش که خلق را رحمت باشی• و خود را بلا• از حال خویش بیرون آی• و با حال ایشان شو که با ایشان سخن می گویی بقدر طاقت و حال ایشان• با ایشان سخن گوی• و خطاب بران موضع نه که ایشانرا بران می یابی• فهذا بلغ لك ولهم وقل لهم في انفسهم قولا بليغا• شیخ الاسلام گفت جنید دانست که او نه بطاقت خلق سخن گوید ویرا برفق و رحمت فرمود• شیخ الاسلام گفت که واسطی گوید آنکه گوید نزدیکم دورست• و آنکه دورست در هستی او نیست است• تصوف اینست

ابوبکر زقاق کبیر قدس الله تعالی سره

شیخ الاسلام ویرا از طبقه ثالثه داشته است• نام وی احمد بن نصر وی مصریست• استاد ابوبکر زقاق صغیرست• و استاد ابوبکر دقی است• چون زقاق کبیر از دنیا برفت• شیخ ابوبکر کتانی گفت انقطع حجة الفقراء في دخولهم مصر• وی از اصحاب و اقران

جنید بوده • وی کفته ثمن هذا الطریق روح الانسان • وهم وی کفته
که این سخنها کسی را شاید که سالها برای خدای تعالی بجان مزبله رفته بود •

ابو بکر زقاق صغیر قدس الله تعالی سره

شیخ الاسلام کفت که زقاق صغیر بغدادیست • شاکرد زقاق کبیرست
با بتداد ست درحدیث داشت • حدیث می نوشت • پس با طریق اهل حقیقت
کشت یک چشم بود • ابو بکر رازی کوید • ویرا کفتم سبب چشم بستن
توجه بود کفت در بادیه شدم بر توکل کفتم • از دست اهل منازل هیچ
نخورم ورع را یک چشم من بروی من فرو دوید از کرسنکی • وی کفته که چهل
سالست تا از جنید یک سخن شنیده ام در فنا هنوز جاشنی آن در جان منست •

ابو بکر الکتانی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ رابعه است • نام وی محمد بن علی بن جعفر البغدادی الکتانی است
از اصحاب جنید بوده • و بمکه مجاورت کرده • سالها و آنجا برفته • در سنه
اثنتین وعشرین وثلثمایه • دران سال که عبد الواحد اصفهانی که کنیت
او ابو الغریبست • در طرسوس برفته از دنیا • مرتعش کوید که کتانی چراغ
حرم است • وی کفته الصوفیة عبید الظواهر احرار البواطن • شیخ
الاسلام کفت که وی صحبت با خضر بود علیه السلام • وقتی خضر ویرا
کفت یا ابا بکر همه مردمان ازین طایفه مرا می شناسند • و من ایشانرا
نمی شناسم • وی کفت که خضر کفت که در مسجد صنعا بودم همین مردم
بر عبد الرزاق حدیث می خواندند • و در کوشهٔ مسجد جوانی بود سر
بکریبان فرو برده • ویرا کفتم • مردم بر عبد الرزاق حدیث می خوانند •
و تو اینجا نشسته • جرا نزوی و از وی حدیث شنوی • کفت من اینجا

از رزاق میشنوم تو مرا با عبد الرزاق می خوانی • کفتم اکر راست می کویی
من کیم • کفت خضر • و سر بکریبان فرو برد • شیخ الاسلام کفت که آن ظن الفقیر
بودی که همچنانکه از رزاق می شنید • از عبد الرزاق هم بشنیدی • که از
مشایخ • آنان مه اند • که ظاهر ایشان جون ظاهر عام بود • و باطن
ایشان جون باطن خاص • که شریعت بر تن است • وحقیقت بر جان
وسر • وهم وی کفته که من لم یتأدب باستاد فهو بطال • وهم
وی کفته که کن فی الدنیا ببدنک وفی الآخرة بقلبک • شیخ ابو بکر
رازی کفت که شیخ ابو بکر کتانی در پیری نکریست • سر سفید و موی سفید
وسوال میکرد • کفت هذا رجل اضاع امر الله فی صغره فضیعه الله فی
کبره • یعنی وی بخوردی وجوانی فرمان الله تعالی را ضایع کرد • الله تعالی
ویرا در پیری فرو کذاشت • خوار و ذلیل • اکر وی در جوانی در فرمان او
کوشیدی • در پیری بذل سوال کرفتار نشدی • که پیران اهل سنت هر چند
مهتر شوند بر چشم ودل خلق عزیزتر شوند • شیخ الاسلام کفت که
ابو بکر کتانی را شاکرد مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم میکفتند از
پس که ویرا بخواب دیدی • معلوم بودی که کدام روز یا شب خواهد
دید • از وی سوالها کردندی • وی آن سوالها از مصطفی صلی الله علیه
وعلی آله وسلم بپرسیدی • وجواب بشنیدی • وقتی مصطفی صلی الله تعالی
علیه وعلی آله وسلم ویرا کفت • هر که هر روز چهل ویکبار بکوید یا حی
یا قیوم یا لا اله الا انت • جون دلها بمیرد دل وی نمیرد • شیخ الاسلام
کفت که شیخ ابو القاسم دمشقی کوید • استاد سایلی که از کتانی پرسیدم
که تصوف جیست • کفت کینه آنست که تو در نیابی • ویکی از ابو حفص

بو سعید که صوفی کیست جواب داد که صوفی نپرسد که صوفی کیست ٥
شیخ الاسلام کفت که این علم سر الله است و این قوم صاحب اسرار نزا پاسبا
بار از ملوک چه کار اصل این کار یافتست نه دریافت بانکار آن شتافت
کش نیافت نه بکوشش یابی و طلب که بحرمت یابی و ادب سوال سایل
از انکار ست برین کار آنکس که ازین کار بویی دارد او را با سوال چه کار
انکار مکن که انکار شومست انکار آن کند که ازین کار محروم است قومی
مشغول اند ازین کار و قومی برین کار بانکار و قومی خود در سر این کار
آنکه برین کار بانکار ست مزدورست و آنکه در سر این کار ست غرقه نورست

ابو بکر عطار جحفی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که وی کفت روزی بر بالایی نشسته بودم دیدم
که سیل می آمد و عماریی می آورد و مردی در آنجا ببانک بلند میکفت
اللهم لبیک لبیک و سعدیک لئن ابتلیت فلطالما عافیت و سیل وی
برد و برا تا بدریا و جحفه موضع سیل است و خود آنرا بهر آن جحفه
خوانند که سیل در آید و هر چه در پیش آن آید آنرا برو بید

ابو بکر شقاق رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن عبد الله است صاحب ابو سعید خراز ٥ وی کفته که
ابو سعید خراز کفته که روزی در صحرا می رفتم نزدیک بده سک از سکان
شبانان بر من حمله آوردند چون نزدیک من رسیدند بمراقبه مشغول
شدم ناکاه سکی سفیدی از میان ایشان بیرون آمد و بر ایشان
حمله کرد و ایشانرا از من دور کردانید و از من جدا نشد تا آن
سکان دور نرفتند بعد از آن باز نکریستم و یرا ندیدم ٥ و هم وی

کفته که ابو سعید خراز کفت کن بذکر الله فان قویت حالک غبت عن
ذکر الله و ذکر الله ایاک ٥ شیخ الاسلام کفت که زبان در سر ذکر شد
و ذکر در سر مذکور و دل در سر مهر شد و مهر در سر نور و جان در سر عیان
شد و عیان از میان دور بهمه حق بحق رسید و بهمه آدم با دم آب و
خاک با فنا شد و کانکی با عدم رجع الحق الی اصحابه و بقی المسکین فی التراب

ابو بکر الشبلی قدس الله تعالی سره

از طبقه رابعه است نام وی جعفر بن یونس است و کفته اند دلف
بن جعفر و کفته اند دلف بن جحدر و بر قبر وی در بغداد جعفر بن
یونس نوشته اند ٥ شیخ الاسلام کفت وی مصریست ببغداد آمد
و در مجلس خیر نساج توبه کرد شاکرد جنید است عالم بوده و فقیه
و مذکر مجلس کردی مذهب مالک داشت و موطا حفظ کرده بود
پدر وی حاجب الحجاب خلیفه بود و فی طبقات السلمی انه خراسانی
الاصل بغدادی المنشاء و المولد و اصله من اسروشانه من فرغانه و
مولده کما قیل من سامره ٥ جنید کفته است لا تنظروا الی ابی بکر
الشبلی بالعین التی ینظر بعضکم الی بعض فانه عین من عیون الله
هشتاد و هفت سال عمر وی بود در سنه اربع و ثلثین و ثلثمایه
برفته از دنیا در ماه ذو الحجه ٥ هم جنید کفته لکل قوم تاج و تاج
هذا القوم الشبلی ٥ شبلی ببیست و دو بار در بیمارستان بوده
٥ شبلی کفته الحریة هی حریة القلب لا غیر ٥ شیخ الاسلام کفت که
شیخ ابو سعید مالینی حافظ صوفی این حکایت از شبلی آورده
که وی کفته که این سرمایه وقت که دارید بنازدارید فردا همین خواهید

داشت وتا جاوید صحبت باوی باین می باید کرد ه شیخ الاسلام
کفت که ازینجا می باید برد که فردا کویند منافقانرا ارجعوا وراءکم
فالتمسوا نورا ه شیخ الاسلام کفت و وصیت کرد که این حکایت بتو بسید
و یاد دارید که شمارا از شبلی هیچ چیز نیارند بر ازین حکایت فردا وقت
تو نیارند که این وقت که اینجا داری بر آرند ه کسی شبلی را کفت مرا دعایی
کن این بیت بخواند شعر مضی زمن والناس یستشفعون بی
فهل لی الی لیلی الغداة دلیل ه ویرا کفتند ترا خوش فربه می بینیم
و محبتی که دعوی میکنی تقاضای لاغری میکند کفت شعر
احب قلبی وما دری بدنی ولو دری ما اقام فی السمن
ه ویرا پرسیدند که مردی سماع میکند و نمیداند که چه میشنود این

جیست جواب داد باین ابیات شعر — رب ورقاء هتوف بالضحی
ذات شجو صدحت فی فنن — ولقد اشکوا فما افهمها
ولقد تشکوا فما تفهمنی — غیر انی بالجوی اعرفها
وهی ایضا بالهوی تعرفنی — ذکرت الفا و دهرا صالحا
فبکت شجوا وهاجت شجنی — شیخ الاسلام کفت این ابیات

مجنون راست نه شبلی را اما وی انشا کرده ه شبلی عبد الرحمن خراسانی
را کفت یا خراسانی هل رایت غیر الشبلی احدا یقول الله قط یوما فقلت
وما رایت الشبلی قال یقول الله قال فخر الشبلی مغشیا علیه ه عبد الرحمن
خراسانی کوید شخصی بدر سرای شبلی آمد و در بزد شبلی فرا در آمد
سربرهنه و پای برهنه کفت کرا میخواهی کفت شبلی را کفت نشنیدی
که مات کافرا فلا رحمه الله ه شیخ الاسلام کفت که نفس را میکفت

وقتی جمعی در خانهٔ وی بودند در آفتاب نکریست دید که بغروب نزدیکست
کفت وقت نمازست برخاستند و نماز دیکر بکزاردند شبلی بخندید
وکفت چه خوش کفته است آنکس که کفته است شعر

نسیت الیوم من عشقی صلوتی — فلا ادری غدائی من عشائی
فذکرک سیدی اکلی وشربی — و وجهک ان رایت شفاء دائی

ه و یکی ازین طایفه کوید که در مسجد مدینه بر حلقه بیستادم سائلی
بانجا رسید و میکفت یا الله یا جواد شبلی آهی کشید و کفت چکونه
توانم که حق را سبحانه بجود ستایم و مخلوقی در مدح مخلوقی میکوید شعر

تعوّد بسط الکف حتی لو انه — اراد انقباضا لم تجبه انامله
تراه اذا ما جئته متهللا ه — کانک تعطیه الذی انت سائله
ولو لم یکن فی کفه غیر روحه — لجاد بها فلیتق الله آمله
هو البحر من ای النواحی اتیته — فلجته المعروف والجود ساحله

بعد ازان بکریست و کفت بلی یا جواد ه فانک اوجدت تلک الجوارح
و بسطت تلک الهمم ثم مننت بعد ذلک علی اقوام بالاستغناء عنهم
وعما فی ایدیهم بک فانک الجواد کل الجواد فانهم یعطون عن محدود وعطایاک
لا حد له ولا صفة فیا جوادا یعلوا کل جواد وبه جاد من جاد ه شبلی
کفته در تفسیر قوله تعالی قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم ابصار
الرؤس عن المحارم و ابصار القلوب عما سوی الله ه کفته اند که وی شنید
که کسی میکفت الخیار عشرة بدانق فریاد کرد و کفت اذا کان الخیار
عشرة بدانق فکیف الشرار ه وی کفته وقتی عهد کرد که نخوردم مکر حلال
در بیابانها میکشتم یا نجیر بنی رسیدم دست دراز کردم تا بخورم

ازان انجیرین آواز آمد که عهد خود نگاه دار و از من مخور که من ملک
یهودیی‌ام. از وی پرسیدند که کدام چیز عجیب‌تر است گفت دلی
که خدای خود را بشناسد و در وی عاصی شود. بکیر دینوری
گوید خادم شبلی که نزدیک وفات خود گفت بر من یک درم مظلمه
است و چندین هزار درم برای صاحب آن صدقه داده‌ام و هنوز
بر دل من هیچ شغلی از آن گران‌تر نیست. وهم بکیر گوید که
در بیماری شبلی گفت مرا وضو ده وی را وضو دادم تخلیل لحیه فراموش
کردم زبان وی گرفته بود دست مرا گرفت و بمیان لحیهٔ خود در آورد
پس جان بداد. یکی از بزرگان آنرا شنید گفت چه گویید در مردی
که در آخر عمر ادبی از آداب شریعت از وی فوت نشد. وهم بکیر
میگوید که شبلی را روز جمعه دران بیماری خفتی شد گفت بمسجد
جامع می‌روم تکیه بر دست من کرده بود و می‌رفت مردی در راه ما را
پیش آمد شبلی گفت بکیر گفتم لبیک گفت فردا ما را با این مرد
کاریست پس برفتیم و نماز گزاردیم و بخانه آمدیم شب را فوت شد
گفتند در فلان موضع مردیست صالح که غسل مردگان میکند
سحرگاه بدر خانهٔ وی رفتم و آهسته در بزدم و گفتم سلام علیکم
از درون خانه گفت شبلی بمرد گفتم بلی پس بیرون آمد دیدم
همان مرد بود که در راه مسجد پیش آمده بود متعجب گفتم لا اله الا الله
گفت تعجب از چه میکنی سبب را گفتم پس سوگند بر وی دادم
که تو از کجا دانستی که شبلی بمرد گفت ای نادان از آنجا که
شبلی دانست که وی را امروز با من کاریست

ابوبکر یزدانیار ارموی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ رابعه است نام وی حسین بن علی بن یزدانیار است وی را
طریقه‌ایست در تصوف که بآن مخصوص است و بعضی از مشایخ
چون شبلی و غیر وی بر وی انکار کرده‌اند وکان ینکر علی بعض
مشایخ العراق اقاویلهم عالم بوده بعلوم ظاهر و علوم معاملات
و معارف. شیخ الاسلام گفت که ابوبکر یزدانیار الله تعالی را
بخواب دید گفت خداوندا حاجتی دارم گفت چه حاجت خواهی
به از آنکه دادم نه ترا از دست بند صوفیان برهانیدم. شیخ الاسلام
گفت دیده‌ام جایی که پرسیدند ما دستبند الصوفیة گفت للحال
المحال والاشارات الباطلة. وی را قصه‌ایست دراز با صوفیان و انکار
بر ایشان و در آن اشکالست. مردی بزرگست و صاحب تلبیس است
در ظاهر و محقق در باطن. وی گفته الملائکة حراس السماء
واصحاب الحدیث حراس السنة والصوفیة حراس الله. شیخ الاسلام
گفت که ابو العباس نهاوندی روزی پس از نماز بامداد صوفیان
همه خفته دید گفت بخسبید او نیکو شد یعنی مرا و صحبت او و
دوستی با او. وهم وی گفته که می‌بینید مرا که سخن میگویم بر صوفیه
والله که بر ایشان سخن نمیگویم مگر از جهت غیرت بر ایشان که
اسرار حق را سبحانه بغیر اهل آن گفتند و اگر نه ایشان سادات
اهل عالمند و بمحبت ایشان تقرب می‌جوییم بحق سبحانه. وهم
وی گفته که المعرفة تحقق القلب بوحدانیة الله تعالی. وهم
وی گفته که المحبة اصلها الموافقة والمحب هو الذی یؤثر رضی

بمحبوبه على كل شئ ٥ وهم وى كفته من استغفر وهو ملازم
للذنب حرم الله عليه التوبة والانابة اليه ٥

ابوبكر صيدلانى رحمه الله تعالى

از اجلهٔ مشايخ واعلام ايشان بوده است شبلى ويرا بزرك داشته است
از فارس بوده ودر نيشابور وفات كرده ٥ وى كفته كه صحبت با حق
داريد واكر نتوانيد با آنكس داريد كه صحبت دار حقست سبحانه
تا بركت صحبت وى شما را بوى رساند ٥ وهم وى كفته كه عاقل
آنست كه سخن بقدر حاجت كويد وهرچه افزونى بود از ان
دست بدارد ٥ وهم وى كفته كه با حق تعالى بسيار نشينيد
وباخلق اندك يكى از مريدان وى كويد كه بعد از وفات وى
براى قبر وى لوحى ساختم ونام وى بر آنجا نوشتم خراب كردند
بارى ديكر راست كردم باز خراب كردند وهمچنين چند بار هر چند
راست كردم خراب كردند وبا قبر هيچكس ديكر آن نمى كردند
سرّ آن از استاد ابو على دقاق پرسيدم كفت آن مرد در دنيا كم نامى
اختيار كرده بود وحق سبحانه ويرا نيز پنهان ميخواهد وتو ميخواهى
كه ويرا آشكارا كنى كى ميسر شود ٥

ابوبكر الخباز البغدادى رحمه الله تعالى

وى از استادان جريرى است وى كفته كه العيال عقوبة تنفيذ الشهوات الحلال

ابوبكر بن عيسى المطوعى رحمه الله تعالى

از ابهر است از اقران ابو بكر ويزدكرد از وى ٥ ابو بكر طاهر
بروى درآمد وى محتضر بود ويرا كفت احسن ظنك بربك كفت

باجون منى چنين سخن كويند اكر ما را بكذارد پرستش وى كنيم
واكر بخواند فرمان بريم وبرويم مات سنة خمس وثلثمايه

ابوبكر طاهر الابهرى رحمه الله تعالى

از طبقهٔ رابعه است نام وى عبد الله بن طاهر بن الحارث الطايى
از كبار مشايخ جبل است از اقران شبلى بوده عالم بوده وباورع
با يوسف بن الحسين صحبت داشته دقيق نظر كو ما نشاهى بود
٥ شيخ مهلب مصرى كويد وهو مهلب بن احمد بن مرزوق كه
با هيچكس صحبت نداشتم از مشايخ كه مرا صحبت وى آن نفع كرده باشد
كه صحبت شيخ ابو بكر طاهر در سنه ثلثين وثلثمايه برفته از دنيا
٥ روزى ابو بكر طاهر بدكان بزازى بركذشت پسر بزاز دوست
وى بود چون شيخ را ديد از دكان برخاست وبر پى وى برفت
بزاز آمد پسر را نديد در خشم شد وبر اثر پسر برفت ويرا دريافت
لختى بر بپيچيد واز پيش شيخ ابو بكر ويرا با دكان برد شيخ ابو بكر
از ان همه شب رنجه بود ديكر روز بدر سراى آن بزاز رفت وكنيزكى
داشت با خود ببرد وويرا بيرون طلبيد وكفت دوش همه شب
رنجه بودم از مال دنيا اين كنيزك دارم اكر بپذيرى بكفارت آن
رنج بتو دادم اكر نپذيرى آزاد كردم آن مرد در پاى وى افتاد
وكفت اى شيخ من جرم كرده ام تو عذر ميخواهى كفت راست كه
تو جرم كردهٔ اما ما مى زنند پرسيدند از وى كه حقيقت چيست
كفت همه آن علم است وپرسيدند كه علم چيست كفت همه آن حقيقت
است ٥ وى كفته الجمع جمع المتفرقات والتفرقة تفرقة المجموعات

فاذا جمعت قلت الله واذا فرقت نظرت الى الكون ٥ وهم وی

کفته که مردی را دیدم وداع کعبه میکرد و میکریست و این بیت میخواند

الادب من یدنو ویزعم انه ∴ یحبك والنایی اود واقرب

ابو بکر بن ابی سعدان رحمه الله تعالی

از طبقهٔ رابعه است نام وی احمد بن محمد بن ابی سعدان است

بغدادیست از اصحاب جنید قدس سره از اقران رود باری عالمتر

مشایخ وقت بوده بعلوم این طایفه ابو الحسن حدیقی و ابو العباس

فرغانی کفته اند که نمانده است درین زمان این طایفه را جز دو تن

ابو علی رود باری بمصر و ابو بکر بن ابی سعدان بعراق ٥ و ابو بکر در

یابنده ترست از ابو علی ٥ وی کفته که هر که با صوفیان صحبت دارد

باید که ویرا نفس نبود و دل نبود و ملك نبود چون بچیزی نکرد از اسباب

از بلوغ بمقصد خود بیفتد و بآن نرسد ٥ وهم وی کفته که

الصوفی هو الخارج عن النعوت والرسوم والفقیر هو الفاقد للا

سباب ففقد السبب اوجب له اسم الفقر وسهل له الطریق الی

المسبب ٥ وهم وی کفته من لم یتطرف فی التصوف فهو غبی ای

جاهل ٥ شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است که رویم در بغداد

بعد از نماز عید مرا کفت ابن ابی سعدان را می شناسی کفتم آری کفت

برو بکوی که امروز ما را بمجالست و موانست خود مشرف کرداند

برفتم ویرا در خانه یافتم در دهلیزی که در آنجا غیر یك پارهٔ بوریای

کهنه هیچ نبود و وی بر آنجا نشسته بود ادای رسالت کردم کفت

این سفره را بکیر و شخصی است بر بیرون بوی ده تا خوردنی بیارد کفتم

مکر اجابت ابو محمد رویم نمیکند کفت آری ولکن روی عن علی رضی الله عنه

ان رسول الله صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم دعی الی مادبة وهی التی

تسمونها الولیمة فقال قم بنا یا علی الی البیت ناکل کسیرة لتحسن ما کلتنا

مع الناس من سفره را بردم و بآن شخص دادم سه رغیف و کامخ آورد

الولیمه طعام عروسی ٥ — بخوردیم و برفتیم ٥ — کامخ نان خورش ٥

ابو بکر عطوفی رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن علی بن الحسین بن وهب العطوفی است شاکرد جنید است

قدس الله تعالی سره توفی بالرملة سنه خمس واربعین وثلثمایه ٥ وی

کفته که استاد من کفت جنید اکر کسی بینید که ایمان دارد باین طایفه

و این سخنان بپذیرد زینهار ویرا کویید تا مرا بدعا یاد دارد ٥ شیخ

الاسلام که حلاج در آخر کتاب عین جمع کوید هر که باین سخنان

ما ایمان دارد و از آن چاشنی دارد ویرا از من سلام کنید ٥ و شیخ

عمو کفت که شیخ سیروانی کفت اکر پای دارید بخراسان روید بر پای

کسی که ما را دوست دارد ٥ و شیخ عباس کفت که شیخ سیروانی

کفت که وصیت میکنم شما را بنیکویی با کسی که این طایفه را دوست دارد

ابو بکر سکاك رحمه الله تعالی

وی کفته که مشتاق بدر مرك لذت بیش از آن یابد که زنده از شربت

شهد ٥ شیخ الاسلام کفت بآن خدایی که جز او خدایی نیست که

بندهٔ نیك بخت را هر کز روزی نیاید نیکوتر و با راحت تر و خوشتر

از آن روزی که عزرائیل بوی آید کوید مترس با ارحم الراحمین می

شوی و با وطن خود میرسی و بعید مهین می روی این جهان

منزلست و زندان مؤمنست این بودن عاریتی اینجا بهانه ایست

بیکبار بهانه را ببرد و دور کند و در حقیقت باز شود و مرده زنده کانی
احیاء
جاوید برسد **شعر** موت التقی حیوة لا انقطاع لها ∴ قدمات قوم وهم فی الناس

ابوبکر صفار رحمه الله تعالی

وی گفته که در کشتی بودم باد برخاست و موج در گرفت و خلق
بدعا کردن و فریاد برداشتند در کشتی درویشی بود سر در گلیم کشیده
پیش وی رفتند گفتند دیوانه نه خلق در دعا و زاری اند تو هم چیزی
بگوی سر از گلیم بیرون کرد و گفت **مصراع** عجبتُ لقلبک کیف انقلب
و سر در گلیم برد گفتند چه دیوانه است او را میگویند دعا کن وی بیت
میخواند باز سر از گلیم بیرون کرد و دیگر نیمه بیت بگفت **مصراع**
وشدة حبک لی لم ذهب ∴ آن باد و شور لختی کم شد باز باوی
گفتند چیزی دیگر بگوی سر بیرون کرد و بیت دیگر بگفت **شعر**
واعجب من ذا وذا انّنی   اراک بعین الرضا فی الغضب
موج بیارامید و باد ساکن شد **شیخ الاسلام** گفت که او دو بیت
آورده من سیوم آن دیده ام جایی دیگر و آن اینست **شعر**
فان جدت بالوصل احییتنی   والا فهذا طریق العطب

ابوبکر المصری رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن ابراهیم است استاد ابوبکر دقی و قرافی است شاگرد
دقاق کبیر است با جنید و نوری صحبت داشته توفی فی شهر رمضان
سنه خمس واربعین وثلثمایه مع ابی بکر العطوفی **ه** ابوبکر
مصری گوید با جنید بودم و ابوالحسین نوری و جماعتی از مشایخ
و قوال چیزی میخواند نوری برخاست و رقص میکرد جنید نشسته بود

نوری فرا سر جنید آمد و گفت برخیز و این آیت بخواند اِنّما یستجیب
الّذین یسمعون جنید گفت وَترَی الجِبالَ تَحسَبُها جامدةً وَهِیَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحاب

ابوبکر الرقی قدس الله تعالی روحه

از طبقه خامسه است نام وی محمد بن داود الدمشقی است و گویند باصل
دینوری است اما بشام نشستی عمر وی صد و بیست سال بکشید از
اقران ابوعلی رودباری بود و غیر او صحبت داشته بود با ابن جلا و بوی نسبت
کند و شاگرد زقاق کبیر است جنید را دیده بود و با ابوبکر مصری صحبت
داشته بود مجرد جهان بود و از کبار مشایخ وقت با نیکوتر حالی در سنه
تسع وخمسین وثلثمایه برفت از دنیا **ه** **شیخ الاسلام** گفت که عبدالله باکو
گفت که غلام دقی گفت که دقی گفت العافیة والتصوف لا یکون و
حصری گفته ما للصوفی والعافیة صوفی را با عافیت چه کار **ه** **شیخ**
ابوعبدالله رودباری بر کناره دریا وسوسه داشت طهارت میکرد
باد می آمد دست و پای می ترکید و خون می آمد وی درماند گفت
الهی العافیة آواز دادند که العافیة فی العلم یعنی الشریعة **ه** **شیخ الاسلام**
گفت که ابوبکر دقی گفته که بنصیبین شدیم مهمان سمیعی وقت خوش
بود و قوال خوش و هیچ بیگانه نبود هیچ ذوقی و حالی نمی شد همه
آرمیده بودند سمیعی گفت وقت طیب و قوال طیب و ما فینا ضد فما هذا
الجمود دقی میگوید که گفتم وقتنا فوق السماء سمیعی گفت چه میگویی
گفت آنچه او میخواند همه از من و تست همواره بگوش من می آید که من
و تو در تصوف من و تو کجا بود صوفی را جز یکی نبود حالی بدید شد
و شور برخاست که همگنان جامه میدریدند و می افتادند و بانگ

می زدند هیچکس نماند که جامه ندریده بود ❁ شیخ الاسلام گفت که وقتی در بادیه بزارید گفت الهی از ان حقیقت خود که مرا دادی بهرهٔ من چیزی بر دل من آشکارا کن تا جان من بیاساید چیزی بروی بگشادند زاری بروی افتاد نزدیك بود که تباه شود گفت الهی بپوش که طاقت ندارم آنرا بپوشیدند ❁ شیخ الاسلام گفت که پنهان کردن غیب و اهل غیب از الله تعالی رحمتست که آن درین جهان نگنجد سر چیزی از جهان آشکارا شود آنکس را در وقت ببرد یا عقل آنکس طاقت آن نیارد احوال و رسوم وی متغیر شود آنچه غیبست و حقیقت پنهان به تا بسر آن شوی در سرای غیب و حقیقت که این دنیا سرای بهانه است و زندان تاریك چون مدت بسر آید و روزی خورده شود در حقایق و غیب گشاده گردد ❁ وی گفت علامة القرب الانقطاع عن کل شیء سوی الله ❁ وهم وی گفته کلام الله تعالی اذا جاء علی السرایر باشراقه زال البشریة برعوناتها ❁ وسئل عن ادب الفقرا مع الله فی احوالهم قال ذلك انحطاطهم من حقیقة العلم الی ظاهر العلم ❁

ابو بکر طمستانی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است از فارس بود ❁ شاگرد شبلی و ابرهیم دباغ شیرازی بیست ❁ از کبار مشایخ بود صاحب آیات و کرامات یگانه بود در حال و وقت خود ❁ شبلی ویرا بزرگ می داشت ❁ و قدر و محل ویرا بزرگ می نهاد ❁ با مشایخ فارس صحبت داشته بود ❁ و ویرا حرمتی عظیم میداشتند ❁ سکر و محبت بروی غالب بود ❁ و رموز و کلام عالی داشت ❁ در فارس سخن اورا کس قوت شنیدن نداشت ❁ مشایخ وقت صواب چنان دیدند که وی بخراسان رود به نیشابور آمد ❁ و آنجا برفت از دنیا ❁ بعد از سنه

اربعین و ثلثمائه ❁ وی گفته ما الحیوة الا فی الموت ❁ یعنی ما حیوة القلب الا فی اماتة النفس ❁ شیخ الاسلام گفت که هیچ زنده زندگی نکند تا از خود بنمیری با وزنده نگردی ❁ کسی ابو بکر طمستانی را گفت مرا وصیتی کن گفت ❁ الهمة الهمة فان علیها مدار الامر والیها یرجع الامر ❁ وهم وی گفته بزرگترین نعمتی بیرون آمدنست از نفس زیرا که نفس بزرگترین حجابهاست میان تو و الله تعالی ❁ وهم وی گفته که ممکن نیست بیرون آمدن و رستن از نفس خود بنفس خود ❁ با و توان رست و بصحبت ارادت او ❁

ابو بکر فرا قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ خامسه است ❁ نام وی محمد بن احمد بن حمدون الفراست ❁ از اجلهٔ مشایخ نیشابور بوده ❁ با فراست عظیم ❁ شیخ عمو ویرا دیده بود ❁ و گفت اگر من بو بکر فرا را ندیدی صوفی نبودی ❁ و صحبت داشته با ابو علی ثقفی ❁ و عبدالله منازل ❁ و ابو بکر شبلی ❁ و ابو بکر طاهر ابهری ❁ و مرتعش ❁ و غیر ایشان ❁ از مشایخ یگانه بود ❁ و طریقت نیکو داشت ❁ در سنه سبعین و ثلثمایه برفته از دنیا ❁ شیخ عمو گفت با جمعی قصد حج داشتم چون بنیشابور رسیدم ❁ اصحاب گفتند بزیارت ابو بکر فرا مرو که او گوید که با ما در و پدر شو ❁ و تو باز گردی لختی به بپچیدم آخر گفتم چیست که میکنم شاید که باز گردم ویرا بینیم ❁ بوی شدم ❁ ویرا در مسجد نیافتم ❁ چون ساعتی برآمد ویرا دیدم که از در مسجد در آمد شوری در وی ❁ و پارهٔ چند پوستین در دست او که او پوستین گر بوده بود ❁ سلام کردم ❁ گفت علیك السلام ❁ از کجایی گفتم از هراة ❁ گفت کجا می روی گفتم بسوی قبله ❁ گفت پدر داری گفتم دارم ❁ گفت باز گرد

بپدر شو گفتم چنین کنم بپیش یاران رفتم چندان بگفتند که بر سر رفتن
آمدم مرا تبی عظیم گرفت دیگر روز بنزد شیخ ابو بکر رفتم گفت نقضت
العهد عهد بشکستی گفتم ای شیخ توبه کردم گفت من لم یؤثر الله علی
کل شیء لا یصل الی قلبه نور المعرفة بحال وهم وی گفته کتمان الحسنات
اولی من کتمان السیئات فانک بذلک ترجون النجاة

ابو بکر الشبهی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است نام وی محمد بن جعفر الشبهی است از جوانمردان
مشایخ وقت بوده در نیشابور بوده با شیخ ابو عثمان حیری صحبت داشته
از سنه ستین وثلثمایه برفته از دنیا وی گفته الفتوة حسن الخلق وبذل المعروف

ابو بکر الطرسوسی الحرمی قدس الله تعالی سره

شیخ الاسلام وی را از طبقهٔ سادسه داشته است نام وی علی بن
احمد بن محمد الطرسوسی است سالها بمکه مجاور بوده وی را طاوس الحرمین
میخواندند از عبادت وی بزرگ بوده شاگرد ابو الحسین مالکی است
وصحبت داشته با ابرهیم شیبان کرمانشاهی ونسبت بوی کردی
در سنه اربع وسبعین وثلثمایه برفته در مکه شیخ سلمی وی را دیده
اما در تاریخ نیاورده واز اقران شیخ سیروانی بوده شیخ الاسلام
گفت که شیخ عباس فقیر مرا گفت که ابو بکر حرمی گفت که بمکه مهمان
کسی بودیم میزبان کنیزکی داشت که چیزی می توانست خواند کنیزک
خواند شعر لا منی فیک معشر فاقلوا واکثروا درویشی بر پای
خواست بانگی چند بزد وگفت که ملامت کردند در مهر تو مکن تو این
حرف بگفت وبیفتاد وبرفت از دنیا شیخ الاسلام گفت که ابو عبد الله

باکو گفت که ابو بحار در خانهٔ قزوینی بمکه در سماع بود گوینده چیزی بخواند
بپارسی وی برخاست با بشت راست آنگاه گفت نفیر از تو بیفتاد و
بیهوش شد وبرفت شیخ الاسلام گفت بو القاسم سایح با قوم در مهمانی
بود گوینده برخواند شعر کل بیت انت ساکنه غیر محتاج الی السرج
وجهک المیمون حجتنا یوم یاتی الناس بالحجج لا اتاح الله لی فرجا
یوم ادعو منک بالفرج ابو القاسم سایح دست راست برآورد و بانگی زد
وبیفتاد بنگریستند برفته بود شیخ الاسلام گفت که یکی از ین طایفه
گفت که در نیشابور حادثه بود که مردم از شهر بیرون رفته بودند من
در مسجد بودم ودر کنج آن مسجد درویشی دیگر بود گوینده در آمد درویش
وی را گفت که چیزی بگوی وی برخواند شعر الفیت بینی وبین الحب معرفة
لا ینقضی ابدا او ینقضی الابد لاخرجن من الدنیا وحبکم
بین الجوانح لم یشعر به احد آن درویش بیفتاد و می طپید تا
میان دو نماز آنگاه بیارامید چون بنگریستیم برفته بود شیخ الاسلام
گفت صوفیی در شهر ابله که میان بصره وکوفه است می رفت بپای کوشکی
رسید وبران کوشک مهتری بود و پیش وی کنیزک مغنیه چیزی میخواند
آن صوفی آواز وی بشنید که میخواند شعر کل یوم تتلون غیر هذا بک احسن
کل یوم تحول غیر هذا بک اجمل درویش را خوش آمد وبروی خود
گفت یا جاریه بالله وبحیوة مولاک لا اعدت علی هذا البیت کنیزک
تکرار میکرد خواجه کنیزک را گفت چرا تکرار میکنی ونمیگذری گفت
در زیر کوشک درویشی است وقت وی خوش گشته است از بهر وی
میگویم خواجه سر فرو کرد آن غریب را دید خوش گشته وپای میکوفت

شیخ عمو واجد کوفانی صوفی وی را دیده بودند توفی بدمشق فی ذی
الحجه سنه ست وثمانین وثلثمایه ۵ شیخ الاسلام گفت که وی شبی
گفت که ما را کسی باید که چیزی برخواند لختی جستند نیافتند وشیخ
ابو بکر همچنان طلب میکرد از بس که وی بگفت یکی گفت ای
شیخ کسی نمی یابیم اما درین نزدیکی برنایی است مطرب اگر باید تا بیاید
آنکس بطیبت گفت شیخ گفت باید وبروید وبیارید رفتند وی را آو
چیزی خورده بود وی را بنشاندند و وی بخواند شعر
القوم اخوان صدق بینهم نسب ٭ الابیات کاری برخاست از نیکو
وخوشی وقت همه کس خوش گشت وشیخ در شورید چون فارغ شد
از سماع مطرب را قذ فا فتاد وبر سجادهٔ شیخ قی کرد پیر گفت هیچ
مگویید همچنانش در سجاده بپیچید وپراکنده شوید وجای دیگر خواب
کنید چون روز شد مطرب با هوش آمد خود را در سجاده دید پیچیده
ودر صفهٔ قندیل آویخته متحیر بماند بانگ برآورد که از بهر خدا این
چه حالست ومن اینجا چون افتادم یکی فراز آمد و وی را از حال وی خبر
کرد که چه بود وچه رفت وی بربایهٔ خود بشکست وتوبه کرد وجامه
درید ومرقع در پوشید واز جملهٔ اصحاب شد وچون شیخ از دنیا
برفت به پیری خانقاه وی را بنشاندند از روزگار نیکو ومعاملت
نیکو که ورزیده بود ۵ شیخ الاسلام گفت که نام وی محمد طرانی بود
ومن پسر وی را دیده ام که بهری آمد بخانقاه شیخ عمو جوانی بود سخت
ظریف محمد طرانی پیر شده بود مردم بوی می آمدندی که ما را آن بیت بخوان
وآن قصه باز گوی شیخ عمو ابا احمد کوفانی میگفت آن بیتها تمام باد

بآخر سخنی گفت و بانگی زد وبیفتاد وجان بداد آن خواجه چون آنرا دید
جان وی بگشت کنیزک را آزاد کرد وپیران شهر را بخواند وبران درویش
نماز کردند وپیرانرا گفت مرا شناسید من فلان بن فلانم شما را گواه می
کنم که هرچه مراست از ضیاع واملاک همه وقف کردم بر درویشان
وکوشک سبیل کردم وهرچه داشت از زر وسیم بداد وجامه بیرون
کرد وازاری در بست ومرقع در پوشید وردا در برافکند وروی در
بادیه نهاد وبرفت ومردمان می نگریستند تا از چشم ایشان غایب شد
وچشمها گریان وپس از ان کس ندید وی را وخبر وی نشنید ۵ بو الحسین
دراج وفوطی حکایت کنند این را دراج گوید ما رایت احسن من ذلک
الیوم ۵ شیخ ابو عبدالله جلا گوید که در مغرب دو چیز دیدم عجب یکی
در جامع قیروان مردی دیدم که بصفها بر میگشت ومی شکافت واز مردمان
چیزی می خواست ومیگفت ایها الناس کنت رجلا صوفیا فضعفت
ودیگر دو پیر دیدم آنجا یکی جبله نام ودیگری زریق نام وهر یکی را از ایشان
شاگردان بودند ومریدان روزی جبله بزیارت زریق شد با یاران
یکی از اصحاب زریق قرآن خواند یکی از یاران جبله را وقت خوش شد
بانگی برزد وجان بداد وی را دفن کردند چون دیگر روز شد جبله بزریق
آمد وگفت کجا شد آن یار تو که ما را قرآن خواند وی را بخواندند قرآن
خواند جبله بانگی برزد فریادی کرد خواننده برجای بمرد جبله گفت
واحد بواحد والبادی اظلم یکی بیکی وآنکه ابتدا کرد ظالمتر ۵

ابو بکر السوسی قدس الله تعالی سره

نام وی محمد بن ابراهیم السوسی الصوفی است بشام بوده بشهر رمله

ندارى كفت نه اين نيم بيت بيش ياد ندارم ٥ شيخ الاسلام كفت بس
ازان كسى اين بيتها را بمن آورد تمام ومن خود نيز در كتابى يافتم آنرا شعر

القوم اخوان صدق بينهم نسب … من المودة لم يعدل به سبب
تراضعوا درة الصهباء بينهم … واوجبوا الرضيع الكاس مايجب
لا يحفظون على السكران زلتهم … ولا يريبك من اخلاقهم ريب

٥ شيخ الاسلام كفت كه ذو النون مصرى وشبلى وخراز ونورى و
دراج همه در سماع برفته اند رحمهم الله تعالى سه تن ازيشان سه درد
بزيستند وغير ازيشان بوده اند نيز از مشايخ ومريدان كه در سماع
برفته اند چه در سماع قرآن وچه در سماع غير آن ٥ زراه بن ابى اوفى
قاضى بصره در محراب بود قرآن ميخواند يكى برخواند فاذا نقر
فى الناقور الآية وى بانكى بزد وبيفتاد مرده ٥ شيخ الاسلام
كفت سماعى كه ديدار آنرا مدد بود مرد اكوش باا بود وديده باا و
بود چه جاى طاقت وهوش بود ٥ صاحب كتاب كشف المحجوب
كويد كه من معاينه درويشى را ديده ام كه در جبال آذربايجان مى
رفت واين بيتها ميخواند شعر

الا وانت منى قلبى ووسواسى … والله ماطلعت شمس ولا غربت
الا وانت جليسى بين جلاسى … ولا جلست الى قوم احدثهم
الا وذكرك مقرون بانفاسى … ولا تنفست محزونا ولا فرحا
الا رايت خيالا منك فى الكاسى … ولا هممت بشرب الماء من عطش

ناكاه بيفتاد وبمرد ٥

ابو بكر شكير رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفته وى درنيشابور بزرك بود خداوند وقت

ودل صافى خويشاوند خواجه سهل صعلوكى بود روزى خواجه سهل ويرا
ديد كفت خويشاوند چون هيچ بمن نيايى كفت بتو آيم مرا برنخيزى
بمن ننكرى يعنى كه تكبر كنى كه من درويشم بخوارى در من نكرى كفت
بيا كه برخيزم وقتى درسراى خواجه سهل شد براى وى برپاى خاست
چون بيرون آمد برنخاست ابو بكر بازكشت واين دو بيت برخواند شعر
انى وان كنت ذا عيال • قليل مال كثير دين • لمستعف برزق ربى
حوائجى بينه وبينى • بيرون آمد وديكر هركز بوى نرفت

ابو بكر جوزقى رحمه الله تعالى

قبروى درنساست ٥ وى كفته كه روزى در باديه مى شدم دهانم از
تشنكى خشك شده بود وطاقت برسيده بود برنايى را ديدم كه مى
آمد سلام كردم جوابى داد نيكو كفت ايها الشيخ چه بوده است كفتم
تشنه شده ام خيارکى ميخواهم كه دهان تركنم آن برنا كفت در رو وباز
كن بيكفت مرا سخن برنا ايمان بود بازنكريستم بوستانى ديدم پر از
خيار وخربزه وبادرنك درشدم وكنارى بازكردم وبيرون آوردم
٥ شيخ ابو سعيد ابو الخير كويد قدس الله تعالى روحه روزى بدر سراى
ابو بكر جوزقى رسيديم او پيرى بشكوه بود درشديم وسلام كفتيم
كفتيم اى پير ما را حديثى املا كن جزو بازكرد وكفت رسول صلى الله تعالى
عليه وعلى آله وسلم كفته است كه خداوند را سبحانه وتعالى دو لشكرست
يكى بآسمان وديكرى برزمين آنكه بآسمانند فرشتكانند وايشانرا علا
متهاى سبز بود وآنكه برزمين اند لشكر خراسانند اكنون آن لشكر
اين ظالمان نباشند آن لشكر صوفيان باشند كه همه خراسان وهمه

جهان باز خواهند گرفت نه بینی جماعتی از ایشان در راهی که می روند
از دور بنگری پنداری لشکری می آید این درست است آن خداوند
عز و جل می نماید بحقیقت این لشکر ایشانند و ایشانند مردان خداوند
که خداوند را میطلبند و ویرا می جویند و از دنیا اعراض کرده اند
و بخداوند خویش مشغول گشته اند آن دیگران هر کس بیرون خدای
چیزی میطلبند و میجویند ایشان جز او هیچ چیز را نجویند و نخواهند
ایشان امیران جهانند و پادشاهان روی زمین اند و این پوشیده است بر بیشتر خلق

ابو بکر الرازی رحمه الله تعالی

مردی متورع مجتهد بوده گفته اند که از مشایخ کس از وی گریان تر نبود
هر مرید و مبتدی که ویرا دیدی اسیر و گرفتار وی شدی از کثرت
عبادت و گریه و بی صبری و حرقت و اضطراب وی در سماع در ابتدا
کار خود بسفر مکه رفت و مشایخ صوفیه را دریافت و یکسال مجاورت
کرد وی گفت که در مکه وقت بر من تنگ شد بیمن رفتم مرا یک دینار
فتوح رسید جامه من خلق شده بود خواستم که با آن پیرهنی بخرم چون
بمکه باز گشتم و خواستم که بمکه در آیم آنرا جایی در میان دو سنگ دفن
کردم و علامتی بر آن نهادم پس بمکه در آمدم چون از طواف فارغ شدم
با بو عمر زجاجی شدم و از وی مسئله پرسیدم گفت برو و آن دینار که
دفن کرده در سر خود صرف کن رفتم و چنان کردم پس بوی آمدم و آن مسئله را جواب داد

ابو بکر معبد رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن احمد بن ابرهیم است امام بزرگ بوده از شهر جراباد
جنید را و یوسف بن الحسین را دیده بود و با ابو عثمان حیری صحبت

داشته بود در سنه اربع و ستین و ثلثمایه برفت از دنیا عمر وی دراز
بکشید نیکو ادب بود و شریف همت و مستقیم الحال شیخ عمو ویرا دیده
بود و ویرا کتابیست در آنجا آورده که ابو سعید خراز را بدر مرگ پرسیدند
که چه آرزو داری گفت حسرت دارم بر غفلت و هم وی گفته که
یوسف بن الحسین گوید که چنان شده ام که سخن من جز الله تعالی نمیشنود
شیخ الاسلام گفت که این سخن بآخر چنان شود که آن پیر گفت

ابو بکر قصری رحمه الله تعالی

از قصر هبیره بود ولیکن بشیراز نشستی بزرگ بود و محقق و اهل غیب را
دیدی شیخ ابو عبد الله خفیف گوید که روزی شیخ ابو بکر قصری مرا گفت
خیر تا بصحرا رویم می رفتیم قومی دیدیم که بر بام بازار نرد می باختند شیخ
ابو بکر برفت و با ایشان بنشست و با ایشان دست در بازی کرد
و از خجالت آب از من می رفت که این چیست که میکند که مردمان بینند
آخر فرود آمد و رفتیم دیدیم که تنی چند شطرنج می باختند بسوی ایشان
رفت و نطع ایشان بر گرفت و بدرید و چوبها بیفکند دو تن از ایشان
کارد برکشیدند قصری گفت کارد مرا دهید تا بخورم ایشان شکوه
داشتند بر گذشتیم و من با وی در خصومت که آن فراخ روی بنجا و
این احتساب زشت اینجا چه بود وی بجای آورد گفت آن وقت بنظر
لدنی می نگریستم فرق ندیدم و اکنون بنظر علمی نگریستم حکم بدیدم

ابو بکر موازینی رحمه الله تعالی

وی بمصر بوده استاد شیخ سیروانیست وی گوید که از ابن خباز
شنیدم که گفت روز عید اضحی نزدیک حرم بودم درویشی دیدم ایستاده

وبدست وی کوزهٔ یا رکوهٔ میکفت • یا سیدی تقرب الناس الیك بذبایحهم
وقربانا تهم ولستُ املك الا نفسی • فشهق شهقةً • ومات

ابوبکر اشنانی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف کوید که یکی از شاکردان من آمد که شیخ اشنانی
از بام بیفتاد • و پای وی بشکست و برفت • و آنچنان بود که نوجوانی آمده بود
قوالی میکرد • ویرا بنهان از شیخ ابو عبد الله کفته بودند تا چیزی خواند
ابوبکر اشنانی در سماع خوش شد از بام بیفتاد و برفت • شیخ ابو عبد الله
کوید که آنجا رفتم کفتم چه میخواندند کفت این دو بیت شعر دَنفٌ یذوب بدائه
والموتُ دون بلائهٖ • ان عاش عاش منغصًا • او ماتَ ماتَ بدائهٖ
آن کودك را کسیل کرد وکفت دیکر کرد این قوم مکرد • ابو عبد الله
خفیف چهار روز از خود غایب شد • و ابوبکر اشنانی را در کور کردند
و شیخ ابو عبد الله بی خبر • شیخ الاسلام کفت تشنه را آسایش
در چه مکر در آب • وکفت وفای دوستی در دوستی بر فتن است •

ابوبکر مغازلی رحمه الله تعالی

استاد سیروانی بود بمصر • وی کوید میخواستم که ابو الحسن مزین را
بیازمایم • بدر سرای وی شدم و در بزدم • وکفتم یا اهل الدار واسونی
بشیٔ • ای خداوند سرای با من بچیزی مواسا کنید • وی اهل خود را کفت
ای مؤمنه چیزی فراوی ده • که اکر وی الله را شناختی بمن نیامدی •
یعنی آزمودن را • چون آنرا شنیدم • ایشانرا بکذاشتم و برفتم •

ابوبکر قطیعی رحمه الله تعالی

وی حافظ • و امام بغداد بود در حدیث شاکرد عبد الله بن احمد بن

حنبل است • جنید را دیده بوده • وی کفته که از جنید شنیدم که میکفت
یا مَن هو کل یومٍ فی شانٍ اجعل لی من بعض شانك • ای آنکه هر روز در کار
دیکری چه بود که روزی در کار من کنی • مات القطیعی ببغداد فی ذی الحجه سنه ثمان وستین وثلثمائه

ابوبکر همدانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که حسین نفیر کفت • که ابوبکر همدانی کفت که درویشی سه چیز است •
ترك الطمع • والمنع • والجمع • طمع بچیزی کسی نکنی • واکر چیزی بسر تو آید منع نکنی • و چون بستانی جمع نکنی

ابوبکر کفشیری رحمه الله تعالی

کفشیر دهی است بشام • وی کفته که در تیه بنی اسرائیل میرفتم • مرا
نانی پر زده آرزو کرد • و باقلی در حال آواز باقلی فروش شنیدم • در تیه
که پیش من آورد • شیخ الاسلام کفت که این نه کرامات است • این در طریق
تصوف بیغاره است • درویشی در بادیه تشنه شد • ویرا از آسمان
قدحی فرو کذاشتند از زر پر آب سرد • آن درویش کفت بعزت تو که
نخورم آب • مکر از دست اعرابی که مرا سیلی زند • و شربتی آب دهد •
و اکرنه بکرامات آب نبایدا زبیم غرور • کفت قادری که آب در جوف
من پدید آری • یعنی کرامات ظاهر از مکر ایمن بنود • شیخ الاسلام
کفت که حقیقت نه بکرامات در دست شود • که حقیقت خود کرامات است
و کرامات ابدال و زهاد را بود • و از مکر و غرور ایمن نباشد • چون
عطاها که چون بآن نکری ترا بآن باز کذارند • از عطا معطی بسندی •
و از کرامات مکرم • وکفت که کرامات ناکاه مرد را از دین کاه بیرون آرد
چون موی از خمیر • صوفیان کرامات را رد کنند • و آن خود ثنا بود بر ایام ایشان

ابوبکر بن داود الدینوری رحمه الله تعالی

جمع نکنی

نثار

بشام نشسته است و با ابن جلا رحمه الله صحبت داشته ٥ وی گفته معده محل طعام است اگر حلال در وی افکنی قوت طاعت یابی و اگر بشبهت بود راه حق پوشیده کند و اگر حرام باشد معصیت زاید ٥ و گویند صد سال بزیست و بدینور وفات یافت سنة خمسین وثلثمایه

ابو علی الرودباری قدس الله تعالی سره

وی از طبقهٔ رابعه است نام وی احمد بن محمد بن القاسم بن منصور از ابناء رؤسا و وزراست و نسب وی بکسری میرسد ٥ روزی جنید در مسجد جامع سخن میگفت که در وی بر مجلس جنید افتاد و جنید با مردی سخن میگفت با آن مرد گفت اسمع یا هذا ابو علی بهنداشت که او را می گوید بیستاد و گوش با وی داشت کلام جنید در دل وی جای گرفت و اثر تمام کرد هرچه در آن بود ترک کرد و بر طریق قوم اقبال نمود حافظ حدیث بود و عالم و فقیه و ادیب و امام و سید قوم خال ابو عبد الله رودباری است ٥ شیخ ابو علی کاتب گوید ما رایت اجمع لعلم الشریعة والحقیقة من ابی علی الرودباری رحمه الله تعالی هرگاه که ابو علی کاتب ابو علی رودباری را نام بردی گفتی که سیدنا شاگردان وی را از آن رشك می آمد گفتند این چیست که وی را سید خود میگویی گفت آری او از شریعت بطریقت شد و ما از حقیقت بشریعت می آییم ٥ شیخ الاسلام گفت تا مرد را از پیشگاه باستان نبرند نداند که آنکه از استان به پیشگاه میفرستند کیست بس سرد بود که از ناز با نیاز فرستند از نیاز با ناز آی و از طهارت بنماز شو ٥ ابو علی رودباری در بغداد با جنید و نوری و ابو حمزه و مسوحی و با آنان که در طبقهٔ ایشان بودند

از مشایخ قدس الله تعالی اسرارهم صحبت داشته و در شام با ابو عبد الله الجلا وی از بغدادست اما بمصر مقیم گشته و شیخ مصریان و صوفیان ایشان بوده و از شعراء صوفیانست ٥ وی گفته در وقت نزع شعر

وحقك لا نظرت الی سواکا ٭ بعین مودة حتی اراکا

توفی فی سنه احدی و عشرین وثلثمایه ٥ و هم وی گفته شعر

من لم یکن بك فانیا عن حظه ٭ وعن الهوی والانس بالاحباب
او تیمته صبابة جمعت له ٭ ما کان مفترقا من الاسباب
فکانه بین المراتب قائم ٭ لمنال حظ او جزیل ثواب

شیخ الاسلام گفت که مراد درین شعر بروی چه درست که هیچکس را جای باز نگذاشته که همه بگفته ٥ و هم وی گفته والاهم قبل اعمالهم ثم جازاهم باعمالهم ٥ شیخ الاسلام گفت که کل این علم همه اینست و خلق غافلند ازین خلق مشغول بپوست اند مغزی باید یعنی حقیقت ٥ و هم وی گفته اضیق السجون معاشرة الاضداد ٥ و هم وی گفته فضل المقال علی الفعال منقصة وفضل الفعال علی المقال مکرمة ٥ و هم وی گفته علامة اعراض الله تعالی عن العبد ان یشغله بما لا ینفعه ٥ و هم وی گفته مالم تخرج من کلیتك لم تدخل فی حد المحبة ٥ وقتی بگرمابه رفت در جامه خانه چشمش بر مرقعی افتاد در فکر شد که تا از درویشان در گرمابه کیست چون در رفت درویشی را دید بخدمت برپای ایستاده بر سر جوانی امرد که پیش حجام نشسته بود ابو علی هیچ نگفت چون آن جوان امرد برخاست آن درویش آب بسر وی فرو گذاشت و خدمت نیکو بجای آورد چون غسل کرد ازار خشك آورد آن جوان بیرون رفت آن درویش نیز در عقب

وی بیرون رفت. ابو علی نیز بنظاره بیرون رفت. آن درویش جامه بسر
آن جوان فرو افکند. و گلاب بروی افشاند. و عود بسوخت. و مروحه
برگرفت و او را باد میکرد. و آینه پیش وی داشت. و هر چه بتوانست
از جهد و امکان بجای آورد. آن جوان در وی می نگریست. چون جوان
برخاست تا بیرون رود درویش را صبر برسید. گفت ای پسر چه
باید کرد تا تو بمن نگری. گفت بمیر تا برهی و بتو بنگرم. درویش بیفتاد
و بمرد. و آن جوان برفت. ابو علی فرمود تا درویش را بخانقاه بردند
و کفن ساخت و دفن کرد. پس از آن بمدتی شیخ ابو علی بحج می رفت. آن
جوانرا دید در بادیه مرقعی خشن پوشیده. ابو علی بوی نگریست گفت
تو آن نیستی که آن درویش را گفتی بمیر تا بتو نگرم. گفت هستم. ای
شیخ و آن خطایی بود که بر من رفت. شیخ گفت اینجا چون افتادی. گفت
از آن روز باین کار درآمدم. آن شب ویرا بخواب دیدم مرا گفت بمردم هم
بمن ننگرستی. اکنون باری بمن نگر. از خواب درآمدم و توبه کردم
و بسر خاک وی شدم. و موی ببریدم. و مرقع بگردن افکندم. و با خدای
عهد کردم که تا زنده باشم هر سال میشوم. و بنام وی لبیک می زنم
و حجی میکنم. و بسر خاک وی می آیم و با وی میسپارم کفارت گفت و کرد خود را

ابو علی الثقفی رحمه الله تعالی

از طبقه رابعه است. نام وی محمد بن عبد الوهاب است. ابو حفص
حداد و حمدون قصار را دیده بود. و در نیشابور امام و مقدم
بود در اکثر علوم شرعی. همه را فرو گذاشت. و بعلم صوفیان مشغول
گشت. و ابو عثمان حیری ویرا نیکو گفتی. و کان احسن المشایخ کلاما فی

عیوب النفس و آفات الاعمال. در سنه ثمان و عشرین و ثلثمائه برفته از دنیا
ه وی گفته العلم بالله حیوة القلب من الجهل و نور العین من الظلمة ه و هم
وی گفته هر که صحبت دارد بزرگانرا نه بر طریق حرمت. حرام شود بروی
فایده ایشان و برکات نظر ایشان. و از نور ایشان هیچ چیز بروی پیدا
نکرد. ه از وی پرسیدند که عیش که صعبتر و ناخوشتر. گفت عیش آنکه
بر نومیدی زید. ه شیخ الاسلام گفت که نومیدی دری در کفر دارد. نو
میدی از الله تعالی کفرست. لا ییأس من روح الله الا القوم الکافرون.
لا تقنطوا من رحمة الله. ه و روزی در محبت و احوال محبان سخن میگفت
در آن میانه این دو بیت را بخواند شعر الی کم یکون الصد فی کل ساعة
و کم لا تملین القطیعة و الهجرا ... رویدک ان الدهر فیه کفایة
لتفریق ذات البین فانتظری الدهرا ... و در اثناء مجلس خود بسیار
گفتی ای همه را نه هیچ بفروخته. و هیچ را بهمه خریده.

ابو علی الکاتب المصری قدس الله تعالی سره

از طبقه رابعه است. از کبار مشایخ مصرست. صحبت داشته با ابو بکر
مصری. و ابو علی رودباری. پیری ابو علی مشتولی است صاحب کرامات
ظاهر بوده. و ابو عثمان مغربی ویرا بزرگ میداشت. و ویرا مه میگفتند
از رودباری از بزرگی و تمامی علم وی. گوید هر گاه که چیزی بر من مشکل
شدی مصطفی را صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم بخواب دیدمی. و آنرا
بپرسیدمی. ه شیخ الاسلام گفت که شیخ ابو علی کاتب را در مصر پیری
بود که چیزی بوی دادی وی بمرد. شیخ بسر قبر وی شد. گفت الهی میان
من و تو این واسطه بود و شرک. وی برفت و توحید من درست کرد.

بحق آنکه توحید من ترا درست شد بر فتن وی که با وی نیکویی کن ۵ وی
گفته که الله تعالی گفته که وصل الینا من صبر علینا ۵ شیخ ابو القاسم
نصرابادی گوید که ابو علی کاتب را گفتند که بکدام یك مایلتری ازین دو
بفقر یا بغنا گفت بانکه بلند ترست در جه و مرتبهٔ آن پس این دو بیت را برخواند

ولست بنظار الی جانب الغنی ⁂ اذا کانت العلیاء فی جانب الفقر
وانی لصبار علی ما ینوبنی ⁂ وحسبك ان الله اثنی علی الصبر

ابو علی مشتولی رحمه الله تعالی

نام وی حسین بن علی بن موسی است شاگرد ابو علی کاتب و ابو یعقوب
سوسی است مشتول دهی است برده فرسنگی مصر و وی آنجا در سنه
اربعین و ثلثمایه برفته از دنیا ۵ وی گفته که پیغمبر را صلی الله علیه وعلی
آله وسلم بخواب دیدم مرا گفت یا با علی می بینم ترا که دوست می داری
درویشانرا و میل داری بصحبت ایشان می خواهی که ترا بوکیلی درویشان
و کفایت مهمات ایشان بپای کنم بترسیدم که بر دست من چیزی
رود که نباید یا کاری پیش آید که بر دست من بر نیاید گفتم یا رسول الله
بشرط عصمت و کفایت گفت بشرط عصمت و کفایت من خاموش
شدم پس از ان ویرا کاری برخاست و درویشان روی بوی
نهادند با آرزوها و بایستها و آن همه راست می شد چون خواسته
بود که بکفایت پیش استاد خود ابو علی کاتب آمد و آنرا باز گفت وی
گفت چه کرده بودی یعنی از جرم که ترا از میان درویشان بیرون کرد
یعنی درویشی و ناداشت به از کفایت و توان ۵ شیخ الاسلام گفت
که او بخود نمیکرد آنرا بلکه بفرمودهٔ مصطفی صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم

ومدد

ومدد وی میکرد زینهار که غافل نباشی و از مکر و غرور ایمن نشوی
۵ روزی یکی ازین طایفه بوی در آمد یکدینار پیش وی نهاد گفت
من برای این بتو نیامده ام گفت بستان که این را من نمیدهم من واسطه
ام حقوق شمارا بشما می رسانم آن عزیز این قصه را با شیخ ابو علی
کاتب باز گفت شیخ گفت من گمان نمی بردم که اکنون در دنیا کسی باشد
که مثل این سخن بگوید قصهٔ خواب ویرا با شیخ بگفت گفت رحم الله
ابا علی مثله یری هذه و یوفق للقیام بحقها ۵ شیخ الاسلام گفت که
ابو علی مشتولی از مشتول بیصره رفت بزیارت شیخ ابو یعقوب سوسی
در بصره میگشت و از کس نمی پرسید که خانهٔ وی کجاست تا روزی
بکویی فرو شد دکان حلاجی دید شاگردی بران نشسته نزدیك
او رفت و حجرهٔ وی پرسید گفت ویرا میخواهی گفت آری گفت چون
بوی شوی ترا خواهد گفت برو کرد کردار کرد که هر که بوی شود
این گوید آنکه برفت و دست بدر حجرهٔ وی باز نهاد آواز آمد که درای
در شد گفت بیا بنشین من ترا نگویم که برو کرد کردار کرد یعنی
این کار نه همه کردارست چیزی هست به از کردار ۵

ابو علی رازی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی گفته اذا رایت الله عز و جل یوحشك من خلقه
فاعلم انه یرید ان یونسك بنفسه یعنی هرگاه بینی که حق تعالی ترا
از خلق وحشت دهد از حاضر بیاسایی و غایب را بجویی بدانك
مراد او آنست که ترا با خود انس و آرام دهد ۵

ابو علی خیران رحمه الله تعالی

نام وی حسن بن صالح بن خیرانست فقیه بود شافعی جمع کرده بود میان
فقه وورع ویرا تکلیف کردند که قاضی القضاة شود قبول نکرده کویند
که علی بن عیسی وزیر مقتدر بالله صاحب البلد را کفت که شیخ ابو علی خیرانرا
بیارد تا قضا را بروی عرض کنند وی بشنید و پنهان شد چند کس بر در
خانهٔ وی موکل ساختند تا چون با آب محتاج شود بیرون آید ده روز
زیادت بیرون نیامد خبر بوزیر رسید کفت ویرا بکذارید مقصود ما
آن بود که مردم بدانند که در مملکت ما کسی هست که قضاء شرق و غرب را
بروی عرض کردند وی قبول نکرده وی کفته اذا استند الرجل تام عقله
شیخ الاسلام کفت چون دل بیدار بود مرد معلق بود

ابو علی سیرجانی رحمه الله تعالی

آورده اند که ویرا مسافری رسید برای سوزنی هفتاد بار او را بابازار
فرستاد که بهتر ازین می باید وشیخ ابو علی با بزرکی و پیری وضعف
خویش میرفت ودیکری می آورد تا هفتاد بار سوزن کری بیاورد تا
جنانکه او را باید سوزنی اختیار کند آن مسافر کفت دریغا که نیم خادم
پیش بنودی که دولت بکرفت ومن از برای تجربه میکردم اکر سوزن
کر را بیاوردی هفتصد بار دیت بخواستم فرستاد

عبد الله بن محمد المعروف بالمرتعش قدس الله سره

از طبقهٔ رابعه است کنیت وی ابو محمد است نیشابوری است از محلهٔ
حیرهٔ بغداد بود یکانهٔ مشایخ عراق است وایمهٔ ایشان از اصحاب
ابو حفص حداد است وجنید را دیده بود کفته اند عجایب بغداد سه است
زعقهٔ شبلی ونکتهٔ مرتعش وحکایات خلدی ومرتعش در بغداد بوده
در مسجد شونیزیه وآنجا برفته در سنه ثمان وعشرین وثلثمایه ودر قولی
ثلث وعشرین ابو حفص ویرا بسیاحت فرموده بود هر سال هزار
فرسنگ سفر میکرد پای برهنه وسر برهنه ودر هیچ شهر بیش از ده روز
نبودی وکاه بودی که سه روز بودی ابراهیم بن مولد کوید که مرتعش
برقه آمد ابراهیم قصار بوی طبقی نان وانکور فرستاد ومرتعش را پوستینی
بود ومیزدی میزر را از ارساخت وپوستین را بفروخت وبثمن آن نان
وانکور خرید وبا ابراهیم قصار فرستاد وکفت نان وانکوری را نان
وانکوری اکر ترا با الله تعالی حالی هست بیرون آی ابراهیم مولد کوید
که ابراهیم قصار ما را کفت مادام که اینجاست با وی سخن مکویید وبروی
سلام مکنید وی مدتی دراز در رقه اقامت کرد روزی با وی رسیدم
کفتم یا با محمد تو هنوز اینجایی با این همه خواری که از جهت ما بتو رسید
کفت بجهت این من اینجا این قدر اقامت کردم واکرنه من در شهرهای
دیکر جند روز بیش نمی باشم مرتعش کفته هرکز خویشتن را بباطن
خاص ندیدم تا خود را بظاهر عام ندیدم از وی پرسیدند که تصوف
جیست کفت اشکال وتلبیس وکتمان وهم از وی پرسیدند که
ای الاعمال افضل کفت رؤیة فضل الله پس این بیت بخواند شعر
ان المقادیر اذا ساعدت ∴ الحقت العاجز بالحازم
وهم وی کفته افضل الارزاق العبودیة وملازمة الخدمة علی السنة
وهم وی کفته که اول کاری من آن بود که من دهقان بسری بودم
در نیشابور بر در خانه خود نشسته ناکاه جوانی آمد مرقعی در بر وکهنه
بر سر وبسوی من اشارت کرد وبوجهی لطیف جیزی خواست با خود

تصحیح

گفتم جوانی است تن درست از این شرم نمیدارد که سوال میکند و ویرا هیچ
جواب ندادم بانگی بر من زد که از آن بترسیدم پس گفت اعوذ بالله مما خامر
سرك واختلج به صدرك من بیخود شدم و بروی در افتادم خادمی از خانه
بیرون آمده بود و سر من در کنار خود نهاده و مردم بسیار گرد من در آمده
چون بعد از مدتی با خود آمدم آن جوان رفته بود حسرت بسیار خوردم
از آنچه کرده بودم پشیمان شدم چون شب رسید بغایت غمگین در خواب
شدم حضرت امیر المؤمنین علی را رضی الله تعالی عنه در خواب دیدم و
آن جوان با وی حضرت امیر بمن اشارت میکرد و سرزنش میکرد و
میگفت از الله تعالی لا یخیب مانع سائله از خواب در آمدم و هر چه
داشتم تفرقه کردم و روی بسفر آوردم بعد از پانزده سال شنیدم
که پدرم مرده است بنیشابور باز گشتم از خدای تعالی در خواستم
که مرا خلاصی دهد از میراثی که بمن رسیده است خدای تعالی عنایت
کرد و از آن خلاص شدم و همیشه خشم آن جوان را بر خود می بینم و هرگز از
شرمندگی وی خالی نشده ام و نخواهم شد تا آن وقت که بخدای تعالی برسم

عبد الله بن محمد بن منازل قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ رابعه است کنیت وی ابو محمد است از بزرگان مشایخ نیشابور
بوده و ویرا طریقی است که بدان متفرد است صحبت داشته با حمدون
قصار و طریقت از وی گرفته و عالم بوده بعلوم ظاهر ه بزرگی گفته
از مشایخ که من مردی و نیم شناسم نیم مرد نصرآبادی است که مرد ما را
بدنام نبرد ه وی گفته که هر که درین کار بزور در آید فضیحت شود
و هر که بضعف در آید قوی شود یعنی بنیاز و جهت واردات در آید

نه بدعوی و قوت ه و هم وی گفته که هیچ چیز نیست در آن کس که ذل
کسب و ذل سوال و ذل رد بخشیده باشد ه و هم وی گفته که هر که لازم
گرداند مر نفس خود را چیزی که بآن محتاج نباشد ضایع گرداند از احوال
خود مثل آن چیزهایی که بآن محتاج باشد و از آن چاره نداشته باشد
ه و هم وی گفته اگر درست شود بنده را در همه عمر یکنفس که از شرك و ریا
پاك باشد سرایت برکات آن یك نفس در آخر عمر بوی سرایت کند

عبد الله حداد رازی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفته که وی گفت که هر که حق الله تعالی در جوانی فرو گذارد
ویرا در پیری فرو گذارند و یاری ندهند ه

عبد الله بن عصام المقدسی قدس الله سره

شیخ الاسلام گفته که وی مصطفی را صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم بخواب
دید گفت یا رسول الله حقیقت این کار که ما در آنیم چیست گفت شرم داشتن
از حق تعالی که چون با خلق باشی از وی خالی باشی یعنی می باید که چون
بظاهر با خلق باشی بباطن با حق باشی و شرم داری از وی که بباطن نیز
مشغول خلق باشی رسول صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم این بگفت و برفت
و بر اثر وی برفتم گفتم یا رسول الله بیفزای گفت بگشودن بر خلق وقتی
که با حق باشی یعنی وقتی که بباطن با حق باشی سبحانه باید که بظاهر
با خلق باشی و بر ایشان بخشایی و حقوق ایشان را ضایع نگردانی ه

عبد الله بنادانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفته که وی گفت که مصطفی را صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
بخواب دیدم گفتم یا رسول الله بکدام قوم نشینم گفت با آن قوم که بهمانی

شوند یعنی درویشان نه با آن قوم که مهمانی کنند یعنی توانگران ٥

ابو الخیر التیناتی الاقطع قدس سره

از طبقهٔ رابعه است نام وی حماد است غلامی بوده بتینات که دهی است
بده فرسنکی مصر ٥ وکویند که تینات از مصیصه است از ولایت مغرب زنبیل
بافتی کس نداند که چون می بافت وویرا بد و دست دیده اند چون کسی بودی
وبا شیر موانست داشت قیل له بلغنا ان السباع تأنس بک قال نعم الکلاب
یأنس بعضها ببعض وی زینهار زمین بود در وقت خود و مشرف بر احوال
خلق در سنه نیف واربعین وثلثمایه برفته از دنیا ویرا آیات وکرامات
بسیار وظاهر بوده صحبت داشته با ابو عبد الله جلا و جنید وغیر ایشان
از مشایخ در طریقهٔ توکل یکانه بوده ٥ وی کفته هر که عمل خود بظاهر کند
مرائی است وهر که حال خود ظاهر کند مدعی ٥ وقتی یکی را دید که بر آب
می رفت وی بر کنار دریا بود آن مرد را بدید که بر آب می رفت کفت این چه
بدعت است با خشکی آی ومی رو ووقتی دیکر دیکری را دید که در هوا
می رفت کفت این چه بدعتست فرود آی ومی رو آخر بانک بروی زد که
بجای روی کفت بحج کفت اکنون برو ٥ شیخ الاسلام کفت که کرامات
فروش تا ویرا قبول کنند مغرورست وکرامات خرا کرچه بانک سک نکند سک
یعنی حقیقت نه کراماتست ورای آن چیزیست آن زها دو ابدال را
خوش آید صوفی عارف از کرامات بیه است وی کرامات کراماتست
٥ شیخ الاسلام کفت عباس بن محمد الخلال کوید از مرو که ابو الخیر تیناتی
مرا کفت که مرقع در کردن افکنده کجا میشوی بطرسوس وبیت المقدس
جایکیت باز نه نشینی قد وی با او کنی ٥ شیخ الاسلام کفت آن کنج کجا بود

جایی که تو نباشی ٥ شیخ الاسلام کفت که ابو صالح حد ثانی کفت نام وی
هارون که در خانهٔ ابو الخیر تیناتی شدم بزیارت مرا کفت اکنون سفر
کجا میکنی کفتم بطرسوس کفت امسال بکجا نیت داری کفتم نیت مکه
دارم کفت الله تعالی شما را چیزی داد حق آن ندانستید وآنرا نیکو نداشتید
شما را در بادیها ودریاها پراکنده ساخت ابو صالح کفت ای شیخ حج و
غزا را میکویی کفت آری حج وغزا را میکویم چرا نه وقت خود را غنیمت
کیرید وبآن باز نشینید ٥ شیخ الاسلام کفت مریدی بپیش ابو القاسم
خلال مروزی شد از وی دستوری خواست که بسفر میشوم پیر کفت
چرا می روی کفت که آب که برود تیره کردد پیر کفت چرا دریا نباشی که
نرود وتیره نکردد ٥ یکی از اصحاب ابو الخیر تیناتی کوید که روزی شیخ
نشسته بود کفت وعلیکم السلام کفتم با فرشتکان میکویی کفت
نه که یکی از فرزندان آدم در هوا میکذشت بر من سلام کرد اورا جواب
دادم ٥ ابو الحسین قرافی کوید بزیارت ابو الخیر تیناتی رفتم چون وداع
وی میکردم تا در مسجد بیرون آمد وکفت یا ابا الحسین میدانم که با خود
معلومی بر نمیداری لیکن این دو سیب را با خود بردار از وی بستدم
ودر جیب نهادم سه روز برفتم هیچ فتوحی نرسید یکی از آن دو سیب
را بیرون آوردم وبخوردم خواستم که دیکری را بیرون آرم دیدم که
هر دو سیب در جیب منست پس از آن سیبها می خوردم وباز
در جیب من پیدا می شد تا بموصل رسیدم بخاطر من رسید که
این سیبها معلوم من شدند وتوکل را بر من فاسد ساختند
آنها را از جیب بیرون آوردم وبنکریستم که درویشی خود را در عبایی

بچیده میگوید مرا سبب آرزو میکند هر دو را بوی دادم چون از وی برکذشتم
در دل من افتاد که شیخ ابو الخیر آن سیبها را بوی فرستاده بود برکشتم
وآن درویش را طلب کردم نیافتم ٥ یکی ازین طایفه میکوید که پیش
شیخ ابو الخیر تیناتی بودم با من از بدایت حال خود حکایت آغاز کرد
از وی پرسیدم که سبب دست بریدن شما چه بود کفت دستی کناهی کرد
ببریدندش مرا کمان آن شد که در جوانی از وی کاری که سبب دست
بریدن باشد واقع شده است دیکر هیچ نکفتم تا آنکه بعد از چند
سال با جمعی از مشایخ بوی رسیدم با یکدیکر از مواهب وکراماتی
که از حق سبحانه نسبت با یشان واقع شده بود سخن میکفتند تا سخن بطی
ارض رسید ودر آنجا هر کسی سخنی میکفت ابو الخیر را از ان خاطر تنک
آمد کفت چند میکویید که فلان در یکشب بمکه میرود و فلان در یک
روز من غلامی حبشی می شناسم که روزی در جامع طرابلس نشسته
بود و سر در مرقع کشیده خوشی حرم بخاطر وی آمد در سر خود کفت
کاش من اکنون در حرم بودمی چون سر از جیب مرقع بیرون آورد
خود را در حرم یافت آن جماعت در یکدیکر نکریستند و با یکدیکر
باشارت کفتند که این غلام حبشی وی است پس یکی از ان جماعت کستاخی
کرد وکفت اصحاب می پرسند که سبب بریدن دست شما چه بود کفت
دستی کناهی کرد ببریدند کفتند مدتهاست که این می کویی می
خواهیم که سبب آنرا بکویی کفت من مردی بودم از مغرب مرا هوای
سفر خاست باسکندریه در آمدم دوازده سال آنجا بودم از آنجا
سفر کردم دوازده سال دیکر در میان شطا و دمیاط اقامت

کردم

کردم کفتند اسکندریه شهریست معمور آنجا می توان بود اما در میان
شطا و دمیاط هیچ نوع آبادانی نیست چون معاش میکردی کفت بر کنار
خلیج دمیاط خانککی از نی ساخته بودم ودران زمان راه کذریان بسیار
بدمیاط فرود می آمدند چون شبانکاه چیزی میخوردند سفرهای خود را
بیرون سور می افشاندند نان ریزه که می ریخت دران با سکان مزاحمت
میکردم ونصیب خود میکرفتم در تابستان قوت من این بود وچون
زمستان می شد در نواحی خانه من بردی بسیار بود از زمین می کندم
و بیخ آنرا که تازه و سفید بود میخوردم وآنچه از ان خشک و سبز بود
می انداختم این بود قوت من ناکاه روزی در سر من در دادند که ای
ابو الخیر تو چنان کمان می بری که با خلق در قوتهای ایشان شریک نیستی
ودعوی توکل میکنی وحال آنکه در میان معلوم نشسته کفتم الهی وسیدی
ومولایی سوکند بعزت تو که هرکز دست بآنچه آنرا زمین رویانده دراز
نکنم وهیچ نخورم جز آنچه تو بمن رسانی دوازده روز کذشت نماز فرض
و سنت و نفل میکزاردم بعد از ان از نفل عاجز شدم دوازده روز دیکر
فرض و سنت میکزاردم بعد از ان از سنت هم عاجز شدم دوازده
روز دیکر فرض میکزاردم بعد از ان از قیام عاجز شدم دوازده روز
دیکر نشسته می کزاردم بعد از ان از نشستن نیز عاجز شدم دیدم
که دیکر فرض از من فوت می شود پس پناه بخدای تعالی بردم و در سر
خود کفتم الهی و سیدی بر من خدمتی فرض کرده که از ان سوال خواهی
کرد ورزق مرا ضمان شده که بمن رسانی بآن رزقی که ضمان شده
بر من تفضل کن و بآن عهدی که بسته ام مرا مکیر ناکاه دیدم که

در بیش من دو قرص بیدا شد و درمیان آن جیزی وهیچ نکفت که آن
جه جیز بود و از اصحاب هم کسی نپرسید بس دایم آن دو قرص را ازین شب
تا شب دیکر می یافتم بعد ازان اشارت جنان شد که بجانب ثغری
باید شد بغزا بجانب ثغر روان شدم تا بدهی رسیدم واتفاقا روز جمعه
بود در صحن مسجد جامع شخصی قصه زکریا علیه السلام و در آمدن وی
در درخت و دو نیمه کردن وی باره و صبر کردن وی بران میکفت در نفس
خود کفتم الهی و سیدی زکریا علیه السلام مردی صبار بوده است اکر
مرا نیز مبتلا کردانی ببلایی صبر کنم بس ازان روان شدم تا بانطاکیه
بعضی از دوستان من مرا دیدند دانستند که عزیمت ثغر دارم برای
من شمشیری و سپری و حربه آوردند بس بثغر رفتم و از خدای تعالی
شرم داشتم که از ترس عدو در بس سور مقام کیرم روز در بیشه که
بیرون سور بود مقام کرفتم و شب بکنار دریا می آمدم و حربه را بزمین
فرو می بردم و سپر را بآن بازمی نهادم و محراب می ساختم و شمشیر را
حمایل میکردم و تا روز نماز میکزاردم جون نماز صبح می کزاردم به بیشه
باز میکشتم بعضی از روزها نظر کردم جشم من بر درختی افتاد که بعضی
میوهای وی سرخ شده بود و بعضی سبز بود و شبنم بران نشسته بود
وی درخشید مرا خوش آمد عهد مرا بر من فراموش کردانیدند دست
بآن درخت دراز کردم و از میوه آن جیزی کرفتم بعضی در دهن
داشتم و بعضی در دست که عهد را فرا یاد من دادند آنجه در دست
داشتم بریختم و آنجه در دهان بود بینداختم و با خود کفتم که وقت
محنت و ابتلا رسید و سپر و حربه را دور انداختم و بر جای بنشستم

و دست در سر خود زدم هنوز نیک قرار نکرفته بودم که جمعی سواران
و بیادکان کرد من در آمدند و کفتند برخیز مرا می بردند تا بساحل
رسانیدند دیدم که امیر آن نواحی سوار ایستاده است و کروهی
سواران و بیادکان کرد بر کرد وی و جماعتی از سیاهان که روزی
بیشتر قطع طریق کرده بودند بیش روی وی باز داشته اند جون
بیش امیر رسیدم کفت جه کسی کفتم بنده از بندکان خدای تعالی
بس ازان سیاهان برسید که وی را می شناسید کفتند نی کفت وی
مهتری شماست خود را اقدای وی میکنید بس حکم کرد که دستها و پایهای
ایشانرا ببرید یک یک را بیش می آوردند و از هر کدام یک دست و یک پای
می بریدند جون نوبت بمن رسید کفتند بیش آی و دست خود را دراز
کن دست خود را دراز کردم ببریدند کفتند پای خود را دراز کن دراز
کردم و روی بآسمان کردم و کفتم الهی و سیدی دست من کناه کرده
بود پای را جه کناهست ناکاه سواری که درمیان استاده بود خود را
بر زمین انداخت و کفت جه میکنید می خواهید که آسمان بر زمین
فرود آید این فلان مرد صالح است و نام مرا کفت آن امیر خود را از
اسب بینداخت و دست بریده مرا برداشت و ببوسید و در من آویخت
و میکریست که مرا بحل کن کفتم من در اول ترا بحل کرده ام دستی بود
کناهی کرده بود ببریدندش بعد ازان بکریستم و کفتم کدام مصیبت
ازین عظیم تر که هم دست بریده شد و هم آن دو قرص از دست برفت
ه شیخ الاسلام کفت بیری بوده زهیر بن بکیر نام وی عالم بوده
و صاحب تصنیفات وی کوید که بروز کاری مرا موالی در جشم نیامدی

وایشان از کسی نداشتی مگر آنان را که باصل از عرب بودند شبی در خواب دیدم ازین طایفه حلقه حلقه و جوق جوق تا بدر آسمان مرا گفتند ای پسر بکیر این همه دیدی همه موالی اند از عجم در میان ایشان یک تن نیست از عرب ه شیخ الاسلام گفت من سیزده ابوالخیر شناسم همه ازین طایفه موالی بودند سید جهان و جندی را نام برد ابوالخیر تیناتی و ابوالخیر عسقلانی ابوالخیر حمصی و ابوالخیر مالکی و ابوالخیر حبشی بسین

ابوالخیر حبشی رحمه الله تعالی

شیخ عمو و شیخ عباس بدیدار وی فخر میکردند وی بمکه مجاور بوده ه وقتی شخصی در مسجد حرام آمد گفت کجایند آنان که جوانمردان میگویند پس اشارت بصوفیان کرد و بر سبیل حقارت گفت جوانمردان اینانند ساعتی گذشت شیخ ابوالخیر حبشی می آمد با هیبت و خشم تمام زردی بر روی وی بدید آمده آن سخن را که آن شخص گفته بود دانسته بود پس گفت کیست آنکه میگویند کجااند جوانمردان جوانمردی باید تا جوانمرد بیند و گویند که وی همانست که قبر وی در ابرقوه است و نام وی اقبال بود و لقب وی طاوس الحرمین و کنیت وی ابوالخیر غلامی بود حبشی مر بعضی خواجگان حجازی را و در اوان بندگی بیندگی حضرت حق سبحانه اشتغال تمام داشت همواره خواجه وی میگفت از من چیزی خواه و وی هیچ نمیخواست روزی بر وی الحاح بسیار کرد گفت اگر میخواهی مرا خاصة لوجه الله تعالی آزاد کن خواجه گفت من چندین سالست که ترا آزاد کرده ام و بحقیقت تو خواجه بودی و من بنده پس خواجه خود را وداع کرد و روی ببغداد آورد بقصد زیارت

یکی از مشایخ چون بآنجا رسید آن شیخ مشرف بر موت بود چون سلام کرد ه گفت و علیک السلام یا ابا الخیر مشتاق بودیم و ترا القبی است شریف که در حجاز بآن مشرف خواهی شد و ویرا وصیت بمجاورت حرمین شریفین زادهما الله تعالی شرفا کرد و گفت مقصود تو آنجا حاصل خواهد شد شصت سال مجاورت حرمین کرد که هرگز از هیچکس هیچ چیز طلب نکرده وی گفته که شصت سال در مکه و مدینه مجاورت کردم و سختیهای بسیار کشیدم هرگاه خواستم که از کسی سوال کنم هاتفی آواز داد که شرم نمیداری روئی که بآن سجده ما میکنی آنرا پیش غیر ما خوار کردانی ه گفته اند که هرگاه که بروضه مقدسه مصطفویه علی ساکنها الصلوة والسلام درآمدی و گفتی السلام علیک یا رسول الثقلین جواب آمدی که و علیک السلام یا طاوس الحرمین ه وی گفت الحر من یوجب علی نفسه خدمة الاحرار والفتی من لا یری لنفسه علی احد منة ولا یری لنفسه استغناء عن احد ه وهم وی گفته که بر تجارت احوال و تواضع سود ایشان در سنه ثلث وثمانین وثلثمایه بر فت از دنیا

ابوالخیر عسقلانی رحمه الله تعالی

ببغداد آمد و چندگاه اقامت کرد و با مشایخ صحبت داشت و از آنجا بیکی از دیهها رفت و متأهل شد و هم آنجا وفات کرد

ابوالخیر حمصی رحمه الله تعالی

بادیه کعبه را بارها بر قدم توکل قطع کرد توفی بعد العشر والثلثمایة

ابراهیم بن شیبان الکرمانشاهی القرمیسینی قدس الله تعالی سره

از طبقه رابعه است کنیت وی ابو اسحق است شیخ جبل بود

در وقت خویش ویرا مقامات بود در ورع وتقوی که خلق از ان عاجز اند
از اصحاب ابو عبد الله مغربی وابرهیم خواص ه از عبد الله منازل پرسیدند
که وی چه کوییی کفت ابرهیم حجة الله علی الفقراء واهل الاداب والمعاملات
در سنه سبع وثلثین وثلثمایه برفته از دنیا ه وی کفته هر که حرمت
مشایخ نکاه ندارد بدعویهای دروغ وکزافهای بی فروغ کرفتار شود
وبآن فضیحت کردد ه وهم وی کفته که چون درویش کوید که نعلین
من باید که در وی نکاه نکنی یعنی در صحبت باید که ترا ملك نباشد ه وهم
وی کفته که پدر مرا وصیت کرد که علم بیاموز از برای آداب ظاهر
و ورع را بیشه کیر از برای آداب باطن و دور باش از انکه ترا چیزی
از خدای تعالی مشغول کرد اند که کم افتد که کسی از وی روی
بکرداند باز دولت آن یابد که روی بوی آرد ه

ابو زید مرغزی خراسانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که خواجه ابو زید مرغزی فقیه خراسانی بحج می شد
بکرمان شاهان رسید ابرهیم شیبانرا آنجا یافت آن سال حج را بکذاشت
وصحبت ویرا لازم کرفت عمارت دل خود را وپس از ان سه حج کرد
ه چون خواجه ابو زید از دنیا برفت آن روز بارانی عظیم بود بیرون
نتوانستند برد در خانه دفن کردند بعاریت که باز بیرون برند
چون خواستند که بیرون برند در کور نبود ه شیخ الاسلام کفت
که آن ولایت نه از فقه یافته بود که از ان پیر وصحبت وی یافته بود

ابرهیم بن احمد بن المولد الصوفی الرقی قدس الله تعالی روحه

از طبقه رابعه است کنیت وی ابو اسحق است از کبار مشایخ رقه است

وفتیان ایشان با ابو عبد الله جلا وابرهیم قصار رقی صحبت داشته
در سنه اثنتین واربعین وثلثمایه برفته از دنیا ه برادر وی ابو الحسن
علی بن احمد ویرا پس از وفات وی بخواب دید کفت مرا وصیتی کن
کفت علیك بالقلة والذلة الی ان تلقی ربك ه وی کفته حقیقة الفقر
ان لا یستغنی العبد بشیء سوی الحق سبحانه ه وهم وی کفته که عجب
می آید مرا از کسی که بشناخت که ویرا راه هیست بخداوند وی چون زندکانی کند با غیر او وحال آنکه خدای تعالی میکوید وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ
وَأَسْلِمُوا لَهُ ه وهم ابرهیم رقی کوید که من در ابتدای امر خود قصد
زیارت مسلم مغربی کردم چون بمسجد وی در آمدم امامی کرد والحمد را
چند جای خطا خواند با خود کفتم که رنج من ضایع شد آن شب
آنجا بودم روز دیکر بقصد طهارت خواستم تا بکرانه فرات
روم شیری بر راه خفته بود باز کشتم دیکری بر اثر من می آمد عاجز
فرو ماندم بانك بر کرفتم مسلم از صومعه بیرون آمد چون شیران ویرا
بدیدند تواضع کردند وی کوش هر یك بکرفت وبمالید وکفت
ای سکان خدای عز وجل نکفته ام شمارا که با مهمانان من کار مکیرید
آنکاه مرا کفت یا ابا اسحاق براست کردن ظاهر مشغول شده اید
تا از خلق می بترسید وما براست کردن باطن تا خلق از ما بترسند

ابراهیم الجبلی رحمه الله تعالی

از زمین کیل بوده پیری بزرك وبا شکوه بوده این طایفه را وقت
صافی داشته ه شیخ ابو الازهر اصطخری کوید که ابراهیم کیلی بعم زاده
خود مبتلا شد ویرا بزنی کرد بوی مشعوف شد چنانکه از پی قرار ی

در دوستی وی از نزدیک وی برنتوانست خواست • وقتی با خود گفت این چیست که من در آنم • اگر من با این حال بآخرت روم من که باشم • بشب برخاست و غسل کرد • و نماز کرد و بزارید و گفت الهی تو آن اولی که بودی دل مرا آن حال اول باز ده • در ساعت زن را تب گرفت و در روز سیم را برفت ابراهیم ویرا دفن کرد و با سر وقت خود شد • پای برهنه و سری برهنه • بباديه درآمد

ابراهیم دهستانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت • که شیخ محمد قصاب بدامغان مرا گفت • که آن وقت که درین دیار اهل کلام پدید آمدند • من از آن رنجه می بودم • برخاستم و بشیخ ابراهیم دهستانی رفتم • که از وی بپرسم • یعنی از مذهب و سخن ایشان • چون پیش وی رسیدم هنوز با وی از آن چیزی نگفته بودم مرا گفت • محمد باز کرد • لا یعرفه احد غیره • الله را جز الله کسی نشناسد • سخن ذو النون است که العلم فی ذات الله جهل • شیخ الاسلام گفت که او را نتوان شناخت جز باو و سخن او • چون او را بقرآن و سنت بشناسی او را باو بشناخته باشی • یعنی شناخت تصدیقی و تسلیمی بعقل مجرد او را نتوان شناخت • عقل مخلوق است • بر مجهول خودی دلالت کند • هر که در وا زو با تو سخن گوید بپذیر که او خود گوید • و عقل و قیاس خود مپذیر که ایمان سمعی است نه عقلی

ابراهیم جرغینانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت • که وی گفته که آنچه گوش دریابد علم است • و آنچه فهم دریابد حکمتست • و آنچه باو بشنوی و باو دریابی حیاتست •

ابراهیم بازویه رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحق است • از مشایخ نیشابور است • ابو حفص را دیده • و با ابو عثمان حیری صحبت داشته • و ویرا در فتوت شانی بوده است عظیم • نام وی ابراهیم بن محمد بن سعید است • اما از صورت نیکوی وی و خوش خواندن • ویرا بازویه لقب کردند •

قرمیسینی

مظفر کرمانشاهی قدس الله تعالی روحه

وی از طبقه رابعه است • از کبار مشایخ جبل است • و از فقرای صادق • با عبد الله خراز صحبت داشته بود • و با بو بکر تا ازوی نیز • در طریقت خود یگانه مشایخ بود • استاد عباس شاعر است • شیخ الاسلام گفت که وی شب را بسه بخش کرده بود • سیکی نماز کردی • و سیکی قرآن خواندی • و سیکی مناجات کردی بر خود می زاریدی • و این بیت میگفتی شعر

قد لسعت حية الهوی كبدی	فلا طبيب لها ولا راق
غير الحبيب الذی شغفت به	فعنده رقيتی و ترياق

• وی گفته العارف من جعل قلبه لمولاه و جسده لخلقه • و هم وی گفته من صحب الاحداث علی شرط السلامة • و هم وی گفته باید که نظر تو در دنیا از برای اعتبار باشد • و سعی تو در وی بر حد اضطرار و ترک تو مر انرا بر سبیل اختیار • از وی پرسیدند که فقیر کیست گفت فقیر آنکس که باو حاجتش نباشد • شیخ الاسلام گفت که از آن باو حاجتش نباشد که حاجتش همه او باشد و بس •

ابو الحسین بن بنان رحمه الله تعالی

از طبقه رابعه است • با ابو سعید خراز صحبت داشته • و نسبت خود بوی درست کند • در تیه برفته از دنیا • ابو عثمان مغربی گوید • که ابو علی کاتب گفت • که وقتی ابو الحسین بنان در وجد و رقص بود • و ابو سعید

خوار برای وی دست می زد ۵ ابوالحسین نبان کوید که همه خلق در
بادیه تشنه باشند و من برکنار نیل ۵ وهم وی کوید که بزرك ندارد
قدر دوستان الله تعالی را مکر بزرك قدری بنزدیك وی ۵

ابوالحسین بن هند الفارسی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ رابعه است· نام وی علی بن هند القرشی است ۵ از کبار مشایخ
فارس است· و علماء ایشان· صحبت داشته با جعفر حذا· و بزرکتر از
وی چون عمرو بن عثمان· و جنید· و طبقهٔ ایشان ۵ وی کفت هرکرا
خدای تعالی بر بساط قرب خود جای دهد و ویرا راضی و خشنود
دارد· بهرچه بروی کذراند زیرا که بر بساط قرب بی رضایی و نا خشنودی
است
نباشد ۵ وهم وی کفت حسن خلق با الله تعالی بترك شکایت
و با امرها و فرمانها وی· انکه بنشاط دل و طیب نفس بآن قیام
نمایی و با خلق بنیکوکاری و بردباری ۵ وهم وی کفت اجتهد
ان لا تفارق باب سیدك بحال فانه ملجاء الکل فمن فارق تلك
السدة لا یری بعدها قرارا و لا مقاما· و قال ـــــ شعر
کنت من کربتی افر الیهم ۵ فهم کربتی فاین المفر
۵ شیخ ابو عبدالله خفیف کفت که شیخ ابوالحسن هند با جمعی
در شیراز در دعوتی بود و من در سفر بودم· کفته بود که نصیب ابو عبد
الله بکذارید جماعتی عذری کفته بودند· دیکر باره کفته بود که البته
نصیب وی بکذارید· بکذاشتند· اتفاقا من رسیدم· درآمدم و سلام
کردم· ابوالحسین هند برخاست و جامه در زیر بغل کرفت· و میکشت
و میکفت· قلوب المؤمنین لا تکذب· پس من کفتم هیچ خوردنی دارید·

که من کرسنه ام آنچه کذاشته بودند آوردند ۵

ابوالادیان رحمه الله تعالی

کنیت وی ابوالحسن است· و نام وی علی· ویرا از آن ابوالادیان کفتند
که در همه دینها مناظره کردی· و مخالفانرا بشکستی· وی بصری است· در
ایام جنید بوده· و با ابوسعید خراز صحبت داشته· عالم بوده· و
صاحب لسان ۵ ویرا غلامی بود احمد نام· وی کفته که روزی میان
ابوالادیان· و مجوسی سخنی میکذشت· ابوالادیان کفت آتش باذن
خدای تعالی کار میکند· و مجوسی کفت نه چنین است که بطبع خود
کار میکند· و اکر چنانچه بنمایی که آتش بفرمان خدای تعالی کار
میکند بدین تو درآیم· اتفاق بران کردند که آتشی برافروزند
و ابوالادیان در میان آتش رود· هیزم بسیار جمع کردند· و آتشی
عظیم برافروختند· و مردم بسیار حاضر آمدند· چون هیزم تمام
بسوخت· اخکرها را بر روی زمین پهن کردند· ابوالادیان
سجاده انداخته بود و نماز میکرد· چون سلام باز داد برخاست
و بر بالای اخکرها برفت· چون باخر رسید روی با مجوسی کرد
و کفت این کفایت است· یا نوبتی دیکر درآیم· چون این سخن بکفت
روی درهم کشید· مجوسی مسلمان شد· احمد کوید چون شب درآمد
ویرا پای مالیدم· در زیر انکشت پای وی آبله دیدم· مقدار سیبی کفتم
شیخا این چیست· کفت چون بر سر آتش میرفتم غایب بودم· چون
باخر آتش رسیدم· حاضر کشتم· و آن سخن بکفتم· و اکر این حضور
در میانهٔ آتش بودی بسوختمی· شیخ الاسلام کفت· هرکاه

که وی بج رفتی از خانه خود لبیک زدن کرفتی • وقتی از حج باز آمد و زود لبیک زدن کرفت • کفتند سردی مکن اکنون باز آمدی باز لبیک می زنی کفت این بار لبیک نه حج را می زنم که لبیک او را می زنم یک هفته بر نیامد که از دنیا برفت •

ابو جعفر محمد بن علی النسوی المعروف بمحمد علیان رحمه الله تعالی

از طبقه رابعه است از کبار مشایخ نیشابور بوده • از اجله اصحاب ابو عثمان حیری • محفوظ کوید که وی امام اهل معارف است • وی از نسا قاصد با بو عثمان آمدی • بپرسیدن مسایل دینی • و در راه آب و نان نخوردی • و خواب نکردی • و بر طهارت رفتی • و چون طهارت بشکستی نرفتی تا طهارت نکردی ٥ شیخ الاسلام کفت اکر با بو عثمان رفتی روا بودی طعام خوردن • ولی طهارت رفتن • اما او نه با بو عثمان می رفت • مقصود وی چیزی دیکر بود ٥ وی کفته هر که باختیار و خواست خود اظهار کرامت میکند وی مدعیست • و هر که بی خواست وی بروی کرامتی ظاهر میشود وی ولی است ٥ و هم وی کفته چون دوست نداری کسی را که هرکز از بر و احسان وی یک طرفة العین خالی نیستی • چون دعوی محبت کسی کنی که یک طرفة العین در مقام موافقت وی نباشی ٥ و هم وی کفته هر که با غیر الله تعالی آرام کیرد • الله تعالی ویرا فرو کذارد • و هر که با الله تعالی آرام کیرد طریق آرام با دیکران ببروی

ابو سعید الاعرابی رحمه الله تعالی

از طبقه خامسه است • نام وی احمد بن محمد است • بصری الاصل است • بمکه ساکن شده بود • عالم بود • و فقیه • ویرا برای این طایفه تصنیفهای بسیار است • با جنید صحبت داشته • و با عمرو بن عثمان •

و ابو الحسین نوری • و حسن مسوحی • و ابو جعفر حفار • و ابو الفتح حمال قریبست بطبقه چهارم • در سنه اربعین و احدی و اربعین و ثلثمایه برفت از دنیا • در وقت خود شیخ حرم بود ٥ شیخ الاسلام کفت که ویرا جزویست در نکتهای توحید سخت نیکو • در آنجا کفته • لا یکون قرب الاوثمة مسافة • نزدیکی نکویند تا مسافت نبود ٥ شیخ الاسلام کفت که در قرب دو کانکی است • که یکی بدیکری نزدیک بود • پس چون نیک بنکری قرب بعد باشد تصوف یکانکی است ٥ وی کفته التصوف کله ترک الفضول • والمعرفة کلها الاعتراف بالجهل ٥ و هم وی کفته که لا یکون الشوق الا الی غایب ٥ شیخ الاسلام کفت داود طایی را کفتند تو مشتاقی کفت من نه دودم • غایب مشتاق بود • دوست من حاضرست ٥ و هم ابن الاعرابی کفته است که الله تعالی بعضی از اخلاق دوستان خود با دشمنان داده • تا بآن با دوستان وی تعطف میکنند • و بآن سبب • دوستان وی می آسایند ٥

ابو عمرو الزجاجی قدس الله تعالی روحه

از طبقه خامسه است • نام وی محمد بن ابرهیم است • و کفته اند نام وی ابرهیم است • نیشابوری الاصل است • صحبت داشته با ابو عثمان حیری • و جنید • و رویم • و خواص • کویند که چهل سال در مکه مجاور بوده • در حرم بول نکرده • و موی نینداخته • تعظیم حرم را • و نزدیک بشصت حج کزارده بود • ابو عمرو نجید کوید که بمکه بودم • و مشایخ وقت چون کتانی • و ابو الحسین مزین کبیر • و صغیر • و غیر ایشان • از مشایخ حلقه می زدند و صدر همه ابو عمرو زجاجی بود • و چون سخن در

وی حکم کردی و بوی حوالت کردندی پیوسته گفتی من سی سال خلای
جنید بدست خود پاک کرده ام و بآن فخر میکرد در سنه ثمان واربعین
وثلثمایه برفته از دنیا ه وی گفته لان ینتقص من البشریة شیء احبّ
الی من ان یمشی علی الماء یعنی از وجود بشریت من چیزی کم شود دوستتر
ازان دارم که بر آب روم ه وهم وی گفته که مادر من بمرد وازوی
پنجاه دینار میراث بمن رسید بقصد حج بیرون آمدم چون ببابل
رسیدم مرا شخصی پیش آمد و گفت با خود چه داری با خود گفتم هیچ
بهتر از راستی نیست گفتم پنجاه دینار گفت بمن ده بمیان نزا بوی دادم
آنرا بشمرد همچنان یافت که گفته بودم گفت بستان که راستی تو
مرا بگرفت پس از مرکب خود فرود آمد که سوار شو گفتم نمیخواهم گفت
چاره نیست والحاح بسیار کرد سوار شدم گفت من هم بر اثر تو
میرسم سال آینده بمن رسید در مکه وبا من بود تا از دنیا برفت
گویند که در موسم حج عجمی پیش وی آمد که برات من بده که حج گزاردم
ویاران تو مرا با تو نشان دادند که برات حج از تو بستانم شیخ سلامتی
صدر و سادگی ویرا دید دانست که یاران با وی مزاح کرده اند
بطلتم اشارت کرد و گفت آنجا رو و بگوی یا رب اعطنی البرات ساعتی
نیامد که آن عجمی باز گشت و بدست وی کاغذی بخط سبز بران نوشته
که بسم الله الرحمن الرحیم هذه براءة فلان بن فلان من النار

ابراهیم بن یوسف بن محمد الزجاجی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحق است والد ابو عمرو زجاجی است ویرا در تاریخ نشابور
آورده اند از کبار اصحاب ابو حفص است ودر طریق ملامت وخلاف

نفس صاحب مذهب است ازوی حکایت کنند که گفته است فی خلاف النفس
علی دوام الاوقات برکة وقد ساعدت نفسی مرة فی خطوة فما امکننی تدارکها الی سنین

جعفر بن محمد بن نصیر الخلدی الخواص قدس الله تعالی سره

از طبقه خامسه است کنیت وی ابو محمد است بغدادیست وخلد محلتی
از بغداد وی حصیر باف بود شاگرد جنید و ابراهیم خواص است وبا
نوری ورویم وسمنون وجریری صحبت داشته بود وبا غیر ایشان از
مشایخ وقت وعالم بوده بعلوم این طایفه وصاحب جمع کتب وتواریخ
وحکایات وسیر مشایخ بوده ه وی گفته که دویست دیوان دارم
ازان مشایخ ودوهزار پیر شناسم ازین طایفه وی گفته که عجایب
عراق سه چیز است شطح شبلی ونکته مرتعش وحکایت من ه وی
پیر شیخ ابو العباس نهاوندی است ببغداد برفته در سنه ثمان
واربعین وثلثمایه وقبر وی بشونیزیه است نزدیک قبر سری سقطی
وجنید ه شیخ الاسلام گفت که من یک تن دیده ام که ویرا دیده بود
وازوی حدیث داشت قاضی بو منصور هروی ویرا ببغداد
دیده بود ه وی گفته که الفتوة احتقار النفس وتعظیم حرمة المسلمین
ه وهم وی گفته کن شریف الهمة فان الهمم تبلغ بالرجل لا المجاهدات
ه وهم وی گفته که در بیت المقدس بودم دیدم مردی
همه روز خود را در عبایی پیچیده بود ناگاه برخاست وروی بآسمان
کرد و گفت کدام را دوستتر میداری آنکه دو عبا و پالوده دهی
یا آنکه این قندیلهای خانه ترا در هم شکنم پس بجای خود باز گشت
و بخفت و من با خود گفتم یا این مرد روستاییست یا از اولیاء الله است

در میان آنکه من در فکر کار وی بودم دیدم که شخصی در آمد و با وی زنبیلی
بزرگ و براست و چپ می نگریست تا وی را دید آمد و ببالای سر وی
بنشست و گفت برخیز پس از زنبیل دو غبا و پالوده بیرون کرد آن
فقیر بنشست و بخورد چندانکه خواست پس گفت این باقی را
بفرزندان خود بر آن شخص برخاست و برفت و من در عقب وی
برفتم و گفتم بخدا بر تو که تو این مرد را می شناختی گفت نی من هرگز
وی را ندیده بودم غیر از امروز چند روز بود که فرزندان من از من
دو غبا و پالوده خواسته بودند و من مردی فقیرم و حمالی میکنم گفتم
که هر گاه که خدای تعالی فتوحی رساند بکنم آنچه میخواهید امروز
یک دینار کسب کردم و حوایج آنچه گفته بودند خریدم و بخانه آوردم
خواب بر من غلبه کرد بخفتم هاتفی آواز داد که برخیز آنچه پخته بمسجد
بر و پیش آن مرد که خود را در عبا پیچیده بنه که ما این را برای وی
ساخته ایم آنچه از وی بماند بفرزندان خود آور از خواب در آمدم
فرزندان آنرا پیش آورده بودند تا بخوریم برداشتم و اینجا آوردم چنانکه
دیدی ۵ شیخ الاسلام گفت از جعفر خلدی پرسیدند که عارفان
کیانند گفت هم ما هم و لو کانوا هم لما کانوا هم ایشان نه
ایشانند اگر ایشان ایشانند نه ایشانند ۵ شیخ الاسلام گفت
که معتز با من گفت که صوفی نبود اگر بود صوفی نبود و آن چنانست
که وی گفت و آن نه بطاقت وی بود ندانم که وی از که شنیده بود
۵ شیخ الاسلام گفت سبحان الله شگفت تر از این که دید در جهان
نیست در هست نهان شخص در پیرهن روان و میگویند که او نه آن

کالبد

کالبد در دل گم و دل در جان و جان در آن که زنده بآنست جاودان

ابو الحسن الصوفی الفوشنجی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ خامسه است نام وی علی بن احمد بن سهل از یگانگان جوانمردان
خراسان بود ابو عثمان حیری را دیده بود و در عراق با ابو العباس عطا
و جریری صحبت داشته بود و در شام با طاهر مقدسی و بو عمرو دمشقی
صحبت داشته بود و با شبلی در مسایل سخن گفته بود و هو من اعلم
مشایخ وقته بعلوم التوحید و علوم المعاملات و احسنهم طریقة
فی الفتوة و التجرید و کان خلقا دینا متعهدا للفقراء مات سنة ثمان
و اربعین و ثلثمایه از پوشنگ بوده و بنیشابور نشسته و طریقت
صوفیان نیکو دانسته و سفرها نیکو کرده ۵ وی است که عهد کرده
بود که هر گاه مرا احتلام افتد چیزی بدرویش دهم که آن از خلل افتد
در لقمه یا اندیشهٔ نه راست ۵ وقتی در بادیه بود وی را احتلام افتاد
تنها بود ازار از پای بیرون کرد و بر مغیلان انداخت تا هر که
برسد بردارد و وفا کردن عهد را وی را پرسیدند که تصوف چیست
گفت اسم و لا حقیقة و قد کان قبل حقیقة و لا اسم ۵ و ابو عثمان
مغربی گوید از وی پرسیدند که ظریف کیست گفت الخفیف فی ذاته
و اخلاقه و افعاله و شمایله من غیر تکلف ۵ و ابو بکر رازی گوید که
شنیدم که ابو الحسن فوشنجی میگفت که مردم سه گروهند اولیا
که باطن ایشان بهترست از ظاهر ایشان و علما که ظاهر و باطن
ایشان برابرست و جهال که ظاهر ایشان بهترست از باطن ایشان
خود انصاف نمیدهند و از دیگران انصاف می طلبند ۵ و هم

وی گفته لیس فی الدنیا شیٔ اسمج من محب لسبب وعوض ٥

بندار بن الحسین بن محمد بن المهلب الشیرازی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است کنیت وی ابو الحسین است از اهل شیراز ست بارجان بوده و تربتش آنجاست عالم بوده باصول و ویرا در علوم حقایق زبانیست نیکو شاگرد شبلی است و با جعفر حذا صحبت داشته و شبلی قدر وی بزرگ می داشت ٥ استاد ابو عبد الله خفیف است و میان ایشان مفاوضاتست در مسایل بسیار در سنه ثلث و خمسین و ثلثمایه برفته از دنیا در آن سال که شیخ ابو علی کاتب برفته و شیخ ابو زرعهٔ طبری ویرا غسل کرده ٥ وی گفته نه آزادیست که از یار خود پرسی که ازکجا می رسی و درچه کاری ٥ از وی پرسیدند که تصوف چیست گفت وفا بعهد ٥ شیخ الاسلام گفت وفا بعهد آنست که هرچه بر دل گذشت که برای او بکنی آنرا بکنی ٥ وقتی عیاری با صوفی گفت فرق میان ما و شما آنست که هرچه ما بگوییم بکنیم و شما را هرچه بر دل گذرد بکنید ٥ شیخ الاسلام گفت که مشایخ گفته اند که بپیشین خاطر که بر دل گذرد ازحق بود ٥ شیخ ابو الحسن جهضم همدانی گوید که بندار ادجانی گفت که الله تعالی از معرفت چیزی به بندهٔ دهد از بندگان خود و آن بنده بموجب آن معاملت نکند الله تعالی آنرا ازوی باز نستاند و بوی بگذارد حجت را تا فردا باوی بآن حساب کند اما زیادتی باز گیرد و در زیادت در بنده ٥ شیخ الاسلام گفت مرکه نه در زیادت است در نقصانست و این صعب است این قوم را ٥ وهم بندار گفته من لم یترک الکل رسما فی جنب الحق لا یحصل له الکل حقیقة وهو الحق سبحانه ٥

ابو عمرو بن نجید قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است نام وی اسمعیل بن نجید بن احمد السلمی است جد شیخ عبد الرحمن السلمی است از جانب مادر وی از کبار اصحاب ابو عثمان حیری است و آخرین کسی از ایشان که برفته از دنیا توفی سنه ست او خمس و ستین و ثلثمایه جنید را دیده بود و از کبار مشایخ وقت خود بود ویرا طریقی خاص بود از تلبیس حال و نگاه داشت وقت و حدیث فراوان داشت و ثقه بوده ٥ روزی ابو عثمان از برای خرج بعضی از ثغور مسلمانان چیزی طلبید هیچ کس هیچ نداد ابو عثمان تنگ دل شد چنانچه در مجلس بگریست چون شب در آمد ابو عمرو بعد از نماز خفتن کیسهٔ دو هزار درم در آنجا بپیش ابو عثمان آورد و گفت این وجه را در آنچه میخواستید صرف نمایید ابو عثمان خرم شد و ویرا دعاء خیر کرد چون بامداد شد ابو عثمان بمجلس بنشست گفت ای مردمان ما با بو عمرو بسیار امید وار شدیم که دوشینه دو هزار درم بجهة ثغر مسلمانان آورد جزاه الله تعالی خیرا ابو عمرو از میان مردمان برخواست و بر سر جمع گفت آن از مال مادر من بود و وی بآن راضی نیست آنرا بمن باز دهید تا بوی باز دهم ابو عثمان بفرمود تا آن کیسه را آوردند و بوی داد چون شب در آمد باز آنرا پیش ابو عثمان برد و گفت چه شود که این وجه را چنان صرف کنید که غیر ما کسی نداند ابو عثمان بگریست ٥ وی گفته رب سکوت ابلغ من کلام ٥ وهم وی گفته من کرمت علیه نفسه هان علیه دینه ٥ وهم وی گفته تربیة الاحسان خیر من الاحسان ٥

السلمی بضم السین المهمله وفتح اللام نسبه الی سلیم وهی قبیله من العرب مشهورة ٥

و آزوی برسید ندکه آن جیست که بنده را از آن جاره نیست کفت ملازمة العبودیة علی السنة ودوام المراقبة ه وهم وی کفته الانس بغیر الله تعالی وحشة

عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازی الشعرانی قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ خامسه است • کنیت وی ابو محمد است • باصل از ری بوده • ونیشابور بزرک شده • با جنید • وابو عثمان • و محمد بن الفضل • ورویم • وسمنون • و بو علی جوزجانی • ومحمد حامد • وغیر ایشان از مشایخ قوم صحبت داشته و از کبار اصحاب ابو عثمان بود • وابو عثمان ویرا بزرک میداشت • ویرا ریاضات عجیبست • عالم بوده بعلوم این طایفه • وحدیث داشته وثقه بود • در ثلث وخمسین وثلثمایه برفت از دنیا ه وی کفته عارف پسندید الله تعالی را بر موافقت خلق • که وی کارکننده بود بر موافقت خالق • ه وهم وی کفته که معرفت حجاب بدرد میان بنده والله تعالی • ه وهم وی کفته که دنیا آنست که محجوب کرداند ترا از الله تعالی • ه وهم وی کفته که شکایت وتنک دلی از اندکی معرفت زاید ه

ابو الحسین السیروانی قدس الله تعالی سره

نام وی علی بن محمد السیروانی است • استاد ابو الحسین سیروانی صغیر سبب از سیروان مغرب بوده است • بزرک بوده • و بدمیاط نشستی ه شیخ ابو سعید مالینی آورده در اربعین مشایخ • که ابو الحسین سیروانی کبیر کوید • که سهل عبد الله تستری کوید • کل من لم یکن له حرکة وسکون امام یقتدی به فی ظاهره ثم یرجع الی باطنه قطع به ه وهم وی کوید الرضا فوق الموافقة مع ما یبدو من الغیب ه وهم وی از خواص طلب وصیت کرد • خواص کفت الزم الفقراء فان الخیر فیهم ه

ابو الحسین قرافی رحمه الله تعالی

نام وی علی بن عثمان بن نصر القرافی است • وقرافه دیهی است بمصر • وکویند که وی بدمیاط بوده • شاکرد ابو الخیر تیناتی • وابو الحسن الصایغ الدینوری است • صد وده سال عمر وی بوده • در سنه ثمانین وثلثمایه برفته از دنیا ه شیخ الاسلام کفت که قرافی یکانه دنیا • وبی نظیر بود در وقت خویش • و بس حادّ النظر وحاضر الوقت بود • با عام سنّی بود • و با خاص عارف بود • ودر خود موحّد بود • ونشان خود کم ه شیخ الاسلام بآخر عمر ده تن از مشایخ متاخرین اختیار کرده بود • شیخ ابو الخیر تیناتی • وقرافی • وحصری • وعلی بندار صیرفی • ونصر ابادی • وسیروانی صغیر • ونهاوندی • وقصاب • وخرقانی • وطاقی • ومیکفت اینها جدا اند ه وقتی قرافی در کشتی احتساب کرد دست وپای او ببستند ودر آب انداختند جون وقت نماز شد ویرا در صف اوّل دیدند جامهٔ وی تر ناشده ه شیخ الاسلام کفت که زندهٔ او را کسی نکشد که وی بروح دیکر زنده است ه شیخ الاسلام کفت که سید السادات قول فی کوید که جون ترا خیری دهند بخلاف شریعت جیب بود وا

که بنهان داری

ابو سلیمان نیلی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که ابو سلیمان نیلی بقرافی آمد • بوسه بر سر قرافی داد • وابو سلیمان سخت خلق جامه بود • قرافی بوی نکریست • وکفت یا با سلیمان ترا بس خلق جامه می بینم اما میان دو ابروی تو حکومت می بینم • دو خشت زیر سر می نهی اما حاکمی در آن • بعد از آن ویرا بس از صوفی کری بمغرب حاکم کردند • ابو بکر دقی بقرافی آمد ویرا کفت یا بابکر اکنون میکویند که مجرد جهان تویی من ترا در میان دو

گهواره می بینم. پس از آن چندانی بر نیامد که زنی خواست و ویرا دو فرزند آمد در میان دو گهواره نشسته بود و سخن قرآنی را یاد میکرد. قرآنی را در فراست عجایب بسیار است.

ابو سلیمان خواص مغربی رحمه الله تعالی

از این طایفه است. از مشایخ مغرب. وی است که وقتی در کوهستانی می شد بر خری نشسته. مگس خر را بگزید خر بجست و پای وی در درخت گز آمد و افگار شد. چوبی بر سر خر زد خر وی باز پس کرد و بزبان فصیح گفت ده که بر دماغ خود می زنی. و هو من اقران ابی الخیر. مات بدمشق.

ابو القاسم النصرآبادی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است. نام وی ابراهیم بن محمد بن محمویه است. مولد و مقام وی نشابور بوده است. شیخ اهل اشارت و حقایق و لسان تصوف بخصص بود. در زمان خود عالم بوده بانواع علوم از حفظ سنن و علم تواریخ و بعلوم حقایق. شاگرد ابراهیم شیبانست. شبلی و واسطی را دیده بود و با ابو علی رودباری و مرتعش و ابوبکر طاهر ابهری و غیر ایشان صحبت داشته. آخر عمر بمکه رفت. ابو عثمان مغربی پذیرهٔ وی آمد و بطیبت با وی گفت مکه چه جای تست. وی گفت بلکه چه جای تست جای منست. بسی برنیامد که سببی افتاد که ابو عثمان بنشابور آمد و آنجا برفت. و نصرآبادی بمکه مجاور شد و همانجا برفت. در سنه اثنتین و سبعین و ثلثمایه. شیخ الاسلام گفت که اسمعیل پسر نصرآبادی گفت مرا که وی گفت: اذا بدا لک شیء من بوادی الحق فلا تلتفت بها الی الجنة ولا الی نار ولا تخطر هما ببالک واذا رجعت علی ذلک الحال فعظم ما عظم الله تعالی. وهم

وی گفته: الراغب فی العطاء لا مقدار له. والراغب فی المعطی عزیز.

ابوبکر رازی بجلی رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن عبد الله الرازی است. بنشابور بوده. از کبار مشایخ خراسانست. مذوق بوده از لقاء مشایخ. استاد ابو عبد الرحمن سلمی است. و سلمی تاریخ خود بنا بر تاریخ وی کرده. شاگرد ابوبکر بیکندی است. شیخ الاسلام گفت ویرا وقتی بود عظیم و قبول بسیار در نشابور. در کار کودکی مبتلا شد. ویرا بوی متهم کردند و مهجور ساختند. آخر معلوم کردند بخلاف آن بود. ویرا دیگر بار قبول پدید آمد. روزی در جامع نشسته بود شیخ علی بندار صیرفی با وی گفت ایها الشیخ این چه بود که واقع شد و آن از کجا افتاد ترا. گفت ای پیر اگر عزم ابراهیم و صدق و یقین موسی و عصمت عیسی و همت و صبر احمد عربی صلوات الله علیهم اجمعین کسی را بود و نگاه داشت وی نبود چون باد فتنه جهد همه را باد ببرد. و مرد در میان آن بود. شیخ الاسلام گفت که کسی ابوبکر رازی را گفت که در سماع چه گویی. گفت بس فتنه آمیز است و طرب انگیز. خویشتن را از فتنه گوش می دار. گفت نه مشایخ آن کرده اند. گفت دوست پدر آن وقت که وقت تو چون وقت ایشان شود تو هم چنان کن.

ابوبکر فالیزبان رحمه الله تعالی

از بخاراست. بزرگ بوده. جنید را دیده بود. و عمر وی دراز کشید. شیخ الاسلام گفت که شیخ عمو با من گفت که در سنه سبعین و ثلثمایه ببخارا شدم بزیارت شیخ ابوبکر فالیزبان. ویرا طلب کردم خانه بود یک در داشت. وی در آنجا بود پیش وی در آمدم و سلام کردم.

مرا بنشاند و سفره آورد نان بود و جوز و نمك من كرسنه بودم دست
دراز كردم و مى خوردم در ميان خوردن بوى نكاه كردم وى ميكريست
من دست باز كشيدم مرا كفت بخور كه از شادى ميكريم كه ابو القاسم
جنيد مرا كفت زود زود بود كه اين سخنان چنان شود كه در كوتلى
دو حجره بود در يكى از ان دو حجره ازين سخنان بود و در ان ديكرى نبود
آن كس را كه انكند كه از ان حجره باين حجره آيد و ازين سخنان شنود
اكنون كه از مراء كبى بخارا مى آيد بطلب اين كار هنوز اين كار نيكست

ابو الحسين الحصرى قدس الله تعالى روحه

از طبقهٔ خامسه است نام وى على بن ابراهيم البصرى باصل از بصره
بوده و ببغداد نشسته شيخ عراقست شيخ سلمى كويد كه كس نديدم
از مشايخ تمام حال تر از وى و نيكو زبان تر و بزرك سخن تر از وى لسان
الوقت بود و يكانهٔ مشايخ بعلم توحيد مخصوص بود و كسى در توحيد
و تفريد چون وى نكفتى حنبلى مذهب بود شيخ الاسلام كفت وى
شاكرد شبلى است و شبلى را خود جز وى شاكرد نبوده سخن شنوان
بسيار بوده اند كه سخن شنيده اند از وى اما اين حديث جداست
يعنى ميراث شبلى وى كرفته بود و حصرى را استاد جز شبلى نبوده
و شبلى در كار وى دور فرا بود و ويرا كفتى انت ديوانه تملى بينى و بينك
تأليف ازلى حصرى و ابو عبد الله خفيف همتاى يكديكر اند ابن
خفيف با آلت تر بود و حصرى بباطن تر شيخ الاسلام كفت كه شيخ
عمو حصرى را نديده بود وى كفت كه من حصرى را نديده ام در سنه
احدى و سبعين و ثلثمايه بمكه شدم كفتم چون باز كردم بزيارت

حصرى

حصرى و ابو عبد الله خفيف شوم همان سال خبر بمكه رسيد كه
حصرى ببغداد و ابو عبد الله خفيف بشيراز برفت توفى الحصرى
رحمه الله تعالى يوم الجمعة من شهر ذى الحجه سنة احدى و سبعين
و ثلثمايه وى كفته الصوفى لا ينزعج فى انزعاجه و لا يقر فى قراره
وهم وى كفته الصوفى الذى لا يوجد بعد عدمه و لا يعدم بعد
وجوده وهم وى كفته سحر كاهى مناجات كردم و كفتم الهى از من
راضى هستى كه من از تو راضيم ندا آمد كه اى كذاب اگر تو از ما راضى
بودى رضاى ما طلب نكردى ويرا كفتند ما را وصيتى كن كفت
عليكم فى اول الامر بالانفراد ثم تزودون المشايخ فى المعارف ثم
تقفون على التفريد باسقاط الحدثان وهم وى كفته وقتى كه اوقات
و انفاس بر من تنك شود از هيچ چيز طلب راحت و خوشى نميكنم مكر
از فرا ياد آوردن انفاسى كه بيش ازين بر من كذشته است در وقت
صفاى انس و مودت بى آميزش كدورتها و اين بيت خوانده است شعر
ان دهرا يلف شملى بسلمى ٭ لزمان يهم بالاحسان

الانزعاج
برانگيختن

ابو الحسين بن سمعون رحمه الله تعالى

نام وى محمد بن احمد بن اسمعيل بن سمعون است و كان يلقب بالناطق
بالحكمة از مشايخ بغداد بوده اورا زبانى ست نيكو در ين علم مذكرى
كردى شيخ ابو بكر اصفهانى خادم شبلى كويد كه روز جمعه در مسجد
جامع بيش شبلى نشسته بودم ابو الحسين بن سمعون كودك بود
در آمد كلاهى در غايت تكلف بر سر نهاده بر ما بكذشت و سلام
نكرد شبلى از بس پشت وى نظر كرد و كفت يا بابكر مى دانى كه خداى

تعالى

چه ذخیرهاست درین کودک ٥ یکی ازین طایفه کوید که در مجلس ابن
سمعون بودم • ویکی ازین طایفه در پای منبر وی نشسته بود • ناکاه
خوابش در ربود • ابن سمعون از سخن باز ایستاد • چندانکه بیدار شد
ابن سمعون با وی کفت که رسول را صلی الله علیه وعلی آله وسلم بخواب
دیدی کفت آری • کفت من هم ازین سبب از سخن باز ایستادم • تا
خواب را بر تو نشورانم • وا زآنچه دران بودی بریده نشوی ٥ ویرا
کفتند که مردم را بزهد وترك دنیا می خوانی • وخود بهترین جامها می
پوشی • وخوشترین طعامها می خوری چونست • ابن سمعون کفت وقتی
که حال تو بالله تعالی چنان باشد که می باید نرمیٔ جامه • وخوشی طعام
زیان نمی دارد ٥ شیخ الاسلام کفت که من با ابو الحسین بن سمعون نه
نیکم که استاد من حصری را می رنجانید • وهر که استاد ترا رنجه دارد
وتو از وی رنجه نباشی سك به از تو بود ٥ شیخ الاسلام کفت که ابن
سمعون صاحب کلام بوده • وحصری صاحب درد ٥ ابن سمعون کفته
هر سخنی که از ذکر خالی است لغوست • وهر خاموشی که از فکرت
خالی است سهوست • وهر نظر که از عبرت خالی ست لهوست • توفی
ابن سمعون سنه ست او سبع وثمانین وثلثمایه • ویرا چون وفات کرد
درسرای وی دفن کردند • وبعد از سی ونه سال خواستند که بکورستان
نقل کنند • کفن وی همچنان تازه ونو بود • واثر کهنکی وفرسودکی بران نبود

ابو نصر خباز وابو الحسن سوهان آژن رحمهما الله تعالی

شیخ الاسلام کفت از مشایخ کازرکاه دو تن قدیم ترند • یکی شیخ
ابو نصر خباز • مردی بزرك بود • قومی از شاکردان وی بحج می رفتند برپای

حصری شدند • حصری از ایشان خواست که چیزی خوانید اکر توانید •
یکی از ایشان آواز بر آورد حصری بیقرار کشت • در سماع کفت اسال
شمارا بار نیست بازکردید • وکفت نه شما شاکردان ابو نصر خبازید
بدان کوه هری • کفتند آری • کفت نی دستوری از پیش وی بیرون
آمده اید باز کردید • ونزدیك وی شوید • هر که بازکشت بسلامت
افتاد • وهر که برفت بسموم بسوخت وبعرفات نرسید ٥ ودیکری
از مشایخ کازرکاه شیخ ابو الحسن سوهان آژن بود که در مسجد جامع
ما نشستید ٥ شیخ الاسلام کفت شاکرد وی با من کفت که پیر ما
پسین شب رمضان سجده کردی • وتا صبح می زاریدی • ومی کفتی
خداوندا آن روزه که داشتم برای تو • وآن حج ونماز که کردم • وآن قرآن
که خواندم • از همه توبه می کنم • مرا رایکان بیامرز وفرا پذیر ٥

حران بلدة من الجزيرة وهی اول ... بنیت بعد ... انساب

شیخ احمد حرانی رحمه الله تعالی

وی آنست که سی شبانه روز در مکه مجاور بود • بر یك نهاری • وآن وقت
که برخواست بنهار بوده ٥ وی کفته که شیخ ابو الحسن معتم میکوید که
با حصری نشسته بودم • مردی ویرا کفت مرا وصیتی کن • کفت آفرد همتك •
جهم رقی حاضر بود • کفت یا شیخ دورا فکندی ویرا • حصری کفت
اکیل علیه کما کالوا علی • چنانکه برمن پیمودند بروی پیمودم ٥

الدینوری ... آخرها ... هذه النسبة ... علی طرف ... انساب

جهم رقی رحمه الله تعالی

هو من متأخری الفتیان • والمشایخ • وکان من الفقراء الصادقین •
وکان مستهترا بالسماع والهائما فیه • مات بین المسجدین ٥ شیخ الاسلام
کفت که جهم رقی دکرما به بود • بیرون آمد • ومرد مانرا کفت بیرون آیید •

همه بیرون آمدند، در وقت فرود آمده ه وهم وی بود که روزی
شخصی پیش وی بتکلف رقص میکرد، وی برخاست سر در میان دو پای
آن شخص کرد، و ویرا برداشت، و از دیوار بدیوار دیگر باز زد تا از هوش برفت ویرا

ابو الحسین الارزی رحمه الله تعالی

بزرگی بوده ازین طایفه، در ایام حصری، و ابو عبد الله رود باری
و ابن خفیف همه مشایخ وقت بودند، با دی بوده، و قبروی آنجاست، ازوی
پرسیدند که وفا چیست، گفت آنچه از آن باز آمدی، بآن باز نگردی، گفتند
این خود عام است، آن خاص چیست، گفت آنکه بدانی که از بهر چه آمدی،

الارزی فی بعض [illegible] الآزدی [illegible]

ابو عبد الله بن خفیف الشیرازی قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است، نام وی محمد بن خفیف اِسْفِکْشاذ الضبی است
بشیراز بوده، و مادر وی از نشابور است، در وقت خود شیخ المشایخ
بود، ویرا شیخ الاسلام می خواندند، شاگرد شیخ ابو طالب خزرج
بغدادی است، رویم را دیده بود، و باکتانی و یوسف بن الحسین الرازی
و ابو الحسین المالکی، و ابو الحسین المزین، و ابو الحسین الدراج صحبت
داشته، و باطاهر مقدسی، و ابو عمرو دمشقی و غیر ایشان نیز، از دیدار
مشایخ مرزوق بوده، عالم بوده بعلوم ظاهر و علوم حقایق ه شیخ
الاسلام گفت هیچکس را درین علم چندان تصنیف نیست که ویرا،
اعتقاد پاک و سیرت نیکو داشته، شافعی مذهب بوده، در سنه
احدی و ثلثین و ثلثمایه برفته از دنیا ه شیخ الاسلام گفت که
ازوی دو سخن دارم که کرا کند که باز گویند، یکی آنکه ازوی پرسیدند
که تصوف چیست گفت وجود الله فی حین الغفلة ه و دیگر آنکه

ازوی پرسیدند که عبد الرحیم اصطخری چرا با سگبانان بدشت می
شود و قبا می بندد، گفت بتخفیف من ثقل ما علیه، گفت میشود تا
از آنکه در آنست دمی زند، تا از بار وجود سبکتر گردد ه شیخ الاسلام
گفت که در وجود لذت بنود، که در وجود فرو شکستن و صدمت بود که
در آن حواس مرد برسد، و انشدنا لغیره شعر اریدلانسی ذکرها فکانما
تمثل لیلی بکل مکان ه شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که روزی
زنی بمن آمد که در فلان جای زنی دیگرست از روسای نواحی شیراز
و از شیخ سوالی دارد، و نمی تواند که خود بیاید، شیخ گفته که من
بنزدیک وی رفتم گفت ما را قصهٔ عجب واقع شد، که در حیرت آن
مانده ایم، در قبیلهٔ ما کودکی بود روزه افطار نمیکرد، و با کس سخن
نمیگفت، و یکو سفند چرا نیدن از میان ما بیرون می رفت، و گوسفندرا
سر میداد و بیک جانب می رفت و نماز میکرد، درین روزها بیمار شد
از برای وی بیرون قبیله سایهٔ ترتیب کردیم، و وی را آنجا بخسبیدنا
گاه در میان روزی که مردان قبیله در حوایج خود پراکنده شده
بودند، دیدیم که از روی زمین بلند شد و در هوا میگشت چنانکه
آسیا بگردد، مادرش چون آنرا بدید بدوید تا ویرا بگیرد، بوی
نرسید، وی بالای رفت، و ما بوی می نگریستیم تا در هوا از نظر ما
غایب شد، مردان قبیله را خبر کردیم، و پراکنده ساختیم، گفتیم شاید
که در میان کوهها و وادیها افتاده باشد، هیچ جا ازوی اثری نیافتند
شیخ گفته که متامل شدم آن زن گفت شاید که این را از من باور
نداری، جماعتی از زنان قبیله را آواز داد همه بران موجب گواهی دادند

شخصی در آن مجلس که شیخ این حکایت میکرد گفت ایها الشیخ این می تواند
بود شیخ گفت ای نادان اینجا کسی هست که منتظر این معنی می باشد ه
وهم شیخ عبد الله حفیف گفته است که نوجوانی از خراسان
همراه حاجیان بشیراز آمد و بیمار شد بیماری سخت و پیش ما مردی
بود صالح و زنی داشت صالحه آن جوانرا بخانهٔ وی فرستادیم تا خدمت
ورعایت وی کنند ناگاه روزی آن مرد آمد رنگ وی متغیر شده
وگفت عظم الله اجرکم که آن جوان درگذشت گفتم رنگ تو متغیر
چراست گفت دوشینه آن جوان مارا گفت امشب حاضر من
باشید که امشبی بیش ندارم عجوزهٔ خود را گفتم اول شب تو واقف
وی باش وبعد از آن مرا بیدار کن و تو در خواب شو چون آن
عجوزه مرا بیدار کرد تا سحر رعایت حال وی میکردم مرا خواب در ربود
ناگاه کسی آواز داد که در خواب می شوی و خدای تعالی در سرای تو
نزول کرده است از خواب در آمدم بر خود لرزان و در سرا آواز
حرکتی و روشنایی عظیم وآن جوان در نفس آخر چشم ویرا پوشانیده
و دست و پای ویرا دراز کردم و جان بداد آن مرد را گفتیم این سخن
را بکس مگوی و بتجهیز و تکفین وی مشغول شدیم ه

ابو الخیر مالکی رحمه الله تعالی

نام وی بندار بن یعقوب المالکی است از بزرگان مشایخ بود
وانواع علوم جمع کرده بود ه شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است
که بجوانی روزه می داشتم ووصال میکردم و شب در مسجد جامع
می بودم و برای من یک قندیل میکناشتند اتفاقا شبی باران

آمده بود و چراغ مرده یکی در مسجد را کوفتن گرفت خادم جواب نداد
دل من تنگ شد رفتم و در باز کردم دیدم که ابو الخیر مالکی است
در آمد و بنشست از هیبت وی پرسیدم ازار باز کرد و طعام بر آن
گفت بخور که در خانهٔ من خود بودم این را پیش من آوردند نتوانستم
که بخورم که خاطر من بسوی تو بود از هیبت وی نتوانستم گفت که در
وصالم با وی چیزی خوردم چون فارغ شدیم گفتم ایها الشیخ سوالی
دارم گفت بگوی گفتم متی یصفو العیش مع الله قال اذا رفعت المخالفة
من از این سخن تعجب کردم چون بامداد شد آنرا با مشایخ گفتم
تعجب کردند گفتند می خواهیم که از وی بشنویم از وی پرسیدند
گفت ما یجری باللیل لا یذکر بالنهار وبآن اقرار نکرد

ابو بکر الشعرانی رحمه الله تعالی

شیخ عبد الله خفیف گفته است ما رأیت زاهدا متخلیا من الدنیا
اصدق ظاهرا من ابی بکر الشعرانی ه روزی قصد زیارت وی کردم
در اصطخر و شب بروی در آمدم گفت یا با عبد الله امشب ببرکت
صحبت تو طعامی چرب خواهیم خورد پس برخاست دیگی سفالینی
داشت بر باد نهاد پارهٔ گوشت قدید خشک داشت در دیگ
انداخت و آب در وی ریخت و اندکی نمک در آنجا افکند و دیگ را بر
جوش آورد و با وی در آن رباط دیگری می بود ویرا گفت هیچ نان
پارهٔ چند داری گفت آری وچند پارهٔ نان آورد آنرا ثرید کرد
و از شوربای آن دیگ بر آنجا ریخت و گوشت را بر روی آن نهاد
وگفت بخور من از آن ثرید نمی خوردم و وی میگفت گوشت بخور

پاره‌ای ازان گوشت گرفت تا مرا لقمه‌ای دهد گفتم نمیخواهم گفت شاید تو
فلان و فلان طعام خواهی آن فردا خواهد بود بشهر درآییم و همه
آنها را برای تو بگیریم و چون بامداد کردم بشهر درآمدم فقرا جمع شدند
و طعامی حاضر کردند چیزی ازان طعام برگرفتم و بوی درآمدم گفت
بگوی چه کار کردی گفتم هنوز چیزی نخورده‌ام ازتو التماس میکنم که
با من طعام خوری با هم طعام خوردیم و من بشیراز روان شدم

ابو محمد العتایدی رحمه الله تعالی

وی یکی از استادان ابو عبدالله خفیفاست وی گفته که هرگز
کاسبی که حقیقت کسب را رعایت کند چون ابو محمد عتایدی ندیدم
هر روز نیم دانگ کسب میکرد و قوت وی ازان می بود و حبه‌ای را
نخاله می خرید و ازان دو نان می پخت بیکی افطار میکرد و یکی را صدقه
میداد وهم وی گفته که روزی بر وی درآمدم پیش وی جزوی
بود که موش پاره کرده بود گفتم این چیست گفت این را موش
پاره کرده است و من نیز از موشان بتشویشم شبها بر روی من
برمیدوند گفتم چرا چراغ روشن نمیکنی گفت چهل سالست تا چراغ
روشن نکرده‌ام که از حساب آن می ترسم که آنرا چند چیز باید تا میسر شود و همه را

جعفر الحذاء قدس الله تعالی سره

کنیته ابو محمد صحب الجنید و من فی طبقته وکان الشبلی یذکر
مناقبه ویقول بفضله و از بندار بن الحسین آرند که گفته است
مردی تمام حال تر از جعفر حذا ندیده‌ام و وی نزدیک من برتر
از شبلی است وهم بندار گفته است که محتضر بود شخصی بر وی

درآمد در لباس صوفیان وی گفت باطنهای این طایفه خراب شد
ایشان ظاهرهای خود را بیاراستند توفی سنه احدی و اربعین و
ثلثمایه قبر وی در شیراز است شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است
که روزی مؤمل جصاص مرا گفت برو و ببین که جعفر حذا را چه حالست
بر وی درآمدم دیدم که بر بساطی نشسته و گرداگرد وی بالشها نهاده
و جامهٔ شیرازی در بر و طاقیه‌ای در سر و سرایی در غایت خوبی سلام
کردم و بنشستم وی مرا پرسید و من ویرا پرسیدم هنوز ننشسته
بودم حمال درآمد و ادوات طبخ درآورد برخاستم که بدر آیم گفت
بنشین تا بهم چیزی خوریم گفتم نیت روزه کرده‌ام بیرون آمدم چون
پیش مؤمل رسیدم گفت چون دیدی جعفر را چنانکه دیده بودم
بگفتم مؤمل دست برآورد و گفت خدایا ما را سلامت و عافیت
ارزانی دار چون مدتی ازان گذشت باز مؤمل مرا گفت برو و بر
جعفر درآی و حال ویرا ببین برفتم و بسرای ویران درآمدم و
جعفر را طلب کردم گفتند درین خانه است سه روزست که هیچ
نخورده و نیاشامیده بآن خانه درآمدم و ویرا دیدم روی بر خاک
نهاده و در بر جامهای کهنه بر وی سلام گفتم سر برداشت و همه
اطراف روی وی از اشک تر گفت یا با عبدالله حال چگویم چون
می بینی با وی رفق کردم اندکی تسکین یافت اهل منزل گفتند
سوگند بخدای بر تو که ویرا طعامی بخورانی که سه شبانه روزست
که هیچ نخورده بسیار جهد کردم تا ویرا اندکی سویقی خورانیدم
چون پیش مؤمل آمدم گفت چون دیدی جعفر را آنچه دیده بودم گفتم

مؤمل گفت اگر آن شعر در توقف داشتی بدین مبتلا نشدی

هشام بن عبدان رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو محمد است شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که چون
هشام بن عبدان در نماز می ایستاد وی را وجد و حال میگرفت
در محراب پس و پیش میرفت و قرآن میخواند گاه بودی که از حسن نماز
وی یهودی و نصاری و مجوس جمع شدندی و نظارهٔ وی کردندی
وی را یک گوسفند بود که شیر وی خوردی وی را برمی داشت و برای
چرانیدن بصحرا می برد روزی هشام در خواب رفته بود چون بیدار
شد دید که در زراعت شخصی درآمده است وی چرد وی را پیش
صاحب زراعت برد و گفت وی را بستان که زراعت ترا خورده است
صاحب زراعت گفت من ترا بحل کردم گفت مرا بآن حاجت نیست
هرچند جهد کرد قبول نکرد بگذاشت و برفت شیخ ابو عبد الله
خفیف گوید که روزی با هشام در دعوتی بودیم صاحب دعوت
یک جام حلوا آورد و پیش شیخ نهاد که شیخ بخورد گفتیم که نصیب
ما هم بده گفت مرا اذن نکرد که شما را بدهم هرچند گفتیم فایده نکرد
از پیش وی بربودیم و بخوردیم هشام را دهشتی و حیرتی رسید که
یکسال از نماز باز ایستاد و مردم وی را تکفیر می کردند و قصهٔ وی
بمشایخ مسجد جامع رسید روزی همه بروی درآمدند و ابن سعدان
محدث با ایشان بود گفت مرا می شناسی گفت آری تو ابن سعدانی
گفت چرا نماز نمیگذاری هشام گفت مرا عارضی چند روی می نماید
و مانع من میشود از نماز گفت مثل چه خاموش گشت و هیچ جواب

نداد از شیخ ابو عبد الله خفیف پرسیدند که سبب چه بود که هشام
نماز نمیکرد گفت پیوسته مطالعهٔ غیب میکرد امور غیبی بروی غالب
آمد در مقام حیرت افتاد و از اعمال ظاهری باز ماند روزی مشایخ
مسجد جامع جمع شدند و هشام را حاضر کردند که شنیده ایم که تو
بمشاهده قایلی و هر که باین قایلست وی را توبه می بایدداد یا ادب
می باید کرد هشام گفت مرا تلقین توبه کنید تلقین کردند توبه کرد
روزی دیگر بامداد آمد و در برابر مشایخ بایستاد و گفت گواه باشید
که من از توبهٔ دی روزه توبه کردم مشایخ برخاستند و پای
وی بگرفتند و میکشیدند تا از مسجدش بیرون کردند

ابو محرز رحمه الله تعالی

از نواحی شیراز است و از اصحاب ذو النون مصری شیخ ابو عبد الله
خفیف گفته است که ابو محرز گفته که از فسا بعزیمت شیراز بیرون آمدم
و با قاید سلطان و اتباع وی همراه شدم چون افعال و اقوال ایشانرا
مشاهده کردم در سر خود با ایشان انکار کردم و ایشانرا دشمن
گرفتم و قصد کردم که از ایشان مفارقت کنم ناگاه آوازی برآمد که
کمر قاید گم شده است قاید سوگند خورد که همه قافله را تفتیش کند
همه را تفتیش کردند همین من ماندم گفتند همه قافله را تفتیش کردیم
هیچ کس باقی نمانده است مگر این شیخ و مثل وی را کسی چون متهم
دارد قاید گفت من سوگند خورده ام ازین چاره نیست مرقع مرا
بالا داشتند آن کمر بر میان من بود گفتم والله مرا باین علم نیست
قاید گفت این از دزدی وی عظیمتر است بعد از آن گفتند یا وی

چه می باید کرد هر کسی چیزی گفت قاید گفت ویرا بر سر قافله بنشانید
تا هر که در قافله است یک یک بروی بگذرند و در روی وی را توبیخ
و سرزنش کنند بعد از آن ویرا بگذارید و با وی همراهی مکنید همچنان
کردند و مرا بر جای مانده بگذاشتند و برفتند وقصهٔ خلا پاک کردن
ابو حفص و رسیدن ابو مزاحم را که بیشتر گذشت در مقامات شیخ
ابو عبد الله خفیف نسبت بشیخ ابو محرز کرده است نه بشیخ ابو مزاحم والله اعلم

عبد الرحیم اصطخری رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو عمرو است سفر حجاز و عراق و شام کرده بود و با رویم
صحبت داشته و سهل عبد الله تستری را دیده بود طریقت وی ستر
و اظهار شطارت بود و جامهای شاطرانه می پوشید و سگان داشت
که شکار می برد و کبوتران نیز میداشت ٥ شیخ ابو عبد الله خفیف
گوید که چون بر رویم در آمدم مرا از حال عبد الرحیم اصطخری سوال کرد
گفتم درمین سال از دنیا برفت گفت خدای بروی رحمت کناد
با بسی ازین قوم در کوه لکام و غیر آن صحبت داشتم از وی صابرتری
ندیدم ٥ گویند وقتی بصید بیرون رفت شخصی پنهان از وی در عقب
وی برفت چون بمیان کوهها رسید سگانرا بگذاشت و دراعهٔ با خود
داشت در پوشید و برپای بایستاد و بذکر خدای تعالی مشغول
شد آوازی در کوه برآمد که مرا تصور آن شد که هیچ حجری و شجری
نیست و هیچ جانداری نیست مگر که بموافقت وی ذکر می گویند
٥ گویند که در خانهٔ وی یک پوست گاو بود که شاخهاش نیز بر آنجا
گذاشته بودند چون تابستان درآمدی شاخها را بگرفتی و آن پوست

را بصحن سرا کشیدی و چون زمستان شدی در خانه کشیدی جعفر
حذا گفته است که باصطخر رفتم تا عبد الرحیم را زیارت کنم بدر سرای
وی رسیدم دیدم که خراب شده است و بروی در آمدم دیدم که در
زاویهٔ خانه نشسته با کهنه خرقهٔ و بروی بلایی عظیم که حیران شدم
و ترحم کردم مرا گفت ترا چه شد گفتم و یحک حالی می بینی از جای خود
برخاست و بپایان سرا فرود آمد و سنگی عظیم بود برداشت و بر بام
برد و گفت برخیز ای قوی و این را فرود آر من عجب ماندم گفت امروز
هفده روز است که هیچ نخورده ام بیرون رو و هرچه توانی بیار
شاید که مرا اشتها آید و با تو بخورم من بیرون رفتم و از هرچه
در بازار یافتم چیزی آوردم و بپیش وی نهادم در آن نگریست گفت
بنشین و بخور شاید که مرا رغبت شود بنشستم و برغبت خوردن
گرفتم در میان آنچه آورده بودم یک خربزه بود آنرا ببریدم گفت
از آن پارگکی بمن ده بوی دادم دندان در آن زد و خاییدن گرفت
نتوانست که فرو برد بینداخت و گفت بردار که در بسته شده است
٥ ویرا از پدر بیست هزار درم میراث رسید اما در ذمهٔ قومی بود
ایشانرا گفت ده هزار بمن دهید و ده دیگر شما را بحل کردم بوی
دادند آنرا در توبره کرد شب ویرا وسوسه تشویش داد گاهی
میگفت بآن تجارت کنم و سود آنرا بر فقرا نفقه کنم و گاهی میگفت
در خانه بنهم و روز بروز آنرا نفقه کنم در میانهٔ شب برخاست
و توبره را بر بام برد و مشت مشت میگرفت و بهر جانب می انداخت
تا توبره خالی شد چون بامداد شد همسایگان گفتند همانا دوش

درم با دیده است. عبدالرحیم توبره را بیفشانید نیم درهم بیفتاد.
باصحاب گفت بشارت باد که نان و باقلی شد ایشان باهم گفتند این
دیوانه را ببینید ده هزار درم پاشیده است و بنیم درم شادی می
کند ۵ وقتی عبدالرحیم بعبادان رفت و بیست و یک روز آنجا اقامت
کرد هر چه شب بجهت افطار وی می آوردند بامداد همچنان بجای می بود
اهل عبادان مشغوف وی شدند چون آنرا دید از آنجا قصد سهل تستری
کرد بر وی درآمد و گفت مهمان توام گفت چه می باید کرد گفت سکباج
می باید پخت. سهل گفت چون کنم که اصحاب من گوشت نمی خورند گفت چه
دانم تو بضیافت من قیام نمای. سهل فرمود که سکباج بپختند گفت
همچنان دیگ را بیارید چون آوردند سائلی بردر برای خدای چیزی
طلبید گفت دیگ را بوی دهید دادند و وی هیچ نخورد. روز دویم
سهل با وی گفت چه می خوری گفت همانچه دی گفتم چون آنرا بپختند
گفت همچنان دیگ را بمن آرید آوردند. و غلام سهل بی آنکه وی داند
بر در بیستاد تا اگر سایلی بیاید منع کند. سهل گفت غلام خود را بگوی
تا منع سایل نکند. سهل غلام را منع کرد. ناگاه سایلی سوال کرد گفت
دیگ را بوی دهید دادند. روز سیم گفت چه می خواهی گفت همانچه
بیشتر گفته بودم چون بپختند بیرون آمد و هیچ نخورد تا ماه تمام
شد. بعد از آن مردی را دید که چند پارهٔ نان خشک دارد و بر لب آب
نشسته بآب تر میکند و می خورد. وی را استدعا کرد و با وی بنشست و بخورد.

مؤمل الجصاص رحمه الله تعالی

هو من کبار مشایخ شیراز. سافر الحجاز و العراق. و کان حسن اللسان فی علم

التوحید و علوم المعارف مع انه امی لا یکتب ۵ وی جواب داد از مسایلی که
علی سهل اصفهانی بشیراز فرستاده بود. چون نماز بامداد بگزاردی
بدرس قرآن مشغول بودی تا آفتاب برآمدی. نماز چاشت بگزاردی
و بیرون آمدی ۵ یکی ازین طایفه گوید که یکبار چون از نماز بیرون آمد
در عقب وی برفتم بدر خانهٔ وی رسیدیم. نزدیک بسیصد تن بودند
از ارباب حوایج که آنجا جمع آمده بودند. حاجت همه را گوش کرد و یاران
خود را در قضای حوایج ایشان پراکنده ساخت. و غلامانرا گفت که
دستار افزار را بفلان جای برید که من بشما می رسم. این همه کار در یک
ساعت بکرد من متحیر شدم. روی بمن کرد گفت ای فرزند مرا بامداد
در مسجد دیدی این زمان خدای را ذاکرترم از آنکه بامداد در مسجد
بودم. هرگاه که بکار مشغول بودی با هیچکس زیادت از جواب سلام
سخن نگفتی. و گفتی من معذورم اگر جواب سلام واجب نبودی جواب
نگفتمی ۵ شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که چون مؤمل جصاص
بمکه درآمد. پیش ابوالحسن مزین رفت و سلام کرد و بنشست. و گفت
ایها الشیخ سوالی دارم. و من مردی عجمی ام با من رفق کن. گفت سهل
باشد بپرس. مؤمل گفت هل ترتقی الفهوم ارتقاء المواجید. ابوالحسن
بوی نگریست و گفت از کجایی تو گفت از شیراز گفت بچه مشهودی.
گفت بمؤمل گفت از اینجا برخیز که جای تو نیست. و وی را پهلوی خود
بنشاند و دایم با وی میگفت که انت رجل عجمی امی. و می خندید. و
بعد از آن هر که مسئله می پرسید اشارت بمؤمل میکرد. و میگفت
از شیخ بپرسید و بوی حواله میکرد ۵ و هم شیخ ابو عبدالله خفیف

کفته است که عزیمت حج کردم و من هنوز خورد بودم و مؤمل جصّاص مرا
وصیت کرد که وقتی که بموقف برسی قصد بس کوه عرفات کن و اولیارا
آنجا طلب کن که جای ایشان آنجا می باشد چون بموقف رسیدم زود بکذشتم
و مردمانرا بکذاشتم هیجکس را ندیدم بتر سیدم خواستم که باز کردم باز ارادت
بر من غلبه کرد مقداری دیکر برفتم بنشیبی رسیدم دیدم که در وی
ده کس ایستاده اند و سرها پیش افکنده و در میان ایشان شیخی است
بزرک و شیخ من ابو محمد عنایدی با ایشانست چون مرا دیدند بشیخ من
اشارت کردند پس پیش ایشان رفتم و سلام کردم جواب دادند
شیخ من مرا بپهلوی خود خواند چون فارغ شدند همه برهمان هیئت
که بودند روان شدند و شیخ مرا کفتند که کودك را محافظت کن من
میان آن شیخ و شیخ خودی رفتم می شنیدم که از کلام وی حرف
سین بکوش من می آید مرا در خاطر جنان کذشت که استغفار میکند چون
بمزدلفه رسیدم شیخ من مرا کفت که اصحاب خود را آواز ده آواز دادم
جواب دادند پیش ایشان رفتم و آن جماعت بجانب مشعر الحرام رفتند
و باستادند و نماز میکزاردند من هم قضای حاجت خود کردم و با ایشان
باز کشتم تا بامداد نماز میکزاردند چون از نماز فارغ شدند غایب کشتند و دیکر

ایشانرا نمیدانیم

علی بن شلویه رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است که میان علی بن شلویه و دیکری
سخنی میکذشت علی بن شلویه کفت من مردی می شناسم که بر سر کوهی
بود و وقت نماز شد و آب بر کوه دیکر بود در برابر آن خواست که
طهارت کند هر دو کوه سر فراهم آوردند پای خود ازین کوه بران کوه

نهاد

نهاد و طهارت کرد و نماز کزارد ه وهم شیخ ابو عبد الله کفته است
که از پس که علی بن شلویه در صحراها و کوهها می بود جماعتی از کردان مشغوف
وی شده بودند دو کس از رؤسای ایشان پیش وی آمدند و کفتند
هر کدام دختری داریم که هر یك را جهار هزار کوسفند است می خواهیم
که ایشانرا بزنی کنی و آن کوسفندان از برای صادر و وارد فقرا
باشد دخترانرا نکاح کرد روزی مؤمل وی را دید کفت این زمان بر ما
تفضل مکن تو هم مثل ما شدی کفت من این را برای خدای تعالی کردم
مؤمل کفت ما نیز از برای خدای تعالی کرده ایم علی بن شلویه کفت من
ایشانرا سه طلاق کردم شما هم اکر راست میکویید طلاق کویید
مؤمل وی را کفت یا مَیْشُوم نَسِیتَ السُّنَّة فِي الطلاق ه

ابو بکر الاسکاف رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است که ابو بکر اسکاف سی سال
روزه داشت چون وقت نزع آمد پارهٔ پنبه باب تر کردند و پیش
دهان وی بردند آنرا بینداخت و بر روزه رفت ه

ابو الضحاك رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است که از ابو الضحاك شنیدم که بر
بام خانه نشسته بودم ابلیس را دیدم که در کوچه میکذشت کفتم ای ملعون
اینجا چه میکنی پای از زمین برداشت و بیام بر آمد در هم فتادیم سیلی
بروی زدم و وی را بینداختم و از آن سالها کذشت وقتی مرا اتفاق
حج افتاد چون باز کشتم بجویی رسیدم که پل نبسته بودند و آبی
عظیم بود از کذشتن عاجز شدم ناکاه پیری ضعیفی دیدم که باب در آمد

باخود گفتم من ضعیفترازین پیر نیستم برخاستم و بر عقب وی در
آمدم چون بمیان آب رسیدم آن پیر پای خود برکنار جوی نهاد و بیرون
رفت من در میان آب ماندم آب بر من غلبه کرد غرق شدم وجامهای
من تر شد و مرا آب میگردانید و می برد تا آنزمان که خدای تعالی
اعانت کرد و مرا آب برکنار انداخت آن پیر ایستاده بود و نظاره من
میکرد چون خدای تعالی مرا نجات داد و بیرون آمدم آن پیر گفت
چون دیدی یا ابا الضحاك توبه کردی که دیگر مرا سیلی نزنی

ابو محمد الخفاف رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که ابو الحسن مزین بما نوشت که
شما را مریدیست در دریا که اگر نجات یابد زود باشد که برای شما
جوامر آرد و بآن محمد خفاف خواسته بود و هم وی گفته است که
ابو محمد خفاف با مشایخ شیراز بیکجای نشسته بودند سخن در مشاهده
میرفت هرکس بقدر حال خویش سخنی گفتند و ابو محمد خفاف
خاموش بود مؤمل جصاص ویرا گفت تو هم سخنی بگوی گفت
هر سخنی خوب که درین باب بود گفتند مؤمل گفت بهر حال تو هم
سخنی بگوی گفت آنچه شما گفتید حد علم بود نه حقیقت مشاهده
و حقیقت مشاهده آنست که حجاب منکشف شود و ویرا عیان
ببینی ویرا گفتند تو این را از کجا میگویی و این ترا چون معلوم
شده است گفت در بادیهٔ تبوك بودم و فاقه و مشقت بسیار بمن
رسید در مناجات بودم که ناگاه حجاب منکشف شد و ویرا دیدم
بر عرش خود نشسته سجده کردم و گفتم بولایی ما هذا مکانی و موضعی

منك چون قوم این سخن شنیدند همه خاموش شدند مؤمل ویرا گفت
برخیز تا بعضی مشایخ را زیارت کنیم برخاست مؤمل دست وی بگرفت
و بخانهٔ ابن سعدان محدث در آمدند و سلام گفتند ابن سعدان تعظیم
و ترحیب ایشان کرد مؤمل گفت ایها الشیخ نرید ان تروی لنا الحدیث
المروی عن النبی صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم انه قال ان للشیطان
عرشا بین السماء و الارض اذا اراد بعبد فتنة کشف له عنه ابن سعدان
گفت حدثنی فلان عن فلان و اسندا ان النبی صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
قال ان للشیطان عرشا بین السماء و الارض اذا اراد بعبد فتنة کشف
له عنه چون ابو محمد این حدیث را بشنید گفت یکبار دیگر اعاده کن
اعاده کرد گریان شد و برخاست و بیرون رفت و چند روز ویرا
ندیدیم بعد از آن آمد گفتیم در ایام غیبت کجا بودی گفت نمازهایی
را که از آن وقت گزارده بودم قضا میکردم زیرا که شیطانرا پرستیده
بودم پس گفت چاره نیست از آنکه بهمان موضع که ویرا دیده ام و سجده
کرده ام باز گردم و ویرا لعنت کنم پس بیرون رفت و دیگر خبر ویرا نشنیدیم

حسن بن حمویه و صاحبه ابو جعفر الحرار الاصطخری رحمهما الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که ابو جعفر حرار صاحب
حسن بن حمویه از اصطخر نزدیك ما آمد ابن زیدان گفت آرزوی آن
دارم که امشب ویرا نزدیك ما حاضر کنی ویرا بمجلس وی حاضر کردم
در اثناء مجلس ابن زیدان حرار را گفت دوست می دارم که از حکایت
خود چیزی بگویی گفت مرا خود حکایتی نیست اما اگر میخواهی آنچه
از مشایخ دیده ام با تو حکایت کنم ابن زیدان گفت من هم این میخواهم

حمّاد گفت من وجمعی دیگر بیش حسن بن حمویه نشسته بودیم و وی سر بیش
افکنده بود ناگاه صیحهٔ زد و بآن صیحه از نظر ما غایب شد ما دیگر یکدیگر
نگریستیم و با یکدیگر گفتیم که این قصه را با هیچکس مگویید که خواهند
گفت باز نادرهٔ دیگر آوردند سه روز بودیم که ویرا ندیدیم و از وی
خبری نشنیدیم و هر که از وی خبری پرسید میگفتیم مشغولست
بعد از سه روز ناگاه دیدیم که از در مسجد در آمد متغیّر اللّون و از هیبتی
که داشت کس را با وی امکان سخن نبود و من همیشه با وی انبساط
میکردم گفتم ایها الشیخ نزدیک من مقداری پنیر تازه است اجازت
میدهی که بیارم و همیشه ویرا پنیر تازه خوش می آمد گفت بیار
آوردم یک لقمه بخورد پس بدست اشارت کرد که بخورید شیخ
ابو عبد الله خفیف گفت که ابن زیدان روی بمن کرد که هیچ شک
نیست این مرد بیست صادق اما این حکایت را باور نمیدارم حیله
ساز که مرا باور شود گفتم از برای شیخ جامهٔ خواب بیندازید تا
خواب کند و از رنج راه برآساید جامهٔ خواب انداختند و وی در خواب
شد من با ابن زیدان بنشستم و آنرا بیان میکردم تا آن وقت که گفت
باور داشتم شیخ ابو عبد الله را پرسیدند که آن حال چگونه بود گفت وی از مکان
خود دور نشده بود اما ویرا لباسی پوشانیدند که بآن از ابصار غایب شد

عبد الله القصار رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که عبد الله قصار گفت که وقتی
بعزیمت حج میرفتم مشایخ شیراز مرا گفتند چون بر سهل بن عبد الله
تستری در آیی سلام ما بوی برسان و بگوی که ما بفضل تو معترفیم و مرحوم

میکوییم باور میداریم از تو چنین بما رسیده است که روز عرفه از جای
خود بیرون میروی و بموقف عرفات با سایر حجاج حاضر میشوی اگر
این راستست ما را خبر ده که ما باین ایمان داریم عبد الله قصاری
گوید که قصد وی کردم و بر وی در آمدم و سلام کردم وی نشسته
بود ازاری در خود پیچیده و نعلینی از چوب پیش خود نهاده و چشم
وی باز مانده بود چون واله حیرانی هیبت بر من مستولی شد
سخن نتوانستم کرد در میان آنکه نشسته بود زنی در آمد و گفت
ایها الشیخ مرا پسریست برجای مانده ویرا آورده ام تا دعا کنی
سهل گفت لم تحمل به الی عبد مثله آن زن جواب گفت انت من عند ربه
پس سهل بسوی من بدست اشارت کرد برخاستم و دست وی
بگرفتم برخاست و نعلین پوشید و روان شد و آن زن نیز
روان شد ویرا ببرد تا کنار شط آن صبی را دید در سماد نیز سهل
ویرا گفت دست خود را بمن ده آن زن گفت نمی تواند دست دادن
سهل آن زنرا گفت دور شو آن صبی دست بوی داد گفت بر
خیز برخاست و بکنار آمد سهل صاحب سماد نیز را گفت تو برو پیش
صبی را گفت وضو ساز و دو رکعت نماز بگذار چنان کرد پس آن
زن را گفت دست وی بگیر بگرفت و با یکدیگر برفتند عبد الله
گفت چون آنرا بدیدم دهشت من برفت انبساط کردم و رسالت
مشایخ دوست رسانیدم سهل ساعتی سر در پیش افکند بعد از آن گفت یا
هؤلاء القوم یؤمنون بالله یفعل ما یشاء قلت نعم قال فما سؤالهم عن ذلک

ابراهیم المتوکل رحمه الله تعالی

نوعیست از کشتی ٥

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که یکی ازین طایفه با من گفت
که بصحرا بیرون رفتم دیدم که ابرهیم متوکل جامهای خود را شسته
و در آفتاب انداخته وی را گفتم بیا تا برویم و با هم چیزی خوریم پیرهن
خود را همچنان تر بپوشید و با من همراه شد چون مقداری راه برفتیم
دید که اندکی عنب الثعلب در راه بیفتاده آنرا برداشت و پاک
بشست و بخورد و بنشست و گفت تو برو که مرا همین کفایت است
هرچند جهد کردم نیامد ٥ یکی از مشایخ ابرهیم متوکل را گفت
می‌خواهم که درین ماه نزدیک من افطار کنی قبول کرد یکشب ویرا
گفت برخیز تا سحور کنیم برخاست گفت آن سفره را فرود آر گفت
من این نمیکنم زیرا که این حرکتاست در اسباب و من در اسباب
حرکت نمیکنم یکشب ویرا دید که سفره بیش نهاده و چیزی میخورد
گفت نگفتی که من در اسباب حرکت نمیکنم پس این چیست
گفت والله که من در اسباب حرکت نکردم از جای خود
برخاستم سر من بر سفره آمد در پیش من افتاد اینست که می خورم

ابو طالب خزرج بن علی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که ابو طالب خزرج از اصحاب
جنید بود بشیراز آمد و علت شکم داشت مشایخ گفتند که خدمت
او را اختیار می کند من اختیار کردم هر شب قریب شانزده هفده
بار در می خواست یکی از شبها نشسته بودم و خیلی از شب گذشته
بود چشم من گرم شد یکبار آواز داده بود نشنیده بودم دیگر آواز
داد برخاستم و طشت پیش بردم گفت ای فرزند وقتی که خدمت

مخلوقی

مخلوقی را همچو خود نیکو نتوانی کرد خدمت خالق را چگونه بجای توانی
آورد ٥ فهم وی گفته که وقتی غایب بودم آواز داد که شیرازی
من نشنودم دیگر باره آواز داد و گفت شیرازی هین لعنک الله
من بشتافتم و طشت بوی بردم علی بن یلمو از شیخ ابو عبد الله پرسید
که تو آن لعنک الله را ازوی چون شنیدی گفت چون رحمک الله
٥ شیخ الاسلام گفت فلاح نباشد مریدی را که ذل استاد و پیر نکشیده
باشد و قفای وی نخورده باشد و لعنک الله او نشنیده و برحمک الله
برنداشته بود و بدرد و ناکامی زندگی نگذشته باشد وی خود رسته
باشد لا یفلح استاد و پیر باید مرد نی پدر چنان سیّدُهُ ولا یفلح
نباشد که نی استاد و پیر ٥ شبی آواز طرکست آمد شیخ ابو طالب
گفت شیرازی این چه آواز بود ابو عبد الله خفیف گفت که در شبان
روزی یک باقلی خشک بخوردم هر روز با کم می آوردم تا اکنون با نوزده
باقلی آورده ام در ماهی ٥ شیخ ابو طالب گفت شیرازی این را بنا ز
دار که آنچه مرا افتاد ازان افتاد که با ابو الحسن مزین در دعوتی
حاضر شدم برهٔ بریان بر ما ییه آوردند و من عهد داشتم که بریان
نخوردم دست خود ازان کشیده داشتم ابو الحسن مزین گفت
کل بلا انت یعنی بخور نی آنکه خود را در میان بینی من گمان بردم که
حال چنانست که میگوید یک لقمه بخوردم احساس کردم که ایمان از
من بیرون رفت و من ازان وقت هر روز باز پس ترمیروم ٥ شیخ
الاسلام گفت یعنی ویرا بو شش و استنادا افتاد که ایمان وی
معاینه بود ایمان تو شهادت است و ایمان عارف مشاهدت

و شیخ عبدالله خفیف گفته است که هیچ چیز نیست مرید را زیان مند
تر از مسامحهٔ نفس در رخصت جستن و قبول تاویلات ه و هم شیخ ابو عبدالله
گفت اول مجلسی که ابوطالب در شیراز داشت بلاسی پوشیده بود و عصا
در دست گرفته آمد و بر کرسی نشست و من پهلوی او بودم بمردم
نگریست و گفت نمیدانم چه گویم گناه کاری‌ام میان گناه کاران و بگریست
و مردم را بگریانید و فریاد کرد و از مجلس برخاست وی را قبولی عظیم
پدید آمد که خاک قدمهای او به نیت بیماران می گرفتند بعد از آن
سببی واقع شد که هیچ کس بوی التفات نکرد از آنجا باصفهان
رفت من به علی سهل چیزی نوشتم و شرح محل و مقام وی کردم وی
به علی سهل در نیامد و در بارهٔ وی سخنان گفت علی سهل از وی
اعراض کرد از آنجا بکوهستان عراق رفت و بهمدان در آمد ابوعلی
وارجی عامل همدان بود پرسید که حاجت تو چیست گفت ادای
وامی که دارم ابوعلی آنرا ادا کرد و پرسید که دیگر چه حاجت داری
گفت در فلان موضع برای من رباطی بساز بساخت با آنجا در آمد
و آنرا سیاه ساخت و بلاس سیاه پوشید و در آنجای بود تا از دنیا
برفت ه شیخ الاسلام گفت جوانمرد آنست که چون وی را مصیبتی
رسد یا از وی چیزی فوت شود مصیبت را فرا سازد و بحسرت و
ندامت تدارک جوید نه آنکه اهل مصیبت و فوت باشد و آنرا نهان
دارد و اظهار دعوی کند و بتمامی مغرور گردد ه شیخ ابو عبدالله
گفت شیخ ابوطالب گفت که جوانی از خراسان بزیارت جنید آمد
جنید عصا و رکوهٔ وی بخانه برد و در ببست و آن روز اصحاب را اجتماع

بود جنید گفت وی را با خود ببرید و بامداد بپیش من آرید چون شب
طعام خوردند بطریق مزاح و طیبت انگشتری باختن آغاز کردند
و اشارت بآن جوان کردند که موافقت کن وی ابا نمود و ایشانرا
تعییر کرد شبلی بوی نگاه کرد و گفت خاموش باش و اگرنه برخیزم
و سرت از تن بکنم آن جوان خاموش گشت و برفت دیگر روز این
حکایت با جنید گفتند برخاست و بخانه رفت تا عصا و رکوه را باز
جوید نیافت بیرون آمد و با اصحاب گفت چند نوبت شد که وصیت
می کنم که چون غریبی اینجا آید وی را خوار مدارید سوگند بخدا که
عصا و رکوه از خانه برداشته است بی آنکه من بوی دهم و رفته است

ابوعلی وارجی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبدالله خفیف قدس سره گفته است که ابوعلی وارجی بشیراز
آمد بعمل و حکومت و از برای صادر و وارد فقرا مایدها نهاد بعد از
هر نماز شام می آمد و با ما می نشست و با یکدیگر سخنان میگفتیم یکی
از شبها ذکر ایام ارادت در میان آمد پیراهن خود را بالا داشت
بر گردن وی نشانی بود بمقداری طوقی گفتم این چیست گفت در
کوه لکام می بودم و بلاسی پوشیده بودم گردن مرا بخورد چون از آنجا
باز گشتم گوشت بر آورد و این نشان آنست که باقی ماند پس گفتم
سبب در آمدن تو درین عمل چه بود گفت مادر من پیر و ضعیف شد
و بر من وام بسیار جمع آمد محتاج شد باین که می بینید ه

ابوالفضل جعفر الجعدی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبدالله گفته است که بجعفر جعدی رسانیدند که

ابو عمرو اصطخری گفته است که غسل میکردم ازار من گشاده شد
دیدم که دو دست از پس پشت من پیدا شد و ازار مرا محکم بر میان
من بست جعفر جعدی برخاست و باصطخر رفت و بخانهٔ ابو عمرو درآمد
و پای وی بگرفت اصحاب ابو عمرو برجستند گفت که بگذارید که غضب
وی مراست و دوازده فرسنگ راه پیاده آمده است پس ابو عمرو
بمقام اعتذار درآمد و گفت چنان نگفته ام بلکه چنین و چنین
گفته ام بعد از آن اصحاب را فرمود که ویرا خدمتکاریهای نیکو کردند

ابو القاسم القصری رحمه الله تعالی

وی از کبار اصحاب جنید بوده شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است
که روزی مرا گفت مرا بصحرایی بیرون بر ویرا بصحرا بیرون بردم بموضعی رسیدم
که مصطبهٔ بود و جماعتی نرد بازی می کردند با ایشان ببازی کردن
بنشست من از آن متغیر شدم و خجل گشتم در وقت بازگشتن بجایی
دیگر رسیدم جماعتی شطرنج می باختند از آن متغیر شد و پیش
رفت و رقعهٔ ایشان بر بیفشاند آن جماعت کاردها برکشیدند وی
گفت کاردها را بمن دهید تا بخورم من ازین دو حال وی عجب ماندم
از وی سوال کردم گفت وقتی که بچشم لدنی نگریم چنان باشد و وقتی
که بچشم غیر لدنی چنین این سخن بیشتر گذشت اما آنجا شیخ الاسلام
ابو بکر قصری گفته بود و در مقامات شیخ ابو عبد الله ابو القاسم قصری
است می شاید که ویرا دو کنیت بوده باشد یا یکی بر سبیل سهو
وقوع یافته باشد و الله تعالی اعلم وهم شیخ ابو عبد الله فرموده
که ابو القاسم قصری کثیر الاطراق بود یعنی بسیار سر در پیش می انداخت

از وی سبب آن را پرسیدم گفت پیش ازین در قدیم الایام در هفت
شبانه روزی یکبار چیزی می خوردم مردی از جن می آمد و بر من سلام
می کرد اما ویرا نمی دیدم یکروز ویرا گفتم چه باشد که ظاهر شوی ناگاه
دیدم که شخصی در خوبترین صورتی بر من ظاهر شد گفتم چه کسی تو گفت
من از مومنان جنیانم وقتی که امثال شما را می بینیم دوست میداریم
که ویرا زیارت کنیم و سلام گوییم پس گفتم بعد ازین بر من در هر
وقتی ظاهر میشو مرا دوست گرفت و با من انس تمام پیدا کرد و چیزها
بمن می آموخت روزی ویرا گفتم بیا تا بمسجد درآییم و ساعتی بنشینیم
گفت وقتی که بنشینی و سخن گویی و مردم ترا ببینند و مرا نه بینند ترا
بوسواس نسبت خواهند کرد گفتم بیا تا در آخرهای مسجد بنشینیم
که هر کس ما را نه بیند پس درآمدیم و بنشستیم گفت این مردمان را
چون می بینی گفتم بعضی را نیم خواب و بعضی را درخواب و بعضی را
آگاه گفت آنچه بر سرهای ایشانست می بینی گفتم نی چشمهای مرا بمالید
دیدم که بر سر هر کسی غرابی نشسته است بعضی را بالها بچشم فرو
گذاشته است و بعضی را بر سر نشسته است و بعضی را گاهی بوی فرود
می آید و گاهی بالا می رود گفتم این چیست گفت مگر نخواندهٔ وَمَن يَعْشُ
عَن ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ اینها شیاطین اند که بر
سرهای ایشان نشسته اند و بر هر یک بقدر غفلت وی استیلا
یافته اند و آن جنی باین طریق بمن می آمد و بر من ظاهر می شد
تا روزی سخت گرسنه شدم و پیش من از نان صدقه بقیهٔ بود
و تا وقت افطار که عادت داشتم چهار روز مانده بود پارهٔ از آن

نان کرفتم وبخوردم کرسنکی من ساکن شد ناکاه آن جنی آمد و
برمن سلام کرد اما ظاهر نشد کفت ما از بهر این ریاضت وصبر
بران بیخواهیم شمارا اما جون ترا امتحان کردیم صبور نبودی این بکفت
وبرفت ودیکر باز نیامد این سرپیش انداختن من از ان وقتست

عبد العزیز بحرانی رحمه الله تعالی

شیخ ابو عبد الله قدس الله تعالی سره کفته است که عبد العزیز بحرانی
در زمستان سرد سخت بشیراز آمد وجامهای کهنه داشت هر
فتوحی که ویرا می رسید صرف فقرا میکرد سه روز در شیراز بود
باوی درین باب سخن کفتند کفت نفس من می کریزد از جامهای
شما پس مرا کفت یا با عبد الله مرا ازین شهر بیرون کن که در نیت
من نیست که من درین شهر جامهٔ نو پوشم کفتم بکجا می روی
کفت بناحیت بحر مشایعهٔ وی کردم بدروازه که بآن جانب بود
بیرون رفتیم ناکاه دیدیم که ابو الخیر مالکی براستی خود نشسته
وپای می جنباند وما را آواز میدهد وباخود خوردنی همراه دارد
بایستادیم تا بما رسید کفت تفضل کنید تا بهم این طعام را بخوریم
پس بنشستیم وبخوردیم بحرانی برخاست وسجاده بردوش خود
انداخت ابو الخیر کفت کاش ازین طعام جیزی باخود برداری کفت
مطبخ من بیش رفته است ابو الخیر کفت ما باین طعام جه
کنیم بحرانی کفت بیش سکان انداز وبرفت ٥

ابو الحسن حکیمی رحمه الله تعالی

وی کفته از جنید شنیدم که روزی در مجلس سری سقطی بودم

وانجا

وآنجا مردم بسیار بودند ومن خورد تر ایشان بودم سری پرسید
که جه جیزست که خواب را می برد هر کسی جیزی کفت یکی کفت کم
خوردن آب جون نوبت بمن رسید کفتم علم القلوب باطلاع الله
علی کل نفس بما کسبت کفت احسنت یا بنی ومرا بنزدیک خود نشاند
واز ان روز باز هر جا هستم بر همه مقدمم ٥ وهم حکیمی کفته است
که حال یکی از مشایخ از جنید پرسیدم که اقتدا را شاید کفت اکر در وی
پرهیزکاری وطلب قوت حلال می یابی اقتدا را شاید واکرنه او را بکذار

شیخ ابو علی محمد بن حسین الاکار رحمه الله تعالی

وی از اصحاب شیخ ابو عبد الله خفیف است وشیخ شیخ ابو اسحق
کازرونی قدس الله تعالی ارواحهم کویند که شیخ حسین اکار بکازرون
رسید مشایخ آنجا پیش وی جمع شدند وشیخ ابو اسحق هنوز
کودک بود وی نیز با ایشان آمده بود ویرا کفتند که این کودک
قرآن نیک میخواند ویرا فرمودند تا قرآن خواند ویرا خوش آمد وتواجد
کرد جون فارغ شد ویرا از مشایخ طلبید وبشیراز برد واز مشایخ
وقت واصحاب شیخ ابو عبد الله خفیف سماع حدیث فرمود و
باوی بعراق وحجاز مسافرت کرد وببرکت صحبت وی رسید بآنجه
رسید وشیخ حسین بعد از ثلثمایه از دنیا برفت وقبر وی بدر
روضهٔ شیخ ابو عبد الله خفیف است در شیراز ٥

شیخ ابو اسحاق ابرهیم بن شهریار کازرونی قدس الله تعالی روحه

وی فارسی الاصل است ومولد ومنشاش نورد کازرون بوده
وشهریار پدر شیخ مسلمان شد وولادت شیخ وسایر اولادش

در زمان اسلام بوده • وانتساب شیخ در تصوف بشیخ ابو علی حسین
بن محمد الفیروزآبادی الاکار بوده • وبصحبت بسیاری از اصحاب
حدیث رسیده بود • در کازرون • وشیراز • وبصره • ومکه • ومدینه
وازهمه روایت حدیث وآثار داشت • در مکه شیخ ابو الحسین
علی بن عبد الله بن جهضم همدانی را دیده بود • وازوی روایت کند که
ذو النون گفت علیك بالقصد فان الرضا بقلیل الرزق یزکی یسیر
العمل • یعنی برتو باد که توسط احوال اختیار کنی یعنی بضرورت وقت
قناعت کنی • وطالب زیادت نباشی • بدرستی که رضا برزق اندك عمل
اندك را پاك کرداند • وهر اینه عمل پاك شایسته قبول حضرت پاك باشد •
یکی از وزرا را با شیخ ارادت تمام بود هر چند جهد کرد شیخ ازوی
چیزی قبول نکرد • بیغام بشیخ فرستاد که هر چند جهد کردم از من
هیچ قبول نکردی • از بهر تو چند بنده آزاد کردم • وثواب آن ترا بخشیدم
شیخ قدس سره جواب فرستاد که رسالت تو بمن رسانیدند • وشکر
نیکویی تو گفتم • لیکن آزاد کردن بندگان مذهب من نیست • بلکه مذهب
من بنده گردانیدن آزادانست برفق واحسان • شیخ رضی الله عنه
حضرت رسالت را صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم بخواب دید • پرسید
که یا رسول الله • ما التصوف • رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم گفت • التصوف
ترك الدعاوی وکتمان المعانی • دیگر پرسید که ما التوحید رسول
صلی الله علیه وعلی آله وسلم گفت • ما هجس ببالك او خطر فی خیالك فالله
سبحانه بخلاف ذلك • التوحید ان تتنزه عن الشك • والشرك • والتعطیل •
دیگر پرسید که ما العقل • رسول صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم گفت

ادناه ترك الدنیا واعلاه ترك التفکر فی ذات الله تعالی •
توفی رضی الله عنه فی شهر ذی القعده سنه ست وعشرین واربعمایه

شیخ روزبهان البقلی قدس الله تعالی سره

کنیته ابو محمد بن ابی نصر البقلی الفسوی ثم الشیرازی • سلطان عرفا
بوده • وبرهان علما • وقدوهٔ عشاق • در بدایت حال سفر عراق • وحجاز
وشام کرده است • با شیخ ابو النجیب سهروردی در سماع صحیح بخاری
در ثغر اسکندریه شریك بوده است • وخرقه از شیخ سراج الدین
محمود بن خلیفه بن عبد السلام بن احمد بن سالبه پوشیده است
واشتغل بالریاضات الشدیدة فی اطراف شیراز وجبالها • کان صاحب
ذوق واستغراق ووجد دایم لا یسکن لوعته ولا یرقا دمعته ولا
یطمئن فی وقت من الاوقات ولا یسلوا ساعة من الحنین والزفرات
یتاوه کل لیلة بالبکاء والعویل • ومهور اسخنانست که در حال غلبه وجد
ازوی صادر شده است که هر کسی بفهم آن نرسد • وازسخنان ویست شعر

آنچه ندیده است دو چشم زمان	وانچه نشنید دو گوش زمین
در گل ما رنگ نموده است آن	خیز وبیا در گل ما آن ببین

ویرا مصنفات بسیارست • چون تفسیر عرایس • وشرح شطحیات
عربی وفارسی • وکتاب الانوار فی کشف الاسرار • وغیر آن که تعداد
آن طولی دارد • در کتاب الانوار فی کشف الاسرار آورده است که
قوال باید که خوب روی بود • که عارفان در مجمع سماع بجهة ترویح
قلوب بسه چیز محتاجند • روایح طیبه • ووجه صبیح • وصوت ملیح •
بعضی گفته اند ازین قول اجتناب بهترست • زیرا که این چنین کار

عارفی را مسلم آید که طهارت قلب و بکمال رسیده باشد و چشم از دیدن
غیر حق پوشیده شده ٥ گویند پنجاه سال در جامع عتیق در شیراز
تذکیر کرد و وعظ گفت اول که بشیراز درآمد وی رفت تا بمجلس گوید
شنید که زنی دختر خود را نصیحت میکرد که ای دختر حسن خود را
با کسی اظهار مکن که خوار و بی اعتبار میکردد شیخ گفت ای زن حسن
بآن راضی نیست که تنها و منفرد باشد او همه آن میخواهد که با عشق
قرین باشد حسن و عشق در ازل عهدی بسته اند که هرگز از هم
جدا نباشند بر اصحاب از استماع آن چندان وجد و حال عارض
شد که بعضی در آن برفتند ٥ شیخ ابوالحسن کردویه گوید که در دعوت
بعضی صوفیه با شیخ بودم و هنوز ویرا نمی شناختم در خاطرم آمد
که من در علم و حال از وی زیاده ام بر سر من مطلع شد و گفت ای
ابوالحسن این خاطر را از خود نفی کن که امروز هیچکس با روزبهان برابر
نیست و وی یگانهٔ زمان خود است و باین معنی اشارت کرده درین شعر
درین زمانه منم قاید صراط الله ٭ ز حد خاور تا آستانهٔ اقصا
روندگان معارف مرا کجا بینند ٭ که هست منزل جانم بماورای ورا
وی صاحب سماع بود و در آخر عمر از آن باز ایستاد با وی درین
معنی سخن گفتند گفت انی اسمع الآن من ربی عز و جل فاستعرض
عما سمعت من غیره ٥ و گویند که در آخر عمر ویرا فلجی دریافت بعضی
از مریدان بی آنکه با وی بگوید بمصر رفت و از خزاین سلاطین قدر
روغن بلسان خالص آورد برای مداوی وی چون پیش وی
آورد گفت جزاک الله عن نیتک از در خانقاه بیرون رو آنجا سگی

است گرگین خسبیده آن روغن را بروی بمال و بدانکه روزبهان بهیچ روغن
نیک نمی شود این بندیست از بندهای عشق که خدای تعالی بر پای
وی نهاده است تا آنزمان که بسعادت لقای وی برسد ٥ شیخ
ابوبکر طاهر که از اصحاب شیخ بوده گفته است که هر سحر بنوبت با شیخ
قرآن میخواندم یک عشر وی و یک عشر من چون وی فوت شد دنیا
بر من تنگ شد آخر شب برخاستم و نماز گزاردم پس بر سر تربت
شیخ بنشستم و بنیاد قرآن خواندن کردم و گریه بر من افتاد که
از وی تنها مانده بودم چون عشر تمام کردم آواز شیخ شنیدم که
از قبر می آمد و عشر دیگر میخواند تا آنزمان که اصحاب جمع شدند
آواز منقطع شد و مدتی حال بدین گونه بود روزی با یکی از احباب
آنرا باز گفتم دیگر نشنیدم ٥ صاحب فتوحات مکیه رضی الله عنه
می آرد که شیخ روزبهان در مکه مجاور بود و کان کثیر الزعقات فی
حال وجده فی الله بحیث انه کان یشوش علی الطائفین بالبیت فکان
یطوف علی سطوح الحرام و کان صادق الحال ناگاه بمحبت زنی مغنیه
مبتلا شد و هیچ کس نمیدانست و آن وجد و صیحها یی که در وجد
فی الله می زد همچنان باقی بود اما اول از برای خدای تعالی بود و این
زمان از برای مغنیه دانست که مردم را چنان اعتقاد خواهد شد
که وجد و صیحات وی این زمان نیز از برای خدایست عز و جل بمجلس
صوفیه حم آمد و خرقهٔ خود بیرون کرد و پیش ایشان انداخت
و قصهٔ خود را با مردم بگفت و گفت نمیخواهم که در حال خود کاذب
باشم پس خدمت مغنیه را لازم گرفت حال عشق و محبت ویرا

روزبهان جمع

بعد از آن

با مغنیه کفتند وکفتند وی از اکابر اولیاء الله است. مغنیه توبه
کرد وخدمت وی را پیش کرفت. محبت آن مغنیه از دل وی زایل شد بمجلس
صوفیه آمد وخرقه خود در پوشید. توفی رحمه الله فی منتصف محرم الحرام سنة ست وستمائه

شیخ ابو الحسن کردویه رحمه الله تعالی

صاحب علم وتقوی بود. شصت سال در خانه که در شیراز داشت
منزوی شد که جز بادای نماز جمعه وکفایت بعضی مهمات علی سبیل
الندره بیرون نیامد. وخضر علیه السلام احیانا بر وی ظاهر میشد
وصحبت می داشت. کفته اند که سبب وفات وی آن بود که شخصی بر وی
درآمد وکفت اینجا مردیست که میکوید نفس من چون نفس عیسی است
علیه السلام زیرا که وی مرده طبیعت را زنده میکند ومن مرده غفلت
را زنده میکنم. شیخ ابو الحسن آهی بر کشید وکفت یا رب مرا عمر دراز
دادی تا زمانی را دریافتم که در وی مثل این سخنان میشنوم دیکر
زندکانی نمیخواهم شکم وی بکرفت وبر همان برفت. فی آخر محرم سنه
ست وستمایه ه چون شیخ روزبهان بقلی بیمار شد شیخ ابو الحسن
کردویه وشیخ علی سراج که مردی بزرک وعارف بود. واولاد شیخ
روزبهان را خال می شد بعیادت وی آمدند. شیخ روزبهان
روی بایشان کرد وکفت بیایید که از قید این حیات جسمانی و
زندکانی فانی بیرون آییم وبحیوة ابدی روحانی متصف شویم ایشان
قبول کردند. شیخ کفت من پیش از شما می روم. وتوای ابو الحسن بعد
از پانزده روز بمن می رسی. وتوای علی بعد از یکماه. شیخ در منتصف محرم برفت
وشیخ ابو الحسن در آخر آن. وشیخ علی در منتصف صفر رحمهم الله تعالی

شیخ عبد الله بلیانی قدس الله تعالی سره

لقب وی اوحد الدین است. واز فرزندان شیخ ابو علی دقاق است ونسب
وی تا شیخ ابو علی بدین کونه است. عبد الله بن مسعود بن محمد بن علی
بن احمد بن عمر بن اسمعیل بن ابی علی الدقاق. قدس الله تعالی ارواحهم
واستاد ابو علی را یک پسر بوده است اسمعیل ویک دختر فاطمه بانو که حرم
شیخ ابو القاسم قشیری رحمه الله تعالی. وسلسله خرقه وی چنین است
وی خرقه از پدر خود دارد ضیاء الدین مسعود. وامام الدین مسعود
نیز کوید. ووی از شیخ اصیل الدین شیرازی. ووی از شیخ رکن
الدین شیرازی. ووی از شیخ رکن الدین سنجانی. ووی از شیخ
قطب الدین ابو رشید ابهری. واز شیخ جمال الدین عبد الصمد زنجانی
وهردو از شیخ ابو النجیب سهروردی. قدس الله تعالی ارواحهم.
ه وی کفته است که در اوایل از خلق انفراد جستم ویازده سال در کوه
بسر بردم چون از کوه باز آمدم بصحبت زاهد ابو بکر همدانی رحمه الله
تعالی پیوستم. ووی مردی صاحب کرامت بود وفراستی صادق داشت
وورد وی همه آن بود که هر شب برخاستی وعصای آهنین داشت
آنرا در زیر زنخدان کرفتی وتا روز بر پای ایستادی من نیز بموافقت
وی از عقب وی می ایستادم. وی وقتها روی باز پس کردی وغیرت
آوردی وکفتی برو جایی بخسب من بر زمین می نشستم. تا وی مشغول
کار خود میشد دیکر بر میخواستم وموافقت وی میکردم. تا آنکاه که
حال وی بمن فرود آمد آنکاه تنهایی کزیدم. وزاهد ابو بکر رحمه الله تعالی
از غایت انبساطی که با من داشت مرا ولی میکفت. شنیدم که روزی

میکفته که لولی آمد واز ما جیزی کرفت و برد نمی دانم که بکجا رفت بعد از
جندکاه بیش وی رفتم فرمود که کجا بودی وجه آوردی تواضع نمودم
وهیج نکفتم ساعتی بنشستم زاهد رحمه الله از من سوالی کرد که جواب
آن این بود که من کفتم من غیر خدا نیستم زاهد کفت سخن منصور آوردی
من کفتم بیک آه که برآرم توانم که صد هزار جون منصور بیدا کنم جون این بکفتم
زاهد عصا بر کرفت و بر من انداخت من ازجا بجستم وآن عصا از خود رد
کردم زاهد مرا دشنام غلیظ داد وکفت منصور را بر دار کردند ونکوبخت
و تو از یک عصای کریزی جواب دادم که آن از ناتمامی منصور بود واکر نه
نکوبختی که نزد حق تعالی وتقدس همه یکیست جون این بکفتم زاهد کفت
مکر کیاهی خورده کفتم آری خورده ام اما از مرغزار حقیقت زاهد فرمود
شاد خوردی ونیک خوردی بیا و بر سر سجاده بنشین وآنرا نکاه دار
بعد از ان زاهد کفت آنکه کفتی از ناتمامی منصور بود که نکوبخت واو را
بردار کردند جه دلیل کفتی کفتم دلیل آنست که هر سواری که دعوی سواری
کند واسب بتازد جنانکه عنان از دست وی برود واکر برود تواند که
سر اسب باز کیرد راست کفته است که وی سوار جالاکست واکر سر اسب
باز نتواند کرفت او در سواری ناتمام است جون این بکفتم زاهد
تصدیق فرمود که راست کفتی من از تو دیده ور تر ندیدم ٥ وهم
وی کفته است که مرا کفتند که یکی از اصحاب شیخ شهاب الدین سهروردی
قدس الله تعالی سره که ویرا شیخ نجیب الدین بزغش میکویند بشیراز
آمده است بسیار خرم شدم از ان جهت که از مقامات واحوال صوفیان
آنجه دانسته بودم حاصل کرده بودم وطلب زیادتی میکردم و بیددم

میکفت که آنجه من از خدای تعالی خواسته بودم آنرا بعبدالله داد و
آنجه بر من بمقدار دریجه کشادند بروی بمقدار دروازه کشادند
برخاستم وبشیراز رفتم وبخدمت شیخ نجیب الدین مشرف شدم
وجیزی جند از احوال ومقامات و واقعات خود با وی بکفتم همه را
نیک استماع کرد وهیج جواب نکفت ساعتی بنشستم واز آنجا بیرون
آمدم بعد ازان مرا بجهت ضرورتی عزیمت مراجعت شد با خود کفتم
بروم وشیخ نجیب الدین را ببینم تا جه میکوید جون بدر خانه وی
رسیدم کفتند وی در اندرونست برو ودران خانه بیرون که شیخ
آنجا می نشیند بنشین تا بیاید جون آنجا بنشستم در بیش سجاده وی
جزوی دیدم که هرجه با وی کفته بودم همه در آنجا نوشته بود با خود
کفتم شیخ بآن محتاج بوده است که نوشته است حال ویرا بدانستم
تا کجاست ننشستم وبیرون آمدم جون بکازرون رسیدم بانکی بر خود
زدم وغیرتی بتازکی در خود بیدا کردم ودر خلوت نشستم وهرجه
از خدای تعالی میخواستم به بنج روز دران خلوت بمن داد وی در شیراز
بود روزی بخانقاه شیخ سعدی رحمه الله درامد شیخ سعدی یک
مشت فلوس بیاورد ودر نظر وی بنهاد وکفت بفرمای تا درویشان
این تبرک بسفره دهند وی کفت ای سعدی فلوس می آوری
برو وآن ظرف اقجه بیار که شصت ودو عدد اقجه دران نهاده تا
درویشان بسفره دهند درحال شیخ سعدی برفت وآن ظرف
بیاورد همجنانکه وی فرموده بود آنرا بفرستاد واز برای درویشان
سفره تمام آوردند شیخ را مریدی بود طباخ که در بازار آش بختی

هرکاه که شیخ بدر دکان وی رسیدی کاسهٔ آش بستدی و
همجنان ایستاده بخوردی • روزی کاسهٔ آش در دست داشت که درد[یشی]
رسید خرقهٔ سفید هزار میخی بتکلّف بوشیده سلام کفت • وکفت میخواهم
که مرا بخدای تعالی دلالت کنی وبکویی که فایده درجیست تا جنان کنم
شیخ فرمود که شاید • کاسهٔ آش که در دست داشت بوی داد • کفت
ازبنیاد کار این بستان وبخور • درویش آنرا بستد وبخورد • جون از
طعام فارغ شد کفت این دست بطعام آلوده هم باین خرقه که پوشیده[ای]
پاك کن • وهرکاه که جیزی میخوری جنین می کن • کفت ای شیخ این نتوان[م]
کرد بجیزی دیکر اشارت فرمای • شیخ فرمود جون این قدر نتوانی کرد
هر جیزی دیکر که ترا بکویم هم نتوانی کرد • برو که تو مرد این کار نیستی

ه یکی از مریدان شیخ در کوه عزلت کرفته بود ماری بیش وی رسید
خواست که ویرا بکیرد ویرا بکزید • واعضای وی اماس کرد خبر بشیخ رسید
جمعی را فرستاد که تا ویرا آوردند کفت آن ماررا جرا کرفتی تا ترا زخم زد
کفت شیخا تو کفته که غیر خدای نیست • من آن ماررا غیر خدای ندیدم
ازین جهت دلیری کردم • و ویرا بکرفتم شیخ فرمود • که هرکاه حق تعالی
را بلباس قهر ببینی بکریز وبنزدیك وی مرو • واکر نه جنین کند که این
ساعت درانی افتاده • بس دست در زیر سروی کرد وویرا بازنشاند
وکفت من بعد کستاخی جنین مکن تا وقتی که ویرا نیك بشناسی
آنکاه دعا کرد و باد بروی دمید آماس بازنشست وشفا یافت

ه وی کفته است درویشی نه نماز وروزه است ونه احیاء شب است
این جمله اسباب بندکیست • درویشی نرنجیدن است اکر این حاصل
کنی واصل کردی ه وهم وی کفته است خدای دان باشید واکر خدای
دان نه اید خود دان نیز مباشید • ازبرای آنکه جون خود دان نباشید
خدای دان باشید • بس فرموده که ازین بهتر بکویم • خدای باشید و
اکر خدای نباشید خود مباشید • اکر خود نباشید خدای باشید ه روزی
بزیارت شیخ روزبهان بقلی قدس الله تعالی سره رفته بود • وشیخ صدر
الدین روزبهان بر سر تربت بدر نشسته بود • جون شیخ عبدالله در برابر
قبر بایستاد • شیخ صدرالدین بتعظیم وی برخاست • و مدتی بسیار بایستاد
وبنشست • و باز برخاست و مدتی دیکر بایستاد • شیخ عبدالله بوی
التفات نکرد جون از زیارت فارغ شد • کفت شیخا دیرکاهست که بر
بای ایستاده ام وشما هیج التفات نفرمودید • کفت که شیخ روزبهان
اناری بدست من داده بود بخوردن آن مشغول بودم • و از جملهٔ اشعار وی است

رباعی

ماجمله خدای پاك پاکیم ‌‌‌— نی ذاتش و باد و آب و خاکیم
از هستی و نیستی همیشه — عریان شده ایم وجامه جاکیم
حقیقت جز خدا دیدن روا نیست — که بیشك هردو عالم جز خدا نیست
نمیکویم که عالم او شده نه — که این نسبت بدو کردن روا نیست
نه او عالم شد ونه عالم او شد — همه او را جنین دیدن خطا نیست
تا حق بدو جشم سر ببینم هردم — از بای طلب نمی نشینم هردم
کویند خدا بجشم سر نتوان دید — آن ایشانند من جنینم هردم

وفات وی در روز عاشوراء سنه ست وثمانین وستمایه بوده قدس الله تعالی روحه

شیخ جمال الدین محمد باکلنجار رحمه الله تعالی

کان شیخا وجیها بهی المنظر ذکی الخبر ذا مجاهدات وخلوات واوراد کثیرة

من العبادات والطاعات وله کلمات روحانیه واشارات رحمانیه

ه شیخ عبدالله بلیانی قدس سره فرموده است که دران زمان که خورد سال بودم شیخ جمال الدین بالکلیجار رحمه الله تعالی در صحبت پدرم خواجه ضیاء الدین مسعود رحمه الله تعالی می بود. و من پیوسته بذکر مشغول میشدم و آواز خوش داشتم. واز برای جمعیت خاطر خود وقتها در اثنای ذکر گفتن چیزی از اشعار بترنم میخواندم. شیخ جمال الدین گوش بآواز من میکرد وازان وقت وی خوش می شد. و من از حال وی خبر نداشتم که گوش بمن دارد واز آنچه میخواندم خاموش می شدم. و دیگر بذکر مشغول می شدم. در یکی از روزها شیخ جمال الدین نزدیک من آمد و گفت ای شیخ عبدالله چرا چنین میکنی که در اثنا ذکر گفتن چیزی خوش میخوانی. و ما گوش بتو داریم تو خاموش می شوی. و ما را نیم بسمل میگذاری دیگر چنین مکن. و خاطرهای درویشانرا بجز. چون از تو این آواز می خرند. و پدرم نیز ضیاء الدین مسعود همچنان فرمود سخن ایشانرا قبول کردم ه وی گفته است در قوله تعالی. وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ. یقین نیست جز عیان عین قدیم نیت عیان عین قدیم بی صورت عمل عبادت نیست. و نیتی که بهتر از عملست اینست. و صورت عمل بی نیت عیان عین قدیم عبادت نبود بلکه رسم و عادت بود. طالب آنست که مطلوب وی جز عیان عین قدیم نیست. و هرچه جز عیان عین قدیم است پیش وی محال و باطلست. توفی رحمه الله سنه نیف و خمسین و سبعمایه و قبر وی در شیراز است

موسی بن عمران جیرفتی رحمه الله تعالی

بزرگ بوده بجیرفت. شیخ ابو عبدالله طاقی است. شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله خفیف را با شیخ موسی عمران نقاری افتاد. بوی نامه یا پیغام فرستاد که من در شیراز هزار مرید دارم. که اگر از هر یکی مراد دنیا رخواهم شب را زمان نخواهند. موسی عمران جواب باز فرستاد که من در جیرفت هزار دشمن دارم که هرگاه که بر من دست یابند مرا تا شب درنگ ندهند و زنده نگذارند صوفی تو باشی یا من ه

خواجه علی بن حسن کرمانی رحمه الله تعالی

شیخ کرمان بوده. و متاخرترین مشایخ آنجا داد و خانه داشت. و کاری بنظام و مریدی بسیار. و معاملت نیکو. دعوی مریدی شیخ عمو کردی. تا شیخ عمو از دنیا نرفت وی پشت باز نگذاشت. یعنی در مسند ارشاد ننشست

ه شیخ الاسلام گفت که در کرمان میان خواجه علی حسن. و میان خلیل خازن نقار افتاد. خلیل بخواجه علی نامه فرستاد و دران نوشت که تو از بامداد تا چاشتگاه دادو و شربت و گوارش خوری تا طعام خوش بتوانی خورد از سی تنعم. و مرا از بامداد تا چاشتگاه کرد بر باید گشت تا چیزی یابم که بخوردم. صوفی تویی یا من. مشایخ طعن می زدند و نمی پسندیدند قبول جستن. و قبول داشتن خلق را از بس زهی غرور که در انست ایشان مایه تو خوردند. و نفس و عنا را معجب کنند تا از حد خود در گذرد اگر الله تعالی نگاه ندارد. و این عقبه عظیم است این قوم را ه

میره نیشابوری رحمه الله تعالی

پیری بوده بزرگ از صوفیان. و ملامتی بوده بنسا رفت. بزیارت بابکار دیگر و یک خادم با وی و ویرا آنجا قبولی عظیم خاست. و مریدان بسیار پدید آمدند. وی ازان برنج می بود. و شغل دل وی در دل می افزود چون بازگشت

خلقی بسیار با او بیرون آمدند و با وی در رفتن ایستادند از خادم
پرسید که اینان کی‌اند گفت بخدمت تو می‌آیند صبر کرد و هیچ نکفت
تا بسر بالایی رسید و بادی سخت بجست بند شلوار بکشاد و بول
آغاز کرد چنانکه جامهای خود و جامهای ایشان نیز پلید کرد آن
قوم کفتند احسنت زهی شیخ و زهی معاملت نیکو همه از وی منکر باز
کشتند و آن خادم که با وی بود پس وی می‌رفت دل پر انکار که این چه
بود که وی کرد جمعی مریدان با ارادتهای تازه و نظرهای نیکو با وی می
آیند ببین که وی چه کرد میرفت تا بآب رسید با مرقع و جامه بآب
در آمد و جامها و تن خود پاک بشست و بیرون آمد و در رفتن ایستاد
و روی باز پس کرد و خادم را کفت باید که انکار نکنی که آفتی بآن عظیمی
و فتنه و شغلی چنان بزرک باین مقدار بول از خود باز توان کرد چرا
مؤنت آن باید کشید ایشان بچه کار آیند جز آنکه مردم را رعنا و
معجب کنند و از مایهٔ مردم خورند و شغل دل افزایند و این قبول
بعش از بد عیب باشد چون اندکی عیبی بدید آید یا کاری نه بر مراد
ایشان برود همه منکر کردند شیخ الاسلام کفت دانی که آن چرا
کرد از جهت آنکه طبع و نفس وی بآن خوش شده بود آن برو واجب بود

ابو عبد الله الروغبذی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ خامسه است نام وی محمد بن محمد بن الحسین است از اجلهٔ
مشایخ طوس بود با ابو عثمان حیری صحبت داشته و با آن مشایخی
که از طبقهٔ وی بودند و یکانهٔ مشایخ بود در طریقت خود کرامات
ظاهر داشت مجرد بود و بلند حال و بزرک همت بس از سنه

خمسین و ثلثمایه برفته از دنیا وی کفته طوبی لمن لم یکن له وسیلة
الیه غیره وهم وی کفته ترک الدنیا للدنیا من جمع الدنیا وهم
وی کفته که الله تعالی بندهٔ خود را از معرفت خود چیزی بدهد و بآن
مقدار که ویرا معرفت داده بود بلا بروی کمارد تا بقوت آن معرفت آن بلا را
بری دارد وهم وی کفته که دور باش از تمییز در خدمت زیرا که کسانی
که ایشانرا در خدمت ممتاز کردانی ظاهر نمانده‌اند بس همه را خدمت
کن تا مراد حاصل شود و مقصود فوت نشود

ابو عبد الله الرودباری قدس الله تعالی روحه

از طبقهٔ خامسه است نام وی احمد بن عطاست شیخ شام است بصور
نشستی و صور بر کنار دریاست و قبر وی بصور بود و اکنون در دریاست
خواهرزادهٔ ابو علی رودباری است بزرک بوده و صوفی در صورت
قرایان مادر وی فاطمه خواهر شیخ ابو علی رودباری پسر را کفتی هذا
قراء حاله کان صوفیا عالم بوده بعلم قرآن و علم شریعت و علم حقیقت
و علم حدیث داشت و ویرا اخلاق و شمایل نیکو بود و موصوف بود بتعظیم
فقرا و سخاء و شفقت بر درویشان و رفق کردن با ایشان در ماه ذو الحجهٔ
سنه تسع و ستین و ثلثمایه برفته از دنیا و ویرا کتابیست در آداب
فقر شیخ الاسلام کفت که ابو عبد الله رودباری آنست که شتر ویرا
در بادیه دست بریک فروشد کفت جل الله شتر با وی بزبان فصیح
کفت جل الله شیخ الاسلام کفت من دو تن دیده‌ام که ویرا دیده‌اند
شیخ ابو عبد الله باکو و شیخ ابو القاسم ابو سلمهٔ باوردی شیخ ابو عبد الله
باکو کفت که ابو عبد الله رودباری کفت که التصوف ترک التکلف و

واستعمال التظرف وحذف التشرف ٥ وشیخ ابو القاسم ابو سلمه باوردی
کفت که شیخ ابو عبد الله دود باری کفت که حدیث نوشتن جهل از مرد ببرد
و درویشی کبر از مرد ببرد. فاذا اجتمعتا فناهیك به نبلاً ٥ شیخ الاسلام کفت
که ابو سعید معزی کفت که با شیخ عبد الله رودباری باقلی میخوردم باقلی پسندیده
نیامد با جای بنهادم. شیخ کفت با جای منه چیزی که خود را نپسندی
در راه درویشی می نهی که بخود ٥ شیخ الاسلام کفت که محمد
شکرف کفت که در کلوخ خلاهم انصافست ٥

ابو عبد الله مانك رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که ابو عبد الله مانك بارغان فارس بوده. نام وی احمد بن
ابراهیم مانك است. شاکرد پندار ارغانی است. شبلی را دیده بود.
عمر وی صد واند سال بوده. جون سخن کفتی دو کس بودند بر دو دست
وی که آب دهان وی پاك میکردند. که دندان نداشت آب از دهان وی
بیرون می افتاده ٥ شیخ الاسلام کفت که شیخ ابو نصر قبانی پیر منست
ابو عبد الله مانك را دیده بود. و حدیث داشت. و من بر وی حدیث
خوانده ام. و وی کفت مرا که شیخ ابو عبد الله مانك کفت که شبلی روزی
بر منبر کفت. که حق جنید حاضر بود کفت که غیبت حرام است.
٥ شیخ الاسلام کفت که ابو سعید خراز بمصر آمد ویرا کفتند ای سید
قوم جرا سخن نکویی. کفت ایشان از حق غایب اند. ذکر حق با غایبان غیبت است

ابو عبد الله دونی رحمه الله تعالی

وی از ستاخران است. بدون می بوده. و وی شوری داشته است.
٥ شیخ الاسلام کفت که خرقانی با من کفت. که شاکرد بو عبد الله دونی

با من کفت که شیخ ما مست بزیست و مست بمرد ٥ شیخ الاسلام کفت
راست کفت شاکرد وی خرقانی کفت که من کفتم آن ابو بکر شبلی بود که
مست زیست. و مست بمرد که من شبلی را دیدم بپیش خویش که در هوا
رقص میکرد و مرا شکر میکفت ٥ شیخ الاسلام کفت که ابو عبد الله دونی
را پرسیدند که فقر جیست کفت. اسم واقع فاذا تم فهو الله کفت نامی است
افتاده جون تمام شود اوست ٥ شیخ الاسلام کفت که دونی قرآن فرا
خواندی و سماع آن دوست داشتی جون بآیت زکوة یا صدقه رسیدی
خوش شدی جیزی از خود بیرون کردی یکی را کفتی بدر بیرون
برو بنه و باز کرد تا هر که برسد بر کیرد ٥

ابو عبد الله مولی رحمه الله تعالی

وی در هراة می بوده. در ایام پیر بو سعید دونی. زاهد روزی در مسجد
جامع هنوز پیر بو سعید نیامده بود. وی در سخن آمد لختی سخن بکفت
پس کفت اکر توحید صرف می باید اینك بکفتم. و اکر علم کفت و کو می
باید فردا بو سعید بیاید شما را بکوید ٥ شیخ الاسلام کفت که از اول
این کار همه کویند کان یك سخن میکویند. یکی باندام تر میکوید ی در هد
و یکی بی اندام تر میکوید می آویزد آن جیست که ابو عبد الله مولی می
کفت کودکان از پس وی در می آمدند. و میکفتند بو عبد الله مولی
وی میکفت ای دوست عبد الله بکذار مولی میکوی ٥ شیخ الاسلام
کفت که بو عبد الله مولی این کار را در یك سخن آورده و آن آنست که
وقتی کرسنه بود ویرا آرزوی آن شد که دو نان کرم بود و دو شاب
که بخورد. در آن کرسنکی در مسجد جامع بخفت یکی از مریدان وی بآنجا ویرا

خفته دید بر سجاده و دست زیر سر کرده با خود گفت شاید که وی
گرسنه بود ببازار رفت و دو نان گرم بستد و پارهٔ دوشاب در ان
میان کرد و بیاورد و در زیر سجادهٔ وی نهاد بوی نان گرم بوی رسید
بیدار شد آنرا دید که آرزو کرده بود روی باسمان کرد و گفت الهی کار کسی
که ترا باید بتوانی ساخت یعنی اگر عنایت بود کار دوستان خود
بی سبب وجهد می سازی ٥ شیخ الاسلام گفت که از جهد ما و طلب ما
هیچ چیز نیاید و بهیچ چیز نرسیم مگر آنکه او را عنایتی باشد بکسی

ابو عبد الله مقری قدس الله تعالی سره

از طبقهٔ خامسه است نام وی محمد بن احمد بن محمد المقری است صحبت
داشته با یوسف بن الحسین و عبد الله خراز رازی و مظفر کرمانشاهی
و رویم و جریری و ابن عطا وی از جوانمردان مشایخ بوده و سخی ترین
ایشان پنجاه هزار دینار میراث بوی رسید و رای ضیاع و عقار
از همه بیرون آمد و بر فقرا نفقه کرد بر وحدت و تجرید احرام حج
بست با آنکه در حداثت سن بود در سنه ست و ستین و ثلثمایه
برفته از دنیا ٥ وی گفته الفقیر الصادق الذی یملك کل شیء ولا یملکه
شیء ٥ وهم وی گفته من تعزز عن خدمة اخوانه اورثه الله
سبحانه ذلا لا انفکال منه ابدا هر که او خدمت از یاران و برادران
دریغ دارد او را ذلی دهند که هرگز از ان نرهد ٥ وهم وی گفته
ما قبل منی احد شیئا الا رایت له منة علی لا یمکننی القیام بواجبها
ابدا ٥ وهم وی گفته که فتوت نیك خوییست با آنکه و برا دشمن
داری و بذل مال برای آنکه دل تو از وی کراهت دارد و حسن صحبت

ومعا

و معاشرت با آنکه طبع ترا از وی نفرت باشد ٥ وهم وی گفته که
چون بصحبت عبد الله خراز رسیدم گفتم ایها الشیخ مرا بچه می فرمایی
گفت بسه چیز بحرص بر ادای فرایض بتمام ترین جهدی و طاقتی و حرمت
داشتن جماعت مسلمانان و متهم داشتن خاطرهای خود مگر آنچه موافق حق باشد

ابو القاسم المقری رحمه الله تعالی

از طبقهٔ خامسه است نام وی جعفر بن احمد بن محمد المقری است برادر
ابو عبد الله مقری از بزرگان مشایخ خراسان بود و یگانه در وقت
خود و طریقت خود و عالی حال و شریف همت بوده ٥ شیخ سلمی گوید لم
نلق احدا من المشایخ فی سمته و وقاره و جلسته صحبت داشته بود با ابن
عطا و جریری و ابو بکر بن ابی سعدان و ابو بکر ممشاد و
ابو علی رودباری در سنه ثمان و سبعین و ثلثمایه از دنیا برفته
در نیشابور ٥ وی گفته که عارف آنست که ویرا معروف وی مشغول
گرداند از آنکه بخلق نگرد بچشم رد یا قبول ٥ وهم وی گفته اول آثار کذبه
الدخول فی التصوف ان تصدق الصادقین فی الاخبار عن انفسهم و عن مشایخهم

ابو محمد الراسبی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ خامسه است نام وی عبد الله بن محمد الراسبی البغدادی است
از کبار مشایخ بغداد است صحبت داشته با ابن عطا و جریری بشام
رحلت کرده و باز ببغداد آمده و آنجا برفته در سنه سبع و ستین
و ثلثمایه ٥ وی گفته اعظم حجاب بینك و بین الحق سبحانه اشتغالك
بتدبیر نفسك او اعتمادك علی عاجز مثلك فی سببك ٥ وهم
وی گفته الهموم عقوبات الذنوب ٥ وهم وی گفته لا یکون الصوفی

صوفيا حتى تقله ارض ولا تظله سماء ولا يكون له قبول عند الخلق و
يكون مرجعه فى كل الاحوال الى الحق تعالى ◦ روزى بنزديك وى ذكر محبت
ميرفت كفت المحبة اذا ظهرت افتضح فيها المحب واذا كتمت قتل المحب كمدا وانشد شعر

ولقد افادته باظهار الهوى	عند البيب ستره اعلانه
ولربما كتم الهوى اظهاره	ولربما فضح الهوى كتمانه
عى الحبيب لدى الحبيب بلاغة	ولربما قتل البليغ لسانه
كم قد راينا قاهرا سلطانه	للناس ذل بحبه سلطانه

ابو عبد الله الدينورى قدس الله تعالى روحه

از طبقهٔ خامسه است ◦ نام وى محمد بن عبد الخالق الدينورى است ◦ وهو
من اجلة المشايخ واكبرهم حالا وافصحهم فى علوم هذه الطايفة ◦ وباز كشت
وى بصحبت فقرا و التزام آداب آن ومحبت اهل آن بود ◦ سالها در وادى
القرى اقامت كرد پس بدينور باز كشت وآنجا وفات كرد چنين است
در طبقات سلمى ◦ وشيخ الاسلام كفته است كه وى باخر عمر در وادى
القرى بمسجدى در آمد مردمان برفتند و ويرا مهمان نداشتند ◦ وچيزى
خوردنى ندادند آن شب از كرسنكى بمرد ◦ روز آمدند و ويرا كفن كردند
ودفن كردند ◦ روز ديكر در مسجد آمدند كفن را ديدند در محراب
نهاده وكاغذى درميان كفن ودران نوشته ◦ دوستى از ان ما بشما آمد
ويرا مهمان نداشتيد وطعام نداديد واز كرسنكى بكشتيد ◦ كفن شمارا
نخواهيم ◦ شيخ الاسلام كفت كه ابو عبد الله دينورى كفته كه الله تعالى
بر فقرا سلام ميكند ميكويد در قرآن فقل سلام عليكم ◦ كويند كه
وى سالى در كشتى بماند كه باد نمى جست مرقع باز ميكرد و ميدوخت

الاقلال
برداشتی

آليني دربانده

تا با كلامى آمد كفت نفس خود را مشغول ميكنم بيش از انكه مرا مشغول
كند ◦ وى كفته كه صحبت خوردان با بزركان از جملهٔ توفيق الله تعالى است
مر خوردانرا واز زيركى ايشانست ◦ ورغبت بزركان بصحبت خوردان
علامت خذلان بزركان وحماقت وبيخردى ايشانست ◦ وهم وى كفته
مر بعض اصحاب خود را لا يعجبنك ما ترى من هذه اللبسة الظاهرة
عليهم فما زينوا الظواهر الا بعد ان خربوا البواطن ◦ شيخ الاسلام كفته
كه من اصحاب خود را عمارت باطن آموختم نه خورده ظاهر وآرايش
جامه خداى خشنود مباد از انان كه اين كار كردند اما همين آرايش
جامه و مرقع و ميان بند وسجاده وكفش و مانند آن كردند ◦ ومعانى
وصفاى باطن نه تا هركه بديد پندارد كه اين كار همه آنست وبس
وآنكسانى كه خداوندان معانى و باطن نيكو وزندكانى اند خود دل آن
ندارند وطاقت آن نيارند كه وراى او بچيزى ديكر مشغول باشند
◦ وهم وى كفته كه در بعضى سفرهاى خود لنكى ديدم كه بيك پاى
بر ميجست كفتم ترا سفرچه ضرورت كه آلت آن ندارى كفت تو مسلمانى
كفتم آرى كفت آن آيت را بخوان كه وحملناهم فى البر والبحر چون حامل
وبردارنده ويست مى شايد كه بى آلت بردارد ◦ كسى بروى در آمد و كفت
كيف امسيت اين بخواند شعر اذا الليل البسنى ثوبه ◦ تقلب فيه فتى موجع

ابو الحسين السيروانى الصغير قدس الله تعالى سره

از طبقهٔ سادسه است ◦ نام وى على بن جعفر بن داود است ◦ از سيروان
مغرب بوده ◦ شاكرد سيروانى كبير است ◦ صاحب خواص بمصر بوده ◦
وبمكه مجاورت كرده وآنجا برفته از دنيا ◦ شاكرد معاذ مصرى است

وابوبكر موازيني وجنيد وشبلي وابوالخير تيناني وكتاني وابوعلي
كاتب وابوبكر مصري وغير ايشان را از مشايخ وقت ديده بود
شيخ حرم بود در وقت خويش ويكانهٔ مشايخ در روزكار خود ٥ شيخ
سلمي ويرا در تاريخ صوفيان ذكر كرده و كفته كه عمر وي صد وبيست
وچهار سال بكشيد وبآخر عمر مُقعد شد هركاه كه مؤذن قد قامت
كردي وي برپاي خاستي چون نماز بكردي باز مُقعد شدي ودر
حال سماع نيز همچنان بود وشيخ عمو وشيخ عباس فخر ميكردند
بديدار وي وچه كردندي كه فخر نكردندي كه لاف ايشان فرض بود بآن
پير ٥ از وي پرسيدند كه تصوّف چيست كفت الافراد والانفراد يكانه
داشتن همّت ويكانه زيستن از خلق ٥ وي كفته الصّوفية مع الواردات
لا مع الاوراد ٥ شيخ الاسلام كفت كه فتح حاجي كفت كه وي كفت كه صوفي
از مقامات واحوال بركذشته است آن همه زير قدم ويست وهمه
در حال وي جمع ٥ شيخ الاسلام كفت كه شيخ عمو كفت كه شيخ سيرواني
كفت آخر ما يخرج من رؤس الصّدّيقين حُبّ الرّياسة ٥ وعبّاس كفت
كه وي كفت شما را وصيّت ميكنم بكساني كه شما را دوست ميدارند ٥
وعمو كفت كه وي كفت كه اكر من پاي داشتمي بخراسان آمدمي بزيارت
كسي كه شما را دوست ميدارد ٥ فتح حاجي كفت كه سيرواني كفت كه
كس بود كه بزركان در وي مي نكرند و مقام وي مي بينند واو خود ندا
كه هيچ چيز دارد ٥ شيخ سيرواني كفته مَن طلب عزًّا بباطل اوْرثه الله
تعالى ذلًّا بحقٍّ ٥ وهم وي كفته كه التّصوّف ترك الخلق وافناد الهمّة
ودرعقب آن كفته الخلق محنة ما دخلوا في شئ الا افسدوه ٥ وهم
وي كفته مَن ترك تدبيره عاش طيّبًا ٥ وهم وي كفته ما آفة النّاس
الّا النّاس ٥ وهم وي كفته الفقراء هُم ملوك الدّنيا والآخرة
استعجلوا الرّاحة ٥ وهم وي كفته الفقير ابن وقته فاذا تطلّع
الى وقتٍ ثانٍ فقد خرج من الفقر ٥ وهم وي كفته كه از جنيد شنيدم
كه كفت هركه بوي فاقه رسد وبروي جامهٔ بود افزوني كه از آن بسر شود
آن از بخيلي بوي رسيده بود ٥ وهم وي كفته حثونا على الطلب وهو
لا يجئ بالطلب ٥ وهم وي كفته كه مرتعش كفت لو لعب الفقير عشرين
سنة ثم صدق ساعة لنجا پس سيرواني كفت حاشا هم من اللّعب
انّما اراد به قلّة اليقين ٥ وهم سيرواني كفته كه از ابوالخير تيناتي
شنيدم كه كفت مرا اشراف دادند بر دوزخ بيشتري اهل آن اصحاب
ركوه ومرقع ديدم پس شيخ سيرواني كفت كه مستوجب آن نشدند مكر از اندكي

يقين

ابوالحسين بن جهضم الهمداني قدس الله تعالى سرّه

از طبقهٔ سادسه است نام وي علي بن عبد الله بن الحسن بن جهضم
الهمداني بزرك بوده شاكرد كوكبي وجعفر خلدي است شيخ حرم بوده
ويرا كتابيست معتبر مسمّى ببهجة الاسرار در ذكر حكايات واحوال
ومقامات اين طايفه وفي تاريخ اليافعي انه توفي سنة اربع عشر
واربعمائة شيخ احمد كوفاني ويرا ديده بود ٥ شيخ الاسلام كفت من
كسي مي شناسم كه بزيارت بوالحسين جهضم شد بمكه وحج نكرد كه
من بزيارت وي آمده ام از بزركي وي حج با آن نيا ميخت وآن نه
حج اسلام بود ٥ شيخ الاسلام كفت كه زيارت مشايخ وخدمت
ايشان برين طايفه فرض است ٥ شيخ الاسلام كفت كه عُقيل بُستي

از بست بلخ میرفت گفت بزیارت شیخ ابو العباس شوم از وی شلواری خواهم که شلوار نداشت چون بوی شد شیخ شلواری بوی داد و گفت در پوش و باز کرد نگذاشت که بنشیند دهم منزلی شلواری می یافت نگذاشت که بلخ شود. شیخ ابو الحسین جهضم را پسری بود نه بهنجار و بد را از وی رنجه می بود. روزی بمیان مسجد حرام میکذشت. یکی با شیخ سیروانی گفت ای شیخ این پسر شیخ ابو الحسین است چه ملامت و رنج که بوان پدر است ازین پسر. شیخ سیروانی گفت رنج از پدر است بر پسر نه از پسر بر پدر اگر نه بزرگی پدر روی بودی کرا یاد پسر آمدی. از بزرگی پدر اوست که پسر در زبان خلق افتاده است. و انگشت نمای گشته.

ابو الحسین طرزی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت طرز جایی است بفارس. وی بزرگ بود. و بزرگ می داشت درویشانرا و اصحاب وی باادب و باصیانت بودند. شیخ الاسلام گفت که ابو نصر حاجی مرا گفت که شیخ ابو الحسین طرزی را دیدم که پای تابه درویشی برداشته بود و در سر و روی خود می مالید. شیخ الاسلام گفت قومی بودند که بکواشان با من می بودند خداوندان دل روشن. از من در خواستند که ما را بشیخ عبد الله طاقی بر. از وی دستوری خواستم و ایشانرا بوی بردم و گفتم میخواهند که ایشانرا وصیتی کنی. گفت متاهلانند گفتم آری. گفت مکتسبانند گفتم آری. گفت سخت نیکو باشد کار که می کنید. و اهل خود را نیکو سیدارید. و شبانگاه هر کسی بهرهٔ خود از طعام برمیکیرد. و بایکدیکر می آرید. و باهم می خورید. و ساعتی می باشید و آنگاه پراکنده می شوید. و ایشانرا دعا کرد و برخواستیم من

آن شیخ عمو را گفتم. شیخ عمو گفت که اصحاب ابو عبد الله دونی و ابو الحسین طرزی چنین می کردند تا بر جای بودند.

ابو الحسین سرکی رحمه الله تعالی

وی بمکه مجاور بوده. با مشایخ بهم چون شیخ سیروانی. و ابو العباس سهروردی. و شیخ ابو اسامه. و ابو الخیر حبشی. و بو سعید شیرازی. و شیخ محمد ساخری. همه یاران یکدیکر بودند. و مشایخ ویرا تعظیم می داشتند. شیخ الاسلام گفت که شیخ ابو الحسین سرکی در بادیه بود با یاران شیخ بو سعید شیرازی. و شیخ بو اسامه از هراة. و شیخ محمد ساخری. و جمعی دیکر که سموم خاست. ابو الحسین گفت مترسید که این کار مرا افتاده است من بروم شما همه برهید. و سیراب شوید چنان بود. وی برفت و میغ آمد. و باران در ایستاد. همه سیراب شدند. و سیل درآمد و ویرا بر گرفت و ببرد. شیخ الاسلام گفت زنده ویرا شربت آب نداد. و تشنه و کشته. ویرا فرا آب داد. او با دوستان خود چنین کند. شیخ الاسلام گفت که شیخ ابو الحسین قرین با فتی روزی در مسجد حرام میان صوفیان از درویشی سخن میرفت. وی گفت چندین میکویید از درویشی اگر درویشی را بر دیوار بنویسند یکی از ما بآنجا نگذرد. و هر کسی میکوید که درویشم. قوم بشوریدند گفتند این چیست که وی میکوید. اکنون ما نه درویشانیم حولای آمده ما را از درویشی بیرون میکند. آنچه مشایخ بودند گفتند چنانست که وی میکوید. جنگ و نقار برخاست. وقت عمره آمد ابو الحسین سرکی بعمره شد. باز آمد و نماز بکرد و جماعت همه حاضر بودند وی

تمام

برخاست و فرا سر هر یکی می شد و بوسه بر سر وی میداد و عذر میخواست
یکی از مشایخ ویرا برادر خوانده بود گفت سخن حق گفتی و مهینان مشایخ
با تو یار بودند اکنون آمدی و از آن برگشتی بقول سفیهی چند گفت
من از آن برنگشتم اما من هرگاه بعمره شدمی در راه چند آیتی قرآن
بخواندمی و ورد بسیار مرو زدر راه با خود میگفتم که او چنین گفت
من چنین گویم آن دیگر چنین گفت من چنین گویم همه راه در خصومت
بودم اکنون آمدم خود را و دل خود را باز رهانیدم ایشان خواه بر حق
باشند و خواه بر باطل من دل خود را دوا کردم یعنی فارغ ساختم
فراغت دل بخصومت بیهوده دور شود کسی را که دلی باشد

شیخ محمد ساخری رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که شیخ محمد ساخری آنست که بر سر قبر مصطفی صلی
الله علیه و علی آله و سلم آمد و گفت که مهمان تو آمده ام یا رسول الله یا انست
که مرا سیر کنی با این قندیلها در نیم شکم یکی بوی آمد و ویرا خواند و
خرما و خوردنی ساخته بود و ویرا سیر کرد و گفت چه گفته بودی رسول
خدایرا صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم وی خندید بگفت آنچه گفته بود
گفت تو از کجا میگویی گفت خفته بودم مصطفی را صلی الله علیه و علی
آله و سلم بخواب دیدم گفت ما مهمانیست پس بد خوی ویرا بخانه بر
و سیر کن و ویرا بگوی که جای بدل کن که اینجا جای آرزو نیست

شیخ احمد جوالگر رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت وی نیز از یاران ایشانست در صحبت یکدیگر
بوده اند از فرغانه بود و در حرم مجاور شیخ الاسلام گفت که

شیخ عمو گفت که وقتی بمکه تنگی افتاده بود از صوفیان قومی متاهل
شدند زن خواستند و ولیمها میدادند تا حال فراخ تر گشت و بر
معلوم افتادند شیخ جوالگر هم زن خواست چون شب گذشت
روز دیگر با طیبت با صوفیان گفت نه بجل اید از جانب من که این
کار چنان خوش نبود و چندین کارها با من نگفتید شیخ الاسلام
گفت که شیخ احمد جوالگر تنها نان خوردی گفت برای آنکه روزی با پیری
همکاسه بودم پاره گوشت برداشتم پسند نیامد بر جای نهادم
وی بانگ بر من زد گفت چیزی که خود را نپسندی چرا دیگری را
پسندی در دهن نه از آن وقت باز تنها طعام میخوردم تا بادب
شوم شیخ عمو گفت پس از آن ویرا بخراسان دیدم هم تنها میخورد

ابو الحسین حداد هروی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی بزرگ بوده درویش مجرد ظریفی از ظرفای
صوفیان وی هم بمکه مجاور بوده با مشایخ و از مکه بشیخ ابو العباس
قصاب آمد و پرسید که جوانمردی چیست وی جواب داد که بگویم ای
ابو الحسین جوانمردی آن بود که هریسه بر یاران سرد نکنی بر هوای
دل و همانا که شیخ ابو الحسین بجهة اشتغال ببعضی کارهای خود یاران را
انتظار داده بوده است و هریسه بر ایشان سرد کرده شیخ الاسلام
گفت که در حجبه من از شیخ احمد کوفانی یک حکایتست که چیزی ارزد
گفت که ابو الحسین در آخر عمر در استراباد می بود یکی با وی گفت که
آن شبی که ترا میزبانی بنود بخانه من آی گفت این خود گاه گاه می بود
و آن مرا برای خود می باید وهم احمد گفته است که ابو الحسین

باخر عمر از بعضی احوال صوفیان رسمی اظهار ملالت کرد و کفت مرا برک آن نمی بود از آنم ملال کرفت مرا پیش خود بر بس از آن دعا سه روز بزیست، روز چهارم بجوار حق بپیوست

ابو المظفر ترمذی رحمه الله تعالی

از طبقهٔ سادسه است نام وی جال بن احمد است، امام بوده و زاهد و حنبلی مذهب، بترمذ مذکری کردی شیخ وقت خویش است و خضر علیه السلام در مجلس وی می بودی که وی سخن میکفتی، شاکرد محمد حامد و شاکردی است شاکرد ابو بکر وراق، و پیر پیر شیخ الاسلام و وی را سخن بسیارست، و حکایت نیکو در معاملت و زهد و ورع و تقوی، شیخ الاسلام کفت که ابو المظفر ترمذی و استاد وی محمد بن حامد و استاد وی ابو بکر وراق ترمذی مکس را از خود باز نمیکردند، بو بکر وراق کوید تا مسلمانی نشسته باشد مکس را از خود باز مکن که از تو برخیزد بر وی نشیند معلوم میشود که آن وقت مکس باز نمیکردند که کسی بودی، و کویند که ایشان بکوشیدندی هیچ مکس ندیدندی بر وی نشسته الله تعالی شغل ایشانرا کفایت کرده بود با آن نیت نیکو،

امیرجهٔ سفال فروش رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که پدر من کفت که امیرجهٔ سفال فروش کان کژدم از دکان برداشتی و بباره بردی و آنجا بکذاشتی، شیخ الاسلام کفت که پدر من همچنین هیچ جانور نکشتی این مذهب ابدالست، و ایشان از ابدال بودند و اهل کرامات مردی را وقت خوش کشت فرشتهٔ خود را دید و یرا کفت چه باید کرد تا مرد شما را بیند کفت هیچ

جانور نباید آزرد آن مرد هیچ جانور نمی آزرد فرشته میدید، روزی مورچهٔ و یرا بکزید چیزی بروی زد مورچه بیفتاد، بس از آن هرکز فرشته ندید، شیخ الاسلام کفت وقتی امیرجهٔ سفال فروش بر در دکان بود، یکی پیش وی نشسته بود عجوزی آمد و کفت هین ای زراق فلانکس برفت بجنازه نمی آیی و برفت، امیرجه بپیشان دکان در رفت ساعتی کذشت بیرون نیامد آن مرد بدکان درون رفت و یرا ندید بعد از آن امیرجه بیرون آمد کفت کجا بودی کفت در پیشان دکان کفت من در آمدم ترا ندیدم کفت آن عجوز را دیدی که اینجا آمد و کفت فلانکس برفت، بیمن کسی برفته بود و برفتم و بروی نماز کردم و باز آمدم پارهٔ جزع یمانی داشت، کفت این در راه افتاده بود خواهی امیرجهٔ سفال فروش کفت که وقتی ببلخ میکذشتم، در هوا قبهٔ بسته بودند بر قبه خنیاکری چیزی می زد، و این بیت میخواند شعر

همچون علم شری پر کرده ز باد کفتی عشقم و سیم نتوانی داد

من آنرا یاد کرفتم، وقتی یکی بوی رسید کفت این قرابها که می فروشی میدانی که چه میکنند، وی کفت تو پس آن برو و ببین که چه میکنند، شیخ الاسلام بسر و یرا دیده بود،

شریف حمزهٔ عقیلی رحمه الله تعالی

هروی بوده، و ببلخ مقیم کشته، صاحب کرامات و مقامات و صحبت دار خضر بود علیه السلام، و مستجاب الدعوة، و پیر پیر شیخ الاسلام است، و یاران داشت همه بزرکان، و خداوندان کرامات چون پیر فارسی، و عبد الملک اسکاف، و ابو القاسم حنانه

وحسن طبری و عارف عیار و پیر شیخ الاسلام ابو منصور محمد بن علی المظفر الانصاری رحمهم الله تعالی ٭ شیخ الاسلام گفت که پدر من گفت که بو ترمذی گفت هر که بجای تو نیکویی کرد ترا بستهٔ خود کرد و هر که با تو جفا کرد ترا رستهٔ خود کرد رسته به از بسته ٭ شیخ الاسلام گفت که در آسمان و زمین از هر که رسته باشی سود کنی ٭ پیری حکایت کرد مرا از پیری دیگر که محمد عبدالله گازر را بابتداء ارادت بایست سفر خاست بنیشابور رفت روزی در مسجدی بود پیری در آمد با بها گفت کجا میروی گفت بسفر گفت معلومی داری گفت نی گفت پس چگونه کنی گفت ضرورت شود بخواهم گفت کرا دوست تر داری آنرا که ترا چیزی دهد یا آنرا که ندهد گفت آنرا که چیزی دهد گفت هنوز نارسیدهٔ آنرا دوست تر باید داشت که ترا چیزی ندهد آنکه ترا چیزی دهد ترا از وجود می خواند یعنی دل تو بوی می گراید و آنکه ترا چیزی ندهد ترا باو می فرستد پس نه این را از آن دوستتر باید داشت که ترا از خود باو راه می نماید گفت بازگردم تا خود را باین راست کنم پای افزار در پای کرد و آمد پیری پس از آن بود آنجه بود و هم آن پیر حکایت کرد که پیری گفت بنیشابور که پیری معتمد تهنه زی اینجا آمد گفت گرد جهان بگشتم نه رسته دیدم و نه خود رستم

عارف عیار رحمه الله تعالی

ببلخ بوده از اصحاب شریف عقیلی است نام وی منصور است ٭ وی روزی گفته که میگویند که علی رضی الله تعالی عنه در خیبر بر کند اگر یادی الله بمن دهند و مشاهدهٔ مصطفی صلی الله تعالی علیه و علی

آله و سلم و ذو الفقار اگر من کوه قاف بر کنم بر من تاوان باشد ٭ شیخ الاسلام گفت این نه نقص است در علی که این گواهی است علی را بآن چیز

ابو الحسین سالبه بن ابراهیم رحمه الله تعالی

وی را شیخ الشیوخ میخوانند بشیراز بوده بزرگ و یگانهٔ روزگار خود پیر عباس هرویست و مشایخ جهان بخانقاه وی آمدندی از اصحاب شیخ ابو مسلم فسوی است در شیراز خانقاهی داشت سی سال بخدمت فقرا مشغول بود و اطعام صادر و وارد کرد و جمعی کثیر از علما و صلحا مجاور خانقاه وی گشته بودند توفی فی سنه ثلث و سبعین واربعمایه و دفن فی خانقاهه ٭ چون شیخ محتضر شد خادم خود شیخ عبدالله بن عبدالرحمن را فرستاد تا ترتیب کفن وی بکند وی ببازار رفت و کفن بخرید و تجهیز میت کرد چون باز آمد شیخ رفته بود شیخ را در بر گرفت و الله گفت و جان بداد وی را در پهلوی شیخ دفن کردند ٭ وی گفته است که مرید را در حکم کسی بودن هزار بار بهتر از آنکه در حکم خود بودن زیرا که صحبت با غیر از برای خدای بود و صحبت با خود از برای پروردن هوا ٭

شیخ عمران ثلثی رحمه الله تعالی

ثلث دهی است نزدیک بصره وی آنجا می بوده ٭ شیخ الاسلام گفت که طریق ابراهیم علیه السلام آن بود که بی مهمان چیزی نخوردی خانه او را ابو الضیفان می خواندندی ٭ و شیخ عمو گفت که همچنین بود که وی پیوسته مهمان نبودی ٭ و شیخ عباس فقیر هروی گفت که عمران ثلثی چیزی نخوردی بروزنهٔ مهمان چون مهمان رسیدی با وی بخوردی

وجون نرسیدی روزه داشتی روزی پگاه کسی نرسیده بود نیت
روزه کرده بود روز نزدیک نماز شام رسیده بود ناکاه مهمان در رسید
ویرا بحدیث میداشت تا روزهٔ وی تمام شود که شب نزدیک بود آن شب
حق تعالی را بخواب دید که ویرا کفت عمران تو با ما عادتی داشتی نیکو
ما با تو سنتی داشتیم نیکو تو عادت خود بدل کردی ما نیز سنت خود
بدل کردیم بیدار شد رنجه و اندیشه مند دیر بر نیامد که والی مصر بر
ثلث که ملک عمران بود عاملی فرستاد تا حساب وی کند وآن عامل
ترسا بود بر وی زور کرد ویرا از انجا ببایست کریخت ٥ شیخ الاسلام
کفت که شیخ عباس فقیر کفت ما که بشیراز بودم پیش شیخ ابوالحسین
سالبه در خانقاه که یکی درآمد ما نشناختیم که وی کیست شیخ
ابوالحسین در وی نکریست و کفت عمران تویی کفت بلی شیخ برخاست
و ویرا استقبال کرد و در بر کرفت و بجای برد و بنشاند بخندهٔ دید
که در چشم وی می رفت شیخ کفت این چیست که در چشم تو می رود
کفت وَفِی شَیءٍ و در چشم من چیزی نیست از آن بیخبر بود ٥ عباس کفت که
شیخ ما کفت که هروی زود ویرا بکرمابه بر بکرمابه بردم شیخ
جامهٔ تن خویش بیرون کرد و بکرمابه فرستاد چون بیرون آمد جامهٔ
شیخ در وی پوشیدم و بخانقاه آمدیم آن شب دعوتی ساختند
بشکوه که شیخ ابوالحسین بخانهٔ وی بسیار بوده بود که هر سال همه
مشایخ یکبار بخانهٔ وی آمدندی بمصر بآن دیه ثلث و وی دعوت
کردی شیخ کفت باری یکچند بنزدیک ما باشد تا بعضی از آن خدمتها
که وی کرده قیام نمایم دیکر روز بامداد عمران پای افزار خواست

شیخ کفت می روی کفت آری شیخ رنجه شد کفت روزی چند اینجا
بنشین تا برآسایی کفت می روم که من مردی معاتبم مبادا که مرا
درتنعم ببینند نپسندند بروم سر بجنت خود باز نهم تا خود چه شود
شیخ عباس کفت پس از آن ویرا در مصر یافتند در ویرانهٔ
مُرده و موش یک کوشهٔ وی بخورده ٥

ابوالحسین المرولرودی رحمه الله تعالی

وی شبلی را دیده بود و کفته شبلی را پرسیدند که اکرم الاکرمین که
بود کفت آن بود که وقتی کناه کسی آمرزیده بود هرکز کسی را بآن
کناه عذاب نکند که این آن کناه است که من فلان دوست و بنده را بیامرزیده ام
شیخ الاسلام کفت که فردا شادروان کرم باز کسترد که کناه اولین و آخرین کرم کرده

ابوحامد دوستان رحمه الله تعالی

وی بمرو بوده ٥ شیخ الاسلام کفت که من یک تن دیده ام که ویرا دیده
احمد چشتی و وقتی دیکر کفت که احمد چشتی کفت که ابو سعید مالینی
کفت و این درست ترست که بو سعید مالینی بوحامد را دیده بود
از وی پرسیدند که متی تسقط الحشمة قال اذا قدمت الصحبة سقطت
الحشمة ٥ شیخ الاسلام کفت که حشمت چیزی است میان هیبت و وحشت
چون صحبت قدیم شود وحشت برخیزد هیبت بماند ٥ و شیخ الاسلام
ابو سعید مالینی را دیده بود اما نشناخته بود که طفل بود و کسی
تعریف نکرد همانا آن یک تن را که دیده بود بوحامد را دیده بود ویرا
میکفت ٥ شیخ الاسلام کفت که احمد چشتی کفت که بوحامد دوستان
در مرو بر درد کانی نشسته بود سقایی آب بوی داد ساعتی آب را

در دست نگاه داشت سقا گفت ای شیخ چرا نمی‌خوری گفت مگسی
آب می‌خورد صبر میکنم تا وی آب بخورد که دوستان او بزحمت چیزی
نخورند شیخ الاسلام گفت که بزحمت خوردن آن بود که چیزی
می‌خوری و بر دیگری ایثار میکنی ایشان ظاهر تا وی طیره می‌بود و آنکه
از وی بیشتر خوری آن خود شره بود یا ایثار بنهان کن یا میانه خور
و در شرح تعرف مذکورست که تعظیم حق سبحانه بر ابو حامد دوستان
چنان غالب شده بود که چون بنماز ایستادی و گفتی الله بیش از آنکه
اکبر گفتی بیهوش شدی و بیفتادی و سالها عمر وی برین گذشت و هم
برین وفات کرده و گویند که وی هرگز بخود جامه نپوشیدی بلکه مریدان
وی جامه در وی پوشیدندی و اگر کسی را بآن حاجت بودی فرصت
نگاه داشتی چون پیش وی کسی نبودی جامه از وی برکشیدی و بپوشیدندی
و کشنده را نگفتی که چرا چنین میکنی ابو حامد دوستان با رفیقی میرفت
در رای آن رفیق گفت مرا اینجا کسی است تو اینجا باش تا در شوم و صله
رحم بجای آرم وی در شد و ابو حامد بنشست آن مرد آن شب بیرون
نیامد و برفی عظیم آمد دیگر روز آن مرد بیرون آمد ابو حامد در میان
برف می‌جنبید و برف از وی می‌ریخت آن مرد گفت تو هنوز اینجایی
گفت نگفته بودی که اینجا باش دوستان وفای دوستان بجای آرند

باب فرغانی رحمه الله تعالی

نام وی عمر است بفرغانه بوده و درویشان آن دیار مشایخ بزرگ
را باب خوانند مردی صاحب کرامات ظاهر بوده و صاحب کتاب
کشف المحجوب گفته است که وی از اوتاد الارض بوده شیخ الاسلام

گفت

گفته که شیخ عمو ویرا دیده بوده وی گوید که روزی پیش وی نشسته
بودم یکی درآمد و گفت دعایی بکن که سرکب باز آمد و سرکب امیری
بود که بجنگ آمدی و باب برکنار آتشدان نشسته بود و چورب
در پای او آفتابه آنجا نهاده بود پای بر آفتابه زد و گفت افکندش
سرکب فی الحال بر در شهر سرنگون از اسب بیفتاد و گردنش بشکست
و هم شیخ عمو گوید که یکی درآمد و گفت ای باب دعا کن تا باران
آید دعا کرد باران در استاد دیگر هفته همان مرد آمد گفت
دعا کن تا باز ایستد که همه خان و مان فرود آمد دعا کرد باران
باز ایستاده و صاحب کشف المحجوب گوید که باب را عجوزه بود
فاطمه نام چون قصد زیارت باب کردم و نزدیک وی رسیدم گفت
بچه آمدی گفتم تا شیخ را ببینم بصورت و وی بمن نظری کند بشفقت
گفت ای پسر من خود از فلان روز ترا می‌بینم و تا از منت غایب
نکرده‌اند نمیخواهمت دید روز را حساب کردم آن روز ابتداء توبه
من بود پس گفت ای پسر سپردن مسافت کار کودکانست پس
ازین زیارت بهمت کن که شخص را آن نکند که زیارت وی کند
و اندر حضور اشباح هیچ چیز نبستست پس گفت ای فاطمه
آنچه داری بیار تا این درویش بخورد طبقی انگور تازه بیاورد و وقت
آن نبود و بران رطبی چند و بفرغانه رطب ممکن نبود

ابو منصور معمر بن احمد الاصفهانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی شیخ صفاهان بوده و بزرگ و امام
عالم بعلوم ظاهر و علوم حقایق یگانه مشایخ در وقت خود

حنبلی مذهب بود. شیخ احمد کوفانی ویرا دیده بود. ویرا گفتم که از
وی هیچ سخن یاد داری گفت روزی در میان سخن میگفت که
الفقیر عزیز ویرا گفتم تمام بود از پیری یک سخن ٥

ابو نصر سراج قدس الله تعالی سره

ویرا طاوس الفقرا گویند. در فنون علم کامل بود. و در ریاضت و معاملات
شانی عظیم داشت. صاحب کتاب لمع است و ویرا تصانیف بسیار است
ورای آن در علم طریقت و حقیقت. و مسکن وی طوس بوده است.
و قبر وی آنجاست. و مرید ابو محمد مرتعش است. و سری سقطی و سهل تستری
را دیده بود. گویند که ماه رمضان ببغداد رسید. و در مسجد شونیزیه
ویرا خلوتخانه دادند. و امامت درویشان بوی تفویض نمودند.
تا عید امامت کرد. و در تراویح پنج ختم کرد. هر شب خادم قرصی
بخانه وی آوردی. چون روز عید شد برفت خادم نگاه کرد قرصها
همه برجای بود ٥ ابو نصر سراج قدس سره گوید. الناس فی حفظ الادب
علی ثلث طبقات الطبقة الاولی اهل الدنیا وادبهم فی البلاغة و
الفصاحة. وحفظ العلوم. واسماء الملوک. واشعار العرب. والثانیة
اهل الدین وادبهم فی ریاضة النفوس. وتادیب الجوارح. وحفظ الحدود
وترک الشهوات. والثالث اهل الخصوصیة وادبهم فی طهارت
القلوب. ومراعات الاسرار والوفاء بالعهود. وحفظ الاوقات وقلة
الالتفات بالخواطر. واستوآء السر والعلانیة. وحسن الادب
فی مواقف الطلب. واوقات الحضور ومقامات القرب ٥ وقتی
شب زمستان بود. و در آتشدان آتش میسوخت. در معارف

سخنی میرفت. شیخ را حالتی بدید آمد. روی بآتشدان نهاد و در میان
آتش خدایرا سجده آورد. و روی ویرا از آتش آسیبی نرسید. شیخ
را از ان سوال کردند. گفت کسی که بر درگاه او آب روی خود ریخته
بود آتش روی وی نتواند سوخت ٥ آورده اند که گفته هر جنازهٔ
که پیش خاک من بگذرانند مغفور بود. و بحکم این بشارت اهل
طوس جنازها را پیش خاک وی آوردندی و زمانی بداشتندی آنگاه بردندی

شیخ ابو الفضل بن الحسن السرخسی قدس الله تعالی سره

نام وی محمد بن الحسن است. وی مرید ابو نصر سراج است. و پیر شیخ
ابو سعید ابو الخیر هرگاه شیخ ابو سعید را قبضی بودی قصد خاک
شیخ ابو الفضل کردی. خواجه ابو طاهر فرزند شیخ ابو سعید گوید
که روزی شیخ ما را قبضی رسید. در میان مجلس گریان شد و همه جمع
گریان شدند گفت هرگاه ما را قبضی بودی روی سوی خاک پیر
ابو الفضل کردیمی ببسط بدل شدی ستور زین کنید در وقت بر نشست
و جمله اصحاب با وی برفتند. چون بصحرا رسیدند شیخ گشاده گشت
و وقت را صفت بدل شد درویشان بنعره و فریاد بر آمدند و
شیخ را از هر معنی سخن میرفت چون بسرخس رسید از راه بسر
خاک پیر شد. و از قوال این بیت درخواست **شعر**

معدن شادیست این و معدن جود و کرم ∴ قبلهٔ ما روی یار و قبلهٔ هر کس حرم

و شیخ را دست گرفته بودند و گرد آن خاک طواف میکرد و نعره
میزد و درویشان سر و پای برهنه در خاک میغلطیدند. چون
آرامی بدید آمد شیخ گفت این روز را تاریخ سازید که بهتر ازین

روز نه بینید. بعد از آن هر مریدی را که اندیشهٔ حج بودی شیخ ویرا
بسر خاک پیر ابو الفضل فرستادی و گفتی آن خاک را زیارت کن
و هفت بار گرد آن خاک طواف کن تا مقصود حاصل شود ٥ صاحب
کتاب کشف المحجوب بزرگی را نام برده و میگوید که بسرخس از وی شنیدم
که گفت کودک بودم و بمحلتی رفته بودم بطلب برگ توت از برای کرم
پیله و بر درختی شده بودم. کرمکانی و شاخهای آن درخت می زدم
شیخ ابو الفضل بر آن کوی گذشت و مرا ندید هیچ شک نکردم که از خود
غایب بود بر حکم انبساط سر برآورد و گفت بار خدایا یکسال بیش است
که مرا دانکی نداده که موی خود بتراشم با دوستان چنین کنند. گفت
در حال همه اوراق و اغصان و اصول درختان زرین دیدم. آنگاه گفت
عجب کاری که گشایش دل را با تو سخنی نتوان گفت ٥ و هم صاحب کشف
المحجوب گوید که روزی لقمان بنزدیک ابو الفضل حسن آمد ویرا دید جزوی
اندر دست. گفت یا ابا الفضل اندرین جزو چه می خواهی. گفت همان که
تواند رترک آن. پس گفت این خلاف چراست. گفت خلاف تو میبینی
که از من می پرسی که چه میخواهی از مستی هشیار شو و از هشیاری بیدار
گرد تا خلاف برخیزد. و بدانی که من و تو چه می طلبیم ٥ شیخ ابو الفضل
حسن سرخسی وقتی از هوا درآمد و بر درختی نشست. یکی آن بدید شیخ
ابو الفضل گفت چه می نگری این ترا می باید. گفت می باید. گفت از آن
نمی یابی که می باید یعنی من طلب نکرده ام ٥ شیخ ابو سعید گوید
قدس الله تعالی سره که پیر ابو الفضل در میگذشت. گفتند ایها الشیخ ترا
کجا دفن کنیم جواب نداد گفتند بفلان گورستان برویمت. گفت الله الله

مرا آنجا نبرید گفتند چرا. گفت برای آنکه آنجا خواجگانند. و امامانند.
و بزرگانند. ما باری کیستیم. گفتند پس کجا دفن کنیم. گفت بسر تل مرا
در گور کنید که آنجا مقامرانند. و گناهکارانند. و خراباتیانند. و دوال
بازانند. مرا آنجا در گور کنید که در خور ما ایشانند. و طاقت آن دیگران
نداریم. ما با این گناهکاران می زییم که ایشان برحمت او نزدیکتر باشند.
٥ و هم شیخ ابو سعید فرموده: سمعت الشیخ ابا الفضل محمد بن الحسن
شیخ وقته بسرخس یقول الماضی لا یذکر و المستقبل لا ینتظر ما فی الوقت
یعتبر و هذا صفة العبودیة. ثم قال حقیقة العبودیة شیآن الافتقار
الی الله تعالی و هذا من اصل العبودیة. و حسن القدوة برسول الله صلی الله
تعالی علیه و علی آله و سلم و هو الذی لیس للنفس فیه نصیب و لا راحة
٥ چون شیخ ابو الفضل از دنیا برفت. یاران وی مرقع بیگانه در وی
پوشیدند. دیگر روز در مسجد نشسته بودند کسی در مسجد باز کرد
و مرقع در مسجد انداخت. و گفت این مرقع بیگانه شما را نخواهم و برفت.

خالوی نیسابوری رحمه الله تعالی

نام وی احمد است بسرخس برفته. بزرگ بوده با ولایت ظاهر و کرامات
بسیار ٥ ویرا مریدی بود محمد بن حسن نام همه دنیایی خود بر وی پاشیده
بود ٥ شیخ الاسلام گفت پیر را یک مرید تمام بود سخن را یک گوش تمام
بود تا همه جهان روشن شود. یک صبح تمام بود خالوی نیشابوری
فراوان با محمد حسن گفتی آنچه فرا من میدهند تازه فرا تو میدهم
تازه ٥ شیخ الاسلام گفت محقق آن بود که سخن تازه فرا وی میدهند
و وی تازه فرا مریدان میدهد ٥ وقتی که خالو از دنیا می رفت کارسازی

کفن وی میکردند کفت من کفن شما را نخواهم که او خود
مرا در کنار عنایت کرفت و جان بداد

شیخ ابو العباس القصاب الآملی قدس الله تعالی سره

نام وی احمد بن محمد بن عبد الکریم است شیخ آمل و طبرستان بوده
مرید محمد بن عبد الله الطبری است و وی مرید ابو محمد جریری صاحب
کرامات عظیم و فراست تیز بود و قبله و غوث زمان خویش بوده
تا زنده بود رحلت بوی بوده وی کفته بود این بازارک ما با آخر با خرقانی
افتد پس از وی بخرقانی افتاد ویرا کفتند که شیخ سلمی طبقات کرده
مشایخ را کفت نام من در آن میان نیاورده کفتند نه کفت هیچ نکرده
وی امّی بوده اما کلام و نکتهاء عالی داشته یکی از ائمهٔ طبرستان کفته
که از افضال خدای تعالی یکی آنست که کسی را تعلیم و تعلم چنان کرداند
که چون ما را در اصول دین و دقایق توحید چیزی مشکل شود از وی
پرسیم و آن ابو العباس قصاب است شیخ الاسلام کفت که وی در
ایام من بوده است همواره با شیخ عمو میکفتم که میخواهم سه پیر را زیارت
کنم شیخ ابو العباس را با آمل و شیخ احمد نصر را به نیشابور و شیخ ابو علی
سیاه را بمرو وی کفت که من بهار بخواهم رفت ترا با خود ببرم او خود
بمرد و روزی نبود لیکن پیوسته کسی می آمدی از نزدیک وی بخانقاه
شیخ عمو و من احوال وی و سخن وی می پرسیدم هیچکس را احوال
و سخن وی چنان معلوم نبود که مرا وی کفته که وقت کیمیاست شیخ
احمد کوفانی کفت که وی همه شب فریاد میکردی و سخن میکفتی با آخر
کفتی ما بکی شیء لیس کمثله شیء یعنی ما بقی شیء شیخ الاسلام کفت

من دو تن دیده ام که از وی سخن بتمام باز نتوانستندی کفت یکی
شیخ ابو علی کازر حکایت آن جوان و سگ که دیده که کفتند کار بتمام شده
است نه بینند وی کفته از و و دیکر شیخ محمد قصاب آملی
شاکرد وی شیخ الاسلام کفت که بو الفارس کرمانشاهی کسی
فرستاد بشیخ ابو العباس که اینجا قحط افتاده است دعا کن شیخ سببی
آنجا فرستاد باران آمد و قحط برخاست شیخ ابو العباس نماز بسیار
کردی وقتی نماز میکرد یکی از درویشان درزی میکرد جامهٔ میدوخت
همانا بتکلف میدوخت هر زمانی که شیخ سلام نماز باز دادی
او را دیدی هر درزی که راست بنامده بودی باز میکردی
شیخ کفت آن تی تصنمی بی صنمی یعنی آن بت تست بت تست که
او را می پرستی شیخ ابو سعید ابو الخیر کوید قدس الله تعالی سره
که شخصی بنزدیک شیخ ابو العباس درآمد و از وی طلب کرامات کرد
شیخ ابو العباس کفت نمی بینی چیست که آن نه از کراماتست پسر
قصابی بود از پدر قصابی آموخته چیزی بوی نمودند و او را بر بودند
و ببغداد تاختند پیش شبلی و از بغداد بمکه تاخت از مکه
بمدینه تاخت از مدینه به بیت المقدس تاخت به بیت المقدس خضر را
با او نمودند و در دل خضر افکند تا ویرا قبول کرد و صحبت افتاد و
اینجا باز آورد و عالمی را روی بوی نهاد تا از خرابات می آیند و از ظلمتها
بیزاری شوند و توبه میکنند و نعمتها فدا میکنند و از اطراف عالم
سوختکان می آیند و از ما او را میجویند کرامات پیش ازین بود
آن مرد کفت ای شیخ کراماتی باید که به بینم شیخ کفت نیک ببین

نه کرم اوست که بسر بزکشی در صدر بزرکان نشیند و بزمین فرو نشود و این دیوار بروی نیفتد و این خانه بسروی فرو نیاید بی ملک و ملک ولایت دارد بی آلت و کسب روزی خورد و خلق را خود اند این نه کراماتست

و هم شیخ ابو سعید کفته که ما در آمل بودیم که مرد از مصر بیامد که حدیث شیخ ابو العباس شنیده بود و وی خدای نادانی بود از مصر با آمل آمده بود تا صوفی کری کند و شیخ را ازجای ببرد جون درآمد سلام نکفت و پای از ازار بیرون نکرد و در طهارت جای شد کوزها بود که بآن دست و روی شستندی برمیکرفت و می شکست تا هیچ نماند کفت شیخ خود را بکویید تا کلا آرد و ایشان کوزه را کلا کویند با شیخ کفتند کفت دیکر کلا برید کفتند هرچه اینجا بود همه بشکست کفت از بازار بیاورید دیر می آوردند آن غافل از طهارت جای بیرون آمد و کفت جرا کلا نیارید اکر کلا ندارید شیخ را بکویید تا بیاید و ریش خود را فرا من دهد تا بآن استنجا کنم شیخ این سخن بشنید ازجای بجست و محاسن در از داشت و سفید برد و دست خود نهاد و میرفت و کفت کار قصاب بسری بدانجا رسید که ریش او استنجا را شاید آن غافل بشکست و در پای شیخ افتاد و کفت ای شیخ از نو مسلمانی شوم

روزی کودکی اشتری را زمام کرفته بود با بارکران و در بازار آمل میکشید کل بود بای اشتر ازجای بشد و بیفتاد و خرد بشکست مردمان قصد آن کردند که آن بار از وی فرو کیرند شیخ از آنجا میکذشت کفت اینجا چه بوده است حال را باز کفتند زمام شتر را بکرفت و روی سوی آسمان کرد

وکفت این شتر را درست کن و اکر درست نخواهی کرد جرا دل قصاب بکریستن این کودک بسوختی در حال اشتر برخاست و در رفتن آمد

وی کفته که همه عالم را اکر خواهند یا نه با خداوند خوی باید کرد و الا در رنج باشند زیرا که جون خوی با وکنی در بلا مبتلی بینی بلا بر تو بلا ننماید و رنجه دل نکردی که خداوند تعالی برضا و سخط ما قضا خود را متغیر نکند پس رضا بحکم موجب راحتست هر که با وی خوی کند دلش براحت شود و هر که از وی اعراض کند بود و قضا رنجه دل کردد

شیخ احمد نصر رحمه الله تعالی

وی از کبار مشایخ بوده معاصر شیخ ابو العباس قصابست و حضرت را دیده در آن وقت که شیخ ابو سعید ابو الخیر از میهنه عزیمت زیارت وصحبت شیخ ابو العباس کرده بود شیخ احمد نصر در شهر نسا بود در خانقاهی که بر بالای شهرست بر کنار کورستان که خاک مشایخ و تربت بزرکان انجاست و استاد ابو علی دقاق آنجا خانقاهی بنا کرده است باشارت مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم جون شیخ ابو سعید نزدیک شهر نسا رسید بشهر نسا درنیامد و بزیر شهر بر دیهها بکذشت و روی بجنسمه که دیهی است که قبر محمد علیان آنجاست نهاد شیخ احمد نصر از صومعهٔ که در آن خانقاه داشت سر بیرون کرد و با جمعی صوفیان که آنجا بودند کفت هر کرا می باید که شاهباز طریقت را ببیند آنک می کذرد بجنسمه باید شد تا ویرا آنجا دریابد احمد نصر بیست حج کزارده بود و بیشتر احرام از خراسان بسته بود یکروز در حرم از اسرار و حقایق این طایفه

جون استاد ابو علی دقاق رحمه الله تعالی بنسا آمد بزیارت تربت مشایخ صوفیان آن بقعه رفت شب بخفت مصطفی را صلی الله علیه وعلی آله وسلم بخواب دید اورا فرمود که برای صوفیان اینجا خانقاه بساز و بان موضع که اکنون خانقاه است اشارت کرد و خطی کرد آن در کشید که خدیش باید ساخت بامداد استاد ابو علی برخاست و بان موضع آمد آن خط که مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم کشیده بود بر زمین همچنان نقش دید و استاد بر آن خط دیوار خانقاه نهاد و تمام کرد و در کورستان بر آن کوه که پهلوی آن خانقاست تربت چهار صد بیست از کبار مشایخ و مشاهیر اولیا و بدین سبب صوفیان نسا را شام کوچک کفته اند یعنی چنانکه شام تربت انبیاست صلوات الرحمن علیهم اجمعین نسا تربت اولیاست قدس الله تعالی ارواحهم

جیزی در عبادت اصحاب طامات باز کفت دویست وهشتاد تن از
پیران در حرم بودند کفتند تو این سخن چرا کفتی ویرا از حرم بیرون
کردند در همان ساعت حصری از خانهٔ خود در بغداد بیرون آمد
وخادم را کفت آن جوان خراسانی که هر سال می آید جون بیاید در هش
ندهی جون احمد ببغداد آمد در خانهٔ حصری شد خادم کفت شیخ
در فلان وقت بیرون آمد وکفت ویرا بار ندهی احمد جون آن بشنید
بیهوش بیفتاد و آن جند شبانه روز بر داشت آخر حصری روزی
بیرون آمد وکفت آن ترك ادب که بر تو کذشته غرامت آنرا باید که بروم
شوی ویکسال در خوك بانی کنی وشب در ان جای در طرسوس که
کافران از مسلمانان کرفته اند وویرا کرده تا بر وی نماز کنی و زنهار
که یك ساعت نخسبی که دلهای پیران ترا قبول کنند احمد جون صادق
بود فی الحال بآنجه شیخ فرمود قیام نمود بعد از ان بدر خانهٔ شیخ
آمد خادم کفت زود بیا که امروز هفت بار شیخ بطلب تو بیرون
آمده است ناکاه شیخ بیرون آمد وکفت یا احمد وولدی وقرة عینی
وی از شادی لبیك زد وروی بحرم نهاد پیران حرم استقبال
وی کردند وکفتند یا ولداه وقرة عیناه

شیخ ابو علی سیاه رحمه الله تعالی

وی از اکابر مشایخ مرو بوده وبا ابو العباس قصاب واحمد نصر و
غیرهما ازین طایفه معاصر وبا استاد ابو علی دقاق صحبت داشته
بود ودر ابتدا دهقانی کردی کویند سی سال روزه داشت که کس
ندانست هر روز بامداد جون از خانه بیرون آمدی دو نان برداشتی
وکفتی با شریك خود بصحرا بخورم ودر راه بدرویشان دادی واکر
در صحرا شریکان کفتندی جیزی خوری کفتی بخانه خورده ام وی
کفته در صحرا هر بیلی که بزمین فرو بردی دیکر از خاك بر می آمدی
ومرا همه نور دل بر می آمدی شیخ الاسلام که مردی ویرا کفت که
هیجکس بود که عیب خلق داند کفت بود کفت بس الله تعالی ساتر العیوب
نبود شیخ ابو علی کفت خویشتن را از من بپوش فی الحال آن مرد بیاسید ما
وجامه بر وی پاره شد وبرهنه کشت بیش شیخ تضرع وزاری کرد ند
تا دعا کرد آن مرد بحال خود باز آمد وقتی شخصی را دید از ده خویش
کاغذی در دست کفت آن جیست کفت فتوی است که امام ابو علی
که مفتی آن وقت بود جواب کرده است کفت آنرا بیش امام باز بر که
در جواب خطا کرده است آن شخص فتوی را بیش امام برد جون امام
تأمل کرد دانست که خطا کرده است از ان شخص برسید که این فتوی
را بشیخ داده بودی وی آنرا بخواند کفت شیخ خط نمی تواند خواند
امام ابو علی برخاست وبیش وی آمد وکفت اکر آن بو علی بنوی این
بو علی با تش دوزخ رسیده بودی وفات وی بمرو بوده در
شعبان سنة اربع وعشرین واربعمائه

ابو علی الدقاق رحمه الله تعالی

نام وی حسن بن محمد الدقاق زبان وقت بود در نیشابور وامام فن
خود بود ودر زمان خود بی نظیر بیانی صریح ولسانی فصیح داشت
مشایخ بسیار دیده بود ومرید نصرابادی بود ومذکری کردی
در نیشابور برفته از دنیا در ماه ذو القعده سنه خمس واربعمایه

شیخ الاسلام گفت که وی هر سال جایی رفتی و بشهری مقام
کردی و آخر باز آمدی استاد ابو القاسم قشیری داماد وی بود و
شاگرد وی و مجالس وی جمع کرده بود دقاق شوری داشت و گرم
بود وی میگفتی می باید که بخیابان هری کوك کنم یعنی بانك زنم که
وی در کار هری کان دور فرا رفته بود گفتند بهری شوی ترا بنعره بکشند
زیرا که هر که در مجلس وی نعره زدی وی در برابر آن نعره زدی شیخ
الاسلام گفت که شیخ عمو گفت که در مجلس دقاق بودم کسی ویرا ازین دو
پرسید باین دو بیت جواب داد شعر
خلیلی هل ابصرتما او سمعتما
باکرم من رب تمشی الی عبد
اتی زایرا من غیر وعد وقال لی
اصونك من تعلیق قلبك بالوعد
وی گفته چون مدعی به بینید
دامن وی محکم گیرید که معنی داران و محققان برفتند صاحب
کتاب کشف المحجوب گوید که از پیری شنیدم که گفت روزی بمجلس وی
در آمدم بنیت آنکه از توکل بپرسم وی دستاری طبری نیکو بر سر داشت
دلم بآن میل کرد گفتم یا ایها الاستاد توکل چه باشد گفت آنکه طمع از
دستار مردم کوتاه کنی این بگفت و دستار را بمن انداخت بو علی دقاق
گفته اگر هر کرا رد کنند برود و باز نیاید میدان خالی ماند شیخ الاسلام
گفت نه ردست نه نازست باز آی که قصه درازست هم ابو علی
دقاق گفته درخت خودروی که کسی آنرا نه پرورده باشد برگ
برآرد ولی بار نیارد و اگر آرد بی مزه آرد پس گفت من این طریق از
نصرابادی گرفتم و او از شبلی و او از جنید هرگز پیش نصرابادی
نرفتم تا غسل نکردم روزی بری رسید یکی ویرا بشناخت گفت

آن استاد ابو علی دقاقست بزرگان آمدند و استدعاء درس کردند
قبول نکرد لجاج بسیار کردند و منبر نهادند تا وعظ گوید بمنبر بالا رفت
و اشارت براست کرد و گفت الله اکبر و روی بقبله کرد و گفت رضوان
من الله اکبر و بجانب چپ اشارت کرد و گفت والله خیر و ابقی خلق بیکبار
بهم برآمدند و غریو برخاست و چند کس بجای بمردند استاد در میان
آن مشغله از منبر فرود آمد و برفت بعد از آن ویرا طلب کردند نیافتند
مریدی داشت با ذرکان بیمار شد شیخ بعیادت وی آمد و پرسید
که ترا چه شد گفت شب برخاستم که وضو سازم تا نی بر پشت من افتاد
و دردی سخت پدید آمد و تب در پیوست استاد گفت ترا باین فضولی
چه کار که نماز شب کنی ترا مردار دنیا از خویشتن دور می باید کرد کسی را
که سر درد کند طلا بر پا نهد هرگز به نشود و چون دست نجس کرده
آستین شوید هرگز پاك نگردد وهم استاد ابو علی گفته در مناجات خی
خداوندا مرا رسوا مکن که بسی از تو لافها زده ام بر سر منبرها اگر رسوا خواهی کرد
در پیش مجلسیانم رسوا مکن دان مرا همچنین در مرقع صوفیان رها کن و
دکوه بیك دستم ده و عصا بدیگر دست که من شیوهٔ صوفیان دوست
میدارم آنگاه مرا بارکوه و عصا و مرقع سر بوادیی از وادیهای دوزخ
در ده تا من ابد الآبدین خونابهٔ فراق میخورم و دران وادی نوحه
میکنم و بر نگونساری خویش میگریم و ماتم باز ماندگی خویش میدارم
تا بادی اگر قرب توام نبود نوحهٔ توام بود وهم وی گفته خداوندا
ما دیوان خود یکباره سیاه کردیم و تو موی ما را بروزگار سفید کردی
ای خالق سیاه و سفید فضلی بکن و سیاه کردهٔ ما را دیگار سفید

کرده خویش کن استاد ابو القاسم قشیری پس از وفات وی را بخواب دید
که بسیار بیقراری میکرد و میگریست گفت ای استاد چه بوده است
مگر بازگشتن بدنیا می بایدت گفت آری ولی نه از برای مصلحت دنیا
و نه برای آنکه مجلس گویم اما از بهر آنکه میان دربندم و عصایی برگیرم
و همه روز بیك یك در میشوم و حلقه و عصا بر در می زنم و میگویم
مکنید که نمیدانید که از که بازی مانید گویند که در آخر عمر چندان
درد بر استاد پدید آمده بود که هر آخر روزی بر بام آمدی و روی
باآفتاب کردی و گفتی ای سرگردان مملکت امروز چون بودی و چون
گذرانیدی هیچ جای براندوهگین این حدیث یافتی هیچ جای از زیر
و زبر شدگان این واقعه خبری یافتی هم ازین جنس میگفتی تا آفتاب
فروشدی و گویند که سخن وی در آخر حیات چنان شد که کسی فهم
نمیکرد و طاقت نمیداشت مردم اندك هفده یا هیژده کس بمجلس وی آمدی
شیخ الاسلام گفته است چون بوعلی دقاق را سخن عالی شد مجلس وی از خلق خالی شد

ابو علی الشبویی المروزی رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن محمد بن عمر بن شبویه است کان لسان الوقت بناحیته
وعدیم النظیر بها از اصحاب ابو العباس سیاری است و فی تاریخ
مشایخ الصوفیة القاسم بن القاسم ابو العباس بن بنت الامام احمد
بن سیار المروزی له لسان فی علوم الحقایق واحد من بقی من جملة
من صحبه محمد بن محمد بن عمر بن شبویه و فی انساب السمعانی ابو علی
الشبویی یروی عن ابی عبد الله محمد بن یوسف بن الفربری شیخ
ابو سعید ابو الخیر گوید قدس الله تعالی سره که استاد ابو علی دقاق

بنزدیك پیر شبویی آمد و ما بمرو بودیم و پیر شبویی صحیح بخاری یاد
داشت و ما صحیح بخاری از وی سماع داریم و پیر را ازین معنی آگاهی
تمام بوده است و استاد ابو علی دقاق را باین سخن وی آورد پیر شبویی
ابو علی را گفت که ما را ازین معنی نفسی زن استاد ابو علی گفت این سخن
بر ما بسته است گشاده نیست گفت روا بود ما نیاز خویش حاضر کنیم
تا تو بر نیاز ما سخن بگشایی آن معنی آتش است و نیاز سوخته استاد
ابو علی اجابت کرد مجلس نهاد و وی را بر سر منبر سخن نمیگشاد که مردم
اهل آن نبودند پیر شبویی از در مسجد در آمد استاد را چشم بر وی
افتاد سخنش بگشاد چون مجلس باخر رسید پیر شبویی گفت تو آنی که
بودی این ما بودیم نیاز باید هیچ راهی بخداوند از نیاز نزدیکتر نیست
اگر بر سنگ خاره افتد چشمه آب بگشاید روزی در تابستان در گرمگاه
روز که خاك و گرد بود ابو علی شبویی را دیدند که می رفت گفتند
ایها الشیخ کجا می روی گفت بفلان خانقاه می روم که آنجا درویشاند
و من شنیده ام که در روزی صد و بیست رحمت از آسمان بر درویشان
بارد بتخصیص در وقت قیلوله اکنون می روم که آنجا قیلوله کم باشد
که از آن رحمت نیز بر من بارد بزرگان گفته اند خویشتن را در میان
ایشان در خوران و خویشتن را از ایشان و از دوستان ایشان فرا
نمای اگر چه دانی که چگونه رسوایی مصراع عاشق نمای خویشتن را ار چه نه چنین
تا فردا گویند تو کیستی گویی من از دوستان ایشانم و چون سخن
ایشان شنوی و اگر چه معنی ندانی سری در جنبان تا فردا گویی که از
سر جنبانان ایشانم گویند بیا که ترا حیست مگر بدان سبب برهی بیت

با عاشقان نشین و همه عاشقی گزین	با هر که نیست عاشق با او مشو قرین

شیخ ابو القاسم بشر یاسین رحمه الله تعالی

از جمله مشاهیر علماء عصر و کبار مشایخ دهر بوده است و نشست
وی در میهنه بوده است و آنجا از دنیا رفته در سنه ثمان و ثلثمایه
ه شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی روحه گفته است که در کودکی
در آن وقت که قرآن میخواندم پدرم با بو الخیر مرا بنماز آدینه می برد در
راه پیر ابو القاسم بشر یاسین پیش آمد گفت ای ابو الخیر این کودک
آن کیست پدرم گفت آن ماست نزدیک ما آمد و بر سر پای نشست
و روی بر روی ما باز نهاد و چشمهای وی پر آب گشت گفت یا با
الخیر ما نتوانستیم رفت ازین جهان که جای خالی میدیدیم و درویشان
ضایع می ماندند اکنون که فرزند ترا دیدیم ایمن گشتیم که ولایتها را
ازین کودک نصیب خواهد بود پس پدرم را گفت چون از نماز
بیرون آیی او را نزدیک ما آر چون از نماز فارغ شدیم پدرم مرا نزد
پیر ابو القاسم برد چون در صومعه وی شدیم و پیش وی
بنشستیم طاقی بود نیک بلند در آن صومعه پیر ابو القاسم پدرم را
گفت بو سعید را بر دوش گیر تا قرصی بر آن طاقست فرو گیرد
پدرم مرا برگرفت دست دراز کردیم و آن قرص را از آن طاق
فرو گرفتیم قرصی بود جوین گرم چنانکه دست ما را از گرمی
آن خبری بود شیخ ابو القاسم آن قرص از ما بستد و چشم پر آب
کرد و آن قرص بدو نیمه ساخت و یك نیمه بما داد و گفت بخور
و یکنیمه خود بخورد و پدرم را هیچ نصیب نداد پدرم گفت

ای شیخ چه سبب بود که ما را ازین تبرك نصیبی نکردی شیخ ابو القاسم
گفت ای ابو الخیر سی سالست تا این قرص بر طاق نهاده ایم و ما را وعده
کرده اند که این قرص در دست آنکس که گرم خواهد شد جهانی
بوی زنده خواهد گشت و ختم این حدیث بروی خواهد بود اکنون
این بشارت ترا تمام باشد که آنکس پسر تو خواهد بود ه شیخ ابو سعید
قدس سره گفته است که روزی پیش ابو القاسم بشر یاسین بودیم ما را
گفت ای پسر خواهی که با خدای سخن گویی گفتیم خواهیم چرا نخواهیم
گفت هر وقت که در خلوت باشی این گوی و بیش ازین مگوی رباعیه

بی تو جانا قرار نتوانم کرد	احسان ترا شمار نتوانم کرد
گر بر تن من زبان شود هر مویی	یك شکر تو از هزار نتوانم کرد

شیخ لقمان سرخسی قدس الله تعالی سره

وی در ابتدا مجاهده بسیار داشته است و معامله باحتیاط ناگاه
کشفی افتاد که عقلش برفت گفتند لقمان آن چه بود و این چیست گفت
هر چند بندگی بیش کردم بیش می بایست درماندم گفتم الهی پادشاهان
چون بنده پیر شود آزادش کنند تو پادشاه عزیزی در بندگی تو پیر
گشتم آزادم کن گفت ندایی شنیدم که ای لقمان آزادت کردیم نشان
آزادی آن بود که عقل از وی برگرفتند پس وی از عقلاء مجانین بوده است
و شیخ ابو سعید ابو الخیر بسیار گفته است که لقمان آزاد کرده خدای
سبحانه است از امر و نهی ه و هم شیخ ابو سعید ابو الخیر گفته که شبی
جماعتی خفته بودند و در خانقاه بسته بود و ما با پیر ابو الفضل
بر سر صفه نشسته بودیم و سخنی میرفت در معارف مسئله مشکل شد

لقمان را دیدیم که از بام خانقاه در بر بید و در پیش ما بنشست و آن مسئله
را بگفت چنانکه اشکال برخاست باز برپرید و ببام بیرون شد پیر
ابو الفضل گفت ای بوسعید مرتبه این مرد می بینی گفتم می بینم گفت
اقتدا را نشاید گفتم چرا گفت از انکه علم ندارد ٥ از شیخ ابو سعید
پرسیدند که در سرخس ظریف کیست گفت در شهر شما لقمان گفتند
سبحان الله در شهر ما خود هیچکس از وی بشولیده تر و شوخگین تر
نیست شیخ گفت شما را غلط افتاده است ظریف پاکیزه بود و پاکیزه
آن باشد که با هیچ چیزش پیوند نباشد و هیچکس را از وی بی
پیوند تر و بی علاقه تر و پاکیزه تر نمی بینم که در همه عالم با هیچ چیز
پیوند ندارد نه با دنیا نه با آخرت و نه با نفس ٥ وهم شیخ ابو سعید
گفته است که ما در سرخس بودیم پیش پیر ابو الفضل حسن یکی در آمد
و گفت لقمان مجنون را بیماری بدید آمده است و فرو مانده و گفته
ما را بفلان رباط برید سه روز است تا آنجاست و هیچ سخن نگفته
امروز گفت پیر ابو الفضل را بگوئید که لقمان می رود پیر ابو الفضل
چون آن سخن بشنید گفت آنجا رویم با جماعت آنجا شدند چون
لقمان او را بدید تبسمی کرد پیر ابو الفضل بر بالین وی بنشست وی
در پیر می نگریست و نفسی گرم می زد و هیچ لب نمی جنبانید یکی از جمع
گفت لا اله الا الله لقمان تبسمی کرد و گفت ای جوانمرد ما خراج داده ایم
و براة ستده و باقی بر توحید داریم آن درویش گفت آخر خویشتن را
با یاد می باید داد لقمان گفت ما را عربده می فرمائی بر درگاه حق
پیر ابو الفضل را خوش آمد گفت همچنین است ساعتی بود نفس منقطع

شد و همچنان در پیر می نگریست و هیچ تغییر در نظرش بدید نیامد
بعضی گفتند تمام شد و بعضی گفتند نشد هنوز نظرش راست
و درست است پیر ابو الفضل گفت تمام شده است ولیکن تا ما
نشسته ایم وی چشم فراز نکند چون پیر ابو الفضل برخاست لقمان چشم برهم نهاده

شیخ محمد قصاب آملی رحمه الله تعالی

وی بدامغان می بوده است ٥ شیخ الاسلام گفت که شیخ محمد قصاب
شاگرد ابو العباس قصاب بود مذکوری کردی شیخ ابو العباس وی را
از مجلس داشتن باز داشته بود که عام را سخن نگوید که سخن وی بلند
شده بود وی بزرگ بود همه دامغان جیفه بود و وی روح آن
٥ وهم شیخ الاسلام گفت اگر خرقانی و محمد قصاب بجای بود ندی من شما را
بوی فرستادی نه بخرقانی که وی شما را سودمند تر بودی از خرقانی
یعنی خرقانی منتهی بود مرید از وی بهره کم یافتی ٥ شیخ الاسلام گفت
که محمد قصاب با من گفت که هر بوکان صفاتی باشد یعنی برحمت
و عفو و کرم گرایند بیش از صفات نه بینند و معامله صوفیان
با ذات است با معطی نه با عطا و هر چه جز اوست حجاب است از و

شیخ ابو الحسن خرقانی قدس الله تعالی سره

نام وی علی بن جعفر است یگانه و غوث روزگار خود بود و قبله وقت
که در روزگار وی رحلت بوی بود ٥ شیخ ابو العباس قصاب گفته بود
که این بازارک ما با خرقانی افتد یعنی رحلت و زیارت پس از وفات
وی بخرقانی گشت چنانکه گفته بود و انتساب شیخ ابو الحسن در
تصوف بسلطان العارفین شیخ ابو یزید بسطامی است قدس الله تعالی روحه

وتربیت ایشان در سلوك از روحانیت شیخ ابو یزیدست • وولادت
شیخ ابو الحسن بعد از وفات شیخ ابو یزید بمدتی است • وشیخ ابو الحسن
شب سه شنبه عاشورا سنه خمس وعشرین واربعمایه از دنیا رفته •
روزی با اصحاب خود کفت که چه چیز بهتر بود • کفتند شیخا هم تو بکوی
کفت دلی که در وی همه یاد کرد او بود • از وی پرسیدند که صوفی کیست
کفت صوفی بمرقع وسجاده صوفی نبود • وصوفی برسوم وعادات صوفی نبود
صوفی آن بود که نبود • وهم وی کفته که صوفی روزی بود که بآفتابش
حاجت نبود • وشبی بود که بماه وستاره اش حاجت نبود • ونیستی
است که بهستیش حاجت نبود • از وی پرسیدند که مرد بچه داند
که وی بیدارست • کفت بانکه چون حق را یاد کند از فرق تا قدمش
از یاد کرد حق خبر داشته باشد • واز وی پرسیدند که صدق
چیست کفت صدق آنست که دل سخن کوید یعنی آن کوید که در دلش
بود • واز وی پرسیدند که اخلاص چیست کفت هرچه برای حق
کنی اخلاص است • وهرچه برای خلق کنی ریاست • واز وی
پرسیدند که کرا رسد در فنا وبقا سخن کفتن کفت کسی را که بیك
تار ابریشم از آسمان آویخته باشندش بادی بیاید که درختها
وبناها بیفکند وهمه کوهها برکند وهمه دریاها انباشته کند •
وویرا از جایکاه نتواند جنبانید • ووی کفته است که هرکز با کسی
صحبت مدارید که شما کوئید که خدا واو کوید چیزی دیکر • وهم وی
کفته که اندوه طلب کن تا آب چشمت بدید آید که حق کریندکانرا
دوست میدارد • وهم وی کفته اکر کسی سرودی بکوید وبآن حق را

خواهد

خواهد بهتر از ان بود که قرآن خواند وبدان حق را نخواهد • وهم
وی کفته که وارث رسول آنکس بود که بفعل رسول اقتدا کند نه آن بود
که روی کاغذ سیاه کند • شبلی کفته است که آن خواهم که نخواهم • ووی
کفته این هم خواستی است • وهم وی کفته امروز چهل سالست
تا در یك وقتم وحق بدلم می نکرد بجز خود را نمی بیند ما بقی فی لغیر الله شئ
ولا فی صدری لغیره قرار • وهم وی کفته چهل سالست تا نفسم
یك شربت آب سرد میخواهد یا شربتی دوغی ترش میخواهد هنوز ویرا
نداده ام • وهم وی کفته علما وعباد در جهان بسیارند ترا از ان
باید بودن که روز بشب آری چنانکه حق پسندد • وشب بروز آری
چنانکه حق پسندد • وهم وی کفته که روشن ترین دلها آن بود که
دران خلق نبود • وبهترین کارها آن بود که دران اندیشه مخلوق نبود • وحلال
ترین نعمتها آن بود که بجهد تو بود • وبهترین رفیقان آن بود که زندکانیش با حق بود •

شیخ ابو عبد الله الداستانی رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن علی الداستانی است • ولقب وی شیخ المشایخ عالم بوده
بانواع علوم واز محتشمان درکاه حق بوده • وویرا کلامی مهذبست
واشاراتی لطیف از اقران شیخ ابو الحسن بود • ونسبت ارادت وی بیك
واسطه بشیخ عمی بسطامی که برادرزاده سلطان العارفین ومرید ویست
می رسد • در ماه رجب سنه سبع عشر واربعمایه برفته از دنیا وعمر
وی پنجاه ونه سال بوده • صاحب کشف المحجوب کوید که من از شیخ
سهلکی که از اصحاب وی بود شنیدم که کفت وقتی اندر بسطام ملخ
آمد وهمه کشتها ودرختها از بسیاری آن سیاه شد ومردم دست

بخروش بودند شیخ مرا گفت این چه مشغله است گفتم طلخ آمده است
و مردمان بدان رنجه دل می باشند شیخ برخاست و ببام برآمد
و روی بآسمان کرد در حال همه ملخها برخاستند نماز دیگر
را یکی نمانده بود و هیچکس را یک شاخ بزیان نشد

شیخ ابو سعید ابی الخیر قدس الله تعالی سره

نام وی فضل الله بن ابی الخیرست سلطان وقت بود و جمال اهل طریقت
و مشرف القلوب و در وقت وی همه مشایخ ویرا مسخر بودند پیروی
در طریقت شیخ ابو الفضل بن حسن سرخسی است شیخ ابو سعید
گفته که یک روز می آمدم بود در شارستان سرخس تلی خاکستر بود و
لقمان مجنون بر سر آن نشسته قصد وی کردم و بران بالا شدم وی
پارهٔ پوستین میدوخت و ما بوی می نگریستیم و حضرت شیخ چنان
ایستاده بوده است که سایهٔ وی بر پوستین لقمان افتاده بوده چون
آن پاره بر پوستین دوخت گفت یا با سعید ما ترا با این پاره برین
پوستین دوختیم پس برخاست و دست ما بگرفت و می برد تا بخانقاه
پیر ابو الفضل و ویرا آواز داد وی بیرون آمد گفت یا ابا الفضل
این را نگاه دار که از شماست پیر ما را دست بگرفت و در خانقاه برد
و در صفه بنشست و جزوی برگرفت و در آنجا نظر میکرد ما را چنانچه
عادت دانشمندان بود طلب کرد سینه بدید آمد که در آن جزو چیست
پیر بدانست گفت یا با سعید صد و بیست و چهار هزار پیغامبر که
بخلق فرستادند گفتند با خلق بگویید که الله ایشان آمدند کسانی
که این کلمه گفتند درین کلمه مستغرق شدند شیخ گفت این سخن آن شب

ما را در خواب نگذاشت بامداد پیش از آفتاب برآمدن از پیر دستوری
خواستیم و بدرس تفسیر پیش بو علی فقیه آمدیم چون بنشستیم
خواجه بو علی را اول درس این آیت بود قُلِ اللّٰه ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ
يَلْعَبُونَ در آن ساعت دری در سینهٔ ما گشادند بسماع این کلمه و ما را
از ما فرا ستدند خواجه بو علی این تغییر در ما بدید گفت دوش کجا بودهٔ
گفتم بنزد پیر ابو الفضل گفت برخیز و باز آنجا شو که حرام بود ترا از آن
معنی با این آمدن ما بنزد پیر ابو الفضل شدیم واله و متحیر همه این کلمه
گشته چون پیر ابو الفضل ما را بدید گفت یا با سعید **بیت**
مستک شدهٔ همی ندانی پس و پیش ‫:‬ هان کم نکنی تو این سر رشتهٔ خویش
گفتم ای شیخ چه میفرمایی گفت درآی و بنشین و این کلمه را باش
که این کلمه با تو کارها دارد و چون پیر ابو الفضل برحمت حق تعالی پیوست
و ما را در مدت حیات پیر هر اشکال که بودی بوی رجوع افتادی حل اشکال
ما را هیچ کس متعین نبود الا شیخ ابو العباس آملی رفتیم بنزدیک
شیخ ابو العباس و یکسال پیش وی بودیم گویند که شیخ ابو العباس
را در جماعت خانهٔ صوفیان موضعی بود که چهل و یکسال در آنجا نشسته
بود در میان جمع اگر شب درویشی نماز افزونی کردی گفتی ای پسر تو
بخسب که این پیر هر چه میکند برای شما میکند که ویرا بهیچ کار نیست
و بدین حاجتی ندارد و هر گنه در آن یکسال شیخ ابو سعید را نگفت
که تو بخسب یا نماز مکن چنانکه دیگران را و ویرا در برابر خود خانگکی
داده بود یکشب شیخ ابو العباس از صومعه بیرون آمد مگر فصد کرده
بود و رگش گشاده شده بود و شیخ ابو سعید از آن حال خبر داشت

برخاست و زود از زاویهٔ خود بیرون آمد و پیش شیخ آمد و دست
وی بشست و ببست و جامه از وی باز کرد و جامهٔ خویش پیش وی
داشت شیخ بستد و در پوشید پس جامهٔ شیخ را بشست و نمازی
کرد و بر ریسمان افکند و هم در شب خشک شد بمالید و در نوردید
و پیش شیخ آورد شیخ اشارت کرد که ترا در باید پوشید شیخ بوسعید
در پوشید و بزاویهٔ خود رفت چون بامداد شد جماعت برخاستند
و حاضر آمدند مریدان شیخ ابوالعباس نگریستند جامهٔ شیخ ابوسعید
دیدند و مریدان شیخ ابوسعید جامهٔ شیخ ابوالعباس در تعجب ماندند
شیخ ابوالعباس گفت آری دوش نثارها رفت همه نصیب این جوان
مهنگی آمد مبارکش باد. شیخ ابوسعید گفته است روزی دو کس
پیش شیخ ابوالعباس در آمدند و بنشستند و گفتند ما را با یکدیگر
سخنی رفته است یکی میگوید اندوه ازل و ابد تمامتر و یکی میگوید شادی
ازل و ابد تمامتر شیخ چه میگوید شیخ دست بروی فرود آورد و
گفت الحمد لله که منزلگاه پسر قصاب نه اندوه است و نه شادی لیس
عِند ربکم صباحٌ ولا مساءٌ اندوه و شادی صفت تست و هر چه
صفت تست محدث است و محدث را بقدیم راه نیست پس گفت
پسر قصاب بندهٔ خدایست در امر و نهی زهی مصطفی در متابعت
سنت اگر کسی دعوی راه جوانمردان میکند گواهش اینست چون
آن دو کس بیرون شدند پرسیدم که این دو کس که بودند گفتند
یکی ابوالحسن خرقانی است و یکی بوعبدالله داستانی و هم شیخ
ابوسعید گفته است که چون یکسال بنزدیک شیخ ابوالعباس مقام

صلی الله علیه وسلم

کردیم

کردیم گفت باز گرد و با مهنه شو تا روزی چند این علم بر در سرای
تو زنند ما بحکم اشارت او باز آمدیم با هزار خلعت و فتوح
ه پیری بوده است از مرو از مشایخ ماوراء النهر نام وی محمد ابو نصر
جیبی و هرگز شیخ را ندیده بود وقتی خواجه ابوبکر خطیب
که امام مرو بود و در درس قفال شیخ را دیده بود بجهت شغلی قصد
نیشابور کرد محمد جیبی بنزدیک وی آمد که شنیدم که عزم نیشابور
داری مرا سوالیست میخواهم که از شیخ ابوسعید بپرسی و جواب باز
آری ولیکن باید که او نداند که این سوال من کرده ام گفت آن سوال
چیست گفت از وی بپرس که آثار را محو بود گفت من این یاد نتوانم داشت
بر کاغذی بنویس بنوشت و بوی داد خواجه ابوبکر خطیب گفت
که چون به نیشابور آمدم و در کاروان سرای فرود آمدم دو صوفی
در آمدند و آواز دادند که خواجه امام ابوبکر خطیب در کاروان مرو
کدام است آواز دادم که منم گفتند شیخ ابوسعید سلام می رساند
و میگوید ما آسوده نه ایم که تو در کاروان سرای فرود آمدی باید که
بنزد ما آیی گفتم بگرمابه شوم و غسل کنم آنگاه بیایم و از آن سلام
و پیام حالی عظیم بر من آمد که یقین دانستم که کس وی را خبر نداده است
بگرمابه شدم و غسل کردم چون بر آمدم آن دو درویش را دیدم ایستاده
با عود و گلاب گفتند شیخ ما را بخدمت فرستاده است چون
پیش شیخ آمدم و شیخ مرا بدید گفت شعر اهلاً لسعدی والرسول و حبذا
وجه الرسول لحبِّ وجه المرسل ه سلام کردم جواب داد و گفت
اگر تو رسالت آن پیر خوار میداری سخن او بنزدیک ما عزیز است

تا از مرو بیرون آمده، ما منزل بمنزل می شماریم بیا تا چه داری و آن بیر
چه گفته است • از هیبت شیخ سوال از خاطرم رفته بود کاغذ را بیرون
آوردم و بشیخ دادم • شیخ گفت اگر جواب اکنون گویم بر تو لازم شود
که باز گردی شغلی که داری بگذار چون بروی جواب گویم • تا در نیشابور
بودم هر شب پیش شیخ می بودم • وقت بازگشتن جواب سوال پیر
طلبیدم • گفت آن پیر را بگوی لا تبقی ولا تذر عین نمی ماند اثر کجا ماند •
سر در پیش افکندم • و گفتم که مفهوم نشد • گفت این در بیان دانشمندی
نیاید این بیتها یاد گیر و با وی بگوی شعر جسم همه اشك گشت و چشم بگریست
در عشق تو بی جسم همی باید زیست • از من اثری نماند این عشق ز چیست
چون من همه معشوق شدم عاشق کیست ٥ گفتم شیخ بفرماید تا بر جایی
ثبت کنند حسن مؤدب را فرمود تا بنوشت • چون بمرو آمدم در وقت
پیر محمد جیبی بیامد قصه را جمله با وی بگفتم و آن بیتها برخواندم •
چون بشنید نعره بزد و بیفتاد • و از آنجا دو کس وی را بیرون بردند •
و هفتم روز در خاك بود ٥ شیخ قدس سره گفته است مصراع
بر رسته دگر باشد و بربسته دگر • آنچه از علوم تعلق بتقریر زبان
دارد و متمسك آن طایفه انا وجدنا آباءنا علی امة است بربسته است
تا حیات عاریتی زبان او را بتحریك مدد میکند در بیابان غرور دلش سرای
می نماید چون ناصیه ملك الموت پدید آید پیرایه عاریت از سر زبان
بردارند و رسوایی مرد ظاهر کرده • و آنچه تعلق بدل دارد بر رسته
است • و از وی توقع ثمرات بسیار در دین و دنیا ٥ ذوی قوال
در پیش شیخ این بیت میخواند شعر اندر غزل خویش نهان خواهم شد

تا بر لب تو بوسه زنم چونش بخوانی • شیخ گفت این بیت که گفته است
گفتند عماره • گفت خیزید تا بزیارت وی شویم • شیخ با جمعی بزیارت
وی شدند ٥ این رباعی بر زبان حضرت شیخ گذشته است رباعیه
در راه یگانگی نه کفر است و نه دین • یك گام ز خود برون نه و راه ببین
ای جان و جهان تو راه اسلام گزین • با مار سیه نشین و با خود منشین
و هم حضرت شیخ فرموده اند که این ابیات را در پیش جنازه ما برخوانید
خوبتر اندر جهان از این چه بود کار • دوست بر دوست رفت یار بر یار
آن همه اندوه بود و این همه شادی • وان همه گفتار بود و این همه کردار
٥ شیخ را پرسیدند از معنی این خبر که تفکر ساعة خیر من
عبادة سنة • شیخ گفت اندیشه یکساعت در نیستی خود بهتر
از عبادت یکساله در اندیشه هستی خود • بعد از آن گفت رباعیه
تا روی ترا بدیدم ای شمع طراز • نه کار کنم نه روزه دارم نه نماز
چون با تو بوم مجاز من جمله نماز • چون بی تو بوم نماز من جمله مجاز
استاد ابو صالح که مقری شیخ بود بیمار شد • حضرت شیخ مر
ابوبکر مؤدب را که ادیب فرزندان شیخ بود بخواند • و بفرمود که
دوات و قلم و پاره کاغذ بیار تا برای بو صالح چیزی بنویسیم
دوات و قلم و کاغذ آورد • شیخ گفت بنویس رباعیه
حورا بنظاره نگارم صف زد • رضوان بعجب بماند و کف بر کف زد
یك خال سیه بران رخان مطرف زد • ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد
خواجه ابوبکر مؤدب آنرا بنوشت • و بنزدیك بو صالح بردند و بروی
بستند در حال صحت یافت • و همان روز بیرون آمد ٥ روزی

چیست از این خوبتر در همه آفاق کار
دوست رود نزد دوست یار بر یار

رباعی مشهور

شیخ بیرون آمد و در زیر درختی نشست که برگ آن زرد شده بود
و این بیت خواند بیت تو از مهر زرد و من از مهر زرد
تو از مهر ماه و من از مهر ماه ۞ شیخ را گفتند فلان کس بر روی
آب می رود گفت سهل است بزغی و صعوهٔ نیز بر آب برود گفتند
فلانکس در هوا می پرد گفت زغنی و مگسی نیز در هوا می پرد گفتند
فلانکس در یک لحظه از شهری بشهری می رود گفت شیطان نیز در
یکنفس از مشرق بمغرب می رود این چنین چیزها را بس قیمتی نیست
مرد آن بود که در میان خلق نشیند و داد و ستد کند و زن خواهد
و با خلق در آمیزد و یک لحظه از خدای خود غافل نباشد شیخ را
پرسیدند که تصوف چیست گفت آنچه در سر داری بنهی و آنچه در کف
داری بدهی و از آنچه بر تو آید بجهی ۞ و هم شیخ گفته الله و بس و ما سواه
هوس و انقطع النفس ۞ و هم شیخ گفته حجاب میان بنده و خدای
زمین و آسمان نیست عرش و کرسی نیست پنداشت و منی تو حجابست
از میان برگیر و بخداوند رسیدی ۞ شیخ فرموده اند که در سفر
بودیم بدیهی رسیدیم گفتیم از پیران اینجا هیچ کس بوده است گفتند
پیری بوده است که ویرا داد می گفته اند گفتیم هیچ کس هست که وی را
دیده باشد گفتند اینجا پیریست دیرینه که ویرا دیده است فرستادیم
تا آن پیر بیامد مردی بشکوه بود پرسیدیم که تو داد را دیدهٔ گفت
کودک بودم که ویرا دیدم گفتیم که از وی چه شنیدی گفت مرا قوت
آن نبود که سخن او را دانستمی لیکن یک سخن یاد دارم از وی روزی مرقع
داری از راه رسید و بنزدیک وی در آمد و سلام کرد و گفت پای

افزار بیرون کنم که ایها الشیخ بتو بیاسایم که گرد همه عالم بگشتم خود نیاسودم
و آسوده نیز ندیدم پیر گفت چرا از خویش دست نداشتی تا خود بیاسودی
و خلق هم بتو بیاسودندی ما گفتیم این سخن تمام است که این پیر گفته
برتر ازین سخن نباشد ۞ و هم شیخ فرموده اند اصل این حدیث
آن باشد که مرد را باو باز نگذارند رسول صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
میگفتی اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین و لا اقل من ذلک مرا یکچشم
زدن بخود باز مگذار و کم از آن ما بمرو بودیم پیر صراف را بدیدیم گفت
ای شیخ در همه عالم هیچ کس را نگذارد تا شربت آب بمن دهد یا بر من
سلام کند و همه خلق میخواهند تا ساعتی از خود برهند و من می
خواهم که بدانم که یکساعت کجا ایستاده ام باخر عمر آتشی در وی افتاد
و بسوخت ۞ و هم شیخ فرموده اند و لذکر الله اکبر ذکر خداوند
بزرگترست نه چنانک تو او را یاد کنی چنانکه او ترا یاد کند ذکر
خداوند بزرگتر بود ذکر تو پیدا بود که تا کجا بود بباید جست این
حدیث را و بجد فرا پیش باید گرفت آن مرد گفت با آن پیر زن
که خدای را کجا جویم گفت دوست ما در کجاش جستی که نیافتی هر کجاش
جویی یابی من طلب وجد هر که جست یافت و هر که جوید یابد
۞ و هم شیخ فرموده اند که جوانی بنزدیک پیری در شد و گفت
ای پیر ما سخنی بگوی پیر ساعتی سر فرو برد و تفکر کرد پس سر برآورد
و گفت ای جوان انتظار جواب می بری گفت آری پیر گفت هرچه
دون حقست جل جلاله گدای سخن نکند و هرچه سخن حقست
عز و علا بعبارت در نیاید ان الله تعالی اجل من ان یوصف بوصف

اویذکی بذکره ۵ یکی ازین طایفه کفته است که مدتی بیش شیخ
ابو سعید بودم خواستم که ببغداد روم مرا کفت جون ببغداد روی
وترا پرسند که چه دیدی وچه فایده کرفتی چه خواهی کفت کویی
دوبی ودیشی دیدم کفت تا شیخ چه فرماید شیخ کفت هر که
تازی داند این بیتها بروی خوان شعر قالوا خراسان اخرجت شیئا

لیس له فی جماله ثانی	۞	فقلت لا تنکروا محاسنه
فطلع الشمس من خراسان	۞	وهر که تازی نداند این رباعی بروی خوان شعر
سبزی وبهشت نوبهار از تو برند	۞	آنی که بخلد باد کار از تو برند
در جینستان نقش ونکار از تو برند	۞	ایران همه فال دوزکار از تو برند

خدمت شیخ از استاد ابو علی دقاق پرسید که این حدیث بر دوام
بود استاد کفت نه شیخ سر در پیش انداخت ساعتی دیکر
سر بر آورد وکفت ای استاد این حدیث بر دوام بود کفت نه شیخ
دیکر بار سر در پیش افکند ساعتی دیکر سر بر آورد وکفت ای
استاد این حدیث بر دوام بود کفت اکر بود نادر بود شیخ دست
برهم زد وکفت این از آن نادرهاست ۵ خدمت شیخ قدس سره
شب جمعه وقت نماز خفتن جهارم شعبان سنه
اربعین واربعمایه از دنیا رفته وعمر ایشان هزار ماه بوده است

مدت عمر ابو سعید ابو الخیر قدس سره ماه ۱۰۰۰

شیخ ابو القاسم کرکانی قدس الله تعالی سره

نام وی علیست در وقت خود بی نظیر بود ودر زمان خود بی
بدیل نسبت وی بسه واسطه که شیخ ابو عثمان مغربی وشیخ
ابو علی کاتب وشیخ ابو علی رودباری اند بسید الطایفه جنید

میرسد ویرا حالتی قوی بوده است جنانکه همه را روی بدرکاه
وی بوده است در کشف واقعه مریدان آیتی بوده است ظاهر
۵ صاحب کتاب کشف المحجوب کوید که وقتی مرا واقعه افتاد طریق
حل آن بر من دشوار شد قصد شیخ ابو القاسم کرکانی کردم ویرا
در مسجدی یافتم که بر در سرای وی بود تنها بود وواقعه مرا بعینها با
ستونی میکفت من تا پرسیدم جواب خود یافتم کفتم ایها الشیخ
این واقعه منست کفت ای پسر ستون را خدای تعالی درین ساعت
با من ناطق کردانید تا از من این سوال کرد ۵ روزی شیخ ابو سعید
وشیخ ابو القاسم قدس الله تعالی روحهما در طوس با هم نشسته بودند
بر یک تخت وجمعی درویشان پیش ایشان ایستاده بر دل درویشی
کذشت که آیا منزلت این دو بزرک جیست شیخ ابو سعید روی
بآن درویش کرد وکفت هر که خواهد دو بادشاه بهم بیند در یک
وقت در یک جای بر یک تخت کو درنکر آن درویش جون بشنید
دران هر دو بزرک نکریست حق تعالی حجاب از پیش جشم او بر داشت
تا صدق سخن شیخ بر دل وی کشف کشت وبزرکواری ایشان
بدید پس بدلش بکذشت که آیا خداوند تبارک وتعالی را امروز
در زمین هیچ بنده هست بزرکوارتر ازین هر دو شخص شیخ
ابو سعید روی بآن درویش کرد وکفت مختصر ملکی بود که هر روز
دران ملک جون ابو سعید وابو القاسم هفتاد هزار فرا نرسد وهفتاد هزار

هزار بنرسد

خواجه مظفر بن احمد بن حمدان قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو احمدست خدای تعالی در بالش ریاست در این قصر

بروی بگشاد و تاج کرامت بر سر وی نهاد و ویرا بیانی نیکو بود و عبارت
عالی در فنا و بقاء ٥ شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سره فرموده اندکه
ما را بدین درگاه از راه بندگی آوردند و خواجه مظفر را از راه خداوندی
یعنی ما بمجاهدت مشاهدت یافتیم و وی از مشاهدت بمجاهدت آمد
٥ صاحب کشف المحجوب گوید که من از وی شنیدم که گفت آنچه
بندگان را بقطع بوادی و مفاوز و فیافی روی نمود من در بالش و
صدر یافتم و اصحاب رعونت این قول را از ان پیر دعوی بر دارند
و آن از نقص ایشان بود و بهیچ حال عبارت از صدق حال دعوی
نباشد خاصه که با اهل آن ٥ روزی خواجه مظفر در نوقان می گفت
که کار ما با شیخ ابو سعید همچنانست که پیمانهٔ ارزن یکدانه شیخ
ابو سعید است و باقی من یکی از مریدان شیخ ابو سعید آنجا حاضر بود
از سر گرمی برخاست و پای افزار کرد و پیش شیخ آمد و آنچه از خواجه مظفر
شنیده بود بگفت شیخ گفت برو و خواجه مظفر را گو آن یکی هم توئی ما هیچ نه ایم

نیستیم

معشوق طوسی قدس الله تعالی روحه

نام وی محمد است از عقلاء مجانین بوده است و سخت بزرگوار و
صاحب حالت بکمال در شهر طوس می بوده است و قبر وی آنجاست
در آن وقت که شیخ ابو سعید ابو الخیر از مهنه عزیمت نیشابور کرده بود
بیکی از دیههائی که در نواحی طوس بود رسید درویشی را گفت
بشهر طوس باید رفت بنزدیک خواجه محمد معشوق و با وی گفت
دستوری هست که بشهر و ولایت تو در آییم چون آن درویش
رفت شیخ بفرمود تا اسب زین کردند و بر اثر وی سوار شدند

و همه صوفیان در خدمت شیخ چون بیک فرسنگی شهر رسید
بموضعی که از آنجا شهر را بتوان دید اسب شیخ بایستاد و همه جمع
بایستادند چون آن درویش پیش معشوق رسید و پیغام شیخ
بگذارد معشوق تبسم کرد و گفت برو و بگوی تا درآید چون معشوق
این سخن بگفت شیخ از آنجا اسب براند و جمع روان شدند در راه
آن درویش بشیخ رسید و سخن معشوق باز گفت شیخ هم از راه
پیش معشوق آمد و وی شیخ را استقبال کرد و در بر گرفت و گفت
فارغ باش که این نوبت که اینجا زنند روزی چند را بر درگاه تو خواهند
آورد ٥ عین القضاة همدانی در بعضی از رسایل خود نوشته است که
محمد معشوق نماز نکردی از خواجه محمد حمویه و از خواجه امام احمد غزالی
رضی الله تعالی عنهم شنودم که روز قیامت صدیقان را همه این تمنا
بود که کاشکی خاکی بودندی که روزی محمد معشوق قدم بر آن خاک
نهاده بودی این محمد ترکی قبا بسته بود یکروز در جامع طوس آمد شیخ
ابو سعید ابو الخیر رضی الله عنه مجلس میداشت این محمد بندی بر قبا زده
و شیخ ابو سعید را خاموش کرد و زبانش ببست چون ساعتی بر آمد
شیخ ابو سعید گفت که ای سلطان عصر و ای سرور وجود بند قبا را
کشای که بند بر هفت آسمان و زمین نهادی ٥

امیر علی عبو رحمه الله تعالی

عین القضاة در بعضی مکتوبات خود در بیان آنکه بهیچ گونه حضور
وغیبت یکسان نبود بلکه دل با وجود قرب القلوب تقاضای قرب
الابدان هم کند ٥ میگوید که امیر علی عبو پیری بزرگ بود مریدی داشت

اودا محمد شهرابادی نام نیکرو زاین مریدرا بفرستاد تا ازبازار جیزی
آرد این مرید برفت و هیچ جیزی حاضر نبود در وقت خود را بفروخت
وآن جیزی که پیر خواسته بود بخرید و بدو فرستاد جون جند روز
برین واقعه برآمد انکس که آن مرید را خریده بود مکر واقف شد
بر حقیقت کار او ورا بکسیل کرد تا بپیش پیر آمد جون درآمد امیر علی
با او کفت ای جوانمرد جندین هزار سال جان ما در غیب در عشق
آفرینش تو میسوخت تا این بس نبود که این فراق ظاهر نیز در می بایست
یك هفته قرب ظاهر هم بباید ٥ وهم وی کوید که در بیان حال
جماعتی که بی راهبری راه نامسلوك رفتند بعضی از ایشانرا مغلوبی
در پناه خود نکاه داشت و مستی سایه بان سر ایشان شد و مرکه
با تمییز بود سرش برداشتند و از جمله مغلوبان آن دو ترکان
بودند که حسین قصاب با ایشان حکایت کرد که با کاروانی عظیم
در راهی می رفتم ناکاه دو ترکان از میان آن کاروان بیرون
شدند و راه نامسلوك را در پیش کرفتند با خود کفتم که این دو
ترکان مکر راه میدانند نزدیکتر ازین راه معهود پی بر پی ایشان
نهادم و می رفتم و کاروانرا همجنان بکذاشتم شبی بود تاریك
جون پاره راه برفتم ناکاه روی ماه پوشیده شد بابر سیاه من
راه کم کردم ولیکن جاره نمیدانستم جز رفتن جون نیم شبی شد
دیکر باره ماه از ابر بیرون آمد و اثر قدم آن دو جوانمرد باز یافتم
و می رفتم جون صبح رسید کوهی پدید آمد آن دو ترکان مرد
وار پای بران کوه نهادند و بیك ساعت بران بالا شدند من نیز

جانی میکندم ساعتی بیفتادمی و ساعتی برفتمی آخر بر سر آن کوه
شدم آفتاب طلوع میکرد لشکرکاهی عظیم دیدم خیمهای بی نهایت
زده و دران میان خیمهٔ دیدم عظیم پرسیدم که آن خیمه از ان کیست
کفتند از ان سلطانست پای راست از رکاب بیرون آوردم آواز
بکوشم رسید که سلطان در خیمه نیست بر نشسته است و بشکار
شده مرا عقل زایل شد پای جب در رکاب بماند و پای راست باز
آورده هنوز در انتظار آنم که سلطان باز کردد عین القضاة کوید
که آن دو ترکان یکی معشوق بوده است و یکی میر علی عبو قدس الله اسرارهم

شیخ ابو عبد الرحمن السلمی النیسابوری رحمه الله تعالی

نام وی محمد بن حسین بن محمد بن موسی السلمی است ٥ صاحب تفسیر
حقایق و طبقات مشایخ است و غیر آن مصنفات بسیار دارد
مرید شیخ ابو القاسم نصرابادی است و خرقه از دست وی دارد
و نصرابادی مرید شبلی ست و شیخ ابو سعید ابو الخیر بعد از وفات
پیر ابو الفضل بصحبت وی رسیده و از دست وی خرقه پوشیده
٥ شیخ ابو سعید کفته که نزدیك شیخ عبد الرحمن سلمی در شدیم
اول کرت که او را دیدیم مرا کفت ترا تذکره نویسم بخط خویش کفتیم
بنویس بنوشت بخط خود سمعت جدی ابا عمرو بن نجید السلمی یقول
سمعت ابا القاسم الجنید بن محمد البغدادی یقول التصوف هو الخلق
من زاد علیك بالخلق زاد علیك بالتصوف واحسن ما قیل فی تفسیر
الخلق ما قال الشیخ الامام ابو سهل الصعلوکی الخلق هو الاعراض عن
الاعتراض ٥ صاحب کتاب فتوحات مکیه قدس الله تعالی سره فی الباب

الحادی والستين والمائة فی المقام الذی بين الصديقية والنبوة میگوید که در محرم سنه سبع وتسعين وخمسمایه باین مقام درآمدم و من در سفر بودم در بلاد مغرب حیرت بر من غالب شد و بجهت تنهایی وانفراد وحشتی عظیم روی نمود و نمیدانستم که نام آن مقام چیست با وجود آنکه مرا حاصل بود پس با آن حیرت و وحشت ازان منزل که بودم رحلت کردم و بعد از نماز دیگر بخانهٔ شخصی که میان من و وی موانست تمام بود فرود آمدم و ازان حیرت و وحشت با وی سخن میگفتم ناگاه دیدم که سایهٔ شخصی ظاهر شد از جای خود برجستم گفتم شاید که کسی باشد که نزدیک وی مرا فرجی حاصل آید مرا معانقه کرد چون تأمل کردم دیدم که شیخ ابو عبد الرحمن سلمی است که روح وی در صورت جسدانی متمثل شده است و حق سبحانه بجهت رحمت بر من وی را بمن فرستاده است با وی گفتم که ترا درین مقام می بینم گفت که درین مقام قبض روح من کرده اند و درین مقام از دنیی بعقبی رفته ام و همیشه درین مقام پس ذکر وحشت و عدم موانست خود دران مقام کردم گفت الغريب مستوحش پس گفت بعد ان سبقت لك العناية الالهية بالحصول فی هذا المقام فاحمد الله یا اخی و راضی باش بآنکه با خضر عليه السلام درین مقام مشارک باشی وی را گفتم یا ابا عبد الرحمن این مقام را هیچ نامی نمیدانم که بآن نامش خوانم گفت هذا يسمى مقام القربة فمحقق به ه شيخ ابو عبد الرحمن گفته است الذی لابد للصوفی منه شيآن الصدق فی الاحوال والادب فی المعاملات وفی تاريخ اليافعی انه توفی السلمی رحمه الله تعالى سنة اثنتی عشرة واربعمائة

حسين

محمد حسين بن موسى السلمی رحمه الله تعالى

وی پدر شیخ ابو عبد الرحمن السلمی است از کبار مشایخ است با عبد الله منازل و ابو علی ثقفی صحبت داشته است و شبلی را دیده بود مجاهده دایم داشت و در علوم معاملت کامل بود چون شیخ ابو عبد الرحمن متولد شد هر ملکی که داشت بفروخت و بصدقه داد اورا گفتند پسری آمد هیچ برای وی باز نگرفتی گفت اگر صالح بود هو يتولى الصالحين واگر مفسد بود من آلت فساد نداده باشم توفی رحمه الله سنه نیف واربعين واربعمایه

ابو سهل الصعلوکی رحمه الله تعالى

نام وی محمد بن سلیمان الصعلوکی الفقيه كان امام وقته فی علوم الشريعة وواحد زمانه والمتفق على تقدمه على لسان الولی والعدو صحب الشبلی والمرتعش وابا علی الثقفی ورافق ابا الحسن البوشنجی وابا نصر الصفار النيشابوری وكان حسن السماع طيب الوقت ه شیخ ابو عبد الرحمن سلمی گوید که ابو سهل صعلوکی را از سماع پرسیدند گفت يستحب لاهل الحقايق ويباح لاهل العلم ويكره لاهل الفسق والفجور ه وی گفته هرگز دست در جیب نکرده ام و گره برچیزی نزده ام و مرا قفلی و کلیدی نبوده است ه وهم وی گفته قد تعدى من تمنى ان يكون كمن تعنى ه ابو عبد الله ختنی گفته که خواجه مشعوفست بسخن سجع چرا چنین نگفت که این به است قد تجنى من تمنى ان يكون كمن تعنى ه شيخ الاسلام گفت این به است و هیچکس چنان نگفت که من که اورا بطلب نیابند اما طالب یابد ه وتوفی ابو سهل الصعلوکی بنیشابور فی ذی القعده سنه تسع وستين وثلثمائه ه وتوفی ابنه ابو الطيب سهل بن محمد

ابن سلیمان الصعلوکی الامام فی رجب سنه اربع واربعمایه ۵ شیخ الاسلام
گفت که سهل صعلوکی گفت من تصدر قبل اوانه فقد تصدی لهوانه
۵ روزی سهل صعلوکی در درس گفت که یحیینه یعنی اهل وی گفت
که در همه قرآن مرا این شگفت تر می آید که الله تعالی با موسی علیه السلام
میگوید واصطنعتك لنفسی ۵ شیخ الاسلام گفت که مرا حسد ست برین سخن که وی گفت

شیخ ابو القاسم قشیری رحمه الله تعالی

نام وی عبد الکریم بن هوازن القشیری است ۵ صاحب رساله و
تفسیر لطایف الاشارات است وغیر آن و ویرا در هر فنی لطایف بسیار است
وتصانیف لطیف . مرید ابو علی دقاقست . واستاد ابو علی فارمدی
توفی فی ربیع الآخر سنه خمس وستین واربعمایه ۵ صاحب کشف
المحجوب گوید که امام قشیری را از ابتدای حالش پرسیدم گفت مرا
وقتی سنگی می بایست از برای روزن خانه . هر سنگی که برمیگرفتم
گوهری می شد می انداختم . واین از آن بود که هر دو بنزدیك وی
یکسان بود لا بل که هنوز گوهر خوارتر بود که ویرا ارادت آن نبود .
وارادت سنگ داشت ۵ وهم صاحب کشف المحجوب گوید که از وی
شنیدم که گفت . مثل الصوفی کمثل البرسام اوله هذیان وآخره سکون
فاذا تمکنت خرست ۵ وهم قشیری گفته است التوحید سقوط الرسم
عند ظهور الاسم فناء الاغیار عند طلوع الانوار تلاشی الخلایق عند
ظهور الحقایق . فقد رویة الاغیار عند وجد قربة الجبار وکان ینشد کثیرا
سقی الله وما کنت اخلو بوجهکم ۵ وثغر الهوی فی روضة الانس ضاحك
اقمنا زمانا والعیون قریرة ۵ واصبحت یوما والجفون سوافك

لنفسه

شیخ ابو العباس شقانی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن محمد ست . در فنون علوم چه اصول و چه فروع . امام بود
ومشایخ بسیار دریافته بود واز کبرای اهل تصوف بود ۵ صاحب
کشف المحجوب گوید مرا با وی انسی عظیم بود . و ویرا بر من شفقتی صادق
و در بعضی علوم استاد من بود . وهرگز از هیچ صنف کسی ندیدم که
شرع را بنزدیك وی تعظیم بیشتر بود از آنکه بنزدیك او . وپیوسته از
دینی وعقبی نفور بودی . ومیگفتی اشتهی عدما لا عود له . وبپارسی
گفتی هر آدمی را بایستی محالی باشد . ومرا نیز بایستی محالی است . که
بیقین نخواهد بود . وآن آنست که می باید که خداوند تعالی مرا بعدمی
برد . که هرگز آن عدم را وجود نباشد . زیرا که هرچه هست از مقامات
وکرامات جمله حجاب وبلا اند . وآدمی عاشق حجاب خود شده . نیستی
در دیدار بهتر از آرام با حجاب . وچون حق تعالی هستی است که عدم
بروی روا نباشد . چه زیان دارد در ملك وی . که من نیستی گردم که
هرگز آن نیستی را هستی نباشد ۵ وهم صاحب کشف المحجوب
گوید که روزی پیش ابو العباس در آمدم ویرا دیدم که میخواند . ضرب الله
مثلا عبدا مملوکا لا یقدر علی شیء . ومیگریست ونعره میزد پنداشتم
که از دنیا بخواهد رفت . گفتم ایها الشیخ این چه حالست گفت یازده
سالست تا وردم اینجا رسیده است . واز اینجا در نمی توانم گذشت .
۵ روزی شیخ ابو سعید ابو الخیر در نیشابور در خانقاه خود نشسته
بود . وسیدی اجل که از اکابر سادات نیشابور بود . بسلام شیخ آمده
بود . ودر پهلوی شیخ نشسته . شیخ ابو العباس شقانی در آمد شیخ

او را بالای سید اجل بنشاند. سید اجل ازان رنجه شد و داوری در
اندرون وی بدید آمد. شیخ روی بسید اجل کرد و گفت شما را که
دوست دارند برای مصطفی صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم دوست
دارند. واینها را که دوست دارند برای خدای تعالی دوست دارند.
ه شیخ ابو العباس شقانی گوید که روزی بخانه آمدم سگکی زرد
دیدم بجای خفته. بنداشتم که از محله درآمده است. قصد راندن
وی کردم بزیر دامن من درآمد و ناپدیدار شد ه

ابو الفضل محمد بن الحسن الختلی رحمه الله تعالی

وی غیر شیخ ابو الفضل بن حسن سرخسی است. وی در بیت الجن وفات
کرده است که دیهی است بر سر عقبه نزدیک بدمشق ه صاحب کشف
المحجوب گوید اقتدای من در طریقت باوست. عالم بوده بعلم تفسیر وروایات
مرید حصری بود. و صاحب سروی. و از اقران ابو عمرو قزوینی وابو الحسین
سالبه. وشصت سال بحکم عزلت بگوشها میگریخت. و نام خود اندر میان
خلق گم کرده بود. و بیشتر بجبل لکام بودی عمری نیکو یافت. و آیات وکرامات
وی بسیارست. اما لباس ورسوم متصوفه نداشتی وبا اهل رسم شدید
بود. ومن هرگز از وی مهیب تر ندیدم. از وی شنیدم که گفت الدنیا
یوم ولنا فیها صوم. دنیی یک روزه است وما را درانجا وظیفه روزه است
وقتی من بردست وی آب می ریختم. بر خاطر من گذشت که چون کارها
بتقدیر وقسمت است چرا آزادان بندگی پیران کنند امید کرامتی را
گفت ای پسر دانستم آنچه اندیشیدی هر حکمی را سببی است. چون
حق تعالی خواهد که عوان بچه را تاج مملکت دهد نخست ویرا توبه دهد

بخدمت

و بخدمت دوستی مشغول کند تا این خدمت کرامت ویرا سبب گردد
وقتی دیگر از بیت الجن قصد دمشق داشت باران آمده بود وما در گل
بدشواری می رفتیم. نگاه کردم نعلین شیخ خشک بود. با وی گفتم
گفت تا من تهمت از راه توکل برداشته ام. و باطن خود را از راه وحشت
نگاه داشته خداوند تعالی قدم مرا از وحل نگاه داشته است ه وهم
صاحب کشف المحجوب گوید که وی گفت وقتی اولیاء خدای تعالی را
اجتماعی بود در بادیه. پیر من حصری مرا با خود ببرد. گروهی را دیدم
که هر یک بر بختی می آمدند. حصری با ایشان التفات نکرد تا جوانی
دیدم می آمد با نعلین گسسته. و عصایی شکسته. و پای از کار شده.
سر برهنه. اندام سوخته. نحیف و نزار گشته. حصری برجست و پیش
وی باز رفت. و ویرا بدرجه بلند بنشاند. من متعجب شدم. بعد از آن
از شیخ پرسیدم که آن که بود گفت ولیی است از اولیای خدای
تعالی که متابع ولایت نیست. بلکه ولایت متابع ویست. و بکرامات التفات نماید

علی بن عثمان بن ابی علی الجلابی الغزنوی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو الحسن است. عالم و عارف بوده ه مرید شیخ ابو الفضل
بن حسن الختلی است و بصحبت بسیاری از مشایخ دیگر رسیده است
ه صاحب کتاب کشف المحجوب است که از کتب معتبره مشهوره درین
فن است. ولطایف وحقایق بسیار دران کتاب جمع کرده است.
ه وی گفته که از شیخ المشایخ ابو القاسم گرگانی رضی الله تعالی عنه
پرسیدم که درویش را کمترین چیز چه باید تا اسم فقر را سزاوار گردد
گفت سه چیز باید. و کم از سه چیز نشاید. یکی باید که پاره راست

بداند دوخت • و دیگر سخنی را ست بداند گفت و شنود • و دیگر
پای راست بر زمین داند زد • گروهی از درویشان با من حاضر
بودند که این سخن بگفت • چون بمنزل خود باز آمدیم گفتیم بیایید
تا هر کسی درین سخن چیزی بگوییم • هر یک چیزی گفتند چون نوبت
بمن آمد گفتم پاره راست دوختن آن بود که بفقر دوزند نه بزینت •
چون رقعه بفقر دوزی اگر نا راست دوزی راست باشد • و سخن
راست آن باشد که بحال شنود نه بمنیت و بحق و جد دران تصرف
کند نه بهزل و بزندگانی مرا نرا فهم کند نه بعقل • و پای راست بر ز
زدن آن باشد که بوجد بر زمین زند نه بلهو • و این سخن را بعینه
بپیش آن بزرگ نقل کردند • گفت اصاب علی خیره الله تعالی • و هم
وی گفته که وقتی بمهنه بر سر قبر شیخ ابو سعید نشسته بودم تنها
کبوتری دیدم سفید که بیامد و در زیر آن فوطه شد • که بر گور فکنده
بودند چون برخاستم و نگاه کردم در زیر فوطه هیچ نبود • روز دیگر
همان بدیدم • روز سیم نیز • در تعجب آن فرو ماندم تا شبی وی را
بخواب دیدم • و از وی آن واقعه پرسیدم گفت آن کبوتر صفای
معامله منست که هر روز بمنادمت در گور من آید •

خواجه احمد حمادی سرخسی رحمه الله تعالی

صاحب کشف المحجوب گوید که وی مبارز العباد وقت بود • و مدتی
رفیق من بود و از روزگار وی بسی عجایبها دیدم • روزی از وی
پرسیدم که ابتداء تو چگونه بود • گفت وقتی من از سرخس برفتم و
ببیابان در آمدم بر سر اشتران و مدتی آنجا بودم • و پیوسته دوست

داشتمی که گرسنه بودمی • و نصیب خویش بدیگری دادمی • و قول خدای
تعالی در پیش دل من تازه همی بودی که ﴿وَیُؤثِرُونَ عَلَیٰ أَنفُسِهِمْ﴾
و بدین طایفه اعتقادی داشتم • روزی شیری از بیابانی بر آمد
و اشتری را از آن من بشکست • و بر سر بالایی شد • و بانگی بکرد
هر چه اندران بیشه سباع بودند از انواع چون بانگ وی
بشنیدند بر وی جمع شدند • وی بیامد و اشتر را از هم بدرید
و هیچ نخورد و باز بر سر بالا شد • سباع بجمله از گرگ و شغال و روباه
و امثال ایشان در افتادند • و سیر بخوردند و وی می بود تا همه باز
گشتند آنگاه بیامد • و قصد کرد که لختی از آن بخورد • روباهی
از دور بدید آمد شیر باز گشت • و بر بالا شد تا آن روباه خود
بایست بخورد و برفت شیر فرود آمد و لختی بخورد • و من از
دور نظاره میکردم • بوقت رفتن بزبان فصیح مرا گفت یا احمد
ایثار بر لقمه کار سگانست • و ایثار مردان دین جان باشد چون من
این برهان از وی بدیدم • دست از همه شغلها بداشتم و ابتداء توبه من آن بود •

ادیب کمندی رحمه الله تعالی

وی از معاصران صاحب کتاب کشف المحجوبست • گویند که بیست
سال بر پای ایستاده بود جز بتشهد نماز ننشستی • از وی پرسیدند
که چرا نمی نشینی گفت مرا هنوز درجه آن نیست که اندر مشاهده حق بنشینم

ابو الحسن مثنی رحمه الله تعالی

نام وی علی بن مثنی • شیخ ابو سعید ابو الخیر گوید که من جوان بودم
باستراباد • بنزدیک ابو الحسن مثنی در آمدم • و او پیر با فضل و شکوه

بود و با شبلی صحبت کرده بود و میان ایشان نقارها رفته
بود در برِ من نشسته بود درویشی مرا گفت از پیر ابوالحسن
بپرس تا ما را از شبلی حدیثی بگوید من گفتم ایها الشیخ از شبلی
حدیثی بگوی گفت چرا نخست از رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم نگویی
که بگوی من گفتم از هر دو بگوی او گفت که رسول صلی الله علیه وعلی آله
وسلم گفته است که اگر برامت من هیچ سوره فرو نیامدی مگر
سُورة الکهف خود تمام بودی ۵ وهم شیخ ابوسعید گوید که از
شیخ ابوالحسن شنیدم که گفت در جامع بغداد برکنار مجلس شبلی
بایستادم شخصی آنجا رسید در کسوت این قوم پرسید که ایها
الشیخ ما الوصل شبلی روی بوی کرد و گفت ایها السائل عن الوصل
اَسقِطِ العطفتین وقد وصلت سایل گفت یا ابا بکر ما العطفتان
شبلی گفت قام ذروة بین یدیکم فحجبتکم عن الله پس سایل گفت
یا ابا بکر ما تلک الذروة گفت الدنیا والعقبی کذا قال ربنا مِنکُم
من یُرِید الدّنیا ومِنکُم مَن یُرِیدُ الآخِرَة فاین مَن یُرِید الله بعد از ان
شبلی گفت اذا قلت الله فهو الله واذا سکت فهو الله یا الله یا الله یا
من هو هو ولا یعلم احدٌ ما هو الا هو سُبحانَهُ سُبحانَهُ وَحدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ
بعد از ان غش کرد و بیخود وی را برداشته بخانهٔ وی بردند ۵

شیخ احمد نجار استرابادی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفته که وی شیخ خراسانست و با شبلی و مرتعش صحبت داشته
شبلی وقتی شارب وی باز کرده بود وی گفته که هرگز پس از ان باز نبایست کرد

شیخ ابوزرعهٔ رازی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن محمدست ۵ شیخ الاسلام گفت که من سیزده تن
دیده ام که وی را دیده ام که وی را دیده اند شاگرد شبلی است وی را گفتند
که همه روز طیبت میکنی گفت من هیچ مایه ندارم بغیر ازین که درویشان
از سخن من می خندند ۵ شیخ الاسلام گفت که پس از مرگ وی را بخواب دیدند
گفتند حال تو چون شد گفت مرا پیش خواند وگفت تویی که ذره بودی
در دین من با خلق من گفتم آری گفت هلّا وکلت خلقی الیّ واقبلت
بقلبک علیّ چرا خلق مرا با من نگذاشتی و روی دل بسوی من نداشتی

شیخ ابوزرعه اردبیلی رحمه الله تعالی

نام وی عبدالوهاب بن محمد بن ایوب الاردبیلی است عالم بوده وزاهد
وسفر بسیار کرده بود و عمر بسیار یافت با شیخ ابوعبدالله خفیف
در راه حجاز تا مدینه همراه بوده ۵ گویند که شیخ ابوعبدالله خفیف عزیمت
سفر کرده بود پیش ابوزرعه آمد ابوزرعه مقدار گوشت پخته بوی
گرفته آورد شیخ نخورد چون بسفر بیرون رفت در بیابان راه گم
کردند و چهار روز گرسنه ماندند که هیچ نخوردند شیخ اصحاب را
گفت طلب کنید شاید که صیدی بیابید ناگاه سگی دیدند حیله
بسیار کردند تا وی را بگرفتند وی را بکشتند بر مذهب امام مالک
وقسمت کردند سر وی نصیب شیخ افتاد هر کسی نصیب خود بخورد
وشیخ در خوردن آن تفکر میکرد تا شب بگذشت چون وقت سحر شد
سر آن سگ بسخن آمد وگفت این سزای کسی که گوشت بوی گرفته
از سفرهٔ ابوزرعه نخورد شیخ برخاست واصحاب را بیدار کرد
گفت بیایید که پیش ابوزرعه رویم واز وی استحلال کنیم پس پیش وی آ

بازگشت واز وی عذر خواست آنگاه بسفر بیرون آمد و گویند که ابوزرعه در آخر عمر بتصوفه بیرون آمد و درپیشان افتاد و شاید که این نسبت ببعضی بوده باشد که مستحق آن بوده باشند توفی سنه خمس عشرة واربعمایة

ابو عبد الله المشتهر بابوبی رحمه الله تعالی

قبر وی از مزارات مشهوره شیراز است گفته اند وی بود که گفت أَمْسَيْتُ كُرْدِيًّا وَأَصْبَحْتُ عَرَبِيًّا وقصهٔ وی آن بود که وی یکی از کردان بود روزی ببعضی از مدارس شیراز درآمد دید که طلبهٔ علم بدرس و مباحثه مشغولند از ایشان سوالی کرد همه بخندیدند گفت من میخواهم که از علم شما چیزی بیاموزم گفتند اگر میخواهی که دانشمند شوی امشب ریسمانی از سقف خانهٔ خود بیاویز و پای خود را در آنجا محکم ببند و چندانکه توانی بگوی كُزْبُرَه عُصْفُر که ابواب علم بر تو گشاده خواهد شد و نداشنست که با وی سخریه واستهزا میکنند برفت و همچنان کرد و بحسن نیت و صدق یقین آنچه تلقین کرده بودند همه شب تکرار کرد در وقت سحر حضرت حق سبحانه و تعالی بر دل وی ابواب علم لدنی بگشاد و سینهٔ وی بانوار قدس منشرح شد و لیّ شد عالم که از هر مسئلهٔ غامض جواب گفتی و بر هر معاند و معارض غلبه کردی

شیخ ابو عبد الله باکو رحمه الله تعالی

نام وی علی بن محمد بن عبد الله است المعروف بابن باکویه متبحر بوده است در علوم در جوانی شیخ ابو عبد الله خفیف را دیده بوده است بعد از آن از شیراز سفر کرده بوده و در نیشابور باستاد امام قشیری و شیخ ابوسعید ملاقات کرده بوده و با شیخ ابو العباس نهاوندی مدتی

مصاحب بوده و میان ایشان در طریقت سخنان بسیار گذشته بوده و شیخ ابو العباس بفضل و سبق وی اعتراف نموده و بعد از آن بشیراز مراجعت کرده و در مغارهٔ کوهی که نزدیکست بشیراز منزوی شد و همه مشایخ صوفیه و علما و فقرا ملازمت صحبت وی میکردند توفی سنة اثنتین واربعین واربعمایة در آن وقت که شیخ ابوسعید ابو الخیر در نیشابور بوده استاد امام ابو القاسم قشیری از ایشان استدعا نموده بوده اند که در هر هفته یکروز در خانقاه ایشان مجلس گویند منبر نهاده بودند و جامه بر آن پوشیده و مردم می آمدند و می نشستند شیخ ابو عبد الله باکو پرسید از استاد امام آمده بود چون بنشستند و یکدیگر را بپرسیدند شیخ ابو عبد الله گفت این چیست استاد امام گفت شیخ ابوسعید مجلس خواهد گفت بنشین تا بشنوی ابو عبد الله گفت مرا او را مسلم یعنی نا معتقدم استاد ابو عبد الله بنشست استاد امام گفت گوش دار که این مرد مشرفست بر خاطرها هیچ حرکت نکنی و هیچ نیندیشی که او حالی باز نماید پس شیخ ابوسعید درآمد و بر منبر شد مقریان قرآن برخواندند و شیخ دعا بگفت چون بسخن آمد ابو عبد الله باکو نخ بر باد کرد پنهان و آهسته با خود گفت پس باد که در دِز باد ست هنوز این سخن تمام نینندیشده بود که شیخ ابوسعید روی بسوی وی کرد و گفت آری سخن دِز باد معدن بادست این کلمه بگفت و بر سخن رفت چون شیخ در گرم شد شیخ ابو عبد الله آن حالت بدید و آن سلطنت و اشراف وی بر خاطر مشاهده نمود اندیشه کرد که چندین موقف بتجرید

بیستادم و جندین مشایخ را دیدم از کودکی باز خدمت ایشان کردم
سبب جیست که این همه برین مرد ظاهر میشود و بر ما هیچ ظاهر
نمیشود شیخ ابو سعید در حال روی بوی کرد و کفت ای خواجه **شعر**

توجنانی که ترا بخت جنانست وجنان • من جنینم که مرا بخت جنین است و جنین

وصلی الله علی محمد واله اجمعین • و دو دست بروی فرود آورد و از منبر
فرود آمد و بیش استاد امام و ابو عبد الله باکو شد جون بنشستند
شیخ ابو سعید استاد امام را کفت که این خواجه را بکو که دل با من خوش
کند ابو عبد الله کفت دل خوش آن وقت کنم که هر پنج شنبه که بسلام
من می آیی بعد ازین نیایی شیخ ابو سعید کفت بسیار مشایخ کانرا و بزرگ
جشم بر تو افتاده است ما بدان نظر ها می آییم نه برای تو جون شیخ ابو سعید
این بکفت کریستن و خروش از جمع بر آمد و شیخ ابو عبد الله نیز بسیار
بکریست و آن انکار و داوری از درون وی برخاست و صافی شدند
و جمله جمع خوشدل برخاستند جون شیخ ابو عبد الله را آن انکار
نماند بسلام شیخ ابو سعید می رفت اما هنوز بر رقص و سماع
ایشان انکار عظیم داشت و کاه کاه اظهار آن میکرد شبی در خواب
دید که هاتفی ویرا کفت که قوموا وارقصوا لله بیدار شد و کفت
لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم این خواب شیطانیست دیکر
بار بخفت همچنین بخواب دید که هاتفی میکوید قوموا وارقصوا لله
باز بیدار شد و لا حول کرد و ذکری بکفت و سوره جند قران بخواند
و سیم بار بخفت همان خواب دید دانست که آن خواب شیطانی نیست
و بسبب آن انکار است که بر شیخ ابو سعید دارد بامداد بخانقاه

شیخ ابو سعید آمد جون بدر خانقاه شیخ رسید شیخ ابو سعید
در اندرون خانه میکفت قوموا وارقصوا لله شیخ ابو عبد الله
دلخوش شد و انکار وی تمام برخاست ه

شیخ مؤمن شیرازی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که اسماعیل دباس کفت که نیت حج کردم بشیراز
رسیدم بمسجدی در آمدم شیخ مؤمن را دیدم نشسته درزی
میکرد سلام کردم و بنشستم مرا کفت جه نیت داری کفتم نیت حج دارم
کفت مادر داری کفتم دارم کفت باز کرد بیش مادر شو مرا خوش
نمی آمد کفت جه می بجی من بنجاه حج کرده ام سر برهنه و پای برهنه
بی زاد و همراه همه ترا دادم تو شادی دل مادر فرا من ده •

شیخ ابو اسحق شامی رحمه الله تعالی

بسیار بزرک بوده است و قبر وی در عکه است در بلاد شام از
اصحاب شیخ علو دینوری است و وی از اصحاب شیخ هبیره بصری و وی
از اصحاب حذیفه مرعشی و وی از اصحاب ابرهیم ادهم قدس الله
تعالی اسرارهم و این شیخ ابو اسحق شامی بقصبه جشت رسیده و خواجه
احمد ابدال که مقدم مشایخ جشت است صحبت ویرا دریافته است و از وی تربیت یافته

خواجه ابو احمد ابدال جشتی رحمه الله تعالی

وی پسر سلطان فرسنافه است که از شرفا جشت است و امیران ولایت
بوده و ویرا خواهری بوده بغایت صالحه شیخ ابو اسحق شامی بخانه وی
آمدی و طعام وی خوردی روزی ویرا کفت که برادر ترا فرزندی
خواهد بود که ویرا شانی عظیم باشد می باید که محافظت حرم برادر

خود بکنی تا در ایام حمل چیزی که در آن حرمتی و شبهتی باشد نخورد
آن ضعیفهٔ صالحه بموجب فرمودهٔ شیخ ابو اسحق بدست خود ریسمان
ریستی و بفروختی و مایحتاج حرم بر او در خود مهیا داشتی تا در تاریخ
سنه ستین و مائتین که زمان خلافت معتصم بالله بود خواجه احمد متولد
شد و همان صالحه در خانهٔ خود از وجه حلال پرورش می داد
وگاه گاه که شیخ ابو اسحق بخانهٔ وی آمدی و در اوان صبا خواجه ابو احمد
را بدیدی گفتی که ازین کودک بوی آن می آید که از وی خاندانی بزرگ
ظاهر گردد و احوال عجیبه و آثار غریبه مشاهده افتد و وقتی که خواجه
احمد ببست بیست سالگی رسیده بود همراه پدر خود سلطان فرسنافه
بقصد شکار بجانب کوه رفت و در اثنای شکار از پدر و اتباع وی
جدا افتاد بمیان کوهی رسید دید که چهل تن از رجال الله بر سر سنگی
ایستاده اند و شیخ ابو اسحق شامی در میان ایشان نشسته حال بروی
بگشت از اسب فرود آمد و در پای شیخ افتاد اسب و سلاح و هر چه
داشت بگذاشت و پشمینه در پوشید و با ایشان روان شد هر چند
پدر و اتباع وی او را طلب کردند نیافتند بعد از آن چند روز خبر
آمد که وی با شیخ ابو اسحق در فلان موضع از آن کوهها بوده است
پدرش جمعی را فرستاد تا ویرا آوردند هر چند بند دادند و بند
نهادند ویرا از آنچه در آن بود باز نتوانستند آورد گویند که پدرش را
خم خانهٔ بود روزی فرصت یافت بآنجا در آمد و آنرا بحکم ببست
و خمها را شکستن گرفت پدرش را آگاه کردند بر بام بر آمد و از
غایت غضب سنگی بزرگ برداشت که از روزنهٔ بالای بام بروی زند

آن

آن روزنه فراهم آمد و سنگ را بگرفت یا سنگ در هوا معلق بایستاد
و ویرا هیچ نوع آفتی نرسید چون پدرش آن حال مشاهده کرد بر دست
وی توبه کرد و از وی امثال این کرامات و خوارق عادات نه چندان
ظاهر شده است که بتفصیل ادای آن توان کرد و توفی
رحمه الله تعالی سنه خمس و خمسین و ثلثمایه

خواجه محمد بن ابی احمد الجشتی رحمه الله تعالی

وی بعد از وفات پدر قایم مقام وی بود و بموجب فرمودهٔ پدر با آنکه
بیست و چهار ساله بیش نبود تحصیل علوم دینی و معارف یقینی کرده
بود و زهد و ورع تمام داشت و از دنیا و اهل آن بغایت مجتنب
بودی و همواره بزهد و ترک دنیی تحریض می نمود و میگفت چون اول
و آخر ما ترک دنیاست خود را از غرور و فریب وی نگاه می باید داشت
وقتی که محمود سبکتکین بغزو سومنات رفته بود خواجه را در واقعه نمودند
که بمدد کاری وی می باید رفت در سن هفتاد سالگی با درویشی چند
متوجه شد و چون آنجا رسید بنفس مبارک خود با مشرکان و عبدهٔ
اصنام جهاد کرد روزی مشرکان غلبه کردند و لشکر اسلام پناه به بیشه
آوردند و نزدیک بود که شکست بریشان آید خواجه را در جشت مریدی
بود آسیابان محمد کاکو نام خواجه آواز داد که کاکو دریاب در حال
کاکو را دید که اضطراب میکرد و محاربه می نمود تا لشکر اسلام نصرت
یافت و کافران هزیمت کردند و در همان وقت محمد کاکو را در جشت
دیده بودند که کلکهٔ آسیا را برداشته و بر در و دیوار آسیا می زند
از وی سبب پرسیده بودند همین قصه را گفته بود استاد مردان

رحمه الله تعالی

از قصبهٔ سنجان خواف از مریدان خواجه است. و سالها کلوخ استنجا
و آب وضوی ویرا مهیا می داشت. روزی که او را بمراجعت بوطن امر
کرد بگریست. و گفت من طاقت مفارقت شما کجا دارم. خواجه کرم
نمود. و گفت هر وقت که ترا آرزوی دیدار ما باشد. حجابها و جملهٔ
مسافتهای مکانی مرتفع کرده. و ما را از همانجای به بینی و همچنان
بود. دایما استاد می گفتی که من از سنجان جشت را می بینم.
توفی رحمه الله تعالی سنة احدی عشر واربعمایة ه

خواجه یوسف بن محمد بن سمعان رحمه الله تعالی

وی خواهرزادهٔ خواجه محمد بن ابی احمد است. و مرید و تربیت یافتهٔ
وی. خواجه محمد تا شصت و پنج سال متاهل نشده بود. همشیرهٔ داشت
که خدمت وی کردی. و خوردن و پوشیدن وی از دست دست او
او بودی. و سن وی بچهل رسیده بود. و بسبب خدمت برادر و
اشتغال بطاعت خدای تعالی میل تزوج نداشت. شبی خواجه
محمد پدر بزرگوار خواجه ابو احمد را در خواب دید. که گفت در ولایت
شا فلان مریدیست محمد سمعان نام. تحصیل علوم کرده. و روزگار
بصلاح گذرانیده. خواهر خود را باوی عقد کن. خواجه ویرا طلب
داشت. و همشیره را باوی عقد کرد. و وی هم در جشت متوطن
شد. خواجه یوسف از یشان متولد شد. خواجه محمد بعد از شصت
سالگی متاهل شده بود. اما ویرا هیچ پسر به بزرگی نرسیده بود. خواجه
یوسف را بمنزلهٔ فرزند میداشت. و تربیت میکرد و بتحصیل علوم
و سلوک راه خدای تعالی دلالت می نمود. و بعد از وفات وی قایم

مقام وی شد. خواجه یوسف را بعد از پنجاه سالگی میل انزوا و انقطاع
شد. خواست که نزدیک بمزار خواجه حاجی مکی که بسیار بزرگ بوده
و شیخ ابو اسحق شامی زیارت ایشان بسیار میکرده چله خانهٔ در
زمین بکند. باشارت هاتف غیبی آن موضع را که حالا چله خانهٔ
ویست اختیار کرد. چون بیل و کلند آوردند. زمین بغایت محکم بود.
چنانکه هیچ کس آنرا نتوانست کند. خواجه کلند برداشت و بدست
مبارک خود از جا شتگاه تا نماز پیشین آنرا باتمام رسانید. و مدت
دوازده سال در آنجا بسر برد. و چندان سکر و دهشت و وله و حیرت
بروی غالب شده بود. که گاه بودی که چون خادم آب وضو بر دست
وی ریختی در اثنای وضو از خود غایب شدی. و یکساعت کما بیش
در آن غیبت بماندی. و باز حاضر شدی. و وضو را باتمام رسانیدی
در آن وقت که شیخ الاسلام ابو اسمعیل عبد الله الانصاری قدس الله
تعالی سره بمزار جشت رسیده بود. باوی ملاقات کرده است. و بعد
از معاودت بهراة در مجالس و محافل استحسان وی میکرده. توفی
رحمه الله تعالی سنة تسع وخمسین واربعمایة. و عمر وی هشتاد و چهار
سال بود. و در وقت رفتن بسر مهین خود خواجه قطب الدین مودود
را بتحصیل علوم وصیت کرد. و قایم مقام خود گردانیده ه

خواجه مودود جشتی رحمه الله تعالی

وی در سن هفت سالگی تمام قرآنرا با واضح آن حفظ کرده بود.
و بتحصیل علوم اشتغال میداشت. چون بسن بیست و شش سالگی
رسید. والد بزرگوار وی خواجه یوسف از دنیا برفت. و ویرا بجای خود

بنشانند وی بخصال حمیده موصوف بود و با فعال پسندیده معروف
و مردم آن ولایت همه در مقام اعتقاد و محبت و انقیاد و ارادت
وی بودند و توفیق شرف صحبت و دولت تربیت شیخ الاسلام احمد
النامقی الجامی قدس الله تعالی روحه نیز یافته بود در آن وقت که
حضرت شیخ الاسلام از ولایت جام بهراة تشریف آورده بود و خواص
و عوام مشاهدهٔ کرامات و خوارق عادات که از ایشان ظاهر
می‌شد نمودند و همه مرید و معتقد وی شدند و این قصه در
اطراف و اکناف آن ولایت انتشار یافت و از نواحی هراة متوجه
مزار متبرک چشت شد خبر آمد که خواجه مودود چشتی مریدان
بسیار جمع کرده است و می‌آید تا شیخ الاسلام را از ولایت بیرون
کند اصحاب شیخ الاسلام آنرا پوشیده میداشتند و وی خود از همه
بهتر میدانست چون روزی بامداد سفره در آوردند گفت که ساعتی
صبر کنید که جماعتی رسولان در راه‌اند چون ساعتی بر آمد خادم
در آمد که آن جماعت رسیدند ایشانرا در آوردند و سلام گفتند
و جواب شنیدند و طعام خوردند و سفره برداشتند شیخ الاسلام
گفت شما میگویید یا ما بگوییم که شما بچه کار آمده‌اید ایشان گفتند
حضرت شیخ بفرماید فرمود که خواجه زاهد مودود شما را فرستاده
است که احمد را بگویید که تو بولایت ما چه کار آمدهٔ بسلامت باز گرد
و گرنه چنانکه باز باید گردانید باز گردانیم رسولان تصدیق کردند
پس فرمود که اگر مراد از ولایت این دیههاست این ملک مردمانست
نه از آن من و اگر مراد از ولایت این مردمانند ایشان رعایت سنجرند

پس شیخ الشیوخ سنجر باشد و اگر مراد از ولایت آنست که من می
دانم و اولیاء خداوند عز و جل میدانند فردا با ایشان نمایم که کار ولایت
چیست و چونست چون این سخن بگفت ابری عظیم بر آمد و شبانه
روزی بباریده و هیچ منقطع نشد روز دیگر بامداد شیخ الاسلام
فرمود که ستوران ساخته کنید تا برویم اصحاب گفتند که امکان ندارد
که درین دو سه روز بعد از آنکه دیگر نبارد هیچ ملاحی از آب تواند گذشت
شیخ فرمود که سهل باشد امروز ما ملاحی کنیم پس روان شدند
چون بصحرا بیرون آمدند شیخ الاسلام نگاه کرد دید که جمعی انبوه سلاحها
بسته همراه ایشانند پرسید اینان کیانند گفتند مریدان و محبان
شمااند شنیده‌اند که جماعتی بعداوت شما می‌آیند فرمود که اینها را
باز گردانید که تیغ و تیر کار سنجر است و سلاح این گروه سلاح دیگر است
شیخ الاسلام با تنی چند روی براه نهادند چون بکنار آب رسیدند
آب بسیار بود شیخ الاسلام فرمود که امروز قرار آنست که ما ملاحی
کنیم سخنی از معارف آغاز کردند چندان ذوق بدیشان رسید که همه واله
و حیران شدند پس فرمود که همه چشمها برهم نهید و بگویید
بسم الله الرحمن الرحیم تا سه بار تکرار کرد هر کس که زود چشم باز
کرد پای‌افزار تر کرد و هر که دیر گشاد خود را دران طرف آب یافت
پای‌افزار خشک چون رسولان آن مشاهده کردند بتعجیل پیش خواجه
مودود رفتند و آن حال باز گفتند کس باور نداشت خواجه مودود
با دو هزار مرید سلاح بسته متوجه شدند و در راه بشیخ رسیدند
چون نظر شیخ بروی افتاد از اسب پیاده شد و بوسه بر پای شیخ
داد

شیخ دست بر پشت او می زد و میگفت کار ولایت چون می بینی نه آ[بسته]
که ولایت مردان حشم و سلاح نباشد برو و سواد شو کودکی و نمی دانی
که چه میکنی چون بدیه درآمدند شیخ الاسلام با اصحاب در محله
فرود آمدند و خواجه مودود با مریدان در محله دیگر دوم روز دیگر
مریدان خواجه مودود گفتند که ما آمده بودیم تا شیخ احمد را از
ولایت بیرون کنیم امروز با ما در یک دیه بنشست درین معنی
بهتر ازین اندیشه باید کرد خواجه مودود گفت مرا صواب چنان می نماید
که بامداد برخیزیم و بخدمت وی رویم و اجازت خواهیم و باز گردیم
که کار وی نه بقوت بازوی ماست مریدان گفتند که ما با هم مشورت
کرده ایم صواب آنست که جاسوسی بر کار کنیم که چون وقت قیلوله خلوت
شود و پیش وی کسی نباشد تنی چند در خدمت تو برویم و سماعی
بنیاد کنیم و حالتی بر آریم و دران میان چیزی بر وی زنیم خواجه مودود
گفت این صواب نیست که وی صاحب ولایت و کرامتست اما فایده
نداشت چون وقت قیلوله شد و اصحاب شیخ متفرق شدند خادم
خواست که جامه بگسترد تا شیخ قیلوله کند فرمود که یکساعت توقف
کن که کاری در پیش است ناگاه کسی در بکوفت خادم چون در بگشاد
خواجه مودود را دید که با جمعی انبوه درآمدند و سلام گفتند و آغاز
سماعی نهادند و نعره زدن گرفتند شیخ الاسلام سر بر آورد و گفت
هی هی سهلا کجایی و این سهلا مردی بود سرخسی از عقلاء مجانین
و صاحب کرامات و پیوسته در خدمت شیخ الاسلام بودی هم در لحظه
حاضر شد و بانگ بر ایشان زد ایشان کفش و دستار میگذاشتند

وی

و میگریختند همین خواجه مودود ماند عظیم خجل بر پای خاست و
باستغفار سر برهنه کرد و گفت بر شما روشنست که این نوبت
من باین رضا نداشتم شیخ الاسلام گفت راست میگویی اما چرا
با ایشان در آمدن موافقت کردی خواجه مودود گفت بد کردم
عفو فرمایید شیخ الاسلام گفت عفو کردم برو و این قوم را بازگردان
و دو خدمتکار نگاه دار و سه روز توقف کن چنان کرد پس پیش
شیخ الاسلام آمد و گفت چنانکه گفته بود بکردم دیگر چه میفرمایید
تا چنان کنم شیخ الاسلام فرمود که اول مصلی بر طاق نه و برو علم
آموز که زاهد بی علم مسخره شیطان باشد گفت قبول کردم دیگر چه
می فرمایید فرمود که چون از تحصیل فارغ شوی احیاء خاندان خود
کن که آبا و اجداد تو بزرگ بوده اند و صاحب کرامت خواجه مودود
گفت چون مرا احیاء خاندان میفرمایید هم شما بر وجه تبرک و تیمن مرا
اجلاس فرمایید شیخ الاسلام گفت که پیشتر آی پیشتر آمد دست وی
بگرفت و بر کنار چهار بالش خود بنشاند و سه بار گفت که بشرط علم
پس سه روز در خدمت شیخ الاسلام بود و فواید گرفت و نوازشها
یافت و بازگشت و بعد از آن باندک فرصتی بجهت تحصیل علوم و تکمیل
معارف بجانب بلخ و بخارا تشریف برد و مدت چهار سال بقدر وسع
و امکان دران باب اجتهاد نمود و دران دیار همه جا ازوی آیات غریبه
و کرامات عجیبه که تفصیل آن بتطویل می انجامد ظاهر شد و بعد از آن
بچشت مراجعت کرد و بتربیت مریدان و مستفیدان مشغول شد
و از اطراف طالبان روی ارادت بصحبت و خدمت وی آوردند

شاه سنجان که لقب وی رکن الدین محمود است و از دیه سنجان خواف است
شرف صحبت خواجه را دریافته بوده است و چند وقت در چشت
اقامت نموده و میگویند که در مدت اقامت هرگز در چشت نقض
طهارت نکرده چون خواستی طهارت کند سوار شدی و از چشت
بیرون آمدی و دور رفتی و طهارت ساختی و مراجعت نمودی
میگفتی که در چشت منزل مبارک و مقام متبرک است روا نباشد
که آنجا این ادب نگاه ندارند و گویند که بیشتر ویرا خواجه سنجان می‌گفتند
خواجه مودود شاه لقب نهاد و همیشه وی بآن می نازید و
مفاخرت میکرد و وفات خواجه در سنه سبع و عشرین و خمس
مایه بوده است و وفات شاه سنجان در سنه سبع و تسعین و خمسمایه

خواجه احمد بن مودود بن یوسف الچشتی رحمه الله تعالی

وی بسیار بزرگ بوده و بعد از پدر بمقام وی نشسته و مقبول
همه طوایف بوده و بر کافه انام شفقت عام و مروت تمام داشته
است و گویند که شبی حضرت رسالت را صلی الله علیه و علی آله و سلم
در واقعه دید فرمود که ای احمد اگر تو مشتاق ما نیستی ما مشتاق
توییم چون بامداد شد سه یار موافق اختیار کرد و مجهول وار چنانکه
کسی ویرا نشناسد بزیارت حرمین شریفین زادهما الله تعالی
تشریفا و تکریما متوجه شد چون اقامت ارکان و شرایط حج کرد
بحرم محترم مدینه و روضه شریفه مصطفویه علی زوارها تحف
التحیة توجه نمود و مدت شش ماه مجاورت کرد و گویند که مدت
و مواظبت وی بر مجاورت آن حرم خادمان را گران آمد خواستند

که ویرا برنجانند از روضه شریفه آواز آمد چنانچه همه حاضران
شنیدند که ویرا مرنجانید که از جمله مشتاقان ماست و بعد از مراجعت
از مدینه ببغداد رسید و در خانقاه شیخ شهاب الدین سهروردی
فرود آمد شیخ ویرا تعظیم و احترام بسیار کرد و خلیفه بغداد بنا بر
خوابی که دیده بود ویرا طلب کرد و وظایف اکرام و احترام بجای آورد
و وی خلیفه را نصایح جای گیر و مواعظ دلپذیر گفت و همه در محل قبول
افتاد فتوحی آوردند بجهت استمالت خاطر خلیفه بحقری برداشت
و چون بیرون آمد بر فقرا قسمت کرد و بخراسان توجه نمود و ولادت وی
در سنه سبع و خمسمایه بوده و وفات وی سنه سبع و سبعین و خمسمایه

ابو الولید احمد بن ابی الرجا قدس الله تعالی سره

وی از قریه آزادانست که متصل است بهراة عالم بوده بعلوم ظاهری
و باطنی از شاگردان امام احمد حنبل است رضی الله تعالی عنه و بخاری در
صحیح خود از وی حدیث روایت کرده است در اوایل مال بسیار داشته
همه را در طلب حدیث و حج و غزا صرف کرده است از هراة سفر میکرد
هرگاه که مال وی برسیدی بهراة مراجعت کردی و بعضی از املاک
خود بفروختی و باز بسفر رفتی تا جمله مال خود بدین طریق نفقه
کرده گویند یکی از دوستان وی بچهار هزار درم محتاج شد پیش
وی اظهار آن کرد چون بخانه رفت ابو الولید چهار هزار درم در صره
کرد و بوی فرستاد چون آن دوست مهم خود کفایت کرد و مدتی
بر آمد آن مبلغ را نقد ساخته در صره کرد و بوی باز فرستاد ابو الولید
قبول نکرد آن دوست بنزدیک وی آمد و سلام کرد ابو الولید گفت

اگر نه رد سلام واجب بودی جواب تو باز ندادمی آخر جهار هزار درم را
چه قدر باشد که آنرا باز فرستی. توفی رحمه الله تعالی سنة اثنتین وثلثین
ومائتین. وقبر وی در قریهٔ آزادانست بزار ویتبرک به ۵

ابو اسمعیل عبد الله بن ابی منصور محمد الانصاری الهروی قدس الله سره

لقب وی شیخ الاسلام است. ومراد بشیخ الاسلام هر جا که درین
کتاب واقع شده است ویست. چنانچه در صدر کتاب بآن اشارت رفته
است. وی از فرزندان مت الانصاریست. ومت انصاری پسر ابو ایوب
انصاریست که صاحب رحل رسولست صلی الله علیه وعلی آله وسلم
دران وقت که بمدینه هجرت کردند. ومت انصاری در زمان خلافت
امیر المومنین عثمان رضی الله عنه با احنف بن قیس بخراسان آمده بود
ودر هراة ساکن شده ۵ شیخ الاسلام گفته است که پدر من ابو منصور
در بلخ با شریف حمزهٔ عقیلی می بوده است ۵ وقتی زنی با شریف گفت
که ابو منصور را بگوی که مرا بزنی کند. پدر من گفته است که من هرگز
زن نخواهم. وآنرا رد کرده است. شریف گفته است که آخر زن بخواهی
وترا پسری آید وچه پسری. چون بهراة آمده است. وزن خواسته ومن
بزمین آمده ام. شریف در بلخ گفته است که ابو منصور مارا بهری
پسری آمد چنان هن ۵ جامع مقامات شیخ الاسلام میگوید که
این کلمه آفرینیست که همه نیکیها در ضمن آنست. یعنی چنانچه صفت
نتوان کرد از غایت نیکویی ۵ وهم شیخ الاسلام گفته است که من
بقهندز زاده ام وآنجا بزرگ شده ام ۵ وولادت من روز جمعه بوده است
در وقت غروب آفتاب الثانی من شعبان سنة ست وتسعین وثلثمائه.

۵ وهم وی گفته من ربیعی ام در وقت بهار زاده ام. وبهار را سخت
دوست دارم. آفتاب بهفدهم درجهٔ ثور بوده است. که من زاده ام
هرگاه که آفتاب بآنجا رسد سال من تمام کرده. وآن میانهٔ بهار بود
وقت گل وریاحین ۵ وهم وی گفته که بو عاصم پیر وخویشاوند منست
من در کودکی بوی شدمی. وقتی بوی شدم نان واسکره پیش من
نهاد. ومرا قوالی کرد. وچیزی برخواند. خاتون وی عجوزی بود محتشم و
خداوند ولایت. گفت پیر من یعنی خضر علیه السلام عبد الله را دید
گفت وی کیست. گفتم فلانکس است. گفت از مشرق تا مغرب همه جهان
ازوی پر شود. یعنی از آوازهٔ وی ۵ شیخ الاسلام گفت که این بر سیدن
فن ویست خود داند اما پر شد ۵ بانو عالیه زنی بوده با شکوه بوشنگ
چون شیخ الاسلام بزمین آمد خضر علیه السلام ویرا گفت آن کودک
را دیدی در هری که از مشرق تا مغرب ازوی پر شود ۵ وهم بانو عالیه
گفته که پیر من یعنی خضر علیه السلام گفت که در شهر شما بازاری زاده است
هفده ساله. نه پدر داند که او کیست. ونه وی چنان شود که در همه
روی زمین کس ازو مه نبود. یا گفت که از مشرق تا بمغرب ازو پر شود.
واحوال این بانو عالیه آن بود که دختری داشت یک ونیم ساله اورا
خواست یعنی حق را سبحانه دختر را بگذاشت. وبنج شد. شیخ بو اسامه
که شیخ حرم بود بذیرهٔ وی آمد که عم وی بود. واین بانو بحیرهٔ داشت
فراپیران می شد که مرا چیزی ازو. یعنی از حق تعالی برین کاغذ
نویسید ۵ شیخ الاسلام گفت که اول مرا در دبیرستان زنی کردند
گفتند زبان دارد. چون چهار ساله شدم مرا در دبیرستان مالینی

کردند و چون نه ساله شدم املا نوشتم از قاضی با منصور و از جا بود و چهارده ساله بودم که مرا بمجلس بنشاندند و من در دبیرستان ادب خرد بودم که شعر میگفتم چنانکه دیگرانرا از من حسد می آمد ۞ و هم وی گفته که پسر یکی از خویشان خواجه یحیی عمار با من در دبستان بود من بر بدیهه شعرهای تازی میگفتم و هر چیزی که کودکان از من خواستی که در فلان معنی شعری بگوی بگفتمی زیاده از آنکه آنکس خواسته بودی ۞ وقتی آن پسر پدر خود را گفته بود که وی در هر معنی که خواهی شعر گوید پدر وی فاضل بود گفت چون بدبیرستان شوی از وی خواه

که این بیت را تازی کند **شعر** ... روزی که بشادی گذرد روز آنست
وان روز که در وی زبد اندیشانست ∴ من در وقت گفتم **شعر**
و یوم الفتی ما عاشه فی مسرة ∴ و سایره یوم الشقاء عصیب
ثم الوصل ما رمت السعاده فالله ∴ بتنغیص عیش الاکرمین رقیب

واین مصراع را ازوی خواستند که تازی کن **مصراع** آب آید با جویی که روزی بوده ۞ گفت **شعر** عهدنا الماء فی نهر فنرجوا ... کما زعموا رجوع الماء فیه ∴ و هم وی گفته که کودکی بود در دبیرستان نیکو روی ابواحمد نام یکی گفت برای وی چیزی بگوی من این بگفتم **شعر** لانه احمد وجه قمر اللیل غلامه ۞ و له لحظ غزال رشق سهامه ۞ و هم وی گفته که مرا شش هزار بیت تازی بیش است بر وزن راست در دست مردمان و پوست اجزای من ۞ و هم وی گفته است که وقتی قیاس کردم که چند بیت یاد دارم از اشعار عرب هفتاد هزار بیش یاد داشتم ۞ و در وقتی دیگر گفته است

که من صد هزار بیت تازی از شعرای عرب چه متقدمان و چه متاخران بتفاریق یاد دارم ۞ و هم وی گفته که بامدادگاه بمقری شدمی بقرآن خواندن چون باز آمدمی بدرس شدمی شش روی ورق بنوشتمی و از برکردمی چون از درس فارغ گشتمی چاشتگاه بادیب شدمی و همه روز بنوشتمی روزگار خود را بخش کرده بودم چنانکه مرا هیچ فراغت نبودی از روزگار من هیچ بسر نیامدی بلکه هنوز در بایستی و بیشتر روز بودی که تا پس نماز خفتن بر ناهار بودمی ۞ و هم وی گفته که بشب در چراغ حدیث می نوشتمی فراغت نان خوردن نبودی مادر من نان پاره لقمه کرده بودی و در دهان من می نهادی در میان نو ۞ و هم وی گفته است که حق سبحانه و تعالی مرا حفظی داده بود که هر چه زیر قلم من بگذشتی مرا حفظ شدی ۞ و هم وی گفته من سیصد هزار حدیث یاد دارم با هزار هزار اسناد ۞ و هم وی گفته که آنچه من کشیده ام در طلب حدیث مصطفی صلی الله علیه و علی آله و سلم هرگز کس نکشیده یک منزل از نیشابور تا در باد که باران می آمد من در کوع می رفتم و جزوهای حدیث بشکم باز نهاده بودم تا تر نشود ۞ و هم وی گفته که مرا آن نیت بس که مرا باول علم آموختن بوده از وی یعنی نه طلب دنیا را بود که الله تعالی را بود و نصرت سنت مصطفی را بود صلی الله علیه و علی آله و سلم ۞ و هم وی گفته که بروزگار من هیچکس آن نکرده که من اگر من دست بر اندام خود نهادمی گفتندی این چیست آنرا حدیث داشتمی ۞ و هم وی گفته که من از سیصد تن حدیث نوشته ام همه سنی بوده اند و صاحب حدیث نه مبتدع و

وصاحب رای وهیچکس را این بسر نشد ه وهم وی گفته که بس
اسنادهای عالی که بگذاشته ام و ننوشته ام که مرد صاحب رای
بود یا از اهل کلام که محمد سیرین گفته ان هذا العلم دین فانظروا عمن
تاخذونه ه وبه نیسابور قاضی ابو بکر حیری را دریافتم واز وی حدیث
ننوشتم که متکلم بود واشعری مذهب اگرچه اسنادهای عالی داشت
ه وهم وی گفته که من در تذکیر وتفسیر قرآن شاگرد خواجه
امام یحیی عمارم اگر من وی را ندیدی دهان باز ندانستی کرد یعنی
در تذکیر وتفسیر من چهارده ساله بودم که خواجه یحیی فهند زیانرا
گفت که عبدالله را بناز دارید که از وی بوی امامی می آید

خواجه یحیی بن عمار الشیبانی رحمه الله تعالی

وی شیخ ابو عبدالله خفیف را دیده بود بشیراز وویرا مجلس نهاده
بود ه شیخ الاسلام گفت که رسوم علم بهراة خواجه یحیی آورد مجلس
داشتن ودین احد با سنت موافق کردن بسبب وی تازه گشت
قاضی ابو عمرو بسطامی بهراة آمد بمجلس خواجه یحیی آمد چون مجلس
تمام گشت فرود آمد وبیش وی رفت وی برپای خاست وگفت
از شرق تا غرب در برو بحر بگشتم دین ترا تازه بهراة یافتم ودر
نیشابور نیز بزرگان گفته شعر طفت الدنیا شرقا وغربا
فوجدت الدین غضا بهراة ه وقاضی ابو عمرو بزرگ بود ویگانه
جهان ه وفی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله تعالی ان فی سنة ثمان
واربعمائة توفی ابو عمرو البسطامی محمد بن الحسین الشافعی قاضی
نیشابور وشیخ الشافعیة بها رحل وسمع الکثیر ودرس المذهب

واملی علی الطبرانی وطبقته ه وهم شیخ الاسلام گفت که وقتی خواجه
یحیی عمار بیمار شده بود چون بهتر گشت مجلس کرد بر کرسی خود دو غلام
دست وی گرفته بودند بر منبر بردند گفت یحیی عمار همه عمر خود
ازین سر چوب یافت یعنی منبر وکرسی ولیکن اکنون نمی توانم پس
گفت شنیدم که گفته اند یحیی عمار را پای در کشیدند مصطفی را
صلی الله علیه وعلی آله وسلم پای در کشیدند ابو بکر بجای وی
بنشست وابو بکر را پای در کشیدند عمر بجای وی بنشست وعمر را پای
در کشیدند عثمان بنشست وعثمان را پای در کشیدند علی بنشست
رضوان الله علیهم اجمعین ما را پای در کشند عبدالله بیاید وبنشیند
بر اینجا وبر دماغ ملحدان ومبتدعان می زند ه شیخ الاسلام گفت
که من آن روز بپای کرسی نشسته بودم خواجه اشارت بمن کردند که
عبدالله آن کودک است پس ازان شیخ عمو مرا گفت که آن عبدالله
تو بودی ولعمری که چنان بود ه وفی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله
ان فی سنة اثنتین واربعمایة توفی الامام الواعظ یحیی بن عمار
الشیبانی السجستانی نزیل هراة ه شیخ الاسلام گفت که دیدار
مشایخ بهینه نسبت است این طایفه را بیشین مرتبه که این قوم را
گویند آنست که گویند فلان پیر را دیده وبا فلان شیخ صحبت کرده
ه وگفت قدس سره که دیدار مشایخ را غنیمت باید گرفت که دیدار
پیران اگر از دست بشود آنرا در نتوان یافت آن همیشه نبود عرفات
همیشه بود دیدار ایشان نبود فایت آنرا تدارک نبود در نتوان
یافت ه وگفت قدس سره که مشایخ من در حدیث وعلم وشرع بسیارند

آما پیر من درین کار یعنی در تصوف وحقیقت شیخ ابو الحسن خرقانی
است رضی الله تعالی عنه اکر من خرقانی را ندیدی حقیقت ندانستی
همواره این با آن درمی آمیختی یعنی نفس با حقیقت ٥ وکفت قدس سره
که وی پیر منست بیك سخن که کفت این که می خورد وی خسبد چیزی دیکر است
مرا بس ازین هیچ چیز نماند که علم حقیقت مرا دید و دانسته شد ٥
وکفت قدس سره که عزیمت حج اسلام کردم تا ری برفتم و قافله را در آن
سال بار نبود در باز کشتن بصحبت خرقانی رسیدم مرا بدید کفت
درآی ای من ماشوکهٔ تو یعنی معشوقهٔ تو از دریا آمدی از دریا آمدی
از دریا آمدی جز الله تعالی نداند که آن چه بود که وی کفت از غیب
٥ وکفت قدس سره که مرا از کرامات وی آن تمام بود که از دریا آمدی
وازعلم وی آنکه کفت این که میخورد وی خسبد چیزی دیکر است ٥ وکفت
قدس سره که چون این سخن بشنیدم خرقانی من بودم وی مرا تعظیم میداشت
در میان سخن میکفت با من مناظره میکن تو عالمی من جاهلم من هیچ
کس ندیده ام ونشنیده ام ازین دو تن مِه خرقانی بخرقان وطاقی بهراه
وهیچکس نشنیده ام وندیده که این دو تن ویرا چنان تعظیم داشتند
که مرا مریدان خرقانی مرا کفتند که سی سالست تا با وی صحبت میداریم
هرکز ندیده ایم که کسی را چنان تعظیم کرد که ترا وچنان نیکو داشت
که ترا ٥ شیخ الاسلام کفت زیرا که مرا بوی فرستاده بودند ٥ وکفت
قدس سره که با وی کفتم ای شیخ سوالی دارم کفت بپرس ای من ماشوکهٔ
تو از وی پنج سوال کردم سه بزبان و دو بدل همه را جواب کفت و دو دست
من در میان خود کرفته بود واز ان بی خبر ونعره می زد وآب چون

چون از چشم من میرفت وبا من سخن میکفت ٥

شیخ ابو عبد الله الطاقی قدس الله تعالی سره

نام وی محمد بن الفضل بن محمد الطاقی السجستانی الهرویست مرید
موسی بن عمران جیرفتی است عالم بوده بعلوم ظاهر وعلوم باطن ٥ شیخ
الاسلام کفت که وی پیر منست واستاد من در اعتقاد حنبلیان که اکر
من او را ندیدی اعتقاد حنبلیان ندانستی وهرکز هیچ حضرت ندیده ام
با هیبت تر از طاقی ومن ویرا نابینا دیده ام ومشایخ ویرا تعظیم میداشتند
ووی خداوند کرامات وولایات بود وفراست تیز داشت ونندیده ام
که وی در کار هیچ کس چنان دور فرا بوده باشد که در کار من از تعظیم
ونیکو داشت من ومرا کفته بود عبد الله یا منصور سبحان الله آن چه
نورست که الله تعالی در دل تو نهاده ٥ شیخ الاسلام کفت که چهل سال
بر با بیست آمد تا من بدانستم که آن نور چیست که وی میکفت وتوفی
الشیخ ابو عبد الله الطاقی قدس الله تعالی روحه فی غرة صفر سنة
ست عشر واربعمائة ٥ شیخ الاسلام کفت که مرا بچشم ودل محمد قصاب
بزرك نمودند اما خرقانی مرا بشناخت ومحمد قصاب مرا تعظیم تمام داشت
وبا من ببازار آمد که یار من برای پدر خود دستارچه میخرید با من
موافقت کرد وکفت سی سالست تا اینجاییم درین بازار نرسیده ام
٥ شیخ الاسلام کفت که شیخ ابو عبد الله بن باکویهٔ الشیرازی سفرهای
نیکو کرده بود ومشایخ جهان همه دیده بود وحکایات بسیار داشت
از ایشان من خود از و بانتخاب سی هزار حکایت نوشته ام وسه
هزار حدیث ٥ شیخ الاسلام کفت که وی ملك بود بهانه تصوف واز

علوم با نصیب و وی مرا تعظیم میداشت که کس را نمیداشت مرا گاه
من پیش وی در آمدمی بر پای خاستی و مشایخ نیشابور را چون ابن
ابی الخیر وجز او بر پای نخاست و فراست عظیم داشت ۵ شیخ الاسلام
گفت که چون از ری بازگشتم بخانقاه شیخ ابو عبدالله باکو در آمدم
سه دوست بود مرا در خانقاه وی یکی مکی شیرازی و یکی ابو الفرج و
دیگری ابو نصر ترشیزی شیخ آواز داد که ابو الفرج وی از خانه بیرون
دوید گفت لبیک شیخ گفت چون دانشمند ازین خانقاه بیرون
شد من چه گفتم ترا گفت گفتید که وی بسفر میشود و وی نه سفر را
و سفر نه بابت وی است وی آنراست که حلقه کرد وی در نشینند و
از وی گوید من گفتم کاش باری این سخن آن وقت بگفتی که تا این همه
رنج سفر سود آمدی لیکن خرقانی را می بایست دید یعنی سفر من برای آن بود

شیخ ابو الحسن بشری سجزی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی از پیران منست از ین مشایخ که من دیدم
سه تن مه بودند خرقانی و طاقی و هر دو جاسوس القلوب بودند
و ابو الحسن بشری و وی ثقه بود در روایات صوفی بود و مشایخ بسیار
دیده بود چنانک می بایست دید و سخن و سماع ازیشان باز دانست
گفت مشایخ حرم دیده بود چون شیخ سیروانی و سرکی و بو الحسن
جهضم و ابو بکر طرسوسی و ابو عمرو بجید و دیگر مشایخ وقت و شاگرد
شیخ ابو عبدالله خفیف بود و حصری و نوری و ابو زرعه طبری را دیده بود

کاکا ابو الفضل بستی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی مرد بزرگ بود در ایام من بوده اما نه بابت
پدر من بوده مرا بوی نبرده و من خورد بوده ام روز آدینه پدر مرا پیش
پیران بردی تا دست بسر من فرود آوردندی و پیش ابو الفضل نبردی
و وی هم در مسجد بودی زیرا که مرد ملامتی بوده و پدر من فرا اما
شیخ ابو الحسن تیشه ساو برادر وی شیخ ابو محمد خادمان مریدان
کاکا بو الفضل بودند و پیران دوشن و با نعرهای عظیم بودند و همه
مریدان بو الفضل چنان بودند که ایشان نعرهای عظیم بود و مرد و از وی حکایت کردی

کاکا احمد سنبل و برادر وی محمد خورجه رحمهما الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که کاکا احمد سنبل به از برادر خود بود محمد خورجه
و باطن نیکوتر داشت و برادر وی با آلت تر بود در ظاهر و با نام تر و وی درویش
بود بغایت و خداوند کرامات و ولایت و در کار من دور فرا بود ۵

ابو منصور محمد الانصاری رحمه الله تعالی

وی پدر شیخ الاسلام است و مرید شریف حمزه عقیلی و خدمت ابو المظفر
ترمذی کرده بود گفت که شیخ احمد کوفانی مرا گفت که این همه بکردی
و کرد بکشتی چون پدر خود ندیدی ۵ شیخ الاسلام گفت که من هفتاد
واند سال علم آموختم و نوشتم و رنج بردم در اعتقاد اول آن همه
از پدر خود آموخته بودم لیکن قرا بود صادق و متقی و باورع که
کس آنچنان نتوانستی بود و نتوانستی ورزید که وی ۵ و هم شیخ الاسلام
گفت که پدر من در من ستری داشت عظیم مرا گفته بود عبدالله جنبه
کویی که فضیل عیاض و ابراهیم ادهم وی مرا خواهی دید بود با من
نمی گفت اما می گفت هر روز تغییر میکنم راست می آید ۵ شیخ الاسلام
گفت پدر من در مجردی وقتی صافی داشته بود و فراغت دل در ان

وفرزند افتاده بود. وآن ازدست وی بشده. همواره اظهار ملامت
میکرد وتنك دلی می نمود باما. وقتی دران تنکدلی کفت میان من وشما
دریای آتش باد اماچه کناه کرده بودیم. وی زن خواست وفرزند آمد
نقودی دران تنکدلی ازدکان برخاست. وَسُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ بکفت ودست
ازدکان بداشت. وبلخ رفت پیش پیر خود شریف حمزهٔ عقیلی ودر تاریخ شعبان
سنه ثلثین واربعمایه ازدنیا برفته. ودربلخ دفن کرده اند نزدیك شریف حمزهٔ عقیلی.

ابو منصور سوخته رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که ابا منصور سوخته پیری بود درقهندز. وقتی خویشتن را
فراسوختن داد ازبهر او بنسوخت. اورا سوخته نام کردند. مردی صادق بود با صلابت.

شیخ احمد جشتی وبرادروی خواجه اسمعیل جشتی رحمهما الله تعالی

شیخ احمد جشتی غیر شیخ احمد ابدال است. زیراکه وی مقدم است. وشیخ
الاسلام ویرا ندیده. وغیر خواجه مودود ست. زیراکه وی متاخرست.
وشیخ الاسلام را ندیده ٥ شیخ الاسلام کفت من هیچ کس ندیده ام
قوی تر درطریق ملامت وتمامتر از احمد جشتی. وجشتیان همه جنان
بودند از خلق بی باك. درباطن سادات جهان. سه بار دبربادیه رفته
بود وبازکشته که ازخود دران اخلاص تمام ندیده بود. همه احوال ایشان
باخلاص وترك ریا بود. هیچ کونه سستی روا نداشتندی. درشرع
تا بتهاون چه رسد. وشیخ احمد بجاردادین بود وغیر اوراه ٥ شیخ الاسلام
کفت قدس سره که احمد جشتی بزرك بود. ومرا تعظیم داشتی وحرمتی
که هیچ کس را نداشتی. وپیشین کسی که موی خود را درپای من مالید
وی بود. ووی بزیارت شیخ بونصر طالقانی شده بود. واین بیت شنیده

بود ازوی **شعر** دریغا که ندانستم همی پنداشتم دانم
ازین بندار کوتاکون وزین دانش بشیمانم ٥ شیخ الاسلام کفت که من هیچ کس
ندیده ام بدیدار وفراست جون برادر احمد جشتی. وی خدمت من
کردی. ومرا تعظیم تمام داشتی. من درقهندز مجلس میکردم. واز
مجلسیان من کس بود که باوی صحبت داشتی. وسخنان من ویرا باز
میکفت. وی میکفت که این دانشمند شما ازکوی ماست. خدای داند
که ازان سخن وی درسر من جیست. یعنی از طمع. وآن سخن وی مرا مایهٔ است.
پس ازان مرا دعوت کرد وهمه دنیایی خود برمن پاشید. وپس ازان
درسرما وبرف بنبازان شدیم. وی مرا ببرد وسرکار ما ازانجا بود. و
بونصر سوهانکر ازیاران جشتی بود. ووی صاحب فراست عظیم
بود. وآن وقت که بنبازان رفتیم زمستان بود. وشصت ودوتن
ازمشایخ نواحی آنجا جمع آمده بودند. جهل واند روز من سخن میکفتم
ایشان را. وبسط وافشاء علم حقیقت اول ازانجا بود. وهیچکس از ایشان
با من برابر نرفت. وهمه خداوندان ولایت. وکرامات. وفراست
بودند. وتا ایشان زنده بودند هیچ ترکمان بخراسان نیامد. جون

ابو حفص غاوردانی رحمه الله تعالی

باحفص بغاوردان که جشم وکوش فرا سخن من داشته بود. ووی
خداوند کرامات ظاهر بود ونه جنده ٥ شیخ الاسلام کفت که اکر
بوحفص بغاوردان زنده بودی. شما جامهٔ خود ازوی درکشیدی.
ودروی ننکریستی. ومن ویرا ستید وبزرك می دیدم. باکرامت ظاهر
وفراست عظیم. دوستی ازدوستان او بود. ودوستان او پوشیده
باشند ازغیرت او. تا دوستی بنود ازدوستان او. دوستان اورا

بوبشر کواشانی رحمه الله تعالی
احمد مرجانه و احمد کاه دستانی رحمهما الله تعالی
٥

نشناسد. وجون بوبشر کواشان که کوترخان بسخن وی فرود آمد.
وجون احمد مرجانه و احمد کاه دستانی که برشاخ توت رقص میکرد.
جهل واند روز آنجا بودیم. هر روز مهمان کبی. و هزار و دویست
جامه فتوح رسیده بود. ازان جز کهنه سجادهٔ بخانه نیاوردم. روزی
دران ایام سماع میکردم. ودران شور میکردم. وجامه پاره میکردم.
جون از سماع بیرون آمدم. بمسجد جامع آمدم. در خمار سماع بودم که یکی
ازیشان فراز آمد. مرا گفت آن جوان که بود که با تو در سماع می کشت.
گفتم جکونه. گفت نوجوانی شاخ نرکس دراز در دست با تو میکشت.
در سماع هرکاه که آن نرکس را فرا بینی تو داشتی تو در شوریدی. ولی
طاقت ترشدی. در سماع. گفتم کس را مکوی. دیکر بس ازان هنوز بابم
نرسیدیم. مکر با حفص که بوداع من و دوستان آمده بود که بخواست
رفت از دنیا. و دران هفته برفت. و بوبشر کواشانی در مجلس املا
اسحق حافظ مرا گفت. دانشمند ازانجا اینجا آمدی بنشین که من اینجا
نیز با توام. و در سخن بر من بسته شد حرفی کفته نیامد. باخود کفتم
که آن جه بود. مرکز دیکر جنان باشد. تا ورد باین آیت رسید که ومن
النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ أَنْدَادًا. وسخن بکشاد و بیوسته کشت.

شیخ احمد حاجی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت. که شیخ احمد حاجی از پیران منست. شیخ حصری را
دیده بود. و ابو الحسن طرزی و غیر ایشانرا. و ازیشان حکایت میکرد
وی را کفتم. از حصری هیچ جیز یاد داری. کفت با یکی از مشایخ بر حصری
در آمدیم جیزی نبود از خوردنی شیخ میکفت نخن دوابك یا سیدی

إِعلِفْ دَوَابَّكَ يا سَيِّدِي ودست بر هم می زده. شیخ الاسلام
کفت دران منکر که بعلف حاجت داشت دران نکر که بجز او هیچ حاجت نداشت

شیخ بوسلمهٔ باوردی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت. که شیخ بوسلمهٔ باوردی خطیب صوفی سیاح
از پیران منست. پیری مسن بود و مشایخ بسیار دیده. جون ابو عبد الله
رودباری. و عباس شاعر. و بوعمرو بجید. و با یعقوب نهرجوری رحمهم الله تعالی

ابو علی کیال رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت. که من شیخ بو علی کیال را دیده ام. اما خورد بوده ام
وی را نشناخته ام. بزرك بوده. شیخ سیستان است. طریق ملامت
داشته. وی را کرامات ستایش نتوان کرد. که خود همه از کرامات
بود وی. و شیخ احمد نصر و شیخ بوسعید مالینی هر سه
در صفهٔ سرای صوفیان بوده اند. و من آنجا حاضر ٥

ابو علی زرکر رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت بو علی زرکر از پیران منست. از پیران مهین
صوفی بود. شاکرد ابو العباس قصاب آملی و از وی حکایت کردی.

ابو علی بوته کر رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که وی نیز از پیران منست مرد جواد بود. و شیخ
حصری را دیده بود. و از وی حکایت کردی. والله اعلم.

شیخ ابو نصر قبانی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که وی سفرهای نیکو کرده بود. و مشایخ بسیار
دیده. شیخ ابو عمرو اکار بود. و خدمت کرده باردن. و ابو عمرو بجید

داديده بود. وشيخ ابونصر بوعبدالله مانك را نيز ديده بود بادغان
فارس شاكرد شبلى وحكايات كرده مرا ازيشان.

شيخ ابو اسمعيل نصرابادى رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه وى پسرمهينهٔ شيخ ابو القاسم نصرابادى است
ازوى حديث دارم وحكايات از پدر وى. ه

شيخ ابو منصور كازر رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه وى درويش بشكوه بود. ومشايخ را ديده بود از عمو بود و
شيخ احمد نجار استرابادى را ديده بود. وابونصر سراج صاحب لمع را ديده بود.

اسمعيل دبّاس جيرفتى رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه اسمعيل دبّاس از پيران منست پير روشن بود
ومحدّث شيخ مؤمن شيرازى را ديده بود. وازوى حكايت ميكرد. ه

ابوسعيد معلم رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه بوسعيد معلم پير روشن بود و نيكودل
ومرقع سفيد پوشيدى. شيخ ابراهيم كيلى را ديده بود. ه

شيخ محمد ابو حفص كورتى رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه شيخ محمد ابو حفص كورتى بزرك بوده است خداوند
وقت عظيم واز پيران منست. وقتى ويرا بيمارى افتاد قوم بنزديك
وى شدند سخنى ميرفت كسى دعوى كرد پيش وى طاقت آن نياورد
غيرت بوى درآمد برجست وكفت حق حق حق حق. چون ساعتى كذشت
باخود آمد كفت استغفر الله. استغفر الله. استغفر الله. ضعيف شده‌ام و عذر
خواست. شيخ عمو قدس الله تعالى سره كنيت

وى ابو اسمعيل است. ونام وى احمد بن محمد بن حمزة الصوفى. ه شيخ الاسلام
كفت كه شيخ عمو خادم خراسان بود. وى پير فرّشا و منست. يعنى
آداب ورسوم صوفيان ازوى آموخته‌ام. وعمو مريد من بود با مريدى
من ويرا و من هم كاسهٔ وى بودمى. وچون وى نبودى من برجاى
وى بودمى. وچون بسفر بودى نامها همه بمن فرستادى. مشايخ
جهان ديده بود. وشيخ ابو العباس نهاوندى ويرا عمو لقب نهاده
بود چنانك كذشت. شيخ ابو بكر فرّا را ديده بود بنيشابور وسفر
اول. وحج اسلام باشيخ احمد نصر طالقانى كرده بود. وشيخ ابو بكر
فاليزبان را ديده بود ببخارا. ووى جنيد را. وشيخ ابو بكر مفيد را
ديده بود. ووى جنيد را. وباشيخ سيروانى صحبت داشته بود.
وبا همه مشايخ حرم چون بو الحسن جهضم همدانى. وشيخ ابو الخير
حبشى. ومحمد ساخرى. وجوالكر. وشيخ بو اسامه. وبو الحسن سركى.
وبو العباس نسائى. وابو العباس قصاب. وغير ايشان. مشايخ وقت
را ديده بود. وويرا نواخته بودند. ووى خدمتهاى نيكو كرده بود
ايشانرا وراحتها رسانيده. وشيخ ابو الفرج طرسوسى را ديده بود.
در رجب سنة احدى واربعين واربعمايه. برفته از دنيا.
وعمر وى نود و دو سال بوده. ه ه ه ه

شيخ احمد كوفانى رحمه الله تعالى

شيخ الاسلام كفت كه شيخ احمد كوفانى خادم عمو بودى. وپيران
بسيار ديده بود. وسفرهاى نيكو كرده. ه وى مرا كفت كه ما از تو
بدانستيم كه ما كرا ديده‌ايم. يعنى تو ايشانرا شناختهٔ بحقيقت.

ابو الحسین نجار رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی درودی بود در قهندز مردی باشکوه بود
و بزرگ کس وی را نمی‌شناخت وقتی در مکه دیده‌اند وی را بنجاه دکوه داد
با وی از مریدان وی مرا حکایت کرد از هلال خادم حصری که حصری
گفت لا تطلع الشمس الا باذنی ○ شیخ الاسلام گفت که قاضی براهیم
باخرزی مرا گفت که الله تعالی را بخواب دیدم گفتم خداوندا بنده کی بتو رسد
گفت آنگاه که او را هیچ مانع نماند که او را از من باز دارد ○ شیخ الاسلام
گفت که مرا دیدار شیخ بوعلی سیاه روزی نبود اما چون از خرقانی باز گشتم
قضا را شیخ عمو از وی باز گشته بود مرا حکایت میکرد از وی و
من از خرقانی و بوعلی سیاه مردی بزرگ بود و صاحب سخن و کرامات
و ولایت عظیم بمرو شیخ الاسلام گفت که پیر محمد کشود تایب بود
صادق و وی را ریاضتهاست و وصالها کردی وقتی در وصال بود
و من با وی بودم تا بچهل روز مرا گفتند که وی آنرا هشتاد روز تمام کرد
و گفتند صد روز والله اعلم مرا گفته بود که اگر برین بپایی در شرق
و غرب چون تو نبود شیخ الاسلام گفت محمد شکرف پیری باشکوه بود
و با دعوی وقت و ملامت و مرا حکایت کرده ○ شیخ الاسلام گفت
که من دو بار پیش بوسعید بوالخیر رفته بوده‌ام و وی دستار خود از سر فرو کرد
و گلیم مصری خود بمن داده و شلغم جوشیده در دهان من نهاده
چون بنزدیک وی شدم برای من برپای خاست تمام و دیر مرا تعظیم
داشت که اندک کسی را داشتی لیکن مرا با وی نقاری از بهر اعتقاد است
و دیگر در طریقت نه طریقت مشایخ ورزیدی بعضی از مشایخ وقت
با وی نه نیک بودند ○ شیخ الاسلام گفت احمد خضرویه روزی پیش بایزید
گفت خدایا امیدهای ما از خویش بریده مکن بایزید گفت یا رب امیدهای
ما از خویش بریده کن ○ شیخ الاسلام گفت آنچه احمد گفت عام راست
و آنچه بایزید گفت خاص راست که امید علت است امید بر ناموجود بود
بر یافته امید کی بود ○ ابوبکر دقی گفته العافیة والتصوف لا یکونان
○ شیخ الاسلام گفت اگر صوفیی احوال خویش را متهم کن که دعویست
و افعال خویش را متهم کن که ریاست و اقوال خویش را متهم کن که بی
معنی است جوانمردی در بادیه مضطرب شد گفت اگر مرا بسلامت
بیرون آری هرگز ترا یاد نکنم چون از بادیه بیرون آمد کسی وی را بخانه
برد طعام داد سیر بخورد و بمرد ○ شیخ الاسلام گفت اگر وی بزیستی
و یاد نکردی شریعت تباه شدی و اگر یاد کردی عهد تباه شدی
صادق بود شغل وی را کفایت کرد و وی نه استهزا و خواری گفت که
یاد نکنم از ننگ یاد خود او را چنان گفت ○ شیخ ابو علی سیاه بمرو
گفت که از هر چیز که چیزی بشود چیزی بماند مگر شریعت که چون از آن
چیزی بشود هیچ چیز نماند ○ شیخ الاسلام گفت سخت نیکو گفته است
و آن چنانست شریعت همگی خواهد زیادت در شریعت نقصانست
شریعت چون آبست آب بمقدار باید اگر بیفزاید ویرانی کند و اگر بکاهد
ترا سیراب نکند ○ مرتعش گوید که هرگز خویشتن را بباطن خاص ندیدم
تا خود را بظاهر عام ندیدم ○ شیخ الاسلام گفت معنی آنست که حقیقت
من درست نیامد تا شریعت من صافی نشد ○ عادت شیخ الاسلام
چنان بود که هر چه شنیده بودی از خصال حمیده و افعال پسندیده

جه درحدیث وجه درحکایات مشایخ البته خواستی که آنرا بکردی
وری کفته است که جون سنتی بشما رسد از بیغامبر صلی الله علیه
وعلی آله وسلم اکر نتوانید که آنرا ورد کنید ودایم بوروزید باری یکبار
بکنید تا نام شما از زمرهٔ سنیان کنند ‌و همجنین از معاملت نیکو واحوال
واخلاق مشایخ که ما را بآن فرموده اند که بر پی ایشان بروید وسیرت
ایشان کیرید اکر همه نتوانید باری جیزی بکنید ٥ وقتی در راهی می رفتم
درویشی سوکند بر من داد که مرا شلواری می باید حکایت آن امام یاد آمد
که سوار می آمد درویشی بوی سوکند داد که بخدای تعالی که مرا شلواری ده همی
آن امام از اسب فرود آمد وشلوار بوی داد مردمان کفتند این جرا کردی
که این کدایان همه دروغ کوی وزد اقند کفت من دانم اما مرا روا نبود
که وی سوکند بخدای بر من دهد ومن از وی بر کذردم ومراد وی ندهم
٥ شیخ الاسلام کفت که من نیز آن کار کردم شلوار بآن درویش دادم
ولی شلوار بمجلس داشتم ٥ شیخ الاسلام کفت که من بسیار بجامهٔ عاریتی
مجلس کرده ام وبسیار بکیاه خوردن بسر برده ام وبسیار خشت
زیر سر نهاده ام وآن وقت یاران داشتم ودوستان وشاکردان
همه سیم داران وتوانکران بودند هر جه من خواستی بدادندی
اما من نخواستی وبر ایشان بیدا نکردی ومن کفتمی جرا ایشان خود
بدانند که من هیج ندارم واز کسی جیزی نخواهم من خورد بودم هنوز
که بدر من دست از دنیا بداشت ودنیا همه بپاشید وما را در رنج
افکند وابتداء درویشی ومحنت ما از آن وقت بود ٥ شیخ الاسلام
کفت که من زمستان جبهٔ نداشتم وسرمایی عظیم بود در همه خانه

بوریا یکی بود جندانکه بر آن خفتمی وغد پارهٔ که بر خود پوشیدمی
اکر پایها ببوشیدمی سر برهنه شدی واکر سر را بپوشیدمی پای برهنه
ماندی وخشتی که زیر سر نهادمی وهیجی که جامهٔ مجلس بیرون کردمی
ودیبا وبخیتمی ٥ روزی عزیزی در آمد مرا جنان دید انکشت در دندان
کرفت ودر کریه ایستاد ساعتی بود دستار از سر فرو کرفت وبنهاد
وبرفت ٥ شیخ الاسلام کفت که مرا دست رس آن نبود که قاریان
مجلس را جیزی دادمی واز کسی نمیخواستم وبر دل من از آن بار می بود
شخصی دانیال پیغمبر را علیه السلام بخواب دید کفت فلان دکان را
بعبد الله کذار تا سیم آن قاریان را دهد دانیال آن شغل را کفایت
کرد وآن مرد سیم آن دکان بقاریان میداد ٥ شیخ الاسلام کفت که
شش من نان بطسوجی بود ومن سفاناخ می خوردم ٥ شیخ الاسلام
کفت که هرکز در همه عمر خود الله تعالی مرا نیم روز در طلب دنیا ندید
واکنون بر من می کشایند اما مرا از آن جه اکر نبذیرم کافر باشم واکر
آنرا بر دل من هیج قدر وخطر باشد کافر باشم تا بآن وقت که از آن
نرستم وبایست آن از من نبردند آنرا بر من نکشادند واکر ملک سلیمان
باشد مرا از آن جه هر جیزی که من دیده بودم ومرا خوش آمده بود وبایسته
وبروزکار رنجشم ودل من کذشته بود آن مرا نقد میکنند که می کویم این
آنست که فلان وقت دیده بودم وبر دل من کذشته بود آن وقت که مرا
بایست آن بود نداد اکنون می دهد ترکی بود که ملازمت مجلس شیخ الاسلام
می کرد وبر بس سر شیخ الاسلام مقدار سپر نور می دید روزی با شیخ احمد
کوفانی کفت تو آن سپر نوری بینی بر سر خواجه کفت بینم شیخ الاسلام

کفت که نمی دید اما برنتافت آنرا که آن ترك جیزی بیند و کوید که من
نمی بینم آن ترك بحج رفت و باز آمد بس ازان آن نور ندید ۵ شیخ الاسلام
کفت که آن ترك کفت اکنون آن نور نمی بینم سبب جیست کفت تو اکنون
خود را بیارزیدهٔ و خود را بزرك در جشم می آری که حج کرده ام و حاجی
یام آن وقت خداوند نیاز و تشنا مار بودی ۵ شیخ الاسلام کفت
هر کسی را بتی است یعنی معشوقه وقت بهار بت منست که من بهار
را دوست دادم ۵ وقتی هوا کرم شده بود و کلها می برسید مرا می
بایست که کل بینم تا جشم من برآساید بکازرکاه می رفتم در باغجهٔ
لاله دیدم مقدارا سکرهٔ سخت نیکو که ممکن نبود که پیش ازان لاله
بود ۵ شیخ الاسلام کفت وقتی تنك دل بودم صعب در تنز درسرای
خود نشسته بودم اندیشه ناك بسیبا مری بادی بجست و کاغذکی
هشت سوا ذبردر فرو افتاد بخط سرخ بران نوشته فرج فرج
۵ شیخ الاسلام کفت که شیخ ابو الخیر تیناتی هشت سال بمکه بود و بجاور
هیج سوال نکرد و این صعب بود که کسی جیزی ندارد در مکه سوال
نکند وقتی هشت شبانه روز جیزی نخورده بود بیماری بکر سنکی
بیوست سست شد بحیله خود را بمقام ابراهیم افکند که دو رکعت
نماز بکند از سستی در خواب شد الله تعالی را بخواب دید که با وی کفت
اشراف بر مملکت کفت بدادم کفت دیکر جه خواهی کفت حکمت کفت
بدادم بیدار شد ۵ شیخ الاسلام کفت از اشراف وی بر مملکت یکی
آن بود که کفتی بر سرها می بینم بخط سفید که سعید و بر سرها می بینم
که شقی و دیکر کفتی که هر که از اقلیمی روی بحج نهد وی را می بینم شیخ الاسلام

کفت که مرا آن نباید که بدانم شقی کیست که دران جه کرامت باشد
که غم کسی بباید خورد و من در بند کم بجای آدم اما در خیر نود بجای آدم
و بینم و مقام مرد بکویم که مقام وی بنزدیك حق تعالی تا کجاست
بنیك نکر بستن تا ماشقاوت ندانم و نخواهم که بدانم یعنی اکر خواهم
۵ شیخ الاسلام کفت که مرا بنکذارند که جدا کنم اهل ولایت را از دیکران
وقتی کفتم که جدا کنم مرا نکذاشتند ۵ شیخ الاسلام کفت کس بود
که بکوید بفراست و داند که میکوید و آنجه میکوید می بیند و این دیدار
بفراست وی را دایم باشد که وی را این دیدار وقتی باشد ۵ و وقتی نباشد
در وقت غلبهٔ و صولت بکوید و بود که آن سخن بزبان وی برود آن
حقیقت باشد و فراست راست و وی ازان آکاه نی بنزدیك شما
کنام مراست بس کفت آن بیشینه که آن فراست وی را دایم است
اهل ولایت است و آن بیشتر ابدال و ابرار و زهاد را بود و آن پسینه
محقق است که وقت باشد که بروی بوشیده بود و کاه بود که آشکارا
باشد اکر هزل کوید آن حقیقت باشد و اکر در غفلت کوید جون آنرا
پاس دارند محجبان باشد که وی کوید ۵ جامع مقامات شیخ الاسلام
کوید که شیخ الاسلام جنین بود ۵ شیخ الاسلام کفت که ابو الحسن
دراج بار دوی یوسف بن الحسین بری آمد از مرکه حال وی برسید
کفت بآن زندیق جه کار داری جون بعد از ماهی بروی در آمد وی را
کفت هیج بیت یاد داری کفت دارم بیتی تازی یاد داشت بخواند
یوسف بن الحسین در سماع بشورید و طوفان از جشم وی روان
شد کفت ای بو الحسین عجب دار که ماهی است در ردی میکردی

وحال من می پرسی • میکویند بآن زندیق چه کار داری از وقت صبح
باز قرآن می خواندم • اشك از چشم من بیامد بدین یك بیت که تو خواندی
ببین که چه حال ظاهر شد ۵ شیخ الاسلام کفت ندانم که از اول ویرا
شناخت • رنك رزی میکرد • یعنی تلبیس • ونکفت تا آنکاه که در غلبه
بکفت • یا خود در حال غلبه بجای آورد واین مه است ازان بیشین •
تفصیل حکمتها ونکتهایی که بر زبان شیخ الاسلام کذرانیده اند متعسرست
بلکه متعذرست بسیاری ازانها که کذشته است • وشاید که بعضی دیکر
بیاید انشاالله تعالی واینجا برین مقدار اقتصار افتاد • ووفات وی
روز آدینه بوده است بیست ودوم ماه ذوالحجه سنة
احدی وثمانین واربعمایه • وعمر وی هشتاد وچهار سال •

شیخ ابو الليث فوشنجی رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام کفت که لیث فوشنجه بزرك بوده • وعارف وپای
برهنه رفتی ۵ وی کفته که از پوشنك بهراة آمدم • بآن سبب آنجا
بماندم که بخیابان می کذشتم بکورستان • زنی بکوری باز نشسته بود
میکفت جان مادر یکانه مادر • ازان مرا حالی بیدا شد ۵ شیخ الاسلام
کفت که بو وایل شقیق بن سلمه الکوفی از بزرکان تابعین است • نوحه
نشنیدی وبکریستی ۵ یکی ازین طایفه کفته است التلذذ بالبکاء
ثمن البکاء ۵ شیخ الاسلام کفت بازمانده از صحبت تو از ذات
حسرت لذت می یابد یا بنده توجه یابد • قبر لیث فوشنجه بخیابانست •
چون وی برفت ویرا یاران بودند • بر سر قبر وی خانککی ساختند •
وبر بام خانه چهار طاقکی • ودران می بودند • تا یك یك می رفتندی وبهلوی

وی دفن میکردند • رحمهم الله تعالی ۵ شیخ عمو می کفت که این قبر
فلان نادفروش است • واین آن فلان وبمن می نمودی قبر یاران ویرا •
۵ شیخ الاسلام را خوش می آمد ومی پسندید موافقت واستقامت
ایشانرا • وکفت که محمد عبدالله کازر کفت همه نیکویی که خود را می
بینم سبب آن دانم • که لیث پوشنجه با من رازی کرد • مزه آن در حلق
من فرو شد • لیث فوشنجه وقتی در رود هراة غرق شد • میطپید
کفت الهی اکنون مرا کرفتی برك آمدن ندارم • اکر مرا بسلامت بیرون آری
سه بار ترا سوره قل هو الله بخوانم • کفت ازان برستم • نه سال است تا در آنم
که بخوانم • نمی توانم مرکه که کویم احد • تولی کویا آنم که تو نیکو نیی دانی که احد کیست مرا با سر برد

محمد بن عبدالله کازر هروی رحمه الله تعالی

بزرك بوده است ازین قوم • در هراة • وصاحب کرامات • ویرا در
تاریخ آورده اند • وهو محمد بن عبدالله القصار الهروی • من فتیان
مشایخ هراة • من افتی المشایخ فی وقته واحسنهم هدیا وخلقا
وطریقة • وخواجه بوذهل بوی ارادتی داشت عظیم وبرای وی کارها
کرده بود • وقتی ویرا کفت خواجه این همه میکنی آخر تو مرا بدر شهر
بیرون خواهی کرد • کفت من کفت تو • روزکاری بر آمد • ووی رئیس
هری بود • محمد عبدالله کازر سخن نیکو کفتی در معاملت وترك دنیا
ودر دلها اثر میکرد • مردمان دست از دنیا بداشتند • واز املاك
خود بیرون آمدند • خواجه بو عبدالله ویرا از شهر کسیل کرد • وکفت
بباید رفت • از شهر بحوالی شهر جایی که خواهی می رو • که سخن تو مردمان
را زیان میدارد • یعنی چون مرد دست از دنیا بدارد • سیم سلطان

بریده کرد ۝ وخواجه بوعبدالله چهار سال خدمت شبلی کرده
بود بی سؤال و مالی عظیم بروی نفقه کرده ۝ شبلی ویرا جواد خراسان
گفتی ۝ و خود حافظ بود و ثقه ۝ و مُکثر ۝

قومنج رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که وی پیری بوده ۝ درویش بزرگ و خداوند ولایت
وفراست ۝ هم بکازرگاه مادر قبرست ۝ روزی خواجه عبدالله بوذهل
بوی رسید ۝ گفت بسر بوذهل کی بود که ترا فرو نشانند و مرا بر
نشانند ۝ خواجه هشیار بود دانست که مرد بزرگست ۝ گفت ای
شیخ نتواند بود که ترا برنشانند و مرا فرو نشانند ۝ گفت بسر بوذهل
مرنج چه مزه داشته باشد ۝ که مرا برنشانند و ترا فرو نشانند ۝ بگفت براید
امیر خراسان ویرا بگرفت ۝ و بقلعه قلاه برد و در طاق کرد ۝ و در بر آورد تا آنجا برفت

خواجه خیرجه رحمه الله تعالی

شیخ الاسلام گفت که خیرجه غلامی بوده بکازرگاه در قبرست ۝
خواجه وی از وی چیزها میدید ۝ و کرامت عظیم مشاهده میکرد ۝
ویرا آزاد کرد بکازرگاه آمد و آنجا خانه گلی ساخت و مقام کرد ۝
شیخ الاسلام گفت که من پسر خواجه ویرا دیده ام ۝ و مرا از وی حکایت
کرده ۝ وی گفت که وقتی سیل آمده بود و وی بر سر تل سنگ شده بود
و می گفت خداوندا هر کرا سیم باید سیم ده ۝ و هر کرا زر باید زر ده ۝
و هر کرا غلام و زمین باید ۝ و مرا چه باید ۝ خیرجه را همین بس
۝ شیخ الاسلام گفت که حال آن کرا محل غیرتست ۝ اما اختیار
حق سبحانه بندگان را نه بسبب و علتست ۝ بلال را با آنکه غلامی بود حبشی

بخواند ۝ و بوجهل و شیبه را که سادات مکه بودند ۝ براند وی چه
کرد و اینان چه کردند ۝ هیچ همه بعنایت و قسمت اوست و باز بسته ا
وکس را دران سخن نرسد ۝ شیخ الاسلام گفت چون کسی بیمار بودی
یا دردی داشتی بخیرجه شدی ۝ تا وی الحمد برخواندی ۝ و بدمیدی
در حال راحت پدید آمدی ۝ وقتی دانشمندی را درد دندان بود
بوی شد الحمد بخواند و بدمید به شد آن دانشمند ۝ گفت خیرجه
الحمد نه راست می خوانی آنرا بر تو راست کنم ۝ گفت نه تو دل خود راست
کن ۝ شیخ الاسلام گفت من از خرقانی الحمدلله شنیدم که وی می
بود ۝ الحمدلله نمی توانست گفت و وی سید و غوث روزگار بود ۝

ابو عبدالله احمد بن عبدالرحمن بن نصر المالینی رحمه الله تعالی

وی از مهینان مشایخ هراتست ۝ از اقران شیخ عمو ۝ با وی حج اسلام
کرده بود مشایخ حرم را دیده ۝ و صحبت داشته عالم بوده ۝ بعلوم ظاهر
و باطن و در زهد و ورع یگانه روزگار در تجرید و ترک دنیا
سخن کردی و سخن وی را در دلها اثر تمام بودی ۝ صاحب کرامت
و ولایت بوده ۝ یکی از اصحاب وی عبدالله بن محمد بن عبدالرحیم
بوده است ۝ وی گفته که شیخ من ابو عبدالله احمد نصر روزی مرا
گفت برو بمکه و فلانکس را بگوی که چنین و چنین کن من کامی چند
برداشتم خود را بمکه یافتم و آن پیغام بگذاردم ۝ بدان کسی که گفته
بود پیش از نماز پیشین باز آمدم ۝ آن وقت که آنجا رسیدم
خواستم که حج گزارم ۝ آنکس که پیش وی رفته بودم ۝ گفت برو و سخن
شیخ را خلاف مکن و اگر نه باز نتوانی گشت ۝ و سه ماه در راه بمانی

وی رفتی

قبر وی در بالین هراة است • شیخ الاسلام در اوایل حال بسیار بزیارت
ابونصر بن ابی جعفر بن ابی اسحاق الهروی الخانجه بادی قدس الله تعالی سره
وقیل ابونصر محمد بن احمد بن ابی جعفر • عالم بوده بعلوم ظاهر
ظاهر و باطن • و فقیه روزگار و باصل از کرمان بوده • سبب توبهٔ
وی آن بود که • روزی شخصی فتوی آورد که چه فرمایند ائمهٔ دین
درین مسئله که شخصی در جوانی چوبی چند از روی غضب بر دراز
گوشی زد • آن درازگوش روی بازپس کرد و گفت ای خواجه این
خشم نیز بر مظلوم رانی کیر اما فردا از عهدهٔ این خشم راندن
چون بیرون خواهی آمد • اکنون بیست سالست که آن شخص بیگرید
و حالا آب چشم وی بخون بدل شده • حکم طهارت و نماز وی
چون باشد • چون ابونصر این فتوی بخواند از هیبت آن سخن
بیهوش شد • چون بهوش آمد احرام صحبت آن شخص بست • چون
بمنزل وی رسید دران گریه و اندوه از دنیا رفته بود • پیری دید
باروی نورانی • و موی سفید • و خون از دیدهٔ وی دویده و بر روی
خشک شده • اما می خندید • ابونصر را از خندهٔ وی عجب آمد •
تکفین و تجهیز وی کردند • و نماز گزاردند • چون ابونصر از آنجا
بازگشت گریان پیری بوی رسید • گفت ای جوان چرا می گریی
مگر آیتی از کلام الله بتو رسیده است • که بآن کار نکرده • اما این
گریستن تو بگریستن دامن سوختگان نمی ماند نه دل سوختگان
چون آن پیر این بگفت و بگذشت • شیخ ابونصر را درد بر درد و
سوز بر سوز بیفزود • و از هرچه دران بود بیرون آمد • و سفر

و سیاحت پیش گرفت • و گویند سیصد پیر را خدمت کرد • و صحبت
خضر علیه السلام دریافت • و در حرم مکه • و مدینه • و بیت المقدس •
و غیر آنها ریاضات کشید • و عبادات کرد • و در آخر بهراة مراجعت
کرد • و عمر وی بصد و بیست و چهار سال رسید • و در سنه
خمسمایه از دنیا برفت • و قبر وی در خانجه باد است یزار و یتبرک به •

سلطان مجد الدین طالبه قدس الله تعالی سره

گویند که وی از اهل عسکر بوده • در ترک و تجرید • و توکل یگانه بوده •
درویش محمد چرکر که یکی از ابدال بوده • در مسجد جامع هراة بسر بردی
روزی در مسجد خفته بود کوزهٔ آب وی ریخته بود • خادم مسجد
آنجا رسید پنداشت که وی بول کرده است • وی را چنان بزد که
اعضای وی مجروح گشت • چرکر آهی بزد و برفت • مسجد از چوب بود
آتشی پیدا شد و مسجد بسوخت • و از آنجا ببازار که آنرا بازار جمله
فروشان گفتندی در آمد • سلطان مجد الدین طالبه را از آن خبر
کردند در عقب چرکر روان شد • چون بوی رسید • گفت چرکر شهر
مسلمانان را چرا میسوزی • چرکر بازگشت و آب چشم خود را بر آتش
افکند آتش فرو مرد • و این رباعی بگفت

الرباعیه

آن آتش دوشین که برافروخته بود • او سوختن از دل من آموخته بود
کآب دو چشم من نکردی یاری • چه جمله فروشان که همی سوخته بود

گویند وقتی سیل آمد نزدیک شد که هراة را آب ببرد • خبر بسلطان
مجد الدین بردند • گفت خرقهٔ مرا پیش سیل نهید چنان کردند
فی الحال سیل بازگشت • امام فخر الدین رازی رحمه الله علیه

در وقت وی بوده است و بصحبت وی تقرب و تبرک جستی چون ویرا
وفات رسید در اندرون درب خشک و فیروزآباد دفن کردند
و شیخ محمود اشنوی رحمه الله تعالی که صاحب رسالهٔ غایة الامکان
فی معرفة الزمان والمکان است در گنبد مقبرهٔ وی مدفونست
و این شیخ محمود از اصحاب تلامذهٔ مولانا شمس الدین محمد بن عبد الملک
دیلمی است رحمه الله تعالی که از اکابر مشایخ و محققان است و سخن
در حقیقت زمان و تحقیق آن چنانکه در مصنفات وی
مذکورست در مصنفات دیگران کم یافت شود ۵

ابو عبد الله مختار بن محمد بن احمد الهروی رحمه الله تعالی

وی از بزرگان مشایخ هراة است جامع بوده میان علم باطن و علم
ظاهر صاحب کرامت و ولایت بوده است کویند که در لوح قبر
وی چنین یافته اند که سنه سبع وسبعین ومایتین برفته از دنیا
۵ وی کفته است که طعام چنان خور که تو اورا خورده باشی نه او ترا
که اکر تو اورا خوری همه نور شود و اکر او ترا همه دود کرد دو جامه
چنان پوش که رعونت و فخر و خیلا نرا در نهاد تو بسوزد نه آنک
آتش این علتها را بر افروزد ۵ وهم وی کفته که در هر کار که باشی
چنان باش که اکر عزرائیل ترا دریابد از ان کار ترا بکار دیگر نباید شد
و در ان کار همه حالات تو با تو باشد اکرچه طعام خوردن باشد
یا عمل مباح باید که در باطن خالصا لله بود و نیت تو در ان فعل
رضای حق بود سبحانه و نکاه داشت شرع ۵ وهم وی کفته که
اصل عبودیت آنست که چنان باشی بظاهر که از تو همه شرع ظا

هر بود و چنان باشی بباطن که در تو یاد غیر را کنجایی نبود ویرا اصحاب
بسیار بوده اند همه صاحب ولایت و کرامت و چون ابو یعلی بن
مختار العلوی الحسینی رضی الله تعالی عنه و از وی کرامات بسیار
و خوارق عادات بیشمار منقولست و وی بسید امام مشهور بوده
و قبر وی در پایان پای بو عبد الله مختارست و چون فقیه
ابو عثمان مرغزی رحمه الله که از غایت شوق و سوختگی ویرا
شوق سوخته می کفته اند و ویرا وقایع غریب عجیب بوده است
۵ کویند که آن روز که سید امام را در هراة وفات رسید وی در
مرو الروذ بود ویرا آنجا در باطن مصیبتی عظیم افتاد چنانک
بی طاقت شد و بهراة آمد کفتند در همان وقت سید امام وفات
یافته بوده است و اضطرابی که در باطن وی پیدا شده بوده است
بسبب آن بوده است و چون شوق سوخته رحمه الله وفات یافت
ویرا در کورستان جنانجه باد در پایان پای عبد الواحد
بن مسلم در خاک کردند قدس الله تعالی ارواحهم

شیخ ابو ذر بوزجانی قدس الله تعالی سره

شیخ الاسلام کفت که من یک تن دیده ام که بوذر بوزجانی را دیده
بود صیاد کورکیر در بوزجان مرا بخ عظیم رسید و طلب بسیار
کردم تا ویرا یافتم و دیدم بوذر خداوند کرامات ظاهر بوده کویند
که در بوزجان مدرسهٔ بود که شیخ بوذر ساکنان آنرا اولیا می خواند
یک روز بر در آن مدرسه خسبیده بود خادم مدرسه بیرون آمد
کفت اولیا در چه کارند خادم کفت امروز خوردنی نیافته اند

دران مدرسه درختی بود توت خادم را گفت برو و آن درخت را
بیفشان خادم آن درخت را بیفشاند هر برگی که بیفتاد زر خالص بود
پیش شیخ آورد گفت برو و برای ایشان طعام بخر ه روزی سبکتکین
پدر سلطان محمود که وفات وی در سنه سبع وثمانین وثلثمائة
بوده است بدیدن وی آمده بود ویرا نصیحتهای درشت کرد سلطان
محمود هنوز کودک بود ویرا پیش شیخ آوردند بسیار لطف نمود
وویرا برکنار خود نشاند و آز اشعار ویست شعر یَعرِفُنا مَن كانَ مِن جِنسِنا

وَسائِرُ النّاسِ لَنا مُنكِرُون ه وهم از اشعار ویست رباعیه

تو بعلم ازل مرا دیدی ه دیدی آنگه بعیب بخریدی
تو بعلم آن وبعیب همان ه رد مکن آنچه خود پسندیدی

شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو نصر احمد بن ابی الحسن است وی از فرزندان جریر بن
عبد الله البجلی است رضی الله عنه که در سال وفات رسول صلی الله
علیه وعلی آله وسلم ایمان آورده است قال رضی الله عنه
ما حجبنی رسول الله صلی الله علیه وعلی آله وسلم منذ اسلمت ولا رآنی
الا تبسم فی وجهی وبسیار بلند قامت وباجمال بوده است وامیر
المؤمنین عمر رضی الله عنه ویرا یوسف این امت نام نهاده است
حضرت شیخ را حق سبحانه وتعالی چهل ودو فرزند داده بوده است
سی ونه پسر وسه دختر وبعد از وفات وی چهارده پسر وسه دختر
باقی مانده بوده اند واین چهارده پسر همه عالم وعامل وکامل
وصاحب تصنیف وصاحب کرامت وصاحب ولایت ومقتدا

وپیشوا خلقی بوده اند وی امی بوده که در سن بیست ودو سالگی
توفیق توبه یافته وبکوه رفته وبعد از هژده سال ریاضت در
چهل سالگی ویرا بمیان خلق فرستاده اند وابواب علم لدنی بروی
گشاده زیادت از سیصد تای کاغذ در علم توحید ومعرفت وعلم
سر وحکمت وروش طریقت واسرار حقیقة تصنیف کرده است
که هیچ عالم وحکیم بران اعتراض نکرده است ونتوانسته واین
تصنیفات همه بآیات قرآن واخبار رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم
مقید ومؤید است ه حضرت شیخ قدس الله تعالی سره در کتاب
سراج السائرین آورده است که بیست ودو ساله بودم که حق عز شانه
بلطف وکرم خود مرا توبه کرامت کرد وچهل ساله بودم که مرا بمیان
خلق فرستاد واکنون شصت ودو ساله ام که این کتاب را بفرمان
جمع میکنم تا این غایت صد وهشتاد هزار مرد است که بر دست ما
توبه یافته اند وبعد از ان بسیار سال دیگر زیسته اند ه شیخ ظهیر الدین بن
عیسی که یکی از فرزندان ایشانست در کتاب رموز الحقایق آورده است
که تا آخر عمر بر دست پدرم شیخ الاسلام احمد قدس الله تعالی سره
ششصد هزار کس توبه کرده اند واز راه معصیت بطریق طاعت
باز آمده ه شیخ ابو سعید ابو الخیر را قدس الله تعالی روحه
خرقه بود که دران طاعت کردی ه وچنین گویند که آن خرقه
از امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه میراث مانده بود مشایخ
را تا نوبت بشیخ ابو سعید رسید ویرا نمودند که آن خرقه را باحمد
تسلیم کن فرزند خود شیخ ابو طاهر را وصیت کرد که بعد از وفات

من بچند سال جوانی نوخط بلند بالا بچشم ازرق بنام احمد از در خانقاه
تو در آید و تو در میان یاران نشسته باشی بجای من زینهار که آن خرقه
بوی تسلیم کن چون کار شیخ باخر رسید شیخ ابوطاهر را آر
زوی آن می بود که ولایتی که حضرت شیخ را بود بوی سپارد شیخ
چشم باز کرد و گفت ولایتی که شما طمع میدارید بدیگری سپردند
و علم شیخی ما بر در خراباتی زدند و کاری که ما را بود بدو تسلیم کردند
کس ندانست که حال چیست تا آنکه بعد از چند سال از وفات شیخ
شبی شیخ ابوطاهر در خواب دید که شیخ ابوسعید با جمعی از یاران
بتعجیل میرفت ابوطاهر پرسید که یا شیخ چه تعجیل است شیخ
گفت تو نیز برو که قطب الاولیا می رسد شیخ ابوطاهر خواست که
برود بیدار شد دیگر روز شیخ ابوطاهر در خانقاه نشسته بود جوانی
بآن صفت که شیخ گفته بود در آمد شیخ ابوطاهر در حال بدانست
وی را اعزاز بسیار کرد اما چنانچه مقتضای بشریت است اندیشه
ناک شد که خرقه پدر را چون از دست بدهم آن جوان گفت ای خواجه
در امانت خیانت روا نباشد خواجه ابوطاهر را وقت خوش شد
برخاست و آن خرقه را که شیخ ابوسعید بدست خویش بر سر میخی نهاده
بود و تا آن روز آنجا بود بیاورد و بر سر آن جوان فرو انداخت و گویند
که آن خرقه را بیست و دو تن از مشایخ پوشیده بودند و در آخر
بشیخ الاسلام حواله شد بعد از آن هیچ کس ندانست که آن خرقه
کجا شد بزرگان گفته اند که چهل مرد ولی شدند که ارادت ایشان
بشیخ بود قدس الله تعالی سره از آنجمله یکی شیخ الاسلام احمد بود و

یکی خواجه بوعلی و گمانا که مراد ابوعلی فارمدی است و هر دو معروف
و مشهور شدند در عالم و یکی ازین طایفه گفت که خواجه بوعلی را بر خاطرها
واقف کردند و باظهار آن ماذون نبود و شیخ الاسلام احمد را هم
بر خاطرها واقف کردند و هم بر ظاهرها حاکم و باظهار آن ماذون
بود از حضرت شیخ الاسلام احمد پرسیدند که ما مقامات مشایخ
شنیده ایم و کتب ایشان دیده از هیچ کس مثل این حالات که از
شما ظاهر میشود نشنیده است فرمود که ما در وقت ریاضت هر
ریاضت که دانستیم که اولیای خدای تعالی کرده بودند بجای آوردیم
و بر آن مزیدی نیز کردیم حق سبحانه و تعالی بفضل و کرم خود مرحمه پراکنده
با ایشان داده بود یکبار با احمد داد در هر چهار صد سال چون احمد
شخصی پدید آید آثار عنایت ایزد تعالی در با او این باشد که همه
خلق بینند هٰذا مِن فَضلِ رَبّی جامع مقامات حضرت شیخ گوید
که از بدایت حال ایشان سوال کردم فرمودند که من بیست و دو ساله
بودم که حضرت حق سبحانه و تعالی مرا توبه کرامت کرد و سبب توبه من
آن بود که چون نوبت دور اهل فسق و فساد بمن رسید شحنهٔ ناموق
غایب بود و حریفان دور طلب داشتند من گفتم شحنه غایب است
چون باز آید دور بدهم حریفان گفتند ما توقف نمیکنیم شاید که او دیر
تر آید گفتم سهلست چون باز آید اگر مضایقه کند دور دیگر بدهم
چون شحنه باز آمد مضایقه کرد و در روز دیگر طلب داشت چون
بوثاق من آمدند و طعامی بکار بردند کسی بخم خانه رفت تا خمر آرد تمام
خمها تهی یافت و در آن خم خانه چهل خم بود تعجبها کردم تا این چه تواند بود

و آن حال از حریفان نهان داشتم و از جای دیگر خمر آوردم و در پیش
ایشان نهادم و من بتعجیل تمام دراز گوش در پیش کردم و بجانب دز
روان شدم که آنجا خمر داشتم تا زود تر بیایم بر فتم و دراز گوش بار کردم
دراز گوش در رفتن کندی میکرد و من ویرا سخت می رنجانیدم تا زود تر باز
آیم که دل بحریفان معلق داشتم ناگاه آوازی سخت بگوش من رسید که احمد
این حیوانرا چرا رنجه میداری ما او را فرمان نمیدهیم تا برود از شحنه عذر
میخواهی قبول نمیکند از ما چرا عذر نخواهی تا از تو قبول کنیم روی بر زمین
نهادم و گفتم الهی توبه کردم که بعد ازین هرگز خمر نخورم فرمان ده این
دراز گوش را تا من بروم تا در روی آن قوم خجل نگردم در حال دراز گوش
روان شد چون خمر پیش ایشان بردم قدحی پیش من داشتند گفتم من
توبه کرده ام ایشان گفتند احمد بر ما می خندی یا بر خود الحاح میکردند ناگاه
آوازی بگوش من رسید که یا احمد بستان و بچش و ازین قدح همه را
بچشان بستدم بچشیدم شهد شده بود بامر حق سبحانه و تعالی همه
حاضرانرا بچشانیدم در حال توبه کردند و از هم پراکندند و هر کسی
روی بچیزی نهاد و من والده وا در روی بکوه آوردم و بعبادت و ریاضت
و مجاهده مشغول شدم چون یک چندی در کوه بودم در خاطر من
دادند که احمد راه حق چنین روند که تو می روی قومی صاحب فرضان
رها کرده که حق ایشان در ذمه تو واجبست و ایشانرا ضایع گذاشته
بعد از آن خاطر دیگر درآمد که در خانه تو بیرون از چیزهای دیگر چهل
خم است که در آن خمر بوده است هرچه دارند گو بر خود خرج کنند
چون دانستی که چیزی دیگر نماند آنگاه بغم خوارگی ایشان مشغول شو

چون ساعتی برآمد بخاطر من فرو دادند که یا احمد نیکو دوندهٔ باشی در
راه حق سبحانه و تعالی که توکل بر خم خمر کنی راه غلط کردهٔ چرا توکل بر
کرم حق سبحانه و تعالی نکنی تا او صاحب فرضان ترا از خزانه فضل خود
روزی رساند که رزاق بر حقیقت اوست تو تکیه بر خم خمر کنی نیکو باشد
صفرایی عظیمی بر سر من زد بیخود از کوه درآمدم و در خانه رفتم و عصا
در گردانیدم و خمها را شکستن گرفتم شحنهٔ ده را خبر کردند که احمد از
کوه درآمده است و جنونی بر وی غالب شده می شکند و می ریزد شحنه
کس فرستاد و مرا از خانه بیرون آورد و در پایگاه اسپان باز داشت من
بر سر آخر اسبان بنشستم و دست بر هم می زدم و این بیت می گفت **شعر**
اشتر بخراس می بگردد صد گرد ... تو نیز ز بهر دوست گردی در گرد
اسپان سر از علف برداشتند و سر بر دیوار زدن گرفتند و آب از چشمهای
ایشان روان شد ستوربان بدید برفت و شحنه را گفت دیوانه آورده
اید و در پایگاه اسبان باز داشته تا اسبان جمله دیوانه شدند و دهان
از علف برداشتند و سر بر دیوار می زنند شحنه آمد و مرا بیرون آورد و
از من عذرها خواست من بجانب کوه باز گشتم و چند سال بیرون
نیامدم و حق سبحانه و تعالی از خزانه فضل خویش هر بامداد سر یک
از صاحب فرضان مرا یکمن گندم بدادی که در زیر بالین ایشان بید آمدی
چنانک همه را کفایت کردی و اگر مهمانان نیز رسیدندی همه را فراز رسیدی
بلکه چیزی بسر آمدی خواجه بوالقاسم کرد مردی بوده بزرگ و مال دار
و باچیز وی گفت که مرا حادثه افتاد که هرچه داشتم بکلی از دست من
برفت حال من باضطرار رسید عیالی بسیار داشتم و هیچ کسبی نمیدانستم

بیوسته بخدمت علما و مشایخ و مزارهای رفتم و استمداد همت
میکردم که طاقت احتیاج بخلق نداشتم روزی در مسجد نشسته بودم
مردی عظیم تنکدل بیری درآمد دو رکعت نماز بکذارد بس نزدیک من آمد و بر
من سلام کرد هیبتی عظیم ازو بر من مستولی شد که بس نورانی و مهیب بود
بس بر سید که چرا دلتنکی قصهٔ خود باوی بکفتم کفت احمد بن ابی الحسن
را که درین کوه است می شناسی کفتم ما دوست دیرینه است کفت برخیز
و نزدیک وی رو که مردی صاحب کرامت است باشد که درد خود را ازو
درمان یابی روز دیکر برخاستم و بیش وی رفتم سلام کردم جواب
داد و برسید که حال تو چیست کفتم مپرس و قصهٔ خود باوی بکفتم
فرمود که چند روزست که خاطر ما بتو میکشید دانستم که ترا کاری
افتاده است و بر و خاطر مشغول ما را حق تعالی سهل کرداند قبول کردم
که امشب در وقت مناجات بر حضرت حق تعالی عرض دادم تا چه جواب
آید روز دیکر بامداد بخدمت او رفتم چون چشم مبارک او بر من افتاد
کفت بیشتر آی حق سبحانه و تعالی کار تو راست آورد بس فرمود که
هر روز کفاف ترا چند باید کفتم چهار دانک فرمود که هر روز چهار
دانک ترا بران سنک حواله کردند می آی و می بر و بعضی از افاضل دران

زمانها کفته است **شعر**	بوالقاسم کرد شد چو یکسره مضطر
بکشاد برو کرامت احمد در	کردند حواله کفافش بحجر
هر روز چهار دانک می آمی بر	پیش آن سنک رفتم پارهٔ زر

دیدم از سنک بیرون آمده برداشتم و بخدمت شیخ رفتم و کفتم
من بیر شده ام و اطفال خورد دارم چون من غایب حال چکونه بود

هر روز چهار دانک
با حضرت ابی القاسم بزرکی

زبید

فرمود که تا خیانت نکنند از فرزندان هر که آید بردارد بعد از وی
مدتی فرزندان می بردند چون یکی از فرزندان خیانت کرد دیکر نیافتند
٥ وقتی حضرت شیخ را عزیمت هراة شد چون بدیه شکیبان رسیدند
جمعی از بزرکان که همراه بودند برسیدند که حضرت شیخ بهراة در خواهد
آمد شیخ فرمود که اکر نبرندی که مشایخ ماضی شهر هراة را باغچهٔ
انصاریان کفته اند این خبر بجابر بن عبد الله رسید کفت ما برویم
و شیخ الاسلام احمد را بر دوش کیریم و بشهر آریم بس فرمود تا محفهٔ بدر وی
شیخ الاسلام عبد الله الانصاری را قدس سره بیرون آوردند و در شهر
منادی کردند که همه اکابر باستقبال شیخ الاسلام احمد بیرون آیند
چون بدیه شکیبان رسیدند و بخدمت حضرت شیخ درآمدند و نظر مبارک
وی بریشان افتاد بر جای خود نماندند و حالتهای عظیم بیدا آمد روز
دیکر محفه درآوردند و استدعا کردند که قرار بر انست که شما را بر دوش
بشهر بریم کرم فرمایید و در محفه نشینید حضرت شیخ اجابت کرد
و در محفه نشست و دو بازوی بیش محفه را شیخ جابر بن عبد الله
و قاضی ابو الفضل یحیی بر کرفتند و دو بازوی بس را امام ظهیر الدین
زیاد و امام فخر الدین علی هیصم بر کرفتند و روان شدند و هیچ کس
دیکر نمیدادند حضرت شیخ خاموش می بود تا ساعتی برفتند بس
فرمود که محفه را بنهید تا سخنی بکویم چون محفه را بنهادند فرمود
که شما میدانید که ارادت چیست کفتند بفرمایید کفت ارادت فرمان
برداریست همه کفتند بلی فرمود که چون چنین است شما سوار شوید
تا دیکران محفه را بردارند تا هر کس را نصیبی باشد اکابر سوار شدند

مشایخ شهر هراة را
باغچهٔ انصاریان کفته اند

ودیکران بحفه برکرفتند جندان خلق از شهر وروستا آمده بودند که
بسیار کس بود که نوبت بحفه بوی نرسید جون بشهر رسیدند در خانقاه
شیخ الاسلام عبدالله الانصاری نزول فرمودند ٥ در شهر هراة
مردی بود نام وی شیخ عبدالله زاهد مدت سی سال روزه وصال داشته
مشهور و معروف بود وصاحب قبول ویکی از خواجکان فرزند خود را
از راه ارادت بحکم وی کرده بود دوازده سال در خانهٔ وی بکر مانده
بود جون شیخ الاسلام احمد بهراة رسید آن زاهد ضعیفهٔ خود را
کفت که جامهٔ من بیار تا بنزدیک شیخ احمد روم که میکویند مردی
بزرکست تا بنکرم که حال او جیست ضعیفه کفت زینهار اکر از راه
امتحان خواهی رفت مرو که او نه آن مردست که تصور کرده اکر در دل
داری که آنجه او فرماید فرمان بری وبجای آری برو واکر نه کرد او مکرد
که زیانکار شوی زاهد کفت برو وجامه بیار که تو ندانی جامه در پوشید و
بخدمت حضرت شیخ احمد آمد وسلام کرد حضرت شیخ جواب داد
وفرمود که جون عزم سلام ما کردی میدانی که آن عورت با تو جه کفت
فرمان خواهی برد زاهد کفت جون راست میکویی جون فرمان نبرم
فرمود که باز کرد وکذر بر کوی سنکین کن بر دکان محمد قصاب مروزی
کرد رانی کوشت بختهٔ است بر قناره آویخته بستان وقدری دوشاب
ودوغن از بقال بستان ودر دست کیر وبخانه بر که مَنْ حَمَلَ سِلْعَتَهُ
فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الْكِبْرِ تا از آن کوشت قلیهٔ سازند وازان روغن ودوشاب
شیرینی کنند وبا آن عورت افطار کن وآنجه درین دوازده سال
بر تو واجب بوده است بجای آر وبحمامی فرو رو وغسلی برآر هم

در ساعت مرجه جندین سال طالب آن بوده ونیافته اکر ترا حاجت
نباید بیا دامن احمد بکیر تا از عهدهٔ آن بیرون آید جون شیخ این بکفت
زاهد با خود کفت که ما کاری می فرماید که در وسع من نیست ومن
درین سی سال در خود هیچ قوت ندیده ام با زن بکنم جه قوت دخول کنم
حضرت شیخ دانست که زاهد جه می اندیشد فرمود که برو سهل باشد
مترس اکر حاجت افتد از احمد مدد خواه زاهد برخاست وآنجه شیخ
فرموده بود بجای آورد وقلیه وحلوایی ساختند وباهم افطار کردند
درمیان طعام خوردن حرکتی در زاهد پیدا آمد وخواست که بمعاشرت
مشغول شود زن کفت جندان توقف کن که از طعام بپردازیم جون از
طعام فارغ شدند زاهد خواست که بمباشرت بردازد در خود قوت
آن نیافت از حضرت شیخ استمداد کرد شیخ درمیان جمع نشسته
بود تبسم فرمود وکفت یا زاهد کاررا باش ومترس که راست آمد زاهد
را مقصود بحصول پیوست وروی بحمام نهاد جون غسل تمام کرد
در ساعت مرجه درون جهار دیوار شهر بود تمام بروی کشف شد
جون بخدمت شیخ آمد شیخ فرمود که احمد را جه جرم جون همت
تو بیش ازین جهار دیوار نبود اکر عوض جهار دیوار شهر جهار دیوار
دنیا بودی کشف شدی ٥ روزی حضرت شیخ را از خانقاه شیخ
الاسلام عبدالله الانصاری بدعوتی می بردند جون خادم کفش
شیخ را راست بنهاد شیخ فرمود که ساعتی توقف باید کرد که کاری
در پیش است بعد از ساعتی ترکمانی با خاتون خود درآمد وپسر
دوازده ساله در غایت جمال آورد وجشم نابینا در آورده کفتند

ای شیخ حضرت حق سبحانه وتعالی ما را مال ونعمت بسیار داده است
وفرزند بیش ازین نداریم • وحق تعالی ازوی هیچ دریغ نداشته است •
مکر روشنایی جشم وی را در اطراف عالم کردانیدیم هرجا بزرکی ومزاری
وطبیبی شنیدیم آنجا بردیم هیچ فایده نداشت • ما را جنان معلوم شده است
که هرجه از خدای تعالی در دمی خواهی راست می شود • اکر نظری در
کار فرزند ما کنی تا جشم وی روشن شود • هرجه داریم ما فدای تو وما بنده
ومولای تو • واکر مقصود ما حاصل نشود خودرا درین خانقاه بر زمین
می زنیم تا هلاك شویم • شیخ فرمود عجب کاریست • مرده زنده کردن
ونابینا بینا کردانیدن • وأبرص را علاج کردن • معجزهٔ عیسی است صلوات
الرحمن علیه • احمد که این حدیث است • بس برپای خاست وروان شد •
مرد وزن خودرا در میان سرای بر زمین زدن کرفتند • جون بمیان دالان
خانقاه رسید • حالتی عظیم بروی ظاهر شد • وبر زبان وی کذشت
بمعنی دهلیز
که ما کنیم ما • جنانکه جندکس از ائمه حاضر بودند آنرا شنیدند • بس
حضرت شیخ بازکشت وبخانقاه درآمد • وبرکنار صُفّه بنشست
وفرمود که آن کودك را بیش من آرید • آوردند • دو ابهام را بر دو جشم
کودك نهاد وبکشید • وکفت انظر باذن الله تعالی • کودك درحال بهر دو جشم
بینا کشت • بعد ازان جمعی از ائمه سوال کردند که اول بر زبان مبارك شما
رفت • که احیاء موتی وابراء اکمه وابرص معجزهٔ عیسی است علیه السلم •
وبار دویم بر زبان شما کذشت • که ما کنیم ما • این دو سخن جون بهم راست
آید • شیخ فرمود که آنجه اول کفته شد سخن احمد بود وجز آن نتواند بود •
اما جون بدالان رسیدیم • بسرمن فرو دادند که احمد باش • مرده را زنده

عیسی میکرد وابراء اکمه وابرص عیسی میکرد • آن ما کنیم ما • بانك برمن
زدند • وکفتند بازکرد • که ما روشنایی جشم آن کودك در نفس تو نهاده
ایم • این حدیث بر دل جندان زور آورد که بزبان بیرون آمد • بس آن قول و
فعل همه از حق بود • اما بر دست ونفس احمد ظاهر شد • روزی اکابر
هراة بر حضرت شیخ درآمدند • ومیان ایشان در توحید
ومعرفت سخنی میرفت • شیخ فرمود که شما بتقلید این سخن میکویید •
ایشان ازین سخن عظیم متغیر شدند • وکفتند ما هریك را بر اثبات
هستی صانع جل شانه • هزار دلیل حفظ باشد • ما را مقلد میخوانی •
شیخ فرمود • که اکر هرکدام ده هزار دلیل حفظ دارید • که جز مقلد
نیستید • ایشان کفتند • ما را برین سخن برهانی باید • شیخ خادم را
کفت سه دانه مروارید وطشتی حاضر کن • حاضر کرد • شیخ با ایشان
کفت اصل این مروارید جه بوده است • کفتند قطرات باران نیسان
که صدف کرفته است • ودر حوصلهٔ وی بقدرت کاملهٔ حق سبحانه
مروارید شده • شیخ الاسلام آن مروارید ها را در طشت افکند • وفرمود
که هرکه از سر تحقیق روی فرا این طشت کند • وبکوید که بسم الله الرحمن الرحیم
این هر سه مروارید آب کردد • ودر یکدیکر دوند • ائمه کفتند این عجب
باشد شما بکویید • شیخ فرمود که نخست شما بکویید • جون نوبت
بمن رسد من نیز بکویم • ایشان بنوبت بکفتند • مروارید ها همجنان
برقرار بود • جون نوبت بشیخ رسید • حالتی بروی ظاهر شد •
روی فرا طشت کرد • وبکفت بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ • هر سه
مروارید آب کشت • ودر یکدیکر دویدند • ودر طشت میکشت • حضرت

شیخ کفت اُسکن باذن الله تعالی فی الحال بیکبار آرمید وادید ناسفته
منعقد شد همه متحیر شدند و بآنچه حضرت شیخ فرموده بود
اعتراف نمودند • ولادت حضرت شیخ در سنه احدی واربعین
واربعمایه بوده • و وفات وی در سنه ست وثلثین وخمسمایه •

شیخ ابوطاهر کرد رحمه الله تعالی

وی صحبت دار خضر بوده است علیه السلام • وشیخ الاسلام احمد را
باوی موانست تمام بوده است وبوی می رفته است • شیخ الاسلام
احمد کفته است که روزی نفس از من زردالو خواست • باوی کفتم که
یکسال تمام روزه داری ترا زردالو دهم قبول کرد چون سال تمام شد
نفس کفت من آن خود بجای آوردم تو نیز بوعدهٔ خود وفا کن • آمدم
برزی که از پدر میراث رسیده بود رفتم • دیدم که شغالی زردآلو خورده بود
وهمچنان درست افکنده • برداشتم وپاک میکردم • نفس فریاد بر
آورد که احمد پاک میکنی چه خواهی کرد • کفتم ترا خواهم داد تا بخوری
با تو زردالو قرار کرده ام • این هم زردالوست بیش ازین نیست که
بردودهٔ جانوری کذر کرده است • نفس کفت که با تو عهد کردم • که
بعد ازین از تو هیچ آرزو نخواهم • این بمن مِلک کفتم راست آمد اکنون
زردالویی چند از درخت باز کردم • وتایی چند بخوردم • وتایی چند
در آستین نهادم • وبخدمت شیخ ابوطاهر کرد • که پیر صحبت من
بود رفتم • ودر پیش وی نهادم • ساعتی در ان نکریست • پس کفت احمد
مارا از زردالوی وقف آورده • کفتم ای شیخ وقف نیست از درخت
ملک خود بدست خود باز کرده ام • کفت احسنت زردالوی وقف

کذاری

می آری وعلک بر ما می بندی • ما را نابینا می نهی من ادب کوش داشتم
وخاموش بیستاد • وبباطن باحق سبحانه مناجات می کردم • که خداوندا
تو میدانی که از درخت ملک خود بدست خود باز کردم • وآن درخت
از پدر میراث دارم • این حال بروی کشف کردان • ساعتی بود پسر را
بخواند • وفرمود که برو وکوسفندی از رمه بیار وبکش • وبکو تا شور
بایی سازند • که احمد را صفرای کرسنکی برسر ودماغ زده است
نمی داند که چه می کند وچه می کوید • من خاموش می بودم • چون طعام
آوردند بدل من درداد که کوشت وشوربا نخور • که از وجه نیست
من نان می خوردم • شیخ بوطاهر کفت چرا نمی خوری کفتم این بسنده است
الحاح کرد که راست بکوی آنچه بدل من درداده بودند کفتم • پسر را
طلبید واحوال کوشت برسید کفت رمه دور رفته بود • از فلان
قصاب کرفتم • قصاب را طلب کردند • کفت آن کوشت از کوسفندی
بود که شحنه بظلم کرفته بود بمن آوردند • که بکش یک نیمه شحنه برد ویک
نیمه مانده بود شیخ زاده آمد وبرداشت • شیخ ابوطاهر سر در پیش
انداخت • من برخاستم ودران نزدیکی صومعهٔ بود بآنجا در آمدم مرا
کریستن برمن زور آورد • مناجات کردم که خداوندا مرا با هیچ کس انس
نکذاشتی • پیری داشتم که ساعتی با او صحبت می داشتم • چنان کردی که
از شرم دیکر بخدمت وی نمی توانم رفت • ساعتی بود شیخ ابوطاهر
در آمد وبنشست • ومن بدل مناجات می کردم • که خداوندا همچنانک
حال کوشت بروی کشف کرد این حال زردالو نیز کشف کردان
درین مناجات بودم • که خضر علیه السلام در آمد • وفرمود که یا ابا

طاهر

ملك اجداد را وقف تام کردی • و کوشت شبهه را حلال این از که آموخته
ترا بر اجداد هیچ باز خواست نرسد • که وی پایهٔ زبرین می رود •

شیخ ابو علی فارمدی قدس الله تعالی سره

نام وی فضل بن محمد ست • شیخ الشیوخ خراسان بوده • در وقت
خود • و متفرد بوده • بطریقت خاصهٔ خود • در تذکیر و موعظت شاگرد
استاد امام ابو القاسم قشیری است • و انتساب وی در تصوف
بدو طرف است • یکی بشیخ بزرگوار ابو القاسم کرکانی طوسی • و دیگر
بشیخ بزرگوار ابو الحسن خرقانی که پیشوای مشایخ و قطب زمان
خویش بوده است • شیخ ابو علی فارمدی گفته است که در ابتداء
جوانی در نیشابور بطلب علم مشغول بودم • شنیدم که شیخ ابو سعید
ابو الخیر از میهنه آمده است • و مجلس میگوید من برفتم تا وی را ببینم
چون چشم بر جمال وی افتاد عاشق وی گشتم • و محبت این طایفه
در دل من بیشتر شد • یک روز در مدرسه در خانهٔ خود نشسته بودم •
آرزوی دیدار شیخ در دل من پدید آمد • و وقت آن نبود که شیخ بیرون
آید • خواستم که صبر کنم نتوانستم • برخاستم و بیرون آمدم • چون بسر چهار
سو رسیدم • شیخ را دیدم با جمعی انبوه می رفت • من هم بر اثر ایشان
برفتم • تا خویشتن شیخ بجایی در رفت • و جمعی در رفتند • من نیز
در رفتم • و در گوشهٔ شدم چنانکه شیخ مرا نمی دید • چون بسماع
مشغول شدند • شیخ را وقت خوش گشت • و وجد بر وی ظاهر شد •
و جامه شق کرد • چون فارغ شدند • از سماع شیخ جامه بیرون کرد
و پیش وی پاره می کردند • شیخ یک آستین با تیریز بهم جدا کرد و بنهاد •

و آواز داد که ای بو علی طوسی کجایی • من جواب باز ندادم • گفتم مرا نمی
بیند و نمی داند • مگر از مریدان شیخ کسی ابو علی طوسی نام دارد • شیخ
دیگر آواز داد جواب ندادم • سیوم بار آواز داد • جمع گفتند شیخ
مگر ترا می خواند • برخواستم و پیش شیخ آمدم • شیخ آن تیریز و آستین
بمن داد • و گفت تو ما را چون این آستین و تیریزی • آن جامه بستدم
و خدمت کردم • و جایی عزیز نهادم • و پیوسته بخدمت شیخ می آمدم •
و مرا در خدمت شیخ بسیار فایده و روشناییها پدید آمد • و حالها
روی نمود • چون شیخ از نیشابور برفت • من پیش استاد ابو القاسم
قشیری آمدم • و حالی که پیدا می آمد با وی می گفتم • و او می گفت برو
ای پسر بعلم آموختن مشغول می باش • و هر روز آن روشنایی زیادت
می بود • دو سه سال دیگر بتحصیل مشغول بودم • تا یک روز قلم از محبره
برکشیدم • سفید برآمد • برخاستم و پیش استاد امام رفتم • و حال
با وی بگفتم • استاد امام گفت چون علم دست از تو بداشت تو نیز دست
از وی بدار کار را باش • و بمعامله مشغول گرد • برفتم و رختها از مدرسه
بخانقاه آوردم • و بخدمت استاد امام مشغول شدم • روزی
استاد امام در گرمابه رفته بود تنها • من برفتم و دلوی چند آب
در گرمابه ریختم • چون استاد برآمد و نماز بگذارد گفت این که
بود که آب در گرمابه ریخت • من با خود گفتم بی خردکی کرده ام خاموش
بودم • دیگر بار بگفت هم جواب ندادم • چون سه بار گفت گفتم من
بودم • استاد گفت ای بو علی هر چه بو القاسم بهفتاد سال یافت
تو بیک دلو آب یافتی • پس مدتی بمجاهده پیش استاد امام بنشستم

یکروز حالتی بمن در آمد که دران حالت گم شدم و آن واقعه با استاد امام بگفتم گفت ای بوعلی روش من ازینجا فراتر نیست هر چه ازین فراتر بود راه فرا آن ندانم من با خود اندیشه کردم که مرا پیری بایستی که مرا ازین مقام فراتر بردی و آن حالت زیادت می شد و من نام شیخ ابو القاسم کرکانی شنیده بودم روی بطوس نهادم جایگاه وی نمی دانستم چون بشهر رسیدم جای وی پرسیدم نشان دادند رفتم با جماعتی از مریدان خویش در مسجد نشسته بود من دو رکعت تحیت مسجد بگزاردم و پیش وی در آمدم وی سر در پیش داشت سر بر آورد و گفت بیا ای بوعلی تا چه داری من سلام گفتم و بنشستم و واقعهای خویش بگفتم شیخ ابو القاسم گفت آری ابتدائت مبارک باد هنوز بدرجهٔ نرسیده اما اگر تربیت یابی بدرجهٔ بزرگ رسی من با خود گفتم پیر من اینست پیش او مقام کردم و بعد ازانکه مرا مدتی دراز بانواع ریاضت و مجاهدت فرموده بود بر من اقبال کرد و عقد مجلس فرمود و فرزند خویش را بحکم من کرد و هم خواجه علی فارمدی گوید که پیش ازانکه شیخ ابو القاسم عقد مجلس فرماید شیخ ابو سعید از میهنه بطوس آمده بود بخدمت وی رفتم گفت ای بوعلی زود باشد که چون طوطکت در سخن آرند پس بر نیامد که شیخ ابو القاسم مرا عقد مجلس فرمود و سخن بر من گشاده گشت

شیخ ابو بکر بن عبد الله الطوسی النساج رحمه الله تعالی

وی نیز از اصحاب شیخ ابو القاسم کرکانیست و با ابو بکر دینوری نیز صحبت داشته است از وی پرسیدند که دیدار مطلوب را چه توان دید گفت بدیدهٔ صدق در آیینه طلب وی فرموده که تصور آب تشنگی ننشاند و فکرت آتش گرمی نبخشد و دعوی طلب بمطلوب نرساند وهم وی گفته که تا هستی موهوم سوخته نشود دیدهٔ دل بسوزن غیرت از غیر دوخته نشود خلوتخانهٔ جان بشمع تجلیات جانان افروخته نگردد زیرا که تخم در زمین کاشته نگارند و نقش بر کاغذ نگاشته نگارند گویند که در بدایت طلب مجاهدهٔ بسیار کشید و مجاهدهٔ وی بمشاهده نینجامید بدرگاه خداوند تعالی بنالید بسرش ندا کردند که نساج با درد طلب قناعت کن ترا با یافت چه کار وهم وی گفته توکل آنست که منع و عطا جز از خدای تعالی نه بینی عین القضاة در مصنفات خود آورده است که شیخ احمد غزالی گفت که شیخ وی یعنی ابو بکر نساج در مناجات گفتی الهی ما الحکمة فی خلقی خداوندا در آفریدن من چه حکمتست جواب آمد که الحکمة فی خلقک رؤیتی فی مرآة روحک ومحبتی فی قلبک گفت حکمت آنست که جمال خود را در آیینه روح تو بینم و محبت خود در دل تو افکنم

حجة الاسلام محمد بن محمد الغزالی الطوسی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو حامدست و لقب وی زین الدین انتساب وی در تصوف بشیخ ابو علی فارمدی است وی گفته لقد سمعت الشیخ ابا علی الفارمدی قدس الله تعالی روحه عن شیخه ابی القاسم الکرکانی قدس الله تعالی روحه انه قال ان الاسماء التسعین تصیر اوصافا للعبد السالک وهو بعد فی السلوک غیر واصل وی در اوایل حال در طوس و نیشابور تحصیل علوم و تکمیل آن اشتغال نمود بعد ازان با نظام الملک ملاقات

کرد و قبول تمام یافت و با جماعتی از افاضل که در صحبت نظام الملک بودند
در مجالس متعدد مناظره و مجادله کرد و بر ایشان غالب شد تدریس
نظامیهٔ بغداد را بوی تفویض کردند در سنهٔ اربع و ثمانین و اربعمایه
ببغداد رفت همه اهل عراق شیفته و فریفتهٔ وی شدند قدری بلند
و منزلتی ارجمند یافت بعد از آن همه را باختیار ترک کرد و طریق زهد
و انقطاع پیش گرفت و قصد حج کرد در سنهٔ ثمان و ثمانین و اربعمایه
و حج گزارد و بشام مراجعت نمود و مدتی آنجا بود و از آنجا به بیت المقدس
رفت و از آنجا بمصر و مدتی در اسکندریه بود بعد از آن بشام مراجعت
کرد و آن قدر که خواست آنجا بود بعد از آن بوطن بازگشت و بحال خود
مشغول شد و از خلق خلوت گزید و کتب مفیده تصنیف کرد چون
کتاب احیاء العلوم و جواهر القرآن و تفسیر یاقوت التاویل چهل مجلد و مشکوة
الانوار و غیر آن از کتب مشهوره و بعد از این هم بنیشابور عود کرد و
در نظامیهٔ نیشابور درس گفت و بعد از چندگاه ترک کرد و بوطن
بازگشت و از برای صوفیه بنای خانقاهی کرد و از برای طلبهٔ علم بناء
مدرسه و اوقات خود را بر وظایف خیر توزیع کرد از ختم قرآن و صحبت
ارباب قلوب و تدریس علوم تا آن زمان که بجوار رحمت حق پیوست در
رابع عشر جمادی الآخر سنهٔ خمس و خمسمایه ه یکی از اکابر علما گفته است
روزی میان نماز پیشین و نماز دیگر در مسجد الحرام درآمدم و چیزی
از وجد و حال فقرا مرا فرو گرفته بود نمی‌توانستم که بایستم و بنشینم
جایی می‌طلبیدم که ساعتی استراحتی کنم بجماعت خانهٔ بعضی رباطها
که در حرم داشت درآمدم و بر پهلوی راست در برابر خانه بیفتادم

در بیان مصنفات امام غزالی

و دست خود را در زیر روی ستون ساختم تا مرا خواب نگیرد و طهارت
بر من منتقض نشود ناگاه یکی از اهل بدعت که بآن مشهور بود آمد
و مصلی بر در آن جماعت خانه بینداخت و از جیب خود لوحی بیرون
آورد گمان می‌برم که از سنگ بود و بر آنجا چیزها نوشته بودند آنرا
ببوسید و پیش روی خود نهاد و نماز دراز گزارد و روی خود را
از هر دو جانب بر آنجا مالید و تضرع بسیار کرد بعد از آن سر خود را
بالا کرد و آنرا ببوسید و بر چشمهای خود مالید و باز ببوسید
و در جیب نهاد چون من آنرا دیدم مرا از آن کراهت بسیار شد
با خود گفتم چه بودی که رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم زنده بودی
تا این مبتدعانرا خبر دادی از شناعت آنچه میکنند و با این تفکر
خواب را از خود دور میکردم تا طهارت بر من فاسد نشود ناگاه
از حس غایب شدم در میان خواب و بیداری دیدم که عرصه‌ای است
بسیار گشاده و مردم بسیار ایستاده اند و در دست هر یک کتابی
مجلد و همه پیش شخصی درآمدند از حال ایشان سوال کردم گفتند
حضرت رسالت صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم اینجا نشسته است
و اینها اصحاب مذاهب اند می‌خواهند که عقاید و مذاهب را از
کتب خود بر رسول صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم خوانند و تصحیح
مذاهب و عقاید خود کنند شخصی درآمد گفتند شافعیست رضی الله
تعالی عنه و در دست وی کتابی بمیان حلقه درآمد و بر رسول
صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم سلام گفت رسول صلی الله علیه
و علی آله و سلم جواب داد و مرحبا گفت شافعی رضی الله تعالی عنه

پیش وی بنشست و از کتابی که داشت مذهب و اعتقاد خود خواند
و بعد از و شخصی دیگر آمد گفتند ابو حنیفه است رضی الله تعالی عنه
و بدست وی کتابی و بپهلوی شافعی بنشست و ازان کتاب مذهب
و اعتقاد خود خواند و همچنین یك یك از اصحاب مذاهب می آمدند
تا باقی نماند مگر اندکی و هر که عرض مذهب خود میکرد وی را بپهلوی
دیگری می نشاندند چون همه فارغ شدند ناگاه یکی از روافض
آمد و در دست وی جزوی چند جلد ناکرده و در انجا ذکر عقاید
باطله ایشان قصد کرد که در میان حلقه در آید و آنرا بر رسول
صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم خواند یکی از آنان که پیش رسول
صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم بودند بیرون آمد و وی را زجر و منع
کرد و جزوها را از دست وی گرفت و بینداخت و وی را براند
و اهانت کرد من چون دیدم که قوم فارغ شدند و کسی نماند
که چیزی خواند پیش آمدم و در دست من کتابی بود مجلد آواز دادم
و گفتم یا رسول الله این کتاب معتقد من و معتقد اهل اسلام است
اگر اذن فرمایی بخوانم رسول صلی الله علیه و سلم گفت چه کتابست
گفتم کتاب قواعد العقاید که غزالی تصنیف کرده است مرا بقراءت
آن اذن داد بنشستم و از اول کتاب خواندن گرفتم تا بانجا رسیدم
که غزالی میگوید والله تعالی اعلم بعث النبی الامی القرشی محمدا صلی
الله تعالی علیه و علی آله و سلم الی کافة العرب والعجم والجن والانس
چون باینجا رسیدم اثر بشاشت و تبسم در روی مبارك وی صلی الله
علیه و علی آله و سلم ظاهر شد چون بنعت و صفت وی رسیدم

بمن التفات کرد و گفت این الغزالی غزالی آنجا ایستاده بود گفت
غزالی منم یا رسول الله و پیش آمد و سلام گفت رسول صلی الله علیه و علی
آله و سلم جواب داد و دست مبارك خود بوی داد غزالی دست وی را
صلی الله علیه و سلم می بوسید و روی خود بر آنجا می مالید بعد از آن
بنشست رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم بقراءت هیچ کس چندان
استبشار ننمود که بقراءت من قواعد العقاید را چون از خواب در
آمدم بر چشم من اثر گریه بود از آن کرامات و احوالی که مشاهده کرده
بودم ۵ شیخ ابو الحسن شاذلی قدس الله تعالی روحه که قطب زمان
خود بود از واقعهٔ که دیده چنین خبر داده است که حضرت رسالت
صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم با موسی و عیسی علیهما السلام مفاخرت
و مباهات کرده است بغزالی و حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله
و سلم بتعزیر بعض منکران غزالی امر فرموده و اثر سوط تا وقت مردن
بر تن وی ظاهر بود و من کلامه رضی الله عنه فی مکتوب کتبه الی بعض
اصدقائه روح هست نیست نمایست که کس را بدو راه نبود و سلطان
و قاهر و متصرف وی بود و قالب اسیر و بیچارهٔ وی است هر چه بیند
از قالب بیند و قالب از آن بیخبر کل عالم را با قیوم عالم همین مثالست
که قیوم هست نیست نمایست که هیچ ذره را از ذرات عالم قوام
و وجود نیست بخود بل بقیومی وی است و قیوم هر چیزی بضرورت
با وی بهم باشد و حقیقت وجود وی را بود و وجود مقوم از وی
بر سبیل عاریت بود وهو معکم اینما کنتم این بود و لیکن کسی
معیت نداند الا معیت جسم با جسم یا معیت عرض با عرض یا معیت

عرض یا جسم و آن هر سه در حق قیوم عالم محال باشد این معیت فهم نتوان
کرد و معیت قیومیت قسم رابع است بلکه معیت بحقیقت اینست و این
نیز هست نیست نمای است کسانی که این معیت را نشناسند قیوم را
می جویند و باز می نیابند **وایضا منه** گردبادی که در هوای
صافی از زمین برخیزد بر صورت منارهٔ مستطیل بر خویشتن می
پیچد کسی در نگرد پندارد که خاک خود را می پیچاند و می جنباند و نه
چنانست که هر ذره از آن هواست که محرک ویست لیکن هوا را نتوان
دید و خاک را بتوان دید پس خاک در محرکی نیست هست نمای آ
و هوا هست نیست نمای خاک را در حرکت جز مسخری و بیچارگی نیست
در دست هوا و سلطنت همه هوا است و سلطنت هوا ناپیدا

شیخ احمد غزالی قدس الله تعالی سره

وی از اصحاب شیخ ابو بکر نساج است تصنیفات معتبر و رسایل بی
نظیر دارد و یکی از آنها سوانح است که لمعات شیخ فخر الدین عراقی
بر سنن آن واقعست چنانکه در دیباجهٔ لمعات می گوید اما بعد
این کلمهٔ چند در بیان مراتب عشق بر سنن سوانح بزبان وقت املا کرده
و یکی از فصول سوانح اینست معشوق بهمه حال معشوقست پس استغنا
صفت اوست و عاشق بهمه حال خود عاشقست پس افتقار صفت
اوست عاشق را همیشه معشوق در باید پس افتقار همیشه صفت اوست
و معشوق را هیچ چیز در نمی باید که خود را دارد لاجرم صفت او
استغنا باشد **الرباعیه** همواره تو دل ربودهٔ معذوری
غم هیچ نیازمودهٔ معذوری من بی تو هزار شب بخون در بودم

تو بی تو شبی نبودهٔ معذوری روزی در مجلس وعظ وی قاری
این آیت خواند که یا عبادی الذین اسرفوا الآیة وی گفت شرفهم
بیاء الاضافة الی نفسه بقوله یا عبادی ثم انشد **شعر**
وهان علی اللوم فی جنب حبها وقول الاعادی انه لخلیع
اصم اذا نودیت باسمی واننی اذا قیل لی یا عبدها لسمیع
روزی کسی از وی حال برادرش حجة الاسلام پرسید که کجاست گفت
وی در خونست سایل وی را طلب کرد در مسجد یافت از قول شیخ احمد
تعجب نمود و قصه را با حجة الاسلام بگفت گفت راست گفت من
در مسئلهٔ از مسایل مستحاضة فکر میکردم یکی از صوفیان از قزوین
بطوس رسید بر حجة الاسلام در آمد وی را از حال برادر خود شیخ
احمد پرسید آنچه میدانست گفت گفت با تو از کلام وی هیچ هست
گفت آری جزوی داشت پیش آورد در آن تامل کرد و گفت سبحان الله
ما طلب کردیم و احمد یافت گویند وقتی محتضر بود چهار پایان وی
گشاده شدند و رم کردند پیش وی گفتند یا بفراست دانست
گفت چون ما فرود آمدیم هر که خواهد گو سوار شو در سنه
سبع عشرة و خمسمایة از دنیا رفته و قبر وی در قزوین است

خواجه یوسف همدانی قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو یعقوب است امام عالم عارف ربانی صاحب الاحوال
والمواهب الجزیلة والمقامات الجلیلة در ابتدا ببغداد رفت و ملازمت
مجلس شیخ ابو اسحق شیرازی کرد و کار وی بالا گرفت و بر اقران
خود در علم فقه و غیر آن خصوصا در علم نظر فایق آمد و شیخ ابو
اسحاق

شیرازی کرد. و کار وی بالا گرفت. و بر اقران خود در علم فقه. و غیر آن
خصوصا در علم نظر فایق آمد. و شیخ ابو اسحق وی را با صغر سن بر بسیاری
از اصحاب خود تقدیم میکرد. و از جمع کثیر در بغداد و اصفهان. و
سمرقند حدیث سماع کرد. بعد از آن ترک همه کرد و طریق عبادت
و ریاضت و مجاهدت پیش گرفت. و مشهور آنست که انتساب وی
در تصوف بشیخ ابو علی فارمدی است. و گفته اند که با شیخ عبد الله
جوینی. و شیخ حسن سمنانی نیز صحبت داشته است. در مرو ساکن
شد و از آنجا بهراة آمد و چندگاه اقامت کرد. بعد از آن اهل
مرو از وی التماس مراجعت بمرو کردند بمرو آمد. باز بهراة رفت.
بعد از آن عزیمت مراجعت بمرو کرد. و در راه فوت شد. در شهور
سنه خمس و ثلثین و خمسمایه. همانجا که فوت شد دفن کردند
بعد از چندگاه بمرو نقل کرده شد. و مزار وی در مرو ظاهر
و مشهورست ٥ شیخ محیی الدین العربی قدس الله تعالی سره. در بعضی
از مصنفات خود گوید که در سنه اثنتین و ستمایه. شیخ اوحد الدین
کرمانی در شهر قونیه. در منزل من بود وی گفت که در بلاد ما خواجه
یوسف همدانی رحمه الله که زیادت از شصت سال بر سجادهٔ شیخی
و ارشاد نشسته بود. روزی در زاویهٔ خود بود. که خاطر بیرون
رفتن در دل وی خطور کرد. و عادت وی آن نبود که در غیر
جمعه بیرون آید و آن بروی گران آمد و نمی دانست که بکجا می باید
رفت بر مرکبی سوار شد. و سر وی را بگذاشت. تا هر کجا که خدای تعالی
خواهد وی را ببرد. آن مرکب وی را از شهر بیرون برد. و ببادیه در آمد

تا وی را بمسجد ویرانی رسانید و بایستاد. شیخ فرود آمد و بمسجد در آمد
دید که شخصی سر در کشیده. بعد از ساعتی سر بالا کرد جوانی بود با هیبت
گفت یا یوسف مرا مسئله مشکل است. و ذکر کرد شیخ آنرا بیان فرمود
بعد از آن گفت ای فرزند هرگاه که ترا مشکلی شود بشهر در آی و از من
بپرس و مرا در رنج میفکن. شیخ گفته است که آن جوان بمن نظر کرد
و گفت هرگاه مرا مشکلی شود هر سنگی مرا یوسفی است مثل تو. شیخ
ابن العربی میگوید من از آنجا دانستم که مرید صادق بصدق خود
تحریک شیخ بجانب خود تواند کرد ٥ شیخ نجیب الدین بزغش شیرازی
قدس سره که وقتی جزوی چند از سخن مشایخ بدست من افتاد مطالعه
کردم مرا بغایت خوش آمد. طالب آن می بودم. تا بدانم که آن تصنیف
کیست و از کلام وی چیزی بدست آورم. شبی بخواب دیدم که پیری
با شکوه و وقار بمحاسنی سفید. و بغایت نورانی باندرون خانقاه
در آمد. و بمتوضی رفت تا وضو سازد جامهٔ سفید نیکو پوشیده
بود. و بر آن جامه بخطی درشت بآب زر آیة الکرسی نوشته چنانکه
سینها بای جامه را گرفته بود. من در عقب وی برفتم. جامه را بیرون
کرد و بمن داد. در زیر آن جامهٔ سبزی پوشیده بود. از آن نیکوتر
و بهمان طریق آیة الکرسی بر آن نوشته آنرا نیز بمن داد. و گفت نگاه
دار تا وضو سازم. چون وضو ساخت گفت ازین دو جامه یکی را
بتو میدهم. کدام را میخواهی من اختیاری نکردم. گفتم هرچه تو خواهی
نیک آید جامهٔ سبز را در من پوشانید. و سفید را خود پوشید. پس
گفت مرا میشناسی من مصنف این جزوهایم که طالب وی بودی.

ابو یوسف همدانی و آنرا رتبة الحیوة نام است و مراد بکی مصنفات نسبت
ازان خوبتر مثل منازل السایرین و منازل السالکین چون از خواب
در آمدم عظیم خرم شدم ٥ چنین گویند که وقتی در نظامیهٔ بغداد
وعظ می گفت فقیهی معروف با بن السقا در مجلس برخاست و مسئله‌
پرسید گفت بنشین که در کلام تو رایحهٔ کفر می یابم و شاید که مرگ
تو نه بر دین اسلام باشد بعد ازان مدتی نصرانیی با اسم رسالت
از پادشاه روم بجانب خلیفه آمد ابن سقا بجانب وی رفت و از
وی التماس مصاحبت کرد و گفت می خواهم که دین اسلام را بگذارم
و در دین شما در آیم نصرانی آنرا قبول کرد و پای بقسطنطنیه رفت
و بپادشاه روم بپیوست و نصرانی شد و بر نصرانیت مرد ٥
گویند ابن سقا قرآن حفظ داشت در مرض موت از وی پرسیدند
که هیچ از قرآن بخاطر تو مانده است گفت هیچ باقی نمانده است
الا این آیت که رُبَمَا یَوَدُّ الَّذِینَ کَفَرُوا لَوْ کَانُوا مُسْلِمِینَ و بعضی قصهٔ
ابن سقا را بر غیر این وجه حکایت کرده اند چنانکه در ذکر
شیخ محیی الدین عبد القادر گیلانی قدس سره بیاید انشاء الله تعالی
٥ خلفاء خواجه یوسف همدانی قدس الله تعالی سره چهارند خواجه
عبد الله برقی و خواجه حسن اندقی و خواجه احمد یسوی و خواجه
عبد الخالق غجدوانی قدس الله تعالی اسرارهم و بعد از خواجه یوسف
هر یک ازین چهار در مقام دعوت بوده اند و چون خواجه احمد
یسوی بطرف ترکستان عزیمت کرد جمیع یاران را بمتابعت خواجه عبد الخالق
دلالت کرد همچنین است در رساله بعضی از متاخران مشایخ این خاندان

خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس الله تعالی سره

روش ایشان در طریقت حجت است و مقبول همه فرق اند علی الدوام
در راه صدق و صفا و متابعت شرع مصطفی صلی الله علیه و علی آله و سلم
و مجانبت و مخالفت بدعت هوا کوشیده اند و روش پاک خود را از
نظر اغیار پوشیده اند ایشانرا سبق ذکر دل در جوانی از حضرت
خواجه خضر بوده علیه السلام و بران سبق مواظبت نموده اند و
خواجه خضر ایشانرا بفرزندی قبول کردند و فرمودند که در حوض
آب در آی و غوطه خور و بدل گوی لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ
چنان کردند و این سبق را گرفتند و بکار مشغول شدند و گشادها
یافتند و از اول حال تا آخر حال روزگار ایشان بنزدیک همه خلق
مقبول و محمود بوده بعد ازان شیخ الشیوخ عالم عارف ربانی
خواجه امام ابو یعقوب یوسف همدانی قدس الله تعالی روحه
بخارا آمدند خواجه عبد الخالق صحبت ایشانرا دریافتند و معلوم
کردند که ایشانرا هم ذکر دل بوده در صحبت ایشان می بودند تا مدتی
که در بخارا بودند ٥ گفته اند که خواجه خضر پیر سبق ایشانند و خواجه
یوسف پیر صحبت و خرقه و بعد از خواجه یوسف خواجه عبد الخالق
بریاضت مشغول شدند و احوال خود را پوشیده می داشتند و
ولایت ایشان چنان شد که در یک وقت نماز بکعبه می رفتند
و می آمدند و در شام ایشانرا مرید بسیار پدید آمد و خانقاه
و آستانه پیدا شد در ایام عاشورا جمعی انبوه در خدمت خواجه
نشسته بودند و ایشان در معرفت سخن می گفتند ناگاه جوانی

درآمد بر صورت زاهدان خرقهٔ در بر سجاده برکتف و در کوشهٔ
بنشست حضرت خواجه بوی نظر کردند بعد از ساعتی آن جوان
برخاست و کفت حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله وسلم فرموده
است اِتَّقُوا فِرَاسَةَ المُؤمِنِ فَاِنَّهُ یَنظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ سِرّ این حدیث
چیست خواجه رحمه الله تعالی فرمودند سرّ این حدیث آنست که زنّار
ببری و ایمان آری آن جوان کفت نعوذ بالله که مرا زنّاری باشد
خواجه بخادم اشارت کردند خادم برخاست و خرقه از سر جوان
برکشید در زیر خرقه زناری پیدا شد آن جوان فی الحال زنار ببرید
و ایمان آورد حضرت خواجه فرمودند ای یاران بیایید تا ما نیز
بر موافقت این نو عهد زنارها قطع کنیم و ایمان آریم چنانک وی
زنار ظاهر را ببرید ما نیز زنار باطن را که عبارت از عجب است ببریم
تا چنانک وی آمرزیده شد ما نیز آمرزیده شویم حالت عجب بر یاران
ظاهر شد در قدمهای خواجه می افتادند و تجدید توبه میکردند
روزی درویشی پیش خواجه می کفت اکر خدای تعالی مرا مخیّر
کرداند میان بهشت و دوزخ من دوزخ اختیار کنم چه من در همه
عمر بر مراد نفس نرفته ام و در ان حال بهشت مراد نفس من بود
و دوزخ مراد حق تعالی خواجه این سخن را رد کردند و فرمودند
که بنده را باختیار چه کار هر کجا کوید رو رویم و هر کجا کوید
باش باشیم بندکی اینست نه آنکه تو می کویی آن درویش کفت
شیطان را بر روندکان راه هیچ دست باشد خواجه فرمودند
که مردوند که به سرحد فناء نفس نرسیده باشد چون در خشم شود

شیطان بر وی دست یابد اما آن رونده که بفناء نفس رسیده بود وی را
خشم نبود غیرت بود و هر کجا غیرت بود شیطان بکریزد و این
چنین صفت آنکس را مسلم شود که روی براه حق دارد و کتاب
خدا را عز و جل بدست راست کیرد و سنت رسول را بدست چپ کیرد
و در میان این دو روشنایی راه را سلوک کند روزی مسافری از راه
دور بحضرت خواجه آمده بود ناکاه جوانی خوب صورت بحضرت خواجه
آمد و طلب دعایی کرد خواجه دعایی فرمودند آن جوان ناپیدا شد
آن مسافر پرسید که این جوان چه کس بود خواجه فرمودند که فرشته
بود که مقام وی در آسمان چهارم بود بسبب تقصیری از مقام خود
دور افتاده بود و بآسمان دنیا آمده با فرشتکان دیکر کفت چه کار کنم
که حق تعالی مرا باز بهمان مقام رساند فرشتکان وی را باینجا نشان دادند
آمد و دعا درخواست کرد دعا کردیم و اجابت شد و بمقام خود باز
رسید آن مسافر کفت خواجه ما را بدعا و ایمان مدد کنند باشد
که ازین دامکاه شیطان جان بسلامت بریم خواجه فرمودند
وعده آنست که بعد از ادای فرایض هر کس دعا کند مستجاب شود
تو بر کار باش و ما را بدعاء خیر یاد کن بعد از فرایض و ما ترا نیز یاد
کنیم باشد که درین میانه اثر اجابت ظاهر شود هم در حق تو و هم در حق ما

خواجه عارف ریوکروی رحمه الله تعالی

خواجه عبد الخالق را سه خلیفه بوده است خواجه احمد صدیق
و خواجه عارف ریوکروی و خواجه اولیاء کلان و سلسلهٔ نسبت ارادت
حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند قدس سره ازین جماعت بخواجه عارف میرسد

خواجه محمود انجیر فغنوی رحمه الله تعالی

وی از خلفاء خواجه عارفست قدس الله تعالی ارواحهم

خواجه علی رامتنی رحمه الله تعالی

وی از خلفاء خواجه محمودست ولقب ایشان درین سلسله حضرت عزیزانست وایشانرا مقامات عالیه وکرامات ظاهره بسیار بوده وبصنعت بافندگی مشغول می بوده اند واین فقیر از بعضی اکابر چنین استماع دارد که اشارت بایشانست آنچه مولانا جلال الدین رومی قدس سره در غزلیات خود فرموده است **شعر**

گرنه علم حال فوق قال بودی کی شدی ∴ بنده اعیان بخارا خواجهٔ نساج را

وقبر ایشان در خوارزم مشهورست یزار ویتبرک به از ایشان پرسیدند که ایمان چیست فرمود ند که کندن وپیوستن ونیز از ایشان پرسیدند که مسبوق بقضاء مسبوقانه کی برخیزد فرموده اند که بیش از صبح واز ایشان منقولست که میفرموده اند اگر در روی زمین یکی از فرزندان خواجه عبدالخالق غجدوانی قدس الله تعالی سره بودی منصور هرگز برسر دار نرفتی

خواجه محمد بابا سماسی رحمه الله تعالی

وی خلیفهٔ حضرت عزیزانست وخدمت خواجه بهاء الدین را نظر قبول بفرزندی از ایشان بوده است وایشانند که بارها بر قصر هندوان می گذشته اند می فرموده اند که ازین خاک بوی مردی می آید وزود باشد که قصر هندوان قصر عارفان شود تا روزی از منزل سید امیر کلال که از خلفاء ایشانند بطرف قصر

عارفان

عارفان متوجه شدند وفرمودند که آن بوی زیادت شده است همانا که آن مرد متولد شده است چون نزول فرمودند از ولادت حضرت خواجه سه روز گذشته بود جد ایشان معاملهٔ بر سینهٔ ایشان گذاشت وبنیاز تمام بخدمت خواجه محمد بابا بردند فرمودند که وی فرزند ماست وما اورا قبول کردیم وتوجه باصحاب کردند وگفتند این آن مردست که ما بوی وی شنیده بودیم مقتدای روزگار شود وامیر سید کلال را فرمودند که در حق فرزندم بهاء الدین تربیت وشفقت دریغ نداری وترا بحل نکنم اگر تقصیر کنی امیر فرمودند مرد نباشم اگر در وصیت خواجه تقصیر کنم حضرت خواجه بهاء الدین میفرموده اند که چون خواستم متاهل شوم جد من مرا بحضرت خواجه محمد بابا فرستاد بسماسی که برکت قدم ایشان باین منازل برسد چون بلقاء ایشان مشرف شدم اول کرامتی که مشاهده کردم آن بود که دران شب درمن نیازی وتضرعی پیدا شده بود برخاستم ودر مسجد ایشان درآمدم ودو رکعت گزاردم وسر بسجده نهادم وتضرع ونیاز تمام نمودم دران میان برزبان من گذشت که الهی قوت کشیدن بار بلای خود وتحمل محنت محبت خود مرا کرامت فرمای چون بامداد بحضرت خواجه رسیدم فرمودند ای فرزند در دعا چنین می باید گفت که الهی آنچه رضای حضرت تو درانست این بندهٔ ضعیف را بران دار بفضل وکرم خود اگر خداوند تعالی بحکمت خود بدوستی بلا فرستد بعنایت خود آن دوست را قوت آن بار بدهد وحکمت آنرا بروی ظاهر گرداند باختیار طلب بلا دشوارست گستاخی نباید کرد بعد ازان

طعام حاضر شد، چون بخوردیم قرصی بمن دادند. در خاطر من گذشت که
اینجا سیر خوردیم، وهمین ساعت بمنزل خواهیم رسید، این نان ما را
بچه کار آید. چون روان شدند من در رکاب ایشان بنیاز تمام می رفتم
و اگر تفرقهٔ در باطن من پیدا می شدی فرمودند خاطر را نگاه می باید داشت
در راه بمنزل یکی از محبان رسیدند، ببشاشت و نیاز تمام پیش آمد، چون
نزول فرمودند، در آن فقیر آثار اضطرابی مشاهده نمودند، گفتند حقیقت
حال چیست براستی باز نمای. گفت سر شیر حاضرست، ولی نان نیست
خواجه توجه بمن کردند، و فرمودند که آن قرص را بیار که عاقبت بکار آمد
و مرا از مشاهدهٔ آن احوال یقین بحضرة ایشان زیادت شد.

سید امیر کلال رحمه الله تعالی

وی خلیفهٔ خواجه محمد بابا مذکورست. و خدمت خواجه بهاء الدین
را نسبت صحبت و تعلم آداب سلوک طریقت و تلقین ذکر از ایشانست.
روزی مجمعی عظیم بود، خدمت امیر خواجه را طلبیدند، و روی بایشان
کردند و گفتند فرزند بهاء الدین نفس حضرت خواجه محمد بابا سماسی
را قدس سره در حق شما بتمامی بجای آوردم. گفته بودند که آنچه از تربیت
در حق تو بجای آوردم در حق فرزند بهاء الدین بجای آری، و دریغ نداری
چنان کردم. و اشارت بسینهٔ خود کردند و گفتند پستان را برای شما
خشک کردم، و مرغ روحانیت شما از بیضهٔ بشریت بیرون آمد اما مرغ
همت شما بلند پرواز افتاده است. اکنون اجازت است هر جا که بویی
بمشام شما میرسد از ترک و تاژیک طلبید و در طلب کاری بر موجب همت
خود تقصیر مکنید. چنین آرند از حضرت خواجه که فرمودند چون این

نفس

نفس از خدمت امیر رحمه الله ظاهر شد آن واسطه ابتلا شد. اگر بر همان
صورت متابعت امیر می بودیم از ابتلا دورتر و بسلامت نزدیکتر می
بوده. روزی خدمت امیر خواجه را گفتند چون استاد شاگرد را تربیت
کند هرآینه خواهد که اثر تربیت خود را در شاگرد مطالعه کند. تا
وی را اعتماد شود. و بر آنکه تربیت وی جای گیر افتاده است. و اگر خللی
در کار شاگرد بیند آن خلل را اصلاح نماید. آنگاه فرمودند فرزند من
امیر برهان حاضرست. و هیچکس دست تصرف بروی ننهاده است
و تربیت معنوی نکرده است. در نظر من بتربیت وی مشغول شوید تا
اثر آنرا مطالعه نمایم. و مرا بر صفت شما اعتماد شود. حضرت خواجه
مراقب نشسته بودند، و متوجه خدمت امیر سید شدند. و از غایت
رعایت ادب در امتثال آن امر متوقف گشتند. خدمت امیر فرمودند
توقف نمی باید کرد. حضرت خواجه امتثال امر ایشان کردند. و متوجه
باطن امیر برهان شدند. و بتصرف در باطن وی مشغول شدند.
در حال آثار آن تصرف در باطن و ظاهر امیر برهان پیدا گشت
و حال بزرگ در وی پدید آمد. و اثر سکر حقیقی ظاهر شد.

قثم شیخ رحمه الله تعالی

وی از مشایخ ترکست. از خاندان خواجه احمد یسوی. خدمت خواجه
بهاء الدین بر موجب آن نفس که خدمت امیر کلال با ایشان گفتند
که اکنون اجازت است هر جا که بویی بمشام شما میرسد از ترک و
تاژیک طلبید و در طلبکاری تقصیر مکنید. بنزدیک قثم شیخ رفتند
در اول ملاقات خربزه می خورد. پوست خربزه را سوی ایشان انداخت

ایشان از غایت حرارت طلب پوست را میجنان بر سبیل تبرك تمامی
خوردند سه بار دران مجلس میجنان واقع شد در میان مجلس خادم
شیخ درآمد و گفت سه شتر و چهار اسب غایب کرده ام شیخ اشارت
بحضرت خواجه کردند و بترکی گفتند آلنی بخشی تو تو نکیز جهار کس از مریدان
جنان بهیبت در پیشان افتادند که گویی خونی در میانست حضرت
خواجه قدس سره فرمودند هرکرا شناخت صفت مشایخ ترك نباشد
مراینه ازان طریقهای ایشان بکلی ازیشان نومید شود و متعرض
شود خواجه بمراقبه بدو زانو درآمدند و متوجه گشتند بعد از ادای
نماز شام خادم درآمد و گفت شتران و اسبان خود آمدند خدمت
خواجه دو سه ماه کما بیش در متابعت و ملازمت قثم شیخ رحمه الله
بودند آخر الامر ایشان را تشریف داد و گفت مرا نه بسر بند دمم تو یی
و تو بر همه مقدمی و سالها چون از نواحی نخشب ببخارا آمدی
خواجه رعایت او کردندی و او گفتی این صفت طلب کاری که
در تو می بینم در هیچ کس از طالبان و صادقان مطالعه نکرده ام
و این قثم شیخ از غایت انقطاع و کمال بی تعلقی که داشت در آخر
حیوة بیکی از تیمهای بخارا درآمد و انواع سودها کرد و بیرون آمد و آثار
صحت بروی ظاهر بود برد کانجه بنشست و آنان که با وی بودند
از فرزندان و متابعان همه را بخواند و گفت زمان نقل ما رسیده است
کلمهٔ توحید را بر موافقت بگوییم بگفت و دیگران بگفتند و در حال جان تسلیم کرد

خلیل آتا رحمه الله تعالی

خدمت خواجه بهاء الدین فرموده اند که شبی در اوایل این کار در خواب

دیدم

دیدم که حکیم اتا رحمه الله تعالی که از کبار مشایخ ترك اند مرا بدرویشی
سپارش می نمایند چون بیدار شدم صورت آن درویش در خاطر
من بود و مرا جده بود صالحه والدهٔ پدر من آن خواب را با ایشان
بگفتم فرمودند که ای فرزند ترا از مشایخ ترك نصیبی خواهد بود و من
دایم طالب آن درویش می بودم تا روزی در بازار بخارا با او ملاقات
واقع شد او را شناختم پرسیدم نام او خلیل بود دران وقت با او
مجالسه و مکالمه میسر نشد چون بمنزل رفتم شب رسید قاصدی
بیامد که آن درویش خلیل ترا می طلبد و ایام تیرماه بود پارهٔ میوه
برگرفتم و نزدیك او رفتم چون او را دیدم خواستم که آن خواب را با او
گویم بزبان ترکی گفت آنچه در خاطر تواست پیش ما عیانست حاجت
بیان نیست حالت من دیگر شد و میل خاطر بصحبت او بسیار شد
و در صحبت او احوال شگرف و چیزهای غریب عجیب مشاهده می
شد ازو بعد از مدتی او را پادشاهی مملکت ماوراء النهر مسلم
شد و مرا ملازمت و خدمت وی می بایست نمودن و در اوقات ملازمت
نیز چیزهای بزرك ازو مشاهده می افتاده و با من شفقت بسیار می
کرد گاهی بلطف و گاهی بعنف مرا آداب خدمت در می آموخت و ازان
جهت فواید بسیار بمن رسید و در مقام سیر و سلوك درین
راه قوی بکار آمد و مدت شش سال برین طریق در خدمت او
بودم که در ملا رعایت آداب سلطنت او می نمودم و در خلا محرم صحبت
خاص او بودم و پیش از ملك شش سال دیگر با او مصاحبت می افتاد
و بسیار وقت در حضور خواص بارگاه خود میگفت هرکه از جهة

رضای حق تعالی مرا خدمت کند در میان خلق بزرگ شود و مرا
معلوم می شد که مقصود او کیست بعد ازین مدت چون مملکت بجای
او را زوال شد و در لحظهٔ آن ملک و خدم و حشم هباءً منثوراً شد و تمامی
کار دنیا بر دل من سرد شد بخارا آمدم و در ریورتون که از دیههای بخاراست ساکن شدم

خواجه بهاء الدین نقشبند قدس الله تعالی سره

نام ایشان محمد بن محمد البخاری است ایشان را نظر قبول بفرزندی
از خدمت خواجه محمد بابا سماسی است و تعلم آداب طریقت بحسب
صورت از امیر سید کلال چنانک گذشت اما بحسب حقیقت
ایشان اویسی بوده اند و تربیت از روحانیت خواجه عبد الخالق
غجدوانی یافته اند چنانچه می فرموده اند که شبی در مبادی احوال
و غلبات جذبات بسه مزار متبرک از مزارات بخارا رسیدم بهر
مزار چراغی دیدم افروخته و چراغدان روغن تمام و فتیله اما فتیله را
اندک حرکتی می بایست داد تا از روغن بیرون آید و بتازگی برافروزد
در مزار آخرین متوجه قبله نشستم و دران توجه مرا غیبتی افتاد
مشاهده کردم که دیوار قبله شق شد و تختی بزرگ پیدا شد پرده
سبز در پیش و کشیده و گرداگرد آن تخت جماعتی خواجه محمد بابا
را در میان ایشان شناختم دانستم که ایشان از گذشتگانند
از آن جماعت یکی مرا گفت بر تخت خواجه عبد الخالق اند و آن جماعت
خلفاء ایشان و بهریک اشارت کرد خواجه احمد صدیق و خواجه
اولیاء کلان و خواجه عارف ریوگروی و خواجه محمود انجیر
فغنوی و خواجه علی رامیتنی قدس الله تعالی ارواحهم و چون

بخواجه محمد بابا رسید گفت ایشانرا خود در حال حیوة خود دریافته
شیخ تواند و ترا کلاهی داده اند و ترا آن کرامت کرده اند که بلایی
نازل شده از برکت تو دفع شود آنگاه آن جماعت گفتند گوش دار
و نیک شنو که حضرة خواجهٔ بزرگ سخنان خواهند فرمود که در سلوک
راه حق سبحانه ترا ازان چاره نباشد ازان جماعت درخواستم که
بر حضرة خواجه سلام کنم و بجمال مبارک ایشان مشرف شوم پرده از
پیش برگرفتند پیری دیدم نورانی سلام کردم جواب دادند آنگاه
سخنانی که بمبدأ سلوک و وسط و نهایت تعلق دارد با من در میان
آوردند و گفتند آن چراغها که بآن کیفیت با تو نمودند اشارت
و بشارتست ترا باستعداد و قابلیت این راه اما فتیلهٔ استعداد را
در حرکت می باید آورد تا روشن شود و اسرار ظهور کند و دیگر
فرمودند و مبالغه نمودند که در همه احوال قدم بر جادهٔ امر و نهی و عمل
بعزیمت و سنت بجای آری و از رخصتها و بدعتها دور باشی و دایما
احادیث مصطفی را صلی الله علیه و علی آله و سلم پیشوای خود سازی
و متفحص و متجسس اخبار و آثار رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم و اصحاب
رضی الله تعالی عنهم باشی بعد ازین سخنان آن جماعت مرا گفتند
شاهد صدق حال تو آنست که فردا علی الصباح فلان جای بروی
و فلان کار بکنی و تفصیل آن در مقامات ایشان مذکورست و گفتند
بعد ازان متوجه نسف شو بخدمت سید امیر کلال چون بموجب فرمودهٔ
ایشان بنسف رفتم بخدمت امیر قدس سره رسیدم خدمت امیر الطاف
نمودند و التفاتها فرمودند و مرا تلقین ذکر کردند و بطریق نفی

واثبات بطریق خفیه مشغول ساختند و چون در واقعه مامور بودم
بعمل بعزیمت بذکر علانیه عمل نکردم • کسی از ایشان سوال کرد درویشی
شما را موروثیست یا مکتسب • ایشان فرمودند بحکم جَذْبَةٌ مِنْ جَذَبَاتِ
الْحَقِّ تُوَازِي عَمَلَ الثَّقَلَيْنِ • باین سعادت مشرف گشتم • باز از ایشان پرسیدند
که در طریقهٔ شما ذکر جهر و خلوت و سماع می باشد • فرمودند که نمی باشد •
پس گفت بناء طریقهٔ شما بر چیست • فرمودند خلوت در انجمن • بظاهر
با خلق و بباطن با حق سبحانه و تعالی و تعالی شعر
از درون شو آشنا و از برون بیگانه وش • این چنین زیبا روش کم می بود اندر جهان
آنچه حق سبحانه و تعالی میفرماید که رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ • اشارت باین مقام است • گویند که حضرت خواجه را
هرگز غلام و کنیزک نمی بوده است • ایشان را ازین معنی سوال کردند
فرمودند بنده با خواجگی راست نمی آید • کسی از ایشان پرسید که
سلسلهٔ حضرت شما بکجا می رسد • فرمودند از سلسله کسی بجایی نمیرسد
و می فرموده اند نفسها را خود را تهمت نهید که هر که بعنایت حق سبحانه
نفس خود را ببدی شناخته باشد و مکر و کید او را دانسته بود •
نزد او این عمل سهلست • از دوندگان این راه بسیار بوده اند که گناه
دیگری را بر خود نهاده اند و بار آن کشیده • و می فرموده اند قوله تعالی
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ • اشارت بآنست که در هر طرفة العینی
نفی این وجود طبیعی می باید کرد • و اثبات معبود حقیقی می باید نمود
شیخ جنید قدس سره می فرموده اند شصت سالست که در ایمان
آورده ام • و می فرموده اند نفی وجود نزدیک ما اقرب طرق است • ولیکن

جز بترک اختیار و دید قصور اعمال حاصل نمیشود • و می فرموده اند
تعلق بما سوی روندهٔ این راه را حجابی بزرگست شعر
تعلق حجابست و بیحاصلی • چو پیوندها بگسلی واصلی
اهل حقیقت ایمان را چنین تعریف کرده اند که الْإِيمَانُ عَقْدُ
الْقَلْبِ بِنَفْيِ جَمِيعِ مَا تَوَلَّهَتِ الْقُلُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الْمَنَافِعِ وَالْمَضَادِّ سِوَى
اللهِ تَعَالَى • و میفرموده اند طریقهٔ ما صحبتست • و در خلوت شهرتست
و در شهرت آفت • خیریت در جمعیتست • و جمعیت در صحبت بشرط
نفی بودن در یکدیگر • و آنچه آن بزرگ فرموده است که تَعَالَ نُؤْمِنْ سَاعَةً
اشارت بآنست که اگر جمعی از طالبان این راه با یکدیگر صحبت دارند • در آن
خیر و برکت بسیارست • امیدست که ملازمت و مداومت برای منتهی
بایمان حقیقی شود • و می فرموده اند که طریقهٔ ما عروهٔ وثقاست
چنگ در ذیل متابعت حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله و سلم
زدنست • و اقتدا بآثار صحابهٔ کرام رضی الله تعالی عنهم کردنست
و درین طریقه باندک عملی فتوح بسیارست • اما رعایت متابعت سنت
کاری بزرگست • هر که از طریقهٔ ما روی گرداند خطر دین دارد • و می
فرموده اند طالب می باید که در زمانی که با دوستی از دوستان حق
تعالی صحبت می دارد • واقف حال خود باشد • و زمان صحبت را با زمانه
گذشته موازنه کند • اگر تفاوت یابد بحکم أَصَبْتَ فَالْزَمْ صحبت آن
عزیز را غنیمت داند • و می فرموده اند لا اله نفی آلههٔ طبیعتست
إِلَّا الله اثبات معبود بحق جل جلاله • محمد رسول الله خود را در مقام
فاتبعونی در آوردنست • مقصود از ذکر آنست که بحقیقت کلمهٔ توحید

برسد وحقیقت کلمه آنست که از کفتن کلمه ما سوی کلی نفی شود بسیار
کفتن شرط نیست ٥ وی فرموده اند که حضرت عزیزان علیه الرحمة و
الرضوان می کفته اند که زمین در نظر این طایفه جون سفره است و ما
می کوییم جون روی ناخنی است هیچ جیز از نظر ایشان غایب نیست
٥ وی فرموده اند بسر توحید می توان رسیدن اما بسر معرفت رسیدن
دشوارست ٥ وقتی که حضرت خواجه بسفر مبارك می رفته اند
یکی از بزرك زادکان خراسان را تعلیم ذکر کرده اند در وقت مراجعت
با ایشان کفتند که فلانکس بیکبار سبق ذکر که تعلیم کرفته بود
کم مشغول کرده فرمودند که باکی نیست پس از وی پرسیدند که مارا
هیچ خواب دیدی کفت آری فرمودند که همین بس است از ین
سخن معلوم می شود که هر کرا اندك رابطه با ین عزیزان می باشد
امید است که آخر الامر ملحق بایشان کردد و آن سبب نجاة و دفع
درجات وی شود ٥ شخصی در حضرت ایشان کفت فلانکس در سجود
توجه خاطر شریف دریوزه می دارد فرمودند اول باز کشت جسته
می باید آنکاه توجه خاطر شکسته از خدمت ایشان طلب کرامات
کردند فرمودند که کرامات ما ظاهر است با وجود جندین بار
کناه بروی زمین می توانیم رفت ٥ وی فرموده اند از شیخ
ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره پرسیدند که در پیش جنازه
شما کدام آیت برخوانیم فرمودند که آیت خواندن کاری بزرکست
این بیت خوانید **شعر** جیست ازین خوبتر در همه آفاق کار
دوست رسد نزد دوست یار بنزدیک یار ٥ پس حضرت ایشان فرموده اند

در پیش جنازه ما این بیت خوانید **شعر** مفلسانیم آمده در کوی تو
شیئاً لله از جمال روی تو ٥ از خدمت مولانا جلال الدین
رحمه الله تعالی پرسیدند که سلوك و طریقه خواجه بهاء الدین
از متاخران مشایخ بطریقه که مناسبت دارد فرمودند که سخن از
متقدمان کویید دویست سال زیاده است تا این نوع ظهور آثار
ولایت که بر خدمت خواجه بهاء الدین بعنایت الهی شده است بر
هیچ کس از مشایخ طریقت از متاخران نشده است ٥ شیخ قطب الدین
نام از اصحاب خواجه بخراسان تشریف آورده بود کفت که من خورد
سال بودم حضرت خواجه مرا فرمود که بفلان کبوتر خانه رو و کبوتر
بچه جند بیاور جون کبوتر بچکان می آوردم مرا خاطر بآن میل کرد که
یك کبوتر بچه زنده نکاه داشتم و بحضور خواجه بیاوردم جون کبوتر
بچکان را بختند و بر حاضران قسمت کردند مرا ندادند و کفتند فلانکس
نصیب خود زنده کرفته است وفات ایشان در شب دوشنبه سیم ماه ربیع
الاول سنه احدی و تسعین و سبعمایه بوده است قدس الله تعالی روحه

خواجه علاء الدین عطار قدس الله تعالی روحه

نام وی محمد بن محمد البخاری است از کبار اصحاب خواجه بهاء الدین بوده است
و حضرت خواجه در ایام حیوة خود حواله تربیت بسیاری از طالبان
بایشان میکرده وی فرموده علاء الدین خیلی بار بر ما سبك کرده است
لاجرم انوار ولایت و آثار آن علی الوجه الاتم الاکمل از ایشان بظهور پیوسته
است و بیمن صحبت و حسن تربیت ایشان بسیاری از طالبان از پایکاه
بعد و نقصان به پیشکاه قرب و کمال رسیدند و مرتبه تکمیل و اکمال یافتند

این فقیر از بعضی عزیزان شنیده است که قدوة العلماء المحققین واسوة
الکبراء المدققین صاحب التصانیف الفایقة والتحقیقات الرایقة
السید الشریف الجرجانی رحمه الله که توفیق انخراط در سلك اصحاب
ایشان یافته بوده است ونیاز واخلاص تمام بخادمان وملازمان
ایشان داشته بارها میگفته که تا من بصحبت شیخ زین الدین علی کلا
رحمه الله تعالی نرسیدم از رفض نرستم وتا بصحبت خواجه عطار
قدس سره نپیوستم خدایرا نشناختم بعضی از کلمات قدسیه ایشانرا
که در مجالس صحبت می فرموده اند حضرت خواجه محمد پارسا قدس الله
تعالی روحهما در قید کتابت آورده بوده اند وچندی ازان بنیت
تبرك واسترشاد مذکور میکردد سابقه عنایت ازلی را می باید دید
وازامیدواری بآن عنایت بی علت وطلب آن عنایت لحظه غافل
نمی باید بود واز استغنا خود را نگاه باید داشت وانداك حق را سبحانه
بزرك باید شمرد وترسان ولرزان بود از ظهور استغناء حقیقی
خاموشی از سه صفت باید که خالی نبود یا نگاه داشت خطرات یا مطالعه
ذکر دل که گویا کشته باشد یا مشاهده احوال که بر دل کذرد خطرات
مانع نبود احتراز ازان دشوار باشد اختیار طبیعی که مدة بیست
سال در نفی آن بودیم ناکاه بنسبت خطره کذشت اما قرار نیافت
خطرات را منع کردن کاری قویست وبعضی بر انند که خطرات را اعتباری
نیست اما نباید کذاشت تا متمکن کردد که بتمکن آن سده در مجاری
فیض پدید آید بنابرین دایم متفحص احوال باطن باید بود وخود را
بنفس زدن تهی کردن ظاهرا لازم شد در حضور یا غیبت برای نفی

سید شریف گفت تا من بخدمت شیخ علی کلا نرسیدم از رفض نرستم

شیخ زین الدین علی کلا رحمه الله تعالی

خطراتست که تمکن یافته است در باطن وسبب آن آنست که هر معنی در
لباس صورتی بود بهر وقت خود را بنفس زدن از خطرات موانعی که
تمکن یافته است تهی می باید کردن در خود رفتن است واز خود رفتن
واصل معتبر در راه اینست وعلامت در خود رفتن از خود رفتن است
غیبت از خود وحضور با حق سبحانه بقدر عشق است ونتیجه محبت
مفرط است عشق هر که بیشتر غیبت او از خود وحضور با معشوق
بیشتر چون ملك وملکوت بر طالب پوشیده شود وفراموش کردد
فنا بود وچون هستی سالك هم بر سالك پوشیده شود فناء فنا
بود بعد از هر نمازی از پنج نماز وبعد از مذاکره علم بیست بار کلمه
استغفار را گفتن مددست در سعی وتوجه که ذکر کرده شد
صیقل بر روی آینه باید بر دست آینه یا بر پهلو یا بر پشت فایده
ندهد درین زمان بذکر خفیه که مشغولند بمعنی می کویند نه بدل
مقصود بسیار گفتن نیست در یکنفس سه کرت کوید لا اله الا الله
از طرف راست آغاز کند وبدل فرود آرد ومحمد رسول الله از جانب
چپ بیرون آرد مجاهده نمیشود پیش از صبح وبعد از شام در خلوت
وفراغت از خلق شیخ عطار قدس الله تعالی روحه میکوید شعر
صد هزاران قطره خون از دل چکید ٭ تا نشانی قطره زان یافتم
یا در یکنفس نه کرت کوید یا هیژده کرت اگر نتیجه ندهد از سر گیرد
از مزارات مشایخ کبار روح الله تعالی ارواحهم زیارت کنند بهمان
مقدار فیض می تواند گرفتن که صفت آن بزرك را شناخته است
وبهمان صفت توجه نموده ودر آن صفت در آمده اگرچه قرب صوری را

در زیارت مشاهد مقدسهٔ آثار بسیار دست اما در حقیقت توجه
بارواح مقدسه را بعد صوری مانع نیست در حدیث نبوی علیه السلام
که صلوا علی حیثما کنتم بیان و برهان این سخن است و مشاهدهٔ صور
مثالیهٔ اهل قبور کم اعتبار دارد در جنب شناختن صفت ایشان در دوام
توجه و در آن زیادت و با این همه خواجهٔ بزرگ قدس الله تعالی روحه
می فرموده‌اند مجاور حق سبحانه بودن احق و اولی است از مجاور خلق
حق عز و جل و این بیت بر زبان مبارک ایشان بسیار گذشتی شعر
تو تاکی گور مردانرا پرستی ** بگرد کار مردان گرد و رستی
مقصود از زیارت مشاهد اکابر دین رضی الله تعالی عنهم اجمعین
می باید که توجه بحق بود سبحانه و روح آن برگزیدهٔ حق را وسیلهٔ کمال
توجه بحق گردانیدن چنانکه در حال تواضع با خلق باید که هر چند
تواضع ظاهر با خلق بود بحقیقت با حق سبحانه باشد زیرا که تواضع
با خلق آنگاه پسندیده افتد که خاص مر خدایرا باشد عز و جل با آن
معنی که ایشانرا مظاهر آثار قدرت و حکمت بیند و الا آن صفت
بود نه تواضع طریق مراقبه از طریق نفی و اثبات اعلی است و اقربست
بجذبه از طریق مراقبه بمرتبهٔ وزارت و تصرف در ملک و ملکوت می توان
رسید و اشراف بر خواطر و بنظر موهبت نظر کردن و باطنی را منور
گردانیدن از دوام مراقبه است از ملکهٔ مراقبه دوام جمعیت خاطر
و دوام قبول دلها حاصل است و این معنی را جمع و قبول می نامند
عزیزانرا رحمهم الله سؤال کرده‌اند از ذکر علانیه فرموده‌اند
باجماع علما در نفس اخیر بلند گفتن و تلقین کردن جایز و درویش را

هر نفسی نفس اخیرست وفات حضرت خواجه علاء الدین قدس سره
بعد از نماز خفتن شب چهارشنبه بیستم رجب سنهٔ اثنین و ثمانمایه
بوده است و روضهٔ مطهر ایشان در ده نوجغانیان است

خواجه محمد پارسا قدس الله تعالی سره

نام ایشان محمد بن محمد بن محمود الحافظی البخاری است قدس الله تعالی روحه
ایشان نیز از کبار اصحاب خواجهٔ بزرگ اند قدس الله تعالی روحه
و حضرت خواجهٔ بزرگ قدس سره در حق ایشان فرموده‌اند و بحضور
اصحاب خود با ایشان خطاب کرده که حقی و امانتی که از خلفا خاندان
خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم باین ضعیف رسیده است
و آنچه درین راه کسب کرده است آن امانت را بشما سپردیم چنانکه
برادر دینی مولانا عارف سپرد قبول می باید کرد و آن امانت را بخلق
حق سبحانه می باید رسانید ایشان تواضع نمودند و قبول کردند و
در مرض اخیر در غیبت ایشان در حضور اصحاب و احباب در حق
ایشان فرموده‌اند مقصود از ظهور ما وجود اوست او را بهر دو طریق
جذبه و سلوک تربیت کرده‌ام اگر مشغول می شود جهانی از و منور می
گردد و در محلی دیگر صفت برخ بنظر موهبت او را اکرامت کردند
و قصهٔ برخ رضی الله تعالی عنه در کتاب قوت القلوب مذکورست
و در محلی دیگر بنظر موهبت وی را نفس بخشیدند تا هر چه گوید آن
شود و در محلی دیگر فرمودند هر چه او می گوید حق تعالی آن می کند
بحکم حدیث صحیح إن من عباد الله من لو اقسم علی الله سبحانه لابره
می گویم بگوی او نمی گوید و در محلی دیگر او را تلقین ذکر خفیه فرمودند

و او را اجازت دادند بعمل بر موجب آنچه دانند از دقایق و حقایق آداب
طریقت و تعلیم آن الی غیر ذلک من التشریفات التی لا تعد و لا تحصی
و چون در محرم سنه اثنتین و عشرین و ثمانمایه به نیت طواف بیت الله
الحرام و زیارت نبیه علیه الصلوة و السلام از بخارا بیرون آمدند و
از راه نسف بصغانیان و ترمذ و بلخ و هراة بقصد دریافت مزارات
متبرک روان شدند همه جا سادات و مشایخ و علما مقدم شریف
ایشانرا مغتنم شمردند و باکرام و اعزاز تمام تلقی نمودند بخاطر می آید
که چون از ولایت جام می گذشتند و بقیاس چنان می نماید که در اواخر
جمادی الاولی یا اوایل جمادی الآخر بوده باشد از سال مذکور پدر
این فقیر با جمعی کثیر از نیازمندان و مخلصان بقصد زیارت
ایشان بیرون آمده بودند و هنوز عمر من پنج سال تمام نشده بود
یکی از متعلقانرا گفت مرا بر دوش گرفته بپیش محفه محفوف بانوار
ایشان داشت ایشان التفات نمودند و یکسر نبات کرمانی عنایت
فرمودند و امروز از آن شصت سال است هنوز صفای طلعت
منور ایشان در چشم منست و لذت دیدار مبارک ایشان در دل من
و همانا که رابطه اخلاص و اعتقاد و ارادت و محبت که این فقیر
را نسبت بخاندان خواجگان قدس الله تعالی ارواحهم واقعست
ببرکت نظر ایشان بوده باشد و امید می دارم که بیمن همین رابطه
در زمره محبان و مخلصان ایشان محشور گردم بمنه و جوده
و چون بنشابور رسیدند بواسطه حرارت هوا و خوف راه بیابان
اصحاب بغنی می گذشته است و فی الجمله فتوری بعزیمتها راه یافته بوده است

دیوان مولانا جلال الدین رومی را قدس سره بتفاول گشاده اند این ابیات آمده
رو یدای عاشقان حق باقبال ابد ملحق • روان باشید همچون مه بسوی برج مسعودی
مبارک باد تان این ره بتوفیق و امان الله • بهر شهری و هر جایی بهر دشتی که پیمودی
از آنجا این مکتوب ببخارا فرستاده بوده اند باسمه سبحانه نوشته
شد این مکتوب در روزی که بیرون آمده شده بود از نیشابور حمیت و
سایر بلاد المسلمین عن الآفات و المخافات و آن روز یازدهم بود از
جمادی الآخر سنة اثنتین و عشرین و ثمانمایه در حال صحت و سلامت
و رفاهیت و وثوق تمام بفضل و اکرام الهی جل ذکره و قوت قلب و قوت
یقین بفیض فضل نامتناهی بحکم اشارات و بشارات کان رسول الله
صلی الله علیه و علی آله و سلم یتفال و لا یتطیر و قال رسول الله صلی الله تعالی
علیه و علی آله و سلم لم یبق بعدی من النبوة الا المبشرات یراها المؤمن
او یری له و هذا حدیث متفق علی صحته **شعر** یا نبی الهدی حدیثک غوثی
و اعتصامی ببابکم و التجائی • و چون در کنف صحت و عافیت
و سلامت و رفاهیت بمکه محترمه رسیده اند و ارکان حج تمام گزارده اند
ایشانرا مرضی عارض شده است چنانکه طواف وداع در عماری کرده اند
و از آنجا متوجه مدینه شده اند در راه اصحاب را طلبیده اند و املا
فرموده که بسم الله الرحمن الرحیم جانی سید الطایفة الجنید قدس الله
تعالی سره ضحوة یوم السبت التاسع عشر من ذی الحجة سنة اثنتین و
عشرین و ثمانمایة عند انصرافنا من مکة المبارکة زادها الله تعالی
تکریما و برکات و نحن نسیر مع الرکب و انا بین النوم و الیقظة
فقال رضی الله تعالی عنه فی زیادته و بشارته القصد المقبول لحفظت

صورت مکتوب محمد پارسا

هذه الکلمة وسردت بها ثم استیقظت من الحالة الواقعة بین النوم
والیقظة فالحمد لله علی ذلک • وبعد از ان کلمات دیکر هم بعبارة
عربی املا فرموده اند که ترجمه آن این میشود که این کلمه واحده که از
سید الطایفه قدس سره واقع شده کلمه ایست جامعهٔ تامة وبشارت
شامله عامه مارا واولاد مارا واصحاب واحباب حاضر وغایب مارا
زیرا که قصد ما درین مشاعر عظام وادعیه که کرده شد بهر موقف و مقام
مصالح دینی ودنیوی همه بود وآن قصد بمقتضای این بشارت
مقرون بقبول والحمد لله سبحانه حمدا طیبا مبارکا یوافی نعمه ویکافی
مزیده • وروز جهارشنبه بیست وسیم بمدینه رسیده اند واز حضرت
رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم بشارتها یافته وآن مسوده
املا را طلبیده اند تا بران زیادت کنند جون مطالعه کرده اند
فرموده اند که همینهاست • وزیادت ننوشته اند • وروز بنجشنبه بجوار
رحمت حق بیوسته اند • مولانا شمس الدین فناری رومی واهل
مدینه وقافله برایشان نماز کرده اند • وشب جمعه دران منزل
مبارک نزول فرموده اند درجوار قبهٔ شریفه امیر المومنین عباس
رضی الله عنه • وخدمت شیخ زین الدین الخوافی رحمه الله تعالی
از مصر سنک سفید تراشیده آورده است • ولوح قبر ایشان ساخته
وبآن از سایر قبور ممتازست ٥ یکی از ثقات که از مخصوصان ولد
بزرکوار ایشان خواجه برهان الدین ابو نصر رحمه الله تعالی بوده است
جنین کفته است که خدمت خواجه برهان الدین ابو نصر قدس سره
جنین فرمودند که دران وقت که خدمت والدین فوت می شدند •

بربالین ایشان حاضر نبودم • جون حاضر شدم • روی مبارک ایشان را
کشادم • تا نظری کنم جشم بکشادند • وتبسم نمودند • قلق واضطرابی من
زیادت شد • بپایان پای ایشان آمدم وروی خود برکف پای ایشان
نهادم • پای خود بالا کشیدند • وجون خبر ایشان که در مدینهٔ
رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم نقل کردند • ببعضی از اکابر عجم
سید نعمت الله رسید این عبارت فرمود • که همانجا یا زید که از آنجا تا زید
٥ یکی از مریدان ومعتقدان خواجه میکوید که جون حضرت خواجه
عزیمت حجاز می کردند • در وقت وداع کفتم خواجه شما رفتید • فرمودند
که رفتیم ورفتیم ٥ واز انفاس متبرکهٔ ایشانست • که بیکی از اصحاب نوشته
بوده اند • خاطر این فقیر دایما نکران احوال ظاهری وباطنی شما می
باشد • وعلی الدوام بنسبت آن برادر منتظر نظرات ملاحظات الهی می بود
٥ سید الطایفه جنید قدس الله تعالی روحه فرموده است • ان
بدت عین من الکرم لحقت اللاحقین بالسابقین • وبا این همه اصل
معتبر ست • نزد کبرا دین قدس الله تعالی ارواحهم اجمعین • آنک
کوشش را مکذارد • وبخشش جشم میدارد ٥ وحضرت خواجهٔ ما را قدس الله
تعالی روحه سوال کردند • که طریقت بجه توان یافت • فرمودند بمتابعت شرع
ودیکر بعد المحافظة علی الامر الوسط فی الطعام • لا فوق الشبع ولا الجوع
المفرط • در تقلیل منام علی طریق المزاج کوشیدن علی الخصوص احیاء
بین العشائین • وقبل الصبح بحیث لا یطلع علیه احد • بتوجه در خود
رفتن • ونفی خواطر علی الخصوص خاطر تمنی بنسبت حال وماضی واستقبال
نیک موثرست • فی رفع الحجب عن القلب • ودیکر اذا سکت اللسان

عن فضول الکلام نطق القلب مع الله سبحانه واذا نطق اللسان سکت
القلب والصمت علی قسمین صمت باللسان وصمت بالقلب عن خواطر
الاکوان فمن صمت لسانه ولم یصمت قلبه خف وزره ومن صمت لسانه
وقلبه ظهر له سره وتجلی له ربه عز وجل ومن لم یصمت بلسانه ولا بقلبه
کان مملکة الشیطان وسخرة له اعاذنا الله من ذلك ومن صمت قلبه ولم
یصمت بلسانه فهو ناطق بلسان الحکمة ساکت عن فضول الکلام
رزقنا الله تعالی ذلك بفضله وکرمه

خواجه ابونصر پارسا قدس الله سره

وبعد از وی بجای وی ثمرهٔ شجرهٔ طیبهٔ وی بود خواجه حافظ
الدین ابونصر محمد بن محمد الحافظی البخاری رحمه الله تعالی که پایهٔ علوم
شریعت ورسوم طریقت را بوالد بزرگوار خود رسانیده بودند ودر
وجود وبذل موجود کار را از وی گذرانیده در ستر حال وتلبیس بمثابهٔ
بودند که مرکز از ایشان ظاهر نشدی که درین راه قدمی نهاده اند
واز علوم این طایفه بلکه از سایر علوم چیزی دانسته اگر از ایشان
سؤال کردندی فرمودی که بکتاب رجوع کنیم چون کتاب بگشادی
یا همان محل بر آمدی که آن مسئله بودی یا یك دو ورق پس یا پیش کم
ازین تخلف کردی روزی در مجلس شریف ایشان ذکر شیخ محیی الدین
ابن العربی قدس الله تعالی ومصنفات وی میرفت از والد خود نقل
کردند که ایشان می فرموده اند که فصوص جانست وفتوحات دل
ونیز می فرموده اند که هر که فصوص را نیك می داند ویرا داعیهٔ
متابعت حضرت رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم قوی میگردد توفی

رحمه الله فی شهور خمس وستین وثمانمایه وقبر ایشان در بلخ است

خواجه حسن عطار رحمه الله تعالی

ایشان فرزند خدمت خواجه علاء الدین عطارند وثمرهٔ شجرهٔ ولایت
ایشان جذبهٔ قوی داشته اند وبصفت جذبه هرگاه در هر که میخواسته
اند تصرف می کرده اند وویرا از مقام حضور وشعور باین عالم بکیفیت
بیخودی وبیشعوری می رسانیده اند وذوق غیبت وفنا که بعضی از
ارباب سلوك را علی سبیل الندرة بعد از مجاهدهٔ بسیار میسر می شود
می چشانیده در همهٔ ماوراء النهر وخراسان کیفیت تصرف ایشان
در طالبان وزایران اشتهار تمام دارد هر که بدست بوس شریف ایشان
مشرف شدی از پای بیفتادی ودولت غیبت وبیخودی دست دادی
چنین استماع افتاده است که یکروز بامداد از خانه بیرون آمدند
وکیفیتی غالب داشتند هر کرا نظر بر ایشان افتاد همه را کیفیت
بیخودی روی نمود وبیخود بیفتادند یکی از درویشان ایشان بعزیمت
سفر مبارك براه رسید آثار جذبه وغیبت وبیخودی وحیرت از وی ظاهر
بود گاهی در بازارها می گذشت چنان می نمود که ویرا امری باطنی فرو گرفته است
وبا مدد شد خلق وگفت وگوی ایشان چندان شعوری ندارد عزیزی
ازین سلسله که این فقیر بخدمت ایشان می رسید می فرمودند که کار
آن درویش بیش ازین نیست که علی الدوام صورت خواجه حسن را مراقب
می باشد ونگاه می دارد وببرکت این نگاه داشت صفت جذبهٔ ایشان
بوی سرایت کرده وخدمت خواجه حسن چنانك طریقهٔ سلسلهٔ خواجگان
گاهی بزیر بار بیماران در می آمده اند وبیماری ایشانرا بر میداشته اند

نست

در وقتی که بعزیمت سفر مبارك بشیراز رسیده بوده اند یکی ازاکابر آنجایی را که نسبت با ایشان ارادت واخلاص تمام واقع شده بوده است مرضی طاری کشته بوده خدمت خواجه بزیارت وی درآمده بوده اند آن عزیز صحت یافته وخواجه مریض شده اند ودران مرض نقل فرموده اند ونقل ایشان درشب دوشنبه عید قربان سنه ست وعشرین وثمانمایه بوده است ونعش مبارك ایشان را از شیراز بولایت صغانیان که مدفن والد بزرکوار ایشانست نقل کرده اند

مولانا یعقوب جرخی رحمه الله تعالی

در اصل از جرخ بوده اند که یکی از دیههای غزنین است واز اصحاب خواجه بهاء الدین اند وبخواجه علاء الدین عطار صحبت داشته اند وازوی آرند می فرموده اند که اول بار که بصحبت خواجه بزرك قدس سره رسیدم فرمودند که ما بخود کاری نمیکنیم امشب ببینیم اکر ترا قبول می کنند ما نیز قبول کنیم خدمت مولانا می فرموده اند که هرکز شبی ازان بر من سخت تر نکذشته است که دران فکر بودم که این در بر من بقبول بکشایند یا رد کنند جون بامداد پیش ایشان رفتم فرمودند که قبول کردند اما تو در صحبت خواجه علاء الدین خواهی بود بعد ازان من بولایت بدخشان افتادم وخدمت خواجه علاء الدین بعد از وفات خواجه بزرك بصغانیان آمدند و متوطن شدند پس کسی پیش من فرستادند که حضرت خواجه فرموده بودند که در صحبت ما خواهی بود پیش ایشان رفتم و ما دام حیوة ایشان در خدمت ایشان بودم وجناب مخدومی

ارشاد مآبی خواجه ناصر الدین عبید الله ادام الله تعالی ظلال ارشاده علی مفارق الطالبین بصحبت ایشان رسیده اند فرموده اند که در هرات بودم مرا داعیه خدمت مولانا یعقوب پیدا شد متوجه ولایت صغانیان شدم وبمحنت ومشقت بسیار بآنجا رسیدم واز سخنان ایشان جنان معلوم می شد که آن راه را تمام یا اکثر بپیاده رفته بوده اند فرمودند که جون بصحبت ایشان مشرف شدم بر روی ایشان اندك بیاضی که موجب نفرت طبیعت می باشد بود وبا من در باب سیاست ودرشت کویی ظاهر شدند وجندان سیاست نمودند ودرشت کفتند که نزدیك بود که باطن من از ایشان منقطع شود ومرا یأس تمام حاصل کردد بسیار محزون ومغموم شدم بار دیکر که بمجلس شریف ایشان رسیدم بر من بصفت محبوبی جنان ظاهر شدند که هرکز هیجکس را جنان محبوب ندیده بودم وبا من لطف بسیار نمودند ودرین وقت که خدمت خواجه این سخن می فرمودند در نظر این فقیر بصورت عزیزی بر آمدند که مرا رابطه ارادت ومحبت تمام بنسبت وی بود وجندکاه بود که از دنیا رفته بود وفی الحال خلع آن صورت کردند مرا تصور آن شد که شاید آن صورت همین در خیال من بوده باشد بعد ازان از بعض همراهان شنیدم که وی هم آنرا مشاهده کرده بود وعقیده این فقیر آنست که آن خلع ولبس صورت بشعور واختیار ایشان بود اثبات آن معنی را که از خدمت مولانا یعقوب نقل کردند جنین استماع افتاده است که خدمت مولانا یعقوب میفرموده اند که طالبی که بصحبت

عزیزی می آید چون خواجه عبید الله می باید آمد چراغ مهیا ساخته و روغن و فتیله آماده کرده همین کو کردی بآن می باید داشت ۵

خدمت خواجه عبید الله فرمودند که خدمت مولانا یعقوب با خدمت شیخ زین الدین خوافی رحمهما الله تعالی پیش مولانا شهاب الدین سیرامی هم سبق بوده اند• روزی از من پرسیدند که می گویند که خدمت شیخ زین الدین بحل وقایع و تعبیر منامات مشغولی می نمایند• و درین باب اهتمام تمام دارند• گفتم آری چنانست • ساعتی از خود غایب شدند• و طریقه ایشان چنان بود که ساعةً فساعةً از خود غایب می شدند• چون حاضر شدند این بیت را خواندند شعر

چو غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم ۵ نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

خواجه علاء الدین غجدوانی رحمه الله تعالی

خدمت خواجه عبید الله فرمودند که خواجه علاء الدین غجدوانی از اصحاب خواجه بزرگ بود• و خدمت خواجه ویرا بصحبت خواجه محمد پارسا فرموده بودند• و استغراق تمام داشت• و بغایت شیرین سخن بود• و گاه بودی که در میان سخن از خود غایب شدی• و وقتی که خدمت خواجه محمد پارسا بسفر مبارک می رفته اند• ویرا نیز می برده اند• یکی از اکابر سمرقند گفته است که از خدمت خواجه درخواست کردم که خواجه علاء الدین بسیار پیر و ضعیف شده است• از وی کاری نمی آید• اگر ویرا ازین سفر معذور دارند و رنج نه نمایند• خواجه فرمودند که با وی هیچ کاری نداریم جز آنکه چون ویرا می بینیم از نسبت عزیزان یاد می آید• قدس الله تعالی ارواحهم

مولانا نظام الدین خاموش قدس الله تعالی روحه

وی از اصحاب خواجه علاء الدین است• و خواجه بزرگ را در اوان تحصیل در صحبت یکی از علماء نواحی بخارا دیده بوده است• و بعد از آن بصحبت خواجه علاء الدین رسیده• و پیش از رسیدن بصحبت ایشان بانواع ریاضات و مجاهدات مشغول می بوده است• و در تزکیهٔ نفس و تصفیهٔ دل جهدی بلیغ می نموده ۵ می گفته اند که اول بار که عزیمت صحبت خواجه علاء الدین کردم یکی از اصحاب خواجه بزرگ بیرون منزل ایشان نشسته بود• چون مرا دید گفت مولانا نظام الدین وقت شد که از زهدها و پاکیزگیهای خود بگذری• آن سخن بر خاطر من گران آمد• چون بنزدیک خواجه درآمدم ایشان نیز همین عبارت فرمودند• اما بر خاطر من گران نیامد ۵ خدمت مولوی مخدومی مولانا سعد الدین الکاشغری رحمه الله تعالی می گفتند که پیوسته پیش جامهٔ ایشان چرب می بود• و مرا مشکل می بود که سبب آن چیست آخر چنان معلوم شد که در اثنای طعام خوردن بجهت غلبهٔ حالی که داشتند چمچه از دست ایشان می افتاد• و شوربائی که می خوردند بر جامهٔ ایشان می ریخت و چرب می شد ۵ و هم ایشان می گفتند که چون در صحبت خواجه علاء الدین آثار جذبه و غلبهٔ حال بر ایشان ظاهر شده بوده است• خدمت خواجه خواسته اند که ایشان را از آن باز آرند فرموده اند تا بقرا بزنند• و خدمت خواجه قوطی ختن بسته بوده اند• و خود بآن اشتغال می نموده اند• چون وقت بقرا انداختن رسیده مولانا نظام الدین را طلبیده اند• و شوشه بدست وی داده اند که بقرا انداز• چون یک بقرا انداخته اند مغلوب شده اند• و شوشه

از دست ایشان افتاده خواجه فرموده‌اند که مولانا نظام الدین بر خیر
که کسی را که حق سبحانه و تعالی بخود مشغول گردانیده است ما نمی توانیم
که ویرا از آن باز آریم ٥ وهم ایشان گفتند که مولانا نظام الدین فرمودند
که زوی خدمت خواجه را عزیمت زیارت خواجه محمد علی حکیم ترمذی
قدس سره شد من همراه نرفتم و همانجا که بودم متوجه شدم بروحانیت
ایشان حاضر شد چون حضرت خواجه بمزار ایشان رسیده بودند
خالی یافته بودند همانا که جهت آن را دانسته بودند چون باز آمدند
خواستند که بمن مشغول شوند و نوع تصرفی کنند من نیز متوجه
شدم خود را بمثابه کبوتری یافتم و خدمت خواجه را چو شاهبازی
که در عقب من پرواز می کرد بهر جا که می گریختم در دنبال من بودند
آخر مضطر گشتم پناه بروحانیت حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
بردم و در انوار لا نهایت آن محو شدم خدمت خواجه را مجال تصرف
نماند از آن غیرت بیمار شدند و هیچ کس سبب بیماری را نمی دانست
٥ وهم ایشان می گفتند که یکی از معتقدان و مخلصان ایشان را
مرضی قوی عارض شد گفتند بعیادت وی می رویم در راه که می رفتند
گفتند که فلان کس ما را بسی خدمتهای شایسته کرده است می باید
که چون عیادت وی کنیم بزیر بار وی در آییم و مرض ویرا برداریم
خاطر من از آن سخن بسیار ترسان شد چون بر بالین وی بنشستند
وی بر روی بستر افتاده بود و مجال سخن و حرکت نداشت خدمت
مولانا ساعتی متوجه شدند آن شخص باز نشست و آغاز سخن گفتن
کرد ایشان سر برآوردند و گفتند این بار هم حواله بحضرت که بسیار

سخن میگوی چون بیرون آمدند گفتند دیدم که وی رفتنی است و بار
وی برداشتنی نیست باز آنرا بوی حواله کردیم و آن شخص در همان مرض
برفت ٥ وهم ایشان می گفتند که یک شب یکی از منکران نسبت ایشان با
سخنی میگفت و من در مقابله نیز سخنی میگفتم چنانکه سخن دراز
کشید و از آنجا که ما بودیم تا منزل ایشان مسافتی بعید بود که ممکن
نبود که آواز برسد چون بامداد پیش ایشان رفتم گفتند دوش آواز
تو ما را تشویش می داد می باید که هر کس هر چه گوید خاطر خود بآن
مشغول نداری و در کار خود باشی ٥ جناب مخدومی خواجه عبید الله
ادام الله تعالی بقاءه هم فرمودند که یک روز احرام ملازمت ایشان
بسته بودم یکی از آشنایان مرا در راه پیش آمد وی خمر خورده بود
و آثار آن بروی ظاهر بود و مرا بسخن نگاه داشت چون بصحبت
ایشان رسیدم گفتند مگر تو خمر می خوردی گفتم نی گفت پس ترا
چه حالست گفتم در راه بمستی رسیدم و با هم سخنی چند گفتیم
گفت پس این حال اوست که بتو سرایت کرده است ٥ وهم ایشان
فرمودند که خدمت مولانا نظام الدین گفتند که یکی از اکابر سمرقند
که نسبت بما اخلاص و محبت و ارادت بسیار داشت بیمار شد
و مشرف بر موت گشت فرزندان و متعلقان وی نیاز مندی
بسیار کردند مشغولی کردم دیدم که ویرا امکان بقا و حیات
نیست مگر دو ضمن ویرا در ضمن گرفتم صحت یافت بعد از چندگاه
نسبت بما تهمتی واقع شد که مفضی باهانت و اذلال ما گشت و
آن شخص می توانست که در آن باب سعی نماید و آنرا دفع کند تا خویشتن

داری کرد وخود را بآن بیاورد خاطرها ازوی کوفته شد. وی را
از ضمن اخراج کردیم بیفتاد وبمرد. وهم ایشان فرموده‌اند که روزی
خبر آوردند که خدمت مولانا بیمار شده‌اند. چون پیش ایشان رسیدم
ایشان را تبی عظیم گرفته بود چنانک آتش کرده بودند. وجامهای
بسیار بر ایشان پوشیده. وآن هیچ تسکین نیافته بود ساعتی
بنشستم. یکی از اصحاب ایشان که گندم بآسیا برده بود درآمد با جامهای
تر وسرمای بسیار خورده که در راه آسیا در آب افتاده بود. چون
خدمت مولانا وی را دیدند گفتند وی را گرم سازید که این سرمای دست
که بمن سرایت کرده است. چون چنان کردند تب ایشان تسکین یافت.
وبحال خود باز آمدند. قدس الله تعالی روحه.

خواجه عبدالله امامی اصفهانی رحمه الله تعالی

وی نیز از اصحاب خدمت خواجه علاء الدین است. قدس الله تعالی روحه
وی گفته است که اول بار که بصحبت حضرت خواجه رسیدم این بیت خواندند شعر
تو خود کم شو کمال اینست وبس ∴ تو ممان اصلا وصال اینست وبس
وی در بعض رسایل خود ذکر کرده است که طریقهٔ توجه طایفهٔ
علائیه وپرورش نسبت باطنی ایشان چنانست که هرگاه که خواهند
که بدان اشتغال نمایند اولا صورت آن شخص که این نسبت ازو یافته‌اند
اندر خیال آورند تا آن زمان که اثر حرارت وکیفیت معهوده
ایشان پیدا شود. بعد از آن خیال را نفی نکنند بلکه آنرا نگاه
دارند. وبچشم وگوش وهمه قوی با آن خیال متوجه بقلب شوند. که
عبارتست از حقیقت جامعهٔ انسانی که مجموع کاینات از علوی وسفلی

مفصل آنست. اگرچه آن از حلول در اجسام منزه است. اما چون نسبتی
میان او ومیان این قطعهٔ لحم صنوبری واقع است چشم وفکر وخیال
وهمه قوی را بران باید گماشتن. وحاضر آن بودن. وبر در دل نشستن
وما شک نداریم. که درین حالت کیفیت غیبت وبیخودی رخ نمودن
آغاز می‌کند. آن کیفیت را رامی فرض می باید کردن. وازپی آن رفتن
وهر فکری که درآید متوجه بحقیقت قلب خود نفی آن فکر کردن. و
بآن چیز مشغول نشدن. وبآن مجمل بکلی در گریختن. وتا آن نفی شود
آنجا بصورت آن شخص باید کردن. وآنرا لحظه لحظه نگاه داشتن تا باز آن
نسبت پیدا شود. آن زمان خود آن صورت نفی میشود. اما باید که
شخص متوجه آن صورت را نفی نکند. وهم وی گفته است در معنی
کلمهٔ طیبه نفی عبارتست. از راجع گردانیدن کثرت وصور اشیا بآن
عین واحد که مقصود ومطلوب همه سالکانست. واثبات عبارت
است از مشاهده کردن آن عین در همه صور. وهمه را عین آن واحد
دیدن. پس لا اله یعنی این صور متوهمه غیریتش منفی است. وراجع بآن یک
اصل است. والا الله یعنی این معنی واحد که باین صور مینماید.

مولانا سعد الدین کاشغری رحمه الله تعالی

در اوایل حال بتحصیل علوم اشتغال داشته‌اند. وکتب متداوله کرده
بوده‌اند. وجمعیت صوری نیز داشته‌اند. چون داعیهٔ این طریق
پیدا کرده‌اند ترک وتجرید تمام کرده بصحبت مولانا نظام الدین پیوسته
اند. می گفتند که بعد از چند سال که بصحبت ایشان مشرف بودم. مرا
داعیهٔ زیارت حرمین شریفین زادهما الله تعالی تشریفا وتکریما.

قوی شد اجازت از ایشان خواستم فرمودند هر چند می نگرم ترا
امسال در میان قافلهٔ حاجیان نمی بینم و پیش از آن واقعها دیده بودم
که از آن متوهم می بودم و ایشان گفته بودند که پر مترس گفتند چون
می روی آن واقعها را بخدمت مولانا زین الدین عرض کن که مرد متشرع
است و بر جادهٔ سنت ثابت و مراد ایشان خدمت شیخ زین الدین
خوافی بود رحمه الله تعالی که آن روز در خراسان در مقام ارشاد
و شیخوخت متعین بودند چون بخراسان رسیدم رفتن بحج چنانچه
مولانا نظام الدین گفته بودند در توقف افتاد و بعد از آن بسالها
بسیار میسر شد و چون بخدمت شیخ زین الدین رحمه الله تعالی
رسیدم و آن واقعها عرض کردم ایشان فرمودند که با ما بیعت کن
و در قید ارادت ما در آی گفتم عزیزی که این طریق از ایشان گرفته‌ام
هنوز در قید حیات اند شما امینید اگر می دانید که در طریقت این
طایفه این جایز است چنانکنم ایشان فرمودند که استخاره کن
گفتم مرا بر استخارهٔ خود اعتماد نیست شما استخاره کنید گفتند
که تو استخاره کن که ما هم استخاره کنیم چون شب رسید استخاره
کردم دیدم که طبقهٔ خواجگان بزیارت گاه هری که خدمت شیخ آن
وقت آنجا بودند در آمدند و درختها را می کندند و دیوارها می
افکندند و آثار قهر و غضب بر ایشان ظاهر بود دانستم که آن اشارت
بمنع است از آنکه بطریقهٔ دیگر در آیم خاطر من فارغ شد پای دراز
کردم و بآسودگی در خواب شدم چون بامداد بمجلس شیخ در آمدم
پیش از آنکه من واقعهٔ خود بایشان بگویم گفتند طریق یکیست و هم

بیکی باز میگردد بهمان طریق خود مشغول باش اگر واقعهٔ یا مشکلی
پیش آید با ما بگوی آن قدر که توانیم مدد کنیم ه برخدمت مولوی
غلبهٔ و استیلای معنی که بآن مشغولی می کردند ظاهر بود باندک
توجهی آثار غیبت و کیفیت بیخودی روی می نمود کسی را که بر آن معنی
وقوف نبود توهم آن میکرد که مگر ایشانرا خواب می آید در اوایل
که بصحبت ایشان رسیدم در مسجد جامع پیش ایشان نشسته بودم
ایشان چنانکه عادت ایشان بود از خود غایب شدند مرا گمان آن
شد که مگر ایشانرا خواب می آید گفتم اگر ساعتی باستراحتی اشتغال
نمایید دور نمی نماید ایشان تبسم نمودند که مگر اعتقاد نداری که ما را
ورای خواب امر دیگر می باشد ه روزی می گفتند که بعضی از درویشان
فرق میان خواب و بیداری جز بآن نمی توانند کرد که در خود خفتن
که بعد از خواب می باشد می یابند و الا کیفیت مشغولی ایشان در
خواب و بیداری بر یک طریقه است بلکه در حالت خواب که بعض موانع
مرتفع می شود قوی تر و صافی تر می باشد و مرا گمان چنانست که آنچه
میگفتند اشارت بحال خود می کردند والله تعالی اعلم ه یکی از درویشان
که بصحبت ایشان می رسید چنین حکایت کرد که مرا در مجالس وعظ
که معارف درویشان می گذشت تغییر بسیاری می شد و فریاد و نعرهٔ
بسیاری می زدم و از آن محجوب می بودم یک روز آنرا با ایشان گفتم
گفتند هر وقت که ترا تغییری می افتد مرا بخاطر در می آور ه در آن وقت که ایشان
بسفر حجاز رفته بودند مرا در یکی از مدرسها که آنجا عزیزی وعظ می گفت
آغاز تغییر شدن گرفت بایشان توجه کردم دیدم که از در مدرسه

درآمدند و پیش من رسیدند و دو دست خود برد و شهای من نهاد
من از خود بیرون رفتم و بیهوش افتادم آن زمان که بحال خود باز
آمدم مجلس وعظ بر شکسته بود و اهل مجلس رفته بودند و آفتاب
بمن رسیده بود و آن روز آخرین پنجشنبه بود از ماه رمضان که بعد
تا عید دیگر پنجشنبه نبود آنرا در خاطر گرفتم که چون از مکه بیایند
با ایشان بگویم چون ایشان از مکه تشریف آوردند و بخدمت ایشان
مشرف شدم و جمعی پیش ایشان بودند که نتوانستم که آنرا با ایشان
بگویم روی بمن کردند و گفتند پنجشنبهی بود که بعد از ان تا عید پنجشنبه
دیگر نبود ٥ توفی رحمه الله فی اثناء صلوة الظهر من یوم الاربعاء
السابع من شهر جمادی الاخری سنة ستین و ثمانمائة

خواجه عبید الله ادام الله برکات وجوده علی مفارق الطالبین

امروز مظهر آیات و مجمع کرامات و ولایات طبقه خواجگان نورا
التیام و واسطه انتظام سلسله شریفه ایشان قدس الله تعالی ارواحهم
حضرت خواجه و مخلصان و نیازمندان ایشان اند امیدواری
چنانست که برکت وجود شریف ایشان التیام و انتظام این سلسله
الی یوم القیام امتداد یابد هرچند این فقیر امثال این سخنان
صورت گستاخی دارد اما چندان که با خود اندیشه کرد از خود
در نیافت که خاطر را بران قرار تواند داد که این مجموعه که مقصود
از جمع آن ذکر معارف و نشر مناقب این طایفه است از ذکر ایشان
خالی باشد لاجرم شرح مناقب و احوال این سلسله شریفه را ببعضی
از کلمات قدسیه که رقم زده خامه معارف نگار ایشان شده است

مسکیة الختام گردانید ٥ بریکی و تهی شدن دل از غیر حق سبحانه دلیل
است بر مظهریت دل مر تجلی حق سبحانه را بوصف احدیت که نیل معارف
بحقایق اسما و صفات بی این معنی متعذر است چه قابلیت قبول عکوس
انوار تجلیات ذاتی بی تهی شدن از التفات بهر جهت و سمت جلوه
یافته است میسر نیست تهی شدن دل موقوف افتاده است بر تجلی
ذات بوصف احدیت حصول این معنی را بعد از تحقق بایمان بالله
و برسول الله و بما جاء من عند الله و من عند رسول الله علی مراد الله
و علی مراد رسول الله اسباب بسیار است از اتخاذ ریاضات که شریعت از اخذ
آن منع نکرده است و دوام ذکر بشرط وجدان مذکور بوصف انکسار
و خضوع بکمال متابعت مر رسول را صلی الله علیه وسلم لیکن هیچ سببی
در تحصیل این نسبت قوی تر از ان نیست که بصدق و نیاز تمام بجان
بجماعتی لازم وقت خود گرداند که باطن ایشان مظهر این تجلی گشته
باشد و بسطوت این تجلی حسبان وجود غیر از پیش بصیرت ایشان
برداشته شده و از شهود غیری بتمامی آزاد گشته و بفناء حقیقی
از مزاحمت شعور بخود و غیر خود خلاص گشته بعد از تحقق بفناء
حق سبحانه ایشان را از نزد خود بوجود موهوب حقانی مشرف گردانیده
از بیخودی و سکر حال افاقت یافته دیگران را واسطه حصول سعادت
حقیقیه که عبارت از فنا و بقاست شده در این مقام هیچ چیز از ممکنات
ایشان را از شهود حق سبحانه محجوب نتواند گردانید پس واجب بر اذکیا
آنکه در تخلیص از گرفتاری دل بوجود اکوان که بحقیقت حجاب عبادت
ازین گرفتاریست باشیائی که سبب خلاصی میشود تمسک نموده

خود را پیش از مردن خلاص کرده‌اند اگر مناسب استعداد خود اشتغال
بذکر دانند تقصیر و اهمال را در خود مجال ندهند و اگر در خود استعداد
آن دانند که بصحبت ارباب شهود دل از گرفتاری زود تر خلاص
میشود خود را بصحبت این برگزیدگان بنگاه داشت آداب صحبت
الزام کنند زمان خلاصی دل از گرفتاری بغیر حق بحقیقت زمان
وصول و شهودست چون دل از مزاحمت شعور بوجود غیر نجات یافت
غیر گرفتاری بشهود حق سبحانه هیچ نیست شعر بلا و محنتی شیرین که جز با او نیاساید
بعد از آنکه بسطوت نفی ما دون حق دل از غبار التفات بغیر حق آزاد
گشت غیر اثبات حق هیچ نماند مثنوی

تیغ لا در قتل غیر حق براند • در نگر زان پس که غیر لا چه ماند
ماند الا الله باقی جمله رفت • شاد باش ای عشق شرکت سوز زفت

زمان غیبت از ما دون حق
سبحانه بحقیقت زمان وصول و شهود وجودست زیادت از آن
نیست که بحکم انما الاعمال بخواتیمها ارباب کشف و وجود پیش از
تمکین در معنی ارباب ذوق را از بالغان باین مقام عالی نشمرده اند
ظهور این معنی مقدمهٔ فناست و مبشرست بظهور تباشیر
صبح سعادت وصول از مطلع احدیت که استغراق و استهلاک است
در شهود ذات بی مزاحمت شعور بوجود غیر بلکه درین مقام اگر ترقی
واقع شود شعورش از ذوق تجلیات اسما نیز منقطع شود اشارت
آن بزرگ باین فرموده است که سالک می تواند بود که متصف شود
باوصاف حق سبحانه فهو بعد غیر واصل چه از وصل مقصود شهود
ذاتی است بی مزاحمت شعور بوجود کثرت مرتبهٔ اتصاف باوصاف

مرتبهٔ تجلیات صفاتست بی کثرت از وجهی متعذرست اگر خواهی که در
مقام حضور با حق سبحانه از مکر و وسوسهٔ شیطان آزاد باشی بلکه
ملک را اطلاع بر حضور تو نشود بلکه نفس ترا وقوف بر حضور تو نشود
بر تو باد که همنشینی با مردمی کنی که دل ایشان در ذکر ذات مستغرق
شده باشد و از خود رهایی یافته تعبیر ازین معنی بعضی بشهود و بعضی
بوجود کرده‌اند و بعضی بتجلی ذات و بعضی بیاد داشت کرده‌اند اگر
این سعادت دست ندهد باید که طریقهٔ ذکر یا طریقهٔ توجه و جذبهٔ
خواجگان را قبول کرده همگی خود را در ورزش این طریقه برسانی تا بدین
دولت عظمی که فوق آن منصود نیست برسی • لَیْسَ وَرَآءَ اللهِ مُنْتَهَى
وَاِلَی رَبِّكَ الْمُنْتَهَى • لَیْسَ وَرَآءَ عبادان قریة شعر

عاشقانرا شادمانی و غم اوست • مزد کار و اجرت خدمت هم اوست
غیر معشوق ار تماشایی بود • عشق نبود هرزه سودایی بود
عشق آن شعله است کو چون برفروخت • هرچه جز معشوق باقی جمله سوخت

باید که شغل در نگاه داشت آگاهی باین وصف بود که در خروج و دخول
نفس واقف باشد که در نسبت حضور مع الله فتوری واقع نشود تا برسد
بآنجا که بی تکلف نگاه داشت او همیشه این نسبت حاضر دل او بود و
بتکلف نتواند که این صفت از دل دور کند گاه باشد که او را از خود
تمام بستانند نه از خودش خبر بود نه از وقوف قلبی بمقصود باید که
چون او را بخود دهند بر طریقهٔ مقرره در نگاه داشت نسبت آگاهی
کمال سعی بجای آرد تا فتوری بواسطهٔ عوارض نفسانیه باو راه نیابد
و دوام التجا و افتقار بصفت انکسار بجناب حق سبحانه قوی ترین

سببی است در دوام این نسبت • باید که همیشه از حق سبحانه بوصف
نیاز بقای این صفت جوید اگر بعمر ابدی در نگاه داشت این نسبت
سعی کند هنوز حق او کزارده نشود • غریم لا یقضی دینه • گویا در شان
این نسبت است ٥ معنی مشاهده نه آنست که حق را سبحانه بچاشه
بصر توان دید چون لمعهٔ از انوار بی نهایت بر ادواح و اشباح تاختن
آرد جملهٔ کان لم یکن چنان نیست کردانند که از ایشان نه نام ماند نه
نشان • بلکه این بآن معنی است که چون حضور دل بحقیقت ذکر که منزه است
از حرف و صوت بواسطهٔ مواظبت بر ذکر بدرجهٔ ترقی کند • که دیگری
را در حقیقت دل کنجایی نماند • و درین حال دل را مشاهد کویند و حق
را شاهد • و کمال ذوق ازین مشاهده وقتی دست دهد • که آگاهی او
از وصف حضور برشود • حضوری باشد بی مزاحمت شعور بحضور چه
بمقدار شعور بحضور • نقصانی در حضور بحق سبحانه واقع شود •
ذات مقدس او ازان برترست • که در دیدهٔ بصیرت دل آید • فکیف
که در نظر حس آید • اینجاست که عطش متعطشان زلال وصال بمشاهدهٔ سری
هرکز تسکین نیابد • بلکه تشنگی بر ایشان زیادت کردد • والله اعلم
بحقایق الامور ٥ شبی سخن در محبت ذاتیه می رفت که عبارت از ارتباط
و تعشقی است • بحضرت حق سبحانه • بی آنکه آنرا سببی دانند یا موجب شناسند
بلکه میل و انجذابی است • که بر دفع آن قدرت نباشد • فرمودند که از
دو بسرک در نواحی تاشکند این نسبت را یافتم • یکی دایم بکرد
حلقهٔ اصحاب ما می کشت • و از دور می نشست • و کردن کج می کرد • یک
روز بجهت طهارت برخاستم • بجانب ابریق طهارت مسارعت نمود •

جون

جون فارغ شدم • از وی پرسیدم که سبب آمدن تو اینجا چیست • و چند
کره این صحبت می کردی • کفت من هم نمی دانم • این قدر می دانم که هرکاه
اینجا می آیم • در باطن خود کششی بحضرت حق سبحانه باز می یابم • و خود را از همه
وابستها خالی می بینم • و از آن لذتی عظیم بمن می رسد • و چون بیرون
می روم ازان نسبت تهی می شود ٥ و آن پسر دیکر صورتی بغایت خوب
داشت • و با اصحاب مختلط بود • و دران نواحی مردم بسیار بوی تعلق
خاطر داشتند • و اصحاب ما را نیز بآن مطعون می داشتند • کفتم او را
عذر خواهید • هرچند مبالغه کردند سود نداشت • آخر در کریه شد
و اضطراب بسیار کرد • و کفت آخر شما را درین چه فایده که من اینجا
نیایم • در بیرون مرا مردم مشوش کردند • و باطن من در کشاکش وابستها
افتد • و ازین نسبت جمعیت که اینجا از خود می یابم • دور افتم • یاران وی را
معذور داشتند • کار او بجایی رسید که مغلوب این نسبت شد • بمثابه
که بارها را می خانهٔ خود کم می کرد • و هرکاه مرا با او مهمی بودی • چون
از منزل بیرون آمدی • یا بر در خانه بودی • یا در راه بودی • و چون خواستی
که او را کاری فرمایم • آن کار را کرده بودی • یا می کردی ٥ رهانیدن
مرغ لاهوتی که محبوس قفص ناسوتی است • بی تاثیر جذبه که لازم است
مقام محبوبی را که باز بسته بمتابعت مصطفویست • میسر نکردد • فعلیک
باتباعه صلی الله علیه وسلم • ان کنت متوجها الی حقیقة الحقایق التی لها
وجه فی کل موجود وبه تحققت الموجودات • کویا اشارت • ولله
المشرق والمغرب فاینما تولوا فثم وجه الله • باین حقیقت است اینجا بکا
وهو معکم اینجاست **شعر** او با از ما بسی نزدیکتر •

صلی الله علیه وسلم

داند آنکس کو ز خود دارد خبر ● برخورداری از حیات کسی راست
که دلش از دنیا سرد باشد و بذکر حق سبحانه کرم حرارت قلبش نگذارد
که بمحبت دنیا کرد حریم دل کردد تا چنان کردد که اندیشه اش جز حق
سبحانه هیچ نباشد ۵ فیض نخستین را مظاهر کثیره است مرجه
موجود ست اورا از تجلی ذاتی نصیب است که آنرا وجه خاص می کویند
این وجه را انجذاب بحق سبحانه واقع است بحسب دوام توجه اکر
بتاثیر اسم الهادی از تصرف اسم المضل نجات یابد بدوام انجذابش
بذات مقدسه از خود بکلی نیست شد بمهیمین ملحق کشته غیر از حق
سبحانه نبیند و نداند والعیاذ بالله اکر بتاثیر اسم المضل طریقه
مستقیمه انجذاب بذات خود کم کند کرفتار خود کشته جز خود نبیند
جز خود نداند همه آن کند که ظلمتش بر ظلمت افزاید همیشه محجوب
و ممنوع از شهود وحدت کردد نه اورا روح در طاعت باشد بلکه
طاعت نیز نباشد همه عذابهای دنیوی و اخروی و صوری
و معنوی را مستعد و مهیا کردد خلاصی ازین بلیه را اسباب است
از توبه نصوح و مباشرت اعمال صالحه بهترین آنکه از سر صدق
بخدمت طایفه که بمحبت ذاتی از خود رهایی یافته اند تمام قیام
نماید
بتمامی خود را در ایشان کم کند رزقنا الله وایاکم ۵ دانی که پیر کیست
پیر آنکس است که آنچه مرضی رسول الله صلی الله علیه وسلم نیست از و
نیست
شده باشد و آنچه نه از وست صلی الله علیه وسلم نمانده بلکه او و
بایست
او از و بتمام کم شده باشد و او آینه شده باشد که جز اخلاق و اوصاف
نبوی در و هیچ نباشد درین مقام بواسطه اتصاف بصفات

نبویه مظهر تصرف حق سبحانه کشته و بتصرف الهی در بواطن مستعد
آن تصرف کرده و تمام از خود خالی شده و بمراد حق سبحانه ایستاده شعر
از بس که در کنار همی کیرد آن نکار ● بکرفت بوی یار و رها کرد بوی خویش
مرید آنکه بتاثیر آتش ارادت بایست او سوخته باشد و از مرادات
او هیچ نمانده و ببصیرت دل در آینه پیر جمال مراد دیده روی از مجموع
قبلها کردانیده و قبله او جمال پیر کشته و در بندکی پیر از آزادی فارغ
آمده و سر نیاز جز بر آستانه پیر ننداخته و اعراض از مجموع کرده سعادت
خود را در قبول او دانسته و شقاوت خود را در رد او بلکه رقم نیستی
بر ناصیه وجود کشیده و از تفرقه شعور بوجود غیر پیر خلاص کشته شعر
آنرا که در سرای نکاریست فارغست ● از باغ و بوستان و تماشای لاله زار
۵ اکر پرسند که توحید چیست بکو تخلیص دل و تجرید او از آکاهی بغیر
حق سبحانه ۵ اکر پرسند که وحدت چیست بکو خلاصی دل از علم و شعور
بوجود غیر حق سبحانه ۵ اکر پرسند که اتحاد چیست بکو استغراق
در هستی حق سبحانه ۵ اکر پرسند که سعادت چیست بکو خلاصی
از خود بدید حق سبحانه ۵ اکر پرسند که شقاوت چیست بکو بخود
در ماندن و از حق باز ماندن ۵ اکر پرسند که وصل چیست بکو نسیان
خود بشهود نور وجود حق ۵ اکر پرسند فصل چیست بکو جدا کردن
سر از غیر حق سبحانه ۵ اکر پرسند سکر چیست بکو ظاهر شدن
حالی بر دل که دل نتواند که پوشیده دارد چیزی را که پوشیدن آن
چیز پیش ازین حال واجبست ۵ حضرت خواجه عبید الله فرمودند
که مولانا حسام الدین شاشی از اصحاب امیر حمزه فرزند امیر سید کلال

بود رحمهم الله سبحانه و استغراق تمام داشت ویرا بقضای بخارا
تکلیف کرده بودند در محکمهٔ وی حاضر شدم در مقابلهٔ وی پنجرهٔ بود
که من ویرا می دیدم و وی مرا نمی دید آنجا می نشستم و نظارهٔ وی میکردم
هرگز از وی ذهولی و فتوری فهم نکردم ۵ وهم ایشان فرموده اند
که خدمت مولانا حسام الدین رحمه الله می گفت که این کار را هیچ لباسی
از اشتغال بافاده و استفاده در صورت اهل علم بهتر نیست ۵ وهم
ایشان فرمودند که خواجهٔ بزرگ را قدس سره در خواب دیدم که در من
تصرف کردند و من بیخود بیفتادم چون با خود آمدم خواجه از من گذشته
بودند خواستم که در عقب بروم پایهای من درهم می پیچید بمحنت
بسیار بخواجه رسیدم فرمودند که مبارک باد ۵ وهم ایشان فرموده‌اند
که یکبار دیگر خواجه محمد پارسا را قدس سره در خواب دیدم خواست که
در من تصرف کند اما میسر نشد همانا که جهت آن بوده باشد که خواجهٔ
بزرگ تصرف کرده بودند ۵ این فقیر در زمانی که بخارا رسیدم و بشرف
خدمت حضرت مولانا حسام الدین بن مولانا حمید الدین شاشی
مشرف شدم در من فقیر اضطراب و اضطراری بود ایشان فرمودند
مراقبه بحقیقت انتظارست حقیقت مراقبه عبارت از این انتظار دست
نهایت سیر عبارت از حصول این انتظارست بعد از تحقق باین
چنین انتظار که ظهورش از غلبهٔ محبت است راه بر جز این انتظار نیست شعر

کو ندارم از شکر جز نام بهر ∴ این بسی بهتر که اندر کام زهر
آسمان نسبت بعرش آمد فرود ∴ ورنه بس عالیست پیش خاک تود

چون امثال ما فقیرانرا بطریق ذوق دریافت این معانی میسر نیست

گرفتاری

گرفتاری باین چنین گفت وگوی شیرین تر می نماید از اشتغال بغیر
این گفت وگوی رزقنا الله وایاکم انتظارا به یغنینا عنا بحرمة محمد
صلی الله علیه وعلی آله وسلم ۵ از ذکر بعض احوال واقوال خانوادهٔ
خواجگان و بیان روش و طریقهٔ ایشان بتخصیص خدمت خواجه
بهاء الدین و اصحاب ایشان قدس الله تعالی اسرارهم معلوم شد
که طریقهٔ ایشان اعتقاد اهل سنت و جماعت است و اطاعت احکام
شریعت و اتباع سنن سید المرسلین صلی الله علیه وسلم و دوام عبودیت
که عبارتست از دوام آگاهی بجناب حق سبحانه بی مزاحمت شعور بوجود
غیری پس گروهی که نفی این عزیزان کنند بواسطهٔ آن تواند بود
که ظلمت هوا و بدعت ظاهر و باطن ایشانرا فرو گرفته است و رمد
حسد و عصبیت دیدهٔ بصیرت ایشانرا کور ساخته لاجرم انوار
هدایت و آثار ولایت ایشانرا نه بینند و این نابینایی خود را
بجحود و انکار آن انوار و آثار که از مشرق تا مغرب گرفته است
اظهار کنند هیهات هیهات قطعه

نقشبندیه عجب قافله سالارانند	∴	که برند از ره پنهان بحرم قافله را
از دل سالک ره جاذبهٔ صحبتشان	∴	می برد وسوسهٔ خلوت و فکر چله را
قاصری گر کند این طایفه را طعن قصور	∴	حاش لله که برآرم بزبان این گله را
همه شیران جهان بستهٔ این سلسله‌اند	∴	روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را

شیخ ابو الحسن بستی رحمه الله تعالی

وی چون خواجه یوسف همدانی از اصحاب شیخ ابو علی فارمدی است
و این رباعی مشکل مشهور چنانکه در رسایل عین القضاة همدانی

معلوم میشود از آن وی است **الرباعیه**

دیدم نهان گیتی و اصل جهان	وز علت و عار برگذشتیم آسان
آن نور سیه ز لا نقط برتر دان	زان نیز گذشتیم نه این ماند و نه آن

شیخ حسن سکاک سمنانی رحمه الله تعالی

وی از اصحاب شیخ ابو الحسن بستی است و خانقاه سکاکیه که در سمنانست و شیخ رکن الدین علاء الدوله قدس الله تعالی روحه در اوایل حال آنجا می بوده و اربعینات بر آورده و بعض املاک بر آنجا وقف کرده منسوب بوی است

محمد بن حمویه الجوینی رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو عبد الله است از اصحاب شیخ ابو الحسن بستی است وی بعلوم ظاهری و باطنی آراسته بوده است عین القضاه در یکی از مکتوبات خود میگوید که کم کسی ازین طایفه علوم ظاهری داند خواجه امام ابو حامد غزالی و برادرش شیخ احمد غزالی ازین جمله اند و خواجه امام محمد حمویه بگویان نیز ازین جمله است چه دانم که علم داند و از بزرگان دین است در سلوک وی را کتابی است در تصوف سلوة الطالبین نام و در آنجا بسی حقایق و دقایق این طریق درج کرده است

عین القضاة همدانی قدس الله تعالی سره

کنیت و نام وی ابو الفضایل عبد الله بن محمد المیانجی است و عین القضاة لقب وی است با شیخ محمد حمویه صحبت داشته است و با شیخ امام احمد غزالی نیز و فضایل و کمالات صوری و معنوی وی از مصنفات وی ظاهر است چه عربی و چه فارسی آن قدر کشف حقایق و شرح دقایق که وی کرده است کم کسی کرده است و از وی

خوارق عادات چون احیا و اماتت بظهور آمده و میان وی و حضرت شیخ احمد مکاتبات و مراسلات بسیار است و از آن جمله رساله عینیه است که شیخ بوی نوشته که در فصاحت و بلاغت و روانی و سلاست توان گفت که آنرا نظیری نیست عین القضاة در کتاب زبدة الحقایق میگوید که بعد از آنکه از گفت وگوی علوم رسمی ملول شدم بمطالعه مصنفات حجة الاسلام اشتغال نمودم و مدت چهار سال در آن بودم چون مقصود خود از آن حاصل کردم بنداشتم که بمقصود خود واصل شدم با خود گفتم **شعر** انزل بمنزل زینب و رباب وادبع فهذا مربع الاحباب و نزدیک بود که از طلب باز ایستم و بر آنچه حاصل کرده بودم از علوم اقتصار نمایم و مدت یکسال در این بماندم تا ناگاه سیدی و مولای الشیخ الامام سلطان الطریقة احمد بن محمد الغزالی رحمه الله تعالی بهمدان که موطن من بود تشریف آورد و در صحبت وی در بیست روز بر من چیزی ظاهر شد که از من و طلب من غیر خود هیچ باقی نگذاشت الا ما شاء الله و مرا اکنون شغلی نیست جز طلب فنا در آن چیز و اگر چنانچه عمر نوح یابم و در این طلب فانی سازم هیچ نکرده باشم و آن چیز همه عالم را فرو گرفته است چشم من بر هیچ چیز نیفتد که روی وی را در آن نبینم و هر نفسی که نه استغراق من در آن بیفزاید بر من مبارک مباد و هم وی گفته که پدرم و من و جماعتی از ایمه شهر ما حاضر بودند در خانه مقدم صوفی پس ما رقص می کردیم و بو سعید ترمذی بیتکی میگفت پدرم بنگریست گفت خواجه احمد غزالی را قدس الله تعالی روحه دیدم که با ما رقص

میکرد. ولباس وچنین وچنین بود. ونشان می داد. بوسعید کفت
مرکم آن دوست من کفتم بمیر. درحال بیهوش شد و بمرد. مُفتی وقت
حاضر بود. کفت چون زنده را مرده می کنی مرده را نیز زنده توانی کرد. کفتم
مرده کیست. کفت فقیه محمود. کفتم خدا وندا فقیه محمود را زنده کردان
درساعت زنده شد ٥ وهم وی کفته ای عزیز کاری که با غیری
منسوب بینی بجز ازخدای تعالی آن مجازی می دان نه حقیقی. وفاعل
حقیقی خدا را دان. آنجا که کفت. قُلْ یَتَوَفّٰیکُمْ مَلَکُ الْمَوْتِ مجازی
مجازی می دان. حقیقتش آن باشد که اَللّٰهُ یَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِینَ مَوْتِهَا.
راه نمودن محمّد را صلی الله علیه وسلم مجازی می دان. وکمراه کردن
ابلیس مجازی می دان. یُضِلُّ مَنْ یَشَآءُ وَیَهْدِی مَنْ یَشَآءُ حقیقت
می دان. کریم که خلق را اضلال ابلیس میکند. ابلیس را بدین صفت که
آفرید. مکر موسی علیه السّلام ازبهر این می کفت اِنْ هِیَ اِلَّا فِتْنَتُکَ شعر

هم چو من از بلغار یانست • که ما دا م همی باید کشیدن
که نه بلغار یا نرا نیز هم نیست • بکویم کر تو بتوانی شنیدن
خدایا این بلا و فتنه از تست • ولیکن کس نمی یارد چخیدن
همی آرند ترکانرا ز بلغار • ز بهر پردهٔ مردم دریدن
لب و دندان آن خوبان چون ماه • بدین خوبی نبایست آفریدن

شیخ برکه رحمه الله تعالی

عین القضاه رحمه الله تعالی. در مصنفات خود از وی حکایت کند.
یکجا می کوید برکه جز فاتحه و سورهٔ چند از قرآن یاد ندارد. وآن
نیز بشرط بنتواند خواند. وقال یقول نداند که چه بود. واکر راست

برسی حدیث موزون بزبان همدانی هم نداند کردن. ولیکن می دانم
که قرآن او داند درست ومن نمی دانم. الّا بعضی از آن وآن بعض هم
نه از راه تفسیر وغیرآن دانسته ام. از راه خدمت او دانسته ام.
٥ وجای دیکر کفته است که از خواجه احمد غزالی شنیدم. که کفت
هرکز شیخ ابو القاسم کرکانی نکفتی که ابلیس. چون نام او بردی کفتی
که خواجهٔ خواجکان. ومن مهجوران. چون این حکایت با برکه قدس سره
کفتم. کفت سر مهجوران بهست. که خواجهٔ خواجکان ٥ وجای دیکر کفته
که برکه رضی الله عنه حکایت کرد. که مردی بود فرزند خود را کفت
هرکز ریش کاو بودهٔ. کفت ریش کاو که بود. وچه بود. کفت آنکه
بامداد ازخانه بدر آید. کوید که امروز کجی بایم. پسر کفت ای بدر
تا من بودهٔ ام ریش کاو بوده ام. ٥. ٥. ٥. ٥. ٥.

شیخ فتحه رحمه الله تعالی

عین القضاه در مصنفات خود از وی حکایت کند. یکجا می کوید
که از ثقتی شنیدم. که فتحه کفت. ازخدای تعالی شر بخلق نرسد ٥
وجای دیکر می کوید که از برکه قدس سره شنیدم. که فتحه کفتی ابلیس
کفت در عالم از من سیاه کلیم تر فتحه بود. وبس. واز این سخن بکریست
٥ وجای دیکر کفته که بیران چون کامل باشند دانند. که هر مریدی
بکدام مقام رسد. بعاقبت کار. چنانکه از فتحه بسیار شنیده بودند
که فلان را قدم فلان خواهد بود. وفلان را قدم فلان.

شیخ ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاهر السهروردی قدس الله تعالی سره

در علوم ظاهر وباطن بکمال بوده است. مصنفات ومؤلفات

بسیار دارد • نسب وی بده واسطه بابوبکر صدیق رضی الله عنه
می رسد • ونسبت وی در طریقت بشیخ احمد غزالی است • وی در کتاب
آداب المریدین کفته است • واجمعوا علی ان الفقر افضل من الغنی اذا
کان مقرونا بالرضا • فان احتج محتج بقول النبی صلی الله علیه وسلم
الید العلیا خیر من الید السفلی • قیل له الید العلیا تنال الفضیلة •
باخراج ما فیها • والید السفلی تجد المنقصة بحصول الشئ فیها • ففی
تفضیل السخاء والعطاء دلیل علی فضل الفقر • فمن فضل الغنی لاجل الانفاق
والعطاء علی الفقر کان کمن فضل المعصیة علی الطاعة لفضل التوبة •

ه در تاریخ امام یافعی میکوید • که یکی از اصحاب شیخ ابوالنجیب سهروردی
رحمه الله تعالی کفت • که روزی با شیخ در بازار بغداد می کذشتیم بدکان
قصابی رسیدیم • که کوسفندی آویخته بود • شیخ بایستاد وکفت این کوسفند
میکوید که من مرده ام نه کشته • قصاب از خود بیفتاد • جون بخود باز آمد بصحبت
شیخ اقرار کرد وتایب شد • توفی رحمه الله تعالی فی شهور سنة ثلث وستین وخمسمایه •

شیخ عمار یاسر قدس الله تعالی روحه

وی از اصحاب شیخ ابوالنجیب سهروردی است • در تکمیل ناقصان وتربیت
مریدان • وکشف وقایع ایشان • کمال تمام داشته است • شیخ نجم الدین
کبری در کتاب فواتح الجمال آورده است • که جون بخدمت شیخ عمار رسیدم
وباذن وی بخلوت درآمدم • بخاطر کذشت که جون اکتساب علوم ظاهری
کرده ام • جون فتوحات غیبی دست دهد آنرا بر سرهای منبر بطالبان
حق برسانم • جون با این نیت بخلوت درآمدم • اتمام خلوت میسر نشد •
بیرون آمدم • شیخ فرمود اول تصحیح نیت کن • بعد از آن بخلوت درآی

بر تو نور باطن او بر دل من تافت کتابها را وقف کردم • وجامها را بفقرا
بخشیدم • بغیر یک جبه که پوشیده بودم • وکفتم این خلوتخانه قبر منست
واین جبه کفن من • مراد یکیا مکان بیرون آمدن نیست • وعزم کردم
که اکر داعیه بیرون آمدن غالب شود آن جبه را پاره سازم • تا ساتر
عورت نماند • واستحیا مانع خروج شود • شیخ در من نظر کرد وکفت
درای که نیت درست ساختی • جون درآمدم اتمام خلوت دست
داد • وبیمن همت شیخ ابواب فتوحات بر من بکشاد ه

شیخ روزبهان کبیر مصری قدس الله تعالی سره

وی کازرونی الاصل است • اما در مصر می بوده • از مریدان شیخ ابوالنجیب
سهروردی است • در اکثر اوقات در مقام استغراق می بوده • وشیخ نجم الدین
کبری بصحبت وی رسیده • وآنجا بریاضت اشتغال نموده • وخلوتها نشسته
وشیخ روزبهان ویرا بدامادی قبول کرده • وویرا از دختر شیخ دو پسر
آمده • وفی کتاب تحفة البررة سمعت شیخنا ابا الجناب یقول سمعت
روزبهان بمصر یقول قیل لی مرارا اترک الصلوة فانک لا تحتاج
الیها • فقلت یا رب انی لا اطیق ذلک کلفنی اشیاء آخر ه

شیخ اسمعیل قصری قدس الله تعالی سره

وی نیز از اصحاب شیخ ابوالنجیب سهروردی است • وشیخ نجم الدین
کبری بصحبت وی رسیده است • وخرقه اصل از دست وی پوشیده
است • ووی از محمد بن مانکیل • ووی از محمد بن داود المعروف بخادم
الفقرا • ووی از ابو العباس ادریس • ووی از ابو القاسم بن رمضان •
ووی از ابو یعقوب طبری • ووی از ابو عبد الله بن عثمان • ووی

از ابو یعقوب نهرجوری • و وی از ابو یعقوب سوسی • و وی از عبد الواحد بن
زید • و وی از کمیل بن زیاد • قدس الله تعالی ارواحهم • و وی از امیر المؤمنین
علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه • و وی از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم
کذا ذکره الشیخ رکن الدین علاء الدولة السمنانی قدس الله تعالی سره فی بعض مصنفاته •

شیخ نجم الدین الکبری قدس الله تعالی روحه

کنیت وی ابو الجناب است • و نام وی احمد بن عمر الخیوقی • و لقب وی کبری
و گفته اند که ویرا کبری از آن لقب کردند که در اوان جوانی که بتحصیل علوم
مشغول بود با هر که مناظره و مباحثه کردی بر وی غالب آمدی •
فلقبوه بهذا السبب الطامة الکبری ثم غلب علیه ذلک اللقب فحذفوا
الطامة فلقبوه بالکبری • و هذا وجه صحیح نقله جماعة من اصحابه
ممن یوثق بهم • و قال بعضهم هو ممدود بفتح الباء الموحدة ای هو
نجم الکبراء جمع تکسیر لکبیر • و الصحیح الاول • کذا فی تاریخ الامام
الیافعی رحمه الله تعالی • و ویرا شیخ ولی تراش نیز گفته اند بسبب
آنکه در غلبات وجد نظر مبارکش بر هر که افتادی بمرتبه ولایت
رسیدی • روزی بازرگانی بر سبیل تفرج بخانقاه شیخ درآمد شیخ
حالتی قوی داشت • نظرش بران بازرگان افتاد در حال بمرتبه ولایت
رسید • شیخ پرسید که از کدام مملکتی • گفت از فلان مملکت • ویرا اجازت
ارشاد نوشت تا در مملکت خود خلق را بحق ارشاد کند • روزی شیخ
با اصحاب نشسته بودند • بازی در هوا صعوه را دنبال کرده بود • ناگاه
نظر شیخ بر آن صعوه افتاد • صعوه برگشت و باز را گرفته پیش شیخ
فرود آورد • روزی تحقیق و تقریر اصحاب کهف می رفت • شیخ سعد الدین

حموی را رحمه الله تعالی که یکی از مریدان شیخ بود بخاطر گذشت • که
آیا درین امت کسی باشد که صحبت وی در سگ اثر کند • شیخ بنور
فراست بدانست برخاست و بدر خانقاه رفت و بایستاد • ناگاه
سگی آنجا رسید و بایستاد • و دنبال می جنبانید شیخ را نظر بر وی
افتاد • در حال بخشش یافت و متحیر و بیخود شد • و روی از شهر بگردانید
و بگورستان رفت • و سر بر زمین می مالید • آورده اند که هر جای
آمد و می رفت قریب بپنجاه • و شصت سگ گرد اگرد او حلقه کردندی
و دست پیش دست نهادندی • و آواز نکردندی • و هیچ نخوردندی
و بحرمت بایستادندی • عاقبت بدان نزدیکی بمرد • شیخ فرمود تا ویرا
دفن کردند • و بر سر قبر وی عمارت ساختند • شیخ در تبریز یکی
از شاگردان یحیی السنة که سندی عالی داشت • کتاب شرح السنة را
می خواند • چون باواخر رسید • روزی در حضور استاد • و جمعی از
ائمه نشسته بود • و شرح السنة می خواند • درویشی درآمد که ویرا
نمی شناخت • اما از مشاهده وی تغییر تمام بشیخ راه یافت • چنانکه
مجال قراءتش نماند • پرسید که این چه کس است • گفتند که این بابا
فرج تبریزی است • که از جمله مجذوبان و محبوبان حق است سبحانه •
شیخ آن شب بی قرار بود • تا بامداد بخدمت استاد آمد • و التماس
کرد که برخیزید که بزیارت بابا فرج رویم • استاد با اصحاب موافقت
کردند • بر در خانقاه بابا فرج خادمی بود بابا شادان نام • چون آن
جماعت را دید درون رفت • و اجازت خواست • بابا فرج گفت اگر
چنانکه بدرگاه خداوند تعالی می روند می توانند آمد • گو درآیید •

بابا فرج تبریزی رحمة الله تعالی

شیخ گفت چون از نظر بابا بهره مند شده بودم معنی سخنش دانستم
هر چه پوشیده بودم بیرون آوردم و دست بر سینه نهادم
استاد و اصحاب موافقت کردند پس پیش بابا فرج در آمدیم و
بنشستیم بعد از لحظهٔ حال بر بابا متغیر شد و عظمتی در صورت
او پدید آمد و چون قرص آفتاب درافشان گشت و جامهٔ که پوشیده
بود بر وی شکافته شد چون بعد از ساعتی بحال خود باز آمد برخاست
و آن جامه را در من پوشید و گفت ترا وقت دفتر خواندن نیست
وقت است که سر دفتر جهان شوی حال بر من متغیر شد و باطن من
از هر چه غیر حق بود منقطع گشت چون از آنجا بیرون آمدیم استاد
گفت که از شرح السنه اندکی مانده است دو سه روز آنرا بخوان و
دیگر تو دانی چون با سر درس رفتم بابا فرج را دیدم که درآمد
و گفت دی ده هزار منزل از علم الیقین بگذشتی امروز باز باسر
علم می روی من ترک درس کردم و بریاضت و خلوت مشغول گشتم
علوم لدنی و واردات غیبی نمودن گرفت گفتم حیف باشد که
آن فوت شود آنرا می نوشتم بابا فرج را دیدم که از در درآمد و گفت
شیطان ترا تشویش میدهد این سخنها را منویس دوات و قلم
را بینداختم و خاطر را از همه باز پرداختم ٥ امیر اقبال سیستانی
در کتاب که در آنجا همه سخنان شیخ خود شیخ رکن الدین علاء الدوله
قدس الله تعالی سره جمع کرده است از شیخ نقل میکند که شیخ نجم
الدین کبری بهمدان رفت و اجازت حدیث حاصل کرد و شنید که
در اسکندریه محدث بزرگ هست با اسناد عالی هم از آنجا باسکندریه

رفت

صلی الله علیه وسلم

رفت و از وی نیز اجازت حاصل کرد و در بازگشتن شبی رسول را
صلی الله علیه وسلم در خواب دید و از آن حضرت درخواست کرد
که مرا کنیتی بخش رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که ابو الجناب پرسید
که ابو الجناب بتخفیف فرمود که لا مشدده چون از واقعه باز آمد
در معنی این ویرا روی نمود که از دنیا اجتناب می باید کرد در حال تجرید
کرد و در طلب مرشد مسافر گشت و بهر کس که می رسید ارادت درست
نمی کرد بسبب آنکه دانشمند بود و سر او بهیچکس فرو نمی آمد و چون
بملک خوزستان رسید در دزفول درآمد و آنجا رنجور شد و هیچ کس
او را مقامی نمی داد که آنجا نزول کند عاجز گشت از کسی پرسید که
درین شهر هیچ مسلمانی نباشد که مردم رنجور و غریب را جای
دهد تا من آنجا روزی چند بیاسایم آن کس گفت اینجا خانقاهی هست
و شیخی اگر آنجا روی ترا خدمت کنند گفت نام او چیست گفت شیخ
اسمعیل قصری شیخ نجم الدین آنجا رفت او را جای دادند در صفهٔ
مقابل صفهٔ درویشان و آنجا ساکن شد و رنجوری وی دراز کشید
و می گفت با این همه از رنجوری چندان رنج بمن نمی رسید که از آواز
سماع ایشان که من سماع را بغایت منکر بودم و قوت نقل مقام کردن
نداشتم شبی سماع میکردند شیخ اسمعیل از گرمی سماع ببالین
من آمد و گفت می خواهی که برخیزی گفتم بلی دست من بگرفت و مرا
بکنار کشید و بمیان سماع برد و زمانی نیک مرا بگردانید و بر روی
دیوارم تکیه داد من گفتم که در حال خواهم افتاد چون بخود آمدم
خود را تن درست دیدم چنانک هیچ بیماری در خود نمی دیدم

مرا ارادت حاصل شد روز دیگر بخدمت وی رفتم و دست ارادت
گرفتم و بسلوک مشغول شدم و مدتی آنجا بودم چون مرا از احوال باطن
خبر شد و علم وافر داشتم مرا شبی در خاطر آمد که از علم باطن باخبر شدی
و علم ظاهر تو از علم شیخ زیادت است بامداد شیخ مرا طلب کرد
و گفت برخیز و سفر کن که ترا بر عمار یاسری باید رفت من دانستم
که شیخ بران خاطر من واقف شد اما هیچ نگفتم و برفتم بخدمت شیخ
عمار و آنجا نیز مدتی سلوک کردم و آنجا شبی مرا همین بخاطر آمد بامداد
شیخ عمار فرمود که نجم الدین برخیز و بمصر رو بخدمت روزبهان
که این هستی را وی بسیلی از سر تو بیرون برد برخاستم و بمصر رفتم
چون بخانقاه وی در رفتم شیخ آنجا نبود و مریدان او همه در مراقبه
بودند هیچ کس بمن نپرداخت آنجا کسی دیگر بود از وی پرسیدم که
شیخ کدام است گفت شیخ در بیرونست و وضو می سازد من بیرون
رفتم شیخ روزبهان را دیدم که در آب اندک وضو می ساخت مرا در خاطر
آمد که شیخ نمی داند که درین قدر آب وضو جایز نیست چگونه شیخی باشد
او وضو تمام ساخت و دست بر روی من افشاند چون آب بروی
من رسید در من بیخودی پیدا شد شیخ بخانقاه در آمد من نیز
در آمدم و شیخ بشکر وضو مشغول شد من برپای بودم منتظر آن
که شیخ سلام باز دهد او را سلام کنم همچنان برپای ایستاده غایب
شدم دیدم که قیامت قایم شده است و دوزخ ظاهر گشته و مردم
می گیرند و بآتش می اندازند و برین راه گذر آتش پشته ایست و شخصی
بر سر آن پشته نشسته است و هر که میگوید که تعلق بوی دارم او را

رها می کنند و دیگران را در آتش می اندازند ناگاه مرا بگرفتند و بکشیدند
چون آنجا رسیدم گفتم من تعلق بوی دارم مرا رها کردند من بر پشته
بالا رفتم دیدم که شیخ روزبهانست پیش او رفتم و در پای وی افتادم
او سیلی سخت بر قفای من زد چنانک از قوت آن بروی در افتادم
و گفت بیش ازین اهل حق را انکار مکن چون بیفتادم از غیبت باز آمدم
شیخ سلام نماز داده بود پیش رفتم و در پای او افتادم شیخ در
شهادت نیز همچنان سیلی بر قفای من زد و همان لفظ بگفت آن رنجوری
از باطن من برفت بعد از آن امر کرد مرا که باز گرد و بخدمت شیخ عمار
رو و چون باز میگشتم مکتوبی بشیخ عمار نبشت که هر چند مس داری
می فرست تا زر خالص میگردانم و باز بر توی فرستم از آنجا بخدمت
شیخ عمار آمد و مدتی آنجا بود چون سلوک تمام کرد وی را امر فرمود که
بخوارزم رو وی میگفت آنجا مردمان عجب اند و این طریق را و مشاهده
را در قیامت نیز منکرند گفت برو و باک مدار بخوارزم آمد و این
طریق را منتشر گردانید و مریدان بسیار بروی جمع آمدند و بارشاد
مشغول شد چون کفار تتار بخوارزم رسیدند شیخ اصحاب
خود را جمع کرد و زیادت بر شصت بودند و سلطان محمد خوارزمشاه
گریخته بود و کفار تتار پنداشتند که وی در خوارزم است
و بخوارزم در آمدند شیخ بعض اصحاب را چون شیخ سعد الدین
حموی و شیخ رضی الدین علی لالا و غیر ایشان طلب داشت و گفت
زود برخیزید و ببلاد خود روید که آتشی از جانب مشرق بر افروخت
که تا نزدیک بمغرب خواهد سوخت این فتنه ایست عظیم که درین امت

مثل این واقع نشده است. بعضی از اصحاب گفتند چه شود که حضرت
شیخ دعایی کند شاید که این از بلاد مسلمانان مندفع شود. شیخ فرمود
که این قضاییست مبرم دعا دفع آن نمی تواند کرد. پس اصحاب التماس
کردند که چهارپایان آماده است اگر چنانچه حضرت شیخ نیز با اصحاب
موافقت کند تا در ملازمت ایشان بخراسان متوجه شوند دور نمیماند.
شیخ فرمود که من اینجا شهید خواهم شد و مرا اذن نیست که بیرون
روم. پس اصحاب متوجه خراسان شدند. چون کفار بشهر درآمدند.
شیخ اصحاب باقی مانده را بخواند و گفت قوموا علی اسم الله نقاتل
فی سبیل الله. و بخانه درآمد و خرقهٔ خود را پوشید. و میان محکم ببست
و آن خرقه پیش گشاده بود. بغل خود را از هر دو جانب پر سنگ کرد.
و نیزه بدست گرفت. و بیرون آمد. چون با کفار مقابل شد. در روی
ایشان سنگ می انداخت. تا آن غایت که هیچ سنگ نماند. کفار
وی را تیرباران کردند. یک تیر بر سینهٔ مبارک وی آمد. بیرون کشید
و بینداخت و بران برفت ٥ گویند که در وقت شهادت پرچم
کافری را گرفته بود. بعد از شهادت ده کس نتوانستند که وی را از
دست شیخ خلاص دهند. عاقبت پرچم وی را ببریدند ٥ و بعضی
گفته اند که حضرت مولانا جلال الدین رومی قدس سره در غزلیات
خود اشارت باین قصه. و بانتساب خود بحضرت شیخ کرده آنجا که

گفته است **شعر** • ما از آن محتشمانیم که ساغر گیرند
نه از آن مفلسکان که بز لاغر گیرند • بیکی دست می خالص ایمان نوشند
بیکی دست دگر پرچم کافر گیرند • وکانت شهادته قدس الله تعالی روحه

فی شهور سنة ثمان عشرة وستمایه. حضرت شیخ را مریدان بسیار
بوده اند اما چندی از ایشان یگانهٔ جهان. و مقتدای زمان بوده اند.
چون شیخ مجدالدین بغدادی. و شیخ سعدالدین حموی. و بابا کمال
جندی. و شیخ رضی الدین علی لالا. و شیخ سیف الدین باخرزی.
و شیخ نجم الدین رازی. و شیخ جمال الدین گیلی. و بعضی گفته اند
که مولانا بهاء الدین ولد. والد مولانا جلال الدین رومی نیز
از ایشان بوده است. قدس الله تعالی ارواحهم.

شیخ مجدالدین بغدادی قدس الله تعالی روحه

کنیت وی ابو سعید ست. و نام وی مجدالدین شرف بن المؤید بن ابی الفتح
البغدادی رحمه الله. و وی باصل از بغداد ست. خوارزمشاه از
خلیفهٔ بغداد التماس طبیبی کرد. بدو وی را فرستاده ٥ و بعضی گفته اند
از بغدادک است یکی از دیههای خوارزم. وی از مقربان سلطان بوده
٥ شیخ رکن الدین علاء الدوله فرموده است که آنکه می گویند که وی
امرد بوده است که بصحبت شیخ رسید. خلاف واقع است. مردی تمام
بود. اما صورت لطیف داشت. وی را شیخ اول بخدمت متوضا
مشغول ساخت. والدهٔ وی بشنید. و او طبیبه بود. و شیخ نیز طبیب بود.
والدهٔ وی کسی پیش شیخ فرستاد که فرزند مجدالدین مرد نازک است
و این کار بس عجیب ست. اگر شیخ بفرماید من ده غلام ترک بفرستم
تا خدمت متوضا کنند. و وی را بخدمت دیگر مشغول کند. شیخ
فرمود که او را بگویید که این سخن از تو عجب است. که علم طب می دانی
اگر پسر ترا تب صفراوی زحمت دهد. من دارو بغلام ترک دهم

ببر تو صحبت نیابد ٥ شیخ رکن الدین علاء الدوله گفته است که روزی
یکی از مریدان سلطان بایزید که مردی در حساب بود و کار کرده با من
گفت که چون است که تو با این خاندان ارادت آوردی و سلوک جز بمتابعت
بایزید کردی گفتم من این نمی‌دانم اما یک نوبت وضو میساختم
در اثنای آن دیدم که دیوار قبله بگشاد و از آن سو فضایی پیدا شد
و آسمان و ستارهٔ مشتری می‌نمود پرسیدم که این چیست یکی گفت
این نور سلطان بایزید است ساعتی شد آسمان دیگر دیدم تمام
نورانی همچو خورشید گفتم این چیست یکی گفت این نور مجدالدین
بغدادیست آن درویش متعجب شد بعد از آن گفتم این سخن نه
بآن می‌گویم که در مراتب ایشان بیانی می‌کنم یا ترجیح می‌نهم شیخ
مجدالدین را بر سلطان بایزید اما هر کسی را حق تعالی حواله کرده است
بمشربی چون او توجه بآن مشرب کرد و متابع آن طریق شد حق تعالی
جهت ثبات قدم او را در آن طریق شیخ او را در اعلی مراتب برو جلوه
کند و اگرنه علی التحقیق مراتب در قیامت پیدا شود و نشان علو مرتبه
درین عالم جز متابعت حبیب مطلق صلی الله علیه و علی آله وسلم نیست هر کس
که متابع تر مرتبهٔ وی عالی تر ٥ روزی شیخ مجدالدین با جمعی از درویشان
نشسته بود سکری بروی غالب شد گفت ما بیضهٔ بط بودیم بر کنار
دریا و شیخ ما شیخ نجم الدین مرغی بود بال تربیت بسر ما فرود آورد تا
از بیضه بیرون آمدیم ما چون بچهٔ بط بودیم در دریا رفتیم و شیخ بر کنار
بماند شیخ نجم الدین بنور کرامت آنرا دانست بر زبان ایشان گذشت
که در دریا میراد شیخ مجدالدین آنرا شنید بترسید پیش شیخ سعدالدین

حموئی آمد و تضرع بسیار کرد که روزی که حضرت شیخ را وقت خوش
باشد مرا خبر کن تا بحضرت آیم و عذری بخواهم وقتی شیخ را در سماع
حال خوش شد شیخ سعدالدین شیخ مجدالدین را خبر کرد شیخ مجدالدین
پای برهنه بیامد و طشتی پر آتش کرد و بر سر نهاد و بجای کفش بایستاد
شیخ بوی نظر کرد و فرمود که چون بطریق درویشان عذر سخن پریشان
می‌خواهی ایمان و دین بسلامت بردی اما سر برود و در دریا میری و ما
نیز در سر تو شویم و سرهای سرداران و ملک خوارزم در سر تو شود
و عالم خراب کرده شیخ مجدالدین در قدم شیخ افتاد و بانگ
فرصتی سخن شیخ بظهور آمد ٥ شیخ مجدالدین در خوارزم وعظ می‌گفت
و مادر سلطان محمد عورتی بود بغایت جمیله بوعظ شیخ مجدالدین می
آمد و گاه گاهی بزیارت وی میرفت مدعیان فرصت جستند تا شبی
که سلطان بغایت مست بود عرضه داشتند که مادر تو بمذهب
امام ابو حنیفه رحمه الله بنکاح شیخ مجدالدین در آمده است سلطان
بسیار رنجه شد فرمود که شیخ را در دجله اندازند انداختند خبر بشیخ
نجم الدین رسید متغیر گشت و گفت إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
فرزند مجدالدین را در آب انداختند و مرد پس سر بسجده نهاد و زمانی
نیک در سجده بود پس سر از سجده برآورد و گفت از حضرت عزت در
خواستم تا خون بهای فرزندم ملک از سلطان محمد باز ستانند
اجابت فرمود سلطان را از آن خبر دادند بغایت پشیمان شد
پیاده بحضرت شیخ آمد و طشتی پر زر بیاورد شمشیر و کفن بر سر
آن نهاده و سر برهنه کرده و در صف نعال بایستاد و گفت اگر دیت می

بایدا ینك زد و اکر قصاص می کنید اینك شمشیر. شیخ در جواب فرمود
که کان ذلك فی الکتاب مسطورا. دیت او جمله ملك تست و سر تو
برود و سر بسی خلق و ما نیز در سر شما شویم. سلطان محمد نومید
بازکشت. و عن قریب جنکیزخان خروج کرد و رفت آنچه رفت ٥ روزی
قوال در مجلس شیخ مجدالدین این بیت را خواند که شعر
خوش بافته اند دراز جامهٔ عشق ∴ کر یك خط سبز برکنارش بودی
شیخ محاسن خود را بکرفت و تیغ دست بر کلو نهاد و کفت مصرع
کر یك خط سرخ برکنارش بودی ∴ وهمانا که باین اشارت
بشهادت خود کرده باشد. و بعد از آن این رباعی بکفت الرباعیه
در بحر محیط غوط خواهم خوردن ∴ یا غرقه شدن یا کهری آوردن
کار تو مخاطره است خواهم کردن ∴ یا سرخ کنم روی ز تو یا کردن
٥ در خدمت شیخ نجم الدین کبری قدس سره درویشی بود از قریهٔ
بسکرد آباد. وی را زنکی بسکردی می کفتند. و بمقام عالی رسیده بود
تا غایتی که تا وی از خلوت بیرون نیامدی سماع برنخواستی. روزی
در اثنای سماع وقت او خوش شد. از زمین برخاست. و طاقی بلند
بود آنجا بران طاق نشست. و در وقت فرود آمدن از بالا بر کردن
شیخ مجدالدین بغدادی جست. و پایها فرو آویخت. و شیخ مجدالدین
همچنان چرخ می زد و این زنکی مردی بلند و کران بود. و شیخ مجدالدین
بس نازك و لطیف. چون از سماع فارغ شد کفت ندانستم که زنکیست
بر کردن من یا کنجشکی و چون از کردن او فرو می آمد رخسارهٔ او
بنگان بکرفت چنانك نشان بماند. بارها شیخ مجدالدین کفتی

که مرا در قیامت همین مفاخرت تمام است. که اثر دندان زنکی بر روی من
باشد ٥ شیخ رکن الدین علاء الدوله قدس سره کفته است که شیخ
مجدالدین بغدادی فرموده که در واقعه از حضرت رسالت صلی الله
علیه وسلم پرسیدم که ما تقول فی حق ابن سینا. قال صلی الله علیه وسلم
هو رجل اراد ان یصل الی الله تعالی بلا واسطتی فحجبته بیدی هکذا
فسقط فی النار. من این حکایت را پیش استاد مولانا جمال الدین چلبی
می کفتم او کفت عجب. و بعد از ان فرمود که از بغداد بشام می رفتم
تا از آنجا بروم روم. چون بموصل رسیدم. شب در مسجد جمعه بودم.
چون در خواب شدم. دیدم که کسی میکوید که آنجا نمی روی که فایدهٔ کیری.
من نظر کردم جمعی دیدم. که حلقه زده بودند. و شخصی در میان ایشان
نشسته. و نوری از سر وی بآسمان پیوسته. وی سخن میکفت. و
ایشان می شنیدند. کفتم این کیست کفتند مصطفی صلی الله علیه وسلم
من پیش رفتم و سلام کفتم. جواب کفتند. و مرا در حلقه جای دادند.
چون بنشستم پرسیدم که یا رسول الله. ما تقول فی حق ابن سینا فرمود
که رجل اضله الله علی علم. دیکر کفتم. ما تقول فی حق شهاب الدین المقتول
کفت هو من متبعیه. بعد از آن کفتم از علمای اسلامی نیز بپرسم
پرسیدم که ما تقول فی حق فخر الدین الرازی. کفت هو رجل معاتب.
کفتم ما تقول فی حق حجة الاسلام محمد الغزالی. کفت هو رجل وصل
الی مقصوده. کفتم ما تقول فی حق امام الحرمین. کفت هو ممن نصر دینی
کفتم ما تقول فی حق ابی الحسن الاشعری. کفت انا قلت و قولی صدق
الایمان یمان والحکمة یمانیة. بعد از ان کسی که نزدیك من بود مرا کفت

که ازین سوالها جدی کنی دعایی درخواست کن که ترا فایده کند. بعد از آن
گفتم یا رسول الله مراد عایی بیاموز فرمود که قل اللهم تب علی حتی
اتوب. واعصمنی حتی لا اعود وحبب الی الطاعات وکره الی الخطیئات.
بعد از آن از من پرسید بکجا می روی گفتم بروم فرمود که الروم ما دخل
المعصوم. و من از واقعه باز آمدم در آنجا غرفه بود. مولانا موفق الدین
کواشی آنجا بود. و در آخر عمر ضریر گشته بود بزیارت وی رفتم پرسید
که تو کیستی بگفتم گفت از کجا می آیی گفتم از بغداد گفت بکجا می روی
گفتم بروم گفت بروم گفتم بلی گفت الروم ما دخل المعصوم من متعجب
شدم و دست در دامن او زدم گفتم مگر شما در مجلس دوشین حاضر
بودید گفت دعنی دعنی دست از وی باز داشتم و باز گشتم ٥ شیخ
رکن الدین علاء الدوله قدس سره گوید که مولانا جمال الدین مردی عزیز
بود و او را تصانیف مشهوره در علوم بسیارست. و میان او و امام
غزالی دو واسطه بیش نبوده است. و این حکایت وی دلیل است
مرحمت واقعهٔ شیخ مجد الدین را. چون شیخ مجد الدین را در سنهٔ سبع وستمایه
وقیل سنهٔ ست عشر وستمایه شهید کردند. خاتون وی که از نیسابور بود وی را
بنیسابور نقل کرد. و در سنهٔ ثلث وثلثین وثمانمایه وی را با سفراین نقل کرده اند.

شیخ سعد الدین حموی قدس الله تعالی روحه

نام وی محمد بن المؤید بن ابی بکر بن ابی الحسن بن محمد بن حمویه است
از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است. قدس الله تعالی روحه. و فی تاریخ
الیافعی کان صاحب احوال وریاضات. وله اصحاب ومریدون. وکلام
سکن سفح قاسیون. مدة ثم رجع الی خراسان فتوفی هناک. در علوم

ظاهری و باطنی یگانه است. مصنفات بسیار دارد. چون کتاب محبوب
و سجنجل الارواح. و غیر آن. و در مصنفات وی سخنان مرموز. و کلمات
مشکل و ارقام. و اشکال. و دوایر. که نظر عقل و فکر از کشف و حل آن عاجز
بسیارست. و تمانا که دیدهٔ بصیرت بنور کشف منفتح نشود ادراک
آن متعذرست ٥ وی گفته است بشرنی الله سبحانه. و قال من اصغی
کلامک بحسن القبول والاعتقاد فی ذکری و تعریفی فقد اندرجت
فیه نطفة العلم والمعرفة وان التبس علیه فی الحال فقد ثبت له النصیب
فی طور من اطواره ٥ شیخ صدر الدین قونیوی قدس الله تعالی سره
بصحبت وی میرسیده است. می گوید که از وی شنیدم که میگفت شیوخ
هفتاد است. و در میثاق الست بربکم منحصر نیست. آنرا با شیخ خود
شیخ محیی الدین قدس الله تعالی سره باز گفتم. گفت کلیات را می گوید
و اگرنه جزئیات از آن بیش است ٥ شیخ مؤید الدین الجندی. در شرح
فصوص الحکم می گوید که شیخ صدر الدین روزی در مجلس سماع با شیخ
سعد الدین حاضر بود. شیخ سعد الدین در اثنای سماع روی بصفه
که در آن منزل بود کرد. و با دب تمام بر پای ایستاد. و بعد از آن چشم
خود را بپوشید. و آواز داد که این صدر الدین چون شیخ صدر الدین
پیش آمد چشم بر روی وی بگشاد. و گفت حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
در آن صفه حاضر بودند. خواستم که چشمی که بمشاهدهٔ جمال آن حضرت
مشرف شده است اول بروی تو بگشایم ٥ وی گفته است که وقتی
روح مرا عروج واقع شد. و از قالب منسلخ گشت سیزده روز چنان بماند
آنگاه بقالب آمد. و قالب در این سیزده روز چون مرده افتاده بود و هیچ

حرکت نمی کرد. و روح جون بقالب آمد و قالب برخاست خبر نداشت که
جند روز افتاده است. دیگران که حاضر بودند گفتند سیزده روز است
تا قالب تو جنین افتاده است ٥ و از اشعار وی است که در کتاب
محبوب درج کرده است. این رباعی عربی **الرباعیه**

یا راحة مهجتی و نور البصر ۰ استیقظ قلبی بک وقت السحر
تا جیت ضمیر خاطری یا قمری ۰ انی انا فیک وانت لی فی نظری

و این رباعیات فارسی نیز از آن قبیل است **رباعیات**

کافر شوی ار زلف نگارم بینی ۰ مؤمن شوی ار عارض یارم بینی
در کفر بیاویز و در ایمان منکر ۰ تا عزت یار و افتقادم بینی
بی تو نظری نیست مرا در کاری ۰ بی روی تو خوش نیایدم گلزاری
در باغ رضای جون تو زیبا یاری ۰ پیدا و نهان روی تو دیدم باری
بی تو نه بهشت بایدم نی رضوان ۰ نی کوثر و زنجبیل و بحر حیوان
با قهر تو دوزخ است دار رضوان ۰ با لطف تو دوزخ همه روح و ریحان

و این شعر او نیز از آن قبیل است **شعر**

انت قلبی وانت فیه حبیب ۰ ولسقم القلوب انت طبیب
لیس فی قلب من یحبک صدقا ۰ غیر ذکراک حالة یستطیب
انت سقمی وصحتی وشفائی ۰ وبک الموت والحیوة یطیب
واذا ما نظرت منی بلطف ۰ عن فؤادی واعینی لا تغیب
لک سری ومهجتی وضمیری ۰ ساجد شاهد ومالی نصیب

٥ عمر وی شصت و سه سال بوده است. و در روز عید اضحی
سنه خمسین وستمایه از دنیا رفته است. و قبر وی در بحرآباد است رحمه الله تعالی.

شیخ سیف الدین باخرزی قدس الله تعالی روحه

وی از خلفاء شیخ نجم الدین کبری است. بعد از تحصیل و تکمیل علوم بخدمت
شیخ آمد و تربیت یافت ٥ در اوایل که ویرا بخلوت می نشاند. در اربعین
دوم بدر خلوت وی آمد. و انگشت مبارک بر در خلوت وی زد. و آواز
داد که ای سیف الدین **شعر** منم عاشق مرا غم ساز وارست
تو معشوقی ترا با غم جه کارست ۰ برخیز و برون آی آنگاه دست
ویرا بگرفت و از خلوت بیرون آورد. و بطرف بخارا روانه گردانید.
٥ وقتی برای شیخ نجم الدین از ختای کنیزک آورده بوده اند. شب
زفاف با اصحاب گفته است که ما امشب بلذت مشروعه اشتغال خواهیم
نمود. شما نیز در موافقت ترک ریاضت کنید. و بفراغت و آسودگی بسر
برید. جون حضرت شیخ این بگفت. شیخ سیف الدین آن شب ابریقی
بزرگ پر آب کرد و بر در خلوت شیخ بیستاد. جون وقت صبح شیخ بیرون
آمد. ویرا دید گفت نه ما گفته بودیم که امشب بلذت و حضور خود مشغول
باشید. جرا خود را باین ریاضت در رنج انداختی. گفت شما فرموده بودید که
هر کس بلذت و حضور خود مشغول شود. مرا هیچ لذت ورای این
نیست که بر آستانهٔ حضرت شیخ بخدمت بایستم. شیخ فرمود که
بشارت باد ترا که سلطانان در رکاب تو بدوند ٥ روزی یکی از سلاطین
بزیارت شیخ سیف الدین آمد. و در وقت بازگشتن از شیخ درخواست
کرد که اسبی نذر شیخ کرده ام. التماس می نمایم که شیخ قدم رنجه فرمایند
تا بدست خود سوار کنم. شیخ التماس ویرا مبذول داشت. بدر خانقاه
آمد. بادشاه رکابش بگرفت تا سوار شد. اسب سرکشی کرد و عنان

در درد بود قریب به پنجاه کام در رکاب شیخ بدوید. شیخ بابادشاه کفت
حکمت در سرکشتن این اسب آن بود که ما شبی در خدمت شیخ الاسلام
شیخ نجم الدین بودیم. ما را بشارت داد که پادشاهان در رکاب تو بدوند
اکنون این مصدق سخن شیخ شد. ومن کلماته القدسیة هذه الرباعیات

هر شب بمثال پاسبان کویت	می کردم کرد آستان کویت
باشد که برآید ای صنم روز حساب	نامم ز جریدهٔ سکان کویت
هر چند کهی ز عشق بیکانه شوم	باعافیت آشنا وهم خانه شوم
ناکاه پری رخی بمن برکذرد	برکردم از آن حدیث و دیوانه شوم

روزی بجنازهٔ درویشی حاضر شد. کفتند شیخا تلقین فرماید.
پیش روی میت آمد. واین رباعی فرمود **الرباعیه**

کر من کنه جمله جهان کردستم . لطف تو امیدست که کیرد دستم
کفتی که بوقت عجز دستت کیرم . عاجز تر ازین بخواه کاکنون هستم

توفی قدس سره فی سنة ثمان وخمسین وستمایه. وقبر وی در بخاراست

عین الزمان جمال الدین کیلی رحمه الله تعالی

وی نیز از خلفاء شیخ نجم الدین است. بسیار دانشمند و فاضل بوده است
در اوایل که عزیمت صحبت شیخ کرد. بکتب خانه درآمد. واز لطایف
علوم عقلی و نقلی مجموعهٔ انتخاب کرد. که در سفر مونس وی باشد.
چون نزدیک خوارزم رسید شبی در خواب دید که شیخ باوی کفت
که ای کیلیک پشته بینداز و بیا. چون بیدار شد اندیشه کرد که
پشته چیست من از دنیا هیچ ندارم. واندیشهٔ جمع آن نیز ندارم.
شب دوم همین خواب دید. وشب سیم نیز. از شیخ پرسید که شیخا

پشته چیست کفت آن مجموعه که جمع کردهٔ. چون بیدار شد آنرا در جیحون
انداخت. چون بحضرت شیخ رسید. کفت اکر آن مجموعه را نمی انداختی
ترا هیچ فایده نمیبود. پس ویرا خرقه پوشانید و در اربعین نشاند
وبعد از اتمام اربعین عین الزمان لقب نهاد. شیخ جمال الدین
در قزوین می بوده است. یکی از سادات قزوین را عزیمت شیراز شد
از شیخ التماس سفارش بپادشاه شیراز که بشیخ ارادت تمام داشت
کرد. شیخ پارهٔ کاغذ طلبید و بر آنجا نوشت که عسل و رازیانه. و بوی
داد. چون آن سید بشیراز رسید. و قصد ملاقات پادشاه کرد.
کفتند که وی درد شکم دارد. و در حمام است. بدر حمام رفت. دید که پادشاه
بر سر حمام نشسته است. و از درد شکم تشویش عظیم دارد. بیش رفت
و سلام کرد. کفت از کجا می آیی. کفت از قزوین. از وی احوال شیخ پرسید
کاغذ را بوی داد. بکشاد دید که در وی نبشته که عسل و رازیانه
کفت شیخ بنور فراست و کرامت علاج ما نوشته فرمود. تا آنرا حاضر
کردند بخورد. و فی الحال شفا یافت. و آن سید را رعایت بسیار کرد.

باباکمال جندی رحمه الله تعالی

چون خدمت باباکمال جندی در صحبت شیخ نجم الدین مرتبهٔ تکمیل
واکمال یافت. حضرت شیخ خرقه بوی داد. و کفت در دیار ترکستان
مولانا شمس الدین مفتی را فرزندیست که ویرا احمد مولانا می کویند
خرقهٔ ما را بوی رسان. و تربیت از وی دریغ مدار. چون باباکمال بجند
رسید. جمعی کودکان بازی می کردند. و احمد مولانا چون هنوز
کودک بود. در میان ایشان بود اما بازی نمی کرد. جامهای ایشانرا

نگاه می‌داشت چون باباکمال را دید برخاست و استقبال وی کرد و سلام گفت بعد از آن گفت چند جامهٔ دیگران نگاه داریم و شما جامهٔ ما نگاه دارید خدمت بابا ویرا اکفار کرفت و بخانهٔ مفتی آمدند مفتی گفت این فرزند مجذوبست شاید که خدمت شایسته نتواند کرد برادر خرد تو وی دانشمند مولانا بغایت زیرک است و مودب باباکمال وی نیز با نصیب کرده اما ما بجوار شیخ بخدمت وی آمده‌ایم احمد مولانا در اندک فرصتی تربیتی تمام یافت و صیت کمالات وی منتشر شد و بسی از طالبان در صحبت وی تربیت یافتند و بمرتبهٔ کمال رسیدند و یکی از آنها شیخ بهاءالدین کبری است که تربیت برادر خود دانشمند مولانا را که بجم نام داشت حوالهٔ بوی کرده بود و شیخ بهاءالدین تربیت فرزند خود ابوالفتوح را حواله بدانشمند مولانا کرده است و همانا که خدمت خواجه ابوالوفاء خوارزمی را انتساب با بوالفتوح است چنانکه در بیان سلسلهٔ مشایخ خود گفته است **شعر**

رسید فیض علی را ز احمد مختار * پس از علی حسن آمد خزینهٔ اسرار
حبیب و طائی و معروف پس سری و جنید * دو بو علی است دگر مغربی سر اخیار
عقیب این همه بوالقاسم و پس از نساج * امام احمد و پس سهروردی و عمار
پس از اکابر مذکور شیخ نجم الدین * که بود قدوه اخیار و سروری ابرار
کمال واجد و انگه بهاء ملت و دین * دگر محمد و پس بوالفتوح فخر کبار

و خدمت خواجه ابوالوفا را از مشارب صافیهٔ ارباب توحید و اصحاب اذواق و مواجید شرب تمام بوده است چنانکه از رسایل و اشعار ایشان بتخصیص رباعیات این معنی ظاهرست

خواجه ابوالوفاء الیالی خوارزمی رحمه الله تعالی

و اثبات این دعوی را رباعی چند آورده می‌شود **الرباعیات**

ای آنکه توئی حیات جان جانم * در وصف تو گرچه عاجز و حیرانم
بینائی چشم من توئی می‌بینم * دانائی عقل من توئی می‌دانم

من از تو جدا نبوده‌ام تا بودم * اینست دلیل طالع مسعودم
در ذات تو ناپدیدم ار معدومم * وز نور تو ظاهرم اگر موجودم

چون بعض ظهورات حق آمد باطل * پس منکر باطل نشود جز جاهل
در کل وجود هر که جز حق بیند * باشد ز حقیقة الحقایق غافل

او هست نهان و آشکاراست جهان * بل عکس بود شهود اهل عرفان
بل اوست همه چه آشکارا چه نهان * گر اهل حقی غیر یکی هیچ مدان

یکیست ولی نه آن یکی کش دانی * یکی که نباشد آن یکی را ثانی
خود را ز قیود خود اگر برهانی * دانیش نه از دلایل برهانی

بنگر دم و اعتذار بدتر ز گناه * چون هست درین عذر سه دعوی تباه
دعوی وجود و دعوی قدرت و فعل * لا حول و لا قوة الا بالله

و وفات خواجه ابوالوفا در شهور سنهٔ خمس و ثلثین و ثمانمایه بوده است رحمه الله تعالی

شیخ نجم الدین الرازی المعروف بدایه رحمه الله تعالی

وی نیز از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است که تربیت ویرا حوالهٔ شیخ مجدالدین کرده بوده است صاحب مرصاد العباد و تفسیر بحر الحقایق است ویرا در کشف حقایق و شرح دقایق قوت و قدرت تمام بوده است در واقعهٔ جنگیزخان از خوارزم بیرون آمد و بروم رفت و ویرا با شیخ صدرالدین قونوی و مولانا جلال الدین رومی

اتفاق ملاقات افتاد ۵ گویند که وقتی در یک مجلس جمع بودند نماز
شام قایم شد از وی التماس امامت کردند در هر دو رکعت سورهٔ
قُل یا أیُّها الکافِرون خواند چون نماز تمام کردند مولانا جلال الدین
رومی با شیخ صدر الدین بر وجه طیبت گفت که ظاهرا یکبار برای شما
خواند و یکبار برای ما وفات وی در سنهٔ اربع وخمسین وستمایه
بوده است و در شونیزیهٔ بغداد بیرون مقبرهٔ شیخ سری سقطی
و شیخ جنید قبری بود می گفتند که قبر وی است والله تعالی اعلم
۵ و از مقولات وی است این رباعی **الرباعیه**

شمع ار چه چو من داغ جدایی دارد	با گریه و سوز آشنایی دارد
سر رشتهٔ شمع به که سر رشتهٔ من	کان رشته سری بروشنایی دارد

شیخ رضی الدین علی لالا الغزنوی قدس الله تعالی سره

وهو علی بن سعید بن عبد الجلیل اللالا الغزنوی و این شیخ سعید
که پدر شیخ علی لالاست پسر عم حکیم سنایی است بعزم حج بخراسان
آمده و بصحبت شیخ ابو یعقوب یوسف الهمدانی رحمه الله تعالی
رسیده در آن وقت که شیخ نجم الدین کبری بهمدان می رفت بطلب
حدیث در یک فرسنگی دیهی که شیخ علی لالا آنجا می بود فرود آمده بود
اتفاقا همان شب شیخ علی لالا در واقعه دید که نردبانی نهاده
بود تا آسمان و شخصی بر سر نردبان ایستاده بود و مردمان یک یک
پیش وی آمدند و او دست ایشان می گرفت و می برد تا در آسمان
و آنجا شخصی ایستاده بود و دست ایشان را بدست او می داد و او
ایشان را در آسمان می برد ۵ شیخ علی لالا نیز برفت و او را بر نردبان
بالا بردند و دستش بدست او دادند و وی را بآسمان در برد چون آن
واقعه را پیش پدر بگفت پدرش گفت آن شخص را می شناسی گفت می
شناسم و نام او می دانم گفت طلب او می باید کرد که کلید تو در دست او
است پس شیخ علی لالا بطلب و مسافر شد و چندین سال گرد عالم سفر کرد
و از وی نام و نشان نمی یافت تا آن زمان که شیخ نجم الدین بخوارزم آمد
و این طریق را منتشر گردانید و در آن وقت شیخ علی لالا در ترکستان
بود در خانقاه شیخ احمد یسوی ۵ روزی شخصی از خوارزم آمده بود
و شیخ علی لالا در خلوت می بود می شنید که شیخ احمد از وی می پرسید
که در خوارزم هیچ درویشی هست و مردمان بچه مشغولند آن شخص گفت
این زمان جوانی آمده و پادشاه و خلق مشغول شده و خلقی بر وی جمع شده
اند پرسید که چه نام دارد گفت نجم الدین کبری چون شیخ علی لالا این
نام بشنید از خلوت بیرون جست و میان سفر دربست شیخ احمد یسوی
فرمود که چه بوده است گفت سفر میکنم فرمود که صبر کن تا زمستان بگذرد
گفت نتوانم بخدمت شیخ نجم الدین آمد و بسلوک مشغول شد بعد از آن
بچند گاه شیخ مجد الدین بیامد و مرید شد ۵ و شیخ نجم الدین بسی و پنج
سالگی نزدیک بوده است که بسلوک مشغول شده ۵ و شیخ مجد الدین
بسه چهار سال از شیخ علی لالا زیادت بوده است اما شیخ علی لالا در
اول جوانی بطلب مشغول شده بوده و ایشان آن وقت هنوز بسلوک
مشغول نشده بودند و تحصیل می کردند ۵ شیخ علی لالا بصحبت
بسیاری از مشایخ رسیده بوده و گویند که از صد و بیست و چهار
شیخ کامل مکمل خرقه داشته است و بعد از وفات وی از آن جمله

و در مقامات شیخ نجم الدین چنین
مذکور است که شیخ علی لالا گفت من نیز
بدویدم بحضرت شیخ رفتم و التماس کردم
که دست بدو دهم اشارت کرد تا دست
در دست دیگری نهادم و شیخ دست
او بگرفت و ما را برد و او را بالا برد تا بعرش
رسانید چون بعرش رسیدیم همان
صورت شیخ دیدم که بر عرش نشسته
بود من پرسیدم که شیخ کدام است
آنست که در زیر بود یا آن که در زبر
که مردم را بدو آرد یا خود اینست که بر
عرشست گفتند قالبش آنجاست جان شد
و جانش چون قالب قالبش آنجاست
و جانش اینجا ۵

صد و سیزده خرقه باقی بوده و سفر هندوستان کرده بوده و صحبت
ابو الرضا رتن رضی الله عنه دریافته و امانت رسول صلی الله علیه وسلم
از وی گرفته چنانکه شیخ رکن الدین علاء الدوله آنرا تصحیح فرموده
و گفته که صحیح یعنی الشیخ رضی الدین علی اللالا صاحب رسول الله
صلی الله علیه وسلم ابا الرضا رتن بن نصر رضی الله تعالی عنه فاعطاه
مشطا من امشاط رسول الله صلی الله علیه وعلی آله وسلم و شیخ رکن الدین
علاء الدوله آن شانه را در خرقه پیچیده و آن خرقه را در کاغذی و بخط
مبارک خود بران کاغذ نوشته هذا المشط من امشاط رسول الله صلی الله
علیه وسلم وصل الی هذا الضعیف من صاحب رسول الله صلی الله علیه وسلم
وهذه الخرقة وصلت من ابی الرضا رتن الی هذا الضعیف و هم
شیخ رکن الدین بخط مبارک خود نوشته است که چنین گویند که آن
امانت برای شیخ رضی الدین علی لالا بوده است از رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم
وهذه الرباعیة من انفاسه القدسیة منقولة من خطه قدس سره رباعی

هم جان بهزار دل گرفتار تو است	هم دل بهزار جان خریدار تو است
اندر طلبت نه خواب باید نه قرار	هر کس که در آرزوی دیدار تو است

توفی قدس الله تعالی روحه فی الثالث من ربیع الاول سنة اثنتین واربعین وستمائة

شیخ جمال الدین احمد جورفانی رحمه الله تعالی

وی از اصحاب شیخ رضی الدین علی لالا است شیخ رکن الدین علاء الدوله
گفته است که شیخ احمد عجب مردی ذاکر بوده است مرتبه عالی دارد
من در غیب مرتبه سلوک او را مناسب یافتم با شیخ ابو الحسن خرقانی
و از آن شیخ رضی الدین علی لالا تا سلطان بایزید قدس الله تعالی روحهم

شیخ رضی الدین علی گفته است هر که با خاموشی احمد مدرسا زد آنچه
از جنید و شبلی یافته اند از وی بیابد روزی شیخ سعد الدین حموی
بجوربان رسید کسی فرستاد و شیخ احمد را طلب داشت شیخ احمد نیت
عزلت کرده بود نیامد باز کس فرستاد که می باید آمد که ما اشارتی رسیده
است که چون از جهت تو شیخ علی اجازت نامه نوشته من نیز بنویسم
شیخ احمد جواب فرستاد که من خدای تعالی را با اجازت نامه نخواهم
پرستید شیخ رکن علاء الدوله گفته که این سخن مرا از وی بسیار
خوش آمده است وقتی شیخ احمد یکی از مریدان را دید که مراقبه کرده
بود کفش بیرون کرده و چند کفش محکم در بس کردن او بود مرید گفت
مراقبه کرده ام شیخ چرا رنجش می نماید فرمود که مراقبه کسی را روا بود
که یک هفته طعام نخورده باشد چون آواز پای بشنود در خاطرش
نیاید که این کس برای من طعام می آورد وی در سلخ ربیع الآخر
سنه تسع وستین وستمائة از دنیا برفته رحمه الله تعالی

شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی کسرقی رحمه الله تعالی

وی از اصحاب شیخ احمد جورفانی است در تسلیک طالبان و تربیت مریدان
و کشف وقایع ایشان شانی عظیم داشته است شیخ رکن الدین
علاء الدوله گفته است که پدر من از من پرسید که درین زمانه از اولیا
کدام مانده اند گفتم هستند ابن عجیل است در یمن و شمس الدین
ساوجی است در ششتر و خواجه حاجی در ابهر و چند کس از مشایخ
که بر صراط مستقیم بوده اند بر شمردم گفت چونست که این همه هستند
و تو ارادت بشیخ نور الدین عبد الرحمن آوردی و با ایشان التفات نکردی

وهو احمد بن موسی بن عجیل در شان وی گفته اند که مثل احمد بن موسی
در میان اولیا همچون مثل یحیی بن زکریاست در میان انبیا علیهم
الصلوة والسلام که عصیان نمود و قصد معصیتی نکرد
آزوی پرسیدند از سماع صوفیان گفت اگر مباح
دارم من از اهل آن نیستم و اگر انکار کنم
بدرستی که سماع کرده اند کسانی
که بهتر از من بوده اند

حدیقه

گفتم مرا مقصودی بود که جز بادشاه او راست نمی آمد من می خواستم که
سلوک کنم و این طریقه بشناسم و در آن وقت در همه عالم استادی
نبود غیر او و مرا بآن کاری نبود که ببینم که بزرگان که اند تا هر که را
بزرگتر نشان دهند بخدمت او روم چه اگر کسی را با آهنگری کار باشد
و بدکان زرگری رود عقل بر وی خندد ❁ و هم شیخ رکن الدین علاء
الدوله گفته که در آخر الزمان اگر نه وجود شیخ نور الدین عبد الرحمن
قدس الله تعالی روحه بودی سلوک بکلی محو گشتی و نشان نماندی
اما چون حق تعالی این طریق را تا قیامت باقی خواهد داشت بوی مجدد
کرد ❁ و هم وی گفته که روزی در جماعتخانه غایب شدم امام غزالی را
دیدم که نشسته بود و سر بر زانو نهاده و قلم میان دو انگشت گرفته متحیر
از و پرسیدم که چه می شود و امام در چه فکر است گفت چگونه متفکر نباشم
که من در دنیی سیمرغ را بصفت بنشسته و این ساعت می بینم و همه
غلط بوده این واقعه را بخدمت شیخ نور الدین عبد الرحمن گفتم
فرمود که عجب من نیز در دیه شقان بودم و آن وقت مرا در معرفت
سخن گفتن شروع تمام بود در غیب می بینم که حق تعالی مرا می گوید که تو نمی
دانی که از هر حیرتی که هست امام غزالی را هیچ حیرت بآن نرسید که
سلوک تمام ناکرده بحضرت ما آمد بعد از آنکه از غیب باز آمدم بر زبان
خود عقده یافتم و خاموشی پیشه کردم و بکار خود مشغول شدم ❁ ولادت
وی در شوال سنه تسع و ثلثین و ستمایه بوده است و در بغداد از دنیا رفته

ابو المکارم رکن الدین علاء الدوله احمد بن محمد البیابانکی قدس الله سره

وی را اصل از ملوک سمنانست بعد از پانزده سالگی بخدمت سلطان

وقت شغل گرفت و در یکی از حروب که سلطان را با اعدا بود وی را جذبه
رسید بعد از آن در شهود سنه سبع و ثمانین و ستمایه در بغداد
بصحبت شیخ نور الدین کسرقی رسید در وقت مراجعت از حجاز
و در سنه تسع و ثمانین و ستمایه اذن ارشاد یافت و بعد از سنه
عشرین و سبعمایه در خانقاه سکاکیه در مدت شانزده سال
صد و چهل اربعین برآورد ❁ و گویند که در سایر اوقات صد و سی
اربعین دیگر برآورده است و چون عمر وی بهفتاد و هفت سال
رسید شب جمعه بیست و دوم رجب سنه ست و ثلثین و سبعمایه
در برج احرار صوفیاباد بجوار رحمت حق پیوست و در حظیره
قطب زمان عماد الدین عبد الوهاب مدفون گشت ❁ روزی
پادشاه جوپان پیش شیخ آهویی فرستاد و سلام رسانید و نیازمندی
نمود که این گوشت صید دست بخودید که حلال باشد شیخ گوید که مرا
درین حالت حکایتی امیر نوروز یاد آمد که آن وقت که در خراسان بود
و من بزیارت مشهد طوس رفته بودم و او بشنید و با پنجاه سوار
از عقب من بیامد و گفت میخواهم که مادام که در خراسان باشی
با تو باشم چند روز با وی مصاحبت افتاد یک روز آمد و دو خرگوش
آورد و گفت من خود زده ام بخور گفتم گوشت خرگوش است و هر کس که
زده است من نخواهم خورد گفت چرا گفتم بقول امام جعفر صادق
رضی الله تعالی عنه حرام است و چون یکی از بزرگان آنرا حرام داشته است
ناخوردن آن بهتر است برفت و روز دیگر بیامد و آهوی بیاورد و گفت
این آهو را من زده ام بتیری که خود تراشیده ام و بر اسبی نشسته بودم

که از پیران ما در قدیم پیش از غارت تخم برتخم بما رسیده است گفتم
این همان حکایت مولانا جمال الدین درگزینی که یکی از امراء مغول که
در حوالی همدان می نشست و با وی دعوی ارادت می کرد روزی به پیش
وی در آمد و دو مرغابی بنهاد و گفت این را باز من گرفته است و
حلال باشد مولانا تناول فرماید مولانا گفت سخن در مرغابی نیست
سخن در آنست که باز تو دوش تا مرغ کدام بیوه زن خورده است که
امروز اورا قوت گرفتن این مرغابی حاصل آمده برداد و بیرکه لایق تست
اسب تو نیز تا دوش جو کدام مظلوم خورده است که امروز اورا قوت
دویدن حاصل آمده است تا تو برپشت او آهوی توانی زد مرا خوردن
آن روا نباشد القصه هرچند گفت گوشت او نخوردم اما درویشانرا
گفتم بخورید شاید که چون بنیاز آورده کاری بر آید ببرکت نیاز
مندی او ٥ درویشی از شیخ سوال کرد که چون این بدن را در خاک
ادراک نیست و بدن مکتسب با روح از وی مفارق شده اند و در
عالم ارواح حجاب نیست چه احتیاجست بسرخاک رفتن و فایده چیست
چه در هر مقامی که توجه کند بروح بزرگی همان باشد که بسرخاک
رفتن شیخ فرمود که فایده بسیار دارد یکی آنکه چون بزیارت
کسی می رود چندانکه می رود توجه او زیادت می شود و چون بسر
خاک رسد و بحس مشاهده کند او را حس او نیز مشغول او شود
و بکلی متوجه گردد و فایده بیشتر باشد ٥ و دیگر آنکه هرچند
ارواح را حجاب نیست و همه جهان او را یکی است اما در بدنی
که هفتاد سال با او صحبت داشته باشد و بدن محشور او که بعد از

١

حشر ابدالآباد خواهد بود آنجا باشد با آن موضع نظر او و تعلق او بیشتر
بود که بمواضع دیگر ٥ پس حکایت کرد که نوبت در خلوت جنید قدس الله سره
بودم و از خلوت وی ذوق تمام می رسید بسبب جنید که در آن خلوت
بوده بود بیرون آمدم و بسرخاک او رفتم آنجا آن ذوق نیافتم این
معنی را با خدمت شیخ قدس سره بگفتم فرمود که آن ذوق بسبب
جنید یافتی یا نه گفتم بلی گفت در موضعی که در عمر خود بیداست
که چند نوبت آنجا بوده باشد وقتی که ذوق حاصل میشود در بدنی
که چندین سال دایم با او صحبت داشته باشد اولی بود که ذوق
بیشتر حاصل شود اما شاید که بسبب مشغولی حس بر سر خاک
در توجه تقصیری افتاده باشد آخر در خرقه که اهل دلی پوشیده
باشد ذوق آن مشاهده می توان کرد و بدن از خرقه نزدیکترست
و فواید زیادت بسیارست کسی اینجا توجه کند بروحانیت مصطفی
صلی الله علیه وسلم فایده یابد اما اگر بمدینه رود روحانیت مصطفی
صلی الله علیه وعلی آله وسلم از رفتن او و رنج راه او باخبر باشد و چون
آنجا رسد بحس ببیند روضه پاک آن حضرت را و بکلی متوجه شود
فایده آنرا چه نسبت و اهل مشاهده را این معنی تحقیق باشد
٥ وی فرموده که جمله انبیا برای آن آمده اند تا چشم خلق را بگشایند
بعیب خود و کمال حق و بعجز خود و قدرت حق و بظلم خود و عدل حق
و بجهل خود و علم حق و بمذلت خود و عزت حق و ببندگی خود و خداوندی
حق و بفقر خود و غنای حق و بتقصیر خود و نعمتهای حق و بفنای خود
و بقای حق و هم برین قیاس نیز شیخ برای آنست که چشم مریدرا

با این معانی بکشاید پس هرچند مرید در اثبات خود و کمال خود بیش کوشد
یا عملی کند تا کمال او ظاهر شود شیخ از وی بیشتر رنجد چه شیخ این
همه رنج از برای آن می کشد تا چشم کمال بین نفس او را بدوزد و چشمی که
کمال حق بیند بکشاید و او هر لحظه در کمال خود چشم دیگر می کشاید پس
در ضیعت رنج شیخ می کوشد در حق خویش درویش می باید که در کمین نفس
باشد تا چشمی که بکمال خود می کشاید حالی آنرا می بندد و اگر نه چنین کند تا
او را خبر شود نفس از سر سر مویی چشمی بدیدن کمال خود بکشاید و از دیدن
کمال حق کور کرداند که خاصیت نفس اینست ٥ وهم وی فرموده که
این مردمان عجب اعتقادها دارند البته می کویند که درویش می باید که
کدا و محتاج باشد نمیدانند که حق تعالی هرکز هیچ مرشد را محتاج
نداشته است بخلق و چرا باید که بندکان خدای تعالی جز بخدای تعالی
محتاج باشند آخر این دنیا را با این نعمت برکت ایشان بپای میدارد
بلکه مقصود از آفرینش ایشانند نه آخر شیخ مجد الدین بغدادی را
قدس الله تعالی روحه هر سال خرج سفرهٔ خانقاه دویست هزار دینار
زر سرخ بوده است و من حساب می کنم پانصد هزار دینار در املاک وقف
کرده ام بر صوفیه که بر طریقهٔ ما باشند ٥ وهم وی فرموده که حق
تعالی این زمین و مزارع بحکمت آفریده و میخواهد که معمور باشد و فایده
بخلق برسد و اکر خلق بدانند که از عمارت دنیا که برای فایده و دخل
کنند نه بوجه اسراف چه ثوابست هرکز ترک عمارت نکنند و اکر
بدانند که از ترک عمارت و کذاشتن زمین را معطل چه کناه حاصل می شود
هرکز نکذارند که اسباب خراب شود هر کس زمینی دارد که از آن

هر سال هزار من غله حاصل میتواند کرد اکر بتقصیر و اهمال نهصد من
حاصل کند و بسبب آن صد من از حلق خلق دور افتد بقدر
آن از وی باز خواست خواهند کرد و اکر کسی را حالی هست که بدنیا و
عمارت آن نمی پردازد خوش وقت او و اکر چنانچه از کاهلی ترک عمارت زمین کند
و آنرا ترک و زهد نام نهد جز متابعت شیطان چیزی دیکر نیست و
هیچ کس کمتر از آدمی بیکار نیست اخرویا و دنیویا ٥ وهم وی فرموده
که ممکن نیست که کسی بمرتبهٔ ولایت برسد الا که حق تعالی پردهٔ بر سر او
بپوشد و او را از چشم خلق پنهان دارد و معنی اولیائی تحت قبابی
اینست و این قباب صفات بشریت است نه پردهٔ ایست از کرباس و غیره
و صفات آنست که در وی عیبی ظاهر کند یا هنری را از وی در چشم مردم
بعیب فرا نماید و معنی لا یعرفهم غیری آنست که تا بنور ارادت باطن
کسی را منور نکند آن ولی را نشناسد پس آن نور را وی شناخته باشد
نه آن کس ٥ وهم وی فرموده که درویشانی که بکار مشغولند می باید
که بطال را در میان ایشان راه نباشد که یک بیکار صد مرد در کار از کار

بازدارد

عدوی البلید الی الجلید سریعة ∴ والجمر یوضع فی الرماد فیخمد
٥ وهم وی فرموده که می باید که درویشان جهد نمایند تا در وقت
لقمه خوردن نیک حاضر باشند که تخم اعمال در زمین قالب انسانی لقمه است
چون بغفلت تخم اندازند ممکن نیست که هرکز جمعیت خاطر حاصل
شود و اکرچه لقمه حلال باشد ٥ وهم وی فرموده که حکیم ترمذی
و جماعتی از مغاربه کفته اند که بدایة الاولیاء نهایة الانبیاء روزی
در بغداد در خدمت شیخ بودیم قدس الله تعالی سره فرمود که آن جماعتی

که کفته اند که بدایة الاولیاء نهایة الانبیاء، آنرا عذری هست. وایشان
ازان سخن این خواسته اند که بدایة الاولیاء نهایة الانبیاء فی الشریعة.
ونهایة الاولیاء بدایة الانبیاء فی الطریقة. زیرا که جون کمال شریعت
در آخر کار نبی تمام شد که الیوم اکملت لکم دینکم. وولی تا شریعت
را بکمال فرا نکیرد قدم در ولایت نتواند نهاد. بس آنجه نبی را در شرایع بانتهای
کار باشد ولی را بابتدا باشد. زیرا که اکر کسی بدان احکام که در مکه
نازل شد سلوک کند. و باحکامی که در آخر عمر در مدینه نازل شد التفات
نماید هرکز بولایت نرسد بلکه اکر انکار کند کافر کردد. بس ابتداء ولایت
آنست که همه شرایع را بکمال قبول کند. ومتابعت نماید. اما در طریقت
آنست که هرجند ولی سعی کند. و مرتبه او عالی شود. روح او را آن نوع
معراجی که جسم نبی را بوده حاصل نشود. ومحال بود که شود. بس جون در
انتهاء ولایت روح ولی مشابهت می یابد بجسم نبی. در طریقت نهایة الاولیاء
بدایة الانبیاء باشد ٥ وهم وی فرموده انبیا علیهم السلام از انسان
کناه عامدا معصوم اند. واولیا از خوار داشت کناه محفوظ. واز مصطفی
صلی الله علیه وعلی آله وسلم مرویست شعر ان تغفر اللهم فاغفر جما.
وای عبد لک لا الما ٭ ونزدیک این بیجاره هیج کناهی
بدتر از آن نیست که بنده خود را مقصر و مجرم نداند.

اخی علی مصری رحمه الله تعالی

وی شیخ بوده در ملک شام وروم. ومریدان بسیار بروی جمع آمده
اما جون مردی منصف بود جمعی از مریدان خود را که مستعد بودند
با ایشان کفت اکر شما طالب حق اید من نیز طالبم. ومرشدی نیافته ام.

که بیش او سلوک کردمی. اکنون در واقعه دیده ام. وو در شهادت نیز می
شنوم که در خراسان مرشدیست. مکمل بوخیزید تا برویم. واورا دریابیم
ودر خدمت مرشدی روزی جند سلوک کنیم. واز آنجه خلق بما کمان
می برند جیزی حاصل کنیم. القصه بنابرین قضیه آمده بود. ودر حلقه
مریدان شیخ داخل شده با جمعی از اصحاب خود. شیخ فرمود که ارادت
ایشان بتو بعد ازین ارادت منست. ووساطت تو در میان ایشان سود
کند. جه نزدیک من میان شیخ. و مصطفی صلی الله علیه وسلم هرجند
خرقه بیشتر راه روشن تر. وسلوک آسان ترست. بخلاف اسناد حدیث
که آنجا هرجند واسطه کمترست حدیث صحیح ترست. جه آنجا که خبر است
هرجند واسطه بیشتر بود. احتمال تغیر بیشتر بود. اما اینجا که خرقه
هرجند نور مشایخ بیشتر بود. راه روشن تر بود. و مدد ایشان بیشتر
٥ روزی حکایت منصور حلاج درافتاد. اخی علی مصری از حال وی
استفسار کرد. حضرت شیخ بعد از انکه درباب وی سخنان بسیار
فرمودند. کفتند که در آن وقت که مرا حال کرم بود. بزیارت وی رفتم. جون
مراقبه کردم روح ویرا در علیین یافتم. در مقام عالی. مناجات کردم
وکفتم خداوندا این جه حالتست. که فرعون انا ربکم الاعلی کفت. وحسین
منصور انا الحق کفت. وهر دو دعوی خدایی کردند. اکنون روح
حسین در علیین. وروح فرعون در سجین. درین جه حکمتست. در سر من
ندا کردند که فرعون بخودبینی درافتاد. وهمه خود را دید. وما را
کم کرد. وحسین منصور همه ما را دید. وخود را کم کرد. بنکر که جه فرقست.

شیخ نجم الدین محمد بن محمد الادکانی رحمه الله تعالی

وی نیز مرید شیخ رکن الدین علاء الدوله است قدس سره. عمر وی بهشتاد
رسیده بوده. در شهور سنة ثمان وسبعین وسبعمایه از دنیا
برفت. ودر حصاری از اعمال اسفراین مدفون گشته. وی گفته
در قول رسول صلی الله علیه وسلم. علیکم بالسواد الاعظم ای بالقرآن.

اخی محمد دهستانی رحمه الله تعالی

شیخ فرموده است که در اربعین. شب پنجشنبه سی ونهم اربعین در غیب
دیدم که جماعتی مسافران برسیدند. ودر میان ایشان جوانی بود که
حق تعالی را با او نظری از عنایت است. واو را بمن حوالت است. چون
بشهادت آمدم خادم را گفتم. زنهار که هیچ مسافر را اجازت مده
تا بیرون آمدن من که برود. قضا را همان ساعت جماعتی مسافران
رسیدند. گفتم فردا روز جمعه چون اربعین تمام شده باشد. در مسجد
جامع آنجا که من می‌نشینم ایشانرا بیاور تا ایشانرا ببینم. چون روز جمعه
بمسجد رفتم. درویشان مسافر بیامدند وسلام کردند. چندانک
نظر کردم آنرا که من دیده بودم. در میان ایشان نبود. گفتم مگر
قومی دیگر خواهند آمد. نماز بگذاردیم. وبخانقاه آمدیم. خادم آمد
وگفت ازین درویشان یک تن که بخدمت ایشان مشغولست. مگر
پیش رختهای ایشان بوده. وبمسجد نیامده. درخواست میکند که
شما را ببیند. گفتم نیک باشد. چون در آمد از دور او را بدیدم دانستم
که اوست. بیامد وسلام کرد وساعتی بنشست. وبیرون رفت.
من خادم را طلب کردم وگفتم. برو واین جوانرا که برفت بگوی که
می‌باید که اینجا روز چند با ما باشی. وازین جماعت بازگردی که ما را

با تو کار است. چون خادم بیرون رفت او را دید که بازگشته بود. و
ایستاده. خادم ازو پرسید که حال چیست. گفت می‌خواهم که با خدمت
شیخ بگویی تا مرا قبول کند. وهم اینجا بخدمت درویشان مشغول شوم.
خادم گفت شیخ را از بهر تو باین مهم فرستاده. واو را در آورد. ومسافران
برفتند. واو را بخدمت مشغول کردم. خدمتی که از آدمی بهتر از آن ممکن
نباشد بکرد. بعد از سه سال که ذکر گفت. وخلوتی چند بنشست. و
حالهای نیکو او را روی نمود. روزی در سفری بودیم. واو در صفه نشسته
بود. من آنجا که بودم نظری من بر حال وی افتاد. دیدم که واردی عالی
بروی نازل می‌شد. وحالی بس شگرف بروی کشف میگشت. حالی بر
خواستم. وآنجا رفتم که او بود. ومغلوب شده بود. ومست آن حال گشته.
بانگ بروی زدم. وگفتم در چه حالی وچه دیدی بگوی. گفت نمی‌توانم. گفتم
ژاژ نخای بگوی. بزجر بگفت الحق مقامی بس عالی بود. اما چون دیدم که درو
عجبی ازین پیدا می‌شود. گفتم این چیزی نیست. وآنرا نفی کردم. باری در آن
مقام در خود چیزی پیدا کرد. ومدتی مدید از دماغ او نمی‌رفت. تا بعد از آن
بچندگاه دیگر بتجلی صمدیت متجلی شد. وآن مقامیست که در آنجا احتیاج
بالکل از سالک برمی‌خیزد. چون در آن حال خود را بدید غروری در وی
پیدا شد. وبا خود گفت ناخوردن صفت حق است. واین صفت مرا
حاصل است. ودر باطن وی دعوی خدایی سر بر زدن گرفت. وترک خوردن
کرد. چندانک چوبش می‌زدم. وچوب در دهان او می‌کردم. وشربت
در دهان او می‌ریختم. باز بدر می‌ریخت. وبحلق او فرو نمی‌رفت. بگذاشتم
تا مگر بخوشی خود بخورد. هیچ نخورد. تا شش سال برین بر آمد. وبمدت

قیام می‌نمود • و یک سعادت او آن بود که خود را هرگز از من نمی‌توا
نست • و اگر نه این بودی هم دران مرحله هلاک شدی • و من مدت
سی و هفت سال است تا باشارت شیخ بارشاد مشغولم • و چندین
طالبان را دیدم • بهچنین مردی که این محمدست که او را بلذت دنیا و نفس
خود هیچ میلی نباشد ندیدم • و مدت بیست و پنج سالست که در میان
درویشانست • و برادر او خادم است • و دیگر خادمان که پیش ازین
بوده‌اند هیچ کس از لفظ او نشنیده باشد که مرا چیزی می‌باید از طعام
و نه از جامه • هرگز چیزی که بحظ نفس تعلق داشته باشد کسی از زبان او
نشنیده • و با آنکه رنجوریها کشیده • هرگز کسی او را خفته ندیده • و با کسی
نگفته • و از هیچ آفریده دوا نطلبیده • القصه دران مقام ناخوردن
بماند تا شش سال • بعد ازان بکعبه می‌رفتم او را با خود بردم • و قصد
من آن بود که میدیدم که جماعتی این حال را عجب میداشتند • و در قدرت
خدای تعالی بشک بودند • و ایشانرا ازان میداشت تا در راه ببینند
و نیکمان بدانند که چیزی نمیخورد • و آن شبهه رفع گردد • برفتیم و آن
جماعت را شک برخاست • و چون بمدینه رسیدیم او را گفتم اگر امت
رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم • و مرید منی آن می‌باید کرد که رسول
صلی الله علیه و سلم کرده • و من می‌کنم • و اگر نه برخیز و برو که بیش در صحبت
نتوانی بود • و علی دوستی حاضر بود • لقمه در دهان او نهاد • سه لقمه
تعیین کردم که در روزی بخورد تا بمکه • بعد ازان در مکه
گفتم همچنانکه درویشان می‌خورند بخورد بخورد • و ازان
ورطه خلاص یافت •

ابو البرکات تقی الدین علی الدوستی السمنانی رحمه الله تعالی

وی نیز از اصحاب شیخ رکن الدین علاء الدوله است • روزی حضرت شیخ
فرمودند که مادام که سالک در وقت تجلی صورتی ادراک میکند • آن تجلی
صوری باشد • و حق تعالی را ازان صورت منزه می‌باید داشت • اما آنرا
تجلی حق باید دانست • چنانکه موسی علیه السلام از درخت شنید که انی
انا الله • هر که گوید درخت خدا بود کافر شود • و هر که گوید این سخن
خدا نگفت کافر شود • پس تجلی صوری را باین نوع اعتقاد باید کرد • و در آن
روز اخی علی حاضر بود • شیخ فرمودند که مرا امسال واقعهٔ علی دوستی بغایت
خوش آمد • و بجهت ثبات اعتقاد درویشان بگویم • حق تعالی امسال بروی
یک نوبت در صورت کل موجودات تجلی کرد • بعد ازان وی تسبیح حق و تنزیه
او از صور بلفظی که حق تعالی بر زبان وی میراند میگفت • حق تعالی بجودی
خود از وی پرسید که مرا دیدی • گفت نه • خدا فرمود پس اینها که دیدی چه
بود • گفت آثار و افعال و صور و صفات تو • و تو از همه صور منزهی
حق تعالی درین سخن وی را ثنا گفت • و این معنی را از وی پسندید •

امیر سید علی بن شهاب بن محمد الهمدانی قدس الله تعالی روحه

جامع بوده است میان علوم ظاهری و باطنی • و ویرا در علوم باطن
مصنفات مشهورست • چون کتاب اسرار النقطه • و شرح اسماء الله • و
شرح فصوص الحکم • و شرح قصیدهٔ خمریهٔ فارضیه • و غیر آن • و وی مرید
شیخ شرف الدین محمود بن عبدالله المزدقانی بود • اما کسب طریقت پیش
صاحب السر بین الاقطاب تقی الدین علی دوستی کرد • و چون شیخ تقی الدین
علی از دنیا برفت • باز رجوع بپیش شیخ شرف الدین محمود کرد • و گفت فرمان

جیست وی توجه کرد و گفت فرمان آنست که در اقصی بلاد عالم بگردی
سه نوبت ربع مسکون را سیر کرد و صحبت هزار و چهارصد ولی را دریافت
و چهارصد را در یک مجلس دریافت سادس ذی الحجه سنه ست و ثمانین
و سبعمایه نزدیک بولایت کبر و سواد فوت شد و از آنجا بختلان نقل کردند

شیخ عبد الله غرجستانی رحمه الله تعالی

وی از اصحاب شیخ رکن الدین علاء الدوله است و از یکی از دیههای
غرجستانست خورد بوده است که پدرش فوت شد و مادر وی شخصی
دیگر را شوهر کرده روزی از وی امری واقع شده بود و از ان شخص
متوهم گشته و گریزان از دیه بیرون رفته دران نواحی درختی بوده
بزرگ و در پای آن درخت چشمه آبی بان درخت برآمده و در میان شاخ
و برگ آن پنهان شده اتفاقا جماعتی از درویشان موله آنجا نزول کرده اند
و در چشمه آب عکس ویرا دیده اند و ویرا از ان درخت فرود آورده اند
و همراه خود برده گذر ایشان بجانب سمنان افتاده بصحبت شیخ
رفته اند و ویرا همراه برده چون نظر شیخ بر وی افتاده بنور فراست
کمال قابلیت ویرا درین طریق دریافته بعد از آنکه درویشان سفر
کرده اند کسان فرستاده و ویرا باز گردانیده و درویشان اضطراب
بسیار کرده اند و بحاکم و سلطان وقت رجوع نموده اند چون حقانیت
حضرت شیخ بر همه ظاهر بوده هیچ سود نداشته پس حضرت
شیخ بتربیت وی مشغول شده و بحسن التفات شیخ بمقامات عالیه
رسیده و آن قدر التفات و اهتمام که شیخ را نسبت بوی بوده است
معلوم نیست که بکسی دیگر بوده باشد چنانچه از رباعیاتی که در مخاطبه

وی گفته اند معلوم میشود و چون بمرتبه تکمیل و ارشاد طالبان رسید
حواله وی بولایت طوس شده است آنجا آمده و بارشاد طالبان مشغول
گشته پادشاه وقت از وی استدعا نموده که با وی در بعضی محاربات
که با اعدا داشته همراه باشد همراه شده و دران محاربه مرتبه
شهادت یافته و جسد مبارک ویرا بطوس نقل کرده اند و قبر وی آنجاست

بابا محمود طوسی رحمه الله تعالی

وی از مریدان شیخ عبد الله بوده است وقتی شیخ عبد الله جمعی درویشان را
در اربعین نشانده بود و یک شب خادم خانقاه را گفت که امشب دو
درویش را واردی قوی خواهد رسید واقف باش که بیخودی نکنند
و از خلوت بیرون نروند خادم حاضر بوده ناگاه بابا محمود نعره زنان
و فریادکنان از خلوت بیرون جست و یک درویش دیگر نام وی هندو
الیاس بود نیز در عقب بابا محمود بیرون جست خادم در عقب ایشان
بدوید بهندو الیاس رسید و ویرا بگرفت و بابا محمود روی بکوه
و صحرا نهاد هندو الیاس بحسن تربیت و سیاست شیخ فی الجمله بحال
خود باز آمد و بابا محمود همچنان مجذوب و مغلوب بماند و از وی کرامات
و خوارق عادات بسیار ظاهر میشده است چنانچه مشهورست

اخی علی قتلغ شاه رحمه الله تعالی

وی نیز از مریدان شیخ عبد الله است و بحسن تربیت وی بمرتبه کمال
بلکه بمرتبه تکمیل رسیده بود دران وقت که شیخ عبد الله را بلشکر
استدعا کرده بودند اخی علی در سفر بوده است شیخ فرموده است که ما
درین لشکر بسعادت شهادت خواهیم رسید بعد از ما بجای ما اخی علی را بنشانید

شیخ حافظ بهاء الدین عمر ابردهی رحمه الله تعالی

وی از مریدان اخی علی است. گویند که وی خرد بود که والد وی فوت شد
چون بسن تمییز رسید خویشان وی را بدکان درزیی فرستادند
تا درزی گری بیاموزد. دران فرصت مولانا رضی الدین علی مایانی
رحمه الله تعالی که از مریدان شیخ عبدالله غرجستانی بوده است
وصحبت داد خضر علیه السلام بابرده رسیده و پرسیده که فرزند
عمر کجاست گفته اند که وی پیش درزیانست. مولانا گفته است هر که
پیش درزیان باشد درزیان باشد. وی را بطلبید طلبیده اند مولانا
او را بطوس برده است. و بحافظی صالح سپرده است تا قرآن یاد کرد
وخدمت مولانا بعد از چند گاه باز برابرجا گذشته است. شیخ حافظ
را دیده است ومتغیر شده استاد وی را گفته است که همانا فرزند عمر را
همان طعامها میدهی که خود می خوری. گفته است چه کنم چیزی دیگر
ندارم. مولانا فرموده است که با وی بابرده رو. و آنجا باش چندانکه
قرآن حفظ کند. چنان کرده است. شیخ حافظ گفته است که در اوایل
که مرا داعیهٔ سلوک راه خدای تعالی پیدا شد. در نیشابور مولانا
شمس الدین خلیفه بارشاد مشغول بود. و در دیه وبرانی شیخ اخی
علی. و در هر ولایتی نام عزیزی می شنیدم. متردد می بودم که کجا روم
شبی در واقعه دیدم که منزلیست بس رفیع. و عمارتی عالی در آنجا.
جماعتخانهٔ در غایت روح و پاکی. و در پیشان آن رواقی. و در پیشان
رواق پردهٔ آویخته. و دران جماعت خانه خلقی بسیار. و دران
رواق نیز جمعی از اکابر نشسته. و مولانا شمس الدین خلیفه برکنار

رواق

رواق نشسته واز میان جماعتخانه تاجی آویخته بودند. ومولانا می
گفت این تاج بر سر هر که راست آید یعنی ما بروی حواله است.
هر کس می آمد وامتحان میکرد. بر سر هیچ کس راست نمی آمد. ومن در
گوشهٔ ایستاده بودم. ونظاره میکردم ناگاه خدمت مولانا بمن نظر
کرد. وگفت فرزند تو نیز پیش آی. من خواستم که پیش آیم. ناگاه دیدم
که آن پرده که در پیشان رواق بود در حرکت آمد. واز پس آن پرده
شخصی با هیبت بیرون آمد. ومرا برگرفت و برکنار اخی علی نهاد. و
فرمود که بگیر این طفل را وشیر ده. از هیبت آن از خواب در آمدم باخود
گفتم حواله بخدمت اخی علی شد. احرام ملازمت وی بستم. چون
نظر وی بر من افتاد گفت حافظ دیر باشی آمدی. دست بیعت بوی
دادم. وتوبه کردم. وتلقین گرفتم ٥ وهم وی گفته است که چون
در سفر حجاز ببغداد رسیدم. در خانقاه شیخ نور الدین عبدالرحمن
اسفراینی رحمه الله نزول کردم. دران وقت نبیرهٔ وی شیخ نور الدین
عبدالرحمن شیخ الاسلام بغداد بود. وخلیفهٔ جد بزرگوار خود بود.
در وقت وداع وصیت کرد. که چون شرف زیارة روضهٔ شریفهٔ حضرت
رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم دریابی نیازمندی من بآن حضرت
برسانی. وباین عبارت بگویی که پیری عاصیی از عاصیان امت تو
عبدالرحمن بغدادی دعا رسانید. چون بشرف زیارت رسیدم
وشرایط آن بجای آوردم. وصیت شیخ بخاطرم آمد بهمان عبارت
که وصیت کرده بود گفتم. حضرت رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم
ابروی مبارک در هم کشیدند. ومرا گفتند که تو چنین مگوی که

وی از غایت تواضع چنین گفته است و وی را از کرامات منست بعد از
مراجعت آنرا بشیخ بگفتم خوش دلی بسیار کرد و مرا دعای خیر کرد
و هم وی گفته است که وقتی درین ولایت وبایی عظیم افتاد چنانکه
اکثر خلق از حیات خود مأیوس گشتند روزی خدمت مولانا رضی الدین
علی ما بانی از ده مایان بابرده تشریف آورد و در بیرون ده نزول فرمود
و مرا طلبید و گفت امر چنین است که همراه من بیایی و در سر قبر
شیخ محمد خالد رحمه الله در قریهٔ اسجیل قرآن ختم کنیم شاید که
خدای تعالی این بلیه را دفع کند امتثال نمودم اما بواسطهٔ آنکه دران
فرصت خواجه عبدالرحمن کهواره‌گر قدس سره که از محبوبان و مجذوبان
حضرت حق بود جا ذکره در قریهٔ اسجیل بر سر سنگی که بر تربت شیخ محمد
خالد است می نشست و سخنان بلند می گفت و خدمت مولانا رضی الدین
علی در غایت تشرع بود و من متفکر شدم که مبادا امری واقع شود که مردم
بلیه و با را طلبند چون بنزدیک اسجیل رسیدیم شخصی بیرون آمد و ویرا
از احوال خواجه پرسیدیم گفت حالی بر سر سنگ نشسته بود ناگاه گفت
قوچی می آید که من حریف کلهٔ وی نیستم از آنجا برخاست و دران نزدیکی
خراسی بود بآنجا درآمد و در مغاکی پنهان شد چون بده رسیدیم و
در سر زیارت فرود آمدیم و مردم ده جمع شدند خبر رسید که امیر علی بیک
که حاکم ولایت بود بزیارت خواجه می آید مردم ده با مولانا گفتند که
خواجه بسبب شما درین خراس درآمده است اگر علی بیک بیاید و خواجه
را نه بیند جای آن دارد که بر ما غضب کند خدمت مولانا متوجه خراس
شد چون بخراس درآمد فرمود که مهمانرا چنین دارند چون خواجه

آواز مولانا را شنید از آن مغاکی بیرون آمد و یکدیگر را کنار گرفتند
و خواجه چیزی در گوش مولانا گفت مولانا در گریه شد مدتی همچنان
ایستاده بودند شخصی مرا گفت که امیر علی بیک بر در ایستاده و انتظار
میکشد من مولانا را تنبیه کردم مولانا فرمود که امیر علی بیک در انتظار
شماست خواجه بیرون رفت امیر علی بیک خواجه را دریافت خواجه گفت
مغولک برو که مهمانی عزیز دارم علی بیک روان شد و خواجه از عقب
وی نعره می زد که هی مغولک بدو و وی میدوید تا از نظر خواجه غایب
شد بعد از آن خواجه و مولانا بزیارت درآمدند و من از بیم آنکه
مبادا خواجه سخنی بلند بگوید با مولانا گفتم که قرآن بیک شبانه روز
ختم می توانم کرد مولانا فرمود که امر بسه شبانه روز است من ختم قرآن
آغاز کردم در اثنای تلاوت خواجه آغاز سخنان بلند کرد مولانا بانگ
بروی زد دیگر تا آخر صحبت خواجه از آن سخنان هیچ نگفت چون
ختم تمام شد و از دعا فارغ شدند یکدیگر را وداع کردند
حق سبحانه و تعالی آن بلیت را بمحض رافت و رحمت خود دفع کرد

مولانا فخر الدین لورستانی رحمه الله تعالی

وی تحصیل علوم ظاهری کرده بوده است همیشه در خاطر میداشته
است که بعد از تحصیل علوم بسلوک راه خدای تعالی اشتغال نماید
وقتی در یکی از مدارس مصر خانه داشته و در آنجا بمطالعه مشغول
بوده و ویرا از مطالعه کلالی حاصل شده از برای تشحیذ خاطر از خانه
بیرون آمده داعیهٔ سلوک بر دلش تازه گشته با خود گفته است آخر
روزی از اینجا در راه بیرون می باید آمد امروز آن روز است دیگر بخانه

خواجه عبدالرحمن کهواره‌گر قدس سره

خود باز نرفته است و همچنان خانه را با کتابها و متاعهای دیگر باز
گذاشته است و بعضی شیخ شی لله رحمه الله تعالی که در آن وقت در مصر
بارشاد متعین بوده رفته و بسلوک مشغول گشته و تا وی زنده بود
در صحبت وی بوده و چون وی از دنیا رفته است در طلب کامل مکمل
سفر اختیار کرده در آن وقت شیخ محیی الدین طوسی که از اولاد امام
غزالیست رحمه الله شهرتی تمام داشته و در شهر طوس می بوده بصحبت
وی آمده آنچه میخواسته است آنجا نیافته از آنجا بدِه ویرانی پیش فرزندان
اخی علی قتلقشاه رفته است آنجا نیز آنچه میخواسته نیافته چون از آنجا
سفر میکرده فرزندان اخی علی ویرا گفته اند که یکی از درویشان پدر ما
در قونیه ابرده می باشد اگر ویرا بینی دور نمی نماید با خود گفته است شیخ
خراسان آن و شیخ زادگان این درویش دیگر چه خواهد بود اما
احتیاط با برده برفته چون بآنجا رسیده شیخ حافظ بجهة مهمی بدیار
دیگر رفته بوده آنجا بنور ولایت از آمدن وی خبر یافته با اصحاب
گفته که ما را مهمانی عزیزی رسیده مهم ناساخته با برده باز گشته چون
چشمش با مولانا افتاده این مصراع مشهور را خوانده که **شعر**
یار در خانه و ما گرد جهان میگردیم ۞ و میان ایشان صحبت در گرفته
و تا شیخ حافظ زنده بوده است با وی اربعینها نشسته و تربیتها یافته
و بعد از وفات وی بولایت جام تشریف آورده و در جوار تربت مقدسه
حضرت شیخ الاسلام قدس سره اربعین نشسته و مشایخ جام را هیچ
کس از مشایخ وقت آن قدر اعتقاد نبوده که نسبت بوی ۞ وی میگفته
است که حضرت شیخ الاسلام احمد را قدس الله تعالی روحه بهمه اولاد خود

التفات بسیارست تا غایتی که بخواجه محمد خلوتی که ظاهری بنشان پر
داشت التفات بسیار دارد ۞ یکی از علماء هراة که بزهد و ورع
مشهور بوده و در سلوک راه خدای تعالی جد تمام داشته بصحبت
وی آمده بوده و اظهار طلب کرده وی را گفته است که بهراة رجوع
می باید کرد و با اهل بیت خود می باید بود هرچند الحاح کرده فایده
نداشته چون بموجب امر وی باز گشته و بهراة رسیده عن قریب
بیمار شده و بجوار رحمت حق پیوسته ۞ و بخاطر می آید که در خرجرد
جام در سرایی که تعلق بوالد این فقیر داشت نزول فرموده بود و
من چنان خورد بودم که مرا پیش زانوی خود نشانده بود و با انگشت
مبارک خود نامهای مشهور چون عمر و علی بر روی هوا می نوشت
و من آنرا می خواندم تبسم می نمود و تعجب می فرمود آن شفقت
و لطف وی در دل من تخم محبت و ارادت این طایفه شد و از آن
وقت باز هر روز نشو و نمای دیگر می یابد امید می دارم که بر محبت
ایشان زیم و بر محبت ایشان میرم و در زمرهٔ محبان ایشان برانگیخته
شوم اَللّٰهُمَّ اَحْیِنِی مِسْکِینًا وَاَمِتْنِی مِسْکِینًا وَاحْشُرْنِی فِی زُمْرَةِ الْمَسَاکِین
بعد از سنة عشرین و ثمانمایة از خراسان عزیمت زیارت حرمین
شریفین زادهما الله تعالی شرفا کرده و از آنجا بمصر رفت و آنجا بجوار رحمت
حق پیوست و قبر وی در قرافه است نزدیک بقبر امام شافعی
رضی الله تعالی عنه و آنجا بسیدی فخر الدین مشهورست

شاه علی فراهی رحمه الله تعالی

وی از مریدان شیخ رکن الدین علاء الدوله است پدر وی حاکم فره بوده

و معمّر کشته بود خواست که از حکومت استغفار کند و در آخر حیات منزوی شود و بطاعت و عبادت اشتغال نماید برخود شاه علی را بجانب اردوی بادشاه وقت فرستاد تا منشور حکومت بنام خود بستاند و پدر ویرا معذور دارند که وی بر نواحی سمنان بود ویرا دران نواحی با قطاع طریق محاربه افتاد چنانچه همه متعلقان وی کشته شدند و وی نیز زخمها خورده در میان کشتگان افتاد شیخ رکن الدین علاء الدوله را ترغیب نمودند که در فلان موضع جمعی کشتگانند و در میان ایشان یکی زنده است و قابلیتی تمام دارد ویرا دریاب شیخ بآن موضع رفت هیچ کس را زنده نیافت بار دیگر بهمان مامور شد دیگر بار بهمان موضع رفت هیچکس را زنده نیافت بار سیوم مامور شد تفحص بسیار کرد در یکی از انها فی الجمله اثر حیاتی تفرس کرد ویرا برداشته همراه خود برد و تعهد وی کرد چندانکه بحال خود باز آمد و جراحتهای وی روی برآورد شیخ ویرا گفت اکنون صحت یافتی بجهة کفایت مهم خود خواهی به پیش پادشاه رو وخواهی بجانب پدر شو وی گفت مرا خاطر نمیخواهد که از خدمت شیخ مفارقت نمایم میخواهم که دست ارادت در دامن شیخ زنم آخر پیش پدر رفت و از وی اجازت خواست و بصحبت شیخ مراجعت نمود و بحسن تربیت شیخ

باعلی درجه رسید

شیخ محمد شاه فراهی رحمه الله تعالی

بعلوم ظاهری و باطنی آراسته بوده است و بیک واسطه مرید شاه علی فراهی است صاحب کشف و الهام بوده است گویند که در سفر حج بشهری که آنجا خراباتی بود رسید در خرابات نشسته بود ناگاه صیحه

زد یکی از علما که همراه بود سبب آن پرسید گفت خرابات این شهر بر من کشف شد زنی دیدم بغایت جمیله گفتم خدا وندا ویرا بمن بخش ندا در دادند که چرا نگویی که ترا بوی بخشم آن زن در همان وقت توفیق توبه یافت

شیخ بهاء الدین عمر قدس الله تعالی سره

وی خواهرزادهٔ شیخ محمد شاه است و مرید وی ۵ و از بعضی اکابر استماع دارم که میگفت معلوم نیست که در سلسلهٔ اصحاب شیخ رکن الدین علاء الدوله چون او یی بوده باشد از صغر سن مجذوب بوده است و آثار جذبه بر وی ظاهر بود در اوقات اداء صلات کسی را می نشاندند که برکمیت اعداد رکعات ویرا تنبیه می کرد که بخود نگاه داشت آن نمی توانست ۵ وقتی در اوایل حال از غایت تعطشی که این طایفه را می باشد با خال خود شیخ محمد شاه از نایافت مقصود سخنی میگفته است خال وی این بیت را خوانده بوده است شعر

اگر نالد کسی نالد که یاری در سفر دارد ∴ تو باری از چه می نالی که یاری در بغل داری

۵ عادت وی چنان بود که چون در مسجد جامع حاضر شدی با حکام و خواص ایشان در باب کفایت مهمات مسلمانان سخن گفتی و اکثر احوال وی بآن گذشتی عزیزی از محرمان وی از وی سوال کرده بود که سبب آنکه در مسجد این همه سخن گفته میشود چیست گفته بود اگر خاموش می نشینم و خود را باین گفت و گوی مشغول نمی سازم مغلوب و مستهلک می گردم حواس من از کار می افتد نه گوش من می شنود و نه چشم من می بیند ۵ روزی درویشی در وقت طلوع آفتاب پیش وی در آمده بوده سر بر زانو بمراقبه نشسته بود سر برداشته و فر

که هیچ می تواند بود که از وقت نماز بامداد تا این ساعت کسی حضرت
حق را سبحانه و تعالی بنجاه هزار ساله طاعت و عبادت کند از این سخن
چنان معلوم می شود که دران وقت زمانرا نسبت بوی بسطی واقع
شده بود و بنجاه هزار سال نموده و آنرا صرف طاعت کرده و وی
صایم الدهر بود خدمت مخدومی مولانا سعد الدین کاشغری رحمه الله تعالی
حکایت می کرد که ویرا در بیابان مکه مرضی عارض شده هر چند اصحاب
مبالغه کردند افطار نکرد یکروز دیدم که جماعتی از اهل غیب بجانب
محفهٔ وی می رفتند چون بدر محفهٔ وی رسیدند در نیامدند
و بکذشتند من آن قصه را با وی کفتم کفت آری قطب بود و اصحاب
وی آن وقت که بدر محفه رسیدند من بای دراز کرده بودم دانستند
بر کذشتند من بای خود کرد آوردم باز کشتند و بیش من آمدند و
فاتحه خواندند خدمت مولانا می فرمود که همان روز آثار صحت
بروی ظاهر شد و احتیاج بآن نشد که افطار کند این فقیر را
این بیت از وی بر خاطرست که در وقتی که بعضی فقیرانرا بدوام
توجه و اقبال بر مطلوب حقیقی ترغیب میکرد می خواند شعر
دلارامی که داری دل درو بند ∴ دکر چشم از همه عالم فرو بند
توفی قدس الله تعالی سره یوم الثلثا سلخ ربیع الاول سنه سبع و خمسین و ثمانمایه
و چون وفات یافت فرزند بزرکوار او و سایر اصحاب وی در قریهٔ
جغاره در همان منزل که روزها می نشست بحفر قبر وی اشتغال
نمودند سلطان وقت استدعا نمود که قبر وی در نزدیکی شهر باشد
قبول کردند و چون سلطان بنماز وی حاضر شد جنازهٔ ویرا مقداری راه

بدوش خود کرفته برد و در جانب شمال عیدکاه دفن کردند و عمارات
عالیه فرمود و حالا معروف و مشهورست یزار و یتبرک به

مولانا شمس الدین محمد اسد رحمه الله تعالی

در علوم ظاهر بجودت طبع و حدت فهم شهرتی تمام داشت میفرمود
که در اوان تحصیل مرا داعیهٔ سلوک راه خدای تعالی قوی شد در آن
وقت خدمت شیخ زین الدین خوافی رحمه الله تعالی بارشاد طالبان
و تربیت مریدان مشغول بود روزی بمجلس وی رسیدم با جمعی بیعت
میکرد و ایشانرا توبه میداد و تلقین ذکر میکرد و قاعدهٔ درویشان
می باشد که وقتی که شیخ دست درویشی را در وقت بیعت میکیرد بعضی
دامن آن درویش را می کیرند و بعضی دامن آن دویم را تا بانجا که برسد
من نیز دامن بعضی از انها را کرفتم چون از ان مجلس بیرون آمدم
در مدرسه در همان خانه که تحصیل میکردم بذکر مشغول می بودم
و در خود روز بروز تاثیر ذکر را زیادت میدیدم تا انکه باطن من بالکلیه
بانجانب منجذب شد و ترک تحصیل کردم وی با خدمت شیخ بهاء الدین
عمر صحبت بسیار داشته بود و اربعینات نشسته چنانکه مردم را
اعتقاد آن بود که مرید ویست اما وی بآن اعتراف نداشت و بصحبت
مولانا فخر الدین لورستانی نیز رسیده بود و خدمت مولانا جامهٔ
خود در وی پوشانیده بود و آنرا کاهی بر سبیل تبرک می پوشید و در
آخر با خدمت مولانا سعد الدین کاشغری صحبت بسیار میداشتند
و خدمت مولانا سعد الدین تعظیم و تقدیم وی میکرد یکبار در راهی
با وی میرفتم بتقریب سخن وی آنجا رسید که کفت مرا درین چند روز

امری واقع شد که هرگز مرا بخود گمان آن نمی بود و توقع آن نمیداشتم
و بر سبیل اجمال اشارتی بآن کرد بروجهی که من از آن تحقق وی بمقام جمع
فهم کردم والله تعالی اعلم ¶ قال بعض العارفین اذا تجلی الله سبحانه
بذاته لاحد یری کل الذوات والصفات والافعال متلاشیة فی
اشعة ذاته وصفاته وافعاله ویجد نفسه مع جمیع المخلوقات
کانها مدبرة لها وهی اعضاؤها لا یلم بواحد منها شیء الا ویراه یلم به
ویری ذاته الذات الواحدة وصفته صفتها وفعله فعلها لاستهلاکه
بالکلیة فی عین التوحید ولیس للانسان وراء هذه المرتبة مقام
فی التوحید ولما انجذب بصیرة الروح الی مشاهدة جمال الذات استتر
نور العقل الفارق بین الاشیاء فی غلبة نور الذات القدیمة وارتفع
التمییز بین القدم والحدوث لزهوق الباطل عند مجیء الحق وتسمی هذه
الحالة جمعًا ¶ روزی پیش وی خربزه بریدند بسیار لطیف و شیرین
بود چون چشید دست از آن باز کشید سبب پرسیدند گفت
التذاذ بآن مرا از انچه درانم باز می آرد و ویرا حالی تمام و وجدی عظیم
بود چون در مجلس سماع حال بروی متغیر شدی صیحات و زعقات
زدی اثر آن بمجلسیان سرایت کردی و همه را وقت خوش گشتی
¶ توفی رحمه الله لیلة الجمعة عشرة رمضان سنة اربع وستین وثمانمائة
و قبر وی در گازرگاه است در پایان قبر شیخ الاسلام قدس الله تعالی سره

شیخ بهاء الدین ولد رحمه الله تعالی

بعضی گفته اند که وی بصحبت شیخ نجم الدین کبری رسیده است
و از خلفاء ویست نام وی محمد بن الحسین بن احمد الخطیبی البکری است
از فرزندان امیر المؤمنین ابابکر است رضی الله تعالی عنه و مادر وی
دختر پادشاه خراسان علاء الدین محمد بن خوارزمشاه بود حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم ویرا در خواب اشارت فرمود که دختر خود را
بحسین خطیبی نکاح کن و بعد از نه ماه بهاء الدین ولد متولد شد
و چون دو ساله شد والد وی نقل کرد و چون بسن تمییز رسید
بتحصیل علوم دینی و معارف یقینی مشغول شد تا کمال وی بجایی رسید
که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم ویرا در واقعه سلطان العلما لقب
نهاد و چون ویرا ظهوری تمام حاصل شد و مرجع خواص و عوام گشت
جمعی از علما چون امام فخر الدین رازی و غیره بروی حسد بجنبید
و ویرا بخروج بر سلطان وقت متهم داشتند و ویرا از شهر بلخ عذر
خواست و دران وقت مولانا جلال الدین خورد سال بود از راه بغداد
بمکه توجه نمودند چون ببغداد رسیدند جمعی پرسیدند که اینان چه
طایفه اند و از کجا می آیند و بکجا می روند مولانا بهاء الدین فرمود
که من الله والی الله و لا حول و لا قوة الا بالله این سخن را بخدمت شیخ
شهاب الدین سهروردی رسانیدند فرمود که ما هذا الا بهاء الدین
البلخی و خدمت شیخ استقبال کرد چون برابر مولانا رسید از استر
فرود آمد و زانوی مولانا را ببوسید و بجانب خانقاه استدعا کرد
مولانا گفت موالی را مدرسه مناسب ترست در مستنصریه نزول
کرد و خدمت شیخ بدست خود موزه ویرا کشید روز سیم عزیمت
مکه مبارکه نمودند و بعد از مراجعت بجانب روم متوجه شدند
چهار سال در ارزنجان بودند و هفت سال در لارنده و در لارنده

خدمت مولانا جلال الدین را در سن هیژده سالکی کدخدا ساختند و در ثلث و عشرین و ستمایه سلطان ولد متولد شد و جون سلطان ولد بزرک شد هر کس که ایشان را نشناختی و با مولانا جلال الدین بدیدی برادران بنداشتی و بعد از ان سلطان ایشانرا از لارنده بقونیه استدعا کرد و مولانا بهاء الدین ولد آنجا بجوار رحمت حق بیوست

سید برهان الدین محقق رحمه الله تعالی

وی سید است حسینی از ترمذ است از مریدان و تربیت یافتکان مولانا بهاء الدین ولد و بسبب اشراف و بر خواطر در خراسان و ترمذ بسید سردان مشهور بود همان روزی که مولانا بهاء الدین ولد فوت شد وی در ترمذ با جمعی نشسته بود کفت دریغا که حضرت استاد و شیخم ازین عالم رحلت فرمود و بعد از جند روز بجهت تربیت مولانا جلال الدین بقونیه متوجه شد و خدمت مولانا نه سال تمام در خدمت و ملازمت وی نیازمندی نمود و تربیتها یافت کفته اند که جون خدمت شیخ شهاب الدین سهروردی بروم آمده بود بدیدن سید برهان الدین آمد سید بر خاکستر نشسته بود از جای بجنبید شیخ از دور تعظیم کرد و بنشست و سخنی واقع نشد مریدان برسیدند که موجب سکوت جه بود شیخ فرمود که بیش اهل حال زبان حال می باید نه زبان قال پرسیدند که ویرا جکونه یافتید کفت دریاییست مواج از در معانی و حقایق محمدی بغایت اشکار و بغایت نهان و خدمت شیخ صلاح الدین رحمه الله تعالی از جمله مریدان سید بوده سید مبشر بوده که

عالم را بشیخ صلاح الدین بخشیدیم و قالم را بمولانا و مزار متبرک سید در دار الفتح قیصریه است سلام الله و تحیاته علیه و علی جمیع عباد الله الصالحین

مولانا جلال الدین محمد بلخی الرومی قدس الله تعالی سره

ولادت خدمت مولانا در بلخ بوده است در ششم ربیع الاول سنه اربع و ستمایه میکویند که بر خدمت مولانا از بنج سالکی باز صور روحانی و اشکال غیبی یعنی سفرهٔ ملایکه و بررهٔ جن و خواص انس که مستوران قباب عزت اند ظاهر می شده اند و متمثل می کشته بخط مولانا بهاء الدین ولد یافته اند که جلال الدین محمد در شهر بلخ شش ساله بود که روز آدینه با جند کودک دیکر بر بامهای خانها ما سیر میکردند یکی از ان کودکان با دیکری کفته باشد که بیا تا ازین بام بران بام جهیم جلال الدین محمد کفته است این نوع حرکت از سک و کربه و جانوران دیکر می آید حیف باشد که آدمی باینها مشغول شود اکر در جان شما قوتی هست بیا تا سوی آسمان بریم و دران حالت از نظر کودکان غایب شد کودکان فریاد بر آوردند بعد از لحظهٔ رنک وی دیکر کون شده و جشمش متغیر کشته باز آمد کفت آن ساعت که با شما سخن میکفتم دیدم که جماعتی سبز قبایان مرا از میان شما بر کرفتند و بکرد آسمانها بکردانیدند و عجایب ملکوت را بمن نمودند و جون آواز فریاد و فغان شما بر آمد بازم برین جایکاه فرود آوردند و کویند که دران سن در هر سه جهار روز یکبار افطار میکرد و کویند که دران وقت که بمکه می رفته اند در نیشابور بصحبت شیخ فرید الدین عطار رسیده بود و شیخ کتاب اسرار نامه بوی داده بوده و آنرا بیوسته

باخود میداشته • خدمت مولوی می فرموده است که من این جسم
نیستم که در نظر عاشقان منظورم • بلکه من آن ذوقم وآن خوشی ام • که
در باطن مریدان از کلام من سر میزند • الله الله چون آن دم را یابی و
آن ذوق را بچشی غنیمت میدار • وشکرها میکن که من آنم • در خدمت
مولوی گفتند فلان میگوید که دل وجان در خدمتست • فرمود که خمش
در میان مردم این دروغ مانده است که میگویند • او آن چنان دل و
جان از کجا یافت که در خدمت مردان باشد • بعد از آن روی سوی
چلبی حسام الدین کرد • که الله الله با اولیاء حق زانو بزانو باید نشستن
که آن قرب را اثرهاست عظیم شعر یکی لحظه از دوری نشاید
که از دوری خرابیها فزاید • بهر حالی که باشی پیش او باش
که از نزدیک بودن مهر زاید • وفرموده است هر مرغی که از زمین
بالا پرد اگرچه بآسمان نرسد اما این قدر باشد که از دام دورتر باشد
و برهد • و همچنین اگر کسی درویش شود • و بکمال درویشی نرسد اما
این قدر باشد که از زمرهٔ خلق • و اهل بازار ممتاز باشد • و از زحمتهای
دنیا برهد • و سبک بار گردد • که نجا المخففون وهلک المثقلون • یکی
از ابناء دنیا پیش خدمت مولوی عذرخواهی میکرد • که در خدمت
مقصرم • فرمود که حاجت باعتذار نیست • آن قدر که دیگران از آمدن
تو منت دارند • ما از نا آمدن منت داریم • یکی از اصحاب را غمناک دید
فرمود که همه دلتنگی از دل نهادگی برین عالم است • هر دمی که آزاد
باشی ازین جهان و خود را غریب دانی • و در هر رنگ که بنگری و هر
مزه که بچشی دانی که با آن نمانی • و جای دیگر روی • هیچ دلتنگ نباشی

وفرموده

وفرموده است که آزاد مرد آنست • که از رنجانیدن کسی نرنجد • و جوانمرد
آن باشد که مستحق رنجانیدن را نرنجاند • مولانا سراج الدین قونوی
صاحب صدر و بزرگ وقت بوده • اما با خدمت مولوی خوش نبوده
پیش وی تقریر کردند • که مولانا گفته است که من با هفتاد و سه
مذهب یکی ام • چون صاحب غرض بود • خواست که مولانا را برنجاند
و بی حرمتی کند • یکی از نزدیکان خود که دانشمند بزرگ بود • بفرستاد
که بر سر جمع از مولانا بپرس که تو چنین گفته • اگر اقرار کند او را دشنام
بسیار بده • و برنجان • آنکس بیامد و بر ملا سؤال کرد که شما چنین گفته
اید که من با هفتاد و سه مذهب یکی ام • گفت گفته ام • آنکس زبان بگشاد
و دشنام و سفاهت آغاز کرد • مولانا بخندید • و گفت با این که تو
میگویی هم یکی ام • آنکس خجل شد و بازگشت • شیخ رکن الدین علاء
الدوله گفته است که مرا این سخن از وی خوش آمده است • خدمت مولوی
همواره از خادم سؤال کردی • که در خانهٔ ما امروز چیزی هست • اگر گفتی
خیرست هیچ نیست منبسط گشتی • و شکرها کردی • که لله الحمد که خانهٔ ما
امروز بخانهٔ پیغمبر میماند صلی الله علیه وعلی آله وسلم • و اگر گفتی که لا بد مطبخ
مهیاست • منفعل گشتی • و گفتی ازین خانه بوی فرعون می آید • و گویند
در مجلس وی هرگز شمع بر نکردندی الا نادراً • بغیر از روغن چراغ • گفتی هذا
للملوک • وهذا للصعلوک • روزی در مجلس وی ذکر شیخ اوحد الدین
کرمانی رحمه الله تعالی می کردند • که مردی شاهدباز بود • اما پاکباز بود
و کاری ناشایست نمیکرد • فرمود که کاشکی کردی • و گذشتی شعر
ای برادر بی نهایت درگهیست • بر هر آنچه می رسی بروی مایست

روزی فرمود که آواز رباب صریر باب بهشت است که می شنویم منکری
گفت ما همان آواز می شنویم چونست که چنان گرم نمیشویم که مولانا
خدمت مولوی فرمود که کلا و حاشا آنچه ما می شنویم آواز باز شدن
آن درست و آنچه وی شنود فراز شدن ٥ و فرموده است که
کسی بخلوت درویشی در آمد گفت چرا تنها نشسته گفت این دم
تنها شدم که تو آمدی مرا از حق مانع آمدی ٥ جماعتی از مولوی
التماس امامت کردند و خدمت شیخ صدرالدین قونیوی
نیز دران جماعت بود گفت ما مردم ابدالیم بهر جایی که می رسیم
می نشینیم و می خیزیم امامت را ارباب تصوف و تمکن لایقند
بخدمت شیخ صدرالدین اشارت کرد تا امام شد فرمود من یصلی
خلف امام تقی فکانما صلی خلف نبی خدمت مولانا در سماع بود
درویشی را در خاطر گذشت که سوال کند که فقر چیست مولانا در
اثنای سماع این رباعی را خواند شعر
الجوهر فقر و سوی الفقر عرض
الفقر شفاء و سوی الفقر مرض
العالم کله خداع و غرور
والفقر من العالم سر و غرض
از وی پرسیدند که درویش گناه
کند گفت مگر طعام نا اشتها خورد که طعام نا اشتها خوردن درویش را
گناهی عظیم است ٥ و فرموده است که صحبت عزیز است لا تصاحبوا
غیر ابناء الجنس ٥ و گفته اند که درین معنی حضرت خداوندم شمس الدین
تبریزی قدس سره فرموده که علامت مرید قبول یافته آنست که
اصلا با مردم بیگانه صحبت نتواند داشتن و اگر ناگاه در صحبت
بیگانه افتد چنان نشیند که منافق در مسجد و کودک در مکتب

و اسیر در زندان ٥ و در مرض اخیر با اصحاب گفته است که از رفتن
من غمناک مشوید که نور منصور رحمه الله بعد از صد و پنجاه سال
بروح شیخ فریدالدین عطار رحمه الله تعالی تجلی کرد و مرشد او شد
در هر حالتی که باشید با من باشید و مرا یاد کنید تا من شما را ممد
باشم در هر لباسی که باشم ٥ دیگر فرمود که در عالم ما را دو تعلق است
یکی ببدن و یکی بشما چون بعنایت حق سبحانه مجرد شوم و عالم تجرید
و تفرید روی نماید آن تعلق نیز از آن شما خواهد بودن ٥ خدمت
شیخ صدرالدین قدس سره بعیادت وی آمد فرمود که شفاک الله
شفاء عاجلا دفع درجات باشد امیدست که صحت باشد خدمت
مولانا جان عالمیانست فرمود که بعد ازین شفاک الله شما را باد
همانا که میان عاشق و معشوق پیراهنی از شعر بیش نمانده است
نمیخواهید که نور بنور بپیوندد شعر
من شدم عریان ز تن او از خیال
می خرامم در نهایات الوصال
شیخ با اصحاب گریان شدند
و حضرت مولانا این غزل فرمود ع
چه دانی تو که در باطن چه شاهی همنشین دارم
و خدمت مولانا در وصیت اصحاب چنین فرموده است اوصیکم
بتقوی الله فی السر و العلانیة و بقلة الطعام و قلة المنام و قلة الکلام
و هجران المعاصی و الآثام و مواظبة الصیام و دوام القیام و ترک
الشهوات علی الدوام و احتمال الجفاء من جمیع الانام و ترک المجالسة
مع السفهاء و العوام و مصاحبة الصالحین و الکرام و ان خیر
الناس من ینفع الناس و خیر الکلام ما قل و دل و الحمد لله وحده
سوال کردند که بخلافت مولانا مناسب کیست فرمود که چلبی حسام

الدین

تا سه بار این سوال وجواب مکرر شد چهارم بار کفتند نسبت بسلطان
ولد چه فرماید فرمود که وی پهلوانست حاجت بوصیت نیست
چلبی حسام الدین پرسید که نماز شما که گذارد فرمود که شیخ صدر الدین
و فرمود که یاران ما ازین سو میکشند و مولانا شمس الدین ازان جانب
میخواند یا قومنا اجیبوا داعی الله تا جا در فتنی است توفی قدس الله
تعالی روحه وقت غروب الشمس خامس جمادی الاخر سنة اثنتین و
سبعین وستمائة ه از شیخ مؤید الدین جندی سوال کردند که
خدمت شیخ صدر الدین در شان خدمت مولوی چه میکفت
کفت والله روزی با خواص یاران مثل شمس الدین ایکی و فخر الدین عراقی
و شرف الدین موصلی و شیخ سعید فرغانی و غیرهم نشسته بودند
سخن از سیرت و سریرت مولانا بیرون آمد حضرت شیخ فرمود
اکر بایزید و جنید درین عهد بودندی غاشیهٔ این مرد مردانه را
بر کرفتندی و منت بر جان خود نهادندی خوان سالار فقر محمدی
اوست ما بطفیل وی ذوق میکنیم همه اصحاب انصاف دادند و آفرین
کردند بعد ازان شیخ مؤید کفت من نیز از جملهٔ نیازمندان آن سلطانم و این بیت را بخواند شعر
لو کان فینا للالوهة صورة ... هی انت لا اکنی ولا اتردد

مولانا شمس الدین محمد بن علی بن ملک داد التبریزی قدس الله تعالی سره

خدمت مولوی در القاب وی چنین نوشته است المولی الاعز الداعی
الی الخیر خلاصة الارواح سر المشکوة والزجاجة والمصباح شمس
الحق والدین نور الله فی الاولین والآخرین ه وی کفته است که هنوز
در مکتب بودم و مراهق نشده بودم اکر چهل روز بر کذشتی از عشق

سیرت محمدی مرا آرزوی طعام نبودی و اکر سخن طعام کفتندی بدست
و سر منع آن کردمی ه وی مرید شیخ ابو بکر سله باف تبریزی بوده است
و بعضی کفته اند مرید شیخ رکن الدین سنجاسی بوده است که شیخ
اوحد الدین کرمانی نیز مرید ویست و بعضی میکویند که مرید بابا کمال
جندی بوده است و می شاید که بصحبت همه رسیده باشد و از همه
تربیت یافته بود و در آخر حال پیوسته سفر کردی و نمد سیاه پوشیدی
و هر جا که رفتی در کاروان سرا فرود آمدی کویند که بخطهٔ بغداد
رسید شیخ اوحد الدین کرمانی را دریافت پرسید که در چکاری کفت
ماه را در طشت آب می بینم مولانا شمس الدین فرمود اکر بر کردن دمل
نداری چرا بر آسمانش نمی بینی ه و کویند دران وقت که مولانا شمس
الدین در صحبت بابا کمال بود شیخ فخر الدین عراقی نیز بموجب فرموده
شیخ بهاء الدین زکریا آنجا بوده است و هر فتحی و کشفی که شیخ فخر الدین
عراقی را روی می نمود آنرا در لباس نظم و نثر اظهار می کرد و بنظر بابا کمال می
رسانید و شیخ شمس الدین ازان هیچ چیز اظهار نمیکرد روزی بابا کمال
ویرا کفت فرزند شمس الدین ازان اسرار و حقایق که فرزند فخر الدین
عراقی اظهار میکند بر تو هیچ لایح نمیشود کفت بیش ازان مشاهده
می افتد اما بواسطهٔ آنکه وی بعضی مصطلحات ورزیده می تواند که آنها
را در لباس نیکو جلوه دهد و مرا آن قوت نیست بابا کمال فرمود که
حق تعالی ترا مصاحبی روزی کند که معارف و حقایق اولین و آخرین
را بنام تو اظهار کند و ینابیع حکم از دل او بر زبانش جاری شود
و بلباس حرف و صوت در آید طراز آن لباس بنام تو باشد ه کویند

که مولانا شمس الدین در تاریخ سنهٔ اثنین واربعین وستمایه در اثنا
مسافرت بقونیه رسید در خان شکرریزان فرود آمد و خدمت مولانا
دران زمان بتدریس علوم مشغول بود روزی با جماعتی فضلا از مدرسه
بیرون آمد واز پیش خان شکرریز میگذشت خدمت مولانا شمس الدین
پیش آمد وعنان مرکب مولانا بگرفت وگفت یا امام المسلمین بایزید
بزرکترست یا مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم مولانا گفت که از
هیبت آن سوال گوییا که هفت آسمان ازیکدیگر جدا شد وبر زمین
ریخت وآتشی عظیمی از باطن من بر دماغ زد وازانجا دیدم که دودی
تا ساق عرش برآمد بعد ازان جواب دادم که مصطفی صلی الله علیه وسلم
بزرگترین عالمیانست چه جای بایزیدست گفت پس چه معنی دارد
که مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وسلم میفرماید که ما عرفناک حق معرفتک
وابویزید می گوید که سبحانی ما اعظم شانی وانا سلطان السلاطین
نیز گفته است گفتم که ابویزید را تشنگی از جرعهٔ ساکن شد دم از
سیرابی زد کوزهٔ ادراک او ازان پر شد وآن نور بقدر روزنهٔ خانهٔ
او بود اما مصطفی را صلی الله علیه وعلی آله وسلم استسقای عظیم وتشنگی
در تشنگی بود وسینهٔ مبارکش بشرح الم نشرح لک صدرک ارض الله
واسعه گشته بود لاجرم دم از تشنگی زد وهر روز در استدعا در زیادتی
قربت بود مولانا شمس الدین نعرهٔ زد وبیفتاد ومولانا از استر فرود
آمد سر مبارک او را بر زانو نهاده بود بعد ازان دست او را بگرفت
وروانه شد ومدت سه ماه در خلوتی لیلاً ونهاراً بصوم وصال
نشستند که اصلا بیرون نیامدند وکسی را زهره نبود که در خلوت

ایشان درآید روزی خدمت مولانا شمس الدین از مولانا شاهدی التماس
کرد مولانا حرم خود را دست گرفته درمیان آورد فرمود که او خواهر
جانی منست نازنین پسری میخواهم فی الحال فرزند خود سلطان ولد را
پیش آورد فرمود که وی فرزند منست حالیا اگر قدری شراب دست میدادی
ذوقی میکردیم مولانا بیرون آمد وسبویی از محلهٔ جهودان پر کرده بیاورد
مولانا شمس الدین فرمود که من قوت ومطاوعت وسعت مشرب مولانا را
امتحان میکردم از هرچه گویند زیاده است وفرموده از مشایخ می
پرسیم لی مع الله وقت این وقت مستمر باشد گویند که نی مستمر نباشد
وفرموده که شخصی درویشی را از امت محمد صلی الله علیه وعلی آله وسلم دعا
کرد وگفت خدای تعالی ترا جمعیت دهاد گفت هی هی این دعا مکن
مرا دعا کن که یارب جمعیت از و بردار خدایا تفرقه اش ده که من عاجز شده
ام در جمعیت وفرموده است که یکی گفت در سقایه نام حق نباید گفت
قرآن نشاید خواند مگر آهسته گفت آنرا چه کنم که او را از خود جدا
نمی توانم کرد شاه از اسب فرو نمی آید اسب بیچاره چه کند وبعضی گفته اند
که چون خدمت مولانا شمس الدین بقونیه رسید وبمجلس مولانا درآمد
خدمت مولانا در کنار حوضی نشسته بود وکتابی چند پیش نهاده بود پرسید
که این چه کتابهاست مولانا گفت این را قیل وقال گویند ترا با این چه کار
خدمت مولانا شمس الدین دست دراز کرد وهمه کتابها را در آب
انداخت خدمت مولانا بتاسف تمام گفت هی درویش چه کردی بعضی
ازانها فواید والدم بود که دیگر یافت نیست شیخ شمس الدین دست
در آب کرد ویکان یکان کتابها را بیرون آورد وآب در هیچ یک

از انها اثر نکرده خدمت مولانا گفت این چه سر است شیخ شمس الدین
گفت این ذوق و حالست ترا ازین چه خبر. بعد از ان با یکدیگر بنیاد
صحبت کردند چنانچه گذشت ٥ شبی شیخ شمس الدین با خدمت مولانا
در خلوتی نشسته بودند شخصی از بیرون در شیخ را اشارت کرد تا بیرون
آید فی الحال برخاست. و با مولانا گفت بکشتنم میخوانند. بعد از توقف
بسیار خدمت مولانا فرمود. الا له الخلق و الامر تبارک الله رب العالمین.
هفت کس دست یکی کرده بودند. و در کمین ایستاده کاردی راندند.
شیخ نعره زد چنانکه آن جماعت بیهوش بیفتادند. و یکی از انها علاء
الدین محمد بود. فرزند مولانا که بداغ انه لیس من اهلک اتسام داشت.
و چون آن جماعت بهوش باز آمدند غیر از چند قطره خون هیچ ندیدند
از ان روز باز تا این غایت نشانی از ان سلطان معنی پیدا نیست.
و کان ذلک فی شهور سنه خمس و اربعین و ستمایه. و آن ناکسان
در اندک زمانی هر یک ببلایی مبتلا شدند. و هلاک گشتند. و علاء
الدین محمد را علتی عجب پیدا شد. و هم دران ایام وفات یافت.
و خدمت مولانا بجنازهٔ وی حاضر نشد ٥ و بعضی گفته اند که شیخ
شمس الدین در جنب مولانا بهاء الدین ولد مدفونست. و بعضی
گفته اند که آن ناکسان بدن مبارکش را در چاهی انداخته بودند.
شبی سلطان ولد در خواب دید. که شیخ شمس الدین اشارت کرد که
در فلان چاه خفته ام. نیم شب یاران محرم را جمع کرد. و در مدرسهٔ
مولانا بهلوی بانی مدرسه امیر بدر الدین دفن کردند. و الله تعالی اعلم.

شیخ صلاح الدین فریدون القونوی المعروف به زرکوب رحمه الله تعالی

وی در بدایت حال مرید سید برهان الدین محقق ترمذی بود. روزی
خدمت مولانا از حوالی زرکوبان میگذشت. از آواز ضرب ایشان حالی
در وی ظاهر شد. و بچرخ در آمد. شیخ صلاح الدین بالهام از دکان
بیرون آمد. و سر در قدم مولانا نهاد. خدمت مولانا در سماع بود و این
غزل فرمود **شعر** یکی گنجی پدید آمد درین دکان زرکوبی
زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی ∴ شیخ صلاح الدین فرمود
تا دکان را یغما کردند. و از دو کون آزاد شد. و در صحبت مولانا در آمد شد
خدمت مولانا همان عشق بازی که با شیخ شمس الدین داشت. با وی
پیش گرفت. و مدت ده سال با وی موانست و مصاحبت داشت. روزی
از خدمت مولانا سوال کردند که عارف کیست. گفت آنکه از سر تو سخن گوید
و تو خاموش باشی. و آن چنان مرد صلاح الدین است. و چون سلطان
ولد بدرجهٔ بلوغ رسید خدمت مولانا دختر شیخ صلاح الدین را
بجهة وی خطبه کرد. و چلبی عارف از ان دختر بود. و خدمت شیخ صلاح الدین
در قونیه مدفونست. در جوار مولانا بهاء الدین ولد قدس الله تعالی روحهما.

شیخ حسام الدین حسین محمد بن الحسن بن اخی ترک رحمه الله تعالی

و چون شیخ صلاح الدین بجوار رحمت حق پیوست. عنایت خدمت مولانا
و خلافت وی بچلبی حسام الدین منتقل شد. و عشق بازی با وی بنیاد
نهاد. سبب نظم مثنوی آن بود که چون چلبی حسام الدین میل اصحاب را
بالهی نامهٔ حکیم سنایی. و منطق الطیر فرید الدین عطار و مصیبت نامهٔ
وی دریافت. از خدمت مولانا درخواست. که اسرار غزلیات بسیار شد.
اگر چنانچه بطرز الهی نامهٔ سنایی یا منطق الطیر منظوم گردد تا دوستان را

یادکار بود غایت عنایت بود خدمت مولانا فی الحال از سر دستار خود
کاغذی بدست جلبی حسام الدین داد در آنجا هژده بیت از اول مثنوی
نوشته از آنجا که **مثنوی** بشنو از نی جون حکایت میکند
تا آنجا که • بس سخن کوتاه باید والسلام • بعد از آن خدمت مولانا فرمود
که بیش از آنکه از ضمیر شما این داعیه سر برزند از عالم غیب در دلم این القا
کرده بود که این نوع کتابی نظم کرده شود و باهتمام تمام در نظم مثنوی
شروع نمود کاه کاه جنان بودی که از اول شب تا مطلع فجر خدمت مولانا
املا می کرد و جلبی حسام الدین می نوشت و مجموع آن نوشته را باواز بلند
بر خدمت مولانا می خواند و جون مجلد اول با تمام رسید حرم جلبی حسام الدین
وفات یافت در میانه فترتی واقع شد بعد از دو سال جلبی حسام الدین
بخدمت مولانا نیاز مندی تمام بتقدیم رسانید و بقیه مثنوی را استدعا
نمود جنانجه در مفتتح مجلد ثانی بآن اشارت رفته است **شعر**
مدتی این مثنوی تاخیر شد ∴ مهلتی بایست تا خون شیر شد
بعد از آن تا آخر کتاب مولانا می فرمود و جلبی حسام الدین می نوشت
روزی جلبی حسام الدین کفت که وقتی که اصحاب مثنوی مخدومی را می خوانند
واهل حضور در نور آن مستغرق می شوند می بینم که جماعتی غیبیان بکف
دورباشها و شمشیرها کرفته حاضر می شوند و هر که از سر اخلاص اصغا
نمیکند بیخ ایمان او را و شاخهای دین او را می برند و کشان کشان بمستقر
سقر می برند خدمت مولانا فرمود که جنانست که دیدی **شعر**
دشمن این حرف این دم در نظر ∴ شد ممثل سرنکون اندر سقر
ای حسام الدین تو دیدی حال او ∴ حق نمودت پاسخ افعال او

سلطان ولد قدس الله تعالی روحه

وی سید برهان الدین محقق و شیخ شمس الدین تبریزی را خدمتهای
شایسته کرده بود و با شیخ صلاح الدین که پدر خاتون وی بود ارادت
تمام داشت و یازده سال جلبی حسام الدین را قایم مقام و خلیفه پدر
خود می داشت و سالها بسیار کلام والد خود را بلسان فصیح و بیان
صریح تقریر میکرد و ویرا مثنویست بر وزن حدیقه حکیم سنایی از معارف
و اسرار در آنجا درج کرده است و بارها خدمت مولانا ویرا خطاب
کردی که انتَ اَشْبَهُ الناسِ بی خَلقاً وَخُلقاً و عظیم دوستش داشتی
کویند که بقلم مسطر بر دیوار مدرسه خود نوشته بود که بهاء الدین سا
نیکبخت است خوش زیست و خوش می رود والله اعلم ه وکویند که روزی
ویرا نوازش بسیار نمود و می کفت که بهاء الدین آمدن من باین عالم جهت
ظهور تو بود این همه سخنان قول منست و تو فعل منی ه روزی خدمت
مولانا ویرا کفت بدمشق رو بطلب مولانا شمس الدین وجندین سیم و زر
با خود ببر و در کفش آن سلطان ریز و کفش مبارکش را بطرف روم بکردان
جون بدمشق رسی در صالحیه خانیست مشهور یکسر بانجا رو که ویرا آنجا
یابی که با فرنکی پسری صاحب جمال شطرنج می بازد جون وی می برد زر می
ستاند و جون آن پسر می برد سیلی میخورد زنهار که انکار نیاری که آن پسر
ازین طایفه است اما خود را نمی داند می خواهد که ویرا بوی شناسا
کردانند جون ولد بجانب دمشق رفت مولانا شمس الدین را هم آنجا که نشان
داده بود یافت که با آن پسر شطرنج می باخت با جماعت همراهان پیش وی
سر نهادند و رقصها کردند آن فرنکی پسر جون آنرا بدید بزرکی ویرا دانست

ازلی دبهای خود خجل شد برهنه کرد وایمان آورد و بانصاف بایستاد و خواست که هرچه دارد بیغما دهد مولانا شمس الدین نکذاشت فرمود که بفرنکستان بازکرد و عزیزان آن دیار را مشرف کردان و قطب آن جماعت باش بعد از ان سلطان ولد زر و سیمی که آورده بود در کفش مولانا شمس الدین تخت و کفش ویرا بطرف روم کردانید و از زبان خدمت مولانا و سایر مخلصان روم استدعاء وی کرد وی قبول فرمود اسبی که داشت بیش کشید مولانا شمس الدین سوار شد و سلطان ولد بیاده در رکاب وی روان کشت مولانا شمس الدین فرمود که بهاء الدین سوار شو سرنهاد و کفت شاه سوار و بنده سوار این هرکز روا نباشد از دمشق تا قونیه در رکاب وی بیاده رفت چون بقونیه رسید مولانا شمس الدین خدمتها سلطان ولد را با مولانا تقریر میکرد و میکفت که من ویرا چنین کفتم و وی جوابم چنین داد و بشاشت بسیاری نمود بس کفت مرا از موهبت حق تعالی دو چیزست سر و سر سر را در راه مولانا باخلاص فدا کردم و سر را بهاء الدین ولد بخشیدم اکر بهاء الدین را عمر نوح بودی و همه را درین راه صرف کردی آنش میسر نشدی که درین سفر از من بوی رسید امیدست که از شما نصیبها یابد و چون خدمت مولانا بجوار رحمت حق بیوستند بعد از روز هفتم جلبی حسام الدین برخاست و با جمیع اصحاب بیش سلطان ولد آمد و کفت میخواهم که بعد الیوم بجای بدر بنشینی و مخلصان و مریدانرا ارشاد کنی و شیخ راستین ما باشی و من در رکاب تو غاشیه بر دوش نهاده بندکی کنم و این بیت بخواند **شعر**

بر خانهٔ دل ای جان آن کیست ایستاده ❊ بر تخت شه که باشد جز شاه و شاه زاده

سلطان ولد سر نهاد و بسیار کریست و فرمود که الصوفی اولی بخرقته والیتیم اجری بحرقته همچنانکه درو الد خلیفه و بزرکوار بودی همچنین درین زمان خلیفه و بزرکوار مایی وی کفته که روزی والد کفت که بهاء الدین اکر خواهی که دایما در بهشت برین باشی با همه کس دوست شو و کین کسی در دل مدار و این رباعی را بخواند **رباعیه**

بیشی طلبی ز هیچ کس بیش مباش ❊ چون مرهم و موم باش چون نیش مباش
خواهی که ز هیچ کس بتو بد نرسد ❊ بدکوی و بدآموز و بداندیش مباش

تمامی انبیا علیهم السلام این کرده اند و این سیرت را بصورت آورده لاجرم کافهٔ عالمیان مغلوب خلق ایشان کشته اند و مجذوب لطف ایشان شده چون دوستانرا یاد میکنی بوستان درونت از خوشی می شکفد و از کل و ریحان پر میشود و چون ذکر دشمنان میکنی باغ درونت از خار و مار پر میشود و پژمرده خاطر میکردی و کویند که در شب وفات خود این بیت می خوانده است **شعر**

امشب شب آنست که بینم شادی ❊ دریابم از خدای خود آزادی

توفی قدس سره لیلة یوم السبت العاشر من شهر رجب سنه اثنی عشر و سبعمایه

شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه

امام یافعی در القاب وی چنین نوشته است استاد زمانه فرید اوانه مطلع الانوار و منبع الاسرار دلیل الطریقه و ترجمان الحقیقه استاد الشیوخ الاکابر الجامع بین علمی الباطن والظاهر قدوة العارفین و عمدة السالکین العالم الربانی شهاب الدین ابو حفص عمر بن محمد البکری السهروردی قدس الله تعالی سره از اولاد ابو بکر صدیقست رضی الله تعالی عنه و انتساب وی در تصوف بعم وی ابو النجیب سهروردی است و بصحبت شیخ عبد القادر کیلانی رسیده است

وغیر ایشان از مشایخ بسیاری را دریافته است و گفته اند که با بعضی
از ابدال در جزیره عبادان بوده و خضر را علیه السلام دریافته ٥
شیخ عبد القادر ویرا گفته است انت آخر المشهورین بالعراق
ویرا تصانیف است چون عوارف و رشف النصایح و اعلام التقی و
غیرها عوارف را در مکهٔ مبارک تصنیف کردهٔ است هر گاه که بروی
امری مشکل شدی بخدای تعالی بازگشتی و طواف خانه کردی و طلب
توفیق کردی در دفع اشکال و دانستن آنچه حق است در وقت خود
شیخ الشیوخ بغداد بود و ارباب طریقت از بلاد دور و نزدیک
استفتاء مسائل از وی کردندی کتب الیه بعضهم یا سیدی ان ترکتُ
العمل خلدت الی البطالة وان عملت دخلنی العجب فکتب فی جوابه اعمل
واستغفر الله من العجب ٥ و در رساله اقبالیه مذکورست که شیخ
رکن الدین علاء الدوله گفته است که از شیخ سعد الدین حمویی
پرسیدند که شیخ محیی الدین را چون یافتی گفت بحر مواج لا نهایة له
گفتند شیخ شهاب الدین سهروردی را چگونه یافتی گفت نور متابعة
النبی صلی الله علیه وعلی آله وسلم فی جبین السهروردی شی آخر و ولادت
وی در رجب سنه تسع وثلثین وخمسمائه بوده است و وفات
وی در سنه اثنتین وثلثین وستمائه ٥

شیخ نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی قدس الله تعالی سره

وی عالم بوده و عارف و سرچشمهٔ علوم و معارف پدر وی که از امناء
تجار و اغنیاء کبار بود و از شام بشیراز آمده بود و آنجا متاهل و متوطن
شده ٥ شبی در خواب دید که امیر المؤمنین علی رضی الله تعالی عنه

بپیش وی طعامی آورد و با وی بخورد و ویرا بشارت داد که حق سبحانه و تعالی
ترا فرزند نجیب صالح خواهد داد چون آن فرزند بزاد ویرا علی نام نهاد
بنام حضرت امیر و لقب نجیب الدین کرد و وی از بدایت حال محبت فقرا
می ورزید و با ایشان می نشست هر چند پدر ویرا لباسهاء فاخر می ساخت
و طعامهای لذیذ می داد بآن التفات نمیکرد و می گفت من جامهٔ زنان
نمی پوشم و طعام نازکان نمیخورم و جامهاء پشمین می پوشید و طعامهای
بی تکلف می خورد تا آنزمان که بزرگ شد و داعیهٔ طلب در وی قوت
یافت و در خانهٔ تنها بسر می برد یکشب در خواب دید که از روضهٔ
شیخ کبیر پیری بیرون آمد و در عقب وی شش پیری دیگر بر یک راه می
رفتند راست یکی در عقب دیگری آن پیر اول در روی وی تبسم کرد و
دست وی بگرفت و بدست پیر آخرین داد و گفت ای ودیعتی است
از خدای تعالی نزدیک تو چون بیدار شد خواب را با پدر بگفت پدرش
گفت این خواب را تعبیر نمی تواند کرد مگر شیخ ابرهیم و وی در آن
زمان از بجا نین عقلا بود کسی پیش وی فرستاد که از تعبیر آن خواب
سوال کند چون شیخ ابرهیم آنرا بشنید گفت نیست مگر خواب
علی بزغش پیر اول شیخ کبیرست و پیران دیگر آنان که این طریقه
از وی گرفته اند و می باید که آن پیر آخرین زنده باشد که حوالهٔ تربیت
وی باو کرده است می باید که آن شیخ را طلب کند تا بمقصود برسد
از پدر اجازت خواست و بجانب حجاز روان شد چون بشیخ شهاب
الدین سهروردی رسید ویرا بشناخت که همان کس است که در خواب
دیده بود و شیخ نیز بر حال وی اطلاع داشت مضمون خواب ویرا

با وی بگفت و بیش شیخ ملازم شد و سالها بسر برد و خرقه پوشید
و مصنفات شیخ و غیر آنرا از شیخ شنید و باذن شیخ بشیراز
مراجعت کرد و متاهل شد و خانقاهی بنا کرد و بارشاد طالبان
مشغول شد و حالات و کرامات وی میان خلق اشتهار یافت و وی را
سخنان لطیف و رسالها شریفاست که ازان بوی انفاس حضرت
شیخ شهاب الدین می آید ٥ روزی ویرا گفتند سر توحید را بمثالی
روشن کن گفت دو آیینه و سیبی یکی از فضلا حاضر بود این معنی را
بنظم آورد و گفت رباعیه شیخی کامل نجیب دین بیر کهن
این حرف نو آورد بصحرای سخن ❀ گفتا که ز وحدت ار مثالی خواهی
سیبی و دو آیینه تصور می کن ❀ روزی دیگر فرمود که پیوسته
وصف خال معشوق میکنم و این عجب که او را خود خال نیست
پس فرمود که می خواهم که کسی این معنی را بنظم آرد همان فاضل حاضر بود گفت
ای انکه ترا بحسن تمثالی نیست ❀ چون حال من از خال رخت خالی نیست
وصافی من همه ز خال رخ تست ❀ وین طرفه که بر رخ تو خود خالی نیست
توفی فی شعبان سنة ثمان و سبعین و ستمایه ٥

ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش رحمه الله تعالی

وی خلف صدق و خلیفه بحق بود مر پدر خود را چون مادر وی بوی
حامله شد شیخ شهاب الدین برای وی پاره از خرقه مبارک خود فرستاد
و چون متولد شد آنرا در وی بوشانیدند اول خرقه که در دنیا پوشید
آن بود و چون بزرگ شد بخدمت پدر مشغول شد و تربیت یافت
و در ایام حیات پدر بحج رفت شب عرفه در خواب دید که بروضه

شریفه صلی الله علیه و علی آله و سلم آمد و سلام گفت از حجره شریفه آواز
آمد که و علیک السلام یا ابا النجاشی پدر وی بران حال مطلع شد و اهل
خود را ازان خواب خبر داد و بشارت داد ایشانرا که مراد حاصل شد
بعد ازان درس گفت و حدیث روایت کرد و تصنیف کرد و از تصانیف
وی یکی آنست که عوارف را ترجمه کرده است و در انجا تحقیقات صادر
از کشف و الهام بسیارست و بمقامات بلند رسید و بکرامات مشهور
شد و این دو بیت را از اشعار شیخ شهاب الدین بسیار می خواند بسیار اشعر
وقد کنت لا ارضی من الوصل بالرضا ❀ و آخذنا فوق الرضا متبرما
فلما تفرقنا و شط مزارنا ❀ قنعت بطیف منک یاتی مسلما
توفی فی رمضان سنة ست عشرة و سبعمایه رحمه الله تعالی

شیخ محمد عیسی رحمه الله تعالی

شیخ نجیب الدین بزغش قدس سره فرمود که روزی با جمعی از اصحاب
در خدمت شیخ شهاب الدین قدس الله تعالی سره بودیم شیخ فرمود
که یکی از اصحاب از خانقاه بیرون رود و مردی غریب که آنجا یابد درون
آرد که بوی آشنایی بمشام من می رسد یکی از اصحاب بیرون رفت
کسی نیافت باز آمد که کسی نیافتم شیخ بهیبت فرمود که دیگر بار برو
که بیابی دیگر بار برفت سیاهی دید اثر غربت و سفر بر وی و ویرا درون
آورد قصد آن کرد که در صف نعال بنشیند شیخ گفت ای شیخ محمد
نزدیک آی که از تو بوی آشنایی می آید بگذشت و بهلوی شیخ
بنشست شیخ و وی در سر با یکدیگر سخنها گفتند پس آن سیاه
بوسه بر دندان شیخ داد شیخ فرمود تا سفره حاضر کردند و چیزی خود

ومن روزه دار بودم شیخ فرمود که هر که روزه دارست بحال خود باشد
دران سفره انار بود شیخ اناری خورد و دانهٔ آن از دهن بیرون می
آورد و پیش خود می نهاد در خاطر من گذشت که من آن دانها را برگیرم
که برکت آب دهن شیخ بآن رسیده است و بآن افطار کنم چون این
بر خاطرم گذشت آن سیاه دست فراز کرد و آنرا برگرفت و بخورد
و بمن نگریست و تبسم کرد من دانستم که خاطر مرا دانست چون سفره
برداشتند شیخ گفت که شیخ محمد حافظ قرآنست ولی چند وقتست
که تنها خوانده است کسی می خواهد که هر روزی چیزی بروی خواند
هر که از اصحاب شیخ قرآن حفظ داشت چون عنایت شیخ را با وی
دانستند استدعای آن کردند و مرا نیز در خاطر گذشت اما بزبان نیاوردم
و حواله باختیار شیخ کردم شیخ ویرا حواله بمن کرد و گفت شیخ محمد
هر روز پیش علی شیرازی می رود و جزوی بروی بخواند چون شب
درآمد شیخ عیسی که خادم شیخ بود بیامد و اناری بیاورد بعضی از آن
خورده بمن داد و گفت شیخ بعضی ازین خورده است و باقی ترا فرستادم
تا بدان افطار کنی و گفته که بگوی این عوض آن ثفل انارست که شیخ
محمد بخورد پس من بدان افطار کردم چون نماز صبح بگذاردیم و من
بخانهٔ خود رفتم آن سیاه درآمد و سلام کرد و من جواب گفتم
بنشست و هیچ نگفت من نیز هیچ نگفتم که وی هیبتی داشت یک
جزو از اول قرآن بخواند و برخاست و بخانهٔ خود رفت و روز دوم
نیز همچنین کرد روز سیوم چون وظیفهٔ خود بخواند بیستاد و گفت
میان من و تو حق استاد و شاگردی شد من از یمن و شیراز ندیده ام

بوی

مرا وصف مشایخ شیراز بگوی من آغاز کردم و نام هر کس از مشایخ که در
شیراز بودی گفتم چون نام همه بگفتم گفت نام زهاد و گوشه
نشینان نیز بگوی نام ایشان نیز بگفتم چون تمام شد وی از هوش برفت
چنانکه من ترسیدم که مگر بمرد که نفسش منقطع گشته بود زمانی دراز
دران بود بعد ازان بهوش آمد و گفت رفتم و همه را دیدم اکنون تو نام
ایشان یک یک باز میگوی تا من وصف ایشان میگویم من نام یک یک
می گفتم و وی چنان وصف ایشان می کرد که سلوک ایشان و حال ایشان
و لباس ایشان چگونه است که گویی در برابر وی نشسته بودند و وی
ایشانرا می دید من تعجب کردم پس در آخر گفت یکی ازینها که یاد کردیم
که ویرا حسین فلان گویند از مرتبهٔ ولایت افتاد و نام وی از جریدهٔ
اولیا محو کردند گفتم سبب چه بود گفت پادشاه شیراز اتابک ابو بکر را
بوی ارادتی پدید آمد و پیش وی رفت و ویرا مال و نعمت داد و بسبب
آن از نظر حق بیفتاد پس من این سخن را یاد داشتم چون بشیراز آمدم
همچنان بود که وی گفته بود پس گفت دیگری که ازین زهاد یاد کردی
یکی ترا نشانهٔ داده است و با تست ظاهر کن تا ببینم هر چند اندیشه
کردم بخاطر من نیامد نظر در کفش من کرد و گفت آن چیست مرا یاد
آمد که زاهدی بود در شیراز کفش دوختی چون بسفر بیرون می آمدم
مرا دو جفت کفش بتبرک داد و گفت تا نشانه باشد که مرا بدعا یاد
داری چه راحتها و روحها که از صحبت وی بمن رسید آنگاه از خدمت
شیخ خرقه پوشید و شیخ او را اجازت الباس خرقه داد بولایت خود
بازگشت و آنجا مشهور شد و خلق بسیار مرید وی شدند ۵

شیخ ابراهیم مجذوب رحمه الله تعالی

وی همانست که ذکر وی در بیان احوال شیخ نجیب الدین بزغش
گذشت شیخ نجیب الدین گفته است که دیوانهٔ عجب بود و خلق می گفتند
که وقت باشد که چند روز هیچ نخورد و وقت باشد که بیک دفعه
صد من بخورد و ویرا احوال و کرامات عجیب می گفتند مرا آرزوی صحبت
اوی بود میگفتم بیا تا یک روز هم صحبت باشیم اجابت نمیکرد
یکبار آخر روزی ویرا در بازار دیدم و میان زمستان گفت این ساعت
وقت آنست که هم صحبت باشیم لیکن بشرط آنکه امشب در مسجد بازار
باشیم و با وی در مسجد رفتم گفتم طعامی بیاورم گفت من سیرم پس برف
و باران آمدن گرفت و ناودانها روان گشت چون نماز شام و خفتن
بگزاردیم و خلق از مسجد بیرون رفتند و من با وی تنها بماندم گفت من
گرسنه ام چیزی بیاور تا بخورم شب تاریک بود و برف و بارانی عظیم
می آمد چند دینار زر داشتم ویرا دادم و گفتم معذور دار که عذر و اضحست
این زر را فردا وقت خود ساز زر را بستد و ساعتی صبر کرد باز گفت
من گرسنه ام برخیز و چیزی بیار تا بخورم خانهٔ من از آن مسجد دور بود
اما نزدیک آن مسجد مرا خویشی بود منعم بخانهٔ وی رفتم و چون شنیده
بودم که وی چیزی بسیاری خورد گفتم مرا جماعتی مهمانان رسیده اند
و این بآن معنی گفتم که هر یک تن در حقیقت جمعی است از بس لطایف
که در ویست از نفس و قلب و روح و غیرها ایشان گفتند دیرگاه است
و طعام پخته نمانده است خدمتکاران داشتند هر یکی را طبقی بر سر
نهادند بعضی پر از برنج خام و بعضی پر باقلاء خام و بعضی نیف و بعضی

نخود و گندم و یکعدد دنبه و یک عدد قدید و با من بمسجد آوردند گفتند
خود بپز پس آنها پیش وی بنهادم و با خود تخمین کردم آن همه بنجاه
من بود گفتم صبر کن تا اینها را بپزم گفت من همچنین می خورم همه
را همچنان خام بخورد ساعتی صبر کرد آواز سایلی از ده گذر بر آمد که در یوزه
میکرد از مسجد بیرون دوید هر چه جمع کرده بود از وی بستد مقدار
ده من نان پارها و طعامها بمسجد درون آورد و همه را بخورد چون از
شب نیمه گذشت مرا گفت برخیز و در گوشهٔ مسجد رو و بخسب که بسیار
زحمت از من کشیدی اما اگر حرکتی کنی یا بجنبی ترا هلاک کنم من بگوشهٔ
مسجد رفتم و بخسپیدم و زهرهٔ آن نداشتم که حرکتی کنم چنانکه اگر عضوی
از من خارش میکرد زهرهٔ خاریدن نداشتم و در آن مسجد سنگی بزرگ
نهاده بود هر ساعت برخاستی و آن سنگ را برگرفتی و ببالین من
آوردی و با خود گفتی این سنگ را بوی فرو کوبم و ویرا هلاک کنم
پس هم خود گفتی که روا نباشد که پدرش مردی پرست فردا جزع
کند آن سنگ را باز بجای خود نهادی چند نوبت چنین کرد و مرا
از ترس خواب نمی آمد اما خود را چنان می نمودم که در خوابم پس مرا گفت
میدانم که در خواب نهٔ ترا زحمت بسیار دادم اکنون ترا بخدای بخشیدم
بر بام مسجد می روم تا تو ایمن گردی و خواب کنی پس بر بام رفت و بر
سر نردبان مسجد یک خانه بود و کتاب بسیار در آنجا که امام مسجد
نهاده بود بآن خانه در رفت من از ترس برفتم و در خانه از بیرون
ببستم و بخفتم آواز چیز خوردن وی از آن خانه می آمد و من در تعجب
بودم که وی چه می خورد که میدانستم که در آن خانه هیچ خوردنی نیست چون

بامداد بیرون آمدم و برفت در ان خانه رفتم دیدیم که جلدهای همه کتابها را خورده بود

شیخ جمال الدین لود رحمه الله تعالی

شیخ نجیب الدین گفته است که وقتی مرا کسی گفت لودی غریب بدین شهر آمده است نام وی جمال الدین و جذبهٔ قوی دارد و در مسجد جامع می باشد بمسجد جامع رفتم دیدم که جذبهٔ عظیم دارد و استغراقی تمام و در چشمش از اثر آن چون دو کاسهٔ خون پیش وی رفتم و سلام کردم جواب داد پس گفت مرا با سفید سیاه کان کاری نیست یعنی با فقها و نویسندگان کاری نیست کسی حاضر بود گفت این شخص از صوفیانست پیش او بنشستم و از احوال او سوال کردم گفت من مردی ام لود و امّی و چیزی نمی دانم مرا باستور داشتن خوش بود پیوسته ستوران داشتمی یکروز در پایگاه برابر ستوران نشسته بودم ناگاه حالی بر من مکشوف گشت و جذبهٔ ظاهر شد و حجاب مرا از پیش من برداشتند بیهوش شدم و بیفتادم و در دست و پای ستوران می غلطیدم چون با هوش آمدم مرا سرّ توحید مکشوف شده بود ٥ وهم شیخ نجیب الدین گفته است که وی پیوسته شطحیات گفتی چنانکه از علما و صلحا بانکار وی برخاستند و او را بکفر نسبت کردند و بتکفیر وی فتوی نوشتند و پیش اتابک ابو بکر که پادشاه شیراز بود بردند و عرض کردند و اجازت قتل او خواستند اتابک گفت اگر دو شخص دیگر که در شیراز اند فتوی دهند بتکفیر وی اجازت دهم بقتل وی یکی شیخ نجیب الدین برغش و یکی شیخ معین الدین که بزرگی دیگر بوده است فتوی پیش من آوردند من بران نوشتم که او مجذوبست و مغلوب و کشتن وی جایز نیست و شیخ معین الدین نیز

همین نوشت اتابک بقتل وی اجازت نداد ٥ وهم وی گفته است که یکروز وضوی ساختم و جمال الدین در من می نگریست چون آب بروی می رسانیدم گفتم ادفع الحدث جمال الدین گفت هیچ حدثی مانند آنست که می گویی ادفع الحدث بگو ادفع المحدث ٥

شیخ شمس الدین صفی رحمه الله تعالی

وی از مشایخ کبار بوده است و صاحب حالات عظیم و کرامات بزرگ در وقتی که شیخ نجیب الدین بنیّت شیخ شهاب الدین قدس سره عزیمت بغداد کرده است شیخ شمس الدین رفیق وی بوده است وی بر شیخ نجیب الدین قرآن خوانده بود و شیخ نجیب الدین بروی چیزی از فقه و در خدمت شیخ با یکدیگر صحبت می داشته اند ٥ شیخ نجیب الدین گفته است که چون بشیراز مراجعت می کردیم خدمت شیخ برای من اجازت الباس خرقه نوشت و برای شیخ شمس الدین نیز نوشت و چهل عدد کلاه بما داد بیست بمن و بیست بشیخ شمس الدین و بر هر یک نام یکی از بزرگان شیراز نوشته و فرموده که چون بشیراز برسید اول بنیابت ما اینها را با آنان در پوشانید که نامهاء ایشان برانجا نوشته است آنگاه الباس خرقه دیگران کنید

شیخ نور الدین عبد الصمد نطنزی رحمه الله تعالی

وی مرید شیخ نجیب الدین بزغش است عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی شیخ عز الدین محمود کاشی و شیخ کمال الدین عبد الرزاق کاشی رحمهما الله هر دو مرید ویند شیخ کمال الدین عبد الرزاق در تفسیر تاویلات می گوید و قد سمعت شیخنا المولی نور الدین عبد الصمد قدس الله تعالی روحه العزیز عن ابیه انه کان بعض الفقراء فی خدمة الشیخ الکبیر شهاب الدین

قدس الله تعالی روحه فی شهود الوحدة ومقام الفناء، ذا ذوق عظیم، فاذا هو فی بعض الایام یبکی ویتاسف، فساله الشیخ عن حاله، فقال انی حجبت عن الوحدة بالکثرة، ورددت فلا اجد حالی، فنبهه الشیخ علی انه بدایة مقام البقاء، وان حاله اعلی وارفع من الحال الاولی، وآمنه ٥

شیخ عز الدین محمود الکاشی رحمه الله تعالی

وی صاحب ترجمهٔ عوارف است، و شارح قصیدهٔ تائیهٔ فارضیه، و بسی حقایق بلند و معارف ارجمند درین کتاب درج کرده است، و قصیده را شرح مختصر مفید نوشته است، و کشف معضلات و حل مشکلات آن کرده است بمقتضی علم و عرفان، و ذوق و وجدان خود، نه آنکه مراجعت کند بشرح دیگر، چنانکه در دیباجهٔ آن می گوید: ولم ارجع فی المایة الی مطالعة شرح کیلا یرتسم منه فی قلبی رسوم وآثار تنسد باب الفتوح وتتشبث باذیال الروح، فانی حینئذ تلو الغیر واجنح جنوح فی السیر ودابی فی التحریر تفریغ القلب من فطان الریب وتوجیه وجه تلقاء مدین الغیب استنزالا للفیض الجدید واستفتاحا لابواب المزید ٥ و وی در اجازت نامهٔ بعضی از تلامذهٔ خود نوشته است، وانا اروی الکتاب یعنی کتاب عوارف المعارف عن شیخی ومولای نور الدین عبد الصمد بن شیخ علی الاصفهانی، ومن الشیخ العالم ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش، وهما عن شیخهما الامام العالم العارف نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی، وهو عن شیخه قطب الاولیا سید العارفین مصنف الکتاب رحمه الله علیهم اجمعین، و لی کشف حقایقه وبیان معضلاته طریق خاص فی الروایة عن مصنفه بلا واسطة، وهو انی رایته فی مبشرة قرات علیه کتابه المذکور فنبهنی علی حقایقه ودقایقه، والله الموفق لمن یشاء لما یشاء، وهو علی کل شیء قدیر، و از معارف ویست این چند رباعی که مسطور میگردد

الرباعیات

دل گفت مرا علم لدنی هوس است
تعلیم کن گرت بدین دست رس است

گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ
در خانه اگر کس است یک حرف بس است

ای عکس رخ تو داده نور بصرم
تا در رخ تو بنگرد تو می نگرم

گفتی منگر بغیر ما آخر کو
غیر از تو کسی که آید اندر نظرم

ای دوست میان ما جدایی تا کی
چون من تو ام این تویی و مایی تا کی

با غیرت تو مجال غیری چو نماند
پس در نظر این غیر نمایی تا کی

و این دو قطعه نیز از معارف ویست

مقطعات

کثرت چو نیک در نگری عین وحدت است
ما را شکی نماند درین گر ترا شکیست

در هر عدد ز روی حقیقت چو بنگری
گر صورتش به بینی و گر ماده یکیست

تا تویی در میانه خالی نیست
چهرهٔ وحدت از نقاب شکی

گر حجاب خودی بر اندازی
عشق معشوق و عاشق است یکی

شیخ کمال الدین عبد الرزاق الکاشی رحمه الله تعالی

وی مرید نور الدین عبد الصمد نطنزی است، جامع بوده میان علوم ظاهری و باطنی، ویرا مصنفات بسیارست، چون تفسیر تاویلات، و کتاب اصطلاحات صوفیه، و شرح فصوص الحکم، و شرح منازل السایرین، و غیر آن از رسایل، با شیخ رکن الدین علاء الدوله قدس الله تعالی روحه معاصر بوده است، و در میان ایشان در قول بوحدت وجود مخالفات و مباحثات واقع است، و در آن معنی با یکدیگر مکتوبات نوشته اند، امیر اقبال سیستانی در راه سلطانیه با شیخ کمال الدین

عبد الرزاق همراه شده بود. و از وی استفسار آن معنی کرده وی را در آن
معنی غلو تمام یافت. پس از امیر اقبال پرسیده که شیخ تو در شأن شیخ محیی
الدین اعرابی و سخن او چه اعتقاد دارد. در جواب گفته است که او را مردی
عظیم الشأن میداند. در معارف اما میفرماید که درین سخن که حق را وجود
مطلق گفته غلط کرده. و این سخن را نمی پسندد. وی گفته که اصل همه
معارف و خود این سخن است. و ازین بهتر سخنی نیست. عجب که شیخ تو
این را انکار میکند. و جمله انبیا و اولیا و ائمه برین مذهب بوده اند. امیر
اقبال این سخن را بشیخ خود عرضه داشت کرده بوده است. شیخ در
جواب نوشته که در جمیع ملل و نحل بدین رسوایی سخن کس نگفته است.
و چون نیک باز شکافی مذهب طبیعیه و دهریه بهتر بسیاری ازین عقیده.
و در نفی و ابطال این سخنان بسیار نوشته. و چون این خبر بشیخ کمال
عبد الرزاق رسیده. بشیخ رکن الدین علاء الدوله مکتوبی نوشته است.
و شیخ آنرا جواب نوشته. و هر دو مکتوب بعبارت ایشان نقل کرده می شود.

مکتوب کمال الدین عبد الرزاق رحمه الله تعالی امداد تأیید
و توفیق و انوار توحید و تحقیق از حضرت احدیت. بظاهر اطهر و
باطن انور مولانا الاعظم شیخ الاسلام حافظا و ضاع الشرع. قدوة ارباب
الطریقه. مقیم سرادقات الجلال. مقوم استار الجمال علاء الحق و الدین غوث
الاسلام و المسلمین متوالی باد. و درجات ترقی در مدارج تخلقوا باخلاق
الله متعالی باد. بعد از تقدیم مراسم دعا و اخلاص می نماید که درویش
هرگز نام خدمتش نه بتعظیم تام نبرده باشد. لیکن چون کتاب عروه
مطالعه کردم دو بحث در آنجا مطابق معتقد خود نیافتم. بعد از آن

در راه امیر اقبال میگفت که خدمت شیخ علاء الدوله طریقه محیی الدین
العربی را در توحید نمی پسندند. دعاگو گفت که از مشایخ هر که دیدم
و شنیدم برین معنی بوده اند. آنچه در عروه یافتم نه برین طریقه است.
مبالغه نمود که چیزی بنویس. درین باب گفتم شاید که موافق خدمتش
نیفتد. و رنجش نماید. اکنون نموده اند که بمجرد نقل این سخن رنجش قوی
می نماید. و تشنیع و تخطیه بتکفیر می رسانند. از وی درویشی غریب
یافت. مرا هرگز صحبتی با ایشان نیفتاده. بمجرد خبر تکفیر کردن
لایق نیست. یقین دانند که آنچه نوشتم از تحقیق است. نه از سر نفس
و رنجش. وفوق کل ذی علم علیم. پوشیده نیست که هر چه بر قانون کتاب
و سنت مبنی بود نزد این طایفه اعتباری ندارد. چه طریق متابعت
می سپرند. و بناء این معنی برین دو آیتست. سنریهم آیاتنا فی
الآفاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق اولم یکف بربک انه
علی کل شیء شهید. الا انهم فی مریة من لقاء ربهم الا انه بکل شیء محیط.
و مردم در سه مرتبه مرتب اند. مرتبه نفس و این طایفه اهل دنیا اند. و
اتباع حواس اند. و اصحاب حجاب منکر حقند چون حق و صفات او نشناسند.
قرآنرا سخن محمد گویند. و ایشانرا خدای تعالی فرمود. قل ارأیتم ان کان
من عند الله ثم کفرتم به من اضل ممن هو فی شقاق بعید. و اگر کسی
از ایشان ایمان آرد رستگار شود. و از دوزخ خلاص شود. دوم مرتبه
مرتبه قلب و اهل این مقام از آن مرتبه ترقی کرده باشند. و عقول ایشان
صافی گشته. و بدان رسیده که بآیات حق استدلال کنند. و بتکفیر
در آیات که افعال و تصرفات الهی اند در مظاهر آفاق و انفس معرفت

صفات واسما حق رسند چه افعال آثار صفات اند و صفات واسما مصادر
افعال پس علم و قدرت و حکمت حق بچشم عقل مصفی از شوب هوا بینند
و سمع و بصر و کلام حق در عین انفس انسانی و آفاق این جهانی باز یابند
و بقرآن و حقیقت آن معترف شوند حَتّی یَتَبَیَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ و این
طایفه اهل برهان باشند و در استدلال ایشان غلط محال بود چون بنور
قدس و اتصال بحضرت واحدیت که محل تکثر اسماست عقول ایشان چنان
منور شود که بصیرت کردد و بتجلیات اسما و صفات الهی بینا شود و
صفات ایشان در صفات حق محو کردد و آنچه طایفه اول دانند این
طایفه بینند هر دو قسم را نور ناطقه بنور قلب مزکی شود لیکن ذو العقول
متخلق باخلاق الهی باشند و ذو البصیره متحقق بآن پس بد خلقی از ایشان
محال باشد و همه را در مراتب خود معذور باید داشت وَ یَرْجُوا
اَن یَکُونَ مِنْهُمْ سیوم مرتبه روح بود و اهل این مقام از مرتبه تجلی
صفات کذشته و بمقام مشاهده رسیده باشند و شهود جمع احدیت
یافته و از خفی نیز در کذشته و از حجب اسما و صفات و کثرت تعینات
رسته و در حضرت احدیت حال ایشان اَوَلَمْ یَکْفِ بِرَبِّکَ اَنَّهُ
عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ شَهِیدٌ و این طایفه خلق را آینه حق بینند یا حق را آینه
خلق و بالاتر ازین استهلاک است در عین احدیت ذات و محجوبان
مطلق را فرموده اَلَا اِنَّهُمْ فِی مِرْیَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ و ماند کانرا در مقام
تجلیات اسما و صفات هر چند بسبب یقین از شک خلاص یافته اند
از لقا علی الدوام و معنی کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ وَیَبْقٰی وَجْهُ رَبِّکَ ذُو الْجَلَالِ
وَالْاِکْرَامِ قاصر اند و محتاج بتقیه اَلَا اِنَّهُ بِکُلِّ شَیْءٍ مُحِیطٌ و بشهود

این حقیقت و بمعنی کُلُّ شَیْءٍ هَالِکٌ اِلَّا وَجْهَهُ جز طایفه اخیر ظفر
نیافته اند و درین حضرت هُوَ الْاَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ عیان نسبت
و در کل متعینات وجه حق مشهود و در وجوه اسمایی و تعینات آن منزه
فَاَیْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ بتحقیق شان شده **شعر**
کر زخورشید بوم بی نور است ∴ از پی ضعف خود نه از پی اوست
اکنون ازین احاطت معلوم کرده که حق تعالی از جمیع تعینات منزه است
و تعین او بعین ذات خویش و احدیت او نه احدیت عددی تا او را ثانی
باشد چنانک سنایی رحمه الله تعالی کفت **الرباعیه**

احدست و شمار از و معزول ∴ صمدست و نیاز از و مخذول
آن احدنی که عقل داند و فهم ∴ وان صمد نی که حس شناسد و هم

جز حس و عقل و فهم و وهم همه متعینات اند و هر کز متعین بغیر
متعین محیط نشود **شعر**

هو باطن کل و لم یتکاثر ∴ هو اول هو آخر هو ظاهر
بتعین فیکون اول آخر ∴ الله اکبر ان یقیده الحجی
موجود ثمه فهو غیر متکاثر ∴ هو واحد لا غیر ثانیه و لا

پس هر کرا این مرتبه باشد حق تعالی
او را از مراتب تعینات مجرد کرداند و از قید عقول برهانند و بکشف
و شهود بآن احاطت رسد و الا در حجب جلال بماند و در سخن سابق
کو نثر امیر المومنین علی رضی الله تعالی عنه آمده است الحقیقة کشف سبحات
الجلال من غیر اشارة چه اکر اشارت حسی یا عقلی در وقت تجلی جمال
مطلق بماند عین تعین پیدا شود و جمال عین جلال کردد و شهود نفس
احتجاب سبحان من لا یعرفه الا هو وحده و انصاف آنست که هر بجبی که

ددعوه دد نفی این معنی فرموده دلایل آن بر نهجی مستقیم و طریق برهان
نیست ازین جهت دانشمندانی که معقولات دانند نمی پسندند و صفت
خضر سر شکسته که فرموده است از شیخ الاسلام مولانا نظام الدین
هروی سلمه الله پرسیدم فرمود که این خضر ترکانست و بیچاره حال
خضر ترجمان می پرسید و چون در اوایل جوانی از بحث فضلیات و
شرعیات فارغ شده بود و از آن بحثها و بحث اصول فقه و اصول کلام
هیچ تحقیقی نگشود تصور افتاد که بحث معقولات و علم الهی و آنچه بران
موقوف بود مردم را بمعرفت رساند و ازین ترددها بازرهاند مدتی در تحصیل
آن صرف شد و استحضار آن بجایی رسید که بهتر از آن صورت نه
بندد و چندان وحشت و اضطراب و احتجاب از آن پیدا شد که
قرار نماند و معلوم گشت که معرفت مطلوب از طور عقل برترست چه
در آن علوم هرچند حکما از تشبیه بصور و اجرام خلاص یافته اند
در تشبیه بارواح افتاده اند تا وقتی که صحبت متصوفه و ارباب ریاضت
و مجاهده اختیار افتاد و توفیق حق دستگیر شد و اول این سخنان
بصحبت مولانا نور الدین عبد الصمد نطنزی قدس الله تعالی روحه
رسید و از صحبت او همین معنی توحید یافت و فصوص و کشف
شیخ یوسف همدانی را عظیم می پسندید و بعد از آن بصحبت مولانا
شمس الدین کیشی رسیدم چون از مولانا نور الدین شنیده بودم که در این
عصر مثل او در طریق معرفت نیست و این رباعی سخن اوست رباعیه

هر نقش که بر تختهٔ هستی پیداست • آن صورت آن کس است کان نقش آراست
دریای کهن چو بر زند موجی نو • موجش خوانند و لی حقیقت دریاست

وهمین معنی در توحید بیان می کرد و میگفت که مرا بعد از چند بین
اربعین این معنی کشف شد و آن وقت در شیراز هیچ کس نبود
که با او این معنی در میان توان نهاد و شیخ ضیاء الدین ابو الحسن را
این معنی نبود و سالها از آن در حیرت بودم تا فصوص بیجا رسید چون
مطالعه کردم آن معنی باز یافتم و شکر کردم که این معنی طریق نو (جود / نشست)
و بزرگان بآن رسیده اند و آنرا یافته و بصحبت مولانا نور الدین
ابرقوهی و شیخ صدر الدین روزبهان بقلی و شیخ ظهیر الدین برغش
و مولانا اصیل الدین و شیخ ناصر الدین و قطب الدین ابناء ضیاء الدین
ابو الحسن و جمعی بزرگان دیگر رسیدم همه درین معنی متفق بودند
و هیچ یک مخالف دیگری نه اکنون بقول یک کس خلاف آن قبول نمی
توان کرد با آنکه تا چون خود باین مقام نرسیده بودم هنوز دل
قراری نگرفت تا بعد از وفات شیخ الاسلام مولانا و شیخنا نور
الملة والدین نطنزی مرشدی که بر و دل قرار گیرد نمی یافت هفت ماه
در صحرایی که آبادانی نبود در خلوت نشست و تقلیل طعام بغایت
کرد تا این معنی بگشود و بران قرار گرفت و مطمئن شد والحمد لله
علی ذلک و هرچند خدای تعالی گفت فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ لیکن
فرمود وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ بعد از آن چون در بغداد بصحبت
شیخ بزرگوار شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی قدس سره رسید
انصاف میداد و می فرمود که مرا حق تعالی علم تعبیر وقایع و تاویل
منامات بخشیده است بمقامی برتر ازین نرسیده ام بمجرد آن بحثها
که بر طریق معقول و تهیج مستقیم نیست ترک این معنی که بشهود

می آید نمی توان کرد. ونیز سخن شیخ عبدالله انصاری قدس الله تعالی سره همه
اینست. وآخر جمیع مقامات در درجهٔ سیم بتوحید صرف رسانید. ودر سخن
شیخ شهاب الدین سهروردی چند موضع تصریح فرموده است. چنانک
در شرح سخن امام محقق جعفر صادق رضی الله تعالی عنه آمده است اِنّی
اکرر آیة حتی اسمع من قایلها. فرمود که او زبان خویش درین معنی چون
شجرهٔ موسی یافت که اِنّی أنا الله ازو شنید. واگر متعین بودی. در صورت
چگونه ظهور یافتی. ودر قرآن مجید. وَهُوَ الَّذِی فِی السَّمَاءِ اِلٰهٌ وَفِی الْاَرْضِ اِلٰهٌ
چگونه صادق بودی. ودر حدیث پیغمبر صلی الله علیه وعلی آله وسلم که لَوْ
دَلَّیٰ اَحَدُکُم بِحَبلٍ لَهَبَطَ عَلَی اللهِ کی راست آمدی. وباهر که بعالم است
اقرب از حبل الورید کی بودی. آخر درین معنی نظر باید کرد که بنص قرآن
ثالث ثلثه کفرست. که لَقَد کَفَرَ الَّذِینَ قالوا اِنَّ اللهَ ثالِثُ ثَلٰثَةٍ ورابع
ثلث صرف ایمانست. وتوحید. ما یَکونُ مِن نَجوی ثَلٰثَةٍ اِلّا هُوَ رابِعُهُم
چه اگر ثالث ثلثه بودی متعین بودی. ویکی ازیشان. اما رابع ثلثه آنست
که بوجود حقانی خویش که بحکم. وَلا اَدنیٰ مِن ذٰلِکَ وَلا اَکثَرَ اِلّا وَهُوَ
مَعَهُم ثانی واحد. وثالث اثنین. ورابع ثلثه. وخامس اربعه. وسادس
خمسه است یعنی محقق حقایق این اعداد. وبا همه نی مقارنت وغیر
همه نی مزایلت. چنانچه امیر المؤمنین علی کرم الله تعالی وجهه فرموده است
که هُوَ مَعَ کُلِّ شَیءٍ لا بِمُقارَنَةٍ وَغَیرُ کُلِّ شَیءٍ لا بِمُزایَلَةٍ. واین ضعیف درآن
مدت که صحبت با خواجه جهان عزت انصار دولته میداشت. هرچند
بعضی طعن می زدند حق علیمست که بدین سبب بود که در استعداد او
معنی یَکادُ زَیتُها یُضیءُ وَلَو لَم تَمسَسهُ نارٌ می یافت. واعتماد کلی بران

داشت که او بسخنان مخالفان از حق بر نگردد. ودعاگو نیز اگر بعیان نیافتی
وقول چندین بزرگ درین معنی متوافق ومتطابق نیافتی. این بیان را
مکرر نکردی. ودلایل بسیار نگفتی برین معنی. چنانک در اول شرح فصوص
وغیره بیان افتاده است. تا دانشمندان محقق که اصحاب فضولی باشند
باشما تقریر کنند. از تطویل واملال احتراز کردم. ومن لم یصدق الجمله هان
علیه ان لا یصدق التفصیل. حق تعالی همگنانرا هدایت سوی جمال
خویش کرامت کناد. وَاِنّا اَو اِیّاکُم لَعَلیٰ هُدًی اَو فی ضَلالٍ مُبینٍ. والله الموفق
والمعین

جواب مکتوب وی که شیخ رکن الدین علاء الدوله بطهران نوشت و بکاشان فرستاد

قُلِ اللهُ ثُمَّ ذَرهُم الآیه. بزرگان دین وروندگان
راه یقین باتفاق گفته اند که معرفت حق برخورداری کسی باید که طیب
لقمه وصدق لهجه شعار ودثار او باشد. چون این هر دو مفقودست
ازین طامات وترهات چه مقصود. فاما آنچه از شیخ نور الدین عبد الرحمن
اسفراینی قدس روحه روایت کرده است. مدت سی ودو سال شرف
صحبتش یافتم. هرگز این معنی بر زبان او نرفت. بلکه پیوسته از مطالعه
تصنیفات ابن العربی منع فرمود. تا حدی که چون شنیده است که مولانا
نور الدین حکیم. ومولانا بدر الدین رحمهما الله تعالی. فصوص جهت بعضی
طلبه درس میگویند. بشب آنجا رفت وآن نسخه ازدست ایشان باز
ستاند وبدرید. ومنع کلی کرد. دیگر آنچه بفرزند اعزم صاحب قران اعظم
امده الله بجند التوفیق. واقر عین قلبه بنور التحقیق. حوالت کرده
بر زبان مبارکش رفت که من ازین اعتقاد ومعارف بیزارم. ای عزیز
در وقت خویش خود بر وفق اشارت کتاب فتوحات را محشی می کردم

بدین تسبیح رسیدم که گفته است سبحان من اظهر الاشیاء وهو عینها
نوشتم که ان الله لا یستحیی من الحق ایها المسبح لو سمعت من احد انه یقول
فضیلة الشیخ عین وجود الشیخ لا تسامحه البتة بل تغضب علیه فکیف
یسوغ لعاقل ان ینسب الی الله هذا الهذیان تب الی الله توبة نصوحا لتنجو
من هذه الورطة الوعرة التی یستنکف منها الدهریون والطبیعیون
والیونانیون والکشمانیون والسلام علی من اتبع الهدی اما آنچه
نوشته بود که در عروه برهان برنهج مستقیم نیست چون مطابق باشد
خواه برهان منطقی است باش کو خواه مباش وچون نفس را اطمینان
در مسئله حاصل شود ومطابق واقع باشد وشیطان بر آنجا اعتراض
نتواند کرد ما را کافیست والحمد لله علی المعارف التی هی تطابق الواقع و نقلا
بحیث لا یمکن للنفس تکذیبها وللشیطان تشکیکها وبطمئن
القلب علی وجوب وجود الحق ووحدانیته ونزاهته ومن لم یؤمن بوجوب
وجوده فهو کافر حقیقی ومن لم یؤمن بوحدانیته فهو مشرک حقیقی و
من لم یؤمن بنزاهته من جمیع ما یختص به الممکن فهو ظالم حقیقی
لانه ینسب الیه ما لا یلیق بکمال قدسه والظلم وضع الشیء فی غیر موضعه
ولذلک لعنهم الله فی محکم کتابه بقوله الا لعنة الله علی الظالمین سبحانه
وتعالی عما یصفه به الجاهلون فصل ختم بالخیر چون نوبت
دوم که مکتوب مطالعه کردم نظر بر رباعی کسی افتاد بخاطر آمد که آنچه
در این مقام مکشوف شده است وبدان مبتهج گشته که بر حقیقت
آن اطلاع یافته آنست که روزی چند در اوایل این ضعیف در آن
مقام افتاد وخوش آمدش آن مقام ولیکن از آن مقام بگذشت یعنی

چون از بدایت ووسط مقام مکاشفه درگذشت وبنهایت مقام
مکاشفه رسید غلط آن اظهر من الشمس معلوم شد ودر قطب
آن مقام یقینی پیدا شد که شک را در آنجا مدخل نیست پس ای عزیز میشنوم
که اوقات شما بطاعات موظف است وعمر باخر رسیده دریغ باشد
که در بدایت مقام مکاشفه بطریقی که کودکان را بموبزی چند بفریبند
تا بمکتب رود بمعارفی چند که چون خزف باشد بازمانند واگر آیات
بینات قرآنرا جهتی آیتی چند معدود متشابه تاویل کنند چنانک
آیت محکم این آیت است که قل انما انا بشر مثلکم واخواتها این را تاویل
کنند وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی مقتدا سازند وبدانند
که جهت تفهیم خلق تا خصوصیت رسول بدانند فرموده است چنانک
پادشاهی که مقربی را بمملکتی فرستد گوید دست او دست منست
وزبان او زبان من وشیخ نیز که مریدی را بارشاد قومی فرستد در
اجازت او همین نویسد که دست او دست منست غرض آنکه از آیت
الا لعنة الله علی الظالمین غافل شدن واز آیت ان الشیطان لکم
عدو فاتخذوه عدوا وامثالها اعراض کردن وتمسک بآیت هو الاول
والآخر والظاهر والباطن کردن وندانستن که مراد آنست که هو الاول
الازلی لینتهی الیه سلسلة الاحتیاج فی الوجود فضلا عن شیء آخر وهو
الآخر الابدی بانه الیه یرجع الامر کله وهو الظاهر فی آثاره الظاهرة
بسبب افعاله الصادرة عن صفاته الثابتة لذاته وهو الباطن فی ذاته
لا تدرکه الابصار ولا یعرف ذاته الا هو وقد صح عن النبی صلی الله
علیه وعلی آله وسلم انه قال کل الناس فی ذات الله حمقی ای فی معرفة

ذاته • وقال علیه السلام تفکروا فی آلاء الله ولا تتفکروا فی ذات الله
آمدیم باسر سخن چون در وسط مقام مکاشفه مثل آن رباعی که در کشتی خواب ندید
حاصل آمد • وآن آن بود که حق در صورت دریایی در نظر آمد • که بصفت
مواجی ومثبتی وماحیی متصف است • ودوایر همچون مخلوقات بعضی
وسیع • وبعضی ضیق تنم بعضی که مظهر لطفند بقدر سعت دایره • و
استقامت • وبعضی که مظاهر قهرند تالم ایشان از ضیق دایره وانحراف
وبصفت مثبتی بعضی را اثبات میکند • وبصفت ماحیی بعضی را محو می
کند • وبصفت مواجی باز دوایر را بتجدید پیدا میکند • تا چون قدم در
نهایت مقام مکاشفه نهادم • باد حق الیقین وزید وشکوفهای معارف
بدایت ووسط را دیزانید • وثمره حق الیقین از غلاف عین الیقین بیرون
آمد • ای عزیز من علم مجرد که اعتقاد جازم مطابق واقع است • نسبت بشریعت
دارد • وعلم الیقین ببدایت مقام مکاشفه • وعین الیقین بوسط مقام
مکاشفه • وحقیقت حق الیقین که عبارت از یقین مجرد ست • لقوله
تعالی • وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ • بقطب درجات مقام مکاشفه
تعلق دارد • وهر که بدینجا رسد هر چه گوید من جمیع الوجوه مطابق
واقع باشد • وآنچه نموده که آخر همه مقامات در منازل السایرین
توحید ست نه همچنانست • بلکه او در هشتادم مقام افتاده • است آخر
المقامات الغایة العبودة وهو عود العبد الی بدایة حاله من حیث الولایة
المفتوح • واو هادایرا مع الحق فی شئون تجلیاته تمکناه • از جنید پرسیدند
ما نهایة هذا الامر قال الرجوع الی البدایة • ای عزیز در بدایة ووسط
مقام توحید خاصه در خلال سماع امثال این رباعیها بقوال داده بانم

[illegible]

ودر آن ذوق مدتها بمانده • یکی اینست **الرباعیة**

این من نه منم اگر منی هست تویی • ور در بر من پیرهنی هست تویی
در راه غمت نه تن بمن ماند نه جان • ور زانکه مرا جان وتنی هست تویی

ودر آن مقام حلول کفر می نمود • واتحاد توحید گفته بودم **شعر**

انا من اهوی ومن اهوی انا	لیس فی المرآة شیء غیرنا
قد سهی المنشد اذ انشده	نحن روحان حللنا بدنا
اثبت الشرکة شرکا واضحا	کل من فرق فرقا بیننا
لا انادیه ولا اذکره	ان ذکری وندائی یا انا

الی آخره • بعد از آن چون قدم در نهایت مقام توحید نهادم غلط
محض بود • الرجوع الی الحق خیر من التمادی فی الباطل برخواندم • ای عزیز
تو نیز اقتدا بهمین کن • وچون نظر بر قول خدای تعالی افتاد • که وَلَا
تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ بکلی محو آن مثال کردم • والسلام •

شیخ نور الدین عبد الرحمن المصری قدس الله تعالی سره

وی بسیار بزرگ بوده است • ودر وقت خود قبله طالبان بوده • و
در دیار مصر بتربیت وارشاد ایشان متعین • ودر مقام شیخوخت
متمکن • در اوایل ارادت مرید یکی از مشایخ آن دیار بوده • اما کار وی پیش
آن شیخ تمام نشده بوده است • لیکن ویرا گفته بوده است که کار تو
پیش یکی از مشایخ عجم تمام خواهد شد • وی انتظار آن می داشته
تا آن زمان که شیخ جمال الدین یوسف کورانی بمصر رسید • بصحبت
وی بکمتر از بیست روز کار وی تمام شده است • وویرا اجازت ارشاد
داده • ودر اجازت ویرا برادر نوشته • زیرا که پیر ومعمر بوده • ونسبت

شیخ جمال الدین بدو کس است یکی بشیخ حسام الدین شمشیری و دیگری
بشیخ نجم الدین محمود اصفهانی و این هر دو مرید شیخ نور الدین
عبد الصمد نطنزی بوده اند قدس الله تعالی ارواحهم ه

شیخ زین الدین ابو بکر الخوافی قدس الله تعالی روحه

خدمت خواجه محمد پارسا قدس الله تعالی سره در بعضی مکتوبات القاب ایشانرا
چنین نوشته است ذو العلم النافع و العمل الرافع ملاذ الجمهور شفاء
الصدور صفوة العلماء و العرفاء رافع اعلام السنة قامع اضالیل البدع
ناهج مناهج الحقیقة سالک مسالک الشریعة و الطریقة الداعی الی الله سبحانه
علی طریق الیقین سیدنا و مولانا زین الملة و الدین ه وی جامع بوده است
میان علوم ظاهری و باطنی و از اول تا آخر توفیق استقامت بر جادهٔ
شریعت و متابعت سنت که بزرگترین کرامتی پیش محققان این طایفه
آنست یافته است و نسبت وی در طریقت بشیخ نور الدین عبد الرحمن
مصری است و شیخ نور الدین عبد الرحمن بعد از کمال تربیت و بلوغ
وی بمرتبهٔ تکمیل و ارشاد در اجازت وی چنین ثبت کرده که لما استحق
الخلوة و قبول الواردات الغیبیة و الفتوحات استخرت الله تعالی و اخلیته
خلوتی المعهودة و هی سبعة ایام من الله تعالی فیها علیّ بما من بفضله ففتح
الله علیه ابواب المواهب من عنده فی اللیلة الرابعة و ازداد فی الترقیات
فی درجات المقامات الی مقام حقیقة التوحید و انحلت منه قیود التفرقة
فی شهود الجمع قبل اتمام الایام السبعة ثم فی تمامها ظهر له لوامع التوحید
الحقیقی الذاتی المشار الیه علی لسان اهل الحقیقة بجمع الجمع و هو لقوة استعداده
بعد فی الترقی و الزیادة و انی علی رجاء من الله ان یاخذ منه الیه تماما و یبقیه

بقاء دواما و یجعله للمتقین اماما ه وی فرموده که اجازتی که شیخ عبد الرحمن
نوشته بود در مراجعت بخراسان در بغداد بماند بعد از مدتی مدید
که از خراسان بجانب مصر معاودت واقع شد و خدمت شیخ از دنیا رفت
بود بخلوتخانه وی در آمدم در آنجا اجازت خود را یافتم بی تفاوت مگر
بحرفی چند با وجود که آن خلوت مضبوط نبود و در آن گشاده می بود
نمی دانستم که آن مسودهٔ اصل بود که اجازت مرا از آنجا نوشته بود یا خود
بنور ولایت دانسته بود که اجازت من فوت شده و باینجا معاودت
خواهم کرد آنرا ثانیا برای من نوشته بود و گذاشته و بهر تقدیر بقاء
آن مدت مدید در خلوت چنان که مذکور شد محض کرامت بود
ه و هم وی فرموده است که چون از مصر می آمدم و ببغداد رسیدم
طاقیهٔ که شیخ نور الدین عبد الرحمن بمن داده بود و بر سر اکابر دیگر
از مشایخ رسیده بود همراه داشتم با پیر تاج گیلانی اتفاق ملاقات
افتاد آن طاقیه را از من طلبید چنانچه مقتضی فقر و درویشی باشد
بوی دادم شب در واقعه دیدم که آن طاقیه پیش من استغاثه میکند
و بزرگانی را که بر سر ایشان رسیده بود می شمرد و می گوید که من بر سر
فلان و فلان رسیده ام حالی مرا بر سر خماری نهادی که بشرب خمر
اشتغال می نماید چون بامداد شد با یکی از اصحاب بطلب وی
بیرون رفتیم شنیدیم که وی در خرابات است و بشرب خمر مشغول است
باینجا رفتیم گفتند در فلان خانه است بآن خانه در آمدیم مست
افتاده بود و طاقیه بر سر وی مصاحب من مرا گفت که تو بیرون رو
که من طاقیه را بیارم من بیرون آمدم وی طاقیه را از سر وی برداشت

و در خانه را بر بالای وی بست و پیش من آورد • گویند که در آخر حیات

ویرا واردی رسید که سه شبانه روز بالکلیه از خود غایب بود • و چون ویرا

ازان غیبت باز آوردند قریب بیکسال خاموشی بروی غالب بود • و سخن

کم میگفت • روزی از درویش احمد سمرقندی برسید که در هیچ جا دیده

که جذبهٔ جلی مذکور شده باشد که جذبات پی در پی کرده • و اصلا منقطع

نشود • درویش احمد در جواب گفت که این معنی را هیچ جا ندیده ام • درویش

احمد سمرقندی از مریدان کار کرده و از خلفاء وی بود • سخنان صوفیه را

دیده بود • و بر بالای منبر آنرا نیک بیان می کرد • و بدرس و مطالعهٔ فصوص

اشتغال مینمود • بخط وی دیده ام که در آخر فصوص نوشته بود که بعد

از آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم مرا بدرس فصوص الحکم اشارت

فرموده بود • در درویش آباد در خلوت بودم • آنحضرت را دیدم برسیدم

که یا رسول الله ما تقول فی فرعون • قال صلی الله علیه وعلی آله وسلم

قل کما کتب • ثم قلت یا رسول الله ما تقول فی الوجود • قال صلی الله علیه وعلی آله وسلم

اما تراه یقول الوجود فی القدیم قدیم • وفی الحادث حادث • ثم قال صلی الله علیه وسلم

انت آله وانت مألوه انت آله لظهور الصفات الالهیة فیك • و مظهریتك

للالوهیة • وانت مألوه لحصرك وتعینك وخلقیتك • وهو علی ما اقول شهید •

توفی الشیخ زین الدین رحمه الله تعالی لیلة الاحد الثالث من شوال سنة

ثمان وثلثین وثمانمایة • اول ویرا در قریهٔ مالین دفن کردند • و از آنجا بدرویش

آباد نقل فرمودند • و از درویش آباد بجوار عیدگاه هراة • و حالا بر سر

مزار متبرك وی عمارات عالی ساخته اند • و چنان معمور

و مردم نشین شده که نماز جمعه می گذارند •

امیر قوام الدین سنجانی رحمه الله تعالی

وی در بدایت حال ارشکار قریهٔ سنجان خواف بوده • و نسخهٔ جمع و خرج

و توجیه و تحصیص آن قریه بعهدهٔ وی بوده • و وی می نوشته ناگاه ویرا

جذبه رسیده از هر چه در ان بوده بیرون آمده • و بسلوك راه آخرت

مشغول شده • می گویند که دست خود را وقف مسلمانان کرده بود •

هر کس که کاغذ بیاوردی و ویرا کتابت فرمودی خواه مصحف و خواه

غیر آن • نام آن کس بران کاغذ نوشتی • و میان طالبان ترتیب نگاه داشتی

بهمان ترتیب که کاغذ آورده بودندی کتابت کردی • در مجالس معارف بسیار

گفتی • مشهور بوده است که موسی علیه السلام مرا کاسهٔ شربت داده است

این گویا بیش از انست • و ویرا اشعار بسیارست • و بعضی غزلیات

مولانا جلال الدین رومی را جواب گفته است • و کتابی تصنیف کرده جنون

المجانین نام • و در آنجا سخنانی غریب درج کرده • با خدمت شیخ زین الدین

معاصر بوده • و میان ایشان مکاتبات واقعست • خدمت شیخ فرموده

که امیر قوام الدین سنجانی روح الله روحه • وقتی که در مقام خواف بود •

مکتوبی باین فقیر نوشته بود • در اول مکتوب این بیت نوشته **شعر**

هر کرا زین نیست شین بود • غین اگر نیست نور عین بود

وقت بران داشت تا در جواب او این ابیات نوشته آمد **شعر**

غین در پیش عین شین بود • زین اگر هست بیم زین بود (یعنی حجاب رقیق)

یعنی حجاب رقیق در بین عین بصیرت عیب بود • و اگر وجود زین

باقیست خوف حجاب بود هر که فانی نشد • خوف آنست که باز بواسطهٔ

بشریت در حجاب افتد • نعوذ بالله **شعر** شربت وحدة علی الاطلاق •

کو بود با قوام زین بود ∴ وحدت علی الاطلاق در تجلی ذات
من حیث هی باشد و مشاهدهٔ وحدتی که در ضمن تجلیات صفات
باشد مقید بمعانی آن صفات بود اکر مشاهدهٔ این وحدت علی الاطلاق
تمام بود انکاه این شربت مادة الحیوة با قوام بود و تمامی مشاهدهٔ این
وحدت آن باشد که عارف از مشاهدهٔ وحدتی که در ضمن همه صفات
باشد محظوظ شده باشد آنکاه این معرفت زینت پذیر باشد و در دین
مشاهده اثنینیت برخیزد نه زین ماند در میان و نه قوام و در ضمن
ایهام تنبیه قوام مفهوم میشود **شعر** مشرب موسوی اکرچه علیست
در شهود حبیب غین بود ∴ او میکفته که مرا موسی علیه السلام
کاسهٔ شربت داد این کو یا پی مرا ازان بیدا شد تنبیه او نموده آمد که
اکرچه این مشرب بلندست اما در مشاهدهٔ حبیب الله صلی الله علیه و علی
آله و سلم حجابست مرکه می خواهد که از مشرب حبیب با نصیب باشد
در فنای خود سعی باید نمود **شعر** ∴ وادی ایمن قدم خواهد
در عدم سیر فرض عین بود ∴ موسی علیه الصلوة والسلام
چون بوادی ایمن رسید از همه غمها خلاص یافت هر که می خواهد
که معنی قدم که همچون وادی ایمن است دریابد در نیستی سعی باید نمود
راندن معرفت حجاب آرد ∴ کشف اندر سکوت و حین بود
طریقهٔ او این بود که در مجالس سخن کفتی و این معنی را فضیلتی می دانست
تنبیه او نموده آمد که این فضیلت متضمن رذیلت حجابست و
حضرت شیخ رحمه الله تعالی ازین مقوله ابیات با شرح معانی آن
از بیست بیت زیادت ایراد کرده اند و طلب اختصار را برین اقتضا

افتاد ∴ و مولانا شیخی قهستانی در تاریخ ولادت و وفات
امیر قوام الدین روح الله روحه کفته است **شعر**

امیر تارک سالک قوام ملت و دین ❊ که در طریق طلب مثل شاه ادهم بود
بسال هفصد و سی و چهار میلادش ❊ بسلخ روزه و آغاز عید عالم بود
شب مفاد فقتش بر شهود هشتصد و شست ❊ بر اقتضاء قضا پنج شب مقدم بود

خواجه شمس الدین محمد الکوسوبی الجامی قدس الله تعالی روحه

وی از اولاد کبار و احفاد بزرکوار حضرت شیخ احمد الجامی النامقی است
و خرقهٔ حضرت شیخ که میکویند همان خرقه است که از شیخ ابوسعید
ابوالخیر قدس الله تعالی سره بوی رسیده و در کریبان آن وصله از پیراهن
حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله و سلم موجودست از میان همهٔ
اولاد نجانه وادهٔ ایشان رسیده جامع بود میان علوم ظاهری و باطنی
در اوراد صبح و شام و ذکر جهر بر طریقهٔ خدمت شیخ زین الدین
می رفت و بصحبت شیخ بهاء الدین عمر بسیار می رسید و اعتقاد
و ارادت تمام داشت در اوایل حال وی را جذبه رسیده بوده است
چنانک چند روز از حس غایب بوده و نمازها از وی فوت شده
می فرموده که دران جذبه مشایخ وقت چون شیخ زین الدین
و شیخ بهاء الدین عمر بقصد تربیت و اصلاح من ظاهر شدند اما
من هیچ کدام را تسلیم نشدم خدمت شیخ زین الدین بر سینهٔ من
نشست و عملی میکرد و ازان آوازی می آمد چنانک جلاجان پنبه را
از پنبه دانه جدا کنند این ذکر جهر آن آوازست که بمن رسیده است
و می فرموده که بعد ازان حضرت شیخ الاسلام احمد قدس سره

در صورت خواجه ابو المکارم که از اولاد بزرگوار وی بود بر من ظاهر شد و نفس مبارك خود در من دمید فی الحال بهوش باز آمدم و از وقت نماز پرسیدم و بقضاء فوایت مشغول شدم • مصنفات شیخ محیی الدین بن العربی را معتقد بود و مسئله توحید را موافق وی تقریر میکرد و آنرا بر منبر در حضور علماء ظاهر چنان بیان می فرمود که هیچ کس را بران مجال انکار نمی بود • و در اسرار و حقایق قرآن و احادیث نبوی و کلمات مشایخ بغایت تیزفهم بود • باندك توجهی معانی بروی فایض میشد که بعد از تأمل بسیار بخاطر دیگران کم رسیدی • خدمت مولانا سعد الدین کاشغری و مولانا شمس الدین محمد اسد و مولانا جلال الدین ابو یزید پورانی و غیر ایشان از عزیزانی که در آن وقت بودند بمجلس وی حاضر میشدند و معارف و لطایف ویرا استحسان می کردند در اثنای وعظ و مجلس سماع ویرا وجدی عظیم می رسید و صیحها بسیار می زد و اثر آن بر همه مجلسیان سرایت می کرد • در بعضی اوقات مردم را در صور صفات غالبه بر نفوس ایشان می دید • روزی میگفت که اصحاب ما گاه گاهی از صورت انسانی بیرون می آیند اما زود بآن باز میگردند • و یك دو کس را نام می برد وی گفت هر گاه که در پیش من می آیند در صورت سگان بجهار چشم می نمایند • بسیار بودی که در صحبت وی چیزی بر خاطر کسی گذشتی آنرا اظهار کردی بر وجهی که غیر آنکس ندانستی • توفی رحمه الله ضحوة یوم السبت السادس والعشرین من جمادی الاول سنة ثلث وستین وثمانمایه • و در تاریخ وفات وی گفته اند **قطعه**

شیخ اکمل قدوه کمل که بود •
اهل صورت را بمعنی رهنمون ••
خواجه شمس الدین محمد کز غمش •

اسمان

آسمان پوشید دلق نیل گون | ساخت جا در ساحت قدس قدم
خیمه زد از خطهٔ امکان برون | چرخ دون پایهٔ قدرش بود
سال تاریخش بپرس از چرخ دون | و قبر وی در حوالی مسجد جامع

هراتست • نزدیك بمزار متبرك فقیه ابو یزید مرغزی رحمهما الله تعالی

مولانا زین الدین ابو بکر تایبادی قدس الله تعالی روحه

وی در علوم ظاهر شاگرد مولانا نظام الدین هرویست اما بواسطهٔ ورزش شریعت و متابعت سنت ابواب علوم باطنی بروی مفتوح شده بوده است • و احوال و مقامات عالیه ارباب ولایت میسر گشته و وی بحقیقت اویسی بوده است • و تربیت از روحانیت شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی قدس الله تعالی سره یافته است • و ملازمت تربت مقدسهٔ وی بسیاری کرده است • چنین گویند که بعد از آنکه خدمت مولانا مدتی بریاضات و مجاهدات اشتغال نموده شیخ الاسلام احمد قدس الله تعالی روحه بروی ظاهر شده و گفته که خدای تعالی داروی تو در شفاخانهٔ ما نهاده است • خدمت مولانا مدت هفت سال پیاده بیشتر پای برهنه از تایباد بتربت مقدسهٔ ایشان می رفتی • و بتلاوت قرآن مشغول می بودی • و چون بتربت رسیدی در گنبدی که محاذی آنست بایستادی و بتلاوت قرآن مشغول شدی • و در هر چند وقت اندکی بیشتر می آمدی تا مدت هفت سال را به پیش مرقد شریف وی رسید • بعد از آن هر گاه که پیش مرقد وی رسیدی بنشستی • ویرا از اختلاف احوال که چند وقت می ایستاد گاه دور و گاه نزدیك • و در آخر می نشست نی توقف سوال کردند جواب داد که همه بامر و اشارت آنحضرت بود •

قدس

رضی الله عنه

صلی الله علیه وسلم

بعد از آنکه سی سال برین طریق بود. و بعضی از اصحاب وی گفته اند که آنچه
مرا معلوم شده است هزار ختم قرآن بدین طریقه کرده بود. آورده اند که
حضرت شیخ اشارت بآن رفت که احرام زیارت مشهد مقدس رضوی
سلام الله علی من حل فیه بندد. و بانجا رفت و خلعتها و نوازشها یافت.
و از انجا عزیمت طواف مزارات طوس کرد. شب در مزار متبرک شیخ ابو نصر
سراج بود. حضرت رسالت را صلی الله علیه و علی آله و سلم در خواب دید.
که فرمودند که فردا در شهر طوس ترا درویشی عربان پیش آید. وی را تعظیم کن
و حرمت دار. و لیکن سجده مکن. چون بامداد بطوس در آمد. بابا محمود
طوسی را که مجذوب بود. دید که بران صفت که حضرت رسالت صلی الله
علیه و علی آله و سلم گفته بود می آمد. چون مولانا را دید خود را بر زمین افکند.
و سر در نمد کشید. مولانا پیش او رسید. و زمانی بر پای ایستاد. بعد از
ساعتی پای خود را از نمد بیرون کرد. و بر پای خواست و با خود می گفت ای
بی ادب. کسی را تعظیم نمی کنی که دوش پیغمبر صلی الله علیه و علی آله و سلم در تربت
شیخ ابو نصر سراج با وی ملاقات کرد. و وی را بتو نشان داد. و فرشتگان
آسمان از وی شرم میدارند. مولانا بروی سلام کرد جواب داد. گفت برو
که اولیاء دو دیار منتظر قدوم تو اند. و گویند که خدمت مولانا بعد از آن
هر سال یکی از خواص خود را بملازمت بابا محمود فرستادی. و سخنان
وی را نوشته بیاوردی. و اگر چه آن سخنان نه بر طریقه ارباب عقل بودی
خدمت مولانا معنی آنرا فهم کردی. و مقصود از ان بدانستی. خدمت
خواجه محمد پارسا قدس سره در کرت اخیر که بحج می رفته است. و بزیارت
مرقد مطهر مولانا آمده بوده. میفرموده که اول بار که همراه خواجه بزرگ

خواجه بهاء الدین قدس الله تعالی سره بحج می رفتیم. بمرو رسیدیم. قافله
دو فرقه شدند. بعضی میل بجانب مشهد مقدس رضوی کردند. و
بعضی میل بجانب هری. مقرر بر آنکه همه در نیشابور بهم رسند. حضرت
خواجه میل بجانب هری کرد. و فرمود که می خواهم که بصحبت مولانا
زین الدین ابو بکر برسم. من جوان بودم. و از احوال خدمت مولوی آگاهی
نداشتم. بمشهد رفتم. و خواجه محمد برین معنی اظهار ندامت می
کرده. گویند که چون حضرت خواجه بتایباد رسیده. و نماز بامداد
با خدمت مولانا بجماعت گزارده. در صف اول چنانچه طریقه ایشان
بوده بمراقبه نشسته بوده. چون مولانا از اوراد فارغ شده برخاسته
و پیش ایشان آمده. و معانقه کرده. و نام پرسیده. خدمت خواجه
فرموده اند که بهاء الدین. مولانا گفته است برای ما نقشی ببندند.
خواجه فرموده اند که آمده ایم که نقشی بریم. و خدمت مولانا ایشانرا
بخانه برده اند. و دو سه روز صحبت داشته اند. یکی از اصحاب خواجه
عزیمت حج کرده بوده است. خواجه وی را وصیت کرده بوده که بصحبت
و زیارت مولانا زین الدین ابو بکر برسی. که وی از ورزش شریعت
بمقامات عالیه ارباب طریقت و حقیقت رسیده است. در کتابی
که شیخ عالم مفسر شیخ معین الدین جنید شیرازی در شرح مزارات
شیراز تصنیف کرده است. نوشته که مولانا روح الدین ابو المکارم
محمد بن ابی بکر البلدی که از مشاهیر اهل علم و فضل بود. و باوصاف
شریعة موصوف. و باخلاق حمیده معروف. و استادان بزرگوار را
خدمت کرده بود. و سندهای عالی داشت. و سالها در جامع عتیق

بدرس اشتغال داشت در سنهٔ سبع وثمانین وسبعمایه وفات کرد بعد
از چند روز از وفات وی ویرا بخواب دیدم که گفت علما را درجاتست
وچه درجات میان ایشان وانبیا تفاوت نیست مگر بیک درجه از وی
سوال کردم که از علمایی که اکنون در قید حیاتند کدام از ایشان اقربست
بخدای تعالی گفت مولانا زین الدین ابو بکر تایبادی ومن ویرا ندیده بودم
چون از خواب درآمدم تجسس کردم کسی ویرا در خراسان دیده بود تعریف
وتوصیف کرد توفی رحمه الله فی منتصف النهار من یوم الخمیس سلخ
محرم الحرام سنه احدی وتسعین وسبعمایه وملک عماد الدین زوزنی
زوزنی در تاریخ وفات وی گفته است **قطعه**

سنه احدی وتسعین بود تاریخ	گذشته هفتصد از سلخ محرم
شده نصف النهار از پنج شنبه	که روح پاک مولانا اعظم
سوی خلد برین رفت وملایک	همه گفتند از جان خیر مقدم

مولانا جلال الدین محمود زاهد مرغابی رحمه الله تعالی

وی نیز در علوم ظاهر شاگرد مولانا نظام الدین هرویست وبجهت
ورزش شریعت ومتابعت سنت ازین طریق حظی کامل ونصیبی تمام یافته
بوده است در تقوی وورع جهدی بلیغ می نموده می آرند که برزگر
وی یکی از آلات دهقانی را که وقف بود در زراعت وی کار فرموده
بود چون ازان وقوف یافته حاصل آن زراعت را تصرف نکرده و
فرموده تا بر فقرا ومستحقان تصدق نموده اند ملک هراة یک
صره زر برسم هدیه بوی فرستاد قبول نکرد حامل صره گفت اگر
این را پیش ملک باز برم ملول خواهد شد بر فقرا که شاگردان شمااند

ودر مدرسه می باشند قسمت کنید فرمود که تو خود آنرا بمدرسه بر هر کس
که قبول کند بوی ده اما بشرط آنکه بگویی که این زر از کجاست زر را بمدرسه
برد هیچ کس آنرا قبول نکرد در ماه ذی الحجه سنه ثمان وسبعین وسبعمایه
از دنیا رفت وقبر وی در مرغاب هراتست رحمه الله تعالی

مولانا جلال الدین ابو یزید پورانی رحمه الله تعالی

وی علوم شرعی کرده بود وبواسطهٔ رعایت شریعت ومتابعت سنت
بمقامات عالیه رسیده اکثر اوقات وی بعد از اداء وظایف طاعات
بکفایت مهمات مسلمانان گذشتی هر کس در هر مهم که بوی رجوع
کردی بقدر وسع دران اهتمام نمودی ودر کفایت آن بهر که از ابناء
دنیا رجوع بایستی کرد بنفس خود رجوع کردی هر سخن از مواعظ و
نصایح که بر زبان وی گذشتی آنرا در نفوس مستمعان تاثیری عظیم
بودی اگرچه آنرا بارها شنیده بودندی وبر خاطر داشتندی وویرا
در طریقت بحسب ظاهر پیری نبوده است همانا که اویسی بوده است
می گفته است که هرگاه مرا اشکالی می افتد روحانیت حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم بی واسطه آنرا رفع می کند گویند که روزی از
اصحاب خود شانه طلبید وگفت حضرت رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم
فرموده که بایزید گاهی محاسن خود را شانه می کن وبصحبت مولانا
ظهیر الدین خلوتی می رسیده است وطریقهٔ ویرا بسیار معتقد
بوده اگرچه بنسبت ارادت وی در نهایت بوده کم بودی که خانهٔ
وی از مهمان خالی بودی وبرای ایشان طعامهای مرغوب مهیا
ساختی با آنکه دخل وی از باغ وزراعت محقری می بوده روزی می گفت

که بیشتر چنان بود که هر وقت که جماعتی عزیزان از شهر متوجه بودان
شدندی بر من ظاهر می شد نمیدانستم که چند کس اند و کی خواهند
رسید طعامی مناسب ایشان ترتیب می کردم که چون برسندی انتظار
پیش آرم یک شب در مسجد ختم قرآن تمام می شد یکی از ترکان کنار رود
چند روغن جوشی بمسجد آورد و سوکند بر من داد که از آن بخور که از وجه
است من یک روغن جوشی داشتم و دو نیم کردم و باز یک نیم را بدو نیم کردم
و یکی از آن دو نیم را بخوردم آن معنی بر من مستور شد از آن وقت
باز از توجه عزیزان باین جانب وقوف نمی یابم و وقت رسیدن ایشان
نمی دانم در تشویش می افتم ٥ روزی با جماعتی بزیارت وی رفتیم وقت
انکور بود ما را بباغ انکور در آورد و خود برفت ما طواف باغ کردیم و آن
قدر انکور که می بایست خوردیم یکی از آن جماعت خوشهٔ چند انکور برداشت
دیکری با وی کفت که خدمت مولانا اجازت برداشتن نکرده اند و آن
قصه را بکفت که از بعضی علماء وقت واقع شده بود که جمعی مهمان وی
شده بودند یکی از آن جمع از سفرهٔ وی تبرکی برداشته بود چون خادم
سفره برداشت خادم را کفت چرا نهی منکر نکردی خادم کفت من هیچ
منکری حاضر نشدم کفت فلانکس بی اجازت ذلّه کرد سفره را پیش
وی بر تا آنرا در سفره اندازد خادم سفره را پیش وی برد تا ذلّه را در سفره
انداخت بعد از آن خدمت مولانا آمد و برای ما طعام آورد چون
خورده شد اجازت مراجعت خواستیم در وقت بیرون آمدن پیش
در بایستاد و کفت کسی را که اجازت بباغ در آمدن کردند آن اجازت
خوردن و بردن همه هست و آنچه آن عالم کرده است نیکو نکرده است

اکر چه در اول اجازت نکرده بود می توانست که در آخر بحل کند و آن ذلّه
را بسفره باز نکرداند ٥ یکبار دیکر با جمعی اتفاق زیارت وی افتاد
در وقت باز کشتن یکی از ایشان را در خاطر کذشته بود که اکر خدمت مولانا
را کرامتی هست می باید که قدری کشمش تبرک بمن دهد چون وی را خیر باد
کردیم آن شخص را آواز داد که یکساعت باش بخانه درون رفت و یک
طبق مویز بیرون آورد و بوی داد و کفت معذور دار که در باغ ما
کشمش نمی باشد ٥ یکبار در پهلوی وی نماز شام میکزاردم چنان وی را
مغلوب و مستغرق یافتم که کویی بخود هیچ شعوری نداشت در
قیام که می ایستاد کاهی دست راست بالای چپ می نهاد و کاهی دست
چپ بالای راست توفی رحمه الله تعالی لیلة الاثنین العاشر من ذی
القعدة سنة اثنتین وستین وثمانمایه و قبر وی در پورا نست

مولانا ظهیر الدین خلوتی رحمه الله تعالی

وی جامع بوده است میان علوم ظاهری و باطنی مولانا زین الدین
ابو بکر تایبادی فرموده است رحمه الله تعالی که در زیر طاس فلک مثل
ظهیر الدین کسی نمیدانم مرید شیخ سیف الدین خلوتی است و پانزده
سال در صحبت و خدمت وی بوده است و شیخ سیف الدین در
سنه ثلث و ثمانین و سبعمایه از دنیا رفته است و قبر وی در مزار
خلوتیان است بر سر پل کازرکاه و شیخ سیف الدین مرید شیخ محمد
خلوتیست که می کویند هر کاه در خوارزم بذکر مشغول شدی
آواز وی چهار فرسخ برفتی و پهلوان محمود یکبار معاصر وی بوده
و با وی صحبت می داشته ٥ شیخ ظهیر الدین قاری سبعه بوده است

وی گفته است که چون قرآنرا براستاد خواندم حضرت رسالت را صلی الله علیه وعلی آله وسلم شبی در واقعه دیدم که گفت ظهیر الدین قرآنرا بر من بخوان از اول تا آخر بروی خواندم ٭ گویند که وقتی در اربعین نشسته بود چهار نوبت افطار کرد باب گندم جوشیده هر ده روز یک نوبت ٭ گویند که هرگاه بزیارت کازرگاه رفتی چون از پل کازرگاه در گذشتی پای برهنه کردی وگفتی از اولیا الله شرم میدارم که پای بانعلین بر روی ایشان نهم ٭ در تاریخ سنة ثمانمایة از دنیا رفته وقبر وی در مزار خلوتیا نست در جوار قبر شیخ وی ٭

شیخ بهاء الدین زکریاء مولتانی قدس الله تعالی سره

وی تحصیل علوم ظاهری و تکمیل آن کرده بوده است ٭ بعد از انک پانزده سال بتدریس وافادهٔ علوم مشغول بوده ٭ و هر روز هفتاد تن از علما وفضلا استفاده می کردند عزیمت حج کرد و در وقت مراجعت از حج ببغداد رسید در خانقاه شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه نزول کرد و مرید شد واین همه منزلت وکمال از ان آستانه یافت شیخ فخر الدین عراقی وامیر حسینی رحمهما الله تعالی ٭ وبعد از وی قایم مقام وی در مسند ارشاد فرزند وی شیخ صدر الدین بوده است ٭ وامیر حسینی در کتاب کنز الرموز در مدح هر دو شان

گفته است شیخ هفت اقلیم قطب اولیا	٭	واصل حضرت ندیم کبریا
مفخر ملت بهاء شرع و دین	٭	جان پاکش منبع صدق ویقین
از وجود او نبرد دوستان	٭	جنة الماوی شده هندوستان
من که روی از نیک واز بد تافتم	٭	این سعادت از قبولش یافتم

رخت هستی چون برون برد ازمیان	٭	گرد پروازی همایش زاشیان
آن بلند آوازهٔ عالم پناه	٭	سرو دعصر افتخار صدر و کاه
صدر دین و دولت آن مقبول حق	٭	نه فلک برخوان جودش یک طبق

شیخ نظام الدین خالدی دهلوی معروف بشیخ نظام اولیا قدس سره

وی از مشاهیر مشایخ هندست ٭ بعد از تحصیل علوم دینی وتکمیل آن شبی در جامع دهلی بسر می برد چون وقت سحر شودن بمناره بر آمد این آیت برخواند ٭ که الم یأن للذین آمنوا ان تخشع قلوبهم لذکر الله چون آنرا بشنید حال بروی متغیر شد واز هر جانبی بروی انوار ظاهر شدن گرفت چون بامداد شد نی زاد وراحله روی بدر یافت وملازمت وخدمت شیخ فرید شکر گنج نهاد ٭ وآنجا مرید گشت ٭ وبمرتبهٔ کمال رسید آن خدمت شیخ ویرا اجازت تکمیل دیگران داده ٭ بدهلی مراجعت فرمود آنجا بتعلیم طلبهٔ علم ٭ و تربیت طبقهٔ اهل ارادت اشتغال نمود ٭ وحسن وخسرو دهلوی هردو مریدان ویند ٭ شیخ فرید الدین خرقه از خواجه قطب الدین بختیار کاکی دارد ٭ ووی از خواجه معین الدین حسن سجزی ٭ ووی از خواجه عثمان هارونی ٭ ووی از حاجی شریف زندی ٭ ووی از شیخ الاسلام قطب الدین مودود چشتی رحمهم الله تعالی ٭ گویند شخصی براتی که مبلغ کثیر در انجا نوشته بود گم کرد ٭ بپیش شیخ نظام الدین آمد وقصهٔ گم شدن براة را بعرض رسانید ٭ واظهار تحیر واضطرار کرد ٭ شیخ یکدرم بوی داد که این را حلوا بخر ٭ و بروح شیخ فرید الدین بدرویشان ده چون آن شخص درم را بحلوا کر داد ٭ حلوا گر قدری حلوا در کاغذ پیچیده وبوی داد ٭ چون نیک نگاه کرد آن کاغذ براة گم شدهٔ وی بود ٭ واین

نزدیکست بانکه مردی صد دینار بیش کسی داشت و دران باب حجتی کرده
بود چون وقت مطالبه رسید حجت را نیافت پیش شیخ بنان حال آمد
والتماس دعا کرد شیخ گفت من پیرم و شیرینی دوست دارم برو یک
رطل حلوا برای من بخر تا دعا کنم آن مرد حلوا بخرید و در کاغذ پیچید پیش
شیخ آورد شیخ گفت کاغذ را باز کن باز کرد حجت وی بود پس گفت
حجت را بستان و حلوا را ببر و بخورد کودکان خورده هر دو را بر گرفت
و برفت گویند تاجری را از مولتان دزدان در راه غارت کردند و راس
المال وی ببردند بخدمت شیخ صدر الدین فرزند شیخ بهاء الدین زکریا
که صاحب سجاده بود رفت که عزیمت دهلی دارم والتماس سفارش
کرد بشیخ نظام الدین که آنجا التفات نماید که ویرا سرمایه تجارت بدست
آید شیخ صدر الدین التماس ویرا مبذول داشت و رقعه نوشت چون
بدهلی رسید و رقعه را بشیخ نظام الدین داد شیخ خادم را آواز داد
و گفت فردا از اول بامداد تا وقت چاشت هر فتوحی که رسد در راه
این عزیز نهادیم تسلیم وی کن خادم روز دیگر آن شخص را جایی بنشاند
و هر فتوحی که می رسید تسلیم وی میکرد وقت چاشت را دوازده هزار
تنکه در حساب آمد برداشت و برفت ه وقتی سلطان علاء الدین
محمد شاه خلجی چیزی از زر و جواهر بنذر شیخ فرستاد قلندری در
برابر شیخ نشسته بود پیش آمد که ایها الشیخ الهدایا مشترک شیخ
گفت اما تنها خوشترک قلندر باز پس گشت شیخ گفت پیش آی که
مقصود آن بود که ترا تنها خوشترک چون قلندر خواست که چیزها را
بردارد قوت وی بحمل آن وفا نکرد بمدد کاری خادم شیخ محتاج شد

وقتی تجدید وضو کرده بود خواست که محاسن شانه کند شانه در طاق
بود و کسی نزدیک آن نبود که شانه را بدست شیخ دهد شانه از
طاق بجست و خود را بدست شیخ رسانید ه

شیخ ابو عبد الله الصومعی قدس الله تعالی سره

وی از بزرگان مشایخ گیلان و رئیس زهاد ایشان بود و مر ورا
احوال عالی و کرامات ظاهر بود و جماعتی از بزرگان مشایخ عجم را
دریافته بود ه وقتی که در غضب شدی حق سبحانه و تعالی از برای
وی زود انتقام کشیدی و هر چه خواستی خدای تعالی چنان کردی
و هر چیزی که پیش از وقوع آن خبر کردی چنانچه خبر کرده بودی واقع
شدی ه جماعتی از اصحاب وی بقصد تجارت بسمرقند رفته بودند
نزدیک بسمرقند جماعتی سواران بقصد ایشان بیرون آمدند جماعت
تاجران شیخ ابو عبد الله را آواز دادند دیدند که در میان ایشان ایستاده
است و می گوید سبوح قدوس ربنا الله دور شوید ای سواران
از میان ما همه سواران متفرق شدند و هیچکس نتوانست که اسب خود را
نگاه دارد بعضی بکوهها افتادند و بعضی بوادیها و دو تن از ایشان
را با یکدیگر جمع نتوانستند شد از شر ایشان برستند بعد از ان شیخ
در میان خود طلبیدند نیافتند چون بگیلان باز گشتند و قصه را
باز گفتند اصحاب شیخ گفتند شیخ هرگز از میان ما غایب نشد

شیخ محیی الدین عبد القادر الجیلی قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو محمد است علوی بود حسنی نبیره ابو عبد الله صومعی است
از جانب مادر و مادر وی ام الخیر امة الجبار فاطمه بنت ابی عبد الله الصومعی

کفته است که چون فرزند من عبد القادر متولد شد هرکز در رمضان
شیر نخورد یکبار هلال ماه رمضان بجهة ابر پوشیده ماند از مادر وی
برسیدند کفت امروز عبد القادر شیر نخورده است آخر معلوم شد
که آن روز رمضان بوده است ولادت وی در سنه احدی و سبعین
واربعمایه بوده است و وفات وی سنه احدی وستین وخمسمایه
٥ وی کفت که خورد بودم روز عرفه بصحرا بیرون رفتم ودنبال کاوی
کرفتم بجهة حراثت آن کاو روی باز پس کرد وکفت یا عبد القادر
ما لهذا خلقت ولا بهذا امرت بترسیدم بازکشتم وبر بام سرای خود بر
آمدم حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده بودند پیش مادر خود
رفتم وکفتم مرا در کار خدای تعالی کن واجازت ده تا ببغداد روم و
بعلم مشغول شوم و صالحان را زیارت کنم از من سبب آن داعیه را پرسید
با وی بکفتم بکریست و برخاست و هشتاد دینار بیرون آورد که میراث
پدر من مانده بود چهل دینار را برای برادر من کذاشت وچهل دینار
در زیر بغل من در جامهٔ من دوخت ومرا اذن سفر کرد ومرا عهد داد
بر صدق در جمیع احوال وبوداع من بیرون آمد وکفت ای فرزند
برو که برای خدای تعالی از تو بریدم وتا قیامت روی ترا نخواهم دید
من با قافلهٔ اندک بجانب بغداد توجه نمودم چون از همدان بکذشتم
شست سوار بیرون آمدند وقافله را بکرفتند وهیچکس مرا
تعرض نکرد ناکاهی یکی از ایشان بمن بکذشت وکفت ای فقیر با خود چه
داری کفتم چهل دینار کفت کجاست کفتم در جامهٔ من دوخته است
در زیر بغل من کمان برد که مکر استهزا میکنم مرا بکذاشت وبرفت

دیکری

ودیکری بمن رسید وهمان پرسید وهمان جواب شنید ونیز مرا بکذاشت
وبرفت وهر دو پیش مهتر ایشان بهم رسیدند وآنچه از من شنیده بودند
با وی بکفتند مرا طلبید بر بالای تلی که اموال قافله را قسمت می کردند
پس کفت با خود چه داری کفتم چهل دینار کفت کجاست کفتم در جامهٔ
من دوخته است در زیر بغل من بفرمود تا جامه را بشکافتند وآنچه
کفته بودم یافتند پس کفت ترا چه برین داشت که اعتراف کردی کفتم
که مادر من مرا عهد داده بود بر صدق وراستی ومن در عهد وی خیانت
نمیکنم پس مهتر ایشان بکریست وکفت چندین سالست که من در عهد
پروردکار خود خیانت کرده ام وبر دست من توبه کرد پس اصحاب وی
کفتند که تو در قطع طریق مهتر ما بودی اکنون در توبه مهتر ما باش همه
بر دست من توبه کردند وآنچه از قافله کرفته بودند باز دادند واول
تایبان بر دست من ایشان بودند وی در سنه ثمان وثمانین واربعمایه
ببغداد رسید وبجد تمام بتحصیل علوم مشغول شد اول بقراءت قرآن
وبعد از آن بفقه وحدیث وعلوم ادبیه پیش بزرکانی که در آن زمان
متعین بودند وباندک روزکاری بر اقران خود فایق شد واز اهل
زمان خود متمیز کشت ودر سنه احدی وعشرین وخمسمایه مجلس
وعظ نهاد ٥ ویرا کرامات ظاهر واحوال ومقامات عالی بوده است
وفی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله تعالی واما کراماته یعنی الشیخ عبد القادر
رضی الله عنه فخارجة عن الحصر وقد اخبرنی من ادرکت من اعلام الایمة
ان کراماته تواترت او قربت من التواتر ومعلوم بالاتفاق انه لم
یظهر ظهور کراماته لغیره من شیوخ الآفاق کرامة ٥ وی کفت که

یازده سال در یك برج بنشستم و با خدای تعالی عهد کرده بودم که نخورم تا نخورانند و لقمه در دهان من ننهند و نیاشامم تا مرا نیاشامانند یکبار چهل روز هیچ نخوردم بعد از چهل روز شخصی آمد و قدری طعام آورد و بنهاد و برفت نزدیك بود که نفس من بر بالای طعام افتد از بس گرسنگی گفتم والله که از عهدی که با خدای تعالی بسته ام برنگردم شنیدم که از باطن من کسی فریاد میکند و باواز بلند می گوید الجوع الجوع ناگاه شیخ ابو سعید مخزومی رحمه الله تعالی بمن بگذشت آن آواز را شنید و گفت عبد القادر این چیست گفتم این قلق و اضطراب نفس است اما روح بر قرار خود ست در مشاهده خداوند خود گفت بخانه ما بیا و برفت من در نفس خود گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابو العباس خضر علیه السلام در آمد و گفت برخیز و پیش ابو سعید مخزومی رو رفتم دیدم که ابو سعید بر در خانه ایستاده است و انتظار من می برد گفت ای عبد القادر آنچه من ترا گفتم بس نبود که خضر را نیز می بایست گفت پس مرا در خانه در آورد و طعامی که مهیا کرده بود لقمه لقمه در دهان من می نهاد تا سیر شدم بعد از آن مرا خرقه بپوشانید و صحبت وی را لازم گرفتم ٥ الشیخ ابو محمد عبد القادر بن ابی صالح بن عبد الله الجیلی لبس الخرقة من ید الشیخ ابی سعید المبارك بن علی المخزومی و هو لبسها من ید الشیخ ابی الحسن علی بن محمد بن یوسف القرشی الهکاری و هو لبسها من ید الشیخ ابی الفرج الطرسوسی و هو من ید الشیخ ابی الفضل عبد الواحد بن عبد العزیز التمیمی و هو من ید الشیخ ابی بکر الشبلی قدس الله تعالی ارواحهم

٥ و هم وی گفته که وقتی در مباحات می بودم شخصی بمن آمد که وی را هرگز ندیده بودم گفت صحبت می خواهی گفتم آری گفت بشرط آنکه مخالفت نکنی گفتم نکنم گفت اینجا بنشین تا من بیایم یکسال برفت پس باز آمد من هم آنجا بودم ساعتی نزدیك من بنشست پس برخاست و گفت از اینجا نروی تا من بیایم یکسال دیگر برفت پس باز آمد و با خود نان و شیر آورد و گفت من خضرم مرا فرموده اند که با تو طعام خورم آنرا بخوردیم گفت برخیز و ببغداد در آی با هم ببغداد در آمدیم ٥

شیخ حماد دباس رحمه الله تعالی

وی از جمله مشایخ شیخ محیی الدین عبد القادر است کان امیا و فتح ابواب المعارف و الاسرار و صار قدوة للمشایخ الکبار شیخ عبد القادر جوان بود و در صحبت شیخ حماد می بود روزی با دب تمام در صحبت وی نشسته بود چون برخاست و بیرون رفت شیخ حماد گفت این عجمی را قدمی است که در وقت وی بر گردن همه اولیا خواهد بود و هر اینه مأمور شود بآنکه بگوید قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و هر اینه آنرا بگوید و همه اولیا گردن نهند توفی الشیخ حماد فی شهر رمضان سنة خمس و عشرین و خمسمایه یکی از علماء شام عبد الله نام گفته است که بطلب علم ببغداد رفتم و ابن سقا در آن وقت رفیق من بود در نظامیه بغداد بعبادت مشغول می بودیم و زیارت صالحان میکردیم و در آن وقت در بغداد عزیزی بود که می گفتند وی غوث است و نیز می گفتند که هر وقت که می خواهد پیدا می شود و هر گاه که میخواهد پنهان می شود پس من و ابن سقا و شیخ عبد القادر و وی هنوز جوان بود بزیارت

غوث رفتیم. ابن سقا در راه کفت از وی مسئله خواهم پرسید که
جواب آن نداند. و من کفتم از وی مسئله خواهم پرسید تا ببینم چه
میکوید. شیخ عبدالقادر کفت معاذ الله که من از وی چیزی پرسم
من پیش وی می روم. و انتظار برکات وی می برم. چون بر وی در آمدیم
ویرا بر جای خود ندیدیم. یکساعت بودیم. دیدیم که برجای خود نشسته
است. پس از سر خشم در ابن سقا نکریست. و کفت وای تو ای ابن سقا از من
مسئله می پرسی که جواب آن ندانم. آن مسئله اینست. و جواب آن این.
می بینم که آتش کفر در تو زبانه می زند. بعد از آن بمن نکریست. و کفت ای
عبدالله از من مسئله می پرسی و می بینی که چه می کویم. آن مسئله اینست
و جواب آن این. هر آینه که فرو کرد ترا دنیا تا بن کوش. با من بی ادبی
کردی. بعد از آن بشیخ عبدالقادر نکریست. و ویرا بخود نزدیک
نشاند و کرامی داشت. و کفت ای عبدالقادر خدای و رسول خدا را
خشنود ساختی با دبی که نکاه داشتی. کویا که بینم ترا در بغداد بمنبر
بر آمده و می کویی. قَدَمِی هٰذِهِ عَلیٰ رَقَبَةِ کُلِّ وَلِیِّ الله. و می بینم اولیاء
وقت ترا که همه کردنهای خود را پست کرده اند اجلال و اکرام ترا. پس
در همان ساعت غایب شد. و بعد از آن ویرا مرکز ندیدیم. و هر چه
نسبت بشیخ عبدالقادر کفت واقع شد. و ابن سقا بتحصیل علوم اشتغال
بلیغ نمود. و بر اقران خود فایق شد. خلیفه ویرا برسالت بملک روم فرستاد
ملک روم علماء نصرانی را با وی مناظره فرمود. همه را الزام و افحام
کرد. در نظر ملک بزرک نمود. ملک را دختری بود خوب روی. بوی
مفتون شد. و ویرا از ملک خواستکاری کرد. کفت بشرط آنکه نصرانی

شوی اجابت کرد. دختر بوی داد. پس ابن سقا کلام غوث را یاد کرد. و
دانست که آنچه بوی رسید بسبب وی رسید. اما من چون بدمشق
رفتم نورالدین شهید مرا بر تولیت اوقاف اکراه کرد. و دنیا روی بمن
نهاد. و سخنی که غوث در حق من کفته بود راست شد. روزی
شیخ عبدالقادر در رباط خود مجلس می کفت. و عامه مشایخ قریب
به پنجاه تن حاضر بودند. از آنجمله شیخ علی هیتی. و شیخ بقاء ابن بطو.
و شیخ ابو سعید قیلوی. و شیخ ابو النجیب سهروردی. و شیخ جاکیر
و قضیب البان موصلی. و شیخ ابو السعود. و غیر ایشان از مشایخ کبار.
شیخ سخن می کفت در اثنای سخن کفت. قدمی هٰذه علی رقبة کل ولی
الله. شیخ علی هیتی بمنبر بر آمد و قدم مبارک شیخ را بکرفت و بر
کردن خود نهاد. و بزیر دامن شیخ در آمد. و سایر مشایخ کردنهای
خود را پیش داشتند. شیخ ابو سعید قیلوی کفته که چون شیخ
عبدالقادر کفت که. قَدَمی هٰذه علی رقبة کل ولی الله. حضرت حق
سبحانه و تعالی بر دل وی تجلی کرد. و رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم
بر دست طایفه از ملایکه مقربین بمحضر اولیاء متقدمین و متاخرین
که آنجا حاضر بودند احیا با اجساد خود. و اموات با رواح خود خلعتی
در وی پوشانید. و ملایکه و رجال غیب مجلس ویرا در میان کرفته
بودند. و صفها در هوا ایستاده. و بر روی زمین هیچ ولی نماند
مکر که کردن خود را پست کرد. و بعضی کفته اند یک کس از عجم
تواضع نکرد. حال از وی متواری شد.

شیخ صدقهٔ بغدادی رحمه الله تعالی

روزی شیخ صدقه سخنی میکفت بحسب ظاهر شرع بروی مواخذه می آمد
بخلیفه رسانیدند ویرا احضار فرمود تا تعزیر کنند چون سر ویرا برهنه
کردند خادم وی فریاد برآورد که واشیخاه دست آنکس که قصد ضرب
وی کرده بود شل شد وهیبتی بر وزیر مستولی شد وچون خلیفه
آنرا مشاهده کرد بروی نیز هیبت استیلا یافت بفرمود که ویرا بگذارید
ازآنجا برباط شیخ عبد القادر درآمد دید که مشایخ وسایر مردم منتظر
شیخ نشسته اند که بیرون آید وسخن کوید بیامد ودرمیان مشایخ بنشست
چون شیخ بیرون آمد وبمنبر بالا رفت هیچ سخن نکفت وقاری را هم
نکفت که چیزی بخواند اما مردم را وجدی عظیم دریافت وحالتی قوی
فرو کرفت شیخ صدقه باخود کفت شیخ چیزی نکفته وقاری هیچ
نخوانده این وجد از چیست شیخ عبد القادر روی بوی کرد وکفت
یا هذا یکی از مریدان من از بیت المقدس باینجا بیک کام آمده است
وبر دست من توبه کرده امروز حاضران در مهمانی ویند شیخ صدقه
باخود کفت کسی که از بیت المقدس بیک کام ببغداد آید ویرا از چه توبه
باید کرد وبشیخ چه حاجت دارد شیخ روی بوی کرد وکفت یا هذا
وی توبه می کند از آنکه دیکر در هوا نرود وحاجت وی بمن آنست که ویرا بمحبت حق سبحانه راه نمایم

شیخ سیف الدین عبد الوهاب رحمه الله تعالی

وی فرزند شیخ عبد القادر است وی کفته که هیچ ماهی از ماهها
نبودی مکر پیش از آنکه نو شدی بیامدی پیش والد من اکر چنانچه
در وی بدی وسختی مقدر شده بودی در صورت ناخوشی بیامدی
واکر نعمت وخیری مقدر شده بودی در صورت نیکو بیامدی

آخر روز جمعه سلخ جمادی الآخر سنة ستین وخمسمائة جمعی از مشایخ
در صحبت وی نشسته بودند جوانی خوب روی درآمد وکفت السلام
علیك یا ولی الله من ماه رجبم آمدم تا ترا تهنیت کویم ودر من هیچ بدی
وسختی مقدر نشده است ودران ماه رجب هیچ ندیدند مردم مکر
خیر ونیکویی وچون روز یکشنبه آمد سلخ رجب شخصی کریه المنظر آمد
وکفت السلام علیك یا ولی الله من شهر شعبانم آمدم که ترا تهنیت کویم
مقدر شده است در من موت وفنا خلق در بغداد وکرانی در حجاز
وقتل وکشش در خراسان چون ماه شعبان آمد هرچه هرجا کفته
بود واقع شد شیخ در ماه رمضان چند روز بیمار شد روز دوشنبه
بیست ونهم رمضان جمعی از مشایخ پیش وی حاضر بودند چون شیخ علی
هیتی وشیخ نجیب الدین سهروردی وغیرهما شخصی با بها ووقار تمام
درآمد وکفت السلام علیك یا ولی الله من ماه رمضانم آمده ام که اعتذار
کنم از آنچه بر تو مقدر شده بود در من ووداع کنم ترا که این آخر اجتماع
منست با تو پس بازکشت در ربیع الآخر سال دویم از دنیا برفت ورمضان
دیکر دنیا نیافت ٥ روزی شیخ مجلس میکفت وشیخ علی هیتی در برابر
شیخ نشسته بود ویرا خواب کرفت شیخ اهل مجلس را کفت خاموش باشید
واز منبر فرود آمد وپیش شیخ علی هیتی بادب بایستاد ودر روی وی
می نکریست شیخ علی بیدار شد شیخ کفت حضرت نبی را صلی الله علیه وسلم
در خواب دیدی کفت آری شیخ کفت من برای وی بادب ایستاده بودم
بچه چیز وصیت کرد ترا کفت بملازمت تو بعد از ان از شیخ علی پرسیدند
از معنی آنچه شیخ فرموده بود که من از برای وی بادب ایستادم شیخ علی

كفت آنچه من بخواب می دیدم وی به بیداری می دیده و آین شیخ علی هیتی قدس سره کان من مشایخ البطایح ومن جملة کراماته من ذکره عند توجه الاستذالیه انصرف عنه ومن ذکره فی ارض مسبقاة اندفع البق باذن الله تعالی

شیخ ابو محمد عبد الرحمن الطفسونجی رحمه الله تعالی

روزی در طفسونج که از توابع بغداد است بر منبر کفت انا بین الاولیاء کالکرکی بین الطیور اطولهم عنقا. شیخ ابو الحسن علی بن احمد که از اصحاب شیخ عبد القادر بود از ده جنت که دران نواحی بود بمجلس وی آمده بود برخاست ودلق را از سر برکشید وکفت مرا بکذار که با تو کشتی کیرم. شیخ عبد الرحمن خاموش شد واصحاب خود را کفت یکسر موی در وی خالی از عنایت الله تعالی نمی بینم وویرا فرمود که دلق خود را بپوشید کفت من از آنچه بیرون آمده ام بآن باز نمیکردم پس روی بجانب ده جنت کرد وزوجه خود را آواز داد که جامه بیار که بپوشم زوجهٔ وی دران ده بشنید ودر راه ویرا با جامه پیش آمد پس شیخ عبد الرحمن ویرا کفت شیخ تو کیست کفت شیخ من شیخ عبد القادر کفت من ذکر شیخ عبد القادر نشنیدم مکر در زمین چهل سالست در درکات باب قدرتم هرکز ویرا آنجا ندیده ام وجماعتی از اصحاب خود را کفت ببغداد روید پیش شیخ عبد القادر وبکویید که عبد الرحمن سلام می رساند وی کوید که چهل سالست که من در درکات باب قدرتم آنجا ترا ندیدم لا داخلا ولا خارجا. شیخ عبد القادر در همان وقت بعضی از اصحاب را کفت بروید بطفسونج ودر راه شما را اصحاب شیخ عبد الرحمن طفسونجی پیش

خواهند

خواهند رسید که برسالت پیش من فرستاده است ایشانرا با خود باز کردانید چون بر پیش عبد الرحمن رسید بکویید عبد القادر سلام میرساند ومیکوید انت فی الدرکات ومن هو فی الدرکات لا یری من فی الحضرة ومن هو فی الحضرة لا یری من فی المخدع وانا فی المخدع ادخل واخرج من باب السر من حیث لا ترانی بامارة ان خرجت لک الخلعة الفلانیة فی الوقت الفلانی علی یدی خرجت لک وهی خلعة الرضا وبامارة خروج التشریف الفلانی فی اللیلة الفلانیة لک علی یدی خرج لک وهو تشریف الفتح وبامارة ان اخلع علیک فی الدرکات بمحضر من اثنی عشر الف ولی الله سبحانه خلعة الولایة وهی فرجیة خضراء طرازها سورة الاخلاص علی یدی خرجت ه در میانهٔ راه باصحاب شیخ عبد الرحمن رسیدند ایشانرا باز کردانیدند ورسالت شیخ عبد الرحمن رسانیدند کفت صدق الشیخ عبد القادر هو سلطان الوقت وصاحب التصرف فیه ه تاجری پیش شیخ حماد درآمد وکفت تجهیز قافلهٔ شام کرده ام وهفتصد دینار بضاعت دارم شیخ حماد کفت اکر درین سال میروی مال ترا بغارت می برند وخود کشته می شوی تاجر غمکین شد از شیخ حماد بیرون آمد شیخ عبد القادر ویرا پیش آمد قصه را باو بکفت کفت برو که بسلامت خواهی رفت و بغنیمت خواهی آمد وضمان بر من آن شخص بسفر شام رفت وبضاعت خود را بهزار دینار فروخت روزی بقضای حاجت بسقایه درآمد وآن هزار دینار را بر طاقی نهاد وبیرون آمد وآنرا فراموش کرد وبمنزل خود آمد ویرا خواب کرفت در خواب دید که در قافله است

المخدع موضع ستر القطب عن الاولیاء والعموم ه

حرامیان قافله را غارت کردند و اهل قافله را کشتند و وی را نیز شخصی
ضربتی زد و کشته شد از هیبت آن بیدار شد اثر خون بر گردن خود
دید و الم آن ضربت در خود احساس کرد بخاطر وی آمد که هزار دینار را فرا موش
کرده است بتعجیل رفت و آنرا باز یافت و ببغداد مراجعت کرد با خود گفت
اگر اول شیخ حماد را بینم وی بزرگترست و اگر شیخ عبدالقادر را بینم سخن
وی راست شده است ناگاه شیخ حماد وی را در بازار دید گفت اول شیخ
عبدالقادر را ببین که سخن وی حقاست هفده بار از خدای تعالی
درخواسته است که قتل تو که در بیداری مقدر شده بود بخواب
بگذشت و تلف مال تو بر فراموشی قرار یافت پس پیش شیخ عبدالقادر
آمد گفت آنچه شیخ حماد گفت که هفده بار درخواسته است سوگند
بعزت معبود که هفده بار و هفده بار و هفده بار تا هفتاد بار در
خواسته ام تا حال چنان شد که شیخ حماد گفت ۵ شیخ شهاب
الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه گفته که در جوانی بعلم کلام مشغول
شدم و چند کتاب دران باب یاد گرفتم و عم من مرا ازان منع می
کرد روزی عم من بزیارت شیخ عبدالقادر آمد و من با وی بودم مرا
گفت حاضر باش که بر مردی در می آییم که دل وی از خدای تعالی خبر می
دهد و منتظر باش برکت دیدار وی را چون بنشستیم عم من گفت یا
سیدی برادرزادهٔ من عمر بعلم کلام مشغولست هرچند وی را می
گویم ازان باز نمی ایستد شیخ گفت ای عمر کدام کتاب حفظ کردهٔ
گفتم کتاب فلان و کتاب فلانی دست مبارک خود را بسینهٔ من فرود
آورد والله که یک لفظ ازان کتب بر حفظ من نماند و خدای تعالی

همه مسایل آنها بر خاطرم فراموش گردانید لیکن سینهٔ مرا از علوم لدنی
مملو ساخت از پیش وی خاستم زبانی بحکمت ناطق مرا گفت یا عمر انت آخر المشهورین
بالعراق

شیخ ابو عمرو صریفینی قدس الله تعالی روحه

وی گفته که بدایت کار من آن بود که شبی در صریفین بپشت افتاده
بودم و روی در آسمان کرده دیدم که در هوا پنج حمامه میگذرد یکی می
گفت سُبحَانَ مَن عِندَهُ خَزَائِنُ كُلِّ شَيءٍ وَمَا يُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعلُومٍ و
دیگری می گفت سُبحَانَ مَن أَعطَى كُلَّ شَيءٍ خَلقَهُ ثُمَّ هَدَى و دیگری
میگفت سُبحَانَ مَن بَعَثَ الأَنبِيَاءَ حُجَّةً عَلَى خَلقِهِ وَفَضَّلَ عَلَيهِم مُحَمَّدًا
صلی الله علیه و علی آله وسلم و دیگری می گفت كُلُّ مَا فِي الدُّنيَا بَاطِلٌ إِلَّا مَا كَانَ
لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ و دیگری میگفت يَا أَهلَ الغَفلَةِ عَن مَولَاكُم قُومُوا
إِلَى رَبِّكُم رَبٍّ كَرِيمٍ يُعطِي الجَزِيلَ وَيَغفِرُ الذَّنبَ العَظِيمَ من چون آنرا
دیدم و شنیدم بیخود شدم چون با خود آمدم دوستی دنیا و آنچه در
دنیاست تمام از دل من رفته بود چون بامداد شد با خدای تعالی
عهد کردم که خود را تسلیم شیخی کنم که مرا بخدای تعالی راهنمایی کند
و روان شدم و نمیدانستم کجا می روم ناگاه پیری نیکو دیدار با هیبت
و وقار مرا پیش آمد و گفت السلام علیک یا عثمان جواب وی باز دادم
و سوگند بروی دادم که تو کیستی که نام مرا دانستی و من هرگز ترا ندیده ام
گفت من خضرم پیش شیخ عبدالقادر بودم گفت یا ابا العباس دوش
مردی را در صریفین جذبه رسیده و قبول یافته و از بالای هفت
آسمان وی را ندا آمده که مرحبا بک عبدی با خدای عهد کرده است که
خود را تسلیم شیخی کند بسوی وی رو و وی را پیش من آور پس مرا گفت

یا عثمان عبد القادر سید العارفین وقبلة الوافدین فی هذا الوقت
فعلیك بملازمة خدمته وتعظیم حرمته. من بخود حاضر نشدم. مگر که
خود را در بغداد دیدم. وخضر علیه السلام غایب شد و ویرانه بودم تا
مدت هفت سال. پیش شیخ عبد القادر درآمدم. گفت مرحبا بمن
جذبه مولاه الیه بالسنة الطیر وجمع له کثیرا من الخیر. ای عثمان زود
باشد که خدای تعالی ترا مریدی بدهد. نام وی عبد الغنی بن نقطه
که مرتبه وی بلندتر باشد از بسیاری از اولیا. وخدای تعالی بوی مفاخرت
کند بر ملایکه. بعد از آن طاقیه بر سر من نهاد. خوشی وخنکی آن بدماغ
من رسید. و از دماغ بدل. ملکوت بر من کشف شد. شنیدم که عالم
وآنچه در عالم است تسبیح حق سبحانه وتعالی میگویند باختلاف لغات
وانواع تقدیس. نزدیك بود که عقل از من زایل شود. شیخ پارهٔ پنبه
در دست داشت بر من زد. عقل من برقرار بماند. بعد از آن مرا چند
ماه در خلوت نشاند. والله که مرا هیچ امری ظاهری وباطنی واقع
نشد که پیش از آنکه من بگویم با من نگفت. و بهیچ حال ومقام ومشاهده
ومکاشفه نرسیدم که پیش از آنکه بآن رسم مرا نگفت. ومرا از چیزهایی
خبر داد که بعد از اخبار وی بسی سال واقع شد. ومیان خرقه پوشیدن
من از وی وخرقه پوشیدن ابن نقطه از من بیست وپنج سال در میان
شد. وابن نقطه چنان بود که فرموده بود ❁ یکی از علما گوید که پیش
شیخ عبد القادر درآمدم. وهنوز جوان بودم. و با خود کتابی از
علوم فلاسفه همراه داشتم. شیخ بی آنکه در کتاب نظر کند یا از من
بپرسد که آن چه کتابست. گفت یا فلان بئس الرفیق کتابك هذا.

برخیز و آنرا بشوی. من عزیمت کردم که از پیش شیخ برخیزم. وآن کتاب را
در خانه بگذارم. و دیگر با خود برندارم. از ترس شیخ ونفس من بشستن آن
مسامحت نکرد. زیرا که چیزی از آن کتاب دانسته بودم. ومرا محبتی بآن
واقع شده بود. خواستم که بآن نیت برخیزم. شیخ بمن نظر کرد. مرا قوت
برخاستن نماند. چون کسی که ویرا بند کرده باشند. پس گفت کتاب خود را
بمن ده. آنرا بگشادم. همه اوراق آنرا سفید دیدم. که بر آن یك حرف
نوشته نبود. بدست شیخ دادم. اوراق آنرا بگردانید. و گفت این فضایل
قرآنست. وبمن داد. دیدم که کتاب فضایل قرآنست بخوبترین خطی نوشته.
پس گفت توبه کردی که بزبان نگویی آنچه در دل تو بنا شد. گفتم آری. گفت
برخیز. برخاستم. وهر چه از آن کتاب یاد گرفته بودم همه فراموش من شده
بود. وهرگز تا این زمان بخاطر من نیامده است ❁ روزی شخصی ابو المعالی
نام در مجلس شیخ حاضر شد. در اثنای مجلس ویرا تقاضای عظیم گرفت.
چنانك مجال حرکت نماند. ولی طاقت شد. بطریق استغاثه بجانب شیخ
نظر کرد. شیخ یك پایه از منبر فرود آمد. بر پایهٔ اول سری همچون سر آدمی پیدا
شد. پایهٔ دیگر فرود آمد. با آن سر دو دوش وسینه ظاهر شد. وهمچنین
پایه پایه فرود می آمد. وآن صورت زیادت می شد. تا صورتی شد بعینه
مثل صورت شیخ. وسخن میگفت بآوازی مثل آواز شیخ. و بکلامی مثل
کلام شیخ. واین را غیر آن شخص ومن شاء الله تعالی. هیچکس ندید. پیش شیخ
آمد و بر بالای سر وی بایستاد. وآستین خود یا مندیل خود بر سر آن
شخص پوشید. آن شخص خود را در صحرایی یافت گشاده. در آنجا جویی
آب و بر کنار جوی درختی. با خود دستهٔ کلید همراه داشت. از آن درخت

بیاویخت و بقضای حاجت مشغول شد. بعد از آن وضو ساخت
و دو رکعت نماز بگزارد و سلام داد. شیخ آستین یا مندیل از سر وی
برداشت خود را در مجلس دید. و اعضای او از آب وضو تر. و تقاضای
وی مدفوع شده. و شیخ بر بالای منبر سخن گویان که گویی هرگز
فرود نیامده خاموش بود. و با هیچ کس نگفت و دستهٔ کلید را طلب
کرد با خود نیافت. بعد از مدتی وی را بجانب بلاد عجم عزیمت سفر شد.
چهارده روز از بغداد راه رفتند. بصحرایی فرود آمدند. که آنجا
جوی آب روان بود برخاست تا وضویی سازد. دید که آن صحرا بآن
صحرا می ماند که آن روز وضو ساخته بود. و آن جوی بآن جوی
اندکی برفت. بآن موضع رسید که آن روز وضو ساخته بود. و آن
درخت را یافت دستهٔ کلید وی از آنجا آویخته. چون ببغداد
بازگشت بپیش شیخ رفت تا آن قصه را باز گوید. شیخ گوش وی را
بگرفت. و گفت یا ابا المعالی تا ما زنده ایم این را با کس مگوی ٥ روزی
شیخ با جماعتی از فقها و فقرا بزیارت گورستان رفت. و پیش
قبر شیخ حماد رحمه الله تعالی بسیار بایستاد. چنانک هوا گرم شد
بعد از آن بازگشت و آثار بهجت و سرور در روی مبارک وی ظاهر بود
از ایشان پرسیدند که سبب ایستادن پیش قبر شیخ حماد این همه
چه بود. گفت وقتی روز جمعه با شیخ حماد و اصحاب وی بمسجد
جمعه میرفتیم. چون بسر پلی رسیدیم. شیخ حماد دست بر من زد
و مرا در آب انداخت. و هوا در غایت خنکی بود. و من جبهٔ پشمینه
پوشیده بودم. و در آستین من جزوی چند بود. دست خود بالا

داشتم تا آن اجزا تر نشود. ایشان مرا بگذاشتند و برفتند. از آب
برآمدم و جبهٔ خود را بیفشردم. و در عقب ایشان برفتم. و بسیار
سرما یافته بودم. چون بایشان رسیدم. اصحاب وی در باب من سخنی
گفتند ایشان را منع کرد. و گفت که من وی را رنجانیدم. تا وی را آزمایش
کنم. وی را کوهی می بینم که از جای نمی جنبد. پس گفت امروز وی را در قبر
وی دیدم حلهٔ مرصع بجواهر پوشیده. و بر سر وی تاجی از یاقوت. و
در دست وی سوارها از زر. و در پای نعلین از زر. اما دست راست
وی از کار رفته بود. و فرمان وی نمی برد. گفتم این چیست. گفت این
آن دست است که ترا در آب انداخته است. هیچ توانی که آنرا از من در
گذرانی. گفتم آری. گفت پس از خدای تعالی درخواه که آنرا بمن باز دهد
پس بایستادم. و از خدای تعالی درخواستم. و پنج هزار از اولیاء الله
در قبرهای خود. از خدای تعالی درخواستند. که سؤال مرا در حق
وی قبول کند. پس سؤال می کردم چندانک خدای تعالی دست وی را
بوی باز داد. و بآن دست مرا مصافحه کرد. چون این سخن در بغداد
مشهور شد مشایخ بغداد. و صوفیه از اصحاب شیخ حماد جمع شدند
تا شیخ عبد القادر را بتحقیق آنچه گفته بود مطالبه کنند. بمدرسهٔ
شیخ آمدند اما از هیبت شیخ هیچ کس نتوانست که سخن گوید. شیخ
آغاز سخن کرد. و گفت دو تن از مشایخ اختیار کنید. تا تحقیق آنچه
گفته ام بر زبان ایشان ظاهر شود. ایشان اتفاق کردند بر شیخ ابو یعقوب
یوسف بن ایوب الهمدانی که وی آن روز ببغداد بود. و بر شیخ ابو محمد
عبد الرحمن بن شعیب الکردی قدس الله تعالی روحهما. و وی مقیم

بغداد بود. وهردو از ارباب کشف واحوال بزرک بودند. پس آنجماعت کفتند
ما مهلت دادیم تا جمعهٔ دیکر که ببینیم بر زبان ایشان چه ظاهر میشود. شیخ
فرمودند از جای خود برمخیزید تا این امر محقق شود. وسر در پیش افکند وایشان
نیز سر در پیش افکندند ناکاه از بیرون مدرسه آواز برآمد دیدند که شیخ یوسف
بشتاب تمام می آید چون بمدرسه درآمد کفت حق سبحانه وتعالی شیخ حماد را
مشاهدهٔ من ساخت وکفت ای یوسف زود بمدرسهٔ شیخ عبد القادر رو. و
با مشایخی که آنجا حاضرند بکوی که شیخ عبد القادر در آنچه کفته است صادقست
وهنوز شیخ یوسف سخن خود آخر نکرده بود که شیخ عبد الرحمن کردی درآمد
وکفت مثل آنچه شیخ یوسف کفته بود ٥ از شیخ عبد القادر پرسیدند که
سبب چه بود که لقب شما محیی الدین کردند فرمود که روز جمعه از بعضی سیاحات
ببغداد می آمدم پای برهنه به بیماری متغیر اللون نحیف البدن بکذشتم.
مرا کفت السلام علیك یا عبد القادر جواب سلام وی باز دادم کفت نزدیك
من آی نزدیك وی رفتم. کفت مرا باز نشان. ویرا باز نشاندم جسد وی
تازه کشت وصورت وی خوب شد ورنك وی صافی کشت از وی بترسیدم
کفت مرا می شناسی کفتم نه کفت من دین اسلامم. همچنان شده بودم که
اول مرا دیدی مرا خدای تعالی بتو زنده کردانید انت محیی الدین. ویرا
بکذاشتم. وبمسجد جامع رفتم مردی فرا پیش آمد ونعلین پیش پای من نهاد
وکفت یا شیخ محیی الدین چون نماز بکذاردم از هر طرف مردم بمن ریختند
ودست وپای مرا می بوسیدند ومی کفتند یا محیی الدین. ومرا هرکز
پیش از آن باین لقب نخوانده بودند ٥ ویکی از مشایخ کوید که من وشیخ
علی هیتی در مدرسهٔ شیخ عبد القادر بودیم. یکی از اکابر بغداد پیش

شیخ

شیخ آمد وکفت یا سیدی. قال جدك رسول الله صلی الله علیه وعلی آله وسلم
من دعا فلیجب. وها انا دعوتك الی منزلی. کفت اکر مرا اذن کنند بیایم زمانی
سر در پیش انداخت پس کفت می آیم. وبراستر سوار شد. وشیخ علی هیتی
رکاب راست وی بکرفت. ومن رکاب چپ تا بسرای آن شخص رسیدیم همه
مشایخ بغداد وعلما واعیان آنجا بودند. وسماطی کشیدند بروی انواع
نعمتها وسلهٔ بزرک سر پوشیده دو کس برداشته آوردند. ودر آخر
سماط بنهادند. بعد از آن شخص که صاحب دعوت بود الصلا کفت
وشیخ سر در پیش افکنده بود. هیچ نخورد. واذن خوردن نیز هم نداد
هیچکس هم نخورد. واهل المجلس کان علی رؤسهم الطیر من هیبته
پس شیخ بمن وشیخ علی هیتی اشارت کرد که آن سله را پیش آرید برخاستیم
وآنرا برداشتیم بس کران بود. وپیش شیخ نهادیم. وفرمود تا سر آنرا بکشادیم
فرزندی آن شخص بود نابینای مادرزاد. وبرجای مانده ومجذوم ومفلوج
شیخ ویرا کفت قم باذن الله تعالی. آن کودك برخاست دوان. وبینا و
ویرا هیچ آفتی نی. فریاد از حاضران برخاست. شیخ در انبوهی مردم بیرون
آمد. وهیچ نخورد. پیش شیخ ابو سعید قیلوی رفتم. وآن قصه با وی
بکفتم. کفت شیخ عبد القادر یبرئ الاکمه والابرص ویحیی الموتی باذن الله
٥ عجوزهٔ پیش شیخ عبد القادر آمد. وپسر خود را همراه آورده. وکفت
دل فرزند خود را تعلق بسیار می بینیم بتو من ذمهٔ ویرا از حق خود بری
کردانیدم برای خدای تعالی شیخ ویرا قبول کرد. وبمجاهده ورياضت
فرمود بعد از چند روز پیش فرزند خود آمد دید که نان جو میخورد. و
زرد ولاغر شده از کم خواری. وبیداری از آنجا پیش شیخ شد آنجا طبقی

دید برانجا استخوانهای مرغی که شیخ خورده بود عجوزه با شیخ گفت
یا سیدی تو گوشت مرغ می خوری و پسر من نان جو شیخ دست خود
بر استخوانها نهاد گفت قومی باذن الذی یحیی العظام وهی رمیم
آن مرغ زنده شد و بانگ کردن آغاز کرد پس شیخ با آن عجوزه گفت
وقتی که فرزند تو بچنین شود هرچه خواهد گو بخوره یکی از مشایخ
عزام گوید که شبی در خلوت خود بودم ناگاه دیوار بشکافت و شخصی
کریه المنظری بیرون آمد وی را گفتم تو کیستی گفت ابلیس آمده ام برای
نیکو خواهی تو گفتم نیکو خواهی تو کدامست گفت آنکه جلسهٔ مراقبه ترا
تعلیم کنم وجلس القرفصا دورانه منکس چون بامداد شد نزد یک
شیخ عبد القادر درآمدم تا آنرا با وی بگویم چون مصافحه کردم وی را
دست مرا بگرفت و پیش از آنک آنرا با وی بگویم گفت یا عمر صدقك وهو
کذوب و بعد از ین هیچ سخن از وی قبول نکنی چهل سال جلسهٔ آن شیخ بران
طریق بود روزی شیخ مجلس میگفت باران در ایستاد بعضی مردمان متفرق
شدند شیخ روی بالا کرد و گفت من جمع می کنم و تو تفرقه می کنی فی الحال
باران از مجلس باز ایستاد و در بیرون مجلس می بارید یکی از مریدان شیخ
گوید که روز جمعه همراه شیخ بمسجد جمعه می رفتم هیچ کس بشیخ التفات
نمود و بروی سلام نکرد با خود گفتم ای عجب هر جمعه ما بتشویش بسیار
بمسجد می رسیدیم از ازدحام بسیار بر شیخ هنوز این خاطر تمام نشده
بود که شیخ تبسم کنان بمن نگریست و مردم بسلام روی بشیخ آوردند
چنانک میان من و شیخ حایل شدند با خود گفتم آن حال بهتر از ین
حال بود شیخ بمن التفات کرد و گفت این را تو خواستی ندانسته

که دلهای مردمان بدست منست اگر خواهم دلهای ایشانرا از خود بگردانم
و اگر خواهم روی در خود کنم یکی از مشایخ گوید مدتی از خدای تعالی
درخواستم که یکی از رجال غیب را بمن نماید یکشب در خواب دیدم که
زیارت امام احمد حنبل میکنم و نزدیک قبر وی مردیست در خاطر من
افتاد که وی از رجال غیبست چون بیدار شدم با میدی آنکه وی را به بیداری
ببینم بزیارت امام احمد رفتم آن مرد را آنجا یافتم در زیارت تعجیل کردم
وی پیش از من بیرون رفت من در پی وی روان شدم چون بدجله رسید
هر دو کنار دجله فراهم آمد بمقدار یک گام از دجله بگذشت سوگند
بوی دادم که بایست تا سخن گویم بایستاد گفتم مذهب تو چیست گفت
حنیفا مسلما وما انا من المشرکین در خاطر افتاد که وی حنفی مذهب
است باز گشتم و با خود گفتم بروم و آنرا با شیخ عبد القادر بگویم
بمدرسهٔ وی رفتم و بدر سرای وی بیستادم از درون سرا آواز داد و
گفت از مشرق تا مغرب هیچ ولی از اولیا حنفی المذهب نیست جز وی
یکی از مریدان شیخ گوید که بخدمت وی مشغول می بودم و بیشتر
شبها بیداری بودم یکشب از خانهٔ خود بیرون آمد ابریق آب پیش
بردم التفات نکرد و روی بدر مدرسه نهاد در گشاده شد بیرون
رفت و من نیز در عقب وی بیرون رفتم چنانک گمان آن بود که وی نمی
داند که من همراهم چون بدروازهٔ بغداد رسید گشاده شد وی
بیرون رفت من هم بیرون رفتم باز در فراهم آمد و اندکی راه برفت
ناگاه بشهری رسیدیم که من ندانستم که کجاست برباطی درآمد در آنجا
شش تن نشسته بودند پیش آمدند و بروی سلام کردند من در پس

ستونی پنهان شدم از یک جانب آن رباط آواز ناله می آمد. در اندک
زمانی آن ناله ساکن شد ناکاه مردی درآمد و بآن جانب که آواز ناله
می آمد رفت. بعد از آن بیرون آمد شخصی را بر دوش خود کرفته. و شخصی
دیکر درآمد سر برهنه و مویهای لب دراز شده. و پیش شیخ بنشست
شیخ وی را تعلیم شهادتین کرد. و موی سر و لب وی را کرفت. و طاقیه پوشانید
و نام محمد نهاد. و آن شش تن را کفت که من مأمور شدم بآنکه این شخص
را بدل آن مرده کردانم. ایشان کفتند سمعا و طاعة. پس شیخ بیرون آمد
و ایشان را بکذاشت. و من هم در عقب شیخ بیرون آمدم اندکی برفتیم
بدروازهٔ بغداد رسیدیم چون بار اول کشاده شد پس بدر مدرسه
رسیدیم آن هم کشاده شد. شیخ بخانهٔ خود درآمد چون بامداد
شد پیش شیخ بنشستم تا درس سبق خود بخوانم. هیبت بر من مستولی
شد نتوانستم خواند. شیخ کفت ای فرزند بخوان. سوکند بروی دادم
که آنچه شب دیده بودم با من بیان کند. کفت آن شهر نهاوند بود.
و آن شش تن ابدال بودند. و آنکه ناله می کرد مهتر ایشان بود. و آنکه بیرون
آمد و شخصی را بر دوش داشت خضر بود علیه السلام آن مرده را بیرون
آورد تا کار وی را بسازد. و آن شخص که وی را تعلیم شهادتین کردم ترسایی
بود از قسطنطینیه که مأمور شده بودم که وی را بدل آن مرده کردانم پس
وی را آوردند و بر دست من مسلمان شد. و اکنون یکی از ایشانست ٥
روزی سخن می کفت ناکاه چند کام در هوا رفت. و کفت ای اسرائیلی
بایست. و کلام محمدی بشنو. و بمکان خود باز آمد. پرسیدند که این چه
بود. کفت ابو العباس خضر بود بمجلس ما می کذشت. بتعجیل کامی چند

بسوی او نهادم و کفتم آنچه شنید ٥ خادم شیخ کوید که دویست
و پنجاه دینار زر سرخ شیخ را دین شد از جهت مهمانان. روزی شخصی در
آمد که وی را نمی شناختم. و بی آنکه اذن خواهد بر شیخ درآمد. و بنشست
و با شیخ بسیار سخن کفت. و مقداری زر بیرون آورد. و کفت این
بجهة دین شماست. و برفت. شیخ فرمود که این را بوام خواهان برسانید
کفت این صیرفی قدر بود. کفتم صیرفی قدر کیست کفت فرشته است
که خدای تعالی می فرستد باولیاء الله تا دین ایشان را ادا کند.

شیخ بقاء بن بطو رحمه الله تعالی

وی کفته که روزی در مجلس شیخ عبد القادر حاضر بودم. در اثناء آنکه
سخن می کفت. بر پایهٔ اول از منبر ناکاه قطع سخن کرد. و ساعتی خاموش
بود و بزمین فرود آمد. بعد از آن بمنبر بالا رفت. و بر پایهٔ دوم بنشست
پس من مشاهده کردم. که پایهٔ اول کشاده شد چندانکه چشم کار
می کرد. و فرشی از سندس خضر انداختند. و رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم
با اصحاب بر آنجا نشستند. و حضرت حق سبحانه و تعالی بر دل شیخ عبد القادر
تجلی کرد چنانکه وی میل کرد که بیفتد. رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم
وی را بکرفت و نکاه داشت. بعد از آن خورد و لاغر شد چون عصفور
بعد از آن ببالید و بزرک شد بر صورتی هائل و مهیب. بعد از
آن همه از من پوشیده شد. حاضران از شیخ بقا کیفیت رؤیت
رسول را صلی الله علیه و علی آله و سلم و اصحابش را پرسیدند. کفت خدای
تعالی ایشان را تأیید کرده است بقوتی که ارواح مطهرهٔ ایشان متشکل
می شود بصور اجساد. و صفات اعیان. و می بینند ایشان را کسانی که

خدای تعالی ایشانرا قوت رؤیت آن ارواح در صور اجساد و صفات
اعیان داده است بعد از آن از سبب میل کردن و خورد شدن
و بزرگ شدن شیخ پرسیدند گفت تجلی اول بصفتی بود که بشر را
قوت آن نیست مگر بتایید نبوی و لهذا نزدیک بود که شیخ بیفتد
اگر رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم ویرا درنمی یافت و تجلی ثانی بصفت
جلال بود و ازین جهت بود که شیخ بگداخت و خورد شد و تجلی ثالث
بصفت جمال بود و ازین جهت بود که شیخ ببالید و بزرگ شد
وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

قضیب البان موصلی قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو عبد الله است ۝ شیخ محیی الدین بن العربی قدس الله
تعالی روحه در بعضی رسایل میفرماید که ازین طایفه ما بعضی را دیده ایم
که صورت روحانیت ایشان متجسد و متمثل می شود بر صورت جسمانیت
ایشان و بران صورت متجسده افعال و احوال می گذرانند حاضران
می پندارند که آن بر صورت جسمانیه ایشان میگذرد می گویند که فلان
کس را دیدیم چنین و چنین می کرد و حال آنکه آنکس از آن فعل مبراست
و ما این را بارها از بسیاری ازین طایفه مشاهده کرده ایم و معاینه
دیده ایم و چنین بود حال ابو عبد الله موصلی که معروفست بقضیب
البان و باید که برین انکار نیاری که اسرار خدای تعالی در افراد عالم
بزرگ و بسیارست و بقوت عقل ادراک غور آن نمی توان کرد ۝
شیخ عبد الله یافعی رحمه الله تعالی گفت که یکی از اهل عالم مرا خبر داد
که یکی از معتقدان را نمی دیدند که نماز میگزارد روزی اقامت نماز کردند

و او نشسته بود فقیهی از سر انکار او را گفت برخیز و نماز جماعت بگزار
برخاست و با ایشان تکبیر نماز بست رکعت اول بگزارد و فقیه منکر
بهلوی او بود چون برکعت دویم برخاستند فقیه نظر بوی کرد کسی
دیگر دید غیر وی که نماز میگزارد از آن متعجب شد در رکعت سیم
کسی دیگر دید غیر آن دو کس اول که نماز می گزارد و در رکعت چهارم
دیگری غیر آنها چون سلام دادند دیدند که همان کس اول است بر جای
خود نشسته و از آن سه کس که در حال نماز دیده اثر نبود آن فقیر بوی نظر
کرد و بخندید و گفت ای فقیه کدام یک از آن چهار کس با شما نماز گزارد ۝
شیخ عبد الله یافعی گوید که مثل این قضیه شنیدم که صادر شد
از قضیب البان رحمه الله تعالی با بعضی از فقها قاضی موصل را نسبت
بوی انکار تمام بود یک روز دید که در کوچهای موصل از مقابل وی می آید
با خود گفت ویرا می باید گرفت و قصه ویرا بحاکم رفع کرد تا حاکم ویرا
بسیاستی برساند ناگاه دید بصورت کردی برآمد و چون مقدار
دیگر پیش آمد بصورت اعرابی برآمد چون نزدیکتر شد بصورت
یکی از فقها ظاهر شد چون بقاضی رسید گفت ای قاضی کدام قضیب البان
را بحاکم می بری و سیاست می کند قاضی از انکار خود توبه کرد و مرید شد
پیش شیخ عبد القادر گفتند که قضیب البان نماز نمیگزارد گفت
مگویید که همیشه سر وی در در خانه کعبه در سجودست

محمد بن الاوانی که بابن القاید معروفست قدس الله تعالی روحه

وی از اصحاب شیخ محیی الدین عبد القادرست قدس الله تعالی سره
در فتوحات مکیه مذکورست که شیخ عبد القادر ویرا معربد الحضره

می‌گفت و می‌گفت که محمد بن القاید من المفردین ٥ صاحب فتوحات می‌گوید
که مفردون جماعتی‌اند که از دایرهٔ قطب خارج‌اند و خضر علیه السلام از
ایشانست و رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم پیش از بعث از ایشان بود.
ابن القاید گفته است که چیزها را باز پس گذاشتم و روی با حضرت آوردم
ناگاه پیش روی خود نشان پایی دیدم مرا غیرت کرد گفتم این نشان
قدم کیست زیرا که اعتقاد داشتم که هیچ کس بر من سابق نیست گفتند
این نشان قدم نبی تست صلی الله علیه و سلم خاطر من تسکین یافت ٥

ابو السعود بن الشبل رحمه الله تعالی

وی نیز از اصحاب شیخ محیی الدین عبد القادر است در فتوحات مذکورست
که از کسی که صدوق بود و ثقه شنیدم که از شیخ ابو السعود که امام وقت
خود بود نقل کرد که گفت که بر کنار دجلهٔ بغداد می‌گذشتم در خاطر من
گذشت که آیا حضرت حق را بندگان باشند که وی را در آب پرستند
هنوز این خاطر تمام نشده بود که آب بشکافت و مردی ظاهر شد و گفت
آری یا ابا السعود خدای تعالی را مردان هستند که وی را در آب می پرستند
و من از ایشانم من مردی بودم از تکریت از آنجا بیرون آمده‌ام بعد از
پانزده روز آنجا فلان حادثه واقع خواهد شد چون پانزده روز گذشت
آن حادثه بعینها چنانکه گفته بود واقع شد ٥ در فصوص مذکورست
که شیخ ابو السعود با مریدان خود گفت که پانزده سالست که خدای تعالی
مرا در مملکت تصرف داده است من تصرف نکرده‌ام ٥ ابن قاید
روزی از وی پرسید که چرا تصرف نمیکنی گفت من تصرف را
بحضرت حق سبحانه گذاشته‌ام که چنانکه خواهد تصرف کند.

٥ شیخ رکن الدین علاء الدوله رحمه الله تعالی گفته است که در گورستان
امام احمد حنبل رحمه الله تعالی توجه کردم بجائی بزرگی که خاک او معین است
نزدیک مردم و من یقین می‌دانم که وی آنجا نیست اما بر سر آن خاک می
رفتم در راه گنبدی خرابی بود که من هرگز نشنیده بودم که آنجا کیست
چون از آن گنبد میگذرم میبینم که از آن گنبد اشارتی می‌رسد که کجا
می‌روی بیا و ما را زیارتی بکن من باز گشتم و بگنبد در آمدم و آنجا وقت
من خوش شد می‌بینم روح او با من میگوید که همچنان زندگانی کن
که من کرده‌ام گفتم تو چون زندگانی کرده گفت هر چه از حق بتو رسد
قبول کن گفتم اگر قبول کردنی باشد قبول کنم گفت باری امروز چیزی بتو
خواهد رسید قبول کن گفتم چنین کنم چون بشهر آمدم این قصه را
با شیخ عبد الرحمن بگفتم فرمود که هیچ می‌دانی که در آن گنبد کیست
گفتم نی گفت او را ابو السعود گویند و وی عجب طریقه داشته است
هر چه از حق بوی رسیدی رد نکردی و از کسی چیزی نخواستی و لباس
متکلف پوشیدی و طعام متکلف خوردی ٥ روزی یکی پیش وی
درآمد دستاری دید بر سر وی که بد و بیست دینار می‌ارزید با خود گفت
این چه اسرافست دستاری که از آن دویست درویش را جامه توان
ساخت یک درویش چرا بر سر بندد ابو السعود باشراف خاطر دریافت
گفت ای فلان ما این دستار را بخود بر سر نبسته‌ایم اگر تو می‌خواهی
ببر و بفروش و از برای درویشان سفرهٔ بیاور آنکس برفت و دستار
را بفروخت و سفرهٔ متکلف راست کرد و نماز دیگر بیامد چون
درآمد همان دستار را بر سر شیخ دید متعجب شد شیخ ابو السعود

گفت چه تعجب میکنی از فلان خواجه بپرس که این دستار را از کجا آورده است
پرسیدم آن خواجه گفت پارسال در کشتی بودیم باد مخالف برخاست
نذر کردم که اگر بسلامت بیرون رویم دستار خوب بجهة شیخ هدیه
برم و اکنون شش ماه هست که در بغداد میطلبم دستاری چنانچه
دل من می خواست نمی یافتم که بسلام شیخ آیم تا امروز این دستار
بر در فلان دکان دیدم گفتم این دستار لایق شیخ است بخریدم و
بیاوردم بعد از آن شیخ گفت دیدی که این دیگری بر سر ما
می بندد و ازین نوع ازین شیخ روایتها بسیار است

شیخ ابو مدین المغربی قدس الله تعالی سره

نام وی شعیب بن الحسین و الحسن است از اکابر این طایفه است
و بسیاری از مشایخ در صحبت وی و خدمت وی تربیت یافته اند و
یکی از آن جمله شیخ محیی الدین العربی است و در مصنفات خود ذکر وی
بسیار کرده و سخنان و معارف وی آورده امام یافعی می گوید که
اکثر شیوخ یمن بشیخ عبد القادر نسبت دارند و بعضی هستند
که نسبت بشیخ ابو مدین دارند این یکی شیخ مغرب است و آن یکی یعنی
شیخ عبد القادر شیخ مشرق رضی الله عنهما و نفعنا بهما و در کتاب
فصوص مذکور است که بعضی از ابدال با یکی از مشایخ گفته اند که با ابو مدین
بگوی بعد از آنکه سلام ما بوی رسانی که سبب چیست که بر ما هیچ چیز
دشوار نمیگردد و مشکل نمیشود و بر تو مشکل میشود و مع هذا ما بآن
مقام که تو داری رغبت داریم و تو بآن مقام که ما داریم رغبت
نداری و در فتوحات مذکور است که یکی از اولیاء الله شنیدم که گفت

یکی ازین طایفه گفت که ابلیس را بخواب دیدم از وی پرسیدم که حال تو
با شیخ ابو مدین که امام است در توحید و توکل چونست گفت مثل من
با وی چون چیزی در خاطر وی اندازم مثل آنکس است که در بحر محیط بول
کند از وی پرسند که چرا بول کردی گوید تا بحر محیط ناپاک شود و طهارت
بوی نتوان کرد ازین شخص هیچ کس نادان تر باشد مثل من با دل ابو مدین
همچنین است و هم در فتوحات مذکور است که خلق بجهت تبرک
و تیمن دست بشیخ ابو مدین فرود می آوردند و می بوسیدند از وی پرسیدند
که تو در نفس خویش از آن هیچ اثر باز می یابی گفت حجر الاسود از خود هیچ
اثر باز یابد که ویرا از حجریت وی بیرون برد با آنکه ویرا انبیا و رسل
و اولیا می بوسند گفتند نی گفت من همان حجر الاسودم و حکم آن
دارم روزی شیخ ابو مدین در بعضی از دیار مغرب گردن خود راست
کرد و گفت اللّهُمَّ انی اُشهِدُكَ وَاُشهِدُ مَلائِكَتَكَ انی سَمِعتُ وَاَطَعتُ
اصحاب وی پرسیدند که سبب این چه بود گفت شیخ عبد القادر
امروز در بغداد گفت قَدَمِي هٰذِهِ عَلَى رَقَبَةِ كُلِّ وَلِيِّ الله بعد از آن
بعضی از اصحاب شیخ عبد القادر از بغداد آمدند و خبر دادند که
شیخ عبد القادر در همان وقت آنرا گفت و هرگاه که شیخ ابو مدین
این آیت بشنیدی که وَمَا اُوتِيتُم مِنَ العِلمِ اِلَّا قَلِيلًا گفتی این اندک که
خدای تعالی بما داده است از علم نه از آن ماست بلکه عاریتیست نزد
ما و به بسیاری از آن نرسیده ایم پس ما جاهلانیم علی الدوام و هم
در فتوحات گفته است که کان شیخنا ابو مدین بالمغرب قد ترک الحرفة
و جلس مع الله تعالی علی ما یفتح الله له و کان علی طریقة عجیبة مع الله

فی ذلك الجلوس فانه ما كان يرد شيا يوتی اليه به مثل الامام عبد القادر
الجيلی سواء غير ان عبد القادر كان انهض فی الظاهر لما يعطيه الشرف
فقيل له يا ابا مدين لم لا تحترف او لم لا تقول بالخرقة فقال الضيف عندكم
اذا نزل بقوم وعزم علی الاقامة كم توقيت زمان وجوب ضيافته عليهم
قالوا ثلثه ايام قال وبعد الثلثة الايام قالوا يحترف ولا يقعد عندهم
حتی يحوجهم قال الشيخ الله اكبر اضيفونا نحن اضياف ربنا تبارك وتعالی
نزلنا عليه فی حضرته علی وجه الاقامة عنده الی الابد فتعينت الضيافة
فانه تعالی ما دل علی كريم خلق لعبده الا كان هو اولی بالاتصاف به قالوا
نعم قال وايام ربنا كما قال كل يوم كالف سنة مما تعدون فضيافته
بحسب ايامه فاذا اقمنا عنده فی ثلثه الاف سنة وانقضت ولا نحترف
يتوجه اعتراضكم علينا ونحن نموت وتنقضی الدنيا ويبقی لنا فضلة
عنده تعالی من ضيافتنا فاستحسن ذلك منه المعترض فانظر فی هذا
النفس ان كنت منهم ٥ روزی شيخ ابو مدين بركنار دريايی كذشت
جماعتی از كافران فرنك ويرا اسير كردند وبكشتی خود بردند ديد كه آنجا
جمعی مسلمانند كه اسير كرده اند چون شيخ در كشتی قرار كرفت كافران
بادبان بركشيدند تا روانه شوند هرچند جهد كردند كشتی از جای
نجنبيد با وجود آنكه بادهای قوی می جست ايشانرا يقين شد
كه كشتی نخواهد رفت بايكديكر كفتند كه غالبا اين بواسطهٔ مسلمانانست
كه حالی كرفته ايم می شايد كه وی از ارباب باطن باشد شيخ را اجازت
دادند تا از كشتی بيرون رود كفت بيرون نمی روم تا همه مسلمانانرا نكذاريد
چون چاره نديدند همه را كذاشتند فی الحال كشتی ايشان روان شد

وی

٥ وی كفته كه اذا ظهر الحق لم يبق معه غيره ٥ وهم وی كفته ليس
للقلب سوی وجهة واحدة فالی ای وجهة توجهت حجب عن غيرها
٥ وهم وی كفته ما وصل الی صريح الحرية من عليه من نفسه بقية

ومن اشعاره **شعر**

لا تنكر الباطل فی طوره	فانه بعض ظهوراته
واعطه منك بمقداره	حتی توفی حق اثباته

توفی رضی الله تعالی عنه سنه تسعين وخمسمايه

ابو العباس بن العريف الصنهاجی الاندلسی رحمه الله تعالی

نام وی احمد بن محمد است عالم بوده بعلوم وعارف بود بوجوه قرآات وتناهی
بود در جميع روايات مريدان وطالبان بسيار پيش وی جمع شدند پادشاه
وقت را از وی خوفی در دل آمد ويرا طلب داشت در راه فوت شد
بعضی كفته اند پيش از رسيدن بپادشاه وبعضی كفته اند بعد از
رسيدن وكان ذلك فی سنه ست وثلثين وخمسمايه ٥ صاحب
فتوحات از شيخ خود ابو عبد الله الغزال نقل كرده است كه وی كفته
روزی از پيش شيخ خود ابن عريف بيرون آمدم ودر صحرايی سير ميكردم
بهر درخت وكياه كه می رسيدم می كفت مرا بكير كه من فلان علت را
نفع می رسانم فلان ضرر را دفع ميكنم ومرا از آن حال حيرتی روی نمود
به پيش شيخ خود باز كشتم وقصه را با وی بكفتم شيخ فرمود كه ما ترا
نه از برای اين تربيت كرده بوديم اين كان منك الضار والنافع حين
قالت لك الاشجار انها نافعة ضارة فقال يا سيدی التوبة شيخ كفت
خدای تعالی ترا امتحان وآزمايش كرده است واكرنه من ترا بخدای تعالی
رهنمونی كردم نه بغير او وعلامت صدق توبهٔ تو آنست كه تو بدان موضع

بازگردی و آن درختها و گیاهها با تو سخن نگویند. ابو عبدالله با آن
موضع بازگشت از آن سخنان هیچ نشنید. خداوند را سبحانه سجدهٔ شکر
بجای آورد و بسوی شیخ بازگشت و آن را با وی بگفت. شیخ گفت الحمد لله الذی
اختارک لنفسه ولم یدع فعلک الی کون مثلک من اکابر. و هم صاحب
فتوحات گفته است کنت یوما عند شیخنا ابی العباس العریبی باشبیلیة
جالسا و اردنا او اراد احدنا عطاء معروف. فقال شخص من الجماعة للذی
یرید ان یتصدق الاقربون اولی بالمعروف. فقال الشیخ من فوره متصلا
بکلام القائل الی الله فیا بردها علی الکبد. والله ما سمعتها فی تلک الحالة
الا من الله تعالی حتی خیل الی انها کذا نزلت فی القرآن مما تحققت بها و اشربها قلبی
و کذا جمیع من حضر فلا ینبغی ان یاکل نعم الله الا اهل الله و لهم خلقت
و یاکلها غیرهم بحکم التبعیة فهم المقصودون بالنعم. توفی رحمه الله سنة ست و ثلثین و خمسمائة.

ابو الربیع الکفیف المالقی رحمه الله تعالی

وی از مریدان ابو العباس بن العریف است. روزی با اصحاب خود گفت اگر
فی المثل دو مرد باشند و هر یکی را ده دینار باشد یکی از ایشان یک دینار
صدقه کند و نه دینار نگاه دارد. و دیگری نه دینار صدقه کند و یک دینار
نگاه دارد کدام از ایشان فاضلترست. گفتند آنکه نه دینار صدقه
کند. شیخ گفت چرا وی فاضلترست. گفتند از آن سبب که وی بیشتر
تصدق کرده است. شیخ گفت آنچه گفتید خوبست اما روح مسئله را
ندانستید و بر شما پوشیده بماند. گفتند آن کدام است. گفت آنکه
ما هر دو را در مال برابر فرض کردیم آنکه بیشتر دارد در آمدن وی
در مقام فقر بیش از آنکس است که کمتر دارد. پس نسبت وی بفقر زیادت

باشد پس وی افضل باشد. حدیث نبوی وارد است بآن معنی که هفتاد
هزار بار کلمهٔ لا اله الا الله گفتن را در نجات گوینده یا نجات آنکس که آن را
بنیت وی گویند اثر تمام است. شیخ ابو الربیع مالقی گفته است که من
این ذکر را هفتاد هزار بار گفته بودم و لیکن بنام کسی معین نساخته
بودم تا روزی بر مائدهٔ طعامی حاضر شدم با جماعتی و با ایشان کودکی
صاحب کشف بود. در آن وقت که آن کودک دست بطعام برد تا بخورد
ناگاه بگریست. گفتندش چرا گریستی. گفت اینک دوزخ را مشاهده
می کنم و مادر خود را در وی در عذاب می بینم. شیخ ابو الربیع گفت در باطن
خود گفتم خداوندا تو میدانی که هفتاد هزار بار کلمهٔ لا اله الا الله
گفته ام آن را بجهت آزادی مادر این کودک از آتش دوزخ معین گردانید
گفت چون این نیت در باطن خود تمام کردم آن کودک بخندید و
بشاشت نمود. گفت مادر خود را می بینم که از آتش دوزخ خلاص یافت
الحمد لله. پس بطعام خوردن مشغول شد با آن جماعت. شیخ ابو الربیع
گوید که مرا صحت خبر نبوی درین باب بکشف آن کودک معلوم شد
و صحت کشف آن کودک بخبر نبوی. هم شیخ ابو الربیع گفته است
که در بعضی سیاحات تنها می رفتم. چون شب می رسید مرغی می آمد
و نزدیک من شب می گذرانید و با من حکایت می کرد. شبی شنیدم
که همه شب می گفت یا قدوس یا قدوس. چون بامداد شد پرها برهم
زد و گفت سبحان الرزاق و پرواز کرد.

عدی مسافر الشامی ثم الهکاری رحمه الله تعالی

با شیخ عقیل و شیخ حماد دباس صحبت داشته. بروی خلق بسیا

مجتمع شدند در جبل هکاریه که از توابع موصل است از خلق منقطع گشت و آنجا زاویه بنا کرد و مردم آن دیار همه مرید و معتقد وی شدند در سنه سبع و خمسین و خمسمایه از دنیا برفت و قبر وی در آن دیار از مزارات متبرکه است و ویرا کرامات و آیات ظاهره است ٥ در تاریخ امام یافعی مذکورست که یکی از مریدان ویرا در یکی از صحراها داعیهٔ انقطاع از خلق پیدا شد با شیخ عدی گفت ای شیخ می خواهم که درین صحرا از خلق منقطع باشم چه بودی که اینجا آبی بودی که بیاشامیدمی و چیزی که قوت من شدی شیخ برخاست آنجا دو سنگ بزرگ بود پای بر یکی زد چشمهٔ آب شیرین روان شد و پای بر دیگری زد درخت انار برست درخت را گفت ای درخت یک روز باذن الله تعالی یک انار شیرین و یک روز یک انار ترش و آن از بهترین اناری بود که در دنیا می باشد ٥

سیدی احمد بن ابی الحسن الرفاعی قدس الله تعالی روحه

ذو المقامات العلیة و الاحوال السنیة خرق الله سبحانه علی یدیه العواید و قلب له الاعیان و اظهر العجایب و لکن اصحابه ففیهم الجید و الردی یدخل بعضهم النیران و یلعب بالحیات و هذا ما عرفه الشیخ و لا صلحاء اصحابه نعوذ بالله من الشیطان ٥ وی از اولاد بزرگوار امام موسی کاظم است رضی الله تعالی عنه و نسبت خرقهٔ وی به پنج واسطه بشبلی می رسد ساکن ام عبیده بوده از بطایح ٥ ابو الحسن علی که خواهرزادهٔ ویست گفته است که یک روز بر در خلوت وی نشسته بودم پیش وی آواز کسی شنودم چون نظر کردم پیش وی کسی نشسته بود که هرگزش ندیده بودم ساعتی دراز با هم سخن گفتند پس آن شخص از روزنی که در

وی خرقه از شیخ علی قاری دارد و وی از شیخ ابو الفضل بن کامخ و وی از شیخ غلام بن ترکان و وی از ابو علی رودباری و وی از جنید قدس الله تعالی ارواحهم

دیوار خلوت شیخ بود بیرون آمد و چون برق خاطف در هوا بگذشت پس پیش شیخ درآمدم و پرسیدم که این مرد که بود گفت تو ویرا دیدی گفتم آری گفت او کسی است که خدای تعالی بحر محیط را بوی محافظت می کند و یکی از رجال اربعه است سه روزست که مهجور شده است اما نمیداند گفتم یا سیدی سبب مهجوری وی چیست گفت وی در یکی از جزایر بحر محیط مقیم است آنجا سه شبانه روز متصل باران بارید بخاطر وی گذشت که کاش این باران در عمرانات بودی بعد از آن استغفار کرد بسبب این اعتراض مهجور شده است پس من گفتم یا سیدی ویرا بمهجوری وی اعلام کردی گفت نی شرم داشتم گفتم اگر فرمایی من ویرا اعلام کنم گفت میکنی گفتم آری گفت سر بگریبان خود در کش سر در کشیدم آوازی بگوشم رسید که یا علی سر برآر سر برآوردم خود را در یکی از جزایر بحر محیط دیدم در کار خود حیران شدم برخاستم و اندکی برفتم آن مرد را دیدم بروی سلام کردم و آن قصه را با وی بگفتم سوگند بر من داد که هرچه ترا بگویم چنان کن گفتم چنان کنم گفت خرقهٔ مرا در گردن من کن و مرا بروی در زمین می کش و منادی می کن که این سزای کسی که بر خدای تعالی اعتراض کند خرقه در گردن وی کردم و خواستم که ویرا بکشم هاتفی آواز داد که ای علی ویرا بگذار که ملایکهٔ آسمان بروی بزاری درآمدند و گریان شدند و خدای تعالی از وی خشنود گشت چون آن آواز شنیدم بیخود شدم چون بخود باز آمدم خود را پیش خال خود دیدم و الله که ندانستم که چون رفتم و چون آمدم ٥ چون وقتی کسی از سیدی احمد تعویذی طلبیدی و کاغذ بیاوردی که بنویسد

اگر سیاهی نبودی کاغذ را بگرفتی ولی سیاهی ننوشتی وقتی برای شخصی نے
سیاهی ننوشت و مدتی مدید غایب شد بعد ازان آن کاغذ را باز
آورد بر سبیل امتحان و گفت ای شیخ برای من دعایی بنویس چون درین
کاغذ نگریست گفت ای فرزند این کاغذ نوشته است و بوی داد
روزی دو تن از اصحاب وی بصحرا رفتند و باهم بنشستند و حکایت
می کردند یکی ازان دیگری پرسید که ترا درین مدت از ملازمت سیدی
احمد چه حاصل شده گفت تو هر تمنایی که می خواهی بکن گفت ای سیدی
می خواهم که نامهٔ آزادی ما از دوزخ همین ساعت از آسمان فرود آید
آن دیگری گفت کرم خدای تعالی بسیارست و فضل وی بیحدست
درینحال که ایشان درین مقال بودند ناگاه ورقی سفید از آسمان
فرود افتاد آنرا بر گرفتند دران هیچ نوشته ندیدند پیش سیدی
آمدند و از حال خویش هیچ نا گفته آن ورق را بوی دادند چون سیدی
دران ورق نگریست خدایرا سجده کرد چون سر از سجده برداشت گفت
الحمد لله الذی ارانی عتق اصحابی من النار فی الدنیا قبل الآخرة گفتند
ای سیدی این ورق سفیدست گفت ید قدرت بسیاهی نمی نویسد
این بنور نوشته شده است • و گفته اند ویرا با کمال الاشتغال بعبادت

اشعار لطیف بوده است فمنها شعر

اذا جن لیل هام قلبی بذکرکم
انوح کما ناح الحمام المطوق
وفوقی سحاب یمطر الهم والاسی
وتحتی بحار للهوی تتدفق
سلوا ام عمرو کیف بات اسیرها
تفك الاسارى دونه وهو موثق
فلا هو مقتول ففی القتل راحة
ولا هو ممنون علیه فیطلق

و بعضی گفته اند که این ابیات را

از قوال شنیده است • و بران برفته از دنیا • توفی رضی الله عنه یوم الخمیس
الثانی والعشرین من جمادی الاولی سنه ثمان وسبعین وخمسمایه

حیوة بن قیس الحرانی قدس الله تعالی سره

صاحب الکرامات الخارقة والانفاس الصادقة والاحوال الفاخرة
والانوار الباهرة والمقامات العالیة والمناقب السامیة • وی یکی
ازان چهار کس است که شیخ ابو الحسن قرشی گفته است که چهار کس می
دانم از مشایخ که در قبور خود تصرف می کنند چنانکه احیا می کنند
معروف کرخی • و شیخ عبد القادر • و شیخ عقیل منبجی • و شیخ حیوة
حرانی قدس الله تعالی اسرارهم • یکی از صلحا گفته است از یمن در
دریا نشستم چون بمیان دریای هند رسیدم باد مخالف برخاست
و موج عظیم شد و کشتی بشکست من بر تخته پارهٔ ماندم موج مرا
بجزیرهٔ انداخت بسی بگشتم هیچ کس ندیدم خرابه بسیار بود دران جا
ناگاه بمسجدی رسیدم که دروی چهار کس نشسته اند سلام گفتم جواب
من دادند و حال من پرسیدند حال با ایشان بگفتم • و باقی روز پیش
ایشان بنشستم • و از حسن توجه و کمال اقبال ایشان بر حضرت حق سبحانه
و تعالی امری عظیم مشاهده کردم چون شب رسید شیخ حیوة حرانی
درآمد آن جماعت بپیش دویدند و سلام کردند پیش رفت و نماز
خفتن بجماعت گزاردند و تا طلوع فجر در نماز ایستادند • و شنیدم
که شیخ حیوة بمناجات درآمد و در آخر گفت • یا حبیب التائبین
و یا سرور العارفین • و یا قرة عین العابدین • و یا انیس المنفردین
و یا حرز اللاجئین • و یا ظهیر المنقطعین • و یا من حنت الیه قلوب

التذنوف
بیرون جهیدن

الصدیقین. ویا من انست به افئدة المحبین. وعلیه عکفت همة الخاشعین

بعد از آن بگریست گریستنی سخت. دیدم که انوار ظاهر شدن گرفت چنانکه

آن مکان روشن شد چون روشن شدن شب چهارده. بعد از آن شیخ

حیوة از مسجد بیرون آمد آن جماعت مرا گفتند که در عقب وی برو. برفتم

دیدم که زمین بیابان. ودریا. وکوه. وهامون. در زیر پای وی درنوردیده

می شود. و هر گامی که برمی داشت می شنیدم که می گفت یا رب حیوة کن

الحیوة. در اندک زمانی بحران رسیدیم. مردم هنوز در نماز بامداد بودند

وشیخ حیوة ساکن حران بوده است. تا از دنیا رفته است

قدس الله تعالی روحه. در سنه احدی وثمانین وخمسمایه.

مراد بحیوة در هر دو موضع نفس متکلم است ع

شیخ جاکیر قدس الله تعالی سره

شیخ ابو الوفا بروی ثنا گفته است. وطاقیه خود را بدست شیخ علی

هیتی برای وی فرستاده است. وویرا تکلیف حضور نکرده است.

وگفته است که من از خدای تعالی درخواستم که جاکیر را از جمله مریدان

من گرداند. خدای تعالی ویرا بمن بخشید. وشیخ جاکیر در اصل از کردان

بود در صحرایی از صحراهای عراق یک روزه سامرا متوطن شد. وانجا

می بود. تا در سنه تسعین وخمسمایه از دنیا برفت. وقبروی همانجاست.

وی گفت من شاهد الحق عز وجل فی سره سقط الکون من قلبه. یکی

از اصحاب وی گوید که روزی با وی بودم گله گاوان از پیش وی می گذشتند.

اشارت بیک گاو کرد. وگفت این حامله است بگوساله نر جنین وچنین

وآن فلان روز خواهد زاد. ونذر ما خواهد بود. وفلان وفلان

ازان خواهند خورد. واشارت بگاو دیگر کرد. وگفت این حامله است

بکو

بگوساله ماده وفلان وقت خواهد زاد. وفلان وفلان از وی

خواهند خورد. وسگ سرخ را از وی نصیب است. والله که هرچه

شیخ گفته بود واقع شد سگ سرخ بزاویه درآمد وازان گوساله یک پاره ببرد

شیخ ابو عبد الله محمد بن ابراهیم القرشی الهاشمی قدس الله تعالی روحه

امام العارفین. ودلیل السالکین. صاحب الاحوال الفاخرة. والکرامات

الباهرة. وی گفته العالم من نطق عن سرک. واطلعک علی عواقب

امرک. وی گفته که روزی در منی بودم. تشنه شدم هیچ جا آب

نیافتم. وبا من هیچ نبود که بآن آب خرم. می رفتم تا چاهی پیدا کنم

که از انجا آب کشم. چاهی یافتم که اعاجم بر آن جمع آمده بودند. وآب

می کشیدند. یکی از ایشانرا گفتم قدری آب در این رکوه کن. مرا بزد

ورکوه را از دست من گرفت وبینداخت. من برفتم تا رکوه را برگیرم. و

بسیار شکسته خاطر بودم. دیدم که در برکه آب شیرین افتاده است.

آب برداشتم. وبخوردم. ورکوه را پر آب کرده پیش اصحاب آوردم. ازان

آب بخوردند. قصه را با ایشان بگفتم آنجا رفتند تا آب گیرند نه آب

یافتند نه اثر آن. دانستم که آیتی بود از آیات الهی. توفی رحمه الله سنه تسع وتسعین وخمسمایة

ابو الحسن علی بن حمید الصعیدی المعروف بابن الصباغ رحمه الله تعالی

صاحب احوال بلند. ومقامات ارجمند بود. کرامات بسیار. وخوارق

عادات بی شمار از وی ظاهر شده است. پدر وی صباغ بود و

می خواست که پسرش هم صباغ باشد. بروی گران می آمد که بصحبت

صوفیه می رفت. وطریقه ایشان می ورزید. واز صباغی بازمی ماند

روزی بدکانش آمد دید که جامهای مردم را رنگ نکرده است. ووقت

کذشته است در غضب شد و در دکان تغارهای بسیار بود در هر یک
رنکی دیکر چون غضب پدر را دید همه جامها را کرفت و در یک تغار نهاد
غضب پدر زیاده شد و کفت دیدی که چه کردی و جامهاء مردم را ضایع
کردی هر یکی رنکی خواسته بودند و تو همه را یک رنک کردی ابو الحسن
دست دران تغار کرد و همه را بیکبار بیرون آورد هر یکی آن رنک شد
که صاحبش خواسته بود چون پدرش آن بدید حیران ماند و وی را بسلوک
راه صوفیه باز کذاشت و از صنعت صباغی معذور داشت ٥ عادت
وی آن بود که ما دام که نام کسی را در لوح محفوظ از مریدان خود ندیدی
در صحبت خود راه ندادی ٥ روزی شخصی از وی طلب صحبت کرد شیخ ساعتی
سر پیش افکند و کفت نزدیک ما هیچ وظیفهٔ خدمتی نمانده است که با آن
قیام نمایی آن شخص مبالغه کرد که ازان چاره نیست کفت هر روز می رو
و یک پشتهٔ حلفا می آور بعد ازان مدتی آن کار کرد دست وی بدرد آمد
آنچه حلفا را بآن می درود بینداخت و ترک صحبت فقرا کرد شبی در خواب
دید که قیامت قایم شده است و مردم بصراط می کذرند بعضی بسلامت
می کذرند و بعضی در آتش می افتند چیزی طلبید که دست دران زند نیافت
متحیر ماند ناکاه دید که یک پشتهٔ ازان پشتها حلفا بر روی آتش می
رود خود را بر بالای آن انداخت و وی را از آتش بیرون برد و پناه یافت
ترسناک و هول زده از خواب در آمد پیش شیخ رفت چون چشم شیخ
بر وی افتاد کفت نکفتم که ترا خدمتی بیش ازین نمانده است از شیخ استغفار
کرد و بر کار خود رفت توفی رضی الله عنه سنة اثنی عشر و ستمایه

حلفا لوح را کویند

ابو اسحق بن ظریف قدس الله تعالی روحه

وی از مشایخ شیخ محیی الدین بن العربی است در فتوحات می کوید که وی
از بزرکترین مشایخی است که من دیده ام ٥ و از وی می آرد که کفت کسانی که
مرا می شناسند همه اولیاء الله اند کفتند چون چنین است یا ابا اسحق کفت
زیرا که هر یک ازیشان از دو حال بیرون نیستند یا آنست که در حق من
خیر و نیکویی میکوید یا غیر آن اکر چنانچه در حق من خیر و نیکویی میکوید
مرا صفت نمیکند مکر بآنچه صفت وی شده است اکر چنانچه او محل آن صفت
نبودی و موصوف بآن نکشتی مرا بآن صفت نکردی پس این شخص نزد
من از اولیاء الله است و اکر چنانچه در حق من بدی کوید وی صاحب فراست
و کشف است که خدای تعالی وی را بر حال من اطلاع داده است پس این کس هم از اولیاء الله است

ابن الفارض الحموی المصری قدس الله تعالی سره

کنیت وی ابو حفص است و نام وی عمر از قبیلهٔ بنی سعد است قبیلهٔ حلیمه
مرضعه رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم حموی الاصل است و مصری
المولد و المحتد ٥ پدر وی از اکابر علماء مصر بود ٥ فرزند وی سیدی
کمال الدین محمد کفته است که وی کفته که در اول تجرید و سیاحت از پدر
خود اجازت می خواستم و در وادیها و کوهها که نزدیک مصر بود می کشتم
و بعد از شبانه روزی کم یا بیش از جهة مراعاة خاطر وی باز میکشتم و
پیش وی می آمدم و چون پدر وفات یافت بتجرید و سیاحت و سلوک
طریقت حقیقت بالکلیه باز کشتم اما بر من هیچ چیز ازین طریق فتح
نمیشد تا آن زمان که روزی خواستم که بیکی از مدارس مصر در آیم دیدم
که بر در مدرسه پیری است بقال وضو می سازد و وضویی نه بر ترتیب
مشروع اول دستهای خود بشست بعد ازان پایها را بعد ازان مسح سر

کشید بعد از آن روی بپشت باخود گفتم عجبا ازین پیر درین سن
در دیار اسلام برد در مدرسه در میان فقها مسلمانان وضویی می سازد
نه بر ترتیب مشرع آن پیر در من نگریست وگفت ای عمر بر تو در مصر هیچ
نمی شود فتحی که ترا دست دهد در زمین حجاز و مکه خواهد بود قصد
آنجا کن که وقت فتح تو رسیده است دانستم که وی از اولیاء الله است و مراد
وی از آن وضوی غیر مرتب اظهار جهل و تلبیس و ستر حال پیش وی بنشستم
وگفتم یا سیدی من کجا و مکه کجا غیر موسم حج است و هیچ رفیق و همراه
یافت نیست بدست خود اشارت کرد وگفت اینک مکه پیش روی تست
نظر کردم مکه را دیدم ویرا بگذاشتم و روی بمکه نهادم و مکه از نظر
من غایب نشد تا بآنجا درآمدم و ابواب فتح بر من گشاده شد و آثار
آن مترادف گشت در کوهها و وادیهاء مکه سیاحت می کردم تا آنکه
بوادیی مقیم شدم که از آنجا تا مکه ده شبانروز راه بود و صلوات خمس
را در حرم شریف بجماعت حاضر میشدم و با من در شدن و آمدن سبعی عظیم
الخلقة همراهی میکرد چون شتر بزانو در می آمد و می گفت یا سیدی
ارکب و من هرگز سوار نشدم پانزده سال بر من گذشت ناگاه آواز
آن شیخ بقال بگوش من آمد که یا عمر تعال الی القاهرة احضر وفاتی
بتعجیل تمام بوی آمدم دیدم که محتضر است بروی سلام گفتم و وی نیز بر من
سلام گفت دیناری چند بمن داد که باین تکفین و تجهیز من کن و حمالان
تابوت مرا هر یک دیناری بده و بفلان موضع ببر از قرافه و میگویند آن همان
موضع است که اکنون قبر شیخ ابن الفارض آنجاست پس گفت تابوت مرا
در آن موضع بنه و منتظر باش که مردی از کوه فرود آید باوی بر من

نماز گزار آنگاه منتظر باش تا خدای تعالی چه کند چون وی وفات کرد بوصیت
وی عمل کردم و تابوت ویرا در آن محل که گفته بود بنهادم دیدم که مردی از کوه
فرود آمد چون مرغ شتابان و ندیدم که پای وی بر زمین آمده باشد
ویرا بشناختم شخصی بود که پیاده در بازارها می گشت و مردم با وی مسخرگی
می کردند و بر قفای وی سیلی میزدند پس گفت ای عمر پیش در تا بر وی
نماز کنیم پیش رفتم دیدم که میان آسمان و زمین مرغان سبز و سفید
با ما نماز می گذارند چون از نماز فارغ شدیم یک مرغ سبز عظیم الخلقة
از میان ایشان فرود آمد و زیر پای تابوت وی بنشست و تابوت ویرا
فرو برد و با دیگر مرغان بپیوست و همه تسبیح گویان می پریدند تا از نظر
غایب شدند من از آن حال تعجب کردم آن مرد گفت یا عمر اما سمعت ان
أرواح الشهداء في جوف طير خضر تسرح من الجنة حيث شاءت هم
شهداء السيوف وأما شهداء المحبة فكلهم أجسادهم وأرواحهم
في جوف طير خضر وهذا الرجل منهم یا عمر من نیز از ایشان بودم از من
زلتی در وجود آمد مرا از میان ایشان براندند و اکنون در بازارها مرا قفا
می زنند و بران زلت تادیب می کنند ویرا دیوانیست مشتمل بر عیون و
فنون لطایف که یکی از قصاید آن قصیده تائیه است که هفتصد و پنجاه بیت
است کم بیش وقد اشتهرت هذه القصيدة بين مشايخ الصوفية وغيرهم
من الفضلاء والعلماء وعلی الحقيقة آنچه بعد از سیر و سلوک تمام در این
قصیده از حقایق علوم دینیه و معارف یقینیه از ذوق خود و اذواق
کاملان اولیا و اکابر محققان مشایخ روح الله تعالی ارواحهم اجمعین
جمع کرده است در چنین نظمی رایق فایق گفته اند که کسی دیگر را میسر نشده است

ومیسور هیچ کس از اهل فضل و هنر بلکه مقدور اکثر نوع بشر نتواند بود شعر
عن كل لطف فيه لفظ كاشف ∴ في كل معنى منه حسن باهر
بحر وكل الطفاوة عنبر ∴ مزن ولكن الغيوث جواهر
شیخ رضی الله عنه فرموده است که چون قصیدهٔ تائیه گفته شد
رسول را صلی الله علیه وعلی آله وسلم بخواب دیدم فرمودند که یا عمر ما سمیت
قصیدتك گفتم یا رسول الله آنرا لوایح الجنان و روایح الجنان نام کرده ام
فقال رسول الله صلی الله علیه وعلی آله وسلم لا بل سمها نظم السلوك فسميتها
بذلك وحکایت کرده اند از اصحاب وی که گفتن وی این قصیده را نه
بر قاعدهٔ شعرا بود بلکه وی را گاهی جذبهٔ می رسید و روزها هفته یا ده روز
کما بیش از حواس خود غایب می شد چون بخود حاضر میشد املا می کرد
سی بیت یا چهل یا پنجاه آنچه خداوند سبحانه بروی دران غیبت فتح
کرده بود بعد از ان ترك آن می کرد تا آن وقت که مثل آن حالت معاودت
کردی شیخ شمس الدین ایکی رحمه الله تعالی که از اصحاب شیخ صدر الدین
قونیوی است قدس الله تعالی سره وشیخ الشیوخ وقت خود بود گفته است
که در مجلس شیخ ما یعنی شیخ صدر الدین علما و طلبهٔ علم حاضر می شدند
و در انواع علوم سخن می گذشت و ختم مجلس بر بیتی از قصیدهٔ نظم السلوك
می شد وحضرت شیخ بران بزبان عجمی سخنان غریب و معانی لدنی می فرمود
که فهم آن نتوانستی کرد مگر کسی که از اصحاب ذوق بودی وگاه بودی که در روز
دیگر گفتی که دران بیت معنی دیگر بر من ظاهر شده است و معنی
غریب تر و دقیق تر از پیشتر بگفتی و بسیار می فرمود که صوفی می باید که
این قصیده را یاد گیرد و با کسی که فهم آن کند معانی آنرا شرح کند

وهم شیخ شمس الدین گفته است که شیخ سعید فرغانی تمامی همت
خود را بر فهم آنچه حضرت شیخ فرموده بود آورده بود و آنرا تعلیق
می کرد اولا آنرا بفارسی شرح کرد و ثانیا بعربی و آن همه از برکت انفاس
حضرت شیخ ماست شیخ صدر الدین قدس الله تعالی سره ٥ قال
الامام اليافعي رحمه الله تعالى وقد احسن يعني الشيخ ابن الفارض وصفه
راح المحبة في ديوانه المشتمل على لطايف المعارف والسلوك والمحبة والشوق
والوصل وغير ذلك من الاصطلاحات والعلوم الحقيقية المعروفة
في كتب المشايخ الصوفية ومن ذلك وصفه لها في هذا البيت المشهور
هنيئاً لاهل الدير كم سكروا بها ∴ وما شربوا منها ولكنهم هموا
على نفسه فليبك من ضاع عمره ∴ وليس له فيها نصيب ولا سهم
وقال ايضا من المشهور انه وقع للشيخ شهاب الدين السهروردي
رضي الله عنه فيض في بعض حجاته فاتى اليه الشيخ الناظم رحمه الله
فاستنشد الشيخ شهاب الدين رحمه الله من قريضه فانشد الشيخ
الناظم رحمه الله قصيدة واستمر في انشادها الى ان قال شعر
اهلا لما لم اكن اهلا لموقعه ∴ قول المبشر بعد الياس بالفرج
لك البشارة فاخلع ما عليك فقد ∴ ذكرت ثم على ما فيك من عوج
فقام الشيخ شهاب الدين رحمه الله فتواجد من عنده من شيوخ
الوقت الحاضرين وكان المجلس عامرا بشيوخ اجلاء وسادة من الاولياء
فخلع عليه هو والحاضرون قبل اربعمائة خلعة ٥ وقتی از شیخ ابن الفارض
هفوهٔ صادر شد وی را بآن مواخذه کردند و قبضی عظیم که نزدیك بود که
روح مفارقت کند واقع شد این بیت حریری بخواند شعر

من ذا الذی ما ساء قط • ومن له الحسنی فقط • شنید که در میان زمین و آسمان می گوید اما شخص ویرا نمیدید • محمد الهادی الذی علیه جبرئیل هبط

شیخ برهان الدین ابرهیم جعبری رحمه الله تعالی گفته است که در نواحی جعبر در سیاحت بودم و با خود حدیث التذاذ بفنا در محبت می کردم ناگاه مردی چون برق خاطف بگذشت و این بیت می خواند شعر

فلم تهوني مالم تكن فيّ فانيا • ولم تفن مالم تجتلي فيك صورتي

دانستم که آن نفس محبی است در زی وی بجستم و ویرا بگرفتم و گفتم این نفس از کجا بتو رسیده است گفت این از انفاس برادرم شرف الدین ابن الفارض است گفتم اکنون وی کجاست گفت پیش ازین نفس وی از حجاز می شنیدم و اکنون از جانب مصر می آید و حالا وی محتضرست و مامور شده ام بآنکه در وقت انتقال وی حاضر باشم و بروی نماز گزارم و اکنون بسوی وی می روم و بسوی مصر متوجه شد و من نیز متوجه شدم و بوی آن مرد می یافتم و در عقب وی می رفتم تا بر شیخ ابن الفارض در آمدم و وی محتضر بود گفتم سلام علیك ورحمة الله وبركاته گفت علیك السلام یا ابرهیم بنشین و بشارت باد ترا که تو از زمرهٔ اولیای خدای سبحانه وتعالی گفتم یا سیدی می دانم که این بشارت از حضرت حق سبحانه که بر زبان تو می گذرد اما می خواهم که جهت آنرا بدانم تا دل من از آن اطمینان یابد گفت نام من ابرهیم است و مرا از سر مقام ابراهیمی که گفت وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي نصیبی هست گفت از خدای تعالی در خواستم که در وقت انتقال من جماعتی از اولیاء الله حاضر شوند تو حاضر شدی پس لابد تو از ایشان باشی بعد از آن دیدم که بهشت برو متمثل شد چون بآن نظر کرد گفت آه و گریهٔ عظیم بر گرفت و رنگ وی تغییر پذیرفت و این بیتها خواندن گرفت شعر

ان كان منزلتي في الحب عندكم • ما قد رايت فقد ضيعت ايامي

امنية ظفرت روحي بها زمنا • اليوم احسبها اضغاث احلام

من گفتم ای سیدی این مقام بزرگست گفت ای ابرهیم رابعه عدویه که زنی بود گفته است وعزتك ما عبدتك خوفا من نارك ولا رغبة في جنتك بل كرامة لوجهك الكريم ومحبة فيك و آن مقام نه آن مقامست که من آنرا طلب کرده ام و عمر در جست وجوی آن بسر برده ام پس بعد از آن آرام گرفت و خندان شد و بر من سلام گفت و وداع کرد و گفت در تجهیز من با جماعت حاضر باش و بر من نماز کن و سه روز بر سر قبر من بباش بعد از آن ببلاد خود رو بعد از آن بمخاطبه و مناجات مشغول شدم شنیدم که قایلی میگفت که آواز وی می شنیدم اما شخص ویرا نمی دیدم یا عمر فما تروم وی گفت شعر • اروم وقد طال المدى منك نظرة • وكم من دماء دون مرماى ظلت • بعد از آن خندان و گشاده روی بحق بپیوست دانستم که مقصود وی بدادند و مراد وی بر کنارش نهادند

وهم شیخ ابرهیم جعبری گفته است که در وقت انتقال وی جمعی کثیر از اولیاء الله حاضر بودند بعضی را می شناختم و بعضی را نمی شناختم و از آنجمله عزیزی که سبب معرفت من بوی شده بود و من در عمر خود جنازه از آن بزرگوارتر ندیده بودم مرغان سفید و سبز بر سر آن پرواز می کردند و مردم بسیار بر حول آن گرد آمده بودند و روح مقدس حضرت رسالت صلی الله علیه وعلی آله وسلم حاضر آمده بود و بروی نماز می کرد و ارواح انبیا

واولیاء انس وجن طایفهٔ بعد از طایفهٔ اقتدا بآن حضرت کرده بروی
نماز می کردند و من با هر طایفهٔ نماز میگزاردم بدین سبب دفن وی تا آخر
یافت و تا آخر روز کشید و هر کسی دران سخن میگفتند بعضی میگفتند
این در حق وی تادیبی است که در محبت دعوی مقام بلند می کرد و بعضی
غیر آن می گفتند و همه از سر کار محجوب بودند الا من شاء الله چون آخر
روز وی را دفن کردند بمقتضی وصیت وی سه روز آنجا اقامت کردم و بسی
احوال عجیب و غریب مشاهده افتاد که عقول را طاقت ادراک آن نیست
وقتی شیخ برهان الدین مذکور با جمعی از کبار بزیارت وی رفته بودند
دیدند که خاک بسیار کرد قبر وی در آمده و کرد بران نشسته این بیت بخواند شعر

مساکین اهل العشق حتی قبورهم ٭ علیها تراب الذل بین المقابر

بعد از آن خاکها و کردها برفتند و بدامن مبارک خود می بردند
تا حوالی قبر وی را پاک ساختند توفی رضی الله تعالی عنه فی الثانی
من جمادی الاولی سنة اثنتین وثلثین وستمایه ٭

ابراهیم بن معضار الجعبری رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو اسحق است صاحب آیات ظاهره ومقامات فاخره بوده است
مذهب وی محو کلی ونفی وجود وافلاس ونا داشت بوده است شیخ
عبد القادر گیلانی قدس الله تعالی روحه گفته شعر

انا بلبل الافراح املاء دوحها ٭ طربا وفی العلیاء باز اشهب

وشیخ ابرهیم در مقابلهٔ آن چنین گفته است شعر

انا ضرد المرحاض املاء بنره ٭ نتنا وفی البیداء کلب اجرب

روزی یکی از شاگردان وی در آمد و گفت دو بیت شنیده ام که مرا
بسیار خوش آمده است گفت کدامست آن برخواند که شعر

وقایلة انفقت عمرک مسرفا ٭ علی مسرف فی تیهه ودلاله
فقلت لها کفی عن اللوم اننی ٭ شغلت به عن هجره ووصاله

شیخ ابرهیم گفت این نه مقام تست ونه مقام شیخ تو چنین گویند
که چون اجل وی نزدیک شد بموضع قبر خود آمد و گفت یا قبیر قد جاءک
زبیر و آنجا مقیم شد تا آنکه وی را علتی و مرضی پیدا شد و عن قریب
بجوار رحمت حق بپیوست فی سنة سبع وثمانین وستمایه ٭

شیخ محیی الدین محمد بن علی بن العربی قدس الله تعالی روحه

وی قدوهٔ قایلان بوحدت وجود است و بسیاری از فقها و علماء ظاهر
در وی طعن کرده اند و اندکی از فقها و جماعتی از صوفیه وی را بزرگ داشته
اند فخموه تفخیما عظیما ومدحوا کلامه مدحا کریما ووصفوه بعلو المقامات
واخبروا عنه بما یطول ذکره من الکرامات هکذا ذکره الامام الیافعی
رحمه الله تعالی فی تاریخه و وی را اشعار لطیف غریب است و اخبار نادر عجیب
مصنفات بسیار دارد یکی از کبار مشایخ بغداد در مناقب وی کتابی
جمع کرده است و در آنجا آورده که مصنفات حضرت شیخ قدس سره
از پانصد زیادتست و حضرت شیخ بالتماس بعضی از اصحاب رساله در
فهرست مصنفات خود نوشته است و در آنجا زیادت از دویست
و پنجاه کتاب را نام برده بیشتر در تصوف و بعضی در غیر آن و در خطبهٔ
آن رساله فرموده که قصد من در تصنیف این کتب نه چون سایر
مصنفان تصنیف و تالیف بود بلکه سبب بعضی آن بود که بر من از
حق سبحانه امری وارد می شد که نزدیک بود که مرا بسوزد خود را ببیان

بعضی ازان مشغول می ساختم • وسبب بعضی دیگر انکه درخواب یا در مکاشفه
ازجانب حق سبحانه وتعالی بآن مأمور می شدم ۵ در تاریخ امام یافعی رحمه الله
مذکورست • که گفته اند که ویرا با شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله
تعالی روحهما اتفاق ملاقات واجتماع افتاده است • وهریک ازیشان
در دیگری نظر کرده • وانگاه ازیکدیگر مفارقت نموده اندی انکه درمیان
ایشان کلامی واقع شود • بعد ازان ویرا ازحال شیخ شهاب الدین برسیده
اند گفته است • رَجُلٌ مَمْلُوٌّ مِنْ قَرْنِهِ اِلَی قَدَمِهِ مِنَ السُّنَّةِ • وشیخ شهاب
الدین را ازحال وی پرسیده اند گفته است که هُوَ بَحْرُ الْحَقَایِقِ • ونسبت خرقه
وی درتصوف بیک واسطه بشیخ عبدالقادر گیلانی قدس الله تعالی سره
می رسد • ونسبت دیگر وی درخرقه بخضر علیه السلام می رسد بیک واسطه
قال رضی الله عنه • لَبِسْتُ هٰذِهِ الْخِرْقَةَ المعروفة • من ید ابی الحسن بن علی
بن عبدالله بن جامع • ببستانه بالمقلی خارج الموصل سنة احدی وستمایة
ولبسها ابن جامع من ید الخضر علیه السلام • وفی الموضع الذی البسه ایاها
الْبَسَنِیهَا • ابن جامع وعلی تلك الصورة من غیر زیادة ونقصان • ونسبت
دیگر وی بخضر میرسد علیه السلام بی واسطه • قال رضی الله عنه صحبت انا والخضر
علیه السلام وتادبت به واخذت عنه فی وصیة اوصانیها • شفاها التسلیم
لمقالات الشیوخ • وغیر ذلك ورایت منه ثلثه اشیاء من خرق العواید •
رایته یمشی علی البحر وطی الارض • ورایته یصلی فی الهواء • واعظم اسباب
طعن طاعنان در وی • کتاب فصوص الحکم است • وهمانا که منشاء
طعن طاعنان یا تقلید وتعصب است • یا عدم اطلاع بر مصطلحات وی • یا غموض
معانی وحقایقی که در مصنفات خود درج کرده است • وآن مقدار تحقایق

محی الدین

ومعارفی که در مصنفات وی • بتخصیص در فصوص • وفتوحات اندراج
یافته است • درهیچ کتاب یافت نمی شود • وازهیچ کس ازین طایفه ظاهر
نشده است • واین فقیر ازخدمت خواجه برهان الدین ابونصر پارسا قدس سره
چنین استماع دارد • که می گفت که والد ما می فرمود • که فصوص جانست • وفتوحات
دل • وهرجا که والد بزرگوار ایشان درکتاب فصل الخطاب • قال بعض
الکبراء العارفین گفته است • مراد بآن حضرت شیخ است قدس سره ۵
روی الشیخ مؤید الدین الجندی فی شرحه لفصوص الحکم • عن شیخه الشیخ
صدرالدین القونیوی قدس سره • انه روی عن الشیخ رضی الله عنه انه
قال لما وصلت الی بحر الروم • من بلاد اندلس • عزمت علی نفسی ان لا ارکب البحر
الا بعد ان اشهد تفاصیل احوالی الظاهرة والباطنة • الوجودیة مما قدره الله
سبحانه علی ولی ومنی الی آخر عمری • فتوجهت الی الله سبحانه بحضور تام
وشهود عام • ومراقبة کاملة • فاشهدنی الله سبحانه جمیع احوالی • مما یجری
ظاهرا وباطنا الی آخر عمری • حتی صحبة ابیك اسحق بن محمد • وصحبتك
واحوالك • وعلومك • واذواقك • ومقاماتك • وتجلیاتك • ومکاشفاتك • وجمیع
حظوظك من الله سبحانه • ثم رکبت البحر علی بصیرة • ویقین • وکان ماکان
ویکون من غیر اخلال واختلال ۵ وهم در فتوحات آورده است حکایات
ازحال خود • وَلَقَدْ آمَنَّا بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ • وبما جاء به مجملا ومفصلا • مما وصل
الینا من تفصیله • ومما لم یصل الینا اولم یثبت عندنا فنحن مومنون • بکل ما
جَاءَ بِهِ فی نفس الامر اخذت ذلك عن ابوی اخذ تقلید • ولم یخطر لی ما حکم
النظر العقلی فیه من جواز واحالة • ووجوب فعملت علی ایمانی بذلك حتی
علمت من این آمنت • وکشف الله عن بصری • وبصیرتی وخیالی • فرایت بعین

البصر ما لا يدرك الا به ورايت بعين البصيرة ما لا يدرك الا بها ورايت بعين
الخيال الا به فصار الامر لي مشهودا والحكم المتخيل المتوهم بالتقليد
موجودا فعلمت قدر من اتبعته وهو الرسول المبعوث الي محمد صلى الله
عليه وعلى آله وسلم وشاهدت جميع الانبياء كلهم من آدم الى محمد
عليهم السلام واشهدني الله تعالى المؤمنين بهم كلهم حتى ما بقى
منهم من احد ممن كان وهو يكون الى يوم القيمة خاصتهم وعامتهم
ورايت مراتب الجماعة كلها فعلمت اقدارهم واطلعت على جميع ما آمنت
به مجملا مما هو في العالم العلوي وشهدت ذلك كله فما زحزحني علم
ما رايته وعاينته عن ايماني فلم ازل اقول واعمل ما اقوله واعمله لقول
النبي صلى الله عليه وعلى آله وسلم لا العلمي ولا العيني ولا الشهودي فواخيت
بين الايمان والعيان وهذا عزيز الوجود في الاتباع فان مزلة الاقدام
للاكابر انما يكون هنا اذا وقعت المعاينة لما وقع به الايمان فيعمل
على عين لا على ايمان فلم يجمع بينهما ففاته من الكمال ان يعرف قدره و
منزلته فهو وان كان من اهل الكشف الله له عن قدره ومنزلته
فجهل نفسه فعمل على المشاهدة والكامل من عمل على الايمان مع ذوق
العيان وما انتقل ولا اثر فيه العيان وما رايت لهذا المقام ذايقا
بالحال وان كنت اعلم ان له رجالا في العالم لكن ما جمع الله بيني و
بينهم في رؤية اعيانهم واسمايهم فقد يمكن ان اكون رايت منهم
وما جمعت بين عينه واسمه وكان سبب ذلك اني ما علقت نفسي
قط الى جانب الحق ان يطلعني على كون من الاكوان ولا حادثة من الحوادث
وانما علقت نفسي مع الله ان يستعملني فيما يرضيه ولا يستعملني فيما

يباعدني عنه وان يخصني بمقام لا يكون لمتبع اعلى منه ولو اشركني
فيه جميع من في العالم لم اتاثر لذلك فاني عبد محض لا اطلب التفوق
على عباده بل جعل الله في نفسي من الفرح اني اتمنى ان يكون العالم كله على قدم
واحد في اعلى المراتب فخصني الله بخاتمة امر لم يخطر لي ببالي فشكرت الله
تعالى بالعجز عن شكره مع توفيتي في الشكر حقه وما ذكرت ما ذكرته من
حالي للفخر لا والله وانما ذكرته لامرين الامر الواحد لقوله تعالى واما بنعمة ربك
فحدث واية نعمة اعظم من هذه والامر الآخر ليسمع صاحب همة فيحدث
في همته لاستعمال نفسه فيما استعملتها فينال مثل هذا فيكون معي و
في درجتي وانه لا ضيق ولا حرج الا في المحسوس ٥ شيخ صدر الدين قدس سره
در کتاب فکوک می فرماید که شیخ ما را نظری بود مخصوص که چون خواستی
که بر حال کسی اطلاع یافتی نظری بوی کردی وا ز احوال اخروی و دنیوی وی
٥ در باب چهل وچهارم از فتوحات مذکورست که شیخ میکوید که وقتی
مرا از حس بستدند روزکاری بر من کذرانیدند که نماز میکزاردم بجماعت
وامام بودم وجمیع اعمال نماز چنانچه می بایست بجای می آوردم ومرا بآن
هیچ شعوری نی نه بجماعت ونه بمحل آن ونه بهیچ چیز از عالم محسوس وباین
که میکویم مرا بعد از افاقت خبر کردند نه من بخود می دانستم هر چه از من
واقع شده بود چون حرکات نایم بود که از وی صادر می شود ووی از ان
آکاه نه دانستم که حق تعالی وقت مرا بمن محفوظ داشته بود وبا من چنان
کرده بود که با شبلی کرده بود که ویرا در اوقات نماز بوی باز می داد نداما
نمی دانم که ویرا بآن شعور بود یا نه آنرا با جنید قدس سره کفتند کفت
الحمد لله الذی لم یجر علیه لسان ذنب ٥ وهم در فتوحات مذکورست

که حضرت شیخ این بیت فرموده بود که **شعر** یا من یرانی ولا اراه کم
ذا اراه ولا یرانی ۰ یکی از اصحاب کفت چون کفته لا یرانی و میدانی که
او ترا می بیند بر سبیل بدیهه کفت **شعر** یا من یرانی مجرما ولا اراه آخذا
کم ذا اراه منعما ولا یرانی لایذا ۵ وهم در فتوحات آورده است
که بعد از نماز جمعه طواف می کردم شخصی دیدم که طواف میکند که وی کسی را
مزاحمت نمی کرد و کسی وی را بمیان دو کس در می آمد که ایشانرا از هم جدا نمی
کرد دانستم که روحی است متجسد شده سر راه وی نکاه داشتم و بر وی سلام
کردم و جواب من بازداد و با وی همراهی کردم و میان ما سخنان واقع شد
دانستم که احمد سبتی است از وی پرسیدم که چرا از روزهای هفته شنبه را
بکسب تخصیص کردی کفت از انجهت که خدای تعالی روز یکشنبه ابتدای
خلق عالم کرد و در جمعه فارغ شد پس در این شش روز که وی در کار ما
بود من در کاری وی بودم و برای حظ نفس خود کاری نکردم چون شنبه
آمد آنرا برای خود کردانیدم و در وی بکسب مشغول بودم و از برای قوت
آن شش روز دیکر از وی سوال کردم که در وقت تو قطب زمان که بود کفت
من بودم پس مرا وداع کرد و برفت چون بآنجا که می نشستم باز آمدم یکی
از اصحاب من کفت که مردی غریب دیدم که در مکه وی را ندیده بودم با تو
در طواف سخن میکرد که بود آن و از کجا آمده بود قصه را باز کفتم حاضران
تعجب کردند ۵ وهم در فتوحات می آرد که یکی از مشایخ ما را کفتند که
دختر فلان پادشاه که خلق را از وی منفعت بسیارست و نسبت بشما
اعتقاد و اخلاص تمام دارد بیمارست بانجا می باید رفت شیخ بآنجا رفت
شوهر وی استقبال کرد و شیخ را ببالین وی آورد دید که در نزع است

قدس الله تعالی سره ۵

وی پسر هارون الرشید است بعضی از اکابر ... هارون خلافت ... بود و قرآن و علم آموخت ... [illegible] ... بستد ... می کرد ... مشغول می بود ... روزی ... کرد ... هارون ... ۵ ۵ ۵ ۵ ۵ ۵ ۵ ۵

کفت

کفت زود تر وی را دریابید پیش از انک برود شوهرش کفت چون
دریابیم او را کفت وی را بازخرید دیت کامل وی را آوردند نزع و رنج جان
کندن در توقف کرد و دختر چشم خود بکشاد و بر شیخ سلام کرد شیخ
وی را کفت ترا هیچ باک نیست ولیکن اینجا دقیقه است که بعد از انک
ملک الموت نازل شد خالی باز نمی کردد چاره نیست از بدلی ما ترا از وی خلاص
کردیم این زمان از ما حق خود می طلبد باز نخواهد کشت مکر انکه جانی
قبض کند تو اکر زنده باشی خلق را از تو آسایش بسیارست و تو بسیار
عظیم القدری مرا دختریست که دوست ترین دختران منست نزدیک
من وی را فدای تو می سازم بعد از ان روی بملک الموت کرد و کفت نی
انکه جانی ببری بنزدیک پروردکار خود نمی روی جان دختر مرا بکیر بدل
وی که وی را از خدای تعالی بازخریدم بعد از ان شیخ پیش دختر خود رفت
و وی را هیچ بیماری نی و کفت ای فرزند روح خود را بمن بخش زیرا که تو
قایم مقام دختر پادشاه نمی توانی بود در منفعت کفت ای پدر جان من
در حکم تست ملک الموت را کفت جان وی بکیر در حال دختر بیفتاد و بمرد
پس شیخ ابن العربی رضی الله عنه می کوید که نزدیک ما آنست که از انک چیزی
بدهند و جان مریض را بازخرند چاره نیست و لازم نیست که در عوض
جان دیکر بدهند زیرا که ما از خود این مشاهده کرده ایم که جان کسی را
بازخریده ایم و هیچ جان در عوض نداده ایم ۵ وهم در فتوحات
می آرد که در سنه ست وثمانین وخمسمایه در مجلس ما حاضر شد یکی ز علما
که بر مذهب فلاسفه رفتی و اثبات نبوت چنانک مسلمانان کنند نکردی
و انکار خوارق عادات و معجزات انبیا علیهم السلام کردی و اتفاقا فصل

زمستان بود. و در مجلس منقل آتش افروخته بودند. آن فلسفی گفت که عامه
می‌گویند که ابراهیم علیه السلام را در آتش انداختند و نسوخت. و این محال است
زیرا که آتش بالطبع محرق است مر اجساد قابله را. پس بنیاد تاویل کرد. و گفت
مراد با آتش مذکور در قرآن آتش غضب نمرود ست. و مراد با انداختن ابراهیم
در آن آتش آنست که آن غضب بروی واقع شد. و مراد بانکه آن آتش وی را
نسوخت آنکه غضب بروی نتواند بجهت غلبهٔ ابراهیم بروی بدلیل و حجت.
چون آن فلسفی از کلام خود فارغ شد بعضی از حاضران آن مجلس و ظاهر
آنست که بآن خود را می‌خواهد گفت چه می‌گویی که تو اصدق آنچه خدای تعالی
گفته است که آتش بر ابراهیم علیه السلام برد و سلام کردانیدم بنمایم. و مقصود
من ازین رفع انکار معجزهٔ ابراهیم علیه السلام بود نه اظهار کرامت خویش.
آن منکر گفت که این نمی‌تواند بود. گفت این آتش که در منقل است همان آتش
هست که می‌گویی بالطبع محرقست. گفت هست. منقل را برداشت و آتشها را
در دامن منکر ریخت. و مدتی بگذاشت. و بدست خود هر طرف می‌گردانید
و جامهٔ وی نسوخت. باز آن آتش را در منقل ریخت و منکر را گفت دست
خود بیار. چون دست خود بنزدیک آتش رسانید بسوخت. پس گفت روشن
شد که سوختن و ناسوختن آتش بفرمان خداوندست سبحانه نه بمجرد طبع
منکر اعتراف نمود و ایمان آورد ٥ و هم در فتوحات می‌آرد که شیخ ابوالعباس
جریری در سنه ثلث و ستمایه در مصر با من گفت که با شیخ ابوعبدالله
قربانی در بازار می‌رفتیم. و وی برای فرزند صغیر خود قصریه گرفته بود.
و قصریه ظرفی را گویند از شیشه که در انجا بول کنند. جماعتی مردم صالح بما
پیوستند جایی بنشستیم که چیزی خوریم. خاطر بآن قرار گرفت که بجهة نان

خورش

خورش قدری شیرهٔ شکر بگیریم. ظرفی حاضر نبود. گفتند آن قصریه نو است
و هیچ ناپاکی در انجا نرسیده. آن شیره را در انجا کردند. چون بخوردیم و مردمان
پراکنده شدند. با ابوعبدالله می‌رفتیم و قصریه در دست وی. واس که
من و ابوعبدالله قربانی هر دو شنیدیم که از آن قصریه آواز آمد که بعد از آنکه
اولیاء خدای تعالی در من چیزی خورده باشند. من جایگاه بول و ناپاکی
شوم. سوگند بخدای تعالی که همچنین نخواهد بود. از دست وی بجست
و بر زمین افتاد و خورد بشکست. و از آن صورت حالی عجب در ما تصرف
کرد. شیخ گفته است رضی الله عنه که با شیخ ابوالعباس گفتم که شما از موعظهٔ
آن قصریه غافل شده اید. مقصود نه آنست که شما توهم کرده اید بسیار
ظرفها که در انجا کسانی بهتر از شما چیزی خورده اند. و جایگاه ناپاکی شده
بلکه مقصود از آن تنبیه شما بوده است که بعد از آنکه دلهاء شما موضع معرفت
خدای تعالی شده است. می‌باید که آنرا موضع اغیار نگردانید. و در انجا چنین
هایی که خدای تعالی از آن نهی کرده است جا ندهید. و آنکه بشکست اشارت
بآنست که می‌باید که پیش حق سبحانه همچنین شکسته باشید. شیخ ابوالعباس
انصاف داد که ما از انچه تو فرمودی غافل بودیم ٥ و هم در فتوحات می
آرد که یکی از اخوال من پادشاه تلمسان بوده است. نام وی یحیی بن یغان
و در زمان وی شیخی بوده که وی را ابوعبدالله تونسی می‌گفته اند. از خلق
منقطع گشته بود. و در بیرون تلمسان در موضعی بعبادت مشغول می
بوده. روزی از آن موضع به تلمسان می‌رفته. یحیی یغان در خیل و حشم
خود در راه بوی رسید. وی را گفته اند که این عبدالله تونسی است. سر اسب
باز کشید. و بروی سلام کرده. و جامهاء فاخر در بر داشته. پرسیده است

که ایها الشیخ با این جامها که من پوشیده ام نماز روا هست؟ شیخ
بخندیده است یحیی گفته است چرا می خندی گفته از نادانی و کم عقلی
تو حالی تو بحال سگی ماند که در مرداری افتاده باشد و از آن سیر
خورده باشد و سرتاپای وی از خون و نجاست آلوده باشد چون
ویرا بول آید پای خود بردارد که ناگاه از آن بول رشاشهٔ بوی نرسد
شکم تو از حرام پر برآمده و مظالم عباد در گردن تو بسیار ست و تو
از آن می پرسی که نماز تو درین جامها روا هست یا نی یحیی بگریست
و از اسب خود فرود آمد و ترک سلطنت کرد و ملازم شیخ شد چون سه
روز پیش شیخ بود شیخ ریسمانی آورد و گفت ایام مهمانی تمام شد برخیز
و هیزم می کش و میفروش ریسمان بستد و هیزم بر سر خود می نهاد و
ببازار می آورد و مردم ویرا بعد از سلطنت بآن حال می دیدند و می گریستند
و هیزم را می فروخت و مقدار قوت خود می گرفت و باقی را صدقه
می کرد و همیشه در شهر خود بود تا در گذشت وقتی که کسی از شیخ التماس
دعا کردی گفتی التماس دعا از یحیی کنید که وی از پادشاهی بزهد آمد
و شاید که اگر بآن مبتلا بودی بزهد نیامدی ٥ شیخ رکن الدین علاء
الدوله قدس الله تعالی روحه ببزرگی و کمال حضرت شیخ رضی الله تعالی عنه
در بسیاری از حواشی فتوحات اعتراف نموده است چنانکه در خطاب بوی
نوشته که ایها الصدیق و ایها المقرب و ایها الولی و ایها العارف الحقانی
و این حواشی حالا بخط وی بر کتاب فتوحات موجود ست اما ویرا در آن
معنی که حضرت حق را وجود مطلق گفته است تخطیه بلکه تکفیر کرده است
و بعضی از اهالی عصر که سخنان مرد و شیخ را تتبع بسیار کرده بود و بر دو

اعتقاد و اخلاص تمام داشت در بعضی از رسایل خود نوشته است که در
حقیقت توحید میان ایشان خلاف نیست و تخطیه و تکفیر شیخ رکن
الدین علاء الدوله مر شیخ را رضی الله عنه راجع بآن معنی است که وی
از کلام شیخ فهم کرده نه بآن معنی که مراد شیخ است زیرا که وجود را سه
اعتبارست یکی اعتبار وی بشرط شی که وجود مقید است دویم بشرط
لا شی که وجود عام است و سیوم لا بشرط شی که وجود مطلق است آنکه
شیخ رضی الله عنه ذات حق را سبحانه وجود مطلق گفته بمعنی اخیرست
و شیخ رکن الدین علاء الدوله آنرا بر وجود عام حمل کرده و در نفی و انکار
آن مبالغه نموده با وجود آنکه خود باطلاق وجود ذات بمعنی اخیر اشارت
کرده است چنانچه در بعضی رسایل فرموده است که الحمد لله علی الایمان
بوجوب وجوده و نزاهته ان یکون مقیدًا محدودًا او مطلقا لا یکون له
بلا مقیداته و وجود چون مقید محدود نباشد و مطلق نباشد که
وجود وی موقوف باشد بر مقیدات ناچار مطلق خوهد بود لا
بشرط شی که بهیچ یک از تقید و عموم مشروط نباشد و قیود و تعینات
شرط ظهور وی باشد در مراتب نه شرط وجود او فی حد ذاته و نزاعی
که میان شیخ رکن الدین علاء الدوله و شیخ کمال الدین عبد الرزاق
کاشی رحمهما الله تعالی بیش ازین مذکور شد آن نیز ازین قبیل تواند
بود والله تعالی اعلم بالسرایر ٥ در رسالهٔ اقبالیه مذکورست که در وقتی
در مجلس شیخ رکن الدین علاء الدوله برسید که شیخ محیی الدین اعرابی
که حق را وجود مطلق گفته است در قیامت بآن معاقب باشد یا نه
فرمود که من این نوع سخنانرا قطعا نمی خواهم که بزبان رانم کاشکی ایشان

نیز نکفتندی چه سخن مشکل کفتن روا نیست. اما چون کفته شد ناکام
تاویل می باید کرد تا درویشان را شبهه در باطن نیفتد. و نیز در حق بزرکان
بی اعتقاد نشوند. من میدانم که محیی الدین اعرابی ازین سخن خواسته است
که وحدت را در کثرت ثابت کند. وجود مطلق کفته است. تا معراج
دوم را بیان توان کرد. که معراج دوست یکی آنکه کان الله و لم یکن معه
شیء. و دریافتن آن آسانست. دوم آنکه الآن کما کان. و شرح این مشکل
ترست. او خواست که ثابت کند که کثرت مخلوقات در وحدت حق هیچ
زیادت نکند. وجود مطلق در خاطر او افتاده است. چون یک شق او برین
معنی راست بوده است. و برا خوش آمده و از شق دیکر که نقصان لازم
می آید غافل مانده. پس چون قصد وی اثبات وحدانیت بوده باشد حق تعالی
از وی عفو کرده باشد. چه هر که از اهل قبله اجتهادی کرده است در کار
حق اکر خطا کرده است بنزدیک من چون مراد او کمال حق بوده است اهل
نجاة خواهد بود. و مصیب از اهل درجات ه ولد الشیخ رضی الله عنه
بمرسیة من بلاد الاندلس لیلة الاثنین السابع عشر من رمضان سنة
ستین و خمسمایة. و توفی لیلة الجمعة الثانیة و العشرین من شهر ربیع
الآخر سنة ثمان و ثلثین و ستمایة. بدمشق و دفن بظاهرها
فی سفح جبل قاسیون. و حالیا آن موضع بصالحیه مشهورست.

شیخ صدر الدین محمد بن اسحق القونوی قدس الله تعالی روحه

کنیت وی ابو المعالی است. جامع بوده است میان جمیع علوم چه ظاهری
و چه باطنی چه عقلی و چه نقلی. میان وی و خواجه نصیر الدین طوسی اسوله
و اجوبه واقع است. و مولانا قطب الدین علامه شیرازی در حدیث شاکرد

ویست. کتاب جامع الاصول را بخط خود نوشته است. و بر وی خوانده
و بآن افتخار میکرده. و ازین طایفه شیخ مؤید الدین جندی. و مولانا
شمس الدین ایکی. و شیخ فخر الدین عراقی. و شیخ سعید الدین فرغانی
قدس الله تعالی ارواحهم. و غیر ایشان از اکابر در حجر تربیت وی بوده اند
و در صحبت وی پرورش یافته اند. با شیخ سعید الدین حموی بسیار صحبت
داشته است و از وی سوالات کرده ه شیخ بزرک رضی الله عنه در آن وقت که از
بلاد مغرب متوجه روم بود. در بعضی مشاهد خود بوقت ولادت وی و
استعداد و علوم و تجلیات و احوال و مقامات وی و هرچه در مدت
عمر و بعد از مفارقت در برزخ. و بعد از برزخ بر وی کذشت و خواهد
کذشت. مکاشف شد. بل شهد احوال اولاده الالهیین و مشاهدهم
و مقاماتهم و علومهم. و تجلیاتهم و اسمائهم عند الله. و حلیة کل
واحد منهم و احوالهم. و اخلاقهم و کل ما یجری لهم و علیهم الی آخر
اعمارهم و بعد المفارقة فی برازخهم و بعدها. و چون بقونیه رسید
بعد از ولادت وی و وفات پدرش مادر وی بعقد نکاح شیخ در آمد
و وی در خدمت و صحبت شیخ تربیت یافت. وی نقاد کلام شیخ است
مقصود شیخ در مسئله وحدت وجود بر وجهی که مطابق عقل و شرع باشد
جز بتتبع تحقیقات وی و فهم آن کما ینبغی میسر نمیشود. وی را مصنفات
است چون تفسیر فاتحه. و مفتاح الغیب و نصوص و فکوک. و شرح
حدیث. و کتاب نفحات الالهیة که بسیاری از واردات قدسیه خود را
در آنجا ذکر کرده است. و هر کس که میخواهد که بر کمال وی در این طریق
فی الجمله اطلاع یابد کو آنرا مطالعه کن که بسی از احوال و اذواق و مکاشفات

و منازلات خود در آنجا نوشته است. در آنجا می‌گوید که در سابع عشر
شوال سنه ثلث و خمسین و ستمایه در واقعهٔ طویله حضرت شیخ را
دیدم و میان من و وی سخنان بسیار گذشت در آثار و احکام الهی سخنی
چند گفتم بیان من ویرا بسیار خوش آمد چنانکه روی وی از بشاشت
آن درخشیدن گرفت سر مبارک خود را از ذوق می‌جنبانید و بعضی از آن
سخنان را اعاده می‌کرد و می‌گفت ملیح ملیح من گفتم یا سیدی ملیح تویی که
ترا قدرت آن هست که آدمی را تربیت کنی و بجایی رسانی که چنین چیزها
را دریابد و لعمری که اگر تو انسانی ما سوای تو همه لا شی‌اند بعد از آن
بوی نزدیک شدم و دست ویرا بوسیدم و گفتم مرا بتو یک حاجت
دیگر مانده گفت طلب کن گفتم می‌خواهم که متحقق شوم بکیفیت شهود
دایم ابدی تو مر تجلی ذاتی را و کنت اعنی بذلک حصول ما کان حاصلا
له من شهود التجلی الذاتی الذی لا حجاب بعده و لا مستقر للکمل دونه گفت
آری و سوال مرا اجابت کرد و گفت آنچه خواستی بس دولتست با آنکه خود
میدانی که مرا اولاد و اصحاب بوده‌اند و بسیاری از ایشان را اکشتم و زنده کردم
و مرد آنکه مرد و کشته شد آنکه کشته شد و هیچ کدام را این معنی میسر
نشد گفتم یا سیدی الحمد لله علی اختصاص بهذه الفضیله اعلم انک تحیی و تمیت
و سخنانی دیگر گفتم که افشاء آن نمی‌شاید آنگاه از آن وقعه در آمدم
و المنة لله علی ذلک میان وی و مولانا جلال الدین رومی قدس سرهما
اختصاص و محبت و صحبت بسیار بوده است ٥ روزی مجلس عظیم بود
و اکابر قونیه جمع و شیخ صدر الدین بر صدر صفه بالای سجاده خود
نشسته بود خدمت مولوی در آمد شیخ سجاده خود را بوی گذاشت

مولانا ننشست و گفت بقیامت چه جواب گویم که بر سجاده شیخ چرا نشستم
شیخ فرمود که بر یک گوشه تو بنشین و بر یک گوشه من بنشینم خدمت مولانا
ننشست شیخ فرمود که سجاده‌ای که نشست ترا نشاید ما را نیز نشاید
سجاده را برداشت و دور انداخت خدمت مولانا پیش از وی وفات
کرده است و وصیت نماز خود بوی کرده ٥ گویند که شیخ شرف الدین قونوی
از شیخ صدر الدین قدس سرهما پرسید که من این الی این و ما الحاصل
فی البین شیخ جواب داد که من العلم الی العین و الحاصل فی البین
تجدد نسبة جامعة بین الطرفین ظاهرة بالحکمین

شیخ موید الدین الجندی رحمه الله تعالی

وی از شاگردان و مریدان شیخ صدر الدین است جامع بوده است میان
علوم ظاهری و باطنی بعضی مصنفات شیخ بزرگ را چون فصوص الحکم
و مواقع النجوم شرح کرده است و ماخذ سایر شروح فصوص شرح ویست
و در آنجا تحقیقات بسیار است که در سایر کتب نیست و کمال وی از آن
معلوم می‌شود ٥ وی گفته است که شیخ صدر الدین قدس سره خطبهٔ
فصوص را از برای من شرح کرد و در اثناء آن واردی غیبی بر وی ظاهر
شد و اثر آن ظاهر و باطن مرا فرو گرفت آنگاه در من تصرفی کرد عجیب
و مضمون کتاب را بتمام در شرح خطبه مفهوم من گردانید و چون این
معنی را در من یافت گفت من نیز از حضرت شیخ در خواستم که کتاب
فصوص را بر من شرح کند خطبه را شرح کرد و در اثنای آن در من تصرفی
کرد که مضمون تمام کتاب مرا معلوم شد پس باین حکایت مسرور شدم
و دانستم که مرا بهرهٔ تمام خواهد بود بعد از آن مرا فرمود که آنرا شرحی

بنویس پس در حضور وی اجلالا للقدرة و امتثالا للامر خطبه را شرح
کردم ٥ وهم وی کفته که محل بیان این معنی که کمل را قوت ظهور در جمیع
مواطن هست بعد از مفارقت ازین نشاءه که در بغداد بود و شخص در
منزل من فرود آمده بود که دعوی وی آن بود که مهدی است و از من برآن
دعوی کواهی طلبید من کفتم که پیش خدای تعالی کواهی می دهم که تو مهدی
نیستی و دروغ می کویی با من بمعادات و دشمنی برخاست و جماعتی
را از ملاحده و نصیریه جمع کرد و ایشانرا بایذای من دلالت کرد پناه
بروحانیت شیخ بزرک شیخ محیی الدین بردم و بجمعیت همت متوجه
وی شدم دیدم که ظاهر شد و بیک دست خود هر دو دست آن مدعی
را بکرفت و بیک دست دیکر هر دو پای ویرا و کفت بر زمینش زنم
کفتم یا سیدی حکم فرمان تراست پس بازکشت و برفت من برخاستم
و بمسجد رفتم و آن مدعی با اتباع خود بقصد ایذای من اجتماع کرده بودند
من بایشان التفات نکردم و پیش محراب رفتم و نماز خود بکزاردم و
ایشان بر من هیچ دستی نیافتند و شر ایشانرا خدای تعالی از من بکردانید
بعد از آن آن مدعی بر دست من توبه کرد و مسافر شد ٥ وهم وی کفته
که از شیخ خود شیخ صدر الدین شنیدم که شیخ بزرک را با خضر علیه السلام
اتفاق ملاقات افتاد کفت از برای موسی بن عمران صلوات الرحمن علیه
هزار مسئله از انچه از اول ولادت وی تا زمان اجتماع بروی کذشته بود
مهیا ساخته بودم وی بر سه مسئله از آن صبر نتوانست کرد و اشارت
باین معنی است آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله و سلم فرموده است
که لیت اخی موسی سکت حتی یقص علینا من انبائهما و ویرا بر طریق ابن

الفارض رحمه الله در بیان حقایق و معارف اشعار عزنی لطیفاست و از انجمله است
این دو بیت که شیخ فخر الدین عراقی در کتاب لمعات آورده شعر

البحر بحیئ على ما کان فی قدم | ان الحوادث امواج وانهار
لا یحجبنک اشکال تشاکلها | عمن تشکل فیها وهی استار
واین بیت دیکر شعر | هو الواحد الموجود فی الکل وحده
سوی انه فی الوهم سمی بالسوی | وهمانا که وی قصیده تائیه

فارضیه را جوابی کفته است و از ان قصیده است این دو بیت شعر

فما انفک یرضانی بکل محبة | فما زلت اهواه بکل مودة
فیمتنع عنه انفصالی وواجب | وصالی بلا امکان بعد و قربة

شیخ سعید الدین الفرغانی رحمه الله تعالی

وی از کمل ارباب عرفان و اکابر اصحاب ذوق و وجدان بوده است هیچکس
مسایل علم حقیقت را چنان مضبوط و مربوط بیان نکرده است که وی در دیباجه
شرح قصیده تائیه فارضیه کرده اولا آنرا بعبارت فارسی شرح کرده بوده است
و بر شیخ خود شیخ صدر الدین قونوی قدس سره عرض فرموده و شیخ آنرا
استحسان بسیار کرده و دران باب چیزی نوشته و شیخ سعید آن نوشته
را بعینه بر سبیل تبرک و تیمن در دیباجه شرح فارسی خود درج کرده است
و ثانیا از برای تعمیم و تتمیم فایده آنرا بعبارت عربی نقل کرده و فواید دیکر بران
مزید ساخته است جزاه الله تعالی عن الطالبین خیر الجزاء و ویرا تصنیف دیکر
مسمی بمنهاج العباد الی المعاد در بیان مذاهب ائمه اربعه رضوان الله علیهم
اجمعین در مسایل عبادات و بعضی معاملاتی که سالکان این طریق را
ازان چاره نیست و در بیان اداب طریقت که بعد از تصحیح احکام شریعت

سلوک راه حقیقت بی آن میسر نیست. والحق که آن کتابیست بس مفید که ملازم
هر طالب و مریدیست. در اینجا آورده است که انتساب مریدان بمشایخ
بسه طریقه است. یکی بخرقه. دویم بتلقین ذکر. سیم بصحبت و خدمت و تأدب
بآن. و خرقه دو ست خرقهٔ ارادت و آنرا جز از یک شیخ ستدن روا نباشد.
و دویم خرقهٔ تبرک و آن از مشایخ بسیار بجهت برکت ستدن روا باشد.
۵ و در بیان خرقهٔ ارادت خود گفته است که وی خرقه پوشید از شیخ
نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی قدس الله تعالی روحه. و وی از شیخ
الشیوخ شهاب الدین السهروردی. و وی از عم خود قاضی وجیه الدین.
و وی از پدر خود ابو محمد عمویه. و اخی فرج زنجانی دست هر یک در پوشانیدن
خرقه مشارک آن دیگر. اما ابو محمد از احمد اسود دینوری خرقه پوشید. و وی
از ممشاد دینوری. و وی از ابو القاسم جنید. و امام اخی فرج از ابو العباس
نهاوندی و وی از ابو عبد الله خفیف شیرازی. و وی از ابو محمد رویم بغدادی
و وی از جنید رضی الله عنهم. و شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی
رضی الله عنه نسبت خرقه را تا با ابو القاسم جنید بیش اثبات نکرده است.
و از جنید تا مصطفی صلی الله علیه و سلم بصحبت نسبت داده است نه بخرقه.
و اما شیخ مجد الدین بغدادی قدس سره در کتاب تحفة البرره آورده است
که نسبت خرقها متصل است به پیغمبر صلی الله علیه و علی آله و سلم بحدیث درست
متصل معنعن و فرموده است که مصطفی صلی الله علیه و علی آله و سلم خرقه
پوشانید مر امیر المؤمنین علی را رضی الله عنه. و وی مر حسن بصری را و کمیل بن
زیاد را. و کمیل مر عبد الواحد زید را. و وی مر ابو یعقوب نهرجوری را. و وی
مر عمر بن عثمان مکی را. و وی مر ابو یعقوب سطری را. و وی مر ابو القاسم

رمضانرا. و وی مر ابو العباس ادریس را. و وی مر داود خادم را. و وی مر محمد مانکیل را
و وی مر شیخ اسمعیل قصری را. و وی مر شیخ نجم الدین الکبری را. و وی مر این
فقیر یعنی مجد الدین بغدادی را. فعلی هذا نسبت خرقها بمصطفی صلی الله
علیه و علی آله و سلم متصل میشود. والله تعالی اعلم ۵ و اما نسبت تلقین ذکر
این فقیر یعنی شیخ سعید رحمه الله از شیخ خرقهٔ خود شیخ نجیب الدین علی
تلقین گرفت. و وی از شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی رضی الله عنه.
و وی از عم خود شیخ ابو النجیب السهروردی. و وی از شیخ احمد غزالی و وی
از ابو بکر نساج. و وی از شیخ ابو القاسم گرگانی. و وی از ابو عثمان مغربی.
و وی از ابو علی کاتب. و وی از ابو علی رودباری. و وی از سید الطایفه جنید
قدس الله تعالی ارواحهم. بعد از آن میگوید در نسبت خرقهٔ ارادت و
نسبت تلقین ذکر دو شیخ گرفتن مذموم است. اما در نسبت صحبت محمود است
لیکن بشرط اجازت یا فوت صحبت شیخ اول چنانکه این ضعیف بعد از
مفارقت خدمت و صحبت شیخ نجیب الدین قدس الله تعالی سره از خدمت
مولانا و سیدنا و شیخنا صدر الحق والدین وارث علوم سید المرسلین.
سلطان المحققین محمد بن اسحق قونیوی قدس الله تعالی سره. و از شرف صحبت
و ارشاد و هدایت و اقتباس فضایل و آداب ظاهر و باطن و علوم شریعت
و طریقت و حقیقت تربیت یافت و منتفع شد غایة الانتفاع. و همچنین
از خدمت شیخ ربانی محمد السکران البغدادی نور الله نفسه. و از صحبت
غیر ایشان از اکابر تربیت پذیرفت و منتفع گشت هرچند از عهدهٔ رعایت
حقوق و شرایط خدمت و صحبت شان نتوانست بیرون آمدن. لیکن
ایشان از کرم بحسن قبول و ارشاد این بیچاره را تلقی فرمودند جزاهم الله

عنی احسن الجزاء. وهم وی آورده است که از شیخ نجیب الدین رحمه الله
شنیدم که شمس الدین صفی امام جامع شیراز اکابر صالحان و پاکان بود و همگی
اوقاتش بذکر و تلاوت و انواع عبادات مستغرق و معمور لکن از کسی
تلقین ذکر نداشت. روزی در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مصور شده
مشاهده کرد که از دهان وی منفصل می شد و بزمین فرو می رفت. با خود
گفت که این علامت خیر نیست چه نص إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ
بخلاف این نشان میدهد این نقصان مگر بسبب عدم تلقین ذکر است.
از مشایخ بیکی از مریدان شیخ روزبهان بقلی قدس الله تعالی روحه رجوع کرد
و از وی ذکر تلقین گرفت. و همان شب در واقعه ذکر خود را بصورت
نوری مشاهده کرد که بالا میرفت. و آسمانها را خرق می کرد. و بعد از آن
بصحبت شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی پیوست. و رسید بآنجه رسید.

رضی الله عنه

شیخ موسی سدرانی رحمه الله تعالی

وی از اکابر اصحاب شیخ ابومدین مغربی قدس الله تعالی روحه بوده است.
شیخ سعید الدین فرغانی در شرح قصیده تائیه آورده است. که از شیخ
معتبر طلحة بن عبدالله بن طلحة بن التستری العراقی رحمه الله در سنه خمس
و ستین و ستمایه شنیدم. که وی روایت کرد. از شیخ عماد الدین محمد بن
شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی قدس الله تعالی روحه که گفت
در یکی از حجات با والد خود بودم در میان آنکه طواف خانه می کردم ناگاه
دیدم. که شیخ مغربی طواف می کرد. و خلق بوی تبرک می جستند. و ویرا زیارت
می کردند. مرا پیش وی تعریف کردند. که این فرزند شیخ شهاب الدین است.
مرا مرحبا گفت. و سر مرا ببوسید. و مرا دعاء خیر کرد. و دایما برکت دعاء
ویرا در خود می یابم. و امید می دارم که در آخرت نیز برکت آن همراه من باشد.
پس من پرسیدم که این کیست. گفتند این را شیخ موسی میگویند. چون
از طواف فارغ شدم و پیش والد خود رفتم. ویرا خبر کردند که من زیارت
شیخ موسی را دریافتم و مرا دعاء خیر کرد. والد من بسیار بآن مسرور شد.
بعد از آن حاضران در ذکر مناقب شیخ موسی شروع کردند. و از آن جمله
گفتند ویرا که در هر شبانه روزی هفتاد هزار ختم قرآن میکند. و والد من
خاموش بود. ناگاه یکی از کبار اصحاب والد من سوگند یاد کرد و گفت راست است
آنجه از وی می گویند. من پیش ازین این سخن را شنیده بودم. و در خاطر من فی
الجمله انکاری بود. تا آن وقت که شبی شیخ موسی را در طواف یافتم. در پی وی
ایستادم. دیدم که تقبیل حجر الاسود کرد. و از اول فاتحه آغاز تلاوه کرد و وی
رفت همچنانکه معهود است که مردم در طواف می روند. و تلاوت می کرد. چنان
تلاوتی که حرف حرف را فهم میکردم. چون هم در آن طواف اول از برابر خانه که
از حجر الاسود تا آنجا مقدار چهار گام باشد کما بیش در گذشت یک ختم تمام کرد
چنانک من تمام آن ختم را حرف بحرف شنیدم. خدمت والد من با همه
اصحاب بتصدیق وی کردند. و آنچه گفت قبول کردند. بعد از آن والد مرا
ازین معنی سوال کردند. گفت این از قبیل بسط زمانست. که نسبت ببعضی
از اولیاء الله واقع می شود. پس از برای صدق این قضیه گفت که شیخ الشیخ
ابن سکینه را رضی الله عنه مریدی بود. صایغ. و وظیفه وی آن بود که سجاد
صوفیان را روز جمعه بمسجد جامع می برد. و می انداخت. و بعد از ادای نماز جمع
می کرد و بخانقاه می آورد. در یکی از جمعها سجادها بر یکدیگر بست. تا بمسجد برد
و بکنار دجله رفت تا غسل جمعه بجای آرد. جامها بیرون کرد و بر کنار دجله نهاد.

الصایغ

های

وبآب فرو رفت جون سر بیرون کرد دید که آن دجله نیست جای دیگرست
برسید که این کجاست کفتند این نیل مصرست تعجب کرد واز آب بیرون آمد
وبشهر درون رفت ناکاه بدکان صایغی رسید آنجا بایستاد وبروی جز
میزری که ستر عورت وی کرده بود جامهٔ دیکر نبود صاحب دکان بفراست
دانست که وی صایغ است ویرا آزمایش کرد دید که آن صنعت را نیک می
داند ویرا کرامی داشت وبخانه برد ودختر خود را باوی نکاح کرد وازوی سه
فرزند آمد وهفت سال بران کذشت روزی بکنار نیل آمد ودر آب غوطه
خورد جون سر برآورد دید که در دجلهٔ بغدادست درهمان موضع که پیش
ازین بهفت سال بآب درآمده بود وجامهای وی همجنانک بود برکنار دجله
است جامها را بوشید وبخانقاه آمد دید که سجادهای صوفیان همجنانک
برهم بسته بود برهم بسته است بعضی از اصحاب باوی کفتند زود
ترباش که بعضی از جماعت بکاه بمسجد رفته اند سجادها را بمسجد برد و
بس از ادای نماز بخانقاه آورد وبتعجیل تعجب کنان بخانهٔ خود رفت اهل
بیت وی کفتند مهمانی که فرموده بودی که برای ایشان ماهی بریان کنیم
کجایند که ماهی بریان شده است مهمانانرا آورد وماهی خوردند بعد ازان
بیش شیخ خود ابن سکینه آمد وبآنجه بروی کذشته بود ویرا اخبار
کرد وقضیه اولاد خود را بمصر باوی بکفت فرمود که فرزندانرا از مصر
ببغداد حاضر کن جون فرزندانرا حاضر کرد وآنجه کفته بود راست
بیرون آمد شیخ ابن سکینه ازوی برسید که آن روز درجه اندیشه
بودی ودر خاطر توجه بود کفت اول روز در خاطر من ازین ایت که
کَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ دغدغهٔ ونزاعی بود شیخ کفت این واقعه

رحمتی

رحمتی است از خدای تعالی برتو دفع اشکال وتصحیح ایمان واعتقاد تست
بانکه خدای تعالی قادرست برانکه نسبت ببعض بندکان خود زمانرا بسط
کند ودراز فرا نماید بانکه آن کوتاه باشد نسبت ببعضی دیکر ٥ و
همجنین است حال در قبض زمان که زمان دراز را کوتاه فرا نماید والله القادر
علی ما یشاء ٥ ونزدیک باین قصه است انکه صاحب فتوحات رضی الله عنه
ذکر کرده است که شخصی جوهری از خود حکایت کرد که مقداری خمیر از خانهٔ خود
بفرن برد تا نان بزد وویرا جنابت رسیده بود بکنار نیل رفت وبآب درآمد
تا غسل کند از خود غایب شد ودید همجنانکه کسی در خواب بیند که ببغداد
است آنجا کدخدا شد ومدت شش سال با خاتون خود بسر برد وازوی فرزندان
آمد بعد ازان باخود آمد خود را درمیان آب دید غسل تمام کرد وجامه
بوشید وبفرن رفت ونان کرفت وبخانه آمد وبا اهل خانه آن واقعه
را باز کفت جون ماهی جند برآمد آن خاتون از بغداد آمد وفرزندانرا
همراه آورد وخانهٔ جوهری را می برسید جون باهم ملاقات
کردند جوهری خاتون وفرزندانرا بشناخت ازان زن برسیدند که
جند کاهست که ترا زن کرده است کفت شش سال

شیخ عیسی هتار یمنی رحمه الله تعالی

امام یافعی کوید که وی روزی بر فاحشهٔ بکذشت وویرا کفت بعد از نماز
خفتن بیش تو می آیم زن خرم شد وخود را بیاراست بعد از خفتن بیش
وی آمد ودر خانهٔ وی دو رکعت نماز بکذارد وبیرون آمد آن زن را حال
بکشت وتوبه کرد وازهرجه داشت بیرون آمد وشیخ ویرا بزنی بیکی
از درویشان داد وکفت طعام ولیمه را عصیده بسیازید وروغن بخرید

عصید
کاچی

امیری راکه رفیق آن زن می بود ازان خبر دادند تعجب کرد وکفتند ویرا
یکی از درویشان داد وطعام ولیمه عصیده ساخته اند وروغن ندارند
امیر بطریق استهزا دو شیشه خمر فرستاد که این را پیش شیخ برید
وکویید که شاد شدیم وشنیدیم که روغن عصیده نیست این را با عصیده
بخورید جون فرستادهٔ امیر آمد کفت دیر آمدی یکی ازان دو شیشه را
بستد ودست دران کرد وبر عصیده ریخت وآن دیکری همجنان
کرد وآن فرستاده را کفت بنشین وبخور جون بخورد روغنی دید
که خوشتر ازان نخورده بود پیش امیر رفت وقصه را باز کفت امیر
نیز پیش شیخ آمد وبردست وی توبه کرد ۵

شیخ ابو الغیث الجمیل الیمنی قدس الله تعالی سره

ذو المقامات العلیة والاحوال السنیة والانفاس الصادقة والکرامات
الخارقة ۵ در اوایل حال از قطاع طریق بود روزی در کمین قافله نشسته
بود شنید که هاتفی میکوید یا صاحب العین علیك عین یعنی ای آنکه
جشم بر قافله داری دیکری را جشم بر تست در وی اثری عظیم کرد وازانجه
دران بود باز ایستاد وبر خدای تعالی اقبال نمود وتوبه وانابت کرد
وبصحبت شیخ ابن الافلح الیمنی بپیوست نفس وی پاکیزه شد ودل وی
منور کشت وصدق ارادت وسیماء سعادت بروی پدید آمد وخوارق
عادات ازوی بظهور انجامید ۵ کویند روزی بقصد آنکه از صحرا هیزم
آورد بیرون رفت ودراز کوشی باخود ببرد در میان آنکه در بعضی وادیها
هیزم جمع میکرد شیری دراز کوش ویرا بدرید جون هیزم آورد که
بار کند دید که دراز کوش ویرا شیر بدریده است روی باشیر کرد وکفت

دراز کوش مرا بکشتی هیزم خود را بر جه بار کنم سوکند بعزت معبود که
آنرا بار نخواهم کرد مکر بر پشت تو پس هیزمها را جمع کرد وبر پشت شیر نهاد
وویرا میراند تا نزدیك شهر رسید هیزم را ازوی فرو کرفت وکفت هر جا
که خواهی برو ۵ روزی اهل بیت وی ازوی قدری عطر طلبیدند ببازار
رفت تا بخرد پیش یکی از عطاران رفت وباوی دران باب سخن کفت کفت
در دکان من هیچ عطر نیست ابو الغیث کفت در دکان تو هیچ عطر
نخواهد بود فی الحال هر عطر که در دکان وی بود منعدم شد عطار
پیش شیخ وی ابن الافلح ازوی شکایت کرد شیخ ویرا بخواند وبسبب
آنکه اظهار کرامت کرده بود ویرا سیاست بسیار کرد وکفت دو شمشیر
در یك غلاف نمی شاید از صحبت من دور باش هر جند ابو الغیث مدارا
کرد وتضرع نمود قبول نکرد واز مصاحبت وی ابا کرد ابو الغیث برفت
وطلب شیخ دیکر میکرد تا بصحبت وی منتفع کردد پیش هر شیخ که رفت
کفت ترا همین بسنده است محتاج بشیخی نیستی تا آن بود که بشیخ
کبیر علی اهدل رسید والتماس صحبت کرد شیخ ویرا قبول کرد فرمود
ابو الغیث کفته است که جون بصحبت وی رسیدم کویا قطرهٔ بودم که
در دریا افتادم ۵ پادشاه یمن خادم ویرا بکشت جون خبر بوی
رسید در غضب شد کفت مالی والحراسة انا انزل عن المشایخ واترك
التنزع در همان وقت پادشاه کشته شد ۵ روزی فقرا کفتند که مارا
آرزوی کوشت می کند کفت فلان روز که روز بازار است کوشت
خواهید خورد جون آن روز آمد خبر رسید که قطاع طریق قافله را
غارت کرده اند جون ساعتی بر آمد یکی از قطاع طریق آمد وبجهة

شیخ کاوی آورد شیخ فقرا را کفت که این کاو را بکشید و بپزید اما سر وی را
همچنانك هست نکاه دارید بعد از ان دیکری آمد و یك خروار کندم آورد
شیخ کفت آرد کنید و نان بزید هرچه شیخ کفت کردند بعد از ان شیخ
فقرا را کفت بخورید جمعی فقها حاضر بودند ایشانرا بسر سفره طلبیدند
نیامدند شیخ فقرا را کفت شما بخورید که فقها حرام نمیخورند جون فقرا
از خوردن فارغ شدند ناکاه شخصی بیش شیخ آمد و کفت ایها الشیخ
کاوی نذر فقرا کرده بودم حرامیان بغارت بردند شیخ کفت اکر سر
کاو خودرا ببینی بشناسی کفت آری شیخ فرمود تا سر کاو را حاضر کردند کفت
این سر کاو منست • بعد از ان شخصی دیکر درآمد و کفت ایها الشیخ یك
خروار کندم نذر شیخ کرده بودم حرامیان بردند شیخ کفت نذر فقرا
بفقرا رسید جون فقها آنرا مشاهده کردند از ترك موافقت فقرا
پشیمان شدند • توفی رضی الله عنه سنة احدی وخمسین وستمایه •

شیخ ابو الحسن المغربی الشاذلی رحمه الله تعالی

نام وی علی بن عبد الله است شریف حسنی است • ساکن اسکندریه بوده
وجمعی کثیر آنجا بصحبت وی پیوسته اند از کبار اولیاء الله و عظماء
مشایخ است • وی کفته است که در سیاحت بودم شبی در بیشه ‌ء
خفتم و سباع کرد من می کردیدند تا صبح هرکز انسی جون انسی
آن شب نیافتم جون بامداد شد در خاطر من کذشت که مرا از مقام انس
با خدای تعالی جیزی حاصل شد برود خانه فرود آمد کبك بسیار دیدم
که مثل آن ندیده بودم جون آواز پای من شنیدند همه بیکبار برمیدند
جنانك از ترس مرا خفقان بیدا شد شنیدم که مرا می کویند ای انکه

دوش باسباع انس کرفته بودی تراجیست که از پریدن این کبکان ترسانی
ولیکن تو دوش با ما بودی واکنون بنفس خودی • وهم وی کفته
که یکبار هشتاد روز کرسنه بودم در خاطر من آمد که ترا ازین کار نصیبی
حاصل شد ناکاه زنی دیدم از مغاره بیرون آمد بسیار خوب روی کوییا
روی او نور آفتاب بود ومیکفت منحوسی هشتاد روز کرسنه بود در
ایستاد و ناز با خدای تعالی میکند بعمل خود وشش ماه برمن کذشته است
که طعامی نجشیده ام • وهم وی کفته که روزی در مغاره بودم کفتم
الهی کی ترا بنده شاکر باشم شنیدم که مرا می کویند هکاه منعم علیه غیر خودرا
نه بینی کفتم الهی جون منعم علیه غیر خودرا نه بینم وحال انکه بر انبیا انعام
کرده وبر علما انعام کرده و بر ملوك انعام کرده شنیدم که کفتند اکر نه
انبیا بودندی تو راه راست نیافتی واکر نه علما بودندی تو اقتدا بکه کردی
واکر نه ملوك بودندی تو ایمن نمی بودی واین نعمتست از من بر تو • وهم
وی کفته که وقتی رفیقی داشتم با وی در مغاره جای وطلب وصول
بخدای تعالی می کردیم می کفتیم فردا ما را فتح شود ناکاه مردی درآمد
با هیبت کفتم تو کیستی کفت عبد الملك دانستم که وی از اولیاء الله است
کفتیم حال تو جیست کفت حال تو جیست حال تو جیست
جون باشد حال کسی که می کوید فردا مرا فتح شود وپس فردا مرا کشاده
شود ونه ولایتست ونه فلاح ای نفس چرا پرستش خدای خاص از برای
خدا نکنی ما دانستیم که وی از کجا بر ما درآوردند توبه کردیم و استغفار
نمودیم وما را فتح بدید آمد • وهم وی کفته است که رسول را صلی الله
علیه وعلی آله وسلم بخواب دیدم کفت یا علی طهر ثیابك من الدنس تحظ بمدد

الله بکل نفس یعنی پاکیزه کردان جامهای خودرا از چرك تا بهره مند
کردی بمدد و تایید الله تعالی در هر نفسی گفتم یا رسول الله ثیاب من
کدام است گفت خدای تعالی بر تو پنج خلعت پوشانیده است خلعت محبت
و خلعت معرفت و خلعت توحید و خلعت ایمان و خلعت اسلام هر که
خدایرا دوست دارد بروی آسان شود هر چیزی و هر که خدایرا
بشناسد در نظر وی خورد نماید هر چیزی و هر که خدایرا بیکانکی بدانست
بوی شریك نیارد هیچ چیزی را و هر که بخدای ایمان آرد ایمن کردد از
هر چیزی و هر که باسلام متصف کردد بر خدای عاصی نشود و اکر عاصی
شود اعتذار کند و چون اعتذار کند قبول افتد • شیخ ابوالحسن کوید
ازینجا فهم کردم معنی قوله تعالی وَثِیَابَكَ فَطَهِّرْ • شاکرد وی شیخ
ابوالعباس موسی گفته است که از مدینه شریفه قصد زیارت امیر المؤمنین
حمزه رضی الله عنه کردم در راه کسی دیکر رفیق من شد چون بانجا رسیدیم
در قبهٔ مزار وی بسته بود ببرکت روحانیت حضرت رسالت صلی الله
علیه و علی آله وسلم کشاده شد در آمدیم دیدیم که نزدیك روضه مردی
دعا می کند با رفیق خود گفتم که این مرد از ابدالست و دعا درین
ساعت مستجابست • وی دعا کرد که خدای تعالی ویرا یکدینار روزی
کند و من دعا کردم و از خدای تعالی عافیت از بلای دنیا و عذاب
آخرت خواستم چون در مراجعت نزدیك بمدینه رسیدیم شخصی پیش
آمد و رفیق مرا یکدینار داد • و چون بمدینه در آمدیم • و نظر شیخ ابوالحسن
بر ما افتاد رفیق مرا گفت خسیس الهمه ساعتی یافتی که در آن ساعت
دعا مستجاب شود و آنرا بیکدینار صرف کردی چرا چون ابوالعباس

نبودی که از خدای تعالی عافیت دنیا و آخرت خواست و خدای تعالی دعای
اجابت کرد ۵ و وی گفته است در بدایت حالم ترددی افتاد میان انقطاع
و بودن در بیابان و میان باز کشتن بآبادانی و شهر و صحبت علما و اخیار
و مرا وصف کردند که در سر کوهی ولیی هست قصد زیارت وی کردم شب
هنکامی بآنجا رسیدم با خود گفتم در شب بپیش وی نروم بر در آن غار
بخفتم شنیدم که از اندرون میکوید بار خدایا بدرستی که مردی چند
هستند از بندکان تو که از تو می خواهند که خلق خود را مسخر ایشان کردانی
و خلق خود را مسخر ایشان کردانیدی از تو بآن راضی شدند و بدرستی
که من از تو می خواهم که خلق خود را بدخوی کردانی با من تا مرا هیچ ملجای
نباشد الا حضرت تو من با خود گفتم ای نفس بشنو که این شیخ از کدام
بحر اعتراف می کند چون بامداد کردم پیش وی در آمدم و سلام کردم
و از هیبت و خوف پر بر آمدم گفتم ای سیدی حال چونست گفت
شکایت می کنم از خدای تعالی از برد تسلیم یعنی خوشی و رضا همچنانك
تو شکایت می کنی از حر تدبیر و اختیار گفتم من حر تدبیر و اختیار می دانم
و این زمان در آنم برد تسلیم و رضا چیست و چرا از آن شکایت می کنی
گفت می ترسم که حلاوت آن مرا مشغول کرداند از خدای تعالی گفتم
ای سیدی شنیدم که شب می گفتی بار خدایا بدرستی که مردمی چند
از بندکان تو هستند که از تو می خواهند که خلق خود را مسخر ایشان
کردانی و مسخر کردانیدی و از تو بآن راضی شدند شیخ تبسم کرد و گفت
ای فرزند عوض آنکه می کویی اللهم سخر لی بکوی اللهم کن لی تو کمان
می بری که هر که خدای تعالی ویرا باشد بچیزی محتاج شود این بد دلی چیست

امام یافعی کوید که از بعضی مشایخ شنیده ام که چون کسی ازوی طلب دعای
کرد می کفت کان الله لك واین کلمه با وجود کوتاهی جامع همه مطلوباتست
زیرا که چون خدای تعالی کسی را باشد همه مطلوبات ویرا بدهد اما
خدای تعالی کسی را باشد که وی خدایرا باشد. کما قال النبی صلی الله
علیه وعلی آله وسلم من کان لله کان الله له. شیخ ابو الحسن کفته انا
لا نری مع الحق من الخلق احدا ان کان ولا بد فکالهباء فی الهواء ان فتشته
لم تجده شیئا. وهم وی کفته که لا یکن حظك من دعائك
الفرج بقضاء حاجتك دون فرحك بمناجاتك لمحبوبك فتکون من
من المحجوبین. وهم وی کفته کل فقیر لم یکن فیه اربعة آداب
فاجعله والتراب سواء الرحمة للاصاغر والحرمة للاکابر والانصاف من
النفس وترك الانتصاف لها. وی در سنه اربع وخمسین وستمایه برفت
از دنیا در وقت توجه بمکه مبارکه در صحرایی که آب شور داشت چون
ویرا انجا دفن کردند ببرکت وجود وی آن آب صحرا شیرین شد.

شیخ یاسین المغربی الحجام الاسود رحمه الله تعالی

وی از ارباب ولایت واصحاب کرامت بود اما در صورت حجامی آنرا
پوشیده میداشت امام نووی رضی الله عنه از جمله مریدان ومعتقدان
وی بوده است بزیارت وی می رفته است وبصحبت وخدمت وی
تبرك می جسته ونسبت بوی در مقام ارادت بوده بهرچه اشارت
کردی بران موجب برفتی. روزی ویرا کفت کتابهای که پیش تو مستعار
بخداوندش بازده وبدیار خود مراجعت نمای واهل خود را زیارت
کن سخن ویرا قبول کرد چون بدیار خود رسید واهل خود را دید بیمار

شد

شد ووفات کرد. توفی الشیخ یاسین فی شهر ربیع الاول سنه سبع
وثمانین وستمایه. وکان عمره ثمانین رحمه الله تعالی والامام محیی الدین
النووی رحمه الله فی الرابع والعشرین من رجب سنه ست وسبعین وستمایه

شیخ ابو العباس المرسی رحمه الله تعالی

وی شاکرد شیخ ابو الحسن شاذلی است صاحب مقامات عالیه وکرامات
ظاهره است. روزی شخصی ویرا بضیافت برد بجهة امتحان طعامی که دران
شبهه بود پیش شیخ نهاد شیخ ویرا کفت اکر حارث محاسبی را رکی در
انکشت بود که چون دست بطعام بردی حرکت کردی من شصت رك
در دست دارم که مثل آن حرکت می کند صاحب طعام استغفار کرد
وعذر خواست. امام یافعی کوید که چنین بمن رسیده است که یکی از سلاطین
امتحان یکی از مشایخ کرد وطعامها پیش آورد که در بعضی کوشت کشته بود
ودر بعضی کوشت مرده شیخ میان دربست وکفت ای درویشان
من خادم شمام درین طعام ودر ایستاد هر طعام که دران کوشت کشته
بود پیش درویشان می نهاد وهرچه دران کوشت مرده بود دور می
کرد که این از برای لشکریان پادشاه وی کفت الطیب للطیب والخبیث
للخبیث. سلطان حاضر بود از ان امتحان استغفار کرد. کویند که یعقوب
امیر المومنین مغرب بود برادر خود را بکشت از برای غیرت بر ملك و
از ان پشیمان شد وتوبه کرد توبه که در وی اثر تمام کرد ودر باطن وی
حالهای نیکو ظاهر شد. وواقعها از ارباب ارادت می دید طالب شیخی
کشت که خود را تسلیم وی کند ویرا بشیخ ابو مدین رضی الله عنه
نشان دادند شیخ را استدعا نمود اجابت کرد وکفت فرمان اولو الامر

می باید برد اما بوی نمی رسم مرا فرموده اند که بتلمسان روم وآن شهریست از مغرب
وآن روز شیخ در بجایه بود چون بتلمسان رسید رسولان یعقوب را گفت
سلام من بصاحب خود برسانید وبگویید که شفاء تو در دست شیخ ابو العباس
مرسیست وشیخ ابومدین در تلمسان وفات کرد رسولان یعقوب
پیش وی آمدند ووصیت شیخ را گفتند یعقوب استدعاء شیخ
ابو العباس کرد. ووی نیز از حضرت حق باجتماع با یعقوب مامور شد
در روز اجتماع یعقوب فرمود تا یک خروس بچه بکشتند ودیگری را
گلو بیفشردند وهر یک جدا به پختند وپیش شیخ آوردند شیخ بخادم
اشارت کرد که این یکی را بردار که مردارست وآن دیگری را خوردن
گرفت پس یعقوب ملک را به پسر داد وخود را بالکلیه تسلیم شیخ کرد
وببرکت نفس شیخ ابومدین وحسن تربیت شیخ ابو العباس گشایش
یافت ودر مرتبهٔ ولایت ثابت قدم گشت در سالی مردم بباران محتاج
شدند شیخ ابو العباس با یعقوب بصحرا بیرون رفتند شیخ یعقوب
را گفت نماز بگزار وطلب باران کن برای مسلمانان یعقوب گفت
یا سیدی تو باین لایق تری گفت ترا باین فرموده اند پس یعقوب نماز
بگزارد ودعا کرد وعلی الفور اثر اجابت ظاهر شد وباران آمد ٥

شیخ سعد حداد ومرید وی جوهر رحمهما الله تعالی

شیخ جوهر در اوایل بندهٔ کسی بود آزاد شد. در بازار عدن خرید وفروخت
میکرد وبمجالس فقرا حاضر می شد واعتقاد واخلاص تمام داشت
بایشان ووی امی بوده چون وقت وفات شیخ کبیر شیخ سعد
حداد که در عدن مدفونست رسید فقرا ویرا گفتند که بعد از تو

شیخ که خواهد بود گفت آنکس که در روز سیم از وفات من در محلی که فقرا
جمع باشند مرغی سبزی بیاید وبر سر وی نشیند چون روز سیم رسید
وفقرا از قرائت وذکر فارغ شدند ومنتظر وعدهٔ شیخ بنشستند
ناگاه دیدند که مرغی سبزی فرود آمد ونزدیک ایشان بنشست هر
کدام از بزرگتران فقرا امید می داشتند که آن مرغ بر سر ایشان نشیند
بعد از زمانی که آن مرغ پرواز کرد وبر سر جوهر نشست واین معنی هرگز
در دل وی نگذشته بود ودر خاطر هیچ یک از فقرا نگذشته پس فقرا
پیش وی آمدند تا ویرا بزاویهٔ شیخ برند وبجای وی بنشانند وی
بگریست وگفت مرا چه صلاحیت این کارست من مردی بازاریم وامی
وطریق فقرا وآداب ایشان نمیدانم وبر من مردمانرا حقوقست ومرا
با ایشان معاملات است گفتند این امریست آسمانی وترا ازین چاره
نیست خدای تعالی تایید وتعلیم کند هرچه دربایست باشد گفت
مرا چندان مهلت دهید که ببازار روم وحقوق مسلمانان از گردن
خود بیرون کنم پس ببازار رفت وحق هر کس ادا کرد وانگاه بزاویهٔ
شیخ آمد وصحبت فقرا را لازم گرفت فصار کاسمه جوهرا وله من
الفضایل والکمالات ما یطول ذکره فسبحان الکریم المنان. ذلک
فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ٥

احمد بن الجعد وشیخ سعید که کنیت او ابو عیسی است رحمهما الله تعالی

امام یافعی گوید رحمه الله تعالی که در بلاد یمن دو شیخ بودند یکی شیخ کبیر
عارف بالله شیخ احمد بن الجعد ودیگری شیخ کبیر عارف شیخ سعید
وهر یک را اصحاب وتلامذه بودند ٥ روزی شیخ احمد با اصحاب خود

عزیمت زیارت بعضی گذشتگان کرده بود. بشیخ سعید رسید شیخ
سعید نیز موافقت کرد چون مقداری راه برفتند شیخ سعید پشیمان
شد از موافقت ایشان بازگشت و شیخ احمد بر عزیمت خود برفت و
زیارت کرد و باز آمد بعد از چند روز دیگر شیخ سعید بیرون آمد
با اصحاب خود و عزیمت همان زیارت کرد شیخ احمد ویرا در راه
پیش آمد و با هم ملاقات کردند شیخ احمد شیخ سعید را گفت فقرا
را بر تو حقی متوجه شده است که آن روز از موافقت ایشان برگشتی
شیخ سعید گفت بر من هیچ حقی متوجه نشده است شیخ احمد گفت
برخیز و انصاف ده شیخ سعید گفت هر که ما را برخیزاند ویرا بنشانیم
شیخ احمد گفت هر که ما را بنشاند ویرا مبتلا کردانیم پس بهر یک ازان
دو بزرگ آنچه آن دیگر یک گفته بود رسید شیخ احمد مُقْعَدْ شد
و برجای بماند تا آن وقت که بحق تعالی بپیوست و شیخ سعید مبتلا شد
بانکه تن خود را می کند و می برید تا بجوار حق بپیوست ٥ امام یافعی
رحمه الله تعالی احوال فقرا از شمشیرهاء برنده تیزترست جون اصحاب
احوال با یکدیگر برابر باشند احوال ایشان در یکدیگر سرایت میکند
واگر برابر نباشند حال قوی در ضعیف سرایت میکند وگاه می باشد که
حال سابق تاثیر میکند دون المسبوق وهذا هو الظاهر والله اعلم بحقیقة الحال

شیخ نجم الدین عبد الله محمد الاصفهانی رحمه الله تعالی

وی شاگرد شیخ ابو العباس المرسی است سالهای بسیار مجاور مکه بوده
و مناقب وی بسیار است و کرامات وی بی شمار یکی از علماء یمن گفته است
که پدر خود را بیمار گذاشتم و بحج رفتم و جون بمکه رسیدم و حج گزاردم

خاطر من بجهت پدر پریشان بود با شیخ نجم الدین گفتم چه شود خاطر
بران داری که در بعضی مکاشفات خود بر احوال وی مطلع شوی و با من
بگویی در حال بنگریست و گفت آنک از بیماری صحت یافته است و بربالای
سرِ پدر خود سوال می کند و کتابهای خود را گرد خود نهاده و صفت
و حلیهٔ وی چنین و چنین است و نشانیهای راست باز داد و ویرا
هرگز ندیده بود ٥ روزی همراه جنازهٔ یکی از اولیاء الله بیرون آمده
بود جون مُلَقِّن که یکی از کبار فقها بود بر سر قبر بنشست که تلقین کند
شیخ نجم الدین بخندید یکی از شاگردان سبب خنده را پرسید و ویرا زجر
کرد پس بعد ازان گفت که جون ملقن آغاز تلقین کرد صاحب قبر گفت
هیچ تعجب نمیکنید از مرده که تلقین زنده می کرد ویرا گفتند که هرگز
زن خواسته گفت هرگز زن نخواسته ام و طعامی هم نخورده ام که
آنرا زنی پخته باشد ٥ شیخ وی در بلاد عجم ویرا گفته بود که زود باشد
که در دیار مصر با قطب ملاقات کنی بطلب قطب بیرون آمد در راه
جمعی حرامیان ویرا بگرفتند و گفتند جاسوس ست ویرا نگاه داشتند
و ویرا ببستند می کوبید ناگاه دیدم که پیری بر من فرود آمد همچنانک
باز بر شکاری فرود آید مرا بگشاد و گفت برخیز ای عبد الله که مطلوب
تو منم پس برفتم تا بدیار مصر رسیدم هیچ مطلوب خود را نشناختم
و ندانستم که کجاست تا آنکه روزی گفتند شیخ ابو العباس مرسی آمده
است جمعی فقرا گفتند بیایید تا برویم و بروی سلام کنیم جون جشم
من بروی افتاد بشناختم که وی همان پیرست که مرا بگشاد و وی
نیز نشانی گفت حاضران ندانستند خدمت و صحبت ویرا لازم

کرفتم تا آن وقت که از دنیا برفت جون شیخ وفات کرد متوجه
مکه شد در راه بقبر شیخ شیخ خود شیخ ابو الحسن شاذلی
رضی الله عنهم رسید از قبر خود با وی سخن کفت و کفت بمکه رو و انجا بنشین
جون بطرف حرم شریف رسید شنید که هاتفی کفت که قدمت الی خیر بلد
و شر اهل بس مجاور مکه می بود تا در سنه احدی و عشرین و سبعمائه
از دنیا برفت و ویرا نزدیک بقبر فضیل عیاض دفن کردند و ویرا بظاهر
در اوقات مجاورت بیرون مکه در مقام دورتر از عرفات ندیده اند
و اما بحسب باطن دانستن آن راجع بعلماء باطنست ۞ بعضی از اولیاء الله
کفته اند که از زیارت رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم برکشته بودم و دوی
بمکه داشتم در فکر شیخ نجم الدین افتادم که هرکز بمدینهٔ شریفه
نرفت و زیارت نکرد و بحسب باطن بر وی اعتراض میکردم ناکاه سر بالا کردم
دیدم که شیخ نجم الدین در هوا بجانب مدینه می رود مرا آواز داد که یا محمد
و با من سخنان کفت ۞ روزی بعضی اصحاب وی با وی کفتند که مردم بر شما
انکار بسیار دارند که بزیارت رسول صلی الله علیه و علی آله و سلم نرفته اید
و نمی روید کفت منکر از دو بیرون نیست متشرعست یا محقق اکر متشرعست
با وی بکوی که بنده را روا هست که بی اذن خواجهٔ خود بسفر رود و اکر محقق است
بکوی که کسی که همیشه با تست و بیش تو حاضرست هرکز در طلب وی سفر
میکنی ۞ بخط یکی از اکابر خراسان یافته اند که در تاریخ سنه ثلث و سبعمائه
بسعادت زیارت حرم شریف مکه زادها الله تعالی شرفا مشرف شدم
و دران وقت شیخ حرم شیخ نجم الدین اصفهانی بود بخدمت وی می
رسیدم روزی از من پرسید که این حدیث بتو رسیده است که بدلاء

امتی اربعون اثنا عشر فی العراق و ثمانیة و عشرون فی الشام کفتم رسیده
است اما مرا مشکل میشود که این طایفه همین در شام و عراق می باشند
شیخ فرمود که حضرت رسالت صلی الله علیه و علی آله و سلم جمیع عالم را
دو قسم کرده است نصفی شرقی و نصفی غربی بس عراق و غیر آن جون
خراسان و هندوستان و ترکستان و سایر بلاد شرقی در عراق داخل
است و شام و غیر آن جون بلاد مصر و مغرب همه در شام داخل است
ناقل نوشته است که درین وقت در خاطر من افتاد که از حال خواجه
قطب الدین یحیی جامی نیشابوری سوال کنم بی آنکه من سوال کنم فرمود
که خواجه قطب الدین یحیی یکی از دوازده تن است که در عراقند ۞

خواجه قطب الدین یحیی جامی نیشابوری رحمه الله تعالی

کنیت وی ابو الفضل است جامی الاصل است و نیشابوری المولد بعلوم ظاهری
و احوال باطنی موصوف و معروف بوده ۞ و بصحبت شیخ رکن الدین علاء
الدوله و شیخ صفی الدین اردبیلی و شیخ صدر الدین اردبیلی و شیخ
شرف الدین درکزینی رسیده است و هفت بار حج کزارده است روزی
بجانب صحرا برآمده و کلاه خود رفته بود از آنجا ویرا داعیهٔ زیارت بیت
الله قوی شد و هم از انجا روانه کشت و این رقعه باصحاب نوشت
دی روز با طایفهٔ بنیت ارتیاح و ابتهاج بطرف صحرا و تماشای کلزار افتاد شعر

با دوست ببوستان شدم ره کذری ۞ بر کل نظری فکندم از بی خبری
دلدار بطعنه کفت شرمت بادا ۞ رخسار من اینجا و تو در کل نکری

ناکاه غیرت الله از کمینکاه لا تدع مع الله بیرون تاخت و کمند جذبهٔ
من جذبات الحق در کردن دل ممتحن انداخت شعر کر نیاید بخویشتن هوی کشانش

آرید

امتی

بوطن نارفته وتفکر را کذاشته هم از طرف صحرا براشارت وَأَذِّنْ فِي
النَّاسِ يَأْتُوكَ رِجَالًا برصوب خانه معظم مُعلّا روان کشت شعر
جون نرود ازپی صاحب کمند ❀ آهوی بیچاره بکردن اسیر
والسلام علی من اتبع الهدی • توفی هذا اسلیلة الخمیس الحادی والعشرین من جمادی
الآخر سنه اربعین وسبعمائه • وقبر وی در بیرون درب فیروزآباد دست بهراة •

ابو محمد عبد الله المرجانی المغربی رحمه الله تعالی

از بزرکان مشایخ واکابر صوفیه بود ابواب علوم الهی و معارف ربانی
بروی کشاده شده بود ویرا کفتند فلانی کفت که در وقتی که شیخ سخن
می کفت از آسمان تا دهان وی عمودی دیدم از نور جون شیخ خاموش
کشت آن عمود منقطع شد شیخ بخندید وکفت وی ندانست بلکه جون
عمود منقطع شد من خاموش کشتم یعنی آن عمود نور از آسمان صورت
امداد الهی بود جون امداد منقطع شد وی خاموش کشت • توفی
بتونس سنه تسع وتسعین وستمائه رحمه الله تعالی

ابو عبد الله المعروف با بن المطرف الاندلسی رحمه الله تعالی

وی مجاور مکه بوده • و در هر شبانه روزی ورد داشت که بنجاه أسبوع
طواف کردی در سنه سبع وسبعمائه از دنیا برفته ❀ و بادشاه مکه
از غایت اعتقاد واخلاص که نسبت بوی داشته تابوت ویرا بردوش
خود کرفته ❀ امام یافعی کوید که بعضی اصحاب شیخ ابو محمد بکری مغربی
رحمه الله تعالی که جون از دنیا برفت شیخ نجم الدین اصفهانی کفت که
مات الفقر من الحجاز بامن کفت که شیخ ابو محمد را عزیمت زیارت
نبی صلی الله علیه وعلی آله وسلم شد بوداع شیخ ابو عبد الله بن المطرف
آمد شیخ ابو عبد الله کفت که من شنیده ام که در فلان منزل آب نیست
سختی بسیار بشما خواهد رسید اما عاقبت باران خواهد بارید و
آب خواهید یافت ما جهار کس بودیم جون بآن منزل رسیدیم همجنانکه
کفته بود آب نبود در راه در آمدیم هوا بسیار کرم شد وتشنکی غلبه
کرد وبا ما اندك آبی بود یکی خواست که آنرا بخورد شیخ ابو محمد کفت
مخور که اکر بخوری می میری همین کلوی خود بآن ترکن بعد از آن جون
سختی بسیار کشیدیم از تشنکی وکرما وهیچ سایه نیافتیم که ساعتی بنشینیم
شیخ ابو محمد برسید که شیخ ابو عبد الله بن مطرف جه کفته بود کفتیم کفته
بود که سختی بسیار خواهید کشید کفت سختی ازین بیشتر نمی باشد
که ما درانیم برسید که دیکر جه کفت کفتیم کفت که در آخر باران خواهد
آمد وسیراب خواهید شد کفت بشارت باد شما را بباران ناکاه دیدیم
که پارهٔ ابر از یك طرف بیدا آمد و بلند می شد تا ببالای سر ما رسید بباریدن
جندانك کِرداکِرد ما سیل روان شد آب خوردیم ووضو ساختیم و غسل
کردیم وآب بر کرفتیم وروان شدیم جون کامی جند برفتیم از باران هیچ اثر نیافتیم

شیخ سلطان ترکمان مولّه رحمه الله تعالی

وَی در دمشق بوده کهنه عبایی چرکین در بر از جای خود کم برخاستی
وسخن کم کفتی بعضی از علماء ظاهر با جلالت وبزرکی خود پیش وی نیاز
مندی می کرده اند وپیش وی می نشسته اند وی کویند که در رمضان جیزی
می خورده است ونماز نمی کزارده اما ویرا کشف واطلاع بر مغیبات
می بوده واخبار از آن میکرده ❀ امام یافعی میکوید که می تواند که آن
از قبیل ستر حال وتلبیس بوده باشد ودر اوقاتی نماز کرده باشد

که کسی ندیده باشد وجیزی که در دهان نهاده باشد وخاییده بگلوی
وی در نیامده ومثل این بسیار ازین طایفه مشاهده کرده اند جنانکه
از قضیب البان موصلی وشیخ ریحان وغیر ایشان منقول است
توفی الشیخ سلیمان سنة اربع عشر وسبع مایه

شیخ علی کردی رحمه الله تعالی

وی از عقلاء مجانین بوده است. واز وی انواع کرامات وخوارق عادات
ظاهر می شده است اهل دمشق همه مرید ومعتقد وی بوده اند وبر ایشان
حکم می کرده است جنانک مالک بر مملوک کند وانقیاد حکم وی میکرده اند
روزی یکی از بزرگان دمشق را فرموده که برای درویشان فکر دعوتی
وسماعی بکن آن شخص ترتیب دعوتی کرد وقوالان طلبید ودرویشان
مشهور را بخواند جون ایشان جمع شدند شیخ علی کردی بآن خانه آمد
وآنجا قالبهای شکر دید که نهاده است صاحب خانه را گفت این را همه
در حوض انداز همه را در حوض انداخت ودرویشان شربت می خوردند
وسماع می کردند تا آخر روز بعد از ان که جیزی بخوردند وباز گشتند
شیخ علی کردی با صاحب خانه گفت که این قالبها را از حوض بیرون آر
همه را بیرون آورد همجنان درست که اول بود وهیچ از ان نگداخته بود
بعد از ان صاحب خانه را گفت تو بیرون رو ودر را بر من قفل کن وپیش
من میا الا بعد از سه روز جنان کرد روز دویم در راه بشیخ علی رسید
وبر وی سلام کرد بعد از ان بخانه رفت خانه را همجنان در بسته یافت
قفل بگشاد ودر آمد دید که رخامهای فرش خانه ویرا کنده است پیش
وی آمد که ای سیدی چرا فرش خانه مرا کندی گفت روا باشد که تو مردی
نیکو باشی وبر رخام حرام ضیافت درویشان کنی گفت ای سیدی
این میراث پدر منست شیخ بخشم شد وویرا رها کرد وبرفت آن شخص
مکاشفات شیخ را می دانست تامل بسیار کرد بخاطرش آمد که یکبار در خانها
کنده بودند واصلاح کرده استادی را که آن کار کرده بود طلب کرد وبمبالغه
تمام از ان استفسار نمود آخر اعتراف کرد که رخام ترا فروخته بودیم
ورخام مسجد بجای آن بکار برده. دران وقت شیخ شهاب الدین سهروردی
قدس الله تعالی روحه برسالت بدمشق آمده بوده است با اصحاب گفته است
که بزیارت شیخ علی کردی می رویم گفته اند وی مردیست که نماز نمیگزارد
واکثر اوقات مکشوف العورة می باشد. شیخ گفته است البتة ویرا
می بینیم شیخ سوار شده است وجون بنزدیک منزل وی رسیده فرود
آمده جون شیخ علی دیده است که وی نزدیک رسیده است عورت خود را
کشف کرده است. شیخ فرموده است که ما را از تو این باز نمیدارد امروز ما
مهمان توییم پس نزدیک شد وسلام کرد وبنشست ناگاه دو حمال بیامدند
وبا ایشان طعام بسیار شیخ علی گفت پیش شیخ بنهید که مهمان ماست
شیخ را گفت بسم الله که این ضیافت تست شیخ بخورد وعلی کردی
را بزرگ داشت شیخ علی کردی در اوایل در مسجد جامع می بوده است
ناگاه بجذوبی دیگر که ویرا یاقوت می گفته اند بشهر دمشق در آمده است
دران وقت که وی در آمد شیخ علی از دمشق بیرون رفت وساکن صحرا شد
وبعد از ان بشهر نیامد تا آنگاه که وفات کرد ویاقوت در شهر حاکم بود

شیخ مفرج رحمه الله تعالی

وی از اهل صعید مصر است. بسیار جلیل القدر وکبیر الشان بوده است

بندهٔ بود حبشی ویرا جذبهٔ رسید قوی که شش ماه طعام و شراب نخورد
بنداشتند دیوانه شده است هرچند بزدند هیچ سود نداشت ویرا
قید نهادند چون آمدند قید جایی بود و وی جایی ویرا در زندان کردند
چون آمدند در بیرون زندانش یافتند چون این کرامتها از وی بدیدند
چند مرغ بریان کرده بیش وی آوردند آنها را گفت بپرید همه زنده
شدند و پریدن گرفتند باذن الله تعالی ٥ یکی از اصحاب وی ویرا روز
عرفه در عرفات دید و یکی دیگر همان روز در خانهٔ خودش دید و تمام
روز با وی بود چون آن دو شخص بهم رسیدند و هر یک آنچه دیده
بودند با هم بگفتند میان ایشان نزاع شد یکی گفت وی روز عرفه
در عرفات بود و بر صدق آن سوکند بطلاق خورد و یکی گفت تمام
آن روز در خانهٔ خود بود و وی نیز سوکند بطلاق خورد پس خصومت
کنان پیش شیخ مفرج آمدند و آنچه میان ایشان گذشته بود باز گفتند
شیخ گفت هر دو راست گفته اید و زن هیچ کدام طلاق نشده است
٥ یکی از اکابر می گوید که من از شیخ مفرج پرسیدم که صدق هر یک
موجب کذب دیگری نیست چون سوکند هیچ یک حانث نشده باشد و
دران مجلس که من این پرسیدم جماعتی از علما حاضر بودند شیخ اشارت
بهمه کرد که درین مسئله سخن گویید هر کسی چیزی گفت اما هیچ کس جوابی
شافی کافی نگفت دران اثنا جواب آن بر من ظاهر شد شیخ اشارت
بمن کرد که بگوی من گفتم چون ولی بولایت متحقق گردد و دران معنی
که روحانیت وی مصور بصورتی تواند شد متمکن شود می تواند بود
که در وقت واحد درجات مختلف خود را بصورتهاء متعدد بنماید

چنانک خواهد پس آنکس که ویرا در بعضی ازان صور بعرفات دیده باشد
راست دیده باشد و آنکه در بعضی دیگر ازان صور در خانهٔ خودش دیده
باشد هم راست دیده باشد و سوکند هیچ یک حانث نشود شیخ
مفرج فرمود که جواب صحیح اینست که تو گفتی رضی الله تعالی عنه و نفعنا به

شیخ ابو العباس الدمنهوری رحمه الله تعالی

دمنهور موضعیست بمصر ٥ یکی از تاجران گفته است که در سفر
بودم و با من چهارپایی بود که قماش من همه بروی بود چون بمصر رسیدم
آمدم و با مردم درآمیختم آن چهارپای از من گم شد هرچند طلب
کردم هیچ خبر نیافتم بعضی از یاران مرا گفتند پیش شیخ ابو العباس
دمنهوری رو شاید که دعایی کند و من نیز پیش ازان ویرا می شناختم
پیش وی رفتم و بروی سلام کردم و حال خود با وی بگفتم گوش بسخن
من نکرد لیکن گفت ما را مهمانان رسیده اند و چندین آرد می باید
و چندین گوشت و حوایج دیگر ذکر کرد از پیش وی بیرون آمدم و با خود
گفتم که والله دیگر هرگز پیش وی نیایم این درویشان غیر حوایج خود
چیزی نمی دانند پس برین نیت برفتم ناگاه شخصی که پیش وی چیزی
داشتم پیش رسید و ویرا بگرفتم و گفتم ترا نمیگذارم تا آنچه پیش تو دارم
بمن ندهی شصت درم بمن داد گفتم بااین درمها معامله می کنم یا آنچه رفته
است بیابد یا این هم برود در راه خدای تعالی هرچه شیخ گفته بود بخریدم
و چند درم زیادت آمد بآن قدری حلوا خریدم و همه را بحمالی دادم
و قصد شیخ کردم چون بنزدیک زاویهٔ شیخ رسیدم دیدم که چهارپای
من بر در زاویه ایستاده است باز گفتم این چهارپای من نخواهد بود

بلکه مانند آنست جون نزدیک رسیدم دیدم که جهارپای منست
وقماشها همچنان بر پشت وی کفتم آنرا بکسی بسپارم یا با خود در زاویه
برم تا باز کم نشود باز کفتم آنکس که سلامت بمن رساند برای من
نکاه خواهد داشت پیش شیخ درآمدم وآنچه آورده بودم بروی عرض
میکردم جون بحلوا رسید کفت این جیست کفتم جیزی زیادت آمده
بود باین دادم کفت این در شرط داخل نبود من نیز جیزی زیادت کنم
برخیز وقماشهای خود را ببازار بر وبفروش وتعجیل مکن وهرجه می
فروشی بهای آنرا فی الحال می ستان ومترس از آنکه بعضی تجار بیایند
وبازار تو بشکنند که دریا در دست راست منست وبیابان در دست
جب من پس ببازار رفتم وقماشها ببهای تمام زیادت بر معهود
بفروختم وبها تمام بستدم جون فارغ شدم تاجران از بحر بر در دروازه رسیدند
جنانک کویی در بند بوده اند که ایشانرا آزاد کرده اند ٥

شیخ ریحان رحمه الله تعالی

وی در عدن می بوده است ٥ یکی از اخیار کفته است که شخصی بر ساحل
دریا بود نزدیک بعدن نتوانست که بعدن درآید که شب درآمده بود
ودروازه بسته بودند شب در ساحل بحر بماند وهیچ جیز نداشت
که شام بخورد ناکاه دید که شیخ ریحان بر ساحل است پیش وی آمد وکفت
ای سیدی دروازه ببستند وهیچ ندارم که شام خورم می خواهم
که مرا هریسه دهی کفت این را ببینید از من شام می خواهد ونمی خواهد
مکر هریسه کوییا من هریسه پزی ام کفتم ای سیدی ازین جاره نیست
ناکاه دیدم که کاسهٔ هریسهٔ کرم حاضر شد اما روغن نداشت کفتم

ای

ای سیدی روغن می باید کفت این را ببینید هریسه نمی تواند خورد
الا روغن مکر من روغن فروشی ام کفتم ای سیدی این دانی روغن
نخواهم خورد کفت این رکوه را بکنار دریا بر وآب بیار تا وضو سازم
رفتم وآب آوردم رکوه را از من بستد وازانجا روغن بر هریسه ریخت
پس از آن بخوردم هرکز مثل آن نجشیده بودم ٥ دیکری کفته است که
در ماه رمضان بین العشائین ببازار رفتم تا برای اهل خود جیزی خرم
ناکاه شیخ ریحان مرا دید ومرا پیش خود کشید وبهوا بالا برد بسیاری
من بکریستم وکفتم نمی خواهم که مرا بزمین باز کردانی مرا بزمین باز کردانید
وکفت می خواستم که تفرجی کنی اما تو نخواستی ٥ امام یافعی کوید که همانا
که وی باین تفرج مطالعهٔ عجایب ملکوت سماوات خواسته است بعضی
از صلحا کفته است که شیخ ریحانرا کفتم که خاطری بمن می دار کفت ما دام
که این سر در دست است مترس واشارت بسر خود کرد من بنداشتم که
مراد وی آنست که ما دام که زنده ام ومراد وی را ندانستم مکر روزی که بمرد بآن
سبب که بپای کوهی می کذشت بیفتاد وسر وی بشکست وبران بمرد رضی الله عنه

شیخ علاء الدین الخوارزمی رحمه الله تعالی

وی بزرک بوده است ٥ امام یافعی کوید رحمه الله تعالی که وی دوازده
روز بیک وضو نماز بکزارد وپانزده سال پهلو بر زمین ننهاد وجند
روز میکذشت که طعام نمیخورد وجون طعام خوردی جیزی اندکی
خشن خوردی وبا من در منی قدری کوشت بود نمی خورد الا بعد از
سخن بسیار بجهت موافقت وکفتند که جند سالست که بجهت منکرانی
که می بیند نه باختیار خود حج می کزارد که ویرا بآن فرموده اند ٥ وهم امام

یافعی گوید که شیخ علاء الدین گفت که در بعضی از ساحلهای روم گوشهٔ
گرفته بودم چون روز عید فطر رسید بدیهی از دیهها ی مسلمانان
بجهت نماز عید رفتم چون باز آمدم آدمیء دیدم که در خلوت من نماز می
گزارد و بر دریکی که بر در خلوت من بود هیچ اثر پای نبود تعجب کردم که از
کجا در آمده است بعد از آن بگریست گریستن درازی من در فکر شدم
که از برای وی چه آدم که روز عید است التفات بمن کرد و گفت ای فلان
فکر مکن که غیبست آنچه تو نمیدانی لیکن اگر نزد تو آب هست پیش آور
برخواستم که ابریق پیش آورم بیش ابریق دو گردهٔ نان دیدم بزرگ گرم و
مغز بادام بسیار آنجا برداشتم و پیش وی بردم بشکست و مغز بادام پیش
من ریخت و گفت بخور و در ایستاد و از آن مغز بادام بمن میداد و من می
خوردم و وی نخورد مگر یك مغز بادام یا دو مغز بادام و من حضور آن
طعام را غریب می دیدم گفت این را غریب مدار که خدا یرا بندگان هستند
که هر جا باشند هر چه خواهند بیاید تعجب من زیادت شد، با خود
گفتم از وی طلب مواخاة کنم گفت تعجیل مکن که باز بتو خواهم آمدن انشاء
الله تعالی و از من غایب شد در حال و ندانستم که کجا رفت، شب
هفتم از شوال آمد و با من عقد مواخاة بست رضی الله تعالی عنهما،

امام عبد الله الیافعی الیمنی رحمه الله تعالی

هو ابو السعادات عفیف الدین عبد الله بن اسعد الیافعی الیمنی نزیل
الحرمین الشریفین شرفهما الله تعالی و رضی عنهم ٥ از کبار مشایخ وقت
خود بودهٔ است عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی و ویرا تصنیفات
است از آنجمله است تاریخ مرآة الجنان و عبرة الیقظان فی معرفت

حوادث الزمان، و کتاب روض الریاحین فی حکایات الصالحین، و کتاب
الدر النظیم فی فضایل القرآن العظیم، و ورای آن تصانیف دیگر و اشعار
نیکو نیز گفتهٔ است ٥ وی گفته است که شیخ علاء الدین خوارزمی گفت
رحمه الله که شبی در بعضی از بلاد شام در خلوت خود بعد از نماز خفتن
بیدار نشسته بودم و در خلوت از اندرون بسته بود دو مرد دیدم
با خود در خلوت ندانستم که از کجا در آمدند و ساعتی با من سخن گفتند
و با یکدیگر یاد احوال فقرا کردیم ذکر مردی از شام کردند و بروی ثنا
گفتند و گفتند نیك مردیست گر بدانستی که از کجا می خورد بعد از آن
گفتند سلام ما بصاحب خود عبد الله یافعی برسان گفتم او را از کجا
می شناسید و وی در حجاز است گفتند بر ما پوشیده نیست و برخواستند
و پیش رفتند سوی محراب بنداشتم که نماز خواهند گزارد از دیوار
بیرون رفتند ٥ و هم وی گفته است که شیخ مذکور گفت که در بعضی
از ساحلها شام در ماه رجب سنة اثنتین و اربعین و سبعمایه دو پیر
بخلوت من در آمدند بعد از نماز پسین و ندانستم که از کجا در آمدند
و از کدام بلد آمدند چون بروی سلام کردند و مصافحه نمودند با ایشان
انس گرفتم گفتم از کجا آمدید گفتند سبحان الله همچون توئی از این حال سوال
میکند بعد از آن خشك پارهٔ نان جدا اشتم پیش ایشان نهادم
نه از بهر این آمدیم گفتم پس از بهر چه آمده اید گفتند آمده ایم و ترا ق
می کنیم برسانیدن سلام ما بعبد الله یافعی و گفتند بگو که بشارت باد
ترا گفتم و یرا از کجا می شناسید گفتند ما بوی رسیده ام و وی بما رسید
گفتم شما را در بن بشارت رسانیدن اذنی هست گفتند آری و چنان

ذکر کردند که از بیش برادران می آیند که ایشانرا هست در شرق و فی
الحال غایب شدند ٭ و هم وی کفته که در اوایل حال متردد بودم که
بطلب علم مشغول باشم که موجب فضیلت و کمال است یا بعبادت که مثمر
حلاوت و سلامت از آفت قیل و قال است و درین کشاکش و اضطراب
مرا نه قرار ماند و نه خواب کتابی داشتم که روز و شب بمطالعهٔ آن می کذرانیدم
درین بی قراری آنرا بکشودم در روی ورقی دیدم که هرکز ندیده بودم
و در روی بیتی جند نوشته که از کسی نشنیده بودم و آن ابیات این بود شعر
کن عند همومک معرضا ٭ وکل الامور الی القضا ٭ فلربما اتسع المضیق ٭
وربما ضاق الفضا ٭ ولرب امر متعب ٭ لک فی عواقبه رضا ٭
الله یفعل ما یشا ٭ فلا تکن متعرضا ٭ جون این ابیات را خواندم
کویا آبی بر آتش من زدند و شدت حرارت قلق مرا نشاندند ٭ و وی بنا د
کتاب مرآة الجنان را که در تاریخ نوشته بر سال نهاده است و تا سنهٔ خمسین و سبعمایه
بیان حوادث کرده و معلوم نیست که بعد از جند کاه دیکر بوده رضی الله تعالی عنه و نفعنا به

شیخ شهاب الدین السهروردی المقتول رحمه الله تعالی

نام وی یحیی بن حبش است ٭ در حکمت مشائیان و اشراقیان متبحر بوده است
و در هر یک از ان تصنیفات لایقه و تالیفات رایقه دارد و بعضی ویرا
منسوب بسیمیا داشته اند ٭ حکایت کنند که روزی با جماعتی از دمشق
بیرون آمدند برمهٔ کوسفند رسیدند آن جماعت کفتند ما را یکسر کوسفند
می باید کوسفند کرفتند و ده درم بترکمانی که صاحب کوسفند بود دادند
وی مضایقه می کرد که کوسفندی خورد ترازان بکیرید شیخ اصحابرا
کفت شما بروید و کوسفند را ببرید که من ویرا خشنود سازم ایشان پیش
رفتند با وی سخن میکفت و دل ویرا خوش میکرد تا ایشان دور رفتند
وی هم در عقب ایشان برفت ترکمان در پی وی می رفت و فریاد میکرد
جون بوی رسید دست جب ویرا بکرفت و بکشید که کجا می روی دست
وی از شانه جدا شد و در دست ترکمان بماند و خون می رفت ترکمان
بترسید دست ویرا بینداخت و بکریخت آنرا برداشت و بیا دان رسید
در دست وی مندیلی بود و بس ٭ امام یافعی میکوید بدا کارها که اینهاست
و بدا کسانی که این کارها کنند و بدا عملی که مفضی بچنین کار کردد ٭
از سخنان ویست حرام علی الاجساد المظلمة ان یلج فی ملکوت
السموات فوحد الله سبحانه وانت بتعظیمه ملآن واذکره وانت من
ملابس الاکوان عریان ٭ و از اشعار ویست شعر

خلعت هیاکلها بجرعاء الحمی … وصبت لمغناها القدیم تشوقا
وتلفتت نحو الدیار فشاقها … ربع عفت اطلاله فتمزقا
وقفت تسائله فردجوابها … رجع الصدی ان لا سبیل الی اللقا
وکانها برق تالق بالحمی … ثم انطوی وکانه ما ابرقا

در تاریخ امام یافعی مذکورست که ویرا بخلل در عقیده و باعتقاد
حکماء متقدمین متهم می داشته اند جون بحلب رسید علما بقتل
وی فتوی داده اند بعضی کویند ویرا حبس کردند و بخناق کشتند
و بعضی کویند قتل و صلب کردند ٭ و بعضی کویند ویرا مخیر ساختند میان
انواع قتل وی جون بریاضت معتاد بود آن اختیار کرد که ویرا بکسلی
بکشتند طعام از وی باز کرفتند تا بمرد ٭ و عمر وی بسی و شش یا بسی
و هشت رسیده بود ٭ وکان ذلک فی سنه ست وثمانین وخمسمائه

واهل حلب در شان وی مختلف بودند بعضی ویرا بالحاد وزندقه نسبت
میکردند وبعضی بکرامات ومقامات اعتقاد داشتند ومی کفتند
که بعد از قتل شواهد بسیار بر کرامت وی ظاهر شد. واین موافق
می نماید بانکه شیخ شمس الدین تبریزی قدس سره فرموده که در شهر
دمشق شیخ شهاب الدین مقتول را آشکارا کافر میکفتند کفتم حاشا
که کافر باشد که چون بصدق تمام درآمد درخدمت شمس بد رکامل
کشت من سخت متواضع باشم با نیازمندان صادق اما سخت بانخوت
باشم با متکبران شهاب الدین علمش بر عقلش غالب بود عقل می باید
که بر علم غالب باشد وحاکم دماغ که محل عقل است ضعیف کشته
بود درعالم ارواح طایفهٔ ذوق یافتند فرود آمدند ومقیم شدند
واز عالم ربانی سخن می کویند اما همان عالم ارواح است که ربانی
پندارند. مکر فضل الهی درآید جذبهٔ از جذبات یا مردی که اورا
در بغل کیرد واز عالم ارواح بعالم ربانی کشد ۞

شیخ اوحد الدین حامد الکرمانی قدس الله تعالی روحه

وی مرید شیخ رکن الدین سنجاسی است. و وی مرید شیخ قطب الدین
ابهری. و وی مرید شیخ ابو النجیب سهروردی. قدس الله تعالی ارواحهم
بسیار بزرک بوده است. وبصحبت شیخ محیی الدین العربی رسیده. و شیخ
در کتاب فتوحات وبعضی رسایل دیکر از وی حکایت کرده است. در باب
ثامن از فتوحات میکوید که شیخ اوحد الدین کرمانی رحمه الله تعالی
کفت که در جوانی خدمت شیخ خود میکردم در سفر بودیم. و وی در عماری
نشسته بود وزحمت شکم داشت. چون بجایی رسیدیم که آنجا مارستانی

اوحدی در چهار رکعت نماز خفتن تمام قرآن را ختم کرده و در سلوک بمقام عالی داشته و خلیفه بغداد المستنصر خلیفه مرید او شده الحقیقه
دولتشاه در ذکر اوحدی مراغه

بود درخواست کردم که اجازت ده که دارویی بستانم که نافع باشد
چون اضطراب مرا دید اجازت داد برفتم دیدم که شخصی درخیمهٔ نشسته
وملازمان وی بپای ایستاده وپیش وی شمعی افروخته اند و وی مرا
نمی شناخت ومن ویرا نمی شناختم چون مرا درمیان ملازمان خود دید
برخاست وپیش من آمد ودست مرا بکرفت وکفت حاجت تو چیست
حال شیخ را باوی بکفتم فی الحال دارویی حاضر کرد وبمن داد وبمن بیرون
آمد وخادم شمع را همراه می آورد ترسیدم که شیخ آنرا ببیند وبیرون
آید سوکند بروی دادم که بازکرد بازکشت پیش شیخ آمدم ودارو آوردم
وآن اکرام واحترام که آن شخص کرده بود باشیخ کفتم شیخ تبسم کرد وکفت
ای فرزند چون اضطراب ترا دیدم مرا بر تو شفقت آمد لاجرم ترا اجازت دادم
چون آنجا رسیدی ترسیدم که آن شخص که امیر آن موضع است بتو التفات
ننماید وشرمنده شوی از هیکل خود مجرد شدم بصورت وی برآمدم ودر
موضع وی بنشستم چون تو آمدی ترا اکرامی داشتم وکردم آنچه دیدی
۞ در رسالهٔ اقبالیه مذکورست که شیخ رکن الدین علاء الدوله رحمه الله تعالی
کفته است که آن روز که قافله در منی بود یکی از مریدان شیخ شهاب الدین
سهروردی قدس الله تعالی روحه آنجا بود بزیارت وی رفتم الحق بس مردی
عزیز بود ساعتی بنشستم واز هر نوع سخنان می رفت از وی پرسیدم که ما
شنیده ایم که شیخ شهاب الدین قدس سره شیخ اوحد الدین کرمانی را
مبتدع خوانده وپیش خود نکذاشته است راستست آن پیر کفت بلی
ومن دران مجمع در پیش شیخ حاضر بودم که کسی ذکر شیخ اوحد الدین میکرد
فرمود که پیش من نام وی مبر یا و مبتدعست اما هم روز دیکر در خدمت

شیخ حاضر بودم که با شیخ گفتند که این سخن را شیخ اوحد الدین شنید
و گفت هرچند شیخ مرا مبتدع گفت اما مرا این مفاخرت بس که نام من
بر زبان شیخ رفت • و درین معنی بیتی گفته است • و آن بیت اینست **شعر**

ماسائنی ذکراك لی بمسیئة ⁘ بل سرّنی أنّی خطرتُ ببالکا

شیخ شهاب الدین خُلق و برا تحسین کرد می تواند بود که مراد شیخ شهاب
الدین قدس سره با بتداع وی آن بوده باشد که میگویند وی در شهود
حقیقت توسّل بمظاهری صوری میکرده و جمال مطلق را در صور
مقیدات مشاهده می نموده چنانک گذشت که شیخ شمس الدین تبریزی
قدس سره از وی پرسید که در چه کاری گفت ماه را در طشت آب می بینم
پس شیخ شمس الدین گفت اگر بر قفا دمل نداری چرا بر آسمان نمی بینی پیش
مولانا جلال الدین رومی قدس سره گفتند که وی شاهد باز بود اما پاك باز
بود • حضرت مولوی فرمود که کاش که کردی و گذشتی • و این رباعی وی

هم برین معنی دلالت می کند **رباعیه**
زان می نگرم بچشم سر در صورت
زیرا که ز معنیست اثر در صورت
این عالم صورتست و ما در صوریم
معنی نتوان دید مگر در صورت

و در بعضی تواریخ مذکورست که
چون وی در سماع گرم شدی پیرهن امردان چاك کردی و سینه بسینهٔ
ایشان باز نهادی چون ببغداد رسید خلیفه پسری صاحب جمال داشت
این سخن بشنید گفت او مبتدع است • و کافر اگر ازین گونه حرکتی کند
وی را بکشم چون سماع گرم شد شیخ بکرامت دریافت **رباعیه**

گفتن سهلست مرا بر سر خنجر بودن
در پای مراد دوست بی سر بودن
تو آمده که کافری را بکشی
غازی چو توی رواست کافر بودن

پس خلیفه سر بر پای شیخ نهاد و مرید شد • قال بعض الکبراء قدس الله
تعالی اسرارهم نزد اهل تحقیق و توحید اینست که کامل آنکسی بود
که جمال مطلق حق سبحانه در مظاهر کونی حسّی مشاهده کند ببصر
همچنانک مشاهده می کند در مظاهر روحانی ببصیرت یشاهدون
بالبصیرة للجمال المطلق المعنوی بما یعاینون بالبصر الحسّی المقید الصوری
و جمال با کمال حق سبحانه دو اعتبار دارد یکی اطلاق که آن حقیقت جمال
ذاتی است من حیث هی هی • و عارف این جمال مطلق را در فنا فی الله سبحانه
مشاهده تواند کرد و یکی دیگر مقید و آن از حکم تنزل حاصل آید در
مظاهر حسّیه یا روحانیه پس عارف اگر حُسن بیند چنین بیند و جمال
را جمال حق داند متنزل شد بمراتب کونیه و غیر عارف را چنین نظر نباشد
باید که بخوبان ننگرد تا بها و یه حیرت در نماند • و قال ایضاً
و از اهل طریق کسانی اند که در عشق بمظاهر و صور زیبا مقید اند و چون
سالك در صدد عدم ترقی باشد • و در معرض حجاب بود چنانك
بعضی از بزرگان قدس الله تعالی ارواحهم ازان استعاذت کرده اند و
فرموده اند نعوذ بالله من التنکر بعد التعرف و من الحجاب بعد التجلی و
تعلق این حرکت حبی بسبب با این سالك از صورت ظاهر حسّی که بصفت
حُسن موصوف بود تجاوز نکند هرچند شهود و کشف مقیدش دست
داده بود و اگر آن تعلق و میل حبی از صورتی منقطع شود بصورتی
دیگر که بحُسن آراسته باشد بپیوند گیرد • و دایما در کشاکش بماند تعلق
و میل بصورت فتح باب حرمان رفته و آفت و خذلان او شود اعاذنا الله
عز و جل و سایر الصالحین من شر ذلك • حُسن ظن بلکه صدق اعتقاد

غیر عارف باید که بخوبان ننگرد

نسبت بجماعتی از اکابر چون شیخ احمد غزالی و شیخ اوحد الدین کرمانی و شیخ فخر الدین عراقی قدس الله تعالی اسرارهم که بمطالعهٔ جمال مظاهر صوری حسی اشتغال می نموده اند آنست که ایشان در آنجا مشاهدهٔ جمال مطلق حق سبحانه میکرده اند و بصور حسی مقید نبوده اند و اگر از بعضی کبرا نسبت با ایشان انکاری واقع شده است مقصود از آن بوده با شد که محجوبان آنرا دستوری نسازند و قیاس حال خود بر حال ایشان نکنند و جاویدان در حضیض خذلان و اسفل السافلین طبیعت نمانند والله اعلم باسرارهم ٥ و خدمت شیخ اوحد الدین را نظمهای لطیفست از مثنوی وغیره و در آخر کتاب مصباح الارواح می گوید **شعر**

تا جنبش دست هست مادام | سایه متحرکست ناکام
چون سایه ز دست یافت مایه | پس نیست خود اندر اصل سایه
چیزی که وجود او بخود نیست | هستیش نهادن از خرد نیست
هستست ولیک هست مطلق | نزدیک حکیم نیست جز حق
هیچی که بحق قوام دارد | او نیست ولیک نام دارد
بر نقش خودست فتنه نقاش | کس نیست درین میان تو خوش باش
خود گفت حقیقت و خود اشنید | وان روی که خود نمود خود دید
پس باد یقین که نیست والله | موجود حقیقی سوی الله

و من رباعیاته قدس سره

اوحد در دل می زنی آخر دل کو | عمریست که راه می روی منزل کو
در دنیای دون نی و فا می کردی | پنجاه و دو چله داشتی حاصل کو
جز نیستی تو نیست هیچی بخدای | ای هشیاران خوشست مستی بخدای

کو زانک بتی بحق پرستی روزی | حقا که بسی ز بت پرستی بخدای
اسرار حقیقت نشود حل بسؤال | نی نیز بدر باختن حشمت و مال
تا خون نکنی دیده و دل پنجه سال | هرگز ندهند راهت از قال بحال
ذاتم ز ورای حرف بیرون ز حدست | وز چشمهٔ لطف آب حیاتم بدست
علت ز احد با وحد آمد حرفی | علت بگذار کاینک اوحد احدست

امیر سید قاسم تبریزی قدس الله تعالی سره

در اوایل ارادت بشیخ صدر الدین اردبیلی رحمه الله داشته و بعد از آن بصحبت شیخ صدر الدین علی یمنی که وی از اصحاب شیخ اوحد الدین کرمانی بوده قدس الله تعالی روحهما رسیده ٥ و نسبت ارادت وی را بخط بعضی معتقدان وی دیده ام و در آنجا شیخ صدر الدین علی یمنی مذکور بود نه شیخ صدر الدین اردبیلی و چنین استماع افتاده که خدمت سید قدس سره شیخ صدر الدین علی یمنی را بسیار می پسندیده و اظهار ارادت می کرده ٥ و بالجمله اهل روزگار در قبول و انکار وی دو فرقه اند از وی دو اثر مانده است یکی دیوان اشعار مشتمل بر حقایق و اسرار وی که انوار کشف و عرفان و آثار ذوق و وجدان از آن ظاهرست و دیگری جماعتی که خود را منسوب بوی می داشتند و مرید وی می شمارند این فقیر بعضی از ایشان را دیده و احوال بعضی را شنیده اکثر ایشان از ربقهٔ دین و اسلام خارج بودند و در دایرهٔ اباحت و تهاون بشرع و سنت داخل و می شاید که منشاء این آن بوده باشد که مشرب توحید بر خدمت سید قدس سره غالب بوده و نظر در جمیع امور بر مبدا داشته و بساط اعراض و اعتراض را بالکلیه طی کرده بوده

لنگر: قلندرخانه درویشان

وبمقتضی کرم ذاتی که داشته است فتوحات ونذوری که می رسیده
همه صرف لنکر می بوده اصحاب نفس وهوا را مقصود اینجا حاصل بوده و
مانعی نه جماعتی از اهل طبع مجتمع شده بوده اند واز معارف وی سخنان ی
شنیده اند واز سر نفس و هوا دران تصرّف می کرده وآنرا مقدمهٔ اشتغال
بمشتهیات نفس واعراض از مخالفات هوا میساخته ودر وادی اباحت
وتهاون شریعت وسنت می افتاده ووی از همه پاك ٥ یکی از درویشان
ویرا دیدم پیری بود روشن وظایف طاعات رابجای می آورد ودوام
ذکر وآگاهی داشت حال وی پرسیدم کفت من دوبار بخدمت وی رسیده ام
یکبار در بلخ هر بار چون چند روز درخدمت وی بودم کفت بولایت
خود باز رو ودرمیان اینان مباش که صحبت ایشان ترا ضرر میکند ٥
بعضی از عزیزان میفرمودند که دران وقت که خدمت سید در سمرقند
بود باوی ملاقات کردم ودر اثناء معارفی که می کفت از صدیق اکبر
رضی الله تعالی عنه نقل بسیار می کرد وهرگاه که صدیق اکبر میکفت قطرات
اشك بزرك سفید از چشم وی می ریخت مریدان می کفتند که وی اکنون در
مقام ابوبکر یست • وبعضی دیگر از عزیزان که بصحبت وی رسیده بودند
می کفتند که من بکرم ذاتی وی کس ندیده ام ٥ وبعضی از مردم خرجرد جام
که در قبول وانکار غالبا از تعصب خالی بود از وی بعضی کرامتها که این
طایفه رامی باشد نقل میکرد • عزیزی که برسخن وی همه اعتماد بود
از بعضی مسافران نقل کرد که از تربت مقدسهٔ جام بعزیمت مشهد مقدس
طوس علی ساکنه السلام شبکیر بگاه کرده بوده اند دراه که می رفته اند
درجانب خرجرد روشنایی درنظر ایشان آمده بوده است که از زمین

مرتفع

مرتفع شده وبآسمان رسیده در تعجب مانده اند که آن چه روشنایی است
هم شب بخرجرد رسیده اند دیده اندکه آن روشنایی درجانب لنکر خدمت
سیداست قدس سره چون بلنکر آمده اند وقصد زیارت وی کرده اند چنان
مشاهده افتاده که آن نوریست که از ان خانه که مرقد منور وی درانجاست
می تابد واز بعضی درویشان چنان دریافته ام که توجه بمرقد منور وی موجب
جمعیت تمام است والله تعالی اعلم ٥ وخدمت مخدومی خواجه ناصرالدین
عبیدالله مدالله تعالی ظلال ارشاده فرمودند که خدمت سید قاسم
حضرت خواجهٔ بزرك خواجه بهاء الدین قدس الله تعالی سره را در نواحی
ابیورد دیده بوده وصحبت داشته وطریقهٔ ایشانرا معتقد بود واز وی
فهم می شد که خودرا بران طریقه می داشت ٥ ودیکر فرمودند که خدمت
سید قدس سره میکفت که هرجا می رسیدم از مجذوبان می پرسیدم
وخودرا بصحبت ایشان می رسانیدم چون بروم رسیدم کفتند اینجا
مجذوبی هست مولانا جانی نام چون بپیش وی رفتم ویرا بشناختم
که دراوان تحصیل در رتبهٔ یزدی بودم باوی کفتم ترا چه شد بزبان روی می کفت
هر صباح که برمی خواستم مدتی بودم در تفرقه افتاده مرا یکی ازین طرف
می کشید ویکی آن طرف بامدادی برخاستم مرا چیزی فروگرفت که از همه
خلاص شدم فرمودند که این سخن را چند بار از خدمت سید شنیدم
هربار که می شنیدم متغیر می شد وقطرات اشك از چشم او می ریخت ومعلوم
می شد که آن سخن دران وقت که آن عزیز فرموده بود در وی تاثیر بسیار
کرده بوده است ٥ در بعضی از رسایل خود آورده که در تاریخ سنه
تسع وسبعین وسبعمایه که در شهر هراة در خانقاه جدیدی

در جوار مولانا ظهیر الدین خلوتی رحمه الله تعالی ساکن بودیم ناگاه
سحرگاهی مولانا از خلوت خود گریان بیرون آمد و روی بخلوت من نهاد
و فریاد بر آورد که از برای خدای بگوی که می گوید وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ
الْوَرِيدِ و شصت سال سیدوانند و هنوز نرسیده ام. آزارباب فقر
عزیزی حاضر بود گفت این همان حکایت مجنون ماوراء النهرست که بجا[نهای]
مردم رفتی و هر چند چیزی خوردی چون بیرون آمدی ازوی پرسید[ندی]
که هیچ خوردی تشنیع کردی که چیزی آنجا بود و هیچ نخوردم روزی
امیرزاده وی را بخانه برد و نعمت فراوان از هر جنس پیش وی نهاد و بعد
از آنک دیوانه چندانکه خواست خورد شمشیر کشید که دیگر بخور دیوا[نه]
از ترس شمشیر آن مقدار دیگر که امکان داشت بخورد و گفت اگر می
کشی بکش که دیگر گنجایی خوردن ندارم دیوانه بیرون بیرون رفت ازوی
پرسیدند که هیچ خوردی گفت نعمت فراوان بود اما از ترس شمشیر که
چیزی می توانست خورد. در تاریخ سنه ثلثین و ثمانمایه پادشاه وقت
را در جامع هراة شخصی زخمی زد چنان معلوم شد که ویرا در انکر خد[مت]
سید خانه مقفل بوده بتوهم آنکه مگر بوقوف وی بوده از شهر
عذر خواستند بجانب بلخ و سمرقند رفت و از آنجا مراجعت کرد و در خر[جرد]
جام متوطن شد و در سنه سبع و ثلثین از دنیا برفت و قبر وی بجاست

حکیم سنایی غزنوی قدس الله تعالی روحه

کنیت و نام وی ابو المجد مجدود بن آدم است. وی با پدر شیخ رضی الدین
علی لالا ابناء عم بوده اند. از کبرا شعرا طایفه صوفیه است و
سخنان ویرا باستشهاد در مصنفات خود آورده اند و کتاب حدیقه [الحقیقه]

مرحوم نائلی
طریق عشقده همای اولوب سنایی‌یه
جناب گلچینی لاخواره دکمیه

بر کمال وی در شعر و بیان اذواق و مواجید ارباب معرفة و توحید
دلیلی قاطع و برهان ساطع است از مریدان خواجه یوسف همدانی است
و سبب توبه وی آن بود که سلطان محمود سبکتکین در فصل زمستان
بعزیمت گرفتن بعضی از دیار کفار از غزنین بیرون آمده بود. و سنایی
در مدح وی قصیده گفته بود می رفت تا بعرض رساند بدر گلخنی رسید
که یکی از مجذوبان از حد تکلیف بیرون رفته که مشهور بود بلای خوار [زیرا که]
بیوسته لای شراب خوردی در آنجا بود آوازی شنید که با ساقی خود
می گفت پر کن قدحی بکوری محمودک سبکتکین تا بخورم ساقی گفت
محمود مردی غازی است و پادشاه اسلام گفت بس مردکی ناخشنود
است آنچه در تحت حکم وی در آمده است در حیز ضبط نیاورده می رود
تا مملکت دیگر گیرد یک قدح گرفت و بخورد باز گفت پر کن قدحی دیگر
بکوری سناییک شاعر ساقی گفت سنایی مردی فاضل و لطیف طبع است
گفت اگر لطیف طبع بودی بکاری مشغول بودی که ویرا بکار آمدی گزا[فی]
چند در کاغذی نوشته که بهیچ کار وی نمی آید و نمیداند که ویرا برای
چه کار آفریده اند. سنایی چون آنرا شنید حال بروی متغیر شد و
بتنبیه آن لای خوار از مستی غفلت هشیار شد. و پای در راه نهاد
و بسلوک مشغول شد. در سخنان مولانا جلال الدین رومی قدس
الله تعالی سره مذکورست که خواجه حکیم سنایی در وقتی که محتضر
بود در زیر زبان چیزی می گفت. حاضران گوش پیش دهانش بردند
این بیت می خواند شعر

باز گشتم زانکه گفتم زانکه نیست	در سخن معنی و در معنی سخن
عزیزی این را شنید گفت عجب	

حالیست که در وقت باز گشتن از سخن نیز بسخن بوده است ٥ وقتی همواره منزوی و منقطع می بوده و از مخالطت اهل دنیا معرض • یکی از ارباب جاه وجلال را عزیمت آن بوده که بملازمت زیارت وی رود • شیخ مکتوبی بوی نوشته مشتمل بر بسی لطایف • از انجمله آنکه این داعی را عقل و روح در پیش خدمت است • ولیکن بُنیَهٔ ضعیف دارد • که طاقت تفقّد و قوت تعهّد ندارد • اِنَّ الْمُلُوكَ اِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً اَفْسَدُوهَا • کلمهٔ مندرس چه طاقت بارگاه جباران دارد • و شیر زدهٔ ناقه چه تاب پنجهٔ شیران آرد • باری عزّ اسمه داند که هر بار که سراپردهٔ حشمت ایشان در خطهٔ مختصر زدند • حاجت آمدست این ضعیف منزوی را رخت عافیت بغرب خانهٔ عولان بردن • و بضاعت قناعت را بهمراهان خضر و الیاس سپردن • اکنون بزرگی که ذوالفضل الکبیر با آن بزرگ دین و دنیا کرده است • که گوشهٔ دل این گوشه گرفته را بتفقد سایس خود خراب نکند • که جسم حقیر این شده نه سزای چشم قدیر خداوندی است • و من مقالاته قدس سره نظم

بس که شنیدی صفت روم و چین ‌ ‌ خیز و بیا ملک سنایی ببین
تا همه دل بینی نه حرص و بخل ‌ ‌ تا همه جان بینی نی کبر و کین
پای نه و چرخ بزیر قدم ‌ ‌ دست نه و ملک بزیر نگین
زده و کان ملکی زیر دست ‌ ‌ جو نه و اسپ فلکی زیر زین

ایضًا منها

این جهان بر مثال مرداریست ‌ ‌ کرکسان اندرو هزار هزار
این مر انرا همی زند مخلب ‌ ‌ وان مرین را همی زند منقار
آخرالامر بگذرند همه ‌ ‌ وز همه باز ماند این مردار

با همه خلق جهان گرچه ازان ‌ ‌ بیشتری کم ره و کمتر برهند
تو چنان زی که بمیری برهی ‌ ‌ نه چنان چون تو بمیری برهند
دلها همه آب گشت و جانها همه خون ‌ ‌ تا چیست حقیقت از پس پرده درون
ای با علمت خرد ردو گردون دون ‌ ‌ از تو دو جهان پر و تو از هر دو برون
قایم بخودی ازان شب و روز مقیم ‌ ‌ بیمت ز سموست و امیدت بنسیم
با مایه از آب و آتشت باشد بیم ‌ ‌ چون سایه شدی تو اجیحون چه جحیم
بر سین سر بر سر سپاه آمد عشق ‌ ‌ بر میم ملوک ملک ماه آمد عشق
بر کاف کمال کُل کلاه آمد عشق ‌ ‌ با این همه یک قدم ز راه آمد عشق
مردی که براه عشق جان فرساید ‌ ‌ باید که بدون یار خود ننگراید
عاشق بره عشق چنان می باید ‌ ‌ کز دوزخ و از بهشت یادش ناید
ای نیست شده ذات تو در پرده هست ‌ ‌ وی صومعه ویران کن زنار پرست
مردانه کنون چو عاشقان می در دست ‌ ‌ کرد دل کفر کرد و کرد سر مست
ای من بتو زنده همچو مردم بنفس ‌ ‌ در کار تو کرده دین و دنیا بهوس
کرمت بینم چو بنگرم با همه کس ‌ ‌ سردی همه از برای من داری و بس
در هجر تو کردلم آید بخشی ‌ ‌ در بو نگذارمش که سازد هوسی
ور دیده نگه کند بدیدار کسی ‌ ‌ در سر نگذارمش که ماند نفسی
چون چهرهٔ تو ز کوی ما شد پُر کرد ‌ ‌ ز نهار بهیچ آب آلوده مکرد
اندر ره عاشقی چنان باید مرد ‌ ‌ کز دریا خشک آید از دوزخ سرد
ای عقل اگر چند شریفی دون شو ‌ ‌ وز دل ز دلی بگرد خون شو خون شو
در پردهٔ آن نگار دیگر گون شو ‌ ‌ بی چشم درای و بی زبان بیرون شو
ای عشق ترا روح مقدس منزل ‌ ‌ سودای ترا عقل مجرد محمل

سیاح جهان معرفت یعنی دل / از دست غمت دست بسر پای بگل

و ویرا قصیده است رائیه زیادت از صد و هشتاد [بیت] که آنرا رموز الانبیا و کنوز الاولیا نام نهاده اند بسی معارف و حقایق و لطایف و دقایق در انجا درج کرده و اولش اینست شعر

طرب ای نیکوان شیرین کار / طلب ای عاشقان خوش رفتار
تاکی از خانه هین ره صحرا / تاکی از کعبه هین در خمار
در جهان شاهدی و ما فارغ / در قدح جرعه و ما هشیار
زین سپس دست ما و دامن دوست [یکهست نعد] / زین سپس گوش ما و حلقهٔ یار

و ویرا ورای حدیقة الحقیقه سه کتاب مثنوی دیگرست هم بروزن [ن] حدیقه اما مختصر و از انهاست این ابیات شعر

ای بپرواز بر پریده بلند / خویشتن را رها شمرده زبند
باز پر سوی لا یجوز و یجوز / رشته در دست صورتست هنوز
تا تو در بند حبس تالیفی / تختهٔ نقش کلک تکلیفی

تاریخ تمامی حدیقه چنانچه بنظم آورده سنه خمس و عشرین و خمسمایه بوده است و بعضی تاریخ وفات ویرا همین نوشته اند والله تعالی اعلم

شیخ فرید الدین عطار نیسابوری قدس الله تعالی سره

وی مرید شیخ مجد الدین بغدادی است در دیباجهٔ کتاب تذکرة الاولیا که بوی منسوبست می گوید که روزی پیش امام مجد الدین بغدادی درآمدم ویرا دیدم که می گریست گفتم خیرست گفت زهی اسفهسالاران که درین امت بوده اند بمثابهٔ انبیا علیهم السلام که علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل پس گفت ازان می گریم که دوش گفته بودم خداوندا کار

تو بعلت نیست مرا ازین قوم گردان یا از نظارگیان این قوم گردان که قسم دیگر را طاقت ندارم می گریم بود که مستجاب باشد و بعضی گفته اند که وی اویسی بوده است در سخنان مولانا جلال الدین رومی قدس سره مذکورست که نور منصور بعد از صد و پنجاه سال بر روح فرید الدین عطار تجلی کرد و مربی او شد گویند سبب توبهٔ وی آن بود که روزی در دکان عطاری مشغول و مشعوف معامله بود درویشی بانجا رسید و چند بار شیئا لله گفت وی بدرویش نپرداخت درویش گفت ای خواجه تو چگونه خواهی مرد عطار گفت چنانکه تو خواهی مرد درویش گفت تو همچون من نمی توانی مرد عطار گفت بلی درویش کاسهٔ چوبین داشت زیر سر نهاد و گفت الله و جان بداد عطار را حال متغیر شد و دکان برهم زد و باین طریق درآمد و گفته اند که مولانا جلال الدین رومی در وقت رفتن از بلخ در رسیدن بنشابور بصحبت وی در حال کبر سن رسیده است و کتاب اسرارنامه بوی داده و وی دایما آنرا با خود می داشته و در بیان حقایق و معارف اقتدا بوی دارد چنانکه میگوید

عطار گشت مولانا • شربت از دست شمس بودش نوش •

و در موضعی دیگر گفته شعر

عطار روح بود و سنایی دو چشم او / ما از پی سنایی و عطار آمدیم

و آن قدر اسرار توحید و حقایق اذواق و مواجید که در مثنویات و غزلیات وی اندراج یافته در سخنان هیچ یک ازین طایفه یافت نمی شود جزاه الله سبحانه عن الطالبین المشتاقین خیر الجزاء و من انفاسه الشریفة قدس سره شعر

ای روی در کشیده ببازار آمده / خلقی باین طلسم گرفتار آمده

واین قصیده بیست بیت زیادت است. وبعضی از اهالی آنرا شرحی نیکو نوشته
اند. ودر شرح این بیت چنین مذکور شده که یعنی ای آنکه روی خود را که
نور ظاهر وجود است بروی پوش تعینات وصور درکشیده وپوشیده
بیا از ظهور آمده خلقی بدین طلسم صور که بر روی این گنج مخفی بواسطه کثرت
تعینات مختلفه وآثار متباینه گرفتار بعد وهجران وغفلت وپندار غیرت
گشته یا خود بواسطه سرایت پرتو جمال آن روی در روی پوش مظاهر
وصور جمیله گرفتاری بلای عشق ومحنت محبت گشته بعضی عاشق معنی
وبعضی عاشق صورت **شعر** توئی معنی وبیرون تو اسم است
توئی گنج وهمه عالم طلسم است وعشاق صورت بوهم خود
از معشوق دور افتاده اند ونمی دانند که عاشق کیستند ودلربای
ایشان چیست **شعر** میل خلق جمله عالم تا ابد
گر شناسند وگر نه سوی تست وبدین دستور تمام این قصیده را
شرح کرده است واز جهت اختصار برین اختصار افتاد. وحضرت
شیخ در تاریخ سنه سبع وعشرین وستمایه. بردست کفار شهادت یافته
وسن مبارک وی در آن وقت صد وچهارده سال بوده وقبر وی در نیشابور است

شیخ مشرف الدین مصلح بن عبدالله السعدی الشیرازی رحمه الله تعالی

از افاضل صوفیه بود واز مجاوران بقعهٔ شریف. شیخ ابو عبدالله خفیف
قدس الله تعالی سره. از علوم بهرهٔ تمام داشته واز آداب نصیبی کامل سفر
بسیار کرده است واقالیم را گشته وبارها بسفر حج پیاده رفته وبه
بتخانهٔ سومنات درآمده بوده وبت بزرگ ایشانرا شکسته
واز مشایخ کبار بسیاری را دریافته. وبصحبت شیخ شهاب الدین رسیده

وبا وی در یک کشتی سفر دریا کرده. وگفته اند که وی در بیت المقدس
وبلاد شام مدتی سقایی می کرد وآب بمردم می داد تا بخضر علیه السلام
رسید ووی را از زلال انعام وافضال خود سیراب گردانید. وقتی وی را
بایکی از اکابر سادات واشراف فی الجمله گفت وگوئی واقع شد وآن شریف
حضرت رسالت را صلی الله علیه وعلی آله وسلم بخواب دید که وی را عتاب کرد
چون بیدار شد پیش شیخ آمد وعذرخواهی نمود واسترضای وی کرد
. یکی از مشایخ منکر وی بود شبی در واقعه چنان دید که درهای آسمان
گشاده شد ملایک با طبقهای نور نازل شدند پرسید که این چیست
گفتند برای سعدی شیرازیست که بیتی گفته که قبول حضرت حق سبحانه
وتعالی افتاده وآن بیت اینست **شعر** برگ درختان سبز در نظر هوشیار
هر ورقی دفتری معرفت کردگار وآن عزیز چون از واقعه درآمد
هم در شب بدر زاویهٔ شیخ سعدی رفت که وی را بشارت دهد دید که
چراغی افروخته وباخود زمزمه می کند چون گوش کشید همین بیت میخواند
وی در شب جمعه ماه شوال سنه احدی وتسعین وستمایه از دنیا رفته رحمه الله تعالی

شیخ فخرالدین ابراهیم المشتهر بالعراقی قدس الله تعالی سره

وی صاحب کتاب لمعات است. ودیوان شعر وی مشهور است از نواحی
همدانست در صغر سن حفظ قرآن کرده بود وبغایت خوش میخواند
چنانکه همه اهل همدان شیفته آواز وی بوده اند. وبعد از آن بتحصیل
علوم اشتغال نموده. چنانکه گویند در سن هفده سالگی در بعضی مدارس
مشهورهٔ همدان بافاده مشغول بوده. روزی جمعی قلندران بهمدان
رسیدند وبا ایشان پسری صاحب جمال وبروی مشرب عشق غالب

جون آن بسر را دید کرفتار شد مادام که در همدان بودند با ایشان
بود جون از همدان سفر کردند جند روز برآمد بی طاقت شده در عقب
ایشان برفت جون بایشان رسید برنك ایشان برآمد و همراه
ایشان بهندوستان افتاد و در شهر مولتان بصحبت شیخ بهاء الدین
زکریا رسید ٥ کویند جون شیخ را در خلوت نشاند و از جمله وی یك دهه
کذشت ویرا وجدی رسید و حال بر وی مستولی شد این غزل را کفت
نخستین باده کاندر جام کردند ٭ ز جشم مست ساقی وام کردند
و آنرا بآواز بلند می خواند و می کریست جون اهل خانقاه آنرا دیدند و آنرا
خلاف طریقهٔ شیخ دانستند جه طریقهٔ ایشان در خلوت جز اشتغال
بذکر یا مراقبه امری دیکر نمی باشد آنرا بر سبیل انکار بسمع شیخ رسانیدند
شیخ فرمود که شما را از اینها منع است او را منع نیست جون روزی جند برآمد
یکی از مقربان شیخ را کذر بر خرابات افتاد شنید که آن غزل را خراباتیان
با جنك و جغانه می کفتند پیش شیخ آمد و صورت حال را باز نمود و کفت
باقی شیخ حاکمند شیخ سوال کردند که جه شنید باز کو جون بدین بیت
رسید که شعر جو خود کردند راز خویشتن فاش
عراقی را جرا بدنام کردند ٭ شیخ فرمود که کار او تمام شد
برخاست و بدر خلوت عراقی آمد و کفت عراقی مناجات در خرابات
می کنی بیرون آی بیرون آمد و سر در قدم شیخ نهاد شیخ بدست مبارك
خود سر او را از خاك برداشت و دیکر ویرا در خلوت نکذاشت و خرقه
از تن مبارك خود کشید و در وی بوشانید و بعد از آن فرزند خود را
بعقد نکاح وی در آورد و ویرا از فرزند شیخ بسری آمد ویرا کبیر الدین

لقب کردند بیست و بنج سال در خدمت شیخ بود جون شیخ را وفات نزدیك
رسید ویرا بخواند و خلیفهٔ خود ساخت و بجوار رحمت حق بیوست
جون دیکران التفات شیخ را نسبت بوی مشاهده کردند عرق حسد
در ایشان بجنبید بپادشاه وقت رسانیدند که اکثر اوقات وی بشعر
می کذرد و صحبت وی همه با خوبان صاحب جمال است و ویرا استحقاق
خلافت شیخ نیست جون شیخ عراقی آنرا دانست عزیمت زیارت
حرمین شریفین زادهما الله تعالی شرفا کرد و بعد از زیارت بجانب
روم رفت بصحبت شیخ صدر الدین قونیوی قدس سره و از وی تربیت
یافت جماعتی فصوص می خواندند استماع کرد و در اثناء استماع آن
لمعات را نوشت جون تمام کرد بنظر شیخ آورد شیخ آنرا بپسندید و
تحسین فرمود ٥ معین الدین پروانه از امراء روم مرید و معتقد شیخ
عراقی بود جهت شیخ در توقات خانقاهی ساخت و هر روز بملازمت
شیخ می آمد روزی بخدمت شیخ آمد و مبلغی زر همراه آورد و به نیاز مندی
تمام کفت که شیخ ما را هیچ کاری نمی فرماید و التفاتی نمی نماید شیخ بخندید
و کفت ای امیر ما را بزر نتوان فریفتن بفرست و حسین قوال را بما دساز
و این حسن قوال در جمال دل بذیر بود و در حسن صوت بی نظیر و جمعی کرفتار
وی بودند و در حضور و غیبت هوادار وی جون امیر تعلق خاطر
شیخ را بوی دریافت فی الحال کسی بطلب وی فرستاد بعد از غوغای
عاشقان و دفع مزاحمت ایشان ویرا آوردند شیخ با امیر و سایر اکابر
استقبال وی کردند جون نزدیك رسیدند شیخ بیش رفت و بر وی سلام
کفت و کنار کرفت انکه شربت خواست و ویرا با یاران وی بدست خود

شربت داد وازانجا بخانقاه شیخ رفتند وصحبتها داشتند وسماعها کردند
وخدمت شیخ دران وقت غزلها کفت وازانجمله این غزلست **شعر**

ساز طرب عشق که داند که چه سازست کز زخمهٔ او نه فلك اندر تك وتازست

وبعد از مدتی حسن قوال اجازت خواست وبمقام خود مراجعت کرد
کویند روزی امیر معین الدین بطرف میدان می کذشت دید که شیخ
جوکان در دست میان کودکان ایستاده امیر با شیخ کفت ما از کدام
طرف باشیم شیخ کفت ازان طرف واشارة براه کرد امیر روان شد وبرفت
جون امیر معین الدین وفات یافت خدمت شیخ از روم متوجه مصر شد
وویرا با سلطان مصر ملاقات افتاد سلطان مرید ومعتقد وی شد
وویرا شیخ الشیوخ مصر کردانید اما وی همجنان بی تکلف در بازارها
بکردیدی وکرد هنکامها طواف کردی روزی در بازار کفشکران
می کذشت نظرش بر کفشکر بسری افتاد شیفتهٔ وی شد بیش وی
رفت وسلام کرد واز کفشکر سوال کرد که این بسر کیست کفت بسر
منست شیخ بلبهاء بسر اشارت کرد وکفت که ظلم نباشد که این جنین
لب ودندانی با چرم خر مصاحب باشد کفشکر کفت ما مردم فقیریم وحرفهٔ
ما اینست اکر چرم خر بدندان نکیرد نان نیابد که بدندان کیرد سوال
کرد که هر روز چه مقدار کار کند کفت هر روز جهار درم شیخ فرمود
که هر روز هشت درم بدهم کود یکر این کار مکن شیخ هر روز
بر فتی وبا اصحاب بر در دکان کفشکر بنشستی وفارغ البال در روی
او نظر کردی واشعار خواندی وکریستی مدعیان این خبر بسلطان رسانید
ازیشان سوال کرد که این بسر را بشب یا بروز بخود می برد یا نه کفتند

کفت باوی در دکان خلوتی می سازد کفتند نه دوات وقلم خواست وبنوشت
که هر روز بنج دینار دیکر بر وظیفهٔ خادمان شیخ فخر الدین عراقی بیفزایند
روز دیکر که شیخ را با سلطان ملاقات افتاد سلطان کفت جنین
استماع افتاد که شیخ را در دکان کفشکری با بسری نظری افتاده است
بحقیری بجهت خرجی شیخ تعیین یافت اکر شیخ خواهد ان بسر را بخانقاه
برد شیخ کفت ما را منقادا وی باید بود بر وی حکم نتوانیم کرد بعد ازان
شیخ را از مصر عزیمت شام شد سلطان مصر بملك الامراء شام نوشت
که با جمله علما ومشایخ واکابر استقبال کنند جون استقبال کردند ملك
الامرا را بسری بود بس باجمال جون شیخ را نظر بروی افتاد بی اختیار
سر در قدم وی نهاد بسر نیز سر در قدم شیخ نهاد ملك الامرا نیز با بسر
موافقت کرد اهل دمشق را ازان انکاری در دل بیدا شد اما مجال
نطق نداشتند **جون** شیخ در دمشق مقام ساخت وشش ماه
کذشت فرزند او کبیر الدین از مولتان بیامد ومدتی در خدمت بدر
بسر برد بعد ازان شیخ را عارضهٔ بیدا شد در روز وفات بسر را با اصحاب
بخواند ووصیتها فرمود ووداع کرد واین رباعی بکفت که **رباعیه**

در سابقه جون قرار عالم دادند	زان قاعده وقرار کان روز فتاد
ما ناکه نه بر مراد آدم دادند	نه بیش بکس وعده ونی کم دادند

در هشتم ذو القعده سنه ثمانین وستمایه از دنیا برفت وقبر وی
در قفای شیخ محیی الدین بن العربی است قدس الله تعالی روحهما در
صالحیهٔ دمشق وقبر فرزند وی کبیر الدین در بهلوی قبر وی رحمه الله تعالی

امیر حسینی رحمه الله تعالی

نام وی حسین بن عالم بن ابی الحسین است در اصل از کزیوست که دیهی است
از نواحی غور عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی ٥ و از کتاب وی کنز الرموز
چنان متبادر می شود که وی مرید شیخ بهاء الدین زکریاست بی واسطه
و مشهور میان مردم نیز چنین است ٥ اما در بعضی کتب نوشته چنین
یافتم که وی مرید شیخ رکن الدین ابو الفتح است و وی مرید پدر خود
شیخ صدر الدین و وی مرید پدر خود شیخ بهاء الدین زکریا، مولتانی
قدس الله تعالی ارواحهم • و ویرا مصنفات بسیارست • بعضی منظوم
چون کتاب کنز الرموز و زاد المسافرین • و بعضی منثور چون کتاب نزهة
الارواح • و روح الارواح و صراط مستقیم • و مرورا دیوان اشعارست
بغایت لطیف و سوالات منظوم که شیخ محمود جستری از ان جواب
گفته است • و بنای کتاب گلشن راز بران است نیز از ان و بیست ٥ گویند
که سبب توبهٔ وی آن بود که روزی بشکار بیرون رفته بود آهویی پیش
رسید خواست که تا تیری بروی افکند آهو بروی نگریست گفت حسینی
تیر بر ما می زنی خدای تعالی ترا برای معرفت و بندگی آفریده است نه از برای
این وغایب شد آتش طلب از نهاد وی شعله بر آورد از هر چه داشت
بیرون آمد و با جماعتی جوالقیان همراه بمولتان رفت شیخ رکن
الدین آن جماعت را ضیافت کرد وچون شب شد حضرت رسالت را
صلی الله علیه و علی آله و سلم بخواب دید که گفت فرزند مرا از میان
این جماعت بیرون آور و بکار مشغول کن ٥ روزی دیگر شیخ رکن
الدین با ایشان گفت که در میان شما سید کیست اشارت با میر
حسینی کردند ویرا از میان ایشان بیرون آورد و تربیت کرد تا بمقامات

عالیه رسید پس اجازت مراجعت بخراسان داده بهراة آمد اهل
هراة مرید و معتقد وی بودند در سادس عشر شوال سنه ثمان
عشر و سبعمایه از دنیا برفت • و قبر وی در مضرخ هراتست
بیرون گنبد مزار عبد الله بن جعفر طیار رضی الله عنهم ٥

شیخ اوحدی اصفهانی قدس الله تعالی روحه

چنین استماع افتاد که وی از جملهٔ اصحاب شیخ اوحد الدین کرمانی است
قدس سره چنانکه این نسبت مبنی از انست • ویرا دیوان شعرست
در غایت لطافت و عذوبت و ترجیعات مشتمل بر حقایق و معارف
و مثنوی بر وزن و اسلوب حدیقهٔ شیخ سنایی جام جم نام در انجا
بسی لطایف درج کرده است و از ان مثنویست این چند بیت مثنوی

اوحدی شصت سال سختی دید — تا شبی روی نیکبختی دید
سر گفتار ما مجازی نیست — باز کن دیده کین ببازی نیست
سالها چون فلک بسر گشتم — تا فلک وار دیده ور گشتم
بر سر پای جله داشته ام — چون نه از بهر ذکر داشته ام
از برون در میان بازارم — وز درون خلوتیست با یارم
کس نه بیند جمال سلوت من — ره ندارد کسی بخلوت من
تا دل من بدوست پیوستست — سورها کرد سر من بسته است

و وی قصیدهٔ رایهٔ حکیم سنایی را جواب نیکو گفته است و عدد
ابیات آن صد و شصت خواهد بود و مفتتح آن این ابیاتست ٥

سی پیوند ما ندارد یار — چون توان شد ز بخت برخوردار
کار ما با یکیست در همه شهر — وان یکی تن نمی دهد در کار

همدمی نیست تا که گویم راز — محرمی نیست تا بنالم زار
در خروشم ز صیت آن معشوق — در سماعم بصوت آن مزمار
و در تاریخ اتمام جام جم گفته است شعر — چون ز تاریخ برگرفتم فال
هفتصد رفته بود و سی و سه سال — که من این نامهٔ همایون فر
عقد کردم بنام این سرور — چون بسالی تمام شد بدرش
ختم کردم بلیلة القدرش — قبر وی در مراغهٔ تبریزست

و تاریخ وی بر آنجا سنه ثمان و ثلثین و سبعمایه نوشته اند. رحمه الله تعالی

افضل الدین بدیل الحقایقی الخاقانی رحمه الله تعالی

هرچند وی شاگرد فلکی شاعرست. و بشعر شهرت تمام یافته است. چنین گویند که ویرا ورای طور شعر طور دیگر بوده است که شعر در جنب آن کم بوده. چنانکه حضرت مولوی قدس سره گفته است شعر
شعر چه باشد بر من تا که زنم لاف از او — هست مرا فن دگر غیر فنون شعرا
و سخنان وی برین معنی شاهد است چنانکه می گوید شعر

صورت من همه او شد صفت من همه او — لاجرم کس من و من نشنود الا سخنم
نزنم هیچ دری تا نگویند آن کیست — چون بگویند مرا باید گفتن که منم
و در محل دیگر می گوید شعر — عشق بیفشرد پای بر غط کبریا
برد بدست نخست هستی ما را زما — ما و شما را بنقد بیخودی در خود بست
زانکه نگنجد درو زحمت ما و شما — و از این قبیل در سخنان وی بسیار

و از آنها بوی آن می آید که ویرا از مشرب صافی صوفیان قدس الله تعالی اسرارهم شربی تمام بوده است. وی در زمان خلافت المستضی بنور الله بوده. و در قصیدهٔ عزنه که در مدح بغداد گفته ذکر وی کرده ○

و توفی المستضی سنه خمس و تسعین و خمسمایه. و نیز قصیدهٔ رایه حکیم سنایی را جوابی نیکو گفته است و عدد ابیات آن صد و هشتاد گذشته. و آنرا سه مطلع نهاده مطلع اولش اینست شعر

الصبوح الصبوح کامد کار — النثار النثار کامد یار
کاری از روشنی چو آب خزان — یاری از خوشدلی چو باد بهار
چرخ بر کار ما بوقت صبوح — می کند لعبتان دیده نثار
و در آخر قصیده می گوید شعر — این قصیده ز جمع سبعیات
ثامن است از غرایب اشعار — از دری کعبه کرد در آویزند
کعبه بر من فشاند استار — زد قفا بنک را قفایی نیک
وامرؤ القیس را فکند از کار — شیخ نظامی رحمه الله تعالی

ویرا از علوم ظاهری و مصطلحات رسمی بهرهٔ تمام بوده است اما از همه دست باز داشته بوده است و روی در حضرت حق سبحانه و تعالی آورده چنانکه میگوید شعر

بایکایک نهفتهای علوم — هرچه هست از دقیقهای نجوم
چون ترا یافتم ورق شستم — خواندم و سر هر ورق جستم
وان خدا بر همه ترا دیدم — همه را روی در خدا دیدم
— عمر کو تا نمایم را از اول تا آخر

بقناعت و عزلت و تقوی و انزوا گزراینده است هرگز چون سایر شعرا از غلبهٔ حرص و هوا ملازمت ارباب دنیا نکرده بلکه سلاطین روزگار بوی تبرک می جسته اند چنانک می گوید شعر

چون بعهد جوانی از بر تو — بدر کس نرفتم از در تو
همه را بردرم فرستادی — من نمی خواستم تو می دادی

و وفات افضل الدین خاقانی در شهر تبریز بوده در شهور سنه اثنین و ثمانین و خمسمائه در سرخاب تبریز آسوده است مرقد او الیوم مشهور و مقرر است بپهلوی افضل الزمان ظهیر الدین طاهر بن محمد فاریابی. تذکرهٔ دولتشاه

گویند شیخ ابو محمد بن یوسف بن موید است و مطرزی اشتهار یافته و شیخ برادر قوامی مطرزی است که از شعرا استاد بوده. و اتابک قزل ارسلان را آرزوی صحبت شیخ بوده طلب کرد و شیخ اعتذار باز نمود اگر اتابک بر وی رفت به امتحان و شیخ بکرامت دانست که اتابک بامتحان می آید و بچشم حقارت مینگرد و شیخ از عالم غیب [illegible] بچشم اتابک نمود [illegible] از جوانب و حشم کثیر [illegible] شیخ بر سر [illegible] نشسته چون اتابک آن شوکت دید مبهوت شد و [illegible] که قدم شیخ را ببوسد [illegible] از عالم غیب بشهادت آمد دید که پیری حقیر بر پارهٔ نمد بر در غاری نشسته و مصحف و دوات و مصلا و عصا پیشش نهاده بتواضع دستش بوس کرد و اعتقادش بشیخ محکم شد و شیخ نیز گوشهٔ خاطری بدو حواله کرد که بدیدن اتابک آمدی و صحبت داشتی. انتخب من تذکرهٔ دولتشاهی

چونکه بود رکه تو کشتم پیر   زانچه ترسید نیست دستم کیر

مثنویهای پنج کانه که پنج کنج اشتها دیافته است اکثر آنها باستدعا سلاطین روزکار واقع شده امید واری آنرا که نام ایشان بواسطهٔ نظم وی بر صفحهٔ روزکار بماند استدعای نموده اند واکثر آنها اگر چه بحسب صورت افسانه است اما از روی حقیقت کشف حقایق وبیان معارف را بهانه است یک جا در بیان آن معنی که صوفیه کفته اند که طالبان وصال ومشتاقان جمال حق را دلیل وجود او هم وجود اوست وبرهان شهود او هم شهود او میکوید **شعر**

ای همه هستی ز تو پیدا شده   خاک ضعیف از تو توانا شده

بر در هنر را یاوه زبان کلید   کز اندازخویشتن در تو دید

کسی کز تو در تو نظاره کند   ورقهای بیهوده پاره کند

نشاید تراجز بتو یافتن   عنان باید از هر دری تافتن

وجای دیکر درهمین معنی میکوید **شعر**

عقل آبله پای کوی تاریک   وانکاه رهی چو موی باریک

توفیق تو کرنه ره نماید   این عقده بعقل کی کشاید

عقل از در تو بصر فروزد   کر پای درون نهد بسوزد

ویک جا در عتیب وتحریض بر اعراض از ما سوی الله سبحانه واقبال بر توجه بجناب کبریای وی میکوید **ع**

زیرکی از بهر چنین چاره است   بر پر ازین دام که خون خواره است

روی بر از آن دست که پر دان تر است   کوك زدو باه بدندان ترست

خود پرستی وخدا را شوی   جهد دران کن که وفا را شوی

تاریخ اتمام اسکندرنامه که آخرین کتابهای ویست سنهٔ اثنتین وتسعین وخمسمایه بوده است

وعمر وی دران وقت از شصت کذشته بوده رحمه الله سبحانه

خسرو دهلوی رحمه الله تعالی

لقب وی یمین الدین است پدر وی از امراء قبیلهٔ لاجین بوده است که از اتراک نواحی بلخند وی بعد از وفات سلطان مبارك شاه خلجی بخدمت وملازمت شیخ نظام الدین اولیا پیوست وریاضت ومجاهدات پیش کرفت کویند که چهل سال صوم دهر داشته و کویند که بهمراهی شیخ خود شیخ نظام الدین بطریق طی ارض حج کزارده است وپنج بار حضرت رسالت را صلی الله علیه وعلی آله وسلم در خواب دیده است وباشارت شیخ نظام الدین صحبت خضر را علیه السلام دریافته وازوی التماس آن نموده که آب دهن مبارك خود در دهان وی کند خضر علیه السلام فرموده که این دولت را سعدی برد خسرو با خاطر شکسته بخدمت شیخ نظام الدین آمده است وصورت حال باز نموده شیخ نظام الدین آب دهان خود در دهان وی انداخته است وبرکات آن ظاهر شده است چنانکه نود ونه کتاب تصنیف کرده است وی کویند که در بعضی مصنفات خود نوشته است که اشعار من از پانصد هزار کمترست واز چهار صد هزار بیشتر ومیکویند که شیخ سعدی را در ایام جوانی دریافته بوده وبآن افتخار می کرده وی را از مشرب عشق ومحبت چاشنی تمام بوده است چنانچه در سخنان وی ظاهرست وصاحب سماع ووجد بوده است شیخ نظام الدین می کفته که در قیامت هر کسی بچیزی فخر کند من بسوز سینهٔ این ترك الله یعنی خسرو خواهد بود وی کفته که وقتی در خاطر من افتاد که

خسرو نام مراست چه بودی اگر نام من فقرا بودی که در حشر مرا بآن نام خواندندی واین معنی را بحضرت شیخ عرضه داشت کردم فرمود که بوقت صلح برای تو نامی خواسته شود خسرو مراقب این معنی می بود تا آنکه روزی شیخ گفت که بر من چنین مکشوف شد که ترا در قیامت محمد کاسه لیس خوانند ٥ وی شب جمعه فوت شده است در سنه خمس وعشرین وسبعمایه ومدت عمر وی هفتاد وچهار سال بوده است ودر پایان شیخ خودش دفن کرده اند ٥

حسن دهلوی رحمه الله تعالی

لقب ونسبت وی نجم الدین حسن بن علاء السجزی است ووی کاتب ومرید شیخ نظام الدین اولیا بوده باوصاف واخلاق مرضیه متصف بوده است ٥ صاحب تاریخ هند گوید که در مکارم اخلاق ودر لطافت وظرافت مجالس واستقامت عقل وروش صوفیه ولزوم قناعت واعتقاد پاکیزه ودر تجرد وتفرد از علایق دنیوی وخوش بودن وخوش گذرانیدن بی اسباب صوری همچو او کمتر دیدم وچنان شیرین مجلس ومؤدب ومهذب بود که راحتی که از مجالست وی یافتم از مجالست هیچ کس نمی یافتم ٥ وهم صاحب تاریخ گوید که سالها مرا با امیر خسرو وامیر حسن تودد ویگانگی بود نه ایشان بی صحبت من توانستندی بود ونه من بی صحبت ایشان وبواسطه من میان هر دو استاد چنان رابطه محبت ووداد استحکام یافته بود که بخانهای یکدیگر آمد شد کردندی ٥ وهم وی گوید که از کمال اعتقادی که امیر حسن را بشیخ نظام الدین بود انفاس متبرکه شیخ را که در مجالس صحبت شنیده بود در چند جلد جمع کرده وآنرا فواید الفواد نام نهاده ودرین روزگار درین دیار دستور ارباب ارادت شده وویرا ورای آن دواوین متعدده وصحایف نثر ومثنویات بسیار است

دارم دلکی غمین بیامرز و مپرس	صد واقعه در کمین بیامرز و مپرس
شرمنده شوم اگر بپرسی عملم	ای اکرم اکرمین بیامرز و مپرس
یک حرف تو چل صباح عالم را نور	یک حرف تو هشت خلد را مایه حور
حرف سیمین چهل ولی را دستور	زان چار چهار رکن عالم معمور

شیخ کمال خجندی قدس الله تعالی سره

وی بسیار بزرگ بوده است واشتغال وی بشعر وتکلف در آن ستر وتلبیس را بوده باشد بلکه می شاید که برای آن بوده باشد که ظاهر مغلوب باطن نشود واز رعایت صورت عبودیت باز نماند چنانکه خود می گوید این تکلفها من در شعر من کلمینی یا حمیرای منست علی الدوام بریاضات ومجاهدات مشغول می بوده ٥ خواجه عبید الله ادام الله تعالی بقاءه می فرمودند که وی چندگاه در شاش می بوده است والدمن گفت که وی در آن مدت که آنجا بود حیوانی نمی خورد یکبار از وی التماس کردیم که چه شود که طعامی که در آن گوشت باشد خورده شود مرا گاوی بود بغایت خوب وفربه خدمت شیخ بروجه طیبت فرمود که هرگاه که تو گاو خود را بکشی ما گوشت بخوریم من بی آنکه ویرا وقوف باشد گاو را بکشتم واز آن طعامی مهیا ساختم بجهت خاطر من از آن گوشت بخورد ٥ در زاویه که در تبریز داشته خلوتی بوده است که شب در آنجا بسر می برده وکسی دیگر در آنجا کم می رسیده

جون بعد از وفات وی آنرا دیده اند غیر از بوریایی که بر انجا می نشسته یا می خفته وسنکی که زیر سر می نهاده جیزی دیکر نیافتند ٥ خدمت شیخ زین الدین خوافی رحمه الله میکفته است که در وقت تحصیل علوم در تبریز بصحبت وی رسیدم مرا باین طریق دلالت می کرد و میکفت بنسبت ارادت مادر ای من کفتم که مرا نسبت بشما رضی الله عنها در خاطر میکردد کفت بکوی تا ازان جواب کویم من هیج نکفتم اما در اواخر که باین طریق در آمدم و مرا کشادی شد دانستم که وی را مرتبهٔ ارشاد که پیش وی کار توان کرد بود ٥ کویند که دران وقت که در سرای می بوده است موضعی بوده است که دران وقت که آب طغیان می کرده دران موضع خرابی بسیار می کرده جون وقت طغیان آب نزدیک رسیده آن قصه را با وی کفته اند فرموده است که خیمهٔ مرا دران موضع بزنید خیمهٔ وی را انجا زده اند در انجا می بوده است جندانکه وقت طغیان آب کذشته است ودران موضع هیج خرابی واقع نشده وفات وی در سنه ثلث وثمانمایه بوده ٥ وقبر وی در تبریز است وبر لوح قبر وی این بیت نوشته اند شعر

کمال از کعبه رفتی بر در یار هزارت آفرین مردانه رفتی

مولانا محمد شیرین مشهور بمغربی رحمه الله تعالی

وی مرید شیخ اسمعیل سیسی است که وی از اصحاب شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی است قدس سره • وی می کویند که در بعضی سیاحات بدیار مغرب رسیده است وانجا ازدست یکی از مشایخ که نسبت وی بشیخ بزرکوار شیخ محیی الدین العربی قدس الله تعالی روحه می رسد است خرقه پوشیده با شیخ کمال خجندی رحمه الله تعالی معاصر بوده وصحبت میداشته است ٥ کویند دران وقت که شیخ این مطلع کفته بوده است که

جشم اکر اینست وابرو این وناز وشیوه این • الوداع زهد وتقوی الفراق عقل ودین

جون بمولانا رسیده کفته است که شیخ بسیار بزرکست جرا شعری باید کفت که جز معنی مجازی محملی دیکر نداشته باشد شیخ آنرا شنیده است از وی استدعاء صحبت کرده وخود بطبخ قیام نموده ومولانا نیز دران خدمت موافقت کرده در اثناء طبخ شیخ آن مطلع را خوانده است وفرموده که جشم عین است پس می شاید که بلسان اشارت از عین قدیم که ذات است بآن تعبیر کنند وابرو حاجب است پس می تواند بود که آنرا اشارت بصفاتی که حجاب ذاتست دارند خدمت مولانا تواضع نموده است وانصاف داده ٥ وقتی شیخ اسمعیل سیسی درویشانرا در اربعین نشانده خدمت مولانا نیز طلب داشته است مولانا این غزل کفته است وبعرض رسانیده شعر

ما مهر تو دیدیم ز ذرات کذشتیم	از جمله صفات از پی آن ذات کذشتیم
در خلوت تاریک ریاضات کشیدیم	در واقعه از سبع سموات کذشتیم
دیدیم که اینها همه خوابست وخیالاست	مردانه ازین خواب وخیالات کذشتیم
با ما سخن کشف وکرامات جه کویی	جون ما ز سر کشف وکرامات کذشتیم
ای شیخ اکر جمله کمالات تو اینست	خوش باش کزین جمله کمالات کذشتیم
اینها بحقیقت همه آفات طریق اند	ما در طلب از جمله آفات کذشتیم
ما از پی نوری که بود مشرق انوار	از مغربی وکوکب ومشکات کذشتیم

جون شیخ این غزل را بشنید وقت وی خوش شد واستحسان نمود

در ذکر شاعر مشهور حافظ شیرازی

خدمت مولانا در سن شصت سالکی وفات کرده سنه تسع وثمانمایه رحمه الله تعالی

شمس الدین محمد الحافظ الشیرازی رحمه الله تعالی

وی لسان الغیب وترجمان الاسرارست بسا اسرار غیبیه ومعانی حقیقیه که در کسوت صورت ولباس مجاز باز نموده هرچند معلوم نیست که وی دست ارادت بپیری کرفته ودر تصوف بیکی ازین طایفه نسبت درست کرده اما سخنان وی چنان بر مشرب این طایفه واقع شده است که هیچ کس را آن اتفاق نیفتاده یکی از عزیزان سلسلهٔ خواجکان قدس الله تعالی اسرارهم فرموده است که هیچ دیوان به از دیوان حافظ نیست اکر مرد صوفی باشد چون اشعار وی از آن مشهورترست که بایراد احتیاج داشته باشد لاجرم عنان قلم از آن مصروف می کردد وفات وی در سنه اثنتین وتسعین وسبعمایه بوده است رحمه الله تعالی

فی ذکر النساء العارفات الواصلات الی مراتب الرجال

صاحب فتوحات رحمه الله تعالی در باب هفتاد وسیم از فتوحات بعد از آن که ذکر بعضی از طبقات رجال الله کرده است می کوید وکلما نذکره من هولاء الرجال باسم الرجال فقد یکون منهم النساء ولکن یغلب ذکر الرجال قیل لبعضهم کم الابدال قال اربعون نفسا فقیل له لم لا تقول اربعون رجلا فقال قد یکون فیهم النساء وشیخ ابو عبد الرحمن السلمی صاحب طبقات المشایخ رحمه الله تعالی در ذکر احوال نسوهٔ عابدات ونساء عارفات علی حده کتابی جمع کرده است وشرح احوال بسیاری از ایشان کرده ولو کان النساء کمن ذکرنا لفضلت النساء علی الرجال

فلا التانیث لاسم الشمس عیب ولا التذکیر فخر للهلال

رابعهٔ عدویه رحمها الله تعالی

وی از اهل بصره بود سفیان ثوری رضی الله عنه از وی مسایل پرسیدی وبوی می رفت وبموعظت ودعاء وی رغبت می نمود روزی سفیان بروی در آمد ودست بر آورد وکفت اللهم انی اسالک السلامة رابعه بکریست سفیان پرسید که چه می کریاند ترا کفت تو مرا بمعرض کریه در آوردی سفیان کفت چون کفت ندانسته که سلامت از دنیا در ترک اوست وتو بآن آلوده رابعه کفت هرچیزی را ثمرهٔ است وثمرهٔ معرفت روی بخدای آوردنست وهم وی کفته استغفر الله من قلة صدقی فی استغفر الله سفیان از وی پرسید که بهترین چیزی که بنده بآن بخدای تعالی تقرب جوید کدامست کفت آنکه بداند که بنده از دنیا وآخرت غیر ویرا دوست نمیدارد روزی سفیان در پیش وی کفت واحزناه کفت دروغ مکوی اکر تو محزون بودی ترا زندکانی خوش کوار نبودی وهم وی کفته اندوه من از آن نیست که اندوه کینم اندوه من از آنست که اندوه کین نیستم

لبابة المتعبدة رحمها الله تعالی

وی از اهل بیت المقدس است وی کفته است که من از خدای شرم می دارم که مرا بغیر مشغول بیند شخصی ویرا کفت که بحج می روم چون بآنجا رسم چه دعا کنم کفت از خدای تعالی آن طلب که از تو خشنود شود وترا بمقام خشنودان از خود برساند وترا در میان دوستان خود کم نام کرداند

مریم البصریه رحمها الله تعالی

وی از اهل بصره است در روزگار رابعه بوده. و با وی صحبت داشته
و خدمت وی کرده و بعد از رابعه نیز چندگاه زیسته و در محبت سخن
گفتی و چون سخنان محبت شنیدی بیخود گشتی ٥ و گویند که وی در
مجلسی که از محبت می گفتند حاضر شد زهره اش بدرید و هم در
مجلس جان داد ٥ وی گفته است که هرگز غم روزی نخوردم و در طلب
آن رنج نکشیدم تا این آیت شنیده ام که وَفِی السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

ریحانهٔ والهه رحمها الله تعالی

از متعبدان بصره بوده است در ایام صالح مُرّی رحمه الله تعالی
این ابیات در پیش گریبان خود نوشته بوده است شعر

انت انسی و همتی و سروری	قد ابی القلب ان یحب سواکا
یا عزیزی و همتی و مرادی	طال شوقی متی یکون لقاکا
لیس سولی من الجنان نعیم	غیر انی ارید ان القاکا

معاذهٔ العدویه رحمها الله تعالی

از اقران رابعهٔ عدویه است و با وی صحبت داشته چهل سال روی
خود بآسمان نکرد و هرگز در روز چیزی نخورد و در شب خواب نکرد
ویرا گفتند ضرر بسیار می رسانی بنفس خود گفت هیچ ضرری نمی رسانم
خواب شب را بروز انداخته ام و خوردن روز را بشب ٥

عفیرة العابده رحمها الله تعالی

وی از اهل بصره است. و با معاذهٔ عدویه صحبت داشته چندان
بگریست که چشم وی نابینا شد کسی گفت که چه سخت است نابینائی
وی گفت محجوب بودن از خدای تعالی سخت‌تر است. و کوری دل

از فهم مراد خدای تعالی در امرهای وی سخت‌تر و سخت‌تر ٥

شعوانه رحمها الله تعالی

وی از عجم بود. و در ابله می نشست او از خوب داشت و بنغمات
خوش وعظ می گفت و چیزی می خواند زاهدان و عابدان و ارباب
قلوب در مجلس وی حاضر می شدند کانت من المجتهدات الخایفات
الباکیات المُبکیات ٥ ویرا گفتند می ترسیم که از بس گریه چشم تو نابینا
شود گفت در دنیا کور شدن از گریهٔ بسیار مرا دوست‌تر است از کور
شدن از عذاب النار ٥ وی گفته است که چشمی که از لقای محبوب خود
بازماند و بدیدار وی مشتاق باشد نی گریه نیک نمی نماید گویند
چندان اندوه بر وی غلبه کرد که از نماز و عبادت بازماند در خواب

کسی بوی آمد و گفت شعر	اِذری دموعک اما کنت شاجیة
ان النیاحة تشفی للحزن بینها	جِدّی و قومی و صومی الدهر دائبة
فانما الذوب من فعل المطیعینا	بطاعت بازگشت و باین ابیات

ترنم می کرد و می گریست و زنان با وی می گریستند ٥ گویند که چون
پیر شد فضیل عیاض بوی آمد و طلب دعا کرد گفت ای فضیل
میان تو و خدای تعالی هیچ چیزی هست که اگر دعا کنم سبب
اجابت شود فضیل شهقه زد و بی خود بیفتاد. ٥

کردیه رحمها الله تعالی

از بصره یا از اهواز بود. و خدمت شعوانه می کرده است ٥ وی گفته
که شبی پیش شعوانه بودم در خواب شدم پای خود بر من زد و گفت
برخیز ای کُردیه که اینجا جای خواب نیست جای خواب گور است

ویرا گفتند از برکات صحبت شعوانه چه رسید ترا گفت ازان وقت باز
که بخدمت وی رسیدم دنیا را دوست نداشتم وغم روزی نخوردم و
کس از اهل دنیا در چشم من بزرگ ننمود از جهة طمع وهیچ یك از مسلمانانرا خورد

حفصه بنت سیرین رحمها الله تعالی

خواهر محمد سیرین بود و در زهد وورع چون برادر خود بود وویرا
آیات وکرامات بوده است ۵ گویند که وی شب در خانهٔ خود چراغ روشن
می کرد وبر می خاست ونماز میگزارد وقت بود که چراغ
وی بمردی وخانهٔ وی روشن بودی تا صباح ۵

رابعهٔ شامیه رحمها الله تعالی

وی زوجهٔ احمد بن ابی الحواری بود احمد بن ابی الحواری گوید که احوال
وی مختلف بود گاهی بروی عشق ومحبت غلبه می کرد وگاهی انس
وگاهی خوف در حال غلبهٔ محبت می گفت شعر

حبیب لیس یعدله حبیب / وما لسواه فی قلبی نصیب
حبیب غاب عن بصری وشخصی / ولکن عن فؤادی لا یغیب
ودر حال انس میگفت شعر / ولقد جعلتك فی الفؤاد محدثی
وابحت جسمی من اراد جلوسی / فالجسم منی للجلیس موانس
وحبیب قلبی فی الفؤاد انیسی / وشنیدم که در حال خوف میگفت شعر
وزادی قلیل لا اراه مبلغی / اللزاد ابکی ام لطول مسافتی
اتحرقنی بالنار یا غایة المنی / فاین رجایی منك این مخافتی
واحمد بن ابی الحواری را می گفت شعر / لست احبك حب الازواج
انما احبك حب الاخوان / ووقتی که طعامی بختی گفتی ای

سیدی بخود که این طعام بخته نشده است مگر بتسبیح ۵ احمد بن ابی الحواری
گفته است که روزی بیش وی طشتی بود گفت این طشت را بردارید
که بر آنجا نوشته می بینم که امیر المومنین هرون الرشید
مرد تفحص کردند همان روز هرون الرشید مرده بود

حکیمه دمشقیه رحمها الله تعالی

از سادات نساء شام بوده است واستاد رابعهٔ شامیه است
احمد بن ابی الحواری گفته است که رابعه گفت بر حکیمهٔ دمشقیه
در آمدم وی بر مصحف قرآن می خواند گفت ای رابعه شنیده ام که شوهر
تو یعنی احمد بن ابی الحواری بر سر تو زنی دیگر می خواهد گفتم آری
گفت وی چون می بسندد با آن عقلی که دارد که دل خود را بدو زن از
خدای تعالی مشغول کرداند مگر بتو نرسیده است تفسیر این آیت
که اِلَّا مَنْ اَتَی اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِیْمٍ گفتم نی گفت تفسیر این اینست که بخدای
تعالی برسی ودر دل تو هیچ نباشد غیر از وی رابعه گفت از بیش وی
بیرون آمدم واز اثر آن سخن تمایل کنان می رفتم واز مردانی که در ان
راه بیش می آمدند شرم می داشتم که گمان نبرند که من مستم

ام حسان رحمها الله تعالی

از زهاد اهل کوفه بوده است ۵ سفیان ثوری بزیارت وی می رفته
وبعضی گفته اند که ویرا بزنی بخواست سفیان گفته است که وقتی بوی
در آمدم در خانهٔ وی غیر از یك پارهٔ حصیر کهنه هیچ ندیدم گفتم اگر
رقعهٔ بپسر عم تو نوشته شود رعایت حال تو می کند وی گفت ای
سفیان در چشم ودل من پیش ازین بزرگتر بودی ازین که اکنون شدی

من هرکز دنیا سوال نمیکنم از کسی که مالك آنست وقادرست بران ومنتصر فست
جون سوال کنم از کسی که قادر نیست بران ای سفیان والله که من دوست نمی‌دارم
که بر من وقتی کذرد که دران وقت از خدای تعالی بغیر وی مشغول باشم سفیان از آن سخن بکریست

فاطمهٔ نیسابوریه قدس الله تعالی سرها

از قدماء نساء خراسان بود واز کبار عارفات ابو یزید بسطامی قدس الله
تعالی سره بر وی ثنا کفته است وذوالنون مصری از وی سوالها کرده
در مکه مجاور بوده ۰ وکاهی به بیت المقدس میرفت وباز بمکه
مراجعت می‌کرد در سنه ثلث وعشرین ومائتین برفته از دنیا ۰ روزی
برای ذوالنون جیزی فرستاد ذوالنون قبول نکرد وکفت در قبول
کردن جیزی از نسوان مذلتست ونقصان فاطمه کفت در دنیا هیچ
صوفی از آن بهتر وبزرکتر نیست که سبب در میان نه بیند ۰ ابو یزید
کفته است که در عمر خود یك مرد ویك زن دیدم آن زن فاطمه نیشابوریه
بود از هیچ مقام ویرا خبر نکردم که آن خبر ویرا عیان نبود ۰ یکی از مشایخ
ذوالنون را پرسید که کرا بزرکتر دیدی ازین طایفه کفت زنی بود در
مکه که ویرا فاطمه نیشابوریه می‌کفتند در فهم معانی قرآن سخنان
می‌کفت که مرا عجب می‌آمد ۰ وی کفته که من لم یکن الله منه علی بال
آخرسه الاعن الصدق والزمه الحیاء منه والاخلاص ۰ وهم وی
کفته الصادق والمتقی الیوم فی بحر تضطرب علیه امواجه یدعو ربه
دعاء الغریق یسال ربه الخلاص والنجاة ۰ وهم وی کفته من عمل
لله علی المشاهدة فهو عارف ومن عمل علی مشاهدة الله ایاه فهو مخلص

زیتونه رحمها الله تعالی

نام وی فاطمه است خدمت ابو حمزه وجنید ونوری قدس الله تعالی
ارواحهم کرده بوده ۰ وی کفته است که روزی سرما سخت بود بر نوری
در آمدم وکفتم هیچ می‌خوری کفت آری کفتم جه جیز بیارم کفت نان
وشیر آوردم وبیش وی آتش کرده بودند ودست وی از خاکستر
سیاه شده بود هرجا از دست وی که شیر میرسید سیاهی شسته
می‌شد جون آنرا بدیدم با خود کفتم یا رب ما اقذر اولیائك ما فیهم
احد نظیف پس از پیش وی بیرون رفتم بجایی رسیدم ۰ زنی در من
آویخت که اینجا یك رزمه جامه بود تو برده و مرا بیش امیر برد نوری آنرا شنید
در عقب من بیش امیر حاضر شد وکفت ویرا مرنجان که وی از اولیای
خدایست سبحانه امیر کفت من جه حیله کنم که خصم وی آنرا از وی می
طلبد ناکاه کنیزکی سیاه پیدا شد وآن رزمه با وی وکفت ویرا بکذارید
که رزمه را یافتیم پس نوری دست مرا بکرفت واز پیش امیر بیرون آورد
وکفت جرا کفتی ما اوسخ اولیائك واقذرهم کفتم توبه کردم از آنجه کفته بودم

فاطمة البردعیه رحمها الله تعالی

در اردبیل می‌بوده ۰ قیل کانت من العارفات المتکلمات بالشطح
بعضی از مشایخ ویرا از قول رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم که از حضرت
حق سبحانه وتعالی حکایت کرده است که انا جلیس من ذکرنی
سوال کرد ساعتی با آن سایل سخنان کفت پس کفت ان الذکر ان تشهد ذکر
المذکور لك مع دوام ذکرك له فیفنی ذکرك فی ذکره ویبقی ذکره لك حین لا مکان ولا زمان

ام علی زوجهٔ احمد بن خضرویه رحمها الله تعالی

وی از اولاد اکابر بود ومال بسیار داشت همه را بر فقرا نفقه کرد ۰ و

با احمد در آنچه بود موافقت نمود ٥ بایزید را و ابوحفص را قدس الله تعالی روحهما دیده بود و از بایزید سوالات کرده بود ٥ ابوحفص گفته است که همیشه حدیث زنان را مکروه می داشتم تا آن وقت که ام علی زوجهٔ احمد خضرویه را دیدم پس دانستم که حق سبحانه معرفت و شناخت خود را آنجا که می خواهد می نهد بایزید قدس سره گفته است هر که تصوف ورزد باید که بهمت ورزد چون همت ام علی زوجهٔ احمد خضرویه یا با حالی همچون حال او ٥ ام علی گفته است که خدای تعالی خلق را بخود خواند بانواع لطف و نیکوئی اجابت نکردند پس بر ایشان ریخت بلاهای گوناگون تا ایشان را ببلا سوی خود بازگرداند زیرا که ایشان را دوست می دارد ٥ و هم وی گفته است فوت حاجت آسان ترست از خواری کشیدن از برای آن ٥ زنی از اهل بلخ بوی آمد که آمده ام که بخدای تعالی تقرب جویم بوسیله خدمت تو مر ورا گفت چرا بواسطهٔ خدمت خدای تعالی بمن تقرب نمیجویی

ام محمد والدهٔ الشیخ ابی عبدالله بن خفیف رحمهما الله تعالی

کانت من العابدات القانتات همراه پسر خود ابوعبدالله بن خفیف از راه بحر بسفر حجاز رفت و مر ورا مکاشفات و مشاهدات بسیار است ٥ گویند که شیخ در عشر اخیر رمضان احیاء شب میکرد تا شب قدر دریابد ببام برآمده بود و نمازی کرد و والدهٔ وی ام محمد در درون خانه متوجه حق سبحانه نشسته بود ناگاه انوار شب قدر بر وی ظاهر شدن گرفت و آواز داد که ای محمد ای فرزند آنچه تو آنجا میطلبی اینجاست شیخ فرود آمد آن نور را دید در قدم والده افتاد و بعد از آن شیخ میگفت که از آن وقت باز قدر والدهٔ خود را دانستم ٥

فاطمه بنت ابی بکر الکتانی رحمها الله تعالی

وی در مجلس سمنون محب وقتی که از محبت سخن می گفت جان بداد و با وی سه نفر دیگر از مردان جان بدادند ٥ **فضه رحمها الله تعالی** شیخ ابوالربیع مالقی رحمه الله گفته است شنیدم حال زنی از صالحات در بعضی دیهها مرا داعیهٔ زیارت وی شد از برای اطلاع بر کرامتی که از وی شهرت گرفته بود و آن زن را فضه می خواندند چون بآن دیه که آن زن آنجا بود رسیدم حکایت کردند که گوسفندی دارد که از وی شیر و عسل می دوشد ما قدحی نو بخریدیم و بیامدیم بپیش آن زن و بر وی سلام کردیم پس گفتیم می خواهیم که ببینیم آنچه می گویند از گوسفند شما گوسفند را حاضر آورد بدوشیدیم در آن قدح و بیاشامیدیم شیر بود و عسل از قصهٔ وی بپرسیدیم گفت ما را گوسفندی بود و ما قومی فقیریم روز عید شوهر من گفت و وی مردی صالح بود که ما امروز این گوسفند را قربان می کنیم گفتم نه زیرا که ما را رخصت است در ترک قربان و خدای تعالی احتیاج ما می داند با این گوسفند اتفاقا در آن روز مهمانی رسید شوهر را گفتم ما باکرام ضیف مأموریم برخیز و آن گوسفند را بکش اما جایی که طفلکان ما نه بینند که بر کشتن آن گریه کنند آنرا بیرون برد که در پس دیواری قربان کند ناگاه دیدم که گوسفند بدیوار خانه بر جست و بخانه فرود آمد من گفتم مگر آن گوسفند از شوهر من گریخته است بیرون رفتم دیدم که آنرا پوست می کند در عجب ماندم و قصه را با شوهر بگفتم گفت شاید که خدای تعالی عوضی داده باشد بهتر از آن که مهمان را گرامی داشتیم ٥ بعد از آن گفت ای فرزند بدرستی که گوسفند در دلهای

مریدان جا می کند جون دلهاء ایشان خوش است شیرا وخوش است
واکر متغیرست شیر او نیز متغیرست بس شما دلها خوش کرد اید
امام یافعی رحمه الله می کوید که مراد بمریدان که آن زن کفت وی وشوهر
ویست ولیکن عام ذکر کرد از برای ستر و تلبیس وازبرای تحریض مریدان
برطیب قلوب ومعنی آنست که جون خوش است دلهای ما خوش است
آنجه نزد ماست بس شما نیز خوش کرد اید دلهای خود تا خوش شود انجه نزد شماست

تلمیذهٔ سری سقطی رحمها الله تعالی

زنی بود شاکرد سری سقطی وآن زن را بسری بود بیش معلم معلم آن بسر را
باسیا فرستاد وی درآب افتاد وغرق شد معلم شیخ سری را ازان
معنی خبر داد سری کفت برخیزید وبامن بیایید تا بیش مادر وی رویم
برفتند شیخ سری قدس سره با مادر کودك بنیاد سخن کرد در صبر بعد ازان
در رضا زن کفت ای استاد مراد تو ازین تقریر جیست کفت بسر تو غرق
شده است کفت بسر من کفت بلی کفت بد رستی که خدای تعالی این نکرده است
شیخ سری باز در صبر ورضا سخن آغاز کرد کفت برخیزید وبامن بیایید
برخاستند وباوی برفتند تا بجوی آب رسیدند برسید که کجا غرق
شده است کفتند اینجا آنجا رفت وبانك زد که فرزند محمد کفت لبیك
ای مادر زن بآب فرو رفت ودست بسر بکرفت وبخانه برد شیخ سری
التفات بشیخ جنید کرد وکفت این جیست جنید کفت این زن رعایت
کننده است مر جیزی را که خدای تعالی بر وای واجب کرده است وحکم
مر که جنین باشد آنست که هیج حادثه حادث نشود نسبت بوی مکر
که ویرا بآن اعلام کند جون ویرا بفوت بسر اعلام نکردند دانست که

آن حادث نشده است لاجرم انکار کرد وکفت خدای تعالی این نکرده است

تحفه رحمها الله تعالی

سری سقطی کوید رحمه الله تعالی که شبی خوابم نیامد قلق واضطرابی
عجب داشتم جنانکه از تهجد محروم ماندم جون نماز بامداد کردم بیرون
رفتم وبهرجا که کمان می بردم که شاید انجا ازان اضطراب تسکین
شود کذر کردم هیج سودی نداشت آخر کفتم به بیمارستان بکذرم
واهل ابتلا را به بینم باشد که بترسم ومنزجر شوم جون به بیمارستان
درآمدم دل من بکشاد وسینهٔ من منشرح شد ناکاه کنیزکی دیدم بسیار
تازه وپاکیزه جامهای فاخر بوشیده بوی خوش از وی بمشام من رسید
منظری زیبا وجمال نیکو داشت وهردو پای وهردو دست در بند
بود جون مرا دید جشمها برآب کرد وشعری جند بخواند صاحب
بیمارستان را کفتم این کیست کفت کنیزکی است دیوانه شده خواجهٔ
وی ویرا بند کرده مکر باصلاح آید جون سخن صاحب بیمارستان
شنید کریه در کلوی وی کره شد بعد ازان این ابیات خواندن کرفت شعر

معشر الناس ما جننت ولکن — انا سکرانة وقلبی صاحی
اغللتم یدی ولم آت ذنبا — غیر جهدی فی حبه وافتضاحی
انا مفتونة بحب حبیب — لست ابغی عن بابه من براحی
فصلاح الذی زعمتم فسادی — وفسادی الذی زعمتم صلاحی
ما علی من احب مولی الموالی — وارتضاه لنفسه من جناح

سخن وی مرا بسوخت وبا نوحه وکریه آورد جون آب جشم من بدید
کفت ای سری کریه ایست بر صفت او جون باشد اکر او را بشناسی

جنانجه حق معرفتست بعدازان ساعتی بیخود شد جون باخود آمد کفتم
ای جاریه کفت لبیك ای سری کفتم مرا ازکجا می شناسی کفت جاهل نشدم
ازان زمان که ویرا شناختم کفتم می شنوم که یاد محبت می کنی کرا دوست
میداری کفت انکس را که شناساکردانید مارا بنعمتهای خود و منت نهاد
برما بعطای خود بدلها قریبست وسایلانرا مجیب کفتم ترا اینجا که محبوس
کرده است کفت ای سری حاسدان باهم یاری کردند بعدازان شهقه
بزد که من کمان بردم که مکر حیات ازوی مفارقت کرد بعدازان باخود آمد
وبیتی جند مناسب حال خود بخواند صاحب بیمارستانرا کفتم اورا
رها کرد کفتم برو هرجاکه خواهی کفت ای سری بکجا روم و مرا جای
رفتن نیست انکه حبیب دل منست مرا مملوك بعضی ممالیك خود کردانیده
است اکر مالك من راضی شود بروم والا صبر کنم کفتم والله که وی از
من عاقل ترست ناکاه خواجهٔ به بیمارستان درآمد وصاحب بیمارستان
کفت تحفه کو کفت دراندرونست وشیخ سری پیش اوست خرم شد
درآمد وبرمن سلام کفت ومرا تعظیم بسیار کرد کفتم این کنیزك
اولیترست ازمن بتعظیم سبب جیست که ویرا محبوس کردهٔ کفت
جیزهای بسیار عقل وی رفته است نمی خورد ونمی آشامد وخواب
نمیکند ومارا نمی کزارد که خواب کنیم بسیار فکر وبسیار کریه است
وحال انکه تمام بضاعت من ویست ویرا خریدهٔ ام بهمهٔ مال خود
به بیست هزار درم وامید دربسته بودم که مثل بهای وی بروی
سود کنم ازجهت کمالی که درصنعت خود دارد کفتم صنعت او جیست
کفت مطربه است کفتم جندکاه هست که این زحمت بوی رسیده است

کفت یکسال کفتم ابتداء آن جه بوده کفت عود درکنار داشت وتغنی باین

ابیات می کرد که شعر

ولاکدرت بعد الصفو ودا | وحقك لما نقضت الله عهدا
فکیف الذ واسلو واهدا | ملأت جوانحی والقلب وجدا
اراك ترکتنی فی الناس عبدا | فیا من لیس لی مولی سواه

بعدازان برخاست وعودرا بشکست وبکریه درآمد ماویرا بمحبت کسی متهم داشتیم وروشن شد که آنرا اثری نبود ازوی برسیدیم که حال جنین است بادل خسته وزبان شکسته کفت شعر

فکان وعظی علی لسانی | خاطبنی الحق من جنانی
وخصنی الله واصطفانی | قربنی منه بعد بعد
ملبیا للذی دعانی | اجبت لما دعیت طوعا
فوقع الحب بالامانی | وخفت مما جنیت قدما

بعدازان صاحب کنیزك را کفتم بهای او برمنست وزیادت نیز می دهم آواز برداشت وافقراه
ترا کجاست بهاء او تومرد درویشی ویرا کفتم تو تعجیل مکن هم اینجا
باش تا من بهای ویرا بیاورم بعدازان کریان کریان برفتم وبخدای
سوکند که بهاء وی نزدیك من یکدرم نبود وشب دراز متحیر وتنها ماندم
تضرع می کردم ونمی توانستم که جشم برهم زنم ومی کفتم ای پروردکار من
تو میدانی پنهان وآشکار من ومن اعتماد بفضل تو کردم مرا رسوا
مکردان ناکاه یکی در بزد کفتم کیست کفت یکی از احباب دربکشادم
مردی دیدم باجهار غلام وشمعی با او کفت ای استاد اذن درآمدن می
دهی کفتم درای جون درآمد کفتم توکیستی کفت احمد بن مثنی امشب

بخواب دیدم که هاتفی مرا آواز داد که پنج بدره بردار و پیش سری بر و نفس
وی را باین خوش کن تا تحفه را بخرد که ما را با تحفه عنایتست جون این
بشنیدم سجدهٔ شکر کردم بدانچه خدای تعالی مرا داد از نعمت خود سری
کوید بنشستم و انتظار صبح می بردم جون نماز صبح کزاردم بیرون آمدم
و دست وی کرفتم و به بیمارستان بردم صاحب بیمارستان جب و راست
می نکریست جون مرا دید کفت مرحبا درای بدرستی که تحفه را نزد خدای
تعالی قرب و اعتباری هست که دوش هاتفی بمن آواز داد و کفت شعر
انها منا ببال لیس یخلو من نوال • قربت ثم ترقت وعلت فی کل حال
جون تحفه ما را بدید جشم پر آب کرد و با خدای تعالی در مناجات می کفت
مرا در میان خلق مشهور کرده ایدی درین وقت که نشسته بودیم صاحب
تحفه بیامد کریان کفتم کریه مکن آنچه تو کفتی آورده ام به پنج هزار
سود کفت لا والله کفتم بده هزار کفت لا والله کفتم بمثل بها سود کفت
اکر همه دنیا بمن دهی قبول نمی کنم وی آزادست خالصا لله سبحانه کفت
قصه جیست کفت ای استاد دوش مرا توبیخ کردند ترا کواه می کیرم که از همه
مال خود بیرون آمدم و در خدای تعالی کریختم • اللهم کن لی بالسعة
کفیلا و بالرزق جمیلا • روی با ابن مثنی کردم وی نیز می کریست کفتم چرای
کریی کفت کوییا خدای تعالی بآنچه مرا خواند از من راضی نیست ترا کواه
می کیرم که صدقه کردم همه مال خود را خالصا لله سبحانه کفتم ایا جه بزرک
برکت تحفه برهمه بعد ازان تحفه برخاست و جامهایی که در بر داشت
بیرون کرد و پلاس پارهٔ بوشید و بیرون رفت و می کریست کفتم خدای
تعالی ترا رهایی داد کریه جیست کفت شعر هربت منه الیه • وبکیت منه علیه
وحقه و هو سولی لا زلت بین یدیه حتی انال و احتظی بما رجوت لدیه
بعد ازان بیرون آمدیم و جندانکه تحفه را طلبیدیم نیافتیم عزیمت کعبه
کردیم ابن مثنی در راه بمرد و من و خواجهٔ تحفه بمکه درآمدیم دران وقت
که طواف میکردیم آواز مجروحی شنیدیم که از جکر ریش می کفت شعر

محب الله فی الدنیا سقیم … تطاول سقمه فدواه داه
سقاه من محبته بکاس … فاد واه المهیمن اذ سقاه
فهام بحبه وسما الیه … فلیس یرید محبوبا سواه
کذاک من ادعی شوقا الیه … یهیم بحبه حتی یراه

بپیش او رفتم جون مرا دید کفت ای سری کفتم لبیک تو کیستی کفت
خدای بر تو رحمت کناد کفت لا اله الا الله بعد از شناختن ناشناختن
واقع شد من تحفه ام و وی همجون خیالی شده بود کفتم ای تحفه جه
فایده دیدی بعد ازانک تنهایی اختیار کردی از خلق کفت خدای تعالی
مرا بقرب خود انس بخشید و از غیر خود وحشت داد کفتم ابن مثنی مرد
کفت رحمه الله خدای تعالی وی را از کرامتها جندان بخشید که هیچ جشم
ندیده است و همسایهٔ منست در بهشت کفتم خواجهٔ تو که ترا آزاد کرد
با من آمده است دعای پنهان کرد و در برابر کعبه بیفتاد و بمرد جون
خواجهٔ وی بیامد وی را مرده دید بروی درافتاد و وی را بجنبانیدم
مرده بود بتجهیز و تکفین ایشان کردیم و بخاک سپردیم رحمهما الله تعالی

ام محمد رحمها الله تعالی

وی عمهٔ شیخ محیی الدین عبد القادر کیلانی است رضی الله تعالی عنهما
از نساء صالحات بوده است • کویند یکبار در کیلان خشک سال شد

مردم باستسقا بیرون رفتند باران نیامد همهٔ مردم بدر خانهٔ ام محمد آمدند و دعاء باران خواستند ام محمد بیش خانهٔ خود برفت وگفت خداوندا من جاروب کردم تو آب بپاش چندان بر نیامد که باران در ایستاد چنانک گویی دهانهٔ مشکها را گشاده اند.

بیبیک مرویه رحمها الله تعالی

شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی روحه گوید که بمرو بودیم پیرزنی بود آنجا که اورا بیبیک گفتندی بنزدیک ما آمد وگفت ای بوسعید بتظلم آمده ام ماگفتیم برگوی گفت مردمان دعای کنند که مارا یک نفس بما باز مگذار سی سالست که می گویم که مرا یک طرفة العین بمن باز گذار تا ببینم که من کیم یا من خود هستم هنوز اتفاق نیفتاده است.

دختر کعب رحمها الله تعالی

شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره گفته است که دختر کعب عاشق بود بران غلام اما پیران همه اتفاق کردند که این سخن که اوی گوید نه آن سخن باشد که بر مخلوق توان گفت اورا جای دیگر کار افتاده بود روزی آن غلام آن دختر را ناگاه دریافت سر آستین وی گرفت دختر بانگ بر غلام زد گفت ترا این بس نیست که من با خدا ونده م وانجا مبتلایم بر تو بیرون دادم که طمع می کنی شیخ ابو سعید گفت سخنی که او گفته است نه چنانست که کسی را در مخلوقی افتاده باشد وی گفته است

عشق را باز اندر آوردم به بند ... کوشش بسیار نامد سودمند
عشق دریایی کناره ناپدید ... کی توان کردن شناب ای هوشمند
عشق را خواهی که تا پایان بری ... بس که بپسندید باید ناپسند
زشت باید دید وانگارید خوب ... زهر باید خورد وانگارید قند
توسنی کردم ندانستم همی ... کز کشیدن تنگ‌تر گردد کمند

فاطمه بنت المثنی رحمها الله تعالی

شیخ محیی الدین بن العربی رضی الله تعالی عنه در فتوحات می گوید که من سالها بنفس خود خدمت وی کرده ام و سن وی آن وقت بر نود وپنج سال زیادت بود ومن شرم میداشتم که بروی وی نگرم از تازگی ونازکی رخسارهٔ وی هر که ویرا دیدی پنداشتی چهارده ساله است و ویرا با حضرت حق سبحانه وتعالی حالی عجب بود ومرا بر همه کسانی که از ابناء جنس من بخدمت وی می رسیدند اختیار کرده بود ومی گفت مثل فلان کسی ندیده ام وقتی که پیش من می آید بهمگی خود می آید ودر بیرون هیچ نمیگذارد ووقتی که بیرون میرود بیش من هیچ باقی نمیگذارد. وهم شیخ می گوید از وی شنیدم که می گفت مرا عجب آید از کسی که می گوید حق را سبحانه دوست می دارم وبوی شادمانی نمیکند وحال آنکه حق سبحانه مشهود ویست وچشم وی ناظر با وست در هر چیزی یک طرفة العین غایب نمی شود این مردمان چون دعوی محبت او می کنند ومی گریند آیا شرم نمی دارند قرب محب از همه مقربان زیاتست پس برای چه می گریند پس گفت ای فرزند چه می گویی در آنچه من می گویم گفتم سخن آنست که تو می گویی بعد از آن گفت والله مرا تعجب می آید حبیب من فاتحة الکتاب را خدمت من فرموده است والله که هرگز مرا فاتحه از وی مشغول نساخته وحجاب من نشده. وهم شیخ میگوید در میان آنکه ما پیش وی نشسته بودیم ضعیفهٔ در آمد وشهری را نام برد که شوهر من بآنجا رفته است وداعیه

داشته است که زن دیگر بکند گفتم می خواهی که باز آید گفت آری روی
بفاطمه کردم و گفتم ای مادر می شنوی که چه می گوید گفت توجه می خواهی
گفتم قضای حاجت وی و حاجت وی آنست که شوهر وی بیاید گفت
سمعًا وطاعةً حالی فاتحة الکتاب را میفرستم و ویرا وصیت میکنم که شوهر
این زن را بیارد و فاتحه را خواندن گرفت و من هم با وی خواندم و دانستم
که از قرائت فاتحه صورت جسدانی انشا کرد و ویرا فرستاد و در وقت
فرستادن گفت ای فاتحة الکتاب می روی بفلان شهر و شوهر این زن را
می بینی و ویرا نمیگذاری تا نمی آری شیخ می گوید از فرستادن فاتحه تا آمدن
شوهر وی بیش از آن فرصت نشد که قطع آن مسافت توان کرد

جاریه سوداء رحمها الله تعالی

ذوالنون گوید که کنیزکی سیاه دیدم که کودکان ویرا بسنگ می زدند و
می گفتند این زندیقه می گوید که من الله را می بینم من در پی او برفتم مرا
آواز داد و گفت ای ذوالنون گفتم تو مرا چه شناختی گفت جانهای
دوستان او سپاه او اند بایکدیگر آشنا گفتم این چیست که این کودکان
می گویند گفت چه می گویند گفتم می گویند که تو می گویی که من الله را
می بینم گفت راست می گویند تا او را بشناختم هیچ محجوب نبوده ام

امرأة مجهولة رحمها الله تعالی

وهم ذوالنون گوید قدس سره در میان آنکه در طواف بودم دیدم که
نوری بدرخشید که برق آن بعنان آسمان رسید در عجب ماندم
طواف خود را تمام کردم و پشت بدیوار کعبه باز نهادم و در آن نور
فکر میکردم ناگاه آواز اندوهگینی بگوش من آمد در پی آواز برفتم

دیدم جاریهٔ باستار کعبه درآویخته است و می گوید شعر
انت تدری یا حبیبی من حبیبی انت تدری ونحول الجسم والدمع یبوحان بسری
قد کتمت الحب حتی ضاق بالکتمان صدری • بیک جانب شدم و از درد
وی گریان شدم پس گفت الهی وسیدی ومولای بحبک لی الا غفرتنی
گفتم ای جاریه ترا این بس نیست که گویی بحبی لک که می گویی بحبک لی
چه می دانی که او ترا دوست می دارد گفت مر خدای را بندگان هستند که
ایشان را دوست می دارد پس ایشان ویرا دوست می دارند نشنیدهٔ قول
الله تعالی را که گفت فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ محبت وی
مر ایشان را سابق است بر محبت ایشان مر ویرا گفتم ترا بس ضعیف و نحیف
می بینم مگر بیماری گفت شعر

محب الله فی الدنیا علیل — تطاول سقمه فدواه داه
کذا من کان للباری محبًا — یهیم بذکره حتی یراه

پس مرا گفت باز پس نگر بنگریستم
هیچ کس ندیدم روی بوی کردم و ویرا نیز ندیدم ندانستم کجا رفت •

جاریهٔ مجهوله رحمها الله تعالی

وهم ذوالنون گوید قدس سره که مرا کنیزکی صفت کردند متعبده از
احوال وی پرسیدم گفتند در دیری خرابست بآن دیر درآمدم کنیزکی
دیدم ضعیف جسم که بیخوابی شب در وی اثر کرده بود بروی سلام کردم
جواب داد ویرا گفتم ای جاریه در مسکن نصاری می باشی گفت سر بردار
غیر خدای تعالی در هر در و سرای می بینی گفتم هیچ وحشت تنهایی
نمی یابی گفت از من دور شو او دل مرا از لطایف حکمت خود و محبت
خود چنان پر کرده است و شوق دیدار خود بر من گماشته که در دل

خود هیچ موضع از برای غیر او نمی یابم گفتم تا حکیمه می بینم مرا بیرون آر
ازین تنگی و راه راست بر من بگشای گفت ای جوان مرد تقوی زاد خود
ساز و زهد طریق خود و ورع یادگیر خود. و سلوک کن در طریق خایفان
تا برسی بدری که نه حجاب بینی آنجا و نه بواب خازنان خود را بفرماید
که در هیچ کاری نافرمانی تو نکنند امراة مصرية رحمها الله تعالى
در تاریخ امام یافعی از یکی از مشایخ روایت کرده است که زنی در نواحی مصر
سی سال بر یک جای اقامت کرد که در سرما و گرما از آنجا نرفت
و درین سی سال هیچ نخورد و هیچ نیاشامید.

امراة مصرية اخرى رحمها الله تعالى

وهم امام یافعی در کتاب روض الریاحین آورده است که یکی ازین
طایفه گفت که در نواحی مصر زنی دیدم واله و حیران سی سال بر دو پای ایستاده
بود در زمستان و تابستان نه شب نشست و نه روز و از آفتاب و باران
ویرانها می بود و مارها و ثعبانها گرد وی در می آمدند.

امراة خوارزمية رحمها الله تعالى

وهم امام یافعی در تاریخ خود از یکی از علما نقل کرده که گفت در خوارزم زنی
دیدم که زیادت از بیست سال هیچ نخورده بود و هیچ نیاشامیده.

جارية حبشية رحمها الله تعالى

شیخ محیی الدین عبد القادر گیلانی قدس الله تعالی روحه فرموده است
که اول بار که از بغداد عزیمت حج کردم بر قدم تجرید و هنوز جوان بودم
تنها می رفتم شیخ عدی بن مسافر مرا پیش آمد و وی نیز جوان بود پرسید
که کجا می روی گفتم بمکه گفت میل صحبت داری گفتم من بر قدم تجریدیم

گفت من نیز بر قدم تجریدیم با هم روان شدیم. در بعضی از روزها دیدم که
جاریهٔ حبشیه پیدا شد برقعی بسته و پیش من بیستاد و تیز تیز در روی
من می نگریست پس گفت از کجایی ای جوان گفتم از عجم گفت امروز مرا در رنج
افکندی گفتم چرا گفت درین ساعت در بلاد حبشه بودم مرا مشاهده
افتاد که خدای تعالی بر دل تو تجلی کرد و ترا عطا فرمود آنچه مثل آن عطا
نفرمود غیر ترا از آنانی که من میدانم خواستم که ترا ببینم و بشناسم
پس گفت من امروز در صحبت شما ام و امشب با شما افطار میکنم و روان
شد وی در یک طرف وادی می رفت و ما در یک طرف چون شب شد
طبقی از هوا فرود آمد بران شش رغیف با سرکه و سبزی آن جاریه گفت
الحمد لله الذی اکرمنی و اکرم ضیفی هر شب بر من دو رغیف فرود می آمد
امشب برای هر یک دو رغیف فرود آمد بعد از آن سه ابریق آب
فرود آمد بیاشامیدیم در لذت و حلاوت بآبی که بر روی زمین می باشد
نمی مانست پس در آن شب از ما جدا شد و برفت چون بمکه رسیدیم
شیخ عدی را در طواف تجلی واقع شد که بیخود بیفتاد چنانکه بعضی
می گفتند که وی بمرد ناگاه دیدم که آن جاریه بالای سر وی ایستاده است
و می گوید زنده کرد او را آنکس که میرانده است سبحان الذی لا یقوم
الحادثات لتجلی نوره جلاله الا بتثبیته ولا تستقر الکائنات لظهور
صفاته الا بتأییده بل اختطفت سبحات قدسه ابصار العقول واخذت
نفحات بهائه الباب الفحول. بعد از آن مرا در طواف تجلی واقع شد و از
باطن خود خطابی شنیدم و در آخر آن با من گفتند ای عبد القادر
تجرید ظاهر را بگذار و تفرید توحید را لازم دار و از برای نفع مردمان

بنشین که ما را بندگان خاص هستند که می‌خواهیم ایشان را بر دست تو
بشرف قرب خود برسانیم ناگاه آن جاریه گفت ای جوان نمی‌دانم امروز
چه نشانست ترا که بر سر تو از نور خیمه زده اند و تا عنان آسمان ملائکه
گرد تو در آمده اند و چشم همه اولیا از مقامهای خود در تو خیره مانده است
و همه بمثل آنچه ترا داده اند بعد از آن آن جاریه برفت و دیگر ویرا ندیدیم

امرأة اصفهانیه رحمها الله تعالی

یکی از اصحاب شیخ عبد القادر رضی الله عنه گفته است که روزی شیخ را
بر بالای منبر استغراقی واقع شد و یک کرد از عمامهٔ وی باز شد وی
نمیدانست همه حاضران بموافقت شیخ دستارها و طاقیها در پای
منبر انداختند چون شیخ بحال خود باز آمد و سخن آخر کرد عمامهٔ خود را
راست کرد و مرا گفت دستارها و طاقیها را با اصحاب آنها باز گردان
چنان کردم یک عصابه باقی ماند که صاحب آن پیدا نبود شیخ گفت
آنرا بمن ده بوی دادم بر دوش خود انداخت فی الحال ناپیدا شد من
حیران ماندم چون شیخ از منبر فرود آمد با من گفت چون اهل
مجلس عمامها بنهادند ما را خواهریست باصفهان وی هم
عصابهٔ خود را بنهاد چون من آنرا بر دوش خود انداختم وی
از اصفهان دست خود را دراز کرد و آنرا برداشت

امرأة فارسیه رحمها الله تعالی

شیخ نجیب الدین علی برغش رحمه الله تعالی گفته است وقتی زنی
از شهر کلبایکان بشیراز آمده بود و قتها بخانه می‌آمد و زنی با خبر بود
وقتی چند روز در خانهٔ ما بود و ما را دست تنگی روی نموده بود

و وی میدانست آن حال را و ظرفی چند در خانه بود که اگر وقتی حق تعالی
از حبوبات مثل گندم و جو چیزی بفرستادی دران ظرف کردیمی و آن ظرفها
تهی بود و سرهای آنها را پوشیده بودیم تا پاک بماند تا وقت حاجت آن
زن پنداشت که مگر چیزی دران ظرفها هست مرا گفت چون دست
تنگی روی نموده است چرا آنچه در ظرفهاست قوت نسازی گفتم آنها
تهی است گفت چون تهی است چرا سرهای آنها پوشیده است گفتم
تا پاک بماند آن زن برخاست و سرهای آنها را برگرفت و گشاده
گذاشت و گفت ازان تهی است که دهن بر هم نهاده است چون سر
آن گشاده باشد همچون دهنی باشد که باز کرده باشد و گرسنه باشد
حق تعالی آنرا قوت فرستد و قوت هر چیزی مناسب آن چیز برساند
در وقت حاجت پس قوت این ظروف غله است چون تهی شکمی
وی ظاهر گردد پر غله و حبوب گرداند پس چون آن زن این تصرف
بکرد در حال حق تعالی چندان گندم فرستاد که آن ظروف پر کرده شد

و آن زن از اولیاء خدای تعالی بود

با تمام رسید و باختتام انجامید کتاب نفحات الانس من حضرات
القدس که مقصود ازان شرح اخلاق و افعال و بیان مقامات
و احوال گرم روانی بود که بقدم صدق راه بادیهٔ طلب را سپرده
اند و بدو گام خطوتین و قد وصلت پی بکعبهٔ مطلوب برده مورد
اخلاق الهی شده اند و مظهر اسماء نامتناهی گشته حکمت در ایجاد
عالم وجود ایشانست و مقصود اظهار بنین و بنات
آدم مقام کشف و شهود ایشان شعر

حبذا قومی که دید حق بود دیدارشان ‏ — ‏ محو باشد در شهود سرّ غیب اسرارشان

جمله در کهف فنا از هستی خود خفته اند ‏ — ‏ لیک پندارند خواب آلود کان بیدارشان

گرچه اندایند خورشید جمال خود بگل ‏ — ‏ مشرق و مغرب گرفته پرتو انوارشان

یا نی اندر فقر یکدینارشان گرچه ندید ‏ — ‏ کس چو ابرهیم ادهم مالک دینارشان

از خدا خواهنده ستر ذات خود در ذات او ‏ — ‏ این بود ساعت بساعت ز استغفارشان

ریخته باران عرفان از سحاب مکرمت ‏ — ‏ شسته نقش حرف غیر از صفحهٔ پندارشان

هر یکی با خود از سودای دل بازارها ‏ — ‏ ز آتش شوق و محبت گرمی بازارشان

هست یکدم از طوف در و دیوارشان ننشین که ‏ — ‏ صد گشایش از در و صد پیشتی از دیوارشان

نیست کارشان جز نفی ذات و وصف و فعل خود ‏ — ‏ ای خواجه بود که جامی اکنی درکارشان

رباعیه فی تاریخ اتمامه

این نسخه مقتبس ز انفاس کرام ‏ — ‏ کز وی نفحات انس آید بمشام

از هجرت خیر بشر و فخر انام ‏ — ‏ در هشتصد و هشتاد و سیم گشت تمام

والحمد لله على الاتمام والصلوة على خير
الانام وآله البررة الكرام و
السلام

تم في يوم الاربع الثامن من شهر جميد الاول سنة تسعمائة

على يد العبد الفقير الحقير النحيف الخاطى الجانى
ابا يزيد بن محمد بن بايزيد بن على الجامى
غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما
واليه آمين رب العلمين

الحمد لله حق حمده والصلاة والسلام على حبيبه وعبده

لشبو بيك يوز يكرمي اوچ محرم الحرامنك يكرمي التنجى يوم الاثنين

كيجه سى قبيل اذان العشا براوغلم با نهاده عالم دنيا

اولوب والد ماجد كثير المحامد افندمز محمد صدر الدين

چون تسميه وتلقيب بيور ديلر لله سبحانه وتعالى قدومن

جمله يه مبارك ايدوب اسم ولقبنه ما صدق

وعمر طبيعى ايله معمر ايده الحمد لله والسلام على رسوله

لله الحمد اولدى اوكون مقدم جمعه كيجه سى اذان مجرده

اكى ساعت مقدم همشيره سى عائشه نام كريمه سى

جلوه كر منصه شهود اولدى معمر ايده و

صالحاتدن اوله لر آمين

عائشه [illegible] ١١٢٣

ولد

بحى حلر الشهير بنظيم

كلدى صدر الدين محمد تازه جان بولدى جهان

١١٢٣

قدسى عبد الله افندى

كلدى صدر الدين وجوده عزت اقباله

١١٢٣

وعال الموت پير جو تاريخ ميلادن

له

اولدى صدر الدين محمد مهد دنيا زينتى

١١٢٣

له

سماع جانه رتاريخ رعنا كلدى نغمه نما

جهانده اوله صدر الدين محمد علمله معمور

١١٢٣

له

بيك يوز يكرمى اوچده دنياى اينتدى بانور

١١٢٣

عثمانزاده افندى

اوله صدر الدين محمد نامور پر كمال

١١٢٣

وله

بحمد الله جهانه كلدى دولتله صدر الدين

١١٢٣

له

دوشردم بنده تاريخ رعنا

محمد نور چشم مصطفى در

١١٢٣

له

اولدى صدر الدين محمد مهد دنيا زينتى

١١٢٣

تاريخ [illegible] احمد افندى

[illegible]

[illegible] تاريخ ميلادين

[illegible] صدر الدين محمد [illegible]

١١٢٣